

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ DOKTORA PROGRAMI**

DOKTORA TEZİ

**ALTUN YARUK SUDUR X. KİTAP
(METİN-ÇEVİRİ-AÇIKLAMALAR-SÖZLÜK)**

**ZEMİRE GULCALI
09725201**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. MEHMET ÖLMEZ**

**İSTANBUL
2015**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ DOKTORA PROGRAMI

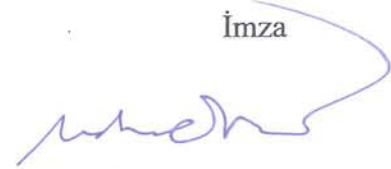
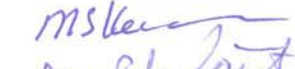
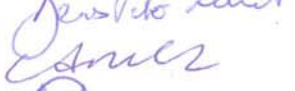

DOKTORA TEZİ

ALTUN YARUK SUDUR X. KİTAP
(METİN-ÇEVİRİ-AÇIKLAMALAR-SÖZLÜK)

ZEMİRE GULCALI
09725201

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. MEHMET ÖLMEZ

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 14 Kasım, 2015.
Tezin Svnulduğu Tarih: 11 Aralık, 2015.
Tez Oy Birliği / Oy Çokluğu İle Başarılı Bulunmuştur.

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı:	Prof. Dr. Mehmet ÖLMEZ	
Jüri Üyeleri:	Prof. Dr. Mustafa. S. KAÇALIN	
	Prof. Dr. Jens Peter LAUT	
	Doç. Dr. Aziz MERHAN	
	Yrd. Doç. Dr. Fikret YILDIRIM	

İSTANBUL
Aralık, 2015

ÖZ

ALTUN YARUK SUDUR X. KİTAP (METİN-ÇEVİRİ-AÇIKLAMALAR-SÖZLÜK) Zemire GULCALI

Aralık, 2015

Doktora tezi olarak hazırladığımız bu çalışmada Radloff-Malov tarafından yayımlanan *Suvarṇaprabhāsa (Sutra zolotogo bleska; Radloff 1913)* adlı eserin 607/1-7, 627/22 ve 677. sayfaları arasında bulunan, X. kitap (26-31.bölümler) içinde yer alan metin incelenmiştir. Sanskritçesi, *Suvarṇaprabhasasutra* olan *Altun Yaruk Sudur*, Budist Uygur nesri içerisindeki en hacimli kitaplardan biridir. 10 kitap (Eski Uyg. *tägziñç*) ve 31 bölümden (Eski Uyg. *bölök*) oluşan eserin aslı Sanskritçedir. Sanskritçeden 8. yüzyılda Çinceye; 10. yüzyılda da Çince Uygurcaya çevrilen bu eser, Sutraların en önemlisi sayılır. Çalışmamızın Giriş kısmında *Altun Yaruk Sudur* hakkında kısaca bilgi verildikten sonra, X. kitabın bölümlerine göre içeriği üzerinde yapılan son çalışmalar, çalışmada kullanılan yöntemler aktarılır. Daha sonra Berlin Fragmanlarının yazıçevirimi ve harfçevirimi verilir. Burada U ve Mainz fragmanlarının ön ve arka yüzlerindeki metin St. Petersburg yazması, R-M yayını ve ayrıca diğer çalışmalarda okuyuş biçimleri ile de karşılaştırıldıktan sonra ortaya çıkan farklar dipnotla gösterilir. Üçüncü olarak St. Petersburg yazmasına dayanan metnin yazıçevirimi ve harfçevirimi yapılır; burada R-M yayını, Berlin fragmanları ve daha önce yapılmış çalışmalardan ayrılan noktalar dipnotla gösterilir. Dördüncü kısımda ise metin Türkçeye aktarılır. Hemen ardından Uygurca metin ile Çince metnin karşılaştırılarak bulunmuş olan önemli söz ve ibareler üzerinde açıklamalar yapılır. Altıncı bölümde ise metnimizde geçen sözcüklerin Türkçe, Çince ve Çağdaş Uygurca karşılıkları ile birlikte yer aldığı sözlük hazırlanmıştır. Kaynakça verildikten sonra gelen sonuç ve ekler kısmı ile de çalışmamız sona ermektedir.

Anahtar Kelimeler: Altun Yaruk Sudur, X. kitap, Eski Uygurca, Budizm.

ABSTRACT

The Xth BOOK OF THE GOLDEN LIGHT SŪTRA (TEXT-TRANSLATION-COMMENTAR-GLOSSARY) Zemire GULCALI

December, 2015

In this doctoral thesis, we have studied on the Sūtra of the Golden Light's the Xth book which takes place among the pages between 607/1-7, 627/22, and 677 of *Pamyatniki Drevnetyurkskoy Pis'mennosti'* (The Buddhist Uighur Text, *Altun Yaruk*) which was published by Malov S. Ye's in 1951 (p.168 -187). *The Golden Light* (*Altun Yaruk*) was originally written in Sanskrit Suvarnaprabhasasutra, and it is one of the most voluminous book among the other Uighur Buddhist texts. *The Golden Light* was formed by 10 books (Old Uig. *tägzinç*) and 31 chapters (Old Uig. *bölök*). As we pointed out, the Golden Light is the most important Buddhist Sūtra, and it was translated into Chinese from Sanskrit in the 8th century, and then during the 10th century it was also translated into Uighur from its Chinese translation. Our thesis includes the following chapters: in the first chapter, there is a brief introduction about the *Golden Light Sūtra*, the Xth book and its content; besides we also gave some information about the recently published studies on this text. After that, we briefly mentioned about the method that we used in our dissertation. In the second chapter, the transcription and transliteration parts of Berlin fragments, which include the recto and verso pages of Berlin (U) and Mainz (Mz) fragments, were presented. In the third chapter, the transcription and transliteration of St. Petersburg text was given. The Turkish translation of the text follows this chapter. The fifth chapter of the book contains the notes and commentaries on the text according to the comparison between Uighur and Chinese versions of the text. After that, our dissertation ends with the conclusion and the bibliography part.

Keywords : The Sūtra of the Golden Light (Xth Book), Old Uighur, Buddhism.

ÖN SÖZ

Doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışma, Uygurca Altun Yaruk Sudur'un X. kitabını (26.-31. bölümler arası) ele almakta ve altı ana bölümden oluşmaktadır: birinci bölüm olan giriş kısmında Altun Yaruk Sudur hakkında kısaca bilgi verildikten sonra, X. kitabın içeriği, üzerinde yapılan çalışmalar ve çalışmada kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilir. Berlin Fragmanları adlı ikinci bölümde U ve Mz. varaklarının ön ve arka yüzündeki metnin harf çevirimi ve yazıçevirimi yapılır, fragmanların R-M yayını ve St. Petersburg yazmasından ayrıldığı noktalar dipnotla gösterilir. Üçüncü bölümü oluşturan metin kısmında St. Pt. yazması esas alınarak yapılan yazıçevirim ve harfçevirimi verilir; R-M yayını ve Berlin fragmanlarından farklı noktalar, ayrıca diğer çalışmalardan ayrılan okuyuş farkları dipnotlarla gösterilir. Metnin Türkçeye aktarımı ise çalışmamızın dördüncü bölümünde yer alır. Açıklamalar adlı beşinci bölümde Uygurca metin ile Çince metin karşılaştırılarak, önemli söz ve ibareler üzerinde açıklamalar yapılır. Hemen ardından Uygurca – Türkçe – Çince – Çağdaş Uygurca dört dili içeren söz dizininden oluşan altıncı bölüm gelir.

Son olarak, Türkiye'de yüksek lisans öğrenimine başladığımdan beri, farklı ülkelerden farklı metodlarla öğrendiğim Eski Türkçe bilgilerimi arttırıp, eksikliklerimi sabırla düzelten, bana kendi bilim dalımı sevdiren, öğreten, tez çalışmamı da sonuna kadar sabırla yöneten, çözümünde güçlük çektiğim konuların çözülmesini sağlayan, malzeme ve kaynakları temin eden hocam Prof. Dr. Mehmet Ölmez'e en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunmayı bir gönül borcu biliyorum. Ayrıca burada, bizimle A. von Gabain'in malzemesini paylaşan Prof. Dr. Klaus Röhrborn hocama, Berlin Turfan Araştırmaları'ndan Berlin fragmanlarını gönderen Simone–Christiane Raschmann'a ve bunları kullanmamıza izin veren Berlin Brandenburg Akademisi ve Turfanforschung yönetimine, Almanca çevirilerde yardım eden Uğur Uzunkaya'ya, imla düzeltilerinde yardım eden Tümer Karaayak'a, çalışmalarımnda her zaman beni destekleyen eşim Zulyar Gulcalı'ya en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

İstanbul, 2015

Zemire GULCALI

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	viii
DİĞER İŞARETLER.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Altun Yaruk Sūtra.....	1
1.2. Altun Yaruk Sutra X. kitap ve İçeriği.....	2
1.3. X. kitap Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	3
1.4. Kullanılan Yöntem.....	4
1.4.1. Berlin Fragmanları.....	4
1.4.2. Metnin Yazıçevirimi ve Harfçevirimi.....	5
1.4.3. Metnin Türkçeye Aktarımı.....	5
1.4.4. Açıklamalar.....	6
1.4.5. Sözlük.....	6
1.4.6. Yazıçevirim İşaretleri.....	7
2 . B E R L İ N FRAGMANLAR.....	8
2.1. Berlin Fragmanlarının Uyum Tablosu (Alm. Konkordanz)	8
2.2. Berlin Fragmanlarının Yazıçevirimi ve Harfçevirimi.....	13
3. METİN.....	116
4 . M E T N İ N T Ü R K Ç E Y E AKTARIMI.....	221
5. AÇIKLAMALAR.....	232
6. SÖZLÜK: UYGURCA – TÜRKÇE – ÇİNCE – ÇAĞDAŞ UYGURCA DİZİN.....	344
7. SONUÇ.....	430
KAYNAKÇA.....	431
EKLER.....	439

1. Berlin Fragmanlarından Örnek Sayfa (U ve Mainz)	440
2. Rodloff-Malov Yayınının Fotokopisi (Örnek Sayfa).....	442
3. Çince Metin (Örnek Sayfa).....	443
3.1.Taishō Yayınının Tıpkı Basımı	443
3.2.Taishō Yayınının Bilgisayarda Yeniden Yazılmış Şekli	444
4. Nobel Çevirisi (Örnek Sayfa).....	445
5. Öz Geçmiş	448

KISALTMALAR

AH	: Atebetü'l-Hakayık (Arat, 1951).
Alm. çev.	: Almanca çeviri (Nobel'in çevirisi için).
AoF	: Altorientalische Forschungen.
APAW	: Abhandlungen der preußischen Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse.
AYS	: Altun Yaruk Sudur.
AYS III	: Altun Yaruk Sudur III. Kitap (Ölmez, M. 1991).
AYS IV	: Altun Yaruk Sudur IV. Tegzinç (Tokyürek, 2015).
AYS VI	: Altun Yaruk Sudur VI. Kitap (Ayazlı, 2012).
AYS VII	: Altun Yaruk Sudur VII. Kitap (Çetin, 2012).
AYS IX	: Uygurca Altun Yaruk Sudur IX. Tegzinç (Uçar, 2013a).
AYS 27	: Altun Yaruk Sudur X. Tegzinç 27. Bölök (Uçar, 2013b).
AYS 28	: Altun Yaruk Sudur X. Tegzinç 28. Bölök (Uçar, 2012a).
AYS 20	: Altun Yaruk Sudur X. Tegzinç 29. Bölök (Uçar, 2013c).
AYS 30	: Altun Yaruk Sudur X. Tegzinç 30. Bölök (Uçar, 2012a).
BILT	: Bulletin of the Institute of Language Teaching, Waseda.
bk.	: Bakımız.
bs.	: baskı.
BT VII	: Berliner Turfantexte VII (Kara-Zieme, 1976).
BT VIII	: Berliner Turfantexte VIII (Kara-Zieme, 1977).
BT IX 1	: Berliner Turfantexte IX (Tekin, Şinası, 1980).
BT IX 2	: Berliner Turfantexte IX (Tekin, Şinası, 1980).
BT XVIII	: Berliner TurfanTexte XVIII (Zieme, 1996).
BT XX	: Berliner TurfanTexte XX (Zieme, 2000).
BT XXI	: Berliner TurfanTexte XXI (Wilkens, 2001).
BT XXV 1	: Berliner TurfanTexte XXV (1) (Wilkens, 2007).
BT XXV 2	: Berliner TurfanTexte XXV (2) (Wilkens, 2007).
BT XXVI	: Berliner TurfanTexte XXVI (Kasai, 2008).
BT XXXIII	: Berliner TurfanTexte XXXIII (Oda, 2015).
Bud.	: Budizm.
CAJ	: Central Asiatic Journal.
çev.	: çeviren.
Çin.	: Çince.
ÇUy.	: Çağdaş Uygurca
DLT	: Divanü Lûgati't-Türk.
DLT-ÇUy.	: Türki Tillar Divani I: Text; II: İndeks. faksimil (2008).
DTS	: Drevnetyurkskiy Slovar (Nadelyayev, 1969).

düz.	: düzeltme.
ED	: An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish (Clauson, 1972).
ET	: Eski Türkçe.
ETG	: Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın 1988).
G	: A Chinese-English Dictionary. I, II (Giles, 1912).
H. çev.	: Harfiyen çeviri.
HDZ	: 漢語大字典
HT III	: Xuanzang-Biographie III (M. Ölmez – Röhrborn, 2001).
HT V	: Xuanzang-Biographie V (M. Ölmez – Röhrborn, 2001).
HT VI	: Xuanzang-Biographie VI (Ölmez, M., 1994)
HT VII	: Xuanzang-Biographie VII (Röhrborn, 1991).
HT VIII	: Xuanzang-Biographie VIII (Röhrborn, 1996).
HT IX	: Xuanzang-Biographie IX, (band I, II) (H. Aydemir, 2013).
HT X	: Xuanzang-Biographie X, (Mirsultan, Aysima, 2010).
JTS	: Journal of Turkish Studies.
İki (2).	: İkileme.
k.a.	: Kişi adı.
KB	: Kutadgu Bilig
krş.	: Karşılaştırınız.
Moğ.	: Moğolca.
MW	: A Sanskrit-English Dictionary (Monier-Williams, 1899).
Mz	: Mainz.
Nobel	: bk. Nobel 1958a.
Nu.	: numara.
ODKD	: Abidarim Koşa Şastrı'nın On-Doku/Kun-Doku Sözlüğü (İshak Bekri Goca, 1998).
OLZ	: Orientalistische Literaturzeitung.
OTWF	: Old Turkic Word Formation (Erdal 1991).
QHS	: Qazaqşa-Hanzuşa Sözdik “Kazakça-Çince Sözlük” (2005).
QUTL	: Qedimqi Uyğur Tili Luğiti “Eski Uyğurca Sözlük” (1989).
R-M	: Radloff-Malov yayını (1913-1917).
S	: sayı.
s.	: sayfa.
Sak.	: Sakaca.
Sho.	: Masahiro Shōgaito.
SH	: William Edward Soothill, 1937.
Skr.	: Sanskritçe.
Soğd.	: Soğdça.
St. Pt.	: AYS'nin St. Petersburg yazması.
ŞŞT	: Şingko Şali Tutung.
T.	: Türkçe.
Taishō	: Taishō shinshū daizōkyō 大正新脩大藏經 .

TDAY-B	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten.
TDK	: Türk Dil Kurumu.
TKAE	: Türk Kùltürünü Araştırma Enstitüsü.
TS	: XII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesinde Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü.
U	: Berlin fragmanları.
UAJb	: Ural-Altaysche Jahrbücher.
UAJb NF	: Ural-Altaysche Jahrbücher, Neue Folge.
UW	: Uigurisches Wörterbuch (Röhrborn, Klaus, 1977-1998).
UW 2010	: Uigurisches Wörterbuch. Neubearbeitung I. Verben. Band 1: <i>ab-üzüglä-</i> (Röhrborn, Klaus, 2010).
UW 2014	: Uigurisches Wörterbuch. Neubearbeitung II. Nomina-Pronomina-Partikel Band 1: <i>a-asvık</i> (Röhrborn, Klaus, 2015).
Uyg.	: Uygurca.
VdSUA	: Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica.
VOHD	: Verzeichnis der Orientalischen Handschriften in Deutschland.
yay.	: yayınları.
ZDMG	: Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

DiğER İŞARETLER

<	: sözcüğün geldiği dil veya kök.
<<	: bir ara evre geçirdiği veya aracı bir dille Uygurcaya girdiği kabul edilen sözcük.
'	: birleşik yazılan sözcükler.
()	: imla gereği yazılmayan ünlüleri gösterir.
[]	: düşmüş, yıpranmış kısımlardaki onarımı gösterir.
< >	: eksik yazılan unsur.
{ }	: fazlalık, atılacak olan harfler.
+	: isim tabanına gelen ek.
-	: ayrı yazılan kısım veya morfem; fiil tabanı, fiil tabanına gelen ek.
...	: belirsiz sayıdaki harf eksikliğini, kaybolan ya da okunması mümkün olmayan kelimeleri gösterir.
///	: okunması mümkün olmasa da ne kader harf olduğu belli olanlar için kullanılır.
2	: asıl metinde ikileme olduğunu gösterir
©	: varakların ip geçirilen deliğini ifade eder, 'pothi' deliği denir.

1. GİRİŞ

1.1. Altun Yaruk Sudur¹

Elinizdeki bu çalışmada, Radloff-Malov tarafından yayımlanan *Suvarṇa-prabhāsa* (*Sutra zolotogo bleska*; Radloff 1913) yayınının 607/1-7, 627/22 – 677. sayfaları arasında bulunan, X. kitap (26.-31.bölümler) içinde yer alan metin ele alınmaktadır. Ünlü Rus Türkologu Sergey Malov (1880-1957) tarafından 1910 yılında, Çin'in Gansu (甘肅) bölgesinde, Suzhou (肅州) şehri yakınındaki Wenshugou (文殊沟) adlı küçük bir köyün yakınında, Budistlere ait bir tapınakta bulunup gün yüzüne çıkan ve günümüze dek bir çok araştırmacı tarafından incelenen bu muhteşem eserin Sanskritçe tam adı: *Suvarṇa-prabhāsa-uttamarāja sūtra*, Çincesi: 金光明最勝王經 (*guang ming zui sheng wang jing*), Uygurcası ise: *altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom eligi atl(t)g nom bitig* kısacası *Altun Yaruk* “altın ışık” olup, Sanskritçe ve Çince adları uyuşmakla birlikte Uygurca adı biraz daha farklıdır. *Altun Yaruk*, toplam on kitap (Uyg. *tägziñç*), 31 bölümden (Uyg. *bölök*) oluşmaktadır. Çince versiyonundan farklı olarak, Uygurca nüshada *süü* (Giriş) ve *buyan ävirmäk* bölümü mevcuttur. Eserin Uygurca ve Çince çevirilerinden başka Tibetçe ve Moğolca çevirileri de vardır. Eser 8. yüzyılda Yi Jing (義淨) tarafından Çinceye, muhtemelen 10. yüzyılda Budist Uygur bilgini Şingko Şeli Tutung tarafından Çincesinden Uygurcaya çevrilmiştir (Zieme 1976, 767-775). *Altun Yaruk Sudur*'un diğer bölümlerinde olduğu gibi, 31. bölüme ait St. Pt. yazması ve Berlin metin parçalarında da bunu doğrulayan cümlelere rastlıyoruz, örneğin (krş. U 709b a5, U 709b a11-12, U 613 a 11, Mz 73 a 8-12, Mz 120a 1-7):

bodis(a)t(a)v gitso samtso atl(t)g açari änätkäk tilintin tavgaç tilinçä äv[irmiş]
(1573-77);

beş balıklıg şinško şäli tuñuñ tavgaç tilintin türk uygur tilinçä ikiläyü ävirmiş
(1581-86).

Ayrıca Yi Jing'in, eseri bir ekip ile birlikte Sanskritçeden Çinceye çevirdiği Nobelce belirtilmiş olup (Nobel, XV), aynı durumun Şingko Şeli Tutung için de geçerli olabileceği düşünülür (Röhrborn 1996, 2; Wilkens, 24: dipnot 120).

Altun Yaruk Sudur'un iki versiyonu günümüze ulaşmıştır, bunlardan biri Berlin versiyonu (Berlin fragmanları) olup, bugün Berlin Devlet Kütüphanesi Doğu Bölümü'ndeki Turfan Koleksiyonu'nda korunmaktadır. Koleksiyonunun bir kısmı savaş nedeniyle kısa bir müddet Mainz'de saklanmış, daha sonra bu fragmanların hepsi Berlin Devlet Kütüphanesi Oryantal Bölümü'ndeki Turfan Koleksiyonu'na

¹ *Altun Yaruk Sudur* üzerine yapılan çalışmalarda, söz konusu eser hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır, burada tekrar etmeye gerek yoktur, dolayısıyla çok kısa genel bilgileri aktarmakla yetinmiş bulunmaktayım.

getirilmiştir. Berlin versiyonu, hiçbiri tam olmayan birçok fragman ve yazmadan ibarettir. Diğeri ise istinsah tarihi 1687 olan St. Petersburg yazmasıdır ve bugün St. Petersburg'daki Doğu Araştırmaları Enstitüsünde muhafaza edilmektedir. Daha sonra S. E. Malov ve V. V. Radlof birlikte yazmayı Uygur harflerine aktarıp R-M metnini hazırlamıştır. St. Pt. yazması ve Berlin metin parçaları arasındaki farklar her bölümde göze çarpar, kimi araştırmacılar Berlin versiyonunun Çince metinle daha uyumlu olduğunu tesbit ederken (Röhrborn 1985a, 143; 1985b, 221-222; Wilkens, 2001, 36-42), kimileri ise her iki nüshanın Çince metinle olan uyumunun satırlara göre değiştiğini dile getirir (AYS VII, 33; AYS IX, 16).

1.2. Altun Yaruk Sudur X. kitap ve İçeriği

X. kitap toplam 6 bölümden oluşur, ilk bölümü olan 26. bölümü içinde yer alan Aç Bars metni daha önce yüksek lisans tezinde işlendiği için doktora tezime dahil edilmedi. 26. bölümün başlangıç kısmı eksiktir, R-M yayını ve St. Pt. yazmasında 607. sayfadan başlar, ancak Berlin metin parçaları tam korunamamış olsa da, ondan önceki sayfaların kısmen tamamlanmasına kaynaklık edebilir niteliktedir, Uygurca metinde 26. bölümün bölüm başlığı korunamamıştır, Çince paralelinde ise şu şekilde geçer: Taishō 0450c21 捨身品第二十六 *she shen pin di er shi liu*. Çince başlıkta yer alan 捨身 *she shen* “vücudu terk etmek” ibaresi Uygurcadaki *ät'özin titmäk*, *ät'özin buşi bermäk* veya *ät'özin kämişmäk* ibarelerini karşılar; burada en uygun biçim olarak *ät'özin titmäk atl(ı)g altı otuzunç bölök* başlığını tercih ediyorum. Böylece, X. kitapta yer alan altı bölümün bölüm başlıkları ve içerikleri şu şekilde özetlenebilir:

26. bölüm: [*ät'özin titmäk*] “vücudu feda etmek/terk etmek” → 捨身 *she shen* → Die Hingabe des Körpers (R-M 606-644/17; Taishō 0450c2-454b25; Nobel, 333-351).

Bu bölümde üç prens ile bir aç kaplan arasında yaşanan olayı, yani en küçük prens Mahāsattva'nın, yedi kaplanı ve onun yavrularını kurtarmak için ona yem olarak kendisini kurban etmesini anlatan *çatik* ile Budizmin Mahāyāna mezhebinin temel ilkelerinden olan “önce canlıları sonra kendisini kurtarmak” kavramı anlatılır.

27. bölüm: *ondın sıñarkı bodis(a)t(a)vlar [t(ä)ñri] t(ä)ñrisi burhan[ıg] ögmäk* “On yöndeki Bodhisattvalar[ın] tanrılar tanrısı Buddha'yı övmesi” → 十方菩薩讚歎 *shi fang pu sa zan tan* → Der Lobpreis der Bodhisattvas der Zehn Himmelsgegenden (R-M 644/18-649/8; Taishō 454b26-454c27; Nobel, 352-354).

Bu bölümde kâinatın on yönünden gelen sayısız bodhisattvalar topluluğu, *Grdhrkūṭa* dağında toplanarak, *Buddha*'ya bir methiye sunar. *Buddha*'nın fizikî vasıflarından başlayan övgü daha sonra *Buddha*'nın Budizmdeki faaliyetlerini konu eder. Bu bölümün giriş ve sondaki küçük kısım hariç, metin şiir (Skr. *gāthā*) biçimindedir ve toplam 11 şiir mevcuttur.

28. bölüm: *somaketu bodis(a)t(a)v t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıg ögmäk* “Somaketu Bodhisattva(nın) tanrılar tanrısı Buddha'yı övmesi” → 妙幢菩薩讚歎 *miao chuang*

pusa zan tan → Der Lobpreis des Bodhisattva Ruciraketu (R-M 649/9-653/7; Taishō 454c27-455a20; Nobel, 354-356).

Bu bölümde Ruciraketu (Skr. *somaketu*) bodhisattvanın Buddha'ya sunduğu övgü söz konusudur. Yine aynı şekilde giriş ve son kısmına ait satırlar dışında, metin şiir şeklinde yazılmıştır.

29. bölüm: *bodi sögüt t(ä)ñrisi t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanig ögmäk* “Bodhi ağaç tanrısının tanrılar tanrısı Buddha'yı övmesi” → 菩提樹神讚歎 *pu ti shu shen zan tan* → Der Lobpreis der Gottheit des Bodhi-Baumes (R-M 653/8-657/17; Taishō 455a21-455b20; Nobel, 356-358).

Bodhi Ağaç Tanrıçasının Buddha'ya yönelik övgüsünden bahsedilen bölümde, tanrıçanın nirvāṇaya ulaşması, boşluk ve yokluk hakikati, tanrıçanın Buddha'dan merhamet dileyerek saṃsāradan kurtulması anlatılır. Bu bölümde de mensur şeklindeki giriş ve son kısımların dışında 11 tane şiir bulunur.

30. bölüm: *sarasvaṭi t(ä)ñri kızı [t(ä)ñri t(ä)ñrisi] burhanig ögmäk* “Sarasvatī tanrıçasının tanrılar tanrısı Buddha'yı övmesi” → 大辯才天女讚歎 *da bian cai tian nü zan tan* → Der Lobpreis der grossen Göttin Sarasvatī (R-M 657/18-661/12; Taishō 455b21-455c13; Nobel, 358-361).

Bu bölümde Buddha ve Saravastī arasındaki diyalogla, Buddha'nın bedensel özellikleri, sözlerinin doğru ve yalansız oluşu, yürüyüşünün güzelliği, canlıları kurtarma erdemi övülür, Buddha'nın övülmesinin imkânsızlığından bahsedilir. Diğer bölümlerden farklı olarak, bu bölüm düz yazıyla yazılmıştır.

31. bölüm: *bo nom ärdinig tutuzmak* “Bu öğretiyi cevherini teslim etmek” → 付囑 *fu zhu* → Die Überantwortung (R-M 661/12-673/4; Taishō 455c14-456c19; Nobel, 361-366).

Bu bölüm Buddha, öğretiyi cevheri olan sūtrayı Bodhisattvalara teslim etmek üzere, onların bu öğretye sahip çıkıp devam ettirmesini buyurmasıyla başlayan diyalogdan oluşur. Milyonlarca Bodhisattva Buddhayı övüp bu kutsal öğretye sahip çıkacaklarını ve yer yüzünde yaşatacaklarını arz etmesiyle devam eden bu diyalog, farklı bodhisattvaların ayrı ayrı Buddhanın emanetini koruyacaklarını ifade etmeleriyle sona erir. Bu bölümün de baş ve son kısımlar hariç, diyaloglar şiir şeklinde yazılmıştır, Bodhisattvaların yanıtı hep şiir iledir.

1.3. X. Kitap Üzerine Yapılan Çalışmalar

Yüksek lisans tezi olarak X. kitap 26. bölümde yer alan Aç Bars metnini çalıştığım sırada, ileride doktora tezi için de X. kitabın tamamını incelemeyi düşünmüştük. Böylelikle Aç bars metnini yayına hazırladığım sırada Berlin Brandenburg Akademisi ve Turfanforschung yönetiminden ilgili bütün fragmanlar ile St. Pt. yazmasının fotoğraflarını kullanma izni aldık. 2009 senesi doktora eğitimine başladığımdan beri bir taraftan Aç Bars metnini yayına hazırlamaya çalışırken, diğer taraftan da doktora tez için temel atmaya başladım. Yüksek lisans tezimin ilk baskısı 2013 yılında yayınlandı ve doktora tez çalışmamı ancak yayın çıktıktan sonra hızlandırabildim. Bu arada Erdem Uçar ayrı ayrı makaleler şeklinde

X. kitabın 27, 28, 29 ve 30. bölümlerinin metin çalışmalarını yayınladı. Benim daha önce çalışmaya başladığım ve epey yol aldığım bu bölümlerin bu şekilde yayınlanmış olması, sadece tez çalışmamı daha da derinleştirmekle kalmadı, aynı zamanda yapılmış çalışmalarla karşılaştırarak farklılıkları ortaya koymama ve böylece yeni katkılar üretmeme bir nebze de olsa sebep oldu diyebilirim.

AYS X. kitap henüz bütünlüklü olarak çalışılmamıştır, ancak ilgili bölümlerini konu eden çalışmalardan Arat (1936), Gabain (1940), Çağatay (1945), Malov (1951), Hoca-Ayup -Yüsüp (1984), T. Tekin (1986), R. Finch (1988), Kaya (1994), Ayup (1998), Awqaliy (1999), Ayup-Sayit (2001), Raschmann-Semet (2008) ve diğerlerini sayabiliriz.² Son olarak Erdem Uçar'ın AYS X. kitabın içinde yer alan 27, 28, 29 ve 30. bölümlerini ayrı ayrı ele aldığı çalışmaları bulunmaktadır. Uçar bu makalelerinde R-M'den 644/18-649/08³; 649/09-653/07⁴; 653/08-657/17⁵; 657/18-661/12⁶ arasında yer alan metinlerin yazıçevirimi ve harfçevirimi yapar, Türkçeye aktarır, Çince paraleli ve Nobel'den alınan Almanca çeviriyi metinle birlikte verir, bazı sözler veya ibareler üzerinde açıklamalarda bulunur, Berlin fragmanlarının listesine yer verir.

1.4. Kullanılan Yöntem

1.4.1. Berlin Fragmanları

Almanya'daki Uygurca fragmanlar kataloğunda, AYS X. kitap (26.-31. bölümler) ile paralel olan fragmanlar 570 - 673 (katalog nu.) arasında (S. C. Raschmann 2005, 161-257) bulunmaktadır. Aç Bars metnine ait olan 573 - 613 (Katalag nu.) arasındaki 51 adet (101 sayfa) fragman burada tekrarlanmadı, çalışmamızda yer alan fragmanların 98 tanesi U, 22 tanesi Mainz varaklarıdır ve Ehlers'in kataloğunda (Ehlers, 1987) da geçtiği için Raschman kendi kataloğunda # işaretiyle verir (bunun içinde 5 tanesi Raschmann'ın kataloğunda yer alan fragmanlarla örtüşür); böylece çalışmamızda yazıçevirimi ve harfçevirimi yapılan toplam 120 adet fragman yer almaktadır.

Fragmanlar kısmında Simone Raschmann tarafından hazırlanmış olan X. kitaba ait fragmanların listesi (Raschmann 2005, 383-388) aktarıldı; her fragman katalog numarası, bulunduğu yer ve metnimizde denk geldiği satır aralıkları ile birlikte

² Altun Yaruk Sudur ve ilgili bölümleri üzerine yapılan çalışmalar, daha önceki çalışmalarda ele alınmıştır, örneğin: M. Ölmez 1991, 8-11; Kaya 1994, 38-43; Raschmann-Semet 2006, 233-240; Ayazlı 2012, 7-12; Çetin 2012, 20-21; Gulcalı 2013 2013, 13-28 ve 32-35; Uçar 2013a, 227-251; Uçar 2013d, 19-20; Karahan 2013, 277-287; Tokyürek 2015, 16-17. Dolayısıyla burada sadece AYS X. kitap ve ilgili bölümler üzerinde son yıllarda yapılan çalışmalardan bilgi verildi.

³ Uçar, Erdem: "On Taraftaki Bodhisattva'nın Buddha'ya Medhiyesi: Altun Yaruk Sudur X. Tegziñç XXVII. Bölök." **Dil Araştırmaları**, Sayı 12. 2013: 31-57.

⁴ Uçar, Erdem: "Bodhisattva Ruciraketu'nun Buddha'ya Medhiyesi: Altun Yaruk Sudur X. Tegziñç XXVIII. Bölök. [R-M. 649/09-653/07]." **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**. Cilt 9, Sayı 4. İzmir, 2012: 81-102.

⁵ Uçar, Erdem: "Altun Yaruk Sudur X. Tegziñç XXIX. Bölök [R-M. 653/08-657/17]." **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**. Cilt 10, Sayı 1. 2013: 25-51.

⁶ Uçar, Erdem: "Altun Yaruk Sudur X. Tegziñç XXX. Bölök. [R-M. 657/18-661/12]." **Gazi Türkiyat, Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi**, Sayı 10. Ankara, 2012: 165-187.

verildi. Fragman varakları R-M'deki yerine göre ön ve arka yüz olarak ayırt edildi. Fragman metninin St. Pt. metninden ayrılan noktaları dipnotla gösterildi (bu farklar metin kısmında da dipnotla gösterilir). Fragman metninin yazıçeviriminde metin kısmında olduğu gibi UW ve HT yayınları izlendi. Çalıştığımız fragmanların yazımında sondaki harfin tekrar yazılma durumu söz konusudur, örneğin: *kwynkwl l, 'kswkszwz z, 'wl'ty y, tydylwr r* vb. Bu durum harfçeviriminde olduğu gibi aktarıldı, yazıçeviriminde ise normal olan şekilde, yani *köñül, ägsüksüz, ulatı, tıdılur* olarak verildi.

Ayrıca ekler kısmında yer alan Berlin ve Mainz fragmanlarının Berlin Brandenburg Bilimler Akademisi'nin genel ağ sayfasındaki (<http://www.bbaw.de/>) adresleri de her fragmanın hemen altında gösterilecek, sonra da fragman numarası, metindeki satır numarası ve R-M'deki yerleri belirtilecektir.

1.4.2. Metnin Yazıçevirimi ve Harfçevirimi.

St. Petersburg yazması esas alınarak yapılan yazıçevirim ve harfçevirimin, R-M yayınının tıpkıbasımından farklı olan yanları dipnotlarla gösterildi; Ayrıca diğer çalışmalardaki farklı okuyuş, düzeltme veya tamlamalar da dipnotla gösterildi. Uygurca Metin ile Nobel'deki Çince metin karşılaştırılarak denk gelen satırlar Taishō'daki satır numaraları ile verildi, böylece R-M'deki Uygurca metnin Çince metindeki yerleri tespit edilmeye çalışıldı. Ayrıca Uygurca metinde ilave olup Çince metinde geçmeyen yahut farklı olan söz ve ibareler **kahın siyah** olarak; Çince metinde yer alıp Uygurca metinde bulunmayan ibareler ise **altı çizgili ve kahın siyah** olarak gösterildi.

Raschmann-Semet, 2008 yılında yapmış olduğu çalışmasında AYS'nin X. kitabında (=26. Bölüm) yer alan *Aç Bars* hikâyesinden önce metinde yer alması gereken, ancak bugün kayıp olan kısmına ait fragmanları (Mz ve Berlin) Çince metne göre sıralayıp, yazıçevirimi, harfçevirimi, Almanca çevirisi ve dizin olarak yayınlar, 1-59 arası metin oradadır. Çeviri yazısındaki sıralamamı Raschmann-Semet çalışmasındaki sıraya göre devam ettirdim, 59-525. satırlar arası olan *Aç Bars* öyküsü yüksek lisans tezimde ele alındığı için, doktora tezime dâhil edilmemiştir. Söz konusu çalışmada *Aç Bars* metni ve Raschmann-Semet (2008)'de yer alan 51 satır hariç, 52-58, 526-1608. satırlar arasındaki 26.- 31.bölgümlere ait metin (1090 satır) yer alır.

Yazıçeviriminde işaret zamirleri ve türevleri için 'o'lu okunuş tercih edildi, örneğin: *bo, monta, monı, moña, montag, monuñ, monçulayu* vb.

1.4.3. Metnin Türkçeye Aktarımı

Metin nesir ve şiir şeklinde yazılmış olup, her şiir başlamadan önce *şlok takşut-* ifadesi geçmekte ve kolayca ayırt edilebilmektedir. Dolayısıyla Türkçeye aktarırken akıcı olması için nesir şeklindeki çeviri tercih edildi. Ayrıca Uygurca metindeki kalıplaşmış bazı ibareler Türkçeye şu şekilde aktarıldı: *t(ä)ñri t(ä)ñrisi* “tanrılar tanrısı”, *tükäl bilgä biliglig* “kâmil bilge”, *bir uçlug* “bir yönlü (aynı amaçta olan)”, *üstün t(ä)ñri altın yalañuk* “üstteki tanrılar alttaki insanlar” vb. Uygurca metinde

geçen ikilemeler çeviride “2” işaretiyle gösterildi. Uygurca metinde Skr.’den alıntı olan sözcükler anlamına göre çevrilmekle birlikte, parantez () içinde Skr. aslı şekli de verildi, örneğin: emanet (Skr. *śārīra*), doğum ölüm döngüsü (Skr. *samsāra*), doğum efsanesi (*jātaka*), sandık (*stupa*) vb. Uygurca metinde yer almayan, ancak çevirinin akıcı olması için eklenmesi gereken sözler veya ibareler ise yine parantez () içinde verildi.

1.4.4. Açıklamalar

Bu bölümde Uygurca metin ile Çince metin denk geldiği satırlara göre ayrı ayrı çevrilerek karşılaştırma yapıldı, Nobel’deki Almanca çevirisi de verildi. Çözümlemesine ihtiyaç duyulan bazı söz ve ibareler üzerinde duruldu. Daha önce yapılan çalışmalardaki açıklamalarla karşılaştırıldı, farklar ortaya koyuldu. Metindeki tamamlamaların açıklamaları verildi. Kaynak gösterirken, sayfa numarasından önce virgül (,), satır numaralarından önce ise iki nokta (:) işareti kullanıldı.

1.4.5. Sözlük

Sözlük dizinimiz Uygurca-Türkçe-Çince-Çağdaş Uygurca olmak üzere dört dili içermektedir. Her madde başı söz, harf çevirimi ile birlikte verildi, böylece metnimizde farklı yazım şekilleri ile yazılan sözcükler göz önüne serildi; aynı kökten geldiği düşünülen eşesli sözcükler tek madde başı yapıldı, anlamları ise yazı çevirimi ve örnekleri ile birlikte ayrı ayrı verildi, örneğin:

adak "d'q ayak; 足 *zu*; يۆت

burhan a. + inta 至世尊所 zhi shi zun suo 920; iki a. + lk 兩足 liang zu

1138.

"t'q sonu; (ئاخىرى، سوڭى) ئاداق

a. + iŋa tãgi 1545.

Eşesli ancak farklı köklerden gelen sözcükler ise ayrı madde başı olarak verildi, örneğin:

ög I 'wyk anne; 母 *mu*; ئانا، ئاپا

ö. + gi kaŋı 父母 fu mu 839.

ög II 'wyk akıl, düşünce; 念 *nian*, 心 *xin*; ئىدراك، ئىقىل

ö. + in köŋülin içgındı 失念 shi nian 622, 心悶絕 xin men jue 676; ulug ädgü ö. + li <ulug> y(a)rlikançuçı 大慈大悲 da ci da bei 1062, ulug ädgü ö. + li köŋültä 於大慈 yu da ci 1355; ädgü ö. + lilär 1468.

Metinde geçen Uygurca sözcüklerin Türkçe karşılıkları verilirken, metnimizde ifade ettiği anlamları esas alındı; Çince karşılıklarını verirken de öncelikle Çince metindeki yerleri tespit edilip denk gelen karşılıkları alındı, Çince metinde geçmemişse, diğer kaynaklardan karşılaştırma yapılarak sözcüğün Çince karşılığı verildi ve parantez içinde alındığı kaynağın sayfa sayısı gösterildi. Çince metinde karşılığı olan bazı sözcüklerde de Çince karşılığı verilmekle beraber parantez içinde krş. kısaltması ile diğer kaynaklara da gönderme yapıldı. Çağdaş Uygurcadaki karşılıkları ise Çin Xinjiang Uygur Özerk Bölgesinde (Doğu Türkistan) yaşamakta olan Uygurların kullanmakta oldukları Arap alfabeli Uygur yazısı ile gösterildi. Bütün bunlarla dizini bir sözlük hâline getirmek amaçlandı.

1.4.6. Yazıçevirim İşaretleri

1. **a** : iki veya tek elif'li *a* (iki ya da tek elif olduğu harfçeviriminde gösterilmiştir).
2. **ä** : tek elifle yazılan *e*.
3. **'ä** : iki elifle yazılan *e*.
4. **đ** : *d* yerine yazılan *t*.
5. **e** : kapalı *e*.
6. **k** : *k* veya *q*.
7. **g** : *g* veya *ğ*.
8. **h** : *q* (*k*, *g*, *h* harflerinin farkı transliterasyonda açıkça gösterilmiştir).
9. **ŋ** : *nk*.
10. **q̇** : üstte bir nokta ile yazılan *q*.
11. **q̈** : üstte iki nokta ile yazılan *q*.
12. **ş** : *s* yerine yazılan *z* (*barz* gibi).
13. **š** : altta iki nokta ile yazılan *ş*.
14. **đ** : *t* yerine yazılan *d*.
15. **z** : *z* yerine yazılan *s*.
16. **z̈** : altta iki nokta ile yazılan *z*.
17. **ž** : *ž* (*j*) yerine yazılan *s*.

2. BERLİN FRAGMANLARI

2.1. Berlin Fragmanlarının Uyum Tablosu (Konkordanz)

26. bölümde, Aç Bars öyküsünden önce yer alması gereken, ancak St. Pt. yazması ve R-M yayınında eksik olan satırlar, Raschmann-Semet'lerin çalışmasında Çince metin ve Berlin fragmanlarına dayanılarak 58 satır şeklinde tamamlanmıştır, aşağıdaki tabloda yer alan fragmanlar işte o çalışmadaki satır numarası ile karşılaştırmalı olarak verildi. Fragman numaraları Raschman 2005 ve Ehlers 1987'lerden alındı, Ehlers'in verdiği katalog numaraları # işaretiyle ayrıt edildi. Metnimizle örtüşen 120 adet fragmanın (U ve Mainz) listesi aşağıdaki tablolardadır.

Tablo 1: Raschmann-Semet 2008'de yer alan metinle örtüşen fragmanların Uyum tablosu.

Katalog Nu.	Bulunduğu yer (Eski Nu.)	Fragman Nu.	Raschmann-Semet 2008'deki Satır Nu.	Taishō'daki yeri
570	T III 56.25	U 639 ön U 639 arka	1-11 12-22	450c20-25 451a03-06
# 146	T II S 32 (Glas: T II S 32/531)	Mainz 589 ön Mainz 589 arka	23-28 29-34	451a07-10 451a10-12
571	o. F.	U 739 ön U 739 arka	26-29 41-45	451a09-10 451a14-16
572	T II S 32a; T II S 32a.	U 821 ön + U 831 ön U 821 arka + U 831 arka	32-40 41-46	451a11-13 451a14-16
#147	T II S 32 (Glas: T II S 32/529)	Mainz 494 ön Mainz 494 arka	47-52 53-58	451a22-23 451a23-24

*Katalog Nu. 573 (U 742 arka) – 612 arasındaki fragman metni Aç Bars metnine ait olup, daha önceki çalışmamda işlendiği için buraya dahil edilmemiştir. Bk. Gulcalı 2013, 45-72.

Tablo 2: Metnimizle Örtüşen Fragmanların Uyum Tablosu.

Katalog Nu.	Bulunduğu Yer (Eski Nu.)	Fragman Nu.	R-M'deki yeri	Metindeki Satır Nu.	Taishō'daki yeri
573	T III M 143	U 742ön	607, 1-4	52-55	451a28-29

Tablo 2'nin Devamı

# 148	T II S 32 ^a (Glas: T II S 32a/553)	Mainz 257 ön Mainz 257 arka	607/3-13 607/13-21	54-64 64-72;	451a29-451b2 451b02-04
613	T II	U 846 ön U 846 arka	627/15-628/2 628/2-10	520-529 529-537	453a02-04 453a04-06
614	T II S 32 ^a	U 2823 ön U 2823 arka	628/11-20 628/20-629/5	538-547 547-555	453a06-09 453a09-11
615	T II	U 854 ön U 854 arka	628/11-18 628/19-629/5	538-545 546-555	453a06-08 453a09-11
616	T II	U 855 ön U 855 arka	629/5-13 629/13-22	555-563 563-572	453a11-14 453a14-17
617	T III M 163	U 1938 ön U 1938 arka	629/16-630/3 630/14-20	566-575 586-592	453a15-18 453a23-25
#154 + #155	Glas: T II D 143/503; Glas: T II 831	Mz 521 ön + Mz 527 ön. Mz 521 arka + Mz 527 arka.	629/21-630/7 630/7-630/15	571-579 579-587	453a17-20 453a20-23
618	T II S 32 a	U 2888 ön U 2888 arka	629/22-630/6 630/7-14	572-578 579-586	453a17-20 453a20-22
619	T II	U 842 ön U 842 arka	630/15-22 631/1-8	587-594 595-602	453a23-26 453a26-29
620	T II S + o. F	U 774 ön + U 6388 ön U 774 arka + U 6388 arka	630/15-22 631/1-8	587-594 595-602	453a23-26 453a26-29
621	T II S 32 ^a	U 777 ön U 777 arka	631/8-15 631/17-632/2	602-609 611-618	453a29-453b3 453b03-06
622	T II yağam M 1	U 838 ön U 838 arka	631/9-16 631/18-632/2	603-610 612-618	453a29-453b3 453b03-06
623	o. F.	U 3427 ön U 3427 arka	631/21-632/5 632/7-13	615-621 623-629	453b05-07 453b08-10
# 156	T II 4	Mz 478 ön Mz 478 arka	632/3-10 632/11-18	619-626 627-634	453b06-09 453b09-12
# 157	T II yağam M 5 (Glas:T II 804)	Mz 525 ön Mz 525 arka	632/18-633/2 633/3-633/10	634-641 642-649	453b12-15 453b15-18
624	T III M 127	U 3243 ön U 3243 arka	632/21-633/1 633/17-21	637-640 656-660	453b13-15 453b21-23
625	T II 3	U 837 ön U 837 arka	633/10-17 633/18-634/3	649-656 657-664	453b18-21 453b21-24
626	T II S 32	U 878 a U 878 b	633/11-17 633/17-634/3	650-656 656-664	453b18-21 453b21-23
627	T III 118; Glas: T III M 249.503; T III M 127	U 3147 ön + U 3322 ön+ Mz 476 ön. U 3147 arka + U 3322 arka + Mz 476 arka.	633/22-634/13 634/13-635/3	661-674 674-687	453b23-28 453b28-453c4

Tablo 2'nin Devamı

628	T II 2	U 841 ön U 841 arka	634/3-11 634/11-18	664-672 672-679	453b24-27 453b27-453c1
629	T II S 32 ^a T II S 32 ^a T II S 32 ^a	U 815 ön + U 808 ön + U 805 ön. U 815 arka + U 808 arka + U 805 arka.	634/19-635/3 635/4-12	680-687 688-696	453c01-04 453c04-07
630	T II S 32 ² T II S 32	U 823 ön + U 778 ön. U 823 arka + U 778 arka.	636/21-637/5 637/6-13	727-734 737-742	453c19-21 453c23-25
631	T II S 32 ^a	U 890 ön U 890 arka	637/1-5 637/6-10	730-734 735-739	453c20-22 453c22-24
# 158	T II (Glas: T II 808)	Mz 283 ön Mz 283 arka	637/21-638/14 638, 14-19	750-766 766-771	453c28-454a5 454a05-07
632	T. M. 25 T.M. 20	U 4773 ön + U 4769 ön. U 4773 arka + U 4769 arka.	638/20-639/8 640/2-11	772-782 799-808	454a07-11 454a16-20
633	T II S 32 ^a T II S 32 ^a	U 799 ön + U 784 ön. U 799 arka + U 784 arka.	639,1-8 639,9-17	775-782 783-791	454a08-11 454a11-14
634	T II 1 yoğam Murtuq T II (Mz 381 = # 159)	U 836 ön + Mz 381 ön . U 836 arka + Mz 381 arka.	639,1-9 639,9-18	775-783 783-792	454a08-11 454a11-14
635	T II S	U 3005 ön U 3005 arka	639,14-22 640,1-7	788-796 798-804	454a13-15 454a16-18
636	T II 2 yoğam Murt.	U 843 ön U 843 arka	639,18-640,4 640,5-11	792-801 802-808	454a14-17 454a17-20
# 160	T II M 12 (Glas: T II M 12/844)	Mz 497 ön Mz 497 arka	641/5-14 641/14-642/1	825-834 834--843	454a26-29 454a29-454b4
637	o. F.	U 3432 ön U 3432 arka	641/9-15 641/13-642/3	829-835 833-845	454a27-29 454a29-454b4
638	T II M 12	U 835 ön U 835 arka	642/2-10 642/10-20	844-852 852-862	454b03-06 454b06-09
639	T II S 32 ^a	U 794 ön U 794 arka	642/3-9 642/11-20	845-851 853-862	454b03-05 454b06-09
640	T II 5	U 3431 ön + U 882 ön. U 3431 arka + U 882 arka.	642/16-643/1 643/1-9	858-866 866-874	454b08-11 454b11-14

Tablo 2'nin Devamı

641	T II S 32	U 775 ön U 775 arka	642/20-643/5 643/5-13	862-870 870-878	454b09-12 454b13-15
642	T II S 32 + T II S 32 ^a	U 780 ön + U 811 ön. U 780 arka + U 811 arka.	643/13-21 643/21-644/6	878-886 886-894	454b16-18 454b19-21
643	T II M 12 + T II M 12	U 839 ön + U 2685 ön. U 839 arka + U 2685 arka.	643/13-21 643/21-644/6	878-886 886-894	454b16-18 454b19-21
644	T II M 12 + T II Xanthippä	U 840 ön + U 859 ön. U 840 arka + U 859 arka.	644/22-645/7 645/7-14	910-918 918-925	454b28- 454c01 454c01-03
645	T II S 32 ^a + T II S 32 ^a + Glas: T II S 32a 549	U 886 ön + U 2836 ön + U 889 ön. U 886 arka + U 2836 arka+ U 889 arka.	644/22-645/7 645/8-15	910-918 919-926	454b28- 454c01 454c01-03
646	T II S 32 ^a + T II S 32 ^a	U 789 ön + U 788 ön. U 789 arka + U 788 arka.	645/15-21 645/23-646/7	926-932 934-941	454c03-05 454c06-08
647	T II S 32 ^a	U 2940 ön U 2940 arka	645/15-22 645/23-646/6	926-933 934-940	454c03-05 454c06-08
648 (Mz54 4=#179)	T II S 32 ^a + T II S 32 ^a	U 801 ön + Mz 544 ön. U 801 arka + Mz 544 arka.	646/7-15 646/16-23	941-949 950-957	454c09-11 454c12-14
#30	T III M 56- 6	Mz 656 ön Mz 656 arka	647/19-649/11 649/12-651/9	976-1013 1014-1055	454c21-28 454c28-455a7
649	o. F.	U 6374 ön U 6374 arka	649/5-7 651/2	1007-1009 1048	454c26 455a05-06
# 161	T II S 32 b	Mz 248 ön Mz 248 arka	650/1-15 650/16-651/5	1025-1039 1040-1051	455a01-03 455a04-06
# 162	T II S 32 (Glas: T II S 32 a)	Mz 484 ön Mz 484 arka	651/5-13 651/14-23	1051-1060 1056-1082	455a07-09 455a10-12
# 31	T III M 56- 5	Mz 748 ön Mz 748 arka	651/10-652/13 652/13-653/17	1056-1082 1082-1109	455a08-17 455a17-23
650	T II Xanthippä +T II Xanthippä	U 905 ön + U 860 ön U 905 arka + U 860 arka	652/19-653/5 653/5-14	1088-1097 1097-1106	455a19-20 455a20-22
651	T II S 32 ^a + T II S 32 ^a	U 797 ön + U 787 ön U 797 arka + U 787 arka	654/9-19 654/15-655/6	1124-1134 1130-1144	455a27-29 455a29-455b3

Tablo 2'nin Devamı

652	Glas: T II S 20.501	U 2797c ön U 2797 c arka	655/2-6 655/7-12	1140-1144 1145-1150	455b02-03 455b04-05
653	T II S 32 ^a + T II S 32 ^a + T II S 32 ^a	U 783 ön + U 2837 ön+ U 791 ön U 783 arka + U 2837 arka+ U 791 arka	657/1-11 657/11-19	1185-1195 1195-1203	455b16-18 455b18-21
654	T II S 32	U 880 ön U 880 arka	657/1-11 657/11-19	1185-1195 1195-1203	455b16-18 455b18-21
655	T II S 32 ^a	U 2838 ön U 2838 arka	657/19-658/3 658/8-13	1203-1210 1214-1220	455b21-24 455b25-27
656 (Mz4 77 = #163)	T II M 12 T II Xanthippä	Mz 477 ön + U 852 ön Mz 477 arka + U852 arka	660/7-15 660/16-661/1	1260-1268 1269-1277	455c07-09 455c11-12
657	T II S 32 ^a + T II S 32 ^a + T II S 32	U 785 ön + U 829 ön + U 781 ön U 785 arka + U 829 arka+ U 781 arka	661/21-662/7 662/7-16	1297-1306 1306-1315	455c15-16 455c16-17
658	Glas: T I D 671	U 2366 ön U 2366 arka	663/19-664/3 664/5-10	1341-1348 1350-1355	455c24-27 456a05-06
659	Glas: T I D 671	U 1244 ön U 1244 arka	664/11-14 665/1-2	1356-1359 1369-1370	456a01 456a05-06
660	T I/TM 270 däf + T I α 8 + o.F	U 713 ön + U 691 ön + U 692 ön U 713 arka + U 691 arka + U 692 arka	665/4-666/14 666/16-668/3	1372-1406 1407-1440	456a06-18 456a19-29
# 32	T III M 56-23	Mz 763 ön Mz 763 arka	665/5-666/4 666/5-667/3	1373-1395 1396-1417	456a07-13 456a14-21
# 164	T II S 32 a	Mz 246 ön Mz 246 arka	665/23-666/8 666/8-666/14	1391-1399 1399-1405	456a12-15 456a16-18
# 165	T II S 32a (Glas: T II32a)	Mz 401 ön Mz 401 arka	665/22-666/8 666/8-15	1390-1399 1399-1406	456a12-15 456a16-18
# 33	T III M 56-4	Mz 749 ön Mz 749 arka	667/3-668/4 668/4-669/5	1417-1441 1441-1465	456a22-29 456a29- 456b23
661	Glas: T.M. 272 4 + T I α 7 + Glas: T.M. 272 10	U 696 ön + U 690 ön + U 694 ön U 696 arka + U 690 arka + U 694 arka	668/4-19 -- -- 668/22-669/6.	1441-1456 -- -- 1459-1466.	456a29- 456b06 456b07-12. 456b13-20 456b21-22.
662	Glas: T II 592	U 792 ön U 792 arka	668, 3-11 668, 12-20	1440-1448 1449-1457	456a29- 456b02 456b03-05
663	T II S 32 ^a	U 2839 ön U 2839 arka	668/22- 669/2 669/6-9	1459-1462 1466-1469	456b21-22 456b23-25

Tablo 2'nin Devamı

664	Glas: TM. 272-4 + T I α 6 + Glas: T.M. 272 9	U 705 ön + U 710 ön + U 697 ön. U 705 arka + U 710 arka + U 697 arka.	669/5-670/15 670/15-672/1	1465-1498 1498-1531	456b23- 456c06 456c06-16
665	T III 56.40	U 665 ön U 665 arka	669/15-20 670/13-17	1475-1480 1496-1500	456b27-29 456c05-07
666	T II S 32 ^a	U 2866 ön U 2866 arka	669/3-6; 669/16-19; 670/7-11. ??	1463-1466; 1476-1479; 1490-1494. ??	456b21-23; 456b27-28; 456c04 ??
667	T II S 32 ^a	U 824 ön U 824 arka	671/2-6 671/7-11	1508-1512 1513-1517	456c09-11 456c11-12
# 166	T II S 32/530	Mz 247 ön Mz 247 arka	671/15-24 672/1-10	1521-1530 1531-1540	456c13-15 456c16-17
668	T II S 20	U 2797 a ön + U2797 b ön. U 2797 a arka + U2797 b arka.	671/24-672/8 672/9-17	1530-1538 1539-1547	456c15-17 456c17
669	Glas: TM. 272.4 + T I α 5 + Glas: T.M. 272.8	U 708 ön + U 709 a ön + U 709 b ön. U 708 arka + U 709 a arka + U 709 b arka.	672/1-674/ 5. 673/5-11 674/6-9 --	1531-1582. 1559-1565 1583-158 --	456c16-19 456c19 -- --
670	T I D	U 1530 ön U 1530 arka	672/5-9 674/1-8	1535-1539 1578-1585	456c16-17 --
671 (Mz60 2 = #183)	T II S 32 ^a + T II S 32	U 2874 ön + Mz 602 ön U 2874 arka + Mz 602 arka	672/11-21 672/21-673/4	1541-1551 1551-1558	456c17-18 456c18
672	T III TV II S	U 3374 ön U 3374 arka	672/20-673/2 673/13-22	1550-1556 1567-1577	456c18 --
673	o. F.	U 613 ön	672/22-673/20	1552-1574	456c18-19, --.

2.2. Berlin Fragmanlarının Yazıçevirimi ve Harfçevirimi

Almanya'daki Uygurca fragmanlar kataloğunda, AYS X. kitap (26.-31. bölümler) ile paralel olan fragmanlar 570 - 673 (katalog nu.) arasında (S. C. Raschmann 2005, 161-257) bulunmaktadır. Aç Bars metnine ait olan 573 - 613 (Katalag nu.) arasındaki 51 adet (101 sayfa) fragman burada tekrarlanmadı, çalışmamızda yer alan fragmanların 98 tanesi U, 22 tanesi Mainz varaklarıdır ve Ehlers'in kataloğunda da geçtiği için Raschman kendi kataloğunda # işaretiyle verir (bunun içinde 5 tanesi Raschmann'ın kataloğunda yer alan fragmanlarla örtüşür); böylece çalışmamızda yazıçevirimi ve harfçevirimi yapılan toplam 120 adet fragman yer almaktadır. Dipnot

verirken, Berlin fragmanlarıyla farklı olan kısım St. Petersburg yazması ve R-M yayınında aynı şekilde ise sadece R-M'deki yeri gösterildi; eğer St. Petersburg ve R-M metinlerinde farklı ise ayrı ayrı gösterildi.

U 639

Kat. Nu.: 570, T III 56.25

U 639 ön (Raschmann-Semet 2008, Text: 1-11)

- (1) *inçä* tep y(a)rılıka[dı]...
'ynç' typ yrlyq'//
- (2) kızı ya m(ä)n öñrä ...
qyz y y' mn 'wynkr'...
- (3) *ür* irak üdtä uzun ...
'w/r 'yr'q' 'wydt' 'wzwn ...
- (4) yollarta bur[han...]T[...
ywl l'rt' pw//// ... t ...
- (5) bodis(a)t(a)vlar *yor[ıgınta]*⁷ ...
pwdystv l'r ywr/////...
- (6) nän inçip T//[...
n'nk 'ynçyp t//...
- (7) bermäk üzä T[...
pyrm'k 'wyz ' t...
- (8) özlärin ulamı[ş ...äj]
'wyz l'ryn 'wl'my/ ////
- (9) mintin ät'özüm[in isig]
myntyn 't'wyz wm//... ////
- (10) özümün ymä ...
'wyz wmyn ym' ...
- (11) asıg tusu ...
'syq twsw ...

U 639 arka (Raschmann-Semet 2008, Text: 12-22)

- (1) ...YKYN bagd[a]şın[u]
...ykyn p'qd/şın/
- (2) ... *toyınlarığ* okıp toyın
... twyyn l'ryq 'wqyp twyyn
- (3) ...[körüg]*säyür mü* sizlär mäni[ŋ]
.../////s'ywr mw syz l'r m'ny//
- (4) .../YYYWR *ärkänki*
.... /yyywr 'rk'nky
- (5) ... ş(a)rırım tep
... şryryn typ
- (6) ... *äşidip* , ötrü
... 'şydyp ,, 'wytrw

⁷ Raschmann-Semet 2008, 251: yor[ıkınta].

- (7) ...Y üstün t(ä)ñri
...y 'wystwn tñkry
- (8) ... törlüg⁸ terin
... twyrlwk t'ryn
- (9) [kuvrag ... oñ tizlär]in çökiñip
///// ... //// ////yn çwykydyp
- (10) ... [ärti]ñü körügsäyür
...////ñkw kwyrwks'ywr
- (11) ... , bo
... ,, pw

Mainz 589
32/531).

Kat. Nu.: # 146, T II S 32 (Glas: T II S

Mz 589 ön⁹ (Raschmann-Semet 2008, Text: 23-28)

- (1) [ye]ti ärdinin etiglig üzäsintä ärdinilig toorın ...
//ty 'rdynyn 'ytyklyk 'wyz 'synt' 'rdyny lyk twwr yn ...
- (2) [e]tiglig körü kanınçsız körklä bir stup ünüp k[älti]
//tyklyk kwyrw q'nynçsyz kwyrkl' pyr stwp 'wynwp k////
- (3) anı körüp ol kamag kuvrag ärtiñü tañl[adılar]...
"ny © kwyrwp 'wl q'm'q qwvr'q 'rtynkw t'ñkl///// ...
- (4) [ötr]ü tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burh[an olormış¹⁰]
////w w © twyk'l pylk' tñkry tñkrysy pwrq// ...
- (5) [oron]ıntın¹¹ örü turup , ol stupka yinçürü töpön [yükünü y(a)rılıkap]¹²
////yntyn 'wyrw twrwp ,, 'wl stwp q' yınçwrrw twypwn ...
- (6) ... oñaru täğziniñ yänä öz oronınta ...
... 'wnk'rw t'ksynyp y'n' 'wyz 'wrwn ynt' ...

Mz 589 arka (Raschmann-Semet 2008, Text: 29-34)

- (1) ... , oluru¹³ y(a)rılıkap , ötrü anant toyınka ...
... ,, 'wlwrrw yrlyq'p ,, 'wytrw "n'nt twyyn q' ...
- (2) ... açgıl , içintä nägü bar körgil tep y(a)rıl[ıkadı]
... "çqyl ,, 'yçynt' n'kw b'r kwyrkyl typ yr/////
- (3) ... anant yakın barıp ol stupnuñ kapı[ğın]...
... "n'nt © y'qyn p'ryp 'wl stwpnwnk q'py/// ...
- (4) ...Y , içintä yeñi ärdini üzä etiglig ...
... y ,, 'yçyn © t' yydy 'rdyny 'wyz ' 'ytyklyk ...
- (5) ... [kö]rklä bir h[amts]i turur ärti , anı körüp t(ä)ñri t(ä)ñ[risi]
... ///rkl' pyr q////y twrwr 'rty ,, "ny kwyrwp tñkry tñk////
- (6) [bur]hanka atı kötrülmiş ayagka täğimlig t(ä)ñrim b[o]...

⁸ Raschmann-Semet 2008, 252: türlüğ.
⁹ Mz 589 ön (4-6) ile U 739 ön (1-5) satırları örtüşür.
¹⁰ U 739 ön (2)'ye göre.
¹¹ U 739 ön (3): ornınta.
¹² U 739 ön (4)'ye göre.
¹³ Ehlers, 98: oluru; Raschmann-Semet 2008, 252: oluru.

///q'n q' 'ty kwyttrwlmış 'y'q q' t'kymlyk tnkrym p/ ...

U 739

Kat. Nu.: 571, o.F.

U 739 ön¹⁴ (31-35; 606a¹⁵, 4-8); (Raschmann-Semet 2008, Text: 26-29)

- (1) ... [ö]trü tükäl bilgä
... ///trw twyk'l pylk'
- (2) t[(ä)ŋri] t(ä)ŋrisi burhan [o]l[or]m[i]ş¹⁶
t/// tnkrysy pwrq'n ///m/ş
- (3) orninta¹⁷ örü turup , [ol] stupka
'wrnynt' 'wyrw twrwp ,, /// stwp q'
- (4) [yi]nçürü töpön [yükünü] y(a)rlıkap
//nçwrrw twypwn ///// yrlyq'p p
- (5) [oŋaru tægzi]nip yänä öz [ornın]t[a]
///// /////yp y'n' 'wyz /////t/
- (6) ... DY...
...dy...

U 739 arka¹⁸ (Raschmann-Semet 2008, Text: 41-45)

- (1) anant toy[m] ...
'n'nt twy//...
- (2) ärtinü körklä öŋi kırtışı
'rtynkw kwyrkl' 'wynky qyrtyşy y
- (3) adınsıg yürüŋ şarir tæginür ärmış
'dysyq ywrwnk ş'ryr t'kynwr 'rmyş
- (4) tep ötünti , t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi burhan
typ 'wytwnty ,, tnkry tnkrysy pwrq'n
- (5) anant<-ka> ol süŋök şarir alıp ...
'n'nt <q'> 'wl swynkwk ş'ryr 'lyp ...
- (6) ...[kä]lgil tep y(a)rlık[dı] ...
... //lkyl typ yrlyq'// ...

U 821+U 831

Kat. Nu.: 572 (T II S 32a + T II S 32a)

U 821 ön + U 831ön (37-38; 606a¹⁹,10-11; (Raschmann-Semet 2008, Text: 32-40)

- (1) ... [ä]rdini üzä etiglig
... /rdyny 'wyz ' 'ytyklyk
U 821ön (1)
- (2) ... burhan y[änä] ...
... pwrq'n y///...

¹⁴ U 739 a (1-5) ve Mz 589 a (4-6) arasındaki kısım örtüşmektedir.

¹⁵ SuvKaya, 320: 606 ön (Mz. 589)'a göre.

¹⁶ Raschmann-Semet 2008, 252: [olur]m[i]ş.

¹⁷ Mz 589 ön (5): [oron]ıntın.

¹⁸ U 739 b (3-5) ile U 821+ U 831 (1-4) arası örtüşmektedir.

¹⁹ SuvKaya, 320: 606a (Mz. 589)'a göre.

- U 821ön (2)
 (3) ...[y](a)rılıkad[ı]...
 ... /rlyq'd/ ...
 U 831ön (1)
 (4) ...RY üz[ä o] h(a)mts[i]g ...
 ... ry 'wyz / //l qmt/q²⁰ ...
 U 831ön (2)
 (5) ... çäçäkkä ogşatı , kar ...
 ... ç'ç'k k' 'wqş'ty ,, q'r...
 U 831ön (3)
 (6) ...[şar]ir turur ärti , ...
 ... //yr twrwr 'rty ,, ...
 U 831ön (4)

U 821b +U 831b²¹ ((Raschmann-Semet 2008, Text: 41-46).

- (1) ... , t(ä)ņrim monuņ içi[ntä] ...
 ... ,, tñkrym mwnwnk 'yçy...
 U 831arka (1)
 (2) ... [adıns]ıg yürüņ süņök ...
 ... //yq ywrwnk swynkwk ...
 U 831 arka (2)
 (3) ...[tep ötünt]i²² , t(ä)ņri t(ä)ņrisi b[urhan] ...
 ... //y ,, tñkr/ tñkrysy p// ...
 U 83 arka (3)
 (4) ... şarir ...
 ... ş'ryr ...
 U 831 arka (4)
 (5) ... şarirıg [...]p
 ...ş'ryr yq ... p
 U 821 arka (5)
 (6) ... [bur]hanka tutdı
 ... //q'n q' twtdy
 U 821 arka (6)

Mainz 494 **Kat. Nu.: # 147, T II S 32 (Glas: T II S 32/529)**

Mz 494 ön ((Raschmann-Semet 2008, Text: 47-52)

- (1) .../ , t(ä)ņri t(ä)ņrisi burhannıg bo y(a)rılıgı²³
 ... / ,, tñkry tñkrysy pwrq'n nynk pw yrlyq yn
 (2) [äşidü täg]inip ötrü ol kamag t[oy]ınlar ulatı ulug [teri]n

²⁰ Raschmann-Semet 2008, 250: qmts[]q.

²¹ U 821 arka + U 831 arka (1-4) ile U 739 arka (3-5) arası kısım kısmen örtüşmektedir.

²² U 739 arka (4)'e göre.

²³ Ehlers, 98: y(a)rılıg-ıg [,] ärtinü; Raschmann-Semet 2008, 253: y(a)rılıg-ıg.:

- //// //ynyp 'wytrw q'm'q t//yn l'r 'wl'ty 'wlwq ////n
- (3) [kuvrag] ... kamagun barça süzök k[ert]günç
 ////// ... ⑥ q'm'q wn p'rç' swyz wk k//kwnç
- (4) [köñülin] ayaların [kav]şurup ol şarirka ayayu
 ////// // ⑥ 'y ' l'ryn //şwrwp 'wl ş'ryr q' 'y'yw
- (5) [agırlayu] y[inç]ürü töpön ;
 //////// y//wrw twypwn ,, ,,
- (6) [yü]kün[ti]lär , [...] ärtiñü
 //kwn// l'r ,, ... 'rtynkw

Mz 494 arka (Raschmann-Semet 2008, Text: 53-58)

- (1) [tañ]ladılar muñađdılar , ...
 ///l'dy l'r mwnk'tdy l'r ,, ...
- (2) [ötrü töz]ün anant t(ä)ñri t(ä)ñrisi [burha]nka
 ////// // wn 'n'nt tkry tkrysy //n q'
- (3) [yakın] barıp adakı[nta] yinçürü töpön
 ////// ⑥ p'ryp 'd'qy// yyñçwrw twypwn
- (4) [yükünüp inç]ä tep ötünti [...] , a[t]ı
 ////// // ⑥ typ 'wytwnty ... ,, 'y
- (5) [kötrülm]iş ayagka tägimlig t(ä)ñrim , siz üstün
 ... ////////ş 'y'q q' t'kymlyk tkrym ,, syz 'wystwn
- (6) [t(ä)ñrini]ñ , altın yal(a)ñuknuñ yal(a)ñuz bahşısı nom[çısı]
 ////////k ,, 'ltyn y'lnkwq nwnk y'lnkwz p'qşysy nwmçysy

U 742

Kat. Nu.: 573, T III M 143

U 742 ön (52-55; 607,1 - 4)

- (1) -nıñ tıltagın nomlayu beräyin [kop]
 -nynk tylt'qyn nwml'yw byr'yyn ///
- (2) süzök köñülin tıñlañla/ ²⁴ [tep]
 swyz wk kwnkwlyn tynk l'nk l'//
- (3) y(a)rıkadı , ötrü töz[ün anant]
 yrlyq'dy,, 'wytrw twyz // //
- (4) täginälim t(ä)ñrim [keñürü] ...
 t'kyn'lym tkrym // // ...

Mz 257

Kat. Nu.: # 148, T II S 32^a (Glas: T II S 32a/553)

Mz 257 ön (54-64; 607,3-13)

- (1) [ö]trü tözün anant täginälim t(ä)ñrim keñü[rü aça yada]
 //trw twyz wn 'n'nt t'kyn'lym tkrym kynkw// // //
- (2) nomlayu y(a)r[l]ıkazun tep ötünti , anta ötrü [t(ä)ñri t(ä)ñrisi]

²⁴ R-M (607, 2-3): tetrü tıñlañlar.

- nwml'yw yr/yq'z wn typ 'wytwny ,, 'nt' 'wytrw // // // //
- (3) burhan i[nçä] tep y(a)rlikadı [:] ananta öñrä [ärtmiş]
pwrq'n 'y/// typ yrlyq'dy // // 'n'nt' 'wynkr' // // //
- (4) üdtä bo [çam]budivip ul/[uş]ta m(a)hara[te atl(1)g elig]
'wydt' pw ///pwdyvyp 'w/// t' mq'r'// // // //
- (5) han bar [ä]rdi , ol ymä [m(a)h]arate elig han ärtinü ulu[g bay barım-]
q'n p'r /rdy ,, 'wl ym' // 'r'ty 'ylyk q'n 'rtynkw 'wlw/ // // //
- (6) lıg tsan[l]arı agılıg[l]arı ı tarıg äd tavar ü[zä tolu]
lyq ts'nk /'ry 'qylyq /'ry 'y t'ryq 'd t'v'r 'wy / / // //

Mz 257 arka (64-72; 607,13-21)

- (1) alp atım süülüg²⁵ küçinä [tü]källig törted[in sıjar]
'lp 'tym sww lwk kwyçynk' ///k'l lyk twyrtd// // // //
- (2) yer oro[n]ug iymış ba[s]mış üküřkä ayatmış ag[ırlatmış]
yyr 'wrw/ wq 'yymış p'/myş 'wykwş k' 'y'tmyş 'q////////
- (3) ürüg [uza]tı [kön]i nomça töröçä [başladaçı]
'wyrwk /// /dy ///y nwm ç' twyrw ç' // // // //
- (4) imäriğ[mä] kamag bodunun ka[ra]sın as[mış üklit-]
'ym'ryk// q'm'q pwdwn yn q'//syn 's/// // // //
- (5) miş , kopd[m] sıjar yagısız yavlaksız ärti [, ol]
myş ,, qwpd// synk'r y'qy syz y'vl'q syz 'rty // // //
- (6) [ant]ag osuglug çoğlug yalınlıg küçlüğ [küsünlüğ]²⁶
////'q 'wswqlwq çwq lwq y'lyn lyq kwyçlwkw // // // //

Kat. Nu. 573 (U 742b)'ten Kat. Nu. 612'ye kadar olan parçalar *Aç Bars* öyküsüne ait olup, yüksek lisans tezimde işlendiği için burada tekrarlanmadı. Bk. Gulcalı 2013, 43-72.

U 846

Kat. Nu.: 613, T II

U 846 ön (520-529; 627,15 - 628,2)

- (1) yumgi bodis(a)t(a)v[nıñ kalmış süñöklüg şarım ävdidilär ,
ywmqy pwdystv [nynk q'lmyş swynkwk lwk ř'ryr yn 'vdydy l'r]
(2) yığtılar , ulug [törlüg törön tokun ağır ayag]
yyqty l'r ,, 'wlwq // // // // // //
- (3) tapıg udug [kılıtlar kaçan tapıg udug kılğuluk]
t'pyq 'wdwq // // // // // //
- (4) törösin [ärtdürdüktä ötrü astup içindä]
twyrw syn // // // // // //
- (5) [bäklä]dilär ; [; ; ananda sizlär inçä biliñlär]

²⁵ Ehlers, 99: sü-lüg.

²⁶ Ehlers, 99: k[ösünlüğ].

////dy l'r ,, //// //// //// //// //// //// ////
 (6) ö[k] amtı [bo şarir bodis(a)t(a)vniş şariri ärür]
 'wy/ 'mty // //// //// //// //// //// ////

U 846 arka (529-537; 628,2 - 10)

onunç kırk
 'wnwnç qyrq
 (1) mon[çulayu] m(ä)n [öñräki üdlärtä kolularta az övkä]
 mwn///// mn // //// //// //// //// //// ////
 (2) [biligsi]z bilig[dä ulatı nizvanilarka tükällig ärtim]
 //// //z pylyk // //// //// //// //// //// ////
 (3) ärsär ymä , [inçip yänä tamu pret yilkıda ulatı]
 'rs'r ym' ,, //// //// //// //// //// ////
 (4) beş aźun²⁷ [içintäki irinç y(a)rılıg ämgäklig tolgak-]
 /// 'z wn // //// //// //// //// ////
 (5) lık muñka [tarka tägmiş tınl(ı)glarka umug mağ bolup]
 lyq mwnk q' // //// //// //// //// ////
 (6) ol ämgäklär[i]nt[in ozgurur kutgarur ärtim ,]...
 'wl 'mk'k l'r/nt// //// //// //// //// //

U 2823

Kat. Nu.: 614, T II S 32^a

U 2823 a (538-547; 628,11 - 20)

(1) [takı nä ayıtmış k(e)rgek] kim amtı bo üdtä kol[u]ta alku nizvani-
 //// // //// //// kym 'mty pw 'wydt' qw/ t' 'lqw nyz v'ny
 (2) [larıg yıdı yu]kı birlä kalısız tarkarıp keřärip üstün
 //// //// //qy pyr' q'lysyz t'rq'ryp kyd'ryp 'wystwn
 (3) [t(ä)ñriniş al]tın yalañukniş bahşısı bo/lup tükäl
 // //// // tyn y'l'nkwänynk p'qşysy bw/wp twyk'l
 (4) [bilgä bilig]kä tägip ; neçökin umagay m(ä)n birär
 //// //// /k' t'kyp ,, ,, n'çwkyn 'wm'q'y mn pyr'r
 (5) [birär tınl(ı)glar] üçün üküş kalplar ärtginçe tamuda ,
 //// //// // 'wyçwn 'wykwş k'lp l'r 'rtkynç' t'mw t' ,,
 (6) [azu ymä adın] oronlar[ta olar]nı üçün ämgäk
 //// // //// 'wrwn l'r// ////ny 'wyçwn 'mk'k

U 2823 arka (547-555; 628,20 - 629,5)

(1) [ämgänip tugmak] ölmäk sans[artın ni]zvanilar tägzinç-
 // //// // 'wylm'k s'ns// //zv'ny l'r t'kz ync
 (2) [din ozgurgal]ı kutgargalı tep y(a)rıkadı ;
 /// // ////y qwtq'rq'ly typ yrlyq'dı ,, ,,

²⁷ R-M (628, 6-7): "z wn.

- (3) [ötrü yänä] tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan bo ok
 // // // // twyk'l pylk' tñkry tñkrysy pwrq'n pw 'wq
- (4) [yörügüg] ikiläyü ukitu²⁸ y(a)rlikagalı şlok takşutın
 // // // // 'ykyl'yw 'wqytw yrlyq'q'ly şlwkt'qşwtyn
- (5) [inçä tep y(a)rlikadı ; ;
 // // // // /rlyq'dy ,, ,, ,, ,,
- (6) [m(ä)n öyür m(ä)n]toyınlara öñrä ärt[m]iş ür irak
 // // // // // twyyn l'r ' 'wynkr' 'rt/yş 'wyr 'yr'q

U 854

Kat. Nu.: 615, T II

U 854 ön (538-545; 628,11-18)

- (1) ayıtmış k(ä)rgäk [kim amtı bo üdtä koluda alku niz-]
 "yytmyş krk'k // // // // // // // // // // //
- (2) vanılarıg yıdı [yukı birlä kalısız tarkarıp ketärip]
 v'ny l'ryq yydy // // // // // // // // // // //
- (3) üstün [t(ä)ñriniñ altın yalañuknıñ]
 'wystwn // // // // // // // // // // //
- (4) bahşısı [bolup tükäl bilgä biligkä tägip]...
 p'qşy sy ® // // // // // // // // // // //
- (5) ...umagay m(ä)n birär birär tınl(ı)glar üçün üküş kalp-]
 ... // // // // // // // // // // //
- (6) lar är[tginçä tamuda azu] ...
 l'r 'r// // // // // // // // // // //

U 854 arka (546-555; 628,19-629,5)

- onunç bir älig ,
 'wnwnç pyr 'lyk ,,
- (1) olar[nı üçün ämgäk ämgänip tugmak ölmäk]...
 'wl'r// // // // // // // // // // //
- (2) ... nizvanılar tägzinçdin ozgurgalı kutgargalı]
 ... // // // // // // // // // // //
- (3) tep y(a)rlikadı [; ötrü yänä tükäl bilgä t(ä)ñri]
 typ yrlyq'dy // // // // // // // // // // //
- (4) t(ä)ñrisi [burhan bo ok yörügüg ikiläyü katnayu okı-]
 tñkrysy // // // // // // // // // // //
- (5) du y(a)rlikagalı [şlok takşutın inçä tep y(a)rlikadı]
 dw yrlyq'q'ly // // // // // // // // // // //
- (6) m(ä)n öyür m(ä)n [toyına öñrä ärtmiş ür irak]
 mn 'wywyr mn // // // // // // // // // // //

U 855

Kat. Nu.: 616, T II

²⁸ R-M (629, 2): ukıtu nomlayu.

U 855 ön (555-562; 629,5-12)

- (1) sansız sakıqsız k[olusuz asanke kalplar içintä]
s'nsyz s'qyşsyz q//////// // // // //
- (2) antag ymä ü[dlärtä ärklig türklüg kan boltum]
"nt'q ym' 'w//////// // // // //
- (3) antag ymä [tuşlarta tegin boltum kan ogly]
"nt'q ym' // // // // //
- (4) ürüg u[zatı yorıdım ulug buşi bermäkdä]
'wyrwk 'w // // // // //
- (5) birtäm²⁹ sävär [amrak özümün äsirkänçsiz titmäkin]
pyrd'm s'v'r // // // // //
- (6) tug[mak ölmäk sansartın ünümäk ozmak]
twq// // // // //

U 855 arka (563-570; 629,13-20)

onunç iki älig ,

'wnwnç 'yky 'lyk ,,

- (1) kü[süşin köni tuymak oronka t(ä)rk täggäli] ...
kwy/// // // // // // // // // ...
- (2) ...[ymä öñrä bar ärti ärtiñü ulug el uluş]
... // // // // // // // // //
- (3) m(a)harate³⁰ atl(1)g [elig han ol el uluşnuñ eyäsi ärti]
mq'r'ty "tlq // // // // // // // //
- (4) ogly bar [ärti ol bägniñ m(a)has(a)tve tep tetim-]
'wqly p'r // // // // // // // //
- (5) lig , äsirkänçsiz [boş köñülin buşi berür ärti üzüksüz]
lyk ,, 'syrc'ncsyz // // // // // // // //
- (6) ol teginni[ñ bar ärti , eçiläri tegitlä , birisiniñ atı]
'wl tykyn ny// // // // // // // //

U 1938

Kat. Nu.: 617, T III M 163

U 1938 ön (566-575; 629,16-630,3)

- (1) ...[ärtiñü ulug el uluş]
... // // // // //
- (2) m(a)ha[rate atlıg elig han...
mq'//// // // // // //
- (3) ??? [eyäsi ärti]
// // // //
- (4) ogly bar ä[rtri ol] bägniñ [m(a)has(a)]tv-
'wqly p'r '/// // // p'knynk ///tv
- (5) e tep tetim[lig]

²⁹ R-M (629, 10): birtäm (pyrt'm).

³⁰ R-M (629, 16): mq'r'dy.

- y typ tytym///
- (6) äsirkänçsiz boş köñülin buşi berür
 'syrk'ñçsyz pws kwnkwł yn pwsy byrwr
- (7) ärti üz[ü]ksüz ,
 'rty 'wys/kswz ,,
- (8) ol teginniñ [ba]r ärti eçi-
 'wl tykynnynk //r 'rty 'yçy
- (9) läri tegitlä ,
 l'ry tykyt l'r ,,
- (10) birisi³¹ atı [m(a)haba]le ikintisi-
 pyry sy "ty ////ly 'ykynty sy
- (11) niñ atı m(a)hadev(e) tep ,
 nynk "ty mq'dyv typ ,,
- (12) bo üçäg[ü] bir [tuş]ta yumgın ünti-
 pw 'wyç'k/ pyr /// t' ywmqyn 'wynty
- (13) [lär ilinçükä]... ,
 /// ////////// ... ,,
- (14) ...]D[...
 d
- (15)

U 1938 arka (586-592; 630,14-20)

- (1) ...
- (2) ...[ämğäkdin]
 ... //////////
- (3) ol [çati]k1g kıl[tukda ağır ulug]
 'wl ////k yk qyl///// //// ////
- (4) yagız [y]er ,
 y'qyz /'r ,,
- (5) särü umadın bir üdtä täprädi
 s'rw 'wm'dyn pyr 'wydt' t'pr'dy y
- (6) ırgaldı bütürü ,
 'yrq'ldy pwytwrw ,,
- (7) ügüzlär köllär [ulatı u]lug³² suv-
 'wykwz l'r kwyl l'r [///// //]lwq swv
- (8) lar yaykaldı ;
 l'r y'yq'ldy ,, ,,
- (9) ärkäçlänip yaykalıp tetrü o[ñ]aru
 'rk'çl'nyp y'yq'lyp tytrw 'w//'rw w
- (10) savrıl[dı] ,
 s'vryl// ,,

³¹ R-M (629,21-22): birisiniñ.

³² Fragmanlarında geçen *ulatı ulug suvlar* ibaresi St. Pt. yazması ve R-M yayınında görülüyor.

- (11) kökli yagızlı [içi]ntä y(a)ruk
 kwyk ly y'qyz ly ///nt' yrwq q
 (12) yaltr[1]k y(i)tlinde ...
 y'ltr/q ytlyndy ...
 (13) , ...
 (14) ...

Mz 521 + Mz 527

**Kat. Nu.: # 154 + # 155, (Glas: T II D
 143/503 + Glas: T II 831)**

Mz 521 ön + Mz 527 ön (571-579; 629, 21- 630, 7)

- (1) biriniñ³³ a[tı m(a)ha]bale ikintisiniñ atı m[(a)hadıv]e tep ,
 pyry nynk ''// ///p'ly 'ykyntysy nynk ''ty m////y typ ,,
 Mz 521 ön (1) + Mz 527 ön (1)
 (2) *bo üçegü* bir t[uşt]a yumgın ünti³⁴ ilinçükä ,
 pw 'wyç'kw pyr t///' ywmqyn 'wynty 'ylynçw k' ,,
 Mz 521 ön (2) + Mz 527 a ön (2)
 (3) [ärü ärü] tägdilär tagta tiztä [a]rığka³⁵ ,
 /// /// t'kdy l'r t'q t' tyz t' //ryq q' ,,
 Mz 521 ön (3) + Mz 527 ön (3)
 (4) [aç] ämgäkin sıkılmış tişi bars[ı]g k[örtülär,]
 /// 'mk'kyn syqylmyş tyşy p'rs /q k//////// //
 Mz 521 ön (4) + Mz 527 ön (4)
 (5) ötrü t[ugdı olarn]ıñ monı mon[çulay]u sak[mçın ,]
 'wytrw t//// //////////ynk mwny mwn////////w s'q///// //
 Mz 521 ön (5) + Mz 527 ön (5)
 (6) açmak oo[tın örtänür,] bo tişi [bars ät'özi ,]
 ''çm'q 'ww/// ////////// // pw tyşy //// ////////// //
 Mz 521 ön (6) + Mz 527 ön (6)

Mz 521 arka + Mz 527 arka (630, 7- 630, 15)

- (1) mon[t]a yänä [közünmäz ,] m[o]ña [yegülük aş içgü ,]
 mwñ' y'n' //// //// // ö/nk' ////////// // //// //
 Mz 521 arka (1) + Mz 527 arka (1)
 (2) monı k[örüp bodis(a)t(a)v] montag osugl[ug är]tükin [,]
 mwny k///// ////////// mwnt'q 'wswql// //twkyn //
 Mz 521 arka (2) + Mz 527 arka (2)
 (3) öz änükin [y]egäy tep ärtinü kor[kdı] se[zinti ,]
 'wyz 'nwkyn /yk'y typ 'rtynkw qwr/// sy/ //// //
 Mz 521 arka (3) + Mz 527 arka (3)
 (4) [ötrü] titdi ät'özin isig öziñä ka[vmadı]n [,]
 ////////// tytdy 't'wyz yn 'ysyk 'wyz ynk' q'////////n //

³³ R-M (629, 22): birisiniñ; U 1938 ön (10): birisi.

³⁴ R-M (630, 2): üntilär.

³⁵ R-M (630, 3): arıgta ('ryq t').

- Mz 521 arka (4) + Mz 527 arka (4)
- (5) yeti änüklärin [oz]gurtı bært baş bolmak ämgäktin ;
 yyty 'nwk l'ryn /// qwrty p'rt p'ş pwl'm'q̄ 'mk'ktyn
 Mz 521 arka (5) + Mz 527 arka (5)
- (6) ol çatık[ıg kıl]ukta ağı[r ulug] yagız yer ;
 'wl ç'dyk// ///wqt' 'qy/ //// y'qyz yyr ,, ,,
 Mz 521 arka (6) + Mz 527 arka (6)

U 2888

Kat. Nu.: 618, T II S 32 A

U 2888 ön (572-578; 629,22-630,6)

- (1) ...[ikintisin]iñ [atı ...
 ... // // // // /ynk /// ...
- (2) ... [bo] üçägü bi[r tušta...
 ... // // // // // py/ /// // ...
- (3) ... [ärü] ärü [...
 ... /// 'rw ...
- (4) ...[aç] ämgäkin [sıkılmış tişi barsıg körtılär ,]
 .../// 'mk'kyn // // // // // // // // //
- (5) ötrü tugdı o[larnıñ monı monçulayu sakınçın ,]
 'wytrw twqdy 'w/// // // // // // // // // // //
- (6) açmak ootın [örtänür ,]...
 'çm'q̄ 'wwtyn // // // // // // // // // //

U 2888 arka (579-586; 630,7-14)

- (1) monta yänä kö[zünmäz moña yegülük aş içgü ,]
 mwnt' y'n' kwy/ // // // // // // // // // //
- (2) monı körüp bodi[s(a)t(a)v montag osuglug ärtökin ,]
 mwny kwyrwp pwdy/// // // // // // // // // // //
- (3) [öz] änükin [yegäy tep ärtiñü korkdı sezinti ,]
 /// 'nwkynd // // // // // // // // // //
- (4) [ö]trü titdi [ät'özin isig öziñä kavmadın ,]
 ///trw tytdy // // // // // // // // // //
- (5) [ye]ti änüklärin [ozgurtı bært baş bolmak [...
 //ty 'nwk// // // // // // // // // // ...
- (6) ...[ol çä]tik[ıg kıl]tukda [...
 .../// //dyk// // // // // // // // // ...

U 842

Kat. Nu.: 619, T II

U 842 ön (587-594; 630,15-22)

- (1) särü uma[dın bir üdtä] täprädi [ırgaltı bütürü]
 s'rw 'wm'/// // // // // // // // // // // //
- (2) ügüzlär [köllär ulatı ulug]³⁶ suv[lar yaykaldı ,]³⁷...
 'wykwz l'r // // // // // // // // // // // //

³⁶ U 774 ön (2)'ye göre tamamlandı.

³⁷ U 774 ön (2)'ye göre tamamlandı

- (3) *ärkäçlänip* [yayk]al[ı]p tetrü o[ɲaru] ...
 'rk'çl'nyp //l'p tytrw 'wnn/// ...
- (4) kökli yağızlı içintä [, y(a)ruk yaltrık] ...
 kwyk ly y'qayz ly 'yçynt' // /// // /// ...
- (5) buluñ yıñak kararıp körgä[li]...
 pwlwnk yynk'q q'r'ryp kwyrk'// ...
- (6) ...[bar ärsä]r k[uş käy]ik arıgka [sakaka] ...
 .../// ///r q'// ///yk 'ryq q' // /// ...

U 842 arka (595-602; 631,1-8)

[onunç tö]rt älig ,
 // /// //rt 'lyk ,,

- (1) [öz oron]/[arın] k[ä]m[işi]p [ozdılar kaçdılar öñi öñi]
 /// // /// // /// k/m//p /// // /// // /// // /// // ///
- (2) yogurkandı eçiläri inisi yanturu kälmä[yükkä] ...
 yoqwrq'ndy 'yçy l'ry 'ynysy y'ntwrw k'lm'///// ...
- (3) busanu bulganu köñülläri äm[gäntilär yeriñüyü] ...
 pws'nw pwlq'nw kwynkwl l'ry 'm///// // /// // /// ...
- (4) ötrü ıddı[lar ta]vratı tapıgçıların [birgärü] ...
 'wytrw 'ytdy /// //vr'dy t'pyqçy l'ryn // /// // /// ...
- (5) arıg sämäk [içintä t]üzüdä [yadılıp tilädilär] ...
 'ryq s'm'k // /// // /wyz wd' // /// // /// // /// ...
- (6) eçili ini[li ikäg]ü sözläşü [keñşäşü] ...
 'yçy ly 'yny// // ///w swyz l'sw // /// // /// ...

U 774 + U 6388

Kat. Nu.: 620 (T II S + o.F.)

U 774 ön + U 6388 ön (587-594; 630,15-22)

- (1) särü umadın b[i]r üdtä täprädi ırgaldı bütürü ;
 s'rw 'wmadyn p/r 'wydt' t'pr'dy 'yrq'ldy pwytwrw ,, ,,
 774 ön (1)
- (2) ügüzlär köllär ulatı ulug suvlar yaykaldı ;³⁸
 'wykwz l'r kwyl l'r 'wl'ty 'wlwq swv l'r y'yq'ldy ,, ,,
 774 ön (2)
- (3) *ärkäçlänip*³⁹ yaykalıp tetrü oñaru savrıldı ;
 'rk'çl'nyp y'yq'lyp tytrw 'wnkwrw s'vryldy ,, ,,
 774 ön (3)
- (4) kökli [ya]gızlı içintä y(a)ruk yaltrık yitlindi⁴⁰ ,
 kwyk ly //qyz ly 'yçynt' yrwq y'ltryq yytlyndy ,,
 U 774 ön (4)

³⁸ Fragmanlarda geçen *ulatı ulug suvlar yaykaldı* ibaresi St. Pt. yazması ve R-M'de yoktur.

³⁹ ügüzlär köllär ulatı ulug suvlar yaykaldı ; *ärkäçlänip* → R-M (630, 17): ügüzlär köllär *ärkäçlänip* ,

⁴⁰ R-M (630, 19-20): yaltırtı (y'ltyrty); St.Pt. (630, 19-20): yaltırdı (y'ltyrdy).

- (5) buluñ yınak kararıp körgäli bilgäli bolmadı ;
pwlwnk yynk'q q'r'ryp kwyrk'ly pylk'ly pwl'm'dy ,, ,,
U 774 ön (5) + U 6388 ön (2)
- (6) näçä bar ärsär kuş käyik arıgka sakaka [ta]yaklıg
n'ç' p'r 'rs'r qwş k'yık 'ryq ä' s'ä'ä' //y'älyä
774 ön (6) + U 6388 ön (3)

U 774 arka + U 6388 arka (595-602; 631,1-8)

onunç tört älig

'wnwnç twyrt 'lyk

- (1) öz oronların kämişip uçtılar kaçtılar [öñi] öñi ,
'wyz 'wrwn l'ryn k'myšyp 'wçty l'r ä'çty l'r ////// 'wynky ,,
U 774 arka (1) + U 6388 arka (1)
- (2) yogurkantı eçiläri *inisi* yanturu kälmäyökkä ;
ywäwrä'nty 'yçy l'ry 'ynysy y'ntwrw k'km'ywkk' ,, ,,
U 774 arka (2) + U 6388 arka (2)
- (3) busanu bulganu köñülläri ämgäntil[är] yerinüyü ;
pws'nw pwl ä'nw kwynkw l'ry 'mk'nty // yyrynkwyw ,, ,,
U 774 arka (3) + U 6388 arka (3)
- (4) ötrü idtilar tavrata tapıgçılarnı birgärü ,
'wytrw w 'ydty l'r t'vr'dy t'pyqçy l'ryn pyrkr'rw ,,
U 774 arka (4)
- (5) arıg sämäk içintä tüzüdä yağılıp tilädilär ,
'ryq s'm'k 'yçynt' twyz wd' y'tylyp tyl'dy l'r ,,
U 774 arka (5)
- (6) eçili inili ikigü⁴¹ birlä sözläşü keñşäşü
'yçy ly 'yny ly 'ykykw pyr l' swyz l'şw kynkş'şw
U 774 arka (6)

U 777

Kat. Nu.: 621, T II S 32^a

U 777 ön (602-609; 631,8-15)

- (1) ymä udu⁴² [bard]y[lar täriñ] taglar içintä ,
ym' 'wdw ///y /// ////// t'q l'r 'yçynt' ,,
- (2) törtidin sıñar *bak*[tuklap barın idi t]apmadı ,
twyrtdyn synk'r p'q ////// ////// ////// l'pm'dy ,,
- (3) antada [ba]sa körtälär , arıgdakı aç [barsıg]
'nt'da //s' kwyrty l'r ,, 'ryq t'qy 'ç //////
- (4) toğup [kanıp anası] yeti ä[nüki ymä birgärü]
twtwp ////// ////// yyty '//// // //////
- (5) agızlar[ı kan bolup örüg amıl] yatm[ışın kalmış]

⁴¹ R-M(631, 8): ikägü , ('yk'kw ,,).

⁴² R-M (631, 8-9): ymä , yana ötrü.

- "qyz l'r/ /// //// // y'tm/// // ////
- (6) kö[v]dã[ñ yaş süñök]...
kwy/d'// // //// ...

U 777 arka (611-618; 631,17-632,2)

- onunç be[ş] älig
'wnwnç py/ 'lyk
- (1) /// ...
- (2) ymä [ök körtılär ançulayu ak]mış kan[ı yol bolup]
ym' //// //
- (3) yağılımsım [öñi öñi] kamış [tüpläri içintä ,]
y'tylmyş yn //
- (4) eçiläri [te]gıtlär körü tükätip bo b(ä)lg[üg]
'yçy l'ry //kyt l'r kwyrw twyk'dyp pw plk//
- (5) yüräk/läri içintä ulug korkınç b(ä)lgürdi ,
ywr'k l'ry 'yçynt' 'wlwq qwrqynç plkwrdy ,
- (6) ötrü ög[si]räp birgäru kämıştilär ät'özin ,
'wytrw 'wyk//r'p pyrk'rw k'myşty l'r 't'wyz yn ,

U 838

Kat. Nu.: 622, T II yoğam M 1

U 838 ön (603-610; 631,9-16)

- (1) ...[ö]trü bardılar täreñ taglar içintä ...
...///drw p'rdy l'r t'ryn k t'q l'r 'yçynt' ...
- (2) ... [törttin] sınar bak[tukla]p barın idi tap[madı]...
... //
- (3) [antada] basa kördilär arıgtakı aç b[arsıg]...
// //
- (4) ...[anas]ı yeti änüki ymä birgä[rü] ...
...// //
- (5) ...[örüg] amıl yatm[ışın kalmış] ...
...// //
- (6) ...[yaş] süñ[ö]k kəra saçı ymä ançul[ayu] ...
... // // swyn//k q'ra s'çy ym' "nçw// // // // // // // // // // // // // // // // //

U 838 arka (612-618; 631,18-632,2)

- (1) ...[anta] monta yaturım ...
...// //
- (2) ...[körtılä]r ançulayu ok akmış kanı ...
...// //
- (3) ...[öñ]i öñi kamış tüplär içint[ä] ...
...// //
- (4) ... [içiläri] tegitläär körü tükätip bo b(ä)lg[üg]...

- ...//// //// tykyt l'r kwyrw twyk'dyp pw plk// ...
- (5) ... [yüräk]läri içintä ul[ug k]orkınç b(ä)lgürdi ,
... //// l'ry 'yçynt' 'wl// /wrqynç plkwrdy ,,
- (6) ...[ög]siräp birgärü kämişdilär ät'özin ,
... ////syr'p pyr'rw k'myšdy l'r 't'wyz yn ,,

U 3427

Kat. Nu.: 623, o.F.

U 3427 ön (615-621; 631,21-632,5)

- (1) eçiläri t[egitläär körü tükätip bo b(ä)lgüg]
'yçy l'ry t//// //// //// //// //// //// //// //// ////
- (2) yüräkläri [içintä ulug korkınç b(ä)lgürti ,]
ywr'k l'ry //// //// //// //// //// //// //// ////
- (3) [ö]trü [ögsiräp birgärü kämişdilär ät'özin]
//trw //// //// //// //// //// //// //// ////
- (4) [mu]ğgul bolup [kal tälvä tuymaz bilmäz boltılar]
//kqwl pwlwp /// //// //// //// //// //// ////
- (5) toz tuprak [bolup ät'özläri ikägüniñ bir yañlıg]
twz twpr'q //// //// //// //// //// //// //// ////
- (6) altı kaçıg[ları birgärü] ...
"ty q'çyq //// //// //// ...

U 3427 arka (623-629; 632,7-13)

- (1) bodis(a)t(a)v t[egin tapıçılary kamag birgärü yığılıp]
pwdystv t//// //// //// //// //// //// //// ////
- (2) sıgtaşdılar [kamagun busuşka batıp köñülläri]
syqt'şdy l'r //// //// //// //// //// //// ////
- (3) [so]gık [suvların bükürüp öglentürtilär olarnı]
//qyq /// //// //// //// //// //// //// ////
- (4) [e]lglärin [kötürüp ulug ünin ulışdılar]
//lyk l'ryn //// //// //// //// //// //// ////
- (5) bodis(a)t(a)v t[egin ät'özin kämişmişde tag kudı]
pwdystv t//// //// //// //// //// //// //// ////
- (6) anası hatu[n⁴³]...
"n'sy q'tw/ ...

Mz 478

Kat. Nu.:# 156, T II 4.

Mz 478 ön (619-626; 632, 3-10)

- (1) ...[bolu]p kal tälvä tuymaz bilmäz boltılar ,
... ////p q'l t'lv' twym'z pylm'z pwlty l'r ,,
- (2) ... [toz tuprak] bolup ät'özi⁴⁴ [ik]ägünüñ bir yañlıg ,
... /// //// pwlwp 't'wyz y /// kw nwnk pyr y'nklyq ,,

⁴³ Raschmann 2005, 205: kaç[ıgları] ...

⁴⁴ R-M (632, 4): ät'özläri.

- (3) a[ltı kaçığ]arı birgärü ögin köjülin
 ”/// //”ry pyrk’rw ’wykyn kwnkwlyn
- (4) [ıçgıntı , bodis(a)t(a)v te]gin tapıgçıları kamag⁴⁵ birgärü
 //” //” //” //kyn t’pyqçy l’ry q’m’q pyrk’rw
- (5) [yığılıp sıgtaşdılar kamagun] busuşka batıp ...
 //” //” //” //” //” pwsuş q’ p’typ ...
- (6) ...[sogık suvların bükü]rip öglántürdi⁴⁶ ol[arn]ı ,
 ... //” //” //” //” //”ryp ’wykl’ntwrdy ’w//y ,,

Mz 478 arka (627-634; 632, 11-18)

- (1) [eliglärin kötürüp] ulug ünin ulıştılar [,]...
 //” //” //” //” //” ’wlwq ’wynyn ’wlyştı l’r // ...
- (2) ...[bodis(a)t(a)v tegin ät’ö]zin kämişmişä [tag] ...
 ... //” //” //” //” //”z yn k’myšmyş t’ // ...
- (3) .. [anası hatun] balıkta ordo içintä oluru[p beş]
 ... //” //” //” //” //” p’lyq t’ ’wrđw ’yçynt’ ’wlrw/ //
- (4) [yü]z [qız]lar kuvragın tägirmiläyü kavzaıp⁴⁷ [aşayır]
 //z // l’r qwvr’qyn t’kyrmyl’yw q’vz ’dyp //” //”
- (5) [ärkän] birgärü mänji ilinçü ır oyun⁴⁸ ,
 //” //” //” //” //” pyrk’rw m’nky ’ylynçw ’yr ’wywn ,,
- (6) [ötrü hatun] ämigi tanıızıp⁴⁹ ev(i)dip⁵⁰ ärtinü ,
 //” //” //” //” //” ’myky t’nkyz yp ’vdyp ’rtynkw ,,

Mainz 525

Kat. Nu.:# 157, T II yoğam M 5 (Glas: T II 804).

Mz 525 ön (634-641; 632, 18-633, 2)

- (1) [turur ärkän] bäliñtäğ⁵¹ utru⁵² akdı yürün sü[t ,]
 //” //” //” //” //” p’lynk t’k ’wytrw ”qdy ywrwnk swy/ //
- (2) [tolp ät’ö]zi çımgılaştı⁵³ yignän⁵⁴ sançmış osug[lug ,]
 //” //” //” //” //”z y çymqyl’şty yykn’n s’nçmyş ’wswq //” //
- (3) [tikti sanç]tı⁵⁵ agrıtı⁵⁶ näñ särilü umadı ,
 //” //” //” //” //”ty ”qryty n’nk s’rylw ’wm’dy ,,
- (4) [tugdı bäliñ]täğ seziki og/anıña [yıçanu, busuşlug]
 //” //” //” //” //” //” //” //” //” //” //” //” //” t’k syz yky ’wql’ny nk’ //” //” //” //” //” //”
- (5) [okin urs]ukup bärtinip⁵⁷ yürä[ki] ämgän[ti ,]

⁴⁵ St. Pt. (632, 7): barça; R-M (632, 7): kamag.

⁴⁶ R-M (632, 10): ögländürdilär (’wykl’ndwrđy l’r).

⁴⁷ R-M (632, 15): q’vş’dyp.

⁴⁸ St. Pt. (632, 17): oyun; R-M (632, 17): oyun (’wyn).

⁴⁹ R-M (632, 17): t’nkysyp; Ehlers, 102: täñizip.

⁵⁰ R-M (632, 18): ’vdyp; R-M (633, 9): ’ydyp; Ehlers, 102: ıdıp.

⁵¹ R-M (632, 18): bäliñtäğ (p’lynk d’k).

⁵² R-M (632, 19): ötrü (’wytrw).

⁵³ SuvKaya (632, 20. dipnot): çımgılaştı; R-M (632, 20): çımılaştı (çymyl’şdy).

⁵⁴ R-M (632, 20): yignä (yykn’); U 837 ön (2): yignän (yykn’n); U 878 ön (2): yignä (yykn’).

⁵⁵ R-M (632, 21): [sanç]dı (//”//dy).

⁵⁶ R-M (632, 21): agrıdı (”qrydy).

- //// //wqwp p'rtynyp ywr'// 'mk'n// //
(6) [ötrü tegin ötünti ,] elig bāgkā [ukduru ...]
///// // // // // // // // // // // // // // // // //

Mz 525 arka (642-649; 633, 3-633, 10)

- (1) ...[b(ä)lgülüg sözledi] montag yañlıg sav[ların ,]
... ///// // // // // // // // // // // // // // // // // //
(2) [yerinü yıglayu açığına] särilgäli⁵⁸ ,
... ///// // // // // // // // // // // // // // // // // //
(3) [umadı] açığı ünün käyirkänçig elig [bāgkā]
///// "çyq 'wynyn k'yryk'nçyk 'ylyk // //
(4) [sö]zlädi ukmiş bolzun elig bāg bo üd[täki] ...
///z l'dy 'wqmyş pwlz wn 'ylyk p'k pw 'wys/// ...
(5) ... tolþ ät'özümdä tугyuk ol busuş kadgu a/[p]...
... twlp 't'wyz wm d' twqywq 'w! pwsşwş q'dqw '// ...
(6) ...[ämiglär]im bāliñtäg ev(i)dip⁵⁹ tañızıp⁶⁰ süt ...
... /////ym p'lynkt'k 'vdyp t'nkyz yp swyt ...

U 3243

Kat. Nu.: 624, T III M 127

U 3243 ön (637-640; 632, 21-633,1)

- (1) täkdi⁶¹ sa[nçdı agrıdı näñ särilü umadı]
t'kdy s'//// // // // // // // // // // // // // // // // //
(2) tuğı⁶² bāliñ[täg seziki oglanıña yıçanu]
twqty p'lyn//// // // // // // // // // // // // // // // // //
(3) busuşluğ [okın ursukup bārtinip yüräki ämgänti]
pwsşlwq ///// // // // // // // // // // // // // // // // //
(4) ötrü [tegin ötünti] ...
'wytrw ///// // // // // // // // // // // // // // // // //

U 3243 arka (656-660; 633,17-21)

- onunç [ü]lüş [bir otuz patar]⁶³
'wnwnç ///yz //kyr//
(1) ...
(2) biltürüñ [maña b(ä)lgülüg barın yokın oglumnuñ]
pyltwrwn/ ///// // // // // // // // // // // // // // // // //
(3) üç kög[ürçgen atayın tülümde körtüm adırtılgı]
'wyç kwyk///// // // // // // // // // // // // // // // // //
(4) 'äñ kiçig[i balakınak kiçigi oglum sakınur m(ä)n]
"nk kyçyk/ // // // // // // // // // // // // // // // //

⁵⁷

R-M (633, 1): bertinip (pyrtynyp).

⁵⁸

R-M (633, 4): säringäli (s'ryn'ly).

⁵⁹

R-M (632, 18): 'yvdyp; R-M (633, 9): 'ydyp; Ehlers, 102: ıdıp.

⁶⁰

Ehlers, 102: täñzip.

⁶¹

R-M (632, 21): tikdi (tykdy).

⁶²

R-M (632, 22): twqdy.

⁶³

Raschmann 2005, 206'ye göre; R-M 633: onunç säkiz y(ä)g(i)rmi.

- (5) uçar ärk[än bälirtäg] ...
 'wç'r 'rk// ////////// ...

U 837

Kat. Nu.: 625, T II 3

U 837 ön (637-640; 633,10-17)

- (1) ...[ymä] kılıp unamaz tıdılgalı⁶⁴ söngäli ,
 .../// qylyp 'wn'm'z tydylyq'ly swynk'ly ,,
- (2) [çımşılaş]ur ät'özüm tüzü yignän⁶⁵ sançmış täg
 //////////wr 't'wyz wm twyz w yykn'n s'nçmyş t'k
- (3) [busuş kadgu]ka kagurulup y(a)rlıkagalır⁶⁶ bo
 //// //q' q'qwrwlwp yrlyq'q'lyr pw
- (4) [köküzüm , umılıp barıp tü]şädim ärtinü y(a)vlak yavız
 //// // // ////////// // // //ş'dym 'rtynkwyvl'q'yvyz
- (5) [tül, ıçgındım ärki odgurak] sävär amrak [ö]gü[kümin ,]
 //// // ////////// // // ////////// s'v'r 'mr'q'kw//// //
- (6) [küsüşüm ol elig beg ,] isig ö[zümin]
 ////////// // // // // // // 'syk 'wy/ //

U 837 arka (657-664; 633,18-634, 3)

- (1) ... [b(ä)]lgülüg barın y[o]kım ...
 ...//kwlwkw p'ryn y/qyn ...
- (2) ... [üç kögürçgän a]tayın tülümdä [kör]tüm
 ...//// ////////////// //t'yn twylwm d' ////twm
- (3) [adırtlıg , 'äñ kiçigi ba]lakınak kiçigi oglum sakınur m(ä)n
 ////////// // // // // // // //l'qy n'q kyçyky 'wqlwm s'qynwr mn
- (4) [uçar ärkän] bälirtäg laçın kaptı kiç[igin ,]
 //// // // p'lynk t'k l'çyn q'pty kyç//// //
- (5) [bo busuş]ug sakınçıg sözlägäli kim ugay ,
 // // // //wq s'qynçyq swyzl'k'ly kym 'wq'y ,,
- (6) [çommış bat]mış ärür m(ä)n busuşlug taloy içintä ,
 ////////// //]myş 'rwr mn pswşlwq t'lwy 'yçynt' ,,

U 878

Kat. Nu.: 626, T II S 32

U 878 ön (650-656; 633,11-17)

- (1) ...[tıdıngal]ı söngäli ;
 ... //////////y swynk'ly ,, ,,
- (2) ...[ät'özüm t]üzü yiğnä⁶⁷ sançmış täg ;

⁶⁴ R-M (633, 11): tıdıngalı.

⁶⁵ R-M (633, 12): yiğnä (yynkn'); Mz 525 ön (2): yignän (yykn'n); U 878 ön (2): yiğnä (yynkn').

⁶⁶ R-M (633, 13): yarılğalı; U 878 ön (3): yarılğalı.

⁶⁷ R-M (633, 12): yiğnä (yynkn'); U 837 ön (2): yignän (yykn'n); Mz 525 ön (2): yignän (yykn'n); U 878 ön (2): yiğnä (yynkn').

- ... ///// //wyz w yynkñ' s'nçmyş t'k ,, ,,
- (3) busuş ka[dgu]ka kagurulup yarlıkagalır⁶⁸ bo köküzüm ;
bwsuş q'/// q' q'qwrwlwp y'rylq'ly pw kwykwz wm ,, ,,
- (4) umılıp barıp tüşädim ärtiñü y(a)vlak yavız tül ,
'wmylyp p'ryp twyş'dym 'rtynkw yvl'q' y'vyz twyl ,,
- (5) ıçgıntım ärki oğgurak sävär amrak ögükümin ;
'yçqyntym 'rky 'wtqwr'q' s'v'r 'mr'q' 'wykwkwmyñ ,, ,,
- (6) küsüşüm ol elig bäg is[ig] özümin ulañ ay ,
kwyswşwm 'wl 'ylyk p'k 'ys// 'wyz wm yn 'wl'nk 'y ,,

U 878 arka (656-661; 633,17-22)

- [onu]nç säkiz älig ,
///nç s'kyz 'lyk ,,
- (1) biltürün maña b(ä)lgülüg [bar]m yokm oglumnıñ ;
byltwrwnk m'nk' plkwlwkw ///yn ywqyn 'wqlwm nwnk ,, ,,
- (2) üç kögürçgün⁶⁹ atayın tülümdä kördüm adırth[ig] ...
'wyç kwykwırçkwn 'd'yyn twylwm d' kwyrđwm 'dyrtly/ ...
- (3) 'äj kiçigi balakınak kiçigi oglum sakınur m(ä)n ;
'nk kyçyky b'l'qy n'q kyçyky 'wqlwm s'qynwr mn ,, ,,
- (4) uçar är[kän] bäliñtäğ laçın kapdı kiçigin ;
'wç'r'r'/// p'lynk t'k l'çyn q'pdy kyçykyn ,, ,,
- (5) ...[sözlä]gäli kim ugay ;
...//// //k'ly kym 'wq'y ,, ,,
- (6) ...[busuş]luk taloy için[t]ä ;
... ////lwq t'lwy 'yçyn/' ,, ,,

U 3147 + U 3322 + Mz 476

Kat. Nu.: 627 (T III 118 + Glas:T III M
249.503 + T III M 127)

U 3147 ön + U 3322 ön + Mz 476 ön (661-674; 633,22-634,13)

- (1) bo busuşug sakınçig sözlägäli kim ugay ...
pw pwsuş wq s'qynçyq swyz l'k'ly kym 'wq'y ...
U 3147 ön (1) + U 3322 ön (1)
- (2) çommuş batmış ärür m(ä)n busuşlug taloy i[ç]iñtä
çwmmyş p'tmyş 'rwr mn pwsuşlwq t'lwy 'y//nt'
U 3147 ön (2) + U 3322 ön (2)
- (3) ugramış m(ä)n ölümkä unakaya keçmädin
'wqr'myş mn 'wylwm k' 'wn'q'y' kyçm'dyn
U 3147 ön (3) + U 3322 ön (3)
- (4) atayım üçün korkur⁷⁰ m(ä)n yitmiş yokağmış bolgay [m]u ,

⁶⁸ U 837 ön (3): y(a)rılıkagalır (yrlyq'q'lyr).

⁶⁹ R-M (633, 19): kögürçgän.

- ”t’yym ’wyçwn qwrqwr mn yytmyş ywq’tmyş bwlq’y /w ,,
U 3147 ön (4) + U 3322 ön (4) + Mz 476 ön (1)
- (5) küşüşüm ol elig bæg istätzün tilätzün [tav]ratı ,
kwyswşwm ’wl ’ylyk ® p’k ’yst’tz wn tyl’tz wn ///r’ty ,,
U 3147 ön (5) + Mz 476 ön (2)
- (6) yänä äşidtim taştınkı yolkı kişi söz[lämişi]n ,
y’n’ ’şytdym t’ştynqy ywlqy kyşy swwz /////n ,,
U 3147 ön (6) + Mz 476 ön (3)
- (7) kiçig teginig tiläyü takı tapışmaz ärm[ş t]ep ,
kyçyk tykynyk tyl’yw t’qy t’pyşm’z ’rmy/ /yp p ,,
U 3147 ön (7) + Mz 476 ön (4)
- (8) mäniñ köñülüm arıtı ançak(ı)ya [enç ärm]äz ,
m’nynk kwnkwłwm ’ryty ’nç’ qy’ /// ///z z ,,
U 3147 ön (8) + Mz 476 ön (5)
- (9) küşüşüm ol elig bæg irinç[käsün men]i ,
kwyswşwm ’wl ’ylyk b’k ’yrynç///// myn/ ,,
U 3147 ön (9) + Mz 476 ön (6)
- (10) montag ö[tünü] tükätip e[lig bägniñ hatun]ı ...
mwnt’q ’wy///// twyk’dyp ’y/// ///// /////y ...
3147 ön (10) + Mz 476 ön (7)

U 3147 arka + U 3322 arka + Mz 476 arka (674-687; 634,13-635,3)

onunç ülüş iki otuz p(a)t(a)r

’wnwnç ’wylwş ’yky ’wtwz ptr

- (1) tolp ät’öz[in] kötürüp y[erkä çaltı bir yumg]ı ...
twlp ’t’wyz // kwytwrwp y///// ///// /// /////y ...
U 3147 arka (1) + Mz 476 arka (1)
- (2) açığıña umadın ögin köñü[lin içgint]ı ,
’çyqynk’ ’wm’dyn ’wykyn kwnkw/// /////y y ,,
U 3147 arka (2) + Mz 476 arka (2)
- (3) tuyunmadı bilmädi⁷¹ muñkul tältök kal [bolu]p ,
twywnm’dy pylm’dy mwnkqwl t’ltwk q’l ///p ,,
U 3147 arka (3) + Mz 476 arka (3)
- (4) yinçge kızlar kuvragı körüp hatunnuñ⁷² [ançulay]u ,
yynçk’ qyz l’r qwvr’qy kwyrwp q’twn nwnk /////w ,,
U 3147 arka (4) + Mz 476 arka (4)
- (5) yerdä⁷³ tüşüp kamılıp ögsiräp tınsırap [yat]mışın ,
yyrd’ twyşwp ® q’mlyp ’wyksyr’p tynsyr’p ///myşyn ,,
U 3147 arka (5) + Mz 476 arka (5)

⁷⁰ R-M (634, 4): korkar.

⁷¹ R-M (634, 16): bilinmädi.

⁷² R-M (634, 18): hatunniñ.

⁷³ U 815 ön (1): yyrt’.

- (6) ötrü kamagun bir yañlıg ulug ünin s[ıgta]ş[dıla]r ,
 'wytrw q'm'qwn pyr y'nklyq 'wlwq 'wynyn s////ş////r ,,
 U 3147 arka (6) + Mz 476 arka (6)
- (7) kal boltılar busuşka yitürdümüz teginig tep
 q'l pwlty l'r pwsş q' yytwrwmmwz tykynyk typ
 U 3147 arka (7) + U 3322 arka (2)
- (8) äşidip elig bæg monçulayu ämgäklig yanku yığı
 'şydyp 'ylyk p'k mwnçwl'yw 'mk'klyk y'nkwy yyqy
 U 3147 arka (8) + U 3322 arka (3)
- (9) busuş köñüliñä basıtıp säringäli umadı [...
 pwsş kwnkwlynk' p'sytyp s'rynk'ly 'wm'dy ...
 U 3147 arka (9) + U 3322 arka (4)
- (10) bo tıtagdın tutuztı buyruklark[a] bäglärkä
 pw tylt'qdyn twtwz ty pwyrwq l'r q/ p'kl'rk'
 U 3147 arka (10) + U 3322 arka (5)

U 841

Kat. Nu.: 628, T II 2

U 841 ön (664-672; 634,3-11)

- (1) ... ölümkä unak(a)ya keçmä[din...
 ... 'wylwm k' 'wn' qy ' kyçm'///
- (2) ...[ü]çün korkur m(ä)n yitmiş yokadmış ...
 ...///çwn qwrqwr mn yytmyş ywq'dmyş ...
- (3) ...[ol] elig bæg istätzün t[ilätzün] ...
 .../// 'ylyk p'k 'yst'dz wn t///// // ...
- (4) ...[taştı]nkı yolki kişi sö[zlä]mişi[n] ...
 ... /////nqy ywlqy kyşy swy/ //myş y/ ...
- (5) ...[ti]läyü takı tapışmaz ärm[ış] ...
 ... //l'yw t'qy t'pyşm'z 'rmy/ ...
- (6) ...[artı] ançak(ı)ya ym[ä] enç ...
 ... ///// "nç' qy ' ym/ 'nç ...

U 841 arka (672-679; 634,11-18)

- (1) ... bæg irinçküzün meni [ymä]...
 ...p'k 'rynçk'z wn myny /// ...
- (2) ... [kötür]üp yerkä çaldı [bir] ...
 .../////wp yyrk' ç'ldy /// ...
- (3) ...[açıgıñ]a umadın ögin köñülin ...
 ... ///// 'wm'dyn 'wykyn kwnkwlyn ...
- (4) ...[tuyunmadı] bilinmädi muñkul tältök kal bolup ...
 ... ///// pylynm'dy mwnkqwl t'ltwk q'l pwlwp ...
- (5) ...[yinçgä] kızlar kuvragı körüp hatunnuğ ...
 ... ///// qyz l'r qwvr'qy kwyrwp q'twn nwnk ...

U 815 ön + U 808 ön + U 805 ön (680-687; 634,19-635,3)

- (1) yertä⁷⁴ tüşüp kamılıp ö[gsiräp tınsırap yatmış]m ,
 yyrt' twşwp q'mylyp 'wy///// /////// ///////m ,,
 U 815 ön (1) + U 808 ön (1) U 805 ön (1)
- (2) ötrü kamagun bir yañ[lıg ulug ünin sıgtaşdılar] ,
 'wytrw q'm'qwn pyr y'nk/// ///// /////// // /// ,,
 U 815 ön (2) + U 808 ön (2) U 805 ön (2)
- (3) kal boltı[lar busuşka yitdürtümüz teginig] t[e]p ,
 q'l pwlty /// /////// ////////////// /////// t/p ,,
 U 815 ön (3) + U 805 ön (3)
- (4) äşidip [elig bäg monçulayu ämgäklig] yañku/lug⁷⁵
 'şydyp ///// // ////////////// /////// /////// y'nkqwlwq
 U 815 ön (4) + U 805 ön (4)
- (5) yıgı⁷⁶ ünin bu[suş köñülinä basıtıp säringäli] umadı ,
 /yqy 'wynyn pw/// ////////////// /////// /////// 'wm'dy ,,
 U 815 ön (5) + U 808 ön (5) + U 805 ön (5)
- (6) [bo tıl]tagtın [tutuzdı buyruklarka ...]// ...
 // //t'q tyn ///// // ////////////// // ... // ...
 U 808 ön (6) + U 805 ön (6)

U 815 arka + U 808 arka + U 805 arka (688-696; 635,4-12)

onunç älig [...]⁷⁷

'wnwnç 'ylyk ...

- (1) ... t(a)vrak [tilän]lär , sävär amrak ögükü)m⁷⁸ tep⁷⁹ ,
 ... tvr'q /////// // // /////// /////// ///////m typ ,,
 U 808 arka (1) + U 805 arka (1)
- (2) bäglär yumgın [üntilär balıkdın ırak ta]şkaru ,
 p'kl'r ywmqyn /////// // ////////////// /////// //şq'rw ,,
 U 815 arka (2) + U 808 arka (2) + U 805 arka (2)
- (3) oron⁸⁰ sayu [yadılp istädilär kamagu]n ,
 'wrwn s'yw /////// /////// // ///////n ,,
 U 815 arka (3) + U 808 arka (3) + U 805 arka (3)
- (4) yaşları [aka yıglayu ayıtdılar kişi]kä ,
 y'ş l'ry /// /////// /////// // //k' ,,

⁷⁴ U 3147 arka (5): yyrd'.

⁷⁵ R-M (635, 1) yañku (y'nkqw).

⁷⁶ R-M (635, 1): yyq y.

⁷⁷ R-M (635): onunç tokuz y(e)g(i)rmi.

⁷⁸ R-M (635, 5): ögükümin.

⁷⁹ R-M (635, 5): -.

⁸⁰ R-M (635, 6): oron oron.

- U 815 arka (4) + U 808 arka (4) + U 805 arka (4)
 (5) elig bägñiñ ögüki b[odis(a)t(a)v tegin kanta] ol tep ,
 'ylyk p'k nynk 'wykwky p///// ///// ///// 'wl typ ,,
 U 815 arka (5) + U 808 arka (5) + U 805 arka (5)
 (6) amtı monta ol teginn[in ölügi tirigi nätäg] ol ;
 "mtı mwnt' 'wl tykyn n/// ////////// ////////// ///// 'wl ,, ,,
 U 815 arka (6) + U 808 arka (6) + 805 arka (6)

U 823 + U 778

Kat. Nu.: 630 (T II S 32^a + T II S 32)

U 823 ön + U 778 ön (727-734; 636,21-637,5)

- (1) koşuglug kañlita olorup t(ä)rkin tavraıı bartılar [,]
 qwşwq lwq q'nkly t' 'wlwrwp trkyn t'vr'dy p'rty l'r //
 U 823 ön (1) + U 778 ön (1)
 (2) katig ünin yıglaşu⁸¹ köñülläri açıyu ,
 q'tyq 'wynyn yyq'l'şw kwnkwl l'ry "çyyw ,,
 U 823 ön (2) + U 778 ön (2)
 (3) busuşlug⁸² köñülin örtänü oot yalınım yalar täg ,
 pwşwş lwq kwnkwl yn 'wyr't'ñw 'wwt y'lyñyn y'l'r t'k ,,
 U 823 ön (3) + U 778 ön (3)
 (4) [atl(ı)g y]üüzlüg birgärü miñ k(a)ra bodun arkası ,
 ///// /wwyz © lwk pyr'rw mynk q'r' p'wdwn "r'şy ,,
 U 823 ön (4) + U 778 ön (4)
 (5) [ymä balıkt]ın ün'ılär elig bägig eđärü⁸³ ,
 /// //////////yn 'wynty l'r 'ylyk p'k yk 'yt'rw ,,
 U 778 ön (5)
 (6) [öñin öñi]n küsüyü tilätılär , teginig ;
 ////////// //////////n kwys'yw tyl'ty l'r ,, tykyn yk ,, ,,
 U 778 ön (6)

U 823 arka + U 778 arka (735-742; 637,6-13)

[o]nunç [...]

//nwnç ...

- (1) ... [sıg]ıayı busanu ünläri idi sönmädi ,
 ... ///t'yw pws'nw 'wynl'ry 'ydy swynm'dy ,,
 U 778 arka (1)
 (2) [bodis(a)t(a)v te]ginig elig bäg körgäli bolmak umınçım ,
 ////////// //kynyk 'ylyk p'k kwyrk'ly pwl'm'q 'wmynçyn ,,
 U 778 arka (2)

⁸¹ R-M (636, 23): yıglayu .

⁸² R-M (636, 23): pwsş lwq.

⁸³ R-M (637, 4): 'yd'rw

- (3) [törtti]n yıñaktın tälmirä bakar ärti⁸⁴ kamagta ,
 //n yynk'q tyn t'lmyr' p'q'r 'rty q'm'q t' ,,
 U 823 arka (3) + U 778 arka (3)
- (4) körti anta bir kişig öziñä ugrap kälmişin ,
 kwyrty 'nt' ® pyr kşyk 'wyz ynk' 'wqr'p k'lmyşyn ,,
 U 823 arka (4) + U 778 arka (4)
- (5) saçı başı yadılıp ät'öziñä kan yukup ,
 s'cy p'şy y'dylyp 't'wyz ynk' q'n ywqwp ,,
 U 823 arka (5) + U 778 arka (5)
- (6) tolp ät'özi bir yañlıg toz tuprakka kömülüp
 twlp 't'wyz y pyr y'nklyq twz twpr'q q' kwymwlpw
 U 823 arka (6) + U 778 arka (6)

U 890

Kat. Nu.: 631 (T II S 32^a)

U 890 ön (730-734; 637,1-5)

- (1) ... [ö]rtänü [oot yalın] ...
 ...//rt'nw '/// //n ...
- (2) ... m[i]ñ k(a)ra [bodun]...
 ... m/nk qra //n ...
- (3) ... elig bägi[ig] ...
 ... 'ylyk p'ky// ..
- (4) ...[ti]lädilär te[giniñ] ...
 ...//l'dy l'r tykyn nynk ...

U 890 arka (735-739; 637, 6-10)

- (1) ... [ün]läri içi ...
 ... /// l'ry 'ydy ...
- (2) ... körgäli bo[lmak] ...
 ... kwyrk'ly pw//// ...
- (3) ... tälmirä ...
 ... t'lmyr' ...
- (4) ... öziñä ...
 ... 'wyz ynk'

Mz 283

Kat. Nu.:# 158 (Glas: T II 808), T II (Glas: T II 808)

Mz 283 ön (750-766; 637, 21-638, 14)⁸⁵

- (1) ... [ıya]⁸⁶ taya tavrano⁸⁷ yakın
 ... /// t'y' t'vr'nw y'qyn

⁸⁴ St. Pt. (637, 9): ärdi ('rdy); R-M (637, 9): ärti ('rty).

⁸⁵ Metin R-M (637, 21-638, 14)'e göre tamamlandı.

⁸⁶ Ehlers, 102: [evä].

⁸⁷ Ehlers, 102: t(a)vranu.

- (2) [kälip⁸⁸ ötünti ol buryuk[i⁸⁹ , elig bāgkā inçā tep ,]
 ///p 'wytwnty 'wl pwrywq/ //// //// //// // //
- (3) ...
- (4) ...
- (5) ...[yaşı ak]a yıglayu ötr[ü inçā tep ötünti ,]
 ... //// // ' yyql' yw 'wytr/ //// // // //// //
- (6) [ulugı ik[i] tegitlär amtı y[ügärü äsän ol ,] ...
 //// 'yk/ tykyt l'r "mtı y//// // // // ...

Mz 283 arka (766-771; 638, 14-19)⁹⁰

- (1) [busuşl]ug [oo]tka örtänü [sıkılmışlar ät'özi ,]
 ////wq //t q' 'wyrtnw // //// // // // // // //
- (2) ['än] kiçigi üçünçi m(a)[has(a)tve [bodis(a)t(a)v]
 ... //// kyçyky 'wyçwnçy m//// //// ////
- (3) [ärtimlig törökä sıjırıp , ärtä kırılı tägermiş ,]
 //// //// //// //// // //// //// //// //
- (4) [körü tägermiş aç barsıg , yañı änüklöp yaturın ,]
 //// //// //// //// // //// //// //// //

(749-750; 637, 20-21)

- (5) [ärtinü a]çıg sıgtadı tal ç[ıpkı]...
 //// //çyq syqt'dy t'l ç////
- (6) [anta] yänä başlayu bir ...
 ... //// y'n' p'sl' yw pyr ...

U 4773 + U 4769 a

Kat. Nu.: 632 (T.M. 25 + T.M. 20)

U 4773 ön + U 4769 a ön (772-782; 638,20-639,8)

- (1) ...
- (2) änüklärin yegäl[i ugramış-]
 'nwk l'ryn yyk'l' // ////
 U4773 ön (2)
- (3) in , amrak ögüki m(a)ha-
 yn ,, "mr'q © 'wykwky mq'
 4773 ön (3)
- (4) s(a)tve y(a)rlıkançuçı köñüllüg
 stvy yrlyq'nçw çy kwnkwł lwk
 4773 ön (4)
- (5) bodis(a)t(a)v , ulug y(a)rlıkançuçı köñül
 pdystv ,, 'wlwq yrlyq'nçwçy kwynkwł l

⁸⁸ Ehlers, 102: [-gär]ü.

⁸⁹ Ehlers, 102: buyrok.

⁹⁰ Metin R-M (638, 14-19)'a göre tamamlandı.

- 4773 ön (5)
- (6) turgurdı ol bars üzä ugrayu , üz-
twrqrwrdy 'wl p'rs 'wyz ' 'wqr'yw ,, 'wyz
4773 ön (6)
- (7) äliksiz yolug küsäyü kut koluntı
'lyksyz ywl wq kwys'yw qwt qwlnwntı
4773 ön (7)
- (8) bir köñülin [kutga]rguka kenki ...
pyr kwnkwł yn ////rqw q' kynky ...
U 4769 a ön 1 + 4773 ön (8)
- (9) ...kamag] tınl(i)g oqlanların⁹¹ , sa[kınçığ ...
...//// tynlq 'wql'n l'ryn ,, s'//// ...
U 4769 a ön 2
- (10) ...] ornatıp burhan kutı yeg tüştä ,
... 'wrn'typ pwrq'n qwty yyk twyş t' ,,
U 4769 a ön 3
- (11) [taloy] ügüz täg keñ alkıg tüpsüz⁹²
//// 'wykwz t'k kynk 'lqyq twyp swz
U 4769 a ön 4
- (12) [täriñ] töz nomta , ötrü agtındı
//// twyz nwm't' ,, 'wytw 'qıtyndı
U 4769 a ön 5
- (13)
U 4769 a ön 6

U 4773 arka + U 4769 a arka (799-808; 640,2-11)

- (1) ...
- (2) [hatu]nka ötrü turup
////nq' ⊕ 'wytrw twrwp
U 4773 arka (2)
- (3) [i]kägü ulug ünin sıgtaş-
//k'kw 'włwq ⊕ 'wynyn syqt'ş
U 4773 arka (3)
- (4) [-d]ı , eliglärin kötürüp
/y ,, 'ylyk l'r ⊕ yn kwytwrwp
U 4773 arka (4)
- (5) köküzlärin tokıdı , üçünç buyruk
kwykwz l'ryn twqydy ,, 'wyçwnç pwyrwq
U 4773 arka (5)
- (6) mançı yakın tägip içgärü , elig

⁹¹ R-M (639,4,5): tınl(i)glar oqlanı.

⁹² St. Pt. (639, 7): twpswz; R-M (639,7): tüpsiz (twypsyz).

- 'yn'nç y y'qyn t'kyp 'yçk'rw ,, 'ylyk
U 4773 arka (6)
- (7) [bäg]kä ötünti montag yañlıg sav-
///k' 'wytwnty mwnt'q y'ñlyq s'v
U 4773 arka (7)
- (8) [ları]g , körü tägi[ntim bir]gärü⁹³ iki
////q ,, kwyrw t'ky//// ///k'rw 'yky
U 4769 a arka 1 + U 4773 arka (8)
- (9) [te]gitlärig , ögsüz [tınsız]
//kyl l'ryk ,, 'wykswz tynsyz
U 4769 a arka 2
- (10) yaturlar arıg sāmāk içintä
y'twr l'r 'ryq s'm'k 'yçynt'
U 4769 a arka 3
- (11) kulut alıp sogık suv bürkürdi[m]⁹⁴
qwlwt 'lyp swqyq swv pwyrkwrdy/
U 4769 a arka 4
- (12) saçtım olarka , ötrü temin ...
s'çtym 'wl'r q' ,, 'wytrw tymyn ...
U 4769 a arka 5
- (13) ...

U 799 + U 784

Kat. Nu.: 633 (T II S 32^a + T II S 32^a)

U 799 ön + U 784 ön (775-782; 639,1-8)

- (1) [ulu]g y(a)r[lıkan]çuç[ı köñül] tur[gur]dı ol [bars üzä ugrayu ,]
////q yr/////çwç/ ///// twr//dy 'wl //// /// / ///// //
U 799 ön (1) + U 784 ön (1)
- (2) [ü]zälik[si]z yo[lug kü]säyü kut kol[untı bir köñülin ,]
//yz 'lyk//z yw/// ///s'yw çut qwl//// /// ///// // //
U 799 ön (2) + U 784 ön (2)
- (3) kutgargu[ka] kenki üdtä [kamag tınl(ı)glar oqlanın ,]
qwtq'rqw // kynky 'wydt' ///// ///// /// ///// //
U 799 ön (3) + U 784 ön (3)
- (4) sakınçın b(ä)k ornatıp burhan [kutılıg yeg tüştä ,]
s'qynçyn pk 'wrn'typ pwrq'n ///// /// ///// //
U 799 ön (4) + U 784 ön (4)
- (5) taloy ügüz täg keñ alkıg tüptüz⁹⁵ tä[riñ töz nomta ,]
t'lwy 'wykwz kynk 'lqyq twyp twyz t'//// /// ///// //

⁹³ R-M (640, 8): -.

⁹⁴ R-M (640, 10) bükürdüm.

⁹⁵ St. Pt. (639, 7): tüpsüz; R-M (639, 7): tüpsüz; U 836 ön (5): ///swz; U 784 ön (5): tüptüz (twyp twyz).

- U 799 ön (5) + U 784 ön (5)
 (6) ötrü [agtın]t[1] y[o]karu ediz tagın⁹⁶ ...
 'wytrw /////d/ y/ç'rw 'ydyz t'ç nynk ...
 U 799 ön (6) + U 784 ön (6)

U 799 arka + U 784 arka (783-791; 639,9-17)

- ...]/[...
 ... //...
 (1) antır[an⁹⁷ kodı] kämişdi aç bars öskin[tä ät'özin ,]
 "ntyr// //// k'myşdy "ç p'rs 'wyskyn// ///// // //
 U 799 arka (1) + U 784 arka (1)
 (2) küçsüzü üçün tişi bars tartıp yegäl[i umadı ,]
 kwyçswsw 'wyçwn tyşy p'rs t'rtyyp yyk'// ///// //
 U 799 arka (2) + U 784 arka (2)
 (3) kämiş üzä k(ä)ntü özi ök yer[ıp köddi ömgänin ,]
 ç'myş 'wyz ' kntw 'wyz y 'wyk yyr// //// ////////////// //
 U 799 arka (3) + U 784 arka (3)
 (4) ömgän [kanın] yalgayu ötrü [yedi teginig ,]
 'wymk'n //// y'lç'yw 'wytrw //// ////////////// //
 U 799 arka (4) + U 784 arka (4)
 (5) [ä]t'öz ä[ti] alk[ınıp kuru]g kaltı sü[ñöki ,]
 /t'wyz ' // "lç//// ////q ç'ty swy//////// //
 U 799 arka (5) + U 784 arka (5)
 (6) [öt]rü a[nta] ha[t]unı birlä [ikägü ,]...
 ///rw "/// ç'/wny pyr' ////////////// // ...
 U 799 arka (6) + U 784 arka (6)

U 836 + Mz 381⁹⁸

Kat. Nu.: 634 (T II 1 yoğam Murtuq + T II)

U 836 ön + Mz 381 ön (775-783; 639,1-9)

- (1) [u]lug y(a)rlıkançuçı köñül turgurdi ol bars üzä ugrayu ;
 //lwq yrlyq'nçwçy kwnkwl twrqwrwp 'wl "ç p'rs 'wyz ' 'wqr'yw ,, ,,
 U 836 ön (1)
 (2) [ü]zä[li]ksiz y[olu]g küsâyü kut koluntı bir köñülin ,
 ///z ' //k syz y///q kwys'yw çwt çwlnwnty pyr kwnkwl yn ,,
 U 836 ön (2)
 (3) kutgar[guka] kenki üdtä kamag tınl(ı)g⁹⁹ oğlanın ,
 qwtq'r//// ® kynky 'wydt' ç'm'q tynlq 'wql'nyn ,,
 Mz 381 ön (1) + U 836 ön (3)

⁹⁶ R-M (639, 8): tag.

⁹⁷ R-M (639, 19): U 799 arka (1): "ndyr'n.

⁹⁸ Mz 381 numaralı fragman Ehlers'in kataloğunda 159. sırada yer alır (Ehlers, 103)

⁹⁹ R-M (639, 4). tınl(ı)glar.

- (4) [sak]ınçın¹⁰⁰, b(ä)k¹⁰¹ ornatıp [burhan] kutı yeg tüştä ,
 //ynçyn ,, ⊕ pk 'wrn'typ ////// qwty yyk twyş t' ,,
 Mz 381 ön (2) + U 836 ön (4)
- (5) [talo]y ügüz tæg keñ alk[ıg tüp]süz¹⁰² täriñ tüz nomta ,
 ///y 'wykwz t'k kynk "lq// //// swz t'rynk twyz nwm t' ,,
 Mz 381 ön (3) +U 836 ön (5)
- (6) [öt]rü agtıntı yokaru ediz t[ag tö]pösi üzä ,
 ///rw "qıtynty ywq'rw 'ydyz t// ///pwsy 'wyz ' ,,
 Mz 381 ön (4) + U 836 ön (6)

U 836 arka + Mz 381 arka (783-792; 639,9-18)

- (1) [antıran]¹⁰³ kodı¹⁰⁴ kämışdi aç bars [ös]kintä ät'özin ,
 "nty'r'n qwdy k'myşdy "ç p'rs //kyn't' 't'wyz yn ,,
 Mz 381 arka (1) + U 836 arka (1)
- (2) [k]üçsüzi üçün tişi bars [tartıp] yegäli umadı ;
 /wyçswz y 'wyçwn tyşy p'rs //kyn't' 't'wyz yn ,,
 Mz 381 arka (2) + U 836 arka (2)
- (3) [ka]mış üzä k(ä)ntü özi [ök] yerip koğdı ömgänin ,
 //myş 'wyz ' ⊕ kntw 'wyz y /// yyryp qwtdy 'wymk'nyn ,,
 Mz 381 arka (3) + U 836 arka (3)
- (4) ömg[än kan]ın [ya]l[gay]u ötrü yedi teginig ,
 'wymk// ///⊕ yn //w 'wytrw yydy tykynyk ,,
 Mz 381 arka (4) + U 836 arka (4)
- (5) [ät'özi äti alkınp] kurug kaltı süñöki ;
 //kyn't' 't'wyz yn //w 'wytrw yydy tykynyk ,,
 U 836 arka (5)
- (6) ötrü anta elig bæg hatunı birlä ikigü¹⁰⁵ ,
 'wytrw "nt' 'ylyk p'k q'twny pyrl' 'ykykw ,,
 U 836 arka (6)

U 3005

Kat. Nu.: 635 (T II S)

U 3005 ön (788-796; 639,14-22)

- (1) ...[yalg]ayu ötrü ye[di teginniñ]...
 ... ///'yw 'wytrw yy//ı //kyn't' 't'wyz yn ...
- (2) ... kurug kal[tı süñöki] ...
 ... qwrwq q'l// //kyn't' 't'wyz yn ...

¹⁰⁰ R-M (639, 5): sakınçıg (s'qynç yq).

¹⁰¹ R-M (639, 5): p'k.

¹⁰² St. Pt. (639, 7): tüpsüz; R-M (639, 7): tüpsiz; U 784 ön (5): tüptüz (twyp twyz).

¹⁰³ U 799 arka (1)'e göre; R-M (639, 9): andıran.

¹⁰⁴ Raschmann 2005, 216: kudi.

¹⁰⁵ R-M (639, 18): ikägü ('yk'kw).

- (3) ... [e]lig bæg hatu[nı birlä] ...
 ... //lyk p'k q'tw// //// ...
- (4) ... [sa]vıg ögsirädi[lär] bir ...
 ... //vyq 'wyksyr'dy /// pyr ...
- (5) ... täriñ batıp kö[ñülläri] ...
 ... t'rynk p'typ kw//// //// ...
- (6) ... / üzä örtänt[ilär] ...
 .../ 'wyz ' 'wyr'tnt/ /// ...

U 3005 arka (798-804; 640,1-7)

- (1) ... çıntan suvın ...
 ... çynt'n swvyn ...
- (2) ... [eli]g bægkä hat[unka]...
 ... ////k p'k k' q't//// ...
- (3) ... [ikä]gü ulug ünin s[ıgtaşdılar] ...
 ... ////kw 'wlvq 'wynyn s//////// // ...
- (4) ... [k]ötürüp köküz/[ärin] ...
 .../wytwrwp kwykwz l//// ...
- (5) ... [ımanç]ı yakın [täğip] ...
 ... /////y y'qyn //// ...
- (6) ... [öt]ünti montag¹⁰⁶ ya[ñlıg] ...
 ... ////wnty mwnt'q y'//// ...

U 843

Kat. Nu.: 636 (T II 2 yoğam Murt.)

U 843 ön (792-801; 639,18-640,4)

- (1) ... [sav]ıg ögsirädilär bir yañlıg ,
 ... //yq 'wyksyr'dy l'r pyr y'nklyq ,,
- (2) ... täriñ batıp köñülläri ,
 ... t'rynk p'dyp kwnkw l'ry ,,
- (3) ... [öt] üzä örtändilär yalınayu ,
 ... //// 'wyz ' 'wyr'tndy l'r y'lyn'yw ,,
- (4) ... [çintan] suvın sogıtıp ,
 ... ///// swvyn swqytyp ,,
- (5) ... [elig bæg]kä hatunka ,
 ... //// p'k k' q'twn q' ,,
- (6) ... [ulug ünin] sıgtaşdı ;
 ... //// ///// syqt'sdy ,, ,,

U 843 arka (802-808; 640,5-11)

¹⁰⁶ Raschmann 2005, 217: muntag.

- (1) ... tokıdı ;
... toqyty ,, ,,
- (2) ... tągıp içgärü ;
... t'kyp 'yçk'rw ,, ,,
- (3) ... montag yañlıg savlarıg ,
... mwnt'q y'nklyq s'v l'ryq ,,
- (4) ... LWQ tegitlärig¹⁰⁷ ,
...lwq tykyt l'ryk ,,
- (5) ... [arı]g sämək içintä ;
...////q s'm'k 'yçynt' ,, ,,
- (6) ... s[u]v bürkürdüm saçtım olarka ,
... s/v pwyrkwrđwm s'çtym 'wl'r q' ,,

Mz 497

**Kat. Nu.:# 160, T II M 12 (Glas: T II
M 12/844)**

Mz 497 ön (825-834; 641,5-14)

- (1) ärtimlig [tö]rölüg rakşaşka¹⁰⁸ opa [sinirtü tükätmiş ,]
'rtymylk ///rwlwk r'kş'z q' 'wp' ////////// //
- (2) kalmış iki känçlärim öñi adrılıp¹⁰⁹ [antada<]
q'lmış 'yky k'nç l'rym 'wynky "drylyp //////////
- (3) ymä [basıtı]p busuşka ämgäklig [ötün örtänmişlär ,]
ym' /////p pwsuş q' 'mk'klyk ///// ////////// //
- (4) m(ä)n [amtı] t(ä)rk barayın ol [inçip tagka arıgka]
mn /// trk p'r'yyn 'wl'///// ////
- (5) ötläp äriqläp [olar]nı küzätäyin öz[lärin]
'wyt'l'p 'rykl'p'/////ny kwyz 'd'yyn 'wyz'/////
- (6) ötrü t(ä)rkın tavraı k[oşu]glug kañlın yol [körü]
'wytrw trkyn t'vr'dy q'///qlwq q'nklyn ywl'/////

Mz 497 arka (834-843; 641, 14-642, 1)

onunç iki otuz

'wnwnç 'yky 'wtwz

- (1) bir uçlug köñülin [tä]ggäli ät'özin [kämişmiş oronka]
pyr 'wçlwq kwnkwł yn //kk'ly 't'wyz yn ////////// //
- (2) yolta tuşdı iki oğlanın yıglayu [sıgtayu yorırlar ,]
ywl t' twşdy 'yky 'wql'nyn yyql'yw ////////// //// //
- (3) yañ[ıg kepig] içgınıp köküzlärin [tokıp busanmışın]
y'nk// //// 'yçqynyp kwykwz l'rym'/////
- (4) olar[nı kör]üp ögi kañı busuş [ämgäkkä kavş-]
'wl'r// ////wp 'wyky k'nky pwsuş ////////// //
- (5) atıp¹¹⁰ yumgı¹¹¹ bardılar ol tagka ät'öz[in buşi bermiş oronka]

¹⁰⁷ R-M (640,8): iki tegitig.

¹⁰⁸ Ehlers, 103: rakşazka..

¹⁰⁹ R-M (641, 8): adırılıp ("drylyp).

'dyp ywmqy p'rdy l'r 'wl t'q q' 't'wyz // /// // /// // ///
(6) kaçan t[äg]dilär¹¹² [bodi]s(a)t(a)vniŋ ät'öz[in] ...
q'ç'n t//dy l'r ///stv nynk 't'wyz // ...

U 3432

Kat. Nu.: 637 (o. F.)

U 3432 ön (829-835; 641,9-15)

- (1) ...RDYN ...
- (2) ...[oo]t[in] örtänmişlär ...
...///t// 'wyr'tnmyş l'r ...
- (3) ...[tagka] arıgka ...
...///// 'ryq q' ...
- (4) ... özlärin ...
... 'wyz l'ryn ...
- (5) ...[kaŋ]ın yol [körü] ...
.../////yn ywl ///// ...
- (6) ...[tägg]äli [ät'özin] [k]ämişm[iş]...
... ///'ly ///// // /'myşm// ...
- (7) ... [kökü]lärin tok[ıyu] ...
... ///// l'ryn twq// ...
- (8) ... [ka]ŋı busuş ...
... //nky pwsuş ...

U 3432 arka¹¹³ (833-845; 641,13-642,3)

- (1) ¹¹⁴ ...
- (2) ... [koş]ugluŋ kaŋ[ın] ...
... //wqlwq q'nk// ...
- (3) [tä]ggäli ät'özin ...
//kk'ly 't'wyz yn ...
- (4) ... /w busanm[ışın]...
.../w pws'nm/// ...
- (5) ... [ä]mgäkkä kavz[atıp]...
.../mk'kk' q'vz /// ...
- (6) ...[ät'öz]in titmiş /[...
...///// yn tytmyş /...
- (7) ...[ät'ö]zin bermiş arıgk[a]...
... ///z yn pyrmyş 'ryq q' ...
- (8) ... [yıg]laştı ...

¹¹⁰ R-M (641, 20): kavı[şıp ,].

¹¹¹ R-M (641, 20): -.

¹¹² R-M (641, 22): [anta tägdilär ,].

¹¹³ Bu parçanın ilk satırın farklı okunuşu için bkz. Raschmann 2005, 218.

¹¹⁴ Raschmann, 2005 (s.218): ... o]gl[an]ın yıgl[ayu]W /[...

... //l'şty ...

U 835

Kat. Nu.: 638 (T II M 12)

U 835 ön (844-852; 642,2-10)

- (1) ötrü kamagun birgärü üzä turup yığlaştıla[r]
'wytrw q'm'qwn pyrk'rw 'wyz 'twrwp yyq'l'şty l'/
- (2) yevigin tizigin ketärip¹¹⁵ käyirkänçig kılını ,
yyvykyn tyz ykyn kyt'ryp k'yyrk'nçyk qylynw ,/
- (3) ävditilär yıgdılar bodis(a)t(a)v tegin[n]iñ sü[ñökin]
'vdyty l'r ⊕ yyqdy l'r pwdystv tykyn /ynk swy/////
- (4) kamağ ki[şilär] kuvragı ayap ağırlap bir yañlıg
q'm'q ky///// qwvr'qy " y'p "qyrl'p pyr y'nklyq
- (5) astup [etdilär] kamagun yeti ärdinig etiglig ,
'stwp ///// /// q'm'qwn yyty 'rdynyk 'ytklyk ,/
- (6) ol ş(a)ririğ h[amtsida] urup b(ä)klät/ilär anıñ için¹¹⁶
'wl şryr yq q///// // 'wrwp pkl'ty l'r "nyk 'yçyn

U 835 arka (852-862; 642,10-20)

- onunç altmış ,
'wnwnç "ltmyş ,,
- (1) busuşlugın bard[ılar] k[añ]lita [o]l[o]rup balıkka ,
pwsşlwqyn p'rd/ /// q///ly t' //l/rwp p'lyq q' ,,
 - (2) t(ä)ñri t(ä)ñ[rısı burhan] anantka ötrü inçä tep y(a)rılıkadı [,]
tnkry tnk///// // "n'nt q' 'wytrw 'ynç' typ yrlyq'dy //
 - (3) öñrä [üd]täki bodis(a)t(a)v m(a)has(a)tve atl(i)g tegin ärsä[r ,]
'wynkr' ⊕ /// t'ky pwdystv mq'stvy "tlq tykyn 'rs'//
 - (4) ol amtı m(ä)n oğgurak şakimuni burhan är[ü]r m(ä)[n ,]
'wl "mtı mn ⊕ 'wtqwr'q ş'kymwny pwrq'n 'r/r m//
 - (5) takı monta turgurma öñi ärki tep yad s[akınç ,]
t'qy mwnt' twrqwr'm' 'wynky 'rky typ y'd s///// //
 - (6) m(a)harate¹¹⁷ atl(i)g bäg ärsär atam şutodane han ärür [,] ...
mq'r'ty "tlq p'k 'rs'r "t'm şwtwd'ny q'n 'rwr // ...

U 794

Kat. Nu.: 639 (T II S 32^a)

U 794 ön (845-851; 642,3-9)

- (1) ... yığlaştı[lar]...
... yyq'l'şdy /// ...

¹¹⁵ R-M (642, 4): kâmişip.

¹¹⁶ ol ş(a)ririğ k[amtsida] urup b(ä)klät/ilär anıñ için → R-M (642, 9-10): [ol] şaririğ bāklādi ; hamtsita urup [anı]ñ içindä ;

¹¹⁷ R-M (642, 18): m'q'r'dy.

- (2) ...[käyir]känçig kılı[n]u ,
... ////k'ñçyk qyly/w ,,
- (3) ...[bo]dis(a)t(a)v teginniñ süñ[ökin] ...
... //dystv tykyn nynk swyñk//// ...
- (4) ...[aya]p ağırlap bir yañlıg ...
... ////p 'qyrl'p pyr y'ñklyq ...
- (5) ... [är]dinig etiglig ...
... //dyñyk 'ytyklyk ...
- (6) ...

U 794 arka (853-862; 642,11-20)

- (1) ... [oloru]p balıkk[a] ...
... /////p p'lyq q/ ...
- (2) ...[anant]ka ötrü inçä tep y(a)[rlikadı] ...
... /////q' 'wytrw 'yñç' typ y///// ...
- (3) ...[bodi]s(a)t(a)v m(a)has(a)tve atl(i)g tegin ...
... ////stv mq'stvy 'tlq tykyn ...
- (4) ... *şakimuni* burhan ärür m(ä)n ...
... ş'kymwny pwrq'n 'rwr mn ...
- (5) ... tep yañ¹¹⁸ sakıñç ,
... typ y'd s'qyñç ,,
- (6) ...[şutoda]ne han ärür , ...
... /////ny q'n 'rwr ,, ...

U 3431 + U 882

Kat. Nu.: 640 (T II 5)

U 3431 ön + U 882 ön (858-866; 642,16-643,1)

- (1) [o]l amtı m(ä)n o[dgura]k şakimun[i burhan] ärür m(ä)n ;
//l 'mty mn 'w/////q ş'qymwn/ ///// 'rwr mn ,, ,,
U 3431 ön (1) + U 882 ön (1)
- (2) takı monta tur[gu]rma öñi är[ki te]p yañ sakıñç ,
t'qy mwnt' twr//rm' 'wynky 'r// //p y'd s'qyñç ,,
U 3431 ön (2) + U 882 ön (2)
- (3) m(a)harate¹¹⁹ atl(i)g bäg ärsär atam şuñodane¹²⁰ han ärür ,
mq'r'ty ® 'tlq p'k 'rs'r 't'm şwdwt'ny q'n 'rwr ,,
U 3431 ön (3) + U 882 ön (3)
- (4) ol üdtäki hatunı [amt]ı ärür¹²¹ m(a)hamaye hatun¹²² ,

¹¹⁸ R-M (642, 18): y't.

¹¹⁹ R-M (642, 18): m'q'r'dy.

¹²⁰ R-M (19): şwtwd'ny.

¹²¹ R-M (642, 20): anam.

¹²² R-M (642, 21): ärür.

'wl 'wyd ⊕ t'ky q'twny ///y 'rwr mq'm'yy q'twn ,,
U 3431 ön (4) + U 882 ön (4)

- (5) ulug tegin maitri ol ikintis[i ärü]r mançuşiri ;
'wlvq tykyn m'ytry 'wl 'ykyntys/ ///r m'nçwşyry ,, ,,
U 3431 ön (5) + U 882 ön (5)
- (6) ol üdtäki tişi bars m(a)hap[raça]pate¹²³ gavtame¹²⁴ ärür ,
'wl 'wyd t'ky tyşy p'rs mq'p///p'ty k'vd'my 'rwr ,,
U 3431 ön (6) + U 882 ön (6)

U 3431 arka + U 882 arka (866-874; 643,1-9)

onunç altı yetmiş ,
'wnwnç "lty yytmyş ,,

- (1) yeti änüklärdä beşägü beş [pa]nçake¹²⁵ boltılar ;
yyty 'nwk l'rd' byş'kw byş //nç'ky pwlty l'r ,, ,,
U 3431 arka (1) + U 882 arka (1)
- (2) birisi änök amtı ärür m(a)ham[odga]lyane¹²⁶ ät'özi ;
pyrasy 'nwk "mty 'rwr mq'm///ly'ny 't'wyz y ,, ,,
U 3431 arka b (2) + U 882 arka (2)
- (3) birisiniñ amtı ärür şari[putir]e arhant ät'özi ;
pyrasy nynk ⊕ "mty 'rwr ş'ry///y "rq'nt 't'wyz y ,, ,,
U 3431 arka (3) + U 882 arka (3)
- (4) m(ä)n sizlärkä toynlar a ukıtu biltürü nomladım ,
mn syz l'r ⊕ k' twyyn l'r ' wqytw pyltwrw nwml'dym ,,
U 3431 arka (4) + U 882 arka (4)
- (5) ärtmiş üdlärtä adınl(a)rka [asıg] k[i]lmak tıltagin¹²⁷ ,
'rtmyş 'wyd l'rt' "dyn lrq'///// q/lm'q tylt'q yn ,,
U 3431 arka (5) + U 882 arka (5)
- (6) m[on]ı monçulayu [katı]glanu bodis[(a)t(a)v yo]rığınta¹²⁸ ;¹²⁹
m/y mwnçwl'yw ///q'l'nw pwdys// //ryqynt' ,, ,,
U 3431 arka (6) + U 882 arka (6)

U 775

Kat. Nu.: 641 (T II S 32)

U 775 ön (862-870; 642,20-643,5)

- (1) ... üdtäki [ha]tunı [amtı ärür m(a)ha]maye hatun ...
... 'wyd t'ky //twyny ///// //// //m'yy q'twn //// ...

¹²³ R-M (642, 23): m(a)hapratçapade (mq'pr'tç'p'dy).

¹²⁴ R-M (643, 1): g(a)v[tam]i; U 775 ön (3): k'v/'my.

¹²⁵ R-M (643, 2): p'nçyky.

¹²⁶ R-M (643, 3): m(a)hamoğgalyatiri (m'q' mwtk'ly'tyry); U 775 ön (5): m(a)hamoğgilyayane (mq'mwtkyly'y'ny).

¹²⁷ R-M (643, 8): tıltag[i]mın (tylt'q/myn).

¹²⁸ Raschmann 2005, 221: [yo]rıkınta.

¹²⁹ R-M (643, 9): , (,); U 775 arka (3): -.

- (2) ...[ulugı] tegi[n] *ärür* [maitri ini]si ärür mançuşi[r]i ...
 ...///// tyky/ 'rwr ///// ///sy 'rwr m'nçwşyr/ ...
- (3) ol üd[täki] tişi bars m(a)hapraçapade¹³⁰ gav[t]ami ärür ,
 'wl 'wyd /// @ tyşy p'rs mq'pr'ç'p'dy k'v/'my 'rwr ,,
- (4) yeti änüklärtä beşägü beş pançake¹³¹ bo[l]tılar ,
 yyty 'nwk @ l'rt' pyş'kw pyş p'nç'ky pw/ty l'r ,,
- (5) bir[i]si änük amtı m(a)hamođgilyayane¹³² ät'özi ,
 pyr/sy 'nwk ''mty mq'mwtkyly'y'ny 't'wyz y ,,
- (6) birisi änük ymä ärür [şarip]utre¹³³ arhant ät'özi [,]
 pyr/sy 'nwk ym' 'rwr /////wtry ''rq'nt 't'wyz y //

U 775 arka (870-878; 643,5-13)

[onunç] bir yetmiş

///// pyr yytmyş

- (1) m(ä)n sizlärkä toynlar a *ukıtu* biltürü nomlatım [,]
 mn syz l'rk' twyyn l'r ' 'wqytw pyltww nwml'tym //
- (2) ärtmiş üdlärtä adınlarka asıg kılmak tıltagın¹³⁴ ,
 'rtmyş 'wyd l'rt' ''dynl'rq' ''syq qylym'q tylt'q yn ,,
- (3) monı monçulayu katıglanu bodis(a)t(a)vlar yorigınta
 mwny mwn @ çwl'yw q'tyql'nw pwydystv l'r ywryqynt'
- (4) burhan kutın bulguluk tıltaglarta [yo]ritım ,
 pwrq'n @ qwtyn pwlqwlwq tylt'q l'rt' //rytım ,,
- (5) [bo]dis(a)t(a)v *ärkän* titmiş [ät'ö]zümin ol üdtä [m(e)n]
 //dystv 'rk'n tytmyş /////z wmyyn 'wl 'wyd t' //
- (6) [öz] köñülümtä ö[rıttım ulug bäd]ük kut kolun[mak¹³⁵...
 /// kwnkwı wmt' 'wy///// ///// //wk qwt qwlwn///...

U 780 + U 811

Kat. Nu.: 642 (T II S 32 + T II S 32^a)

U 780 ön + U 811 ön (878-886; 643,13-21)

- (1) bo ät'özüm sünöki kaltı ärsär *bo* yert[ä]
 pw 't'wyz wm swynkwky q'lty 'rs'r pw yyrt/
 U 780 ön (1) + U 811 ön (1)
- (2) ken käligmä üdlärtä <asıg>¹³⁶ kılzun tınl(ı)g[larka tep; ;]
 kyn k'lykm' 'wyd l'rt' qylz wn tynlq ///// /// // //
 U 780 ön (2) + U 811 ön (2)

¹³⁰ R-M (642, 23): m(a)hapratçapade (mq'pr'tç'p'dy).

¹³¹ R-M (643, 2): p'nçyky.

¹³² R-M (643, 3): *m(a)hamoğgalyatiri* (m'q' mwtk'ly'tyry); U 3431 arka (2) + U 882 arka (2) :
 mq'm[wdk']ly'ny.

¹³³ R-M (643, 4): ş'rypwydyry; Raschmann 2005, 221: [şarip]utre.

¹³⁴ R-M (643, 8): tıltag[ı]mın (tylt'q/myn).

¹³⁵ R-M (643, 13): kolmak.

¹³⁶ R-M (643, 15)'e göre.

- (3) una bo ärür¹³⁷ toynlar¹³⁸ ät'öz[ümin ti]tmiş ye[r] ...
 'wn' pw 'rwr © twyynl'r 't'wyz //// //tmyş yy/...
 U 780 ön (3) + U 811 ön (3)
- (4) yeti ärdinin etiglig [ärtmi]ş bo stup¹³⁹
 yyty © 'rdynyn 'ytyklyk ////ş pw stwp
 U 780 ön (4) + U 811 ön (4)
- (5) ärtmäkiñä ülgüsüz ärür¹⁴⁰ üküş üd [kolu]
 'rtm'kynk' 'wylkwsz 'rwr 'wykwş 'wyd ////
 U 780 ön (5) + U 811 ön (5)
- (6) ärür¹⁴¹ ärü kömüti täriñ batıp [...]/ ;
 'rwr 'rw kwymwlty t'rynk p'typ .../ ,, ,,
 U 780 ön (6) + U 811 ön (6)

U 780 arka + U 811 arka (886-894; 643,21-644,6)

onunç iki yetmiş

'wnwnç 'yky yytmyş

- (1) ol üdlärtä bir uçlug kut kol[mışım k]üçintä ,
 'wl 'wyd l'rt' pyr 'wçlwkw qwt qwl///// /wyçynt' ,,
 U 780 arka (1) + U 811 arka (1)
- (2) tıtağı eyin tınl(ı)glarıg ozguru ku[tgaru bergü]kä ,
 tylt'qy 'yyyn tynlq l'ryq 'wz qwrw qw///// ////k' ,,
 U 780 arka (2) + U 811 arka (2)
- (3) anın amtı bo tušta ası[g kılğalı tı]nl(ı)glarka ,
 "nyn 'mtı © pw twş t' "sy/ ///// //nlq l'rq' ,,
 U 780 arka (3) + U 811 arka (3)
- (4) yagız yerig topulup yok[aru ünmiş]i bo ärür [tep]
 y'qyz yyr © yk twpwlwp ywq/// /////y pw 'rwr ///
 U 780 arka (4) + U 811 arka (4)
- (5) y(a)rlikadı ,¹⁴² tükäl bilgä biliglig t(ä)ñ[ri t(ä)ñri]si bur[han]
 yrlyq'dy ,, twyk'l pylk' pylyklyk tnk// /////sy pwr///
 U 780 arka (5) + U 811 arka (5)
- (6) bo çatıkıg nomlayu y(a)rlikamışta , ...
 pw ç'dykyq nwml'yw yrlyq'myş t' ,, ...
 U 780 arka (6) + U 811 arka (6)

U 839 + U 2685

Kat. Nu.: 643 (T II M 12 + T II M 12)

U 839 ön + U 2685 ön (878-886; 643,13-21)

¹³⁷ bo ärür → R-M (643, 16-17): amtı bi[l]iñ.

¹³⁸ R-M (643, 15): toynlar a.

¹³⁹ R-M (643,19): astup.

¹⁴⁰ R-M (643, 20): ülgüsüz sansız; U 739 ön (5): ülgüsüz ärür.

¹⁴¹ R-M (643, 20): ärü.

¹⁴² R-M (644, 4): ; ; ; (,, ,, ,, ,, ,, ,,).

- (1) bo ät'özüm süñöki k(a)ltı ärsär bo yertä [,]
pw 't'wyz wm swynkwky qłty 'rs'r pw yyrt' //
U 839 ön (1) + U 2685 ön (1)
- (2) ken käligmä üdlärdä [a]sıg kılzun [tınl(1)glarka]
kyn k'lykm' 'wyd l'rd' //syq qylz wn ///// //
U 839 ön (2) + U 2685 ön (2)
- (3) tep , una bo ärür toyınlar a ät'özümün ti[tmiş süñök]¹⁴³
typ ,, 'wn' pw ® 'rwr twyyn l'r ' 't'wyz wmyn ty///// //
U 839 ön (3) + U 2685 ön (3)
- (4) yeti ärdinin etiglig [...
yyty 'rdynyn ® 'ytyklyk ...
U 839 ön (4)
- (5) ärtmäkiñä ülgüsüz ärür¹⁴⁴ üküş [...
'rtm'kynk' 'wylkwswz 'rwr 'wykwş ...
U 839 ön (5)
- (6) ärü ärü kömüti täriñ batıp [tuprakka]...
'rw 'rw kwmwlty t'rynk p'typ ////////// ...
U 839 ön (6)

U 839 arka + U 2685 arka (886-894; 643,21-644,6)

onunç iki yetmiş ,
'wnwnç 'yky yytmyş ,,

- (1) ol üdlärtä bir uçlug kut [kolmışım içintä]
'wl 'wyd l'rt' pyr 'wçlwq qwt ////////// //
U 839 arka (1)
- (2) tıtağı eyin tınlıgı ozguru [kutgaru bergükä ,]
tylt'qy 'yyyn tynlyq l'ryq 'wz qwrw ////////// //
U 839 arka (2)
- (3) anın amtı bo tuşta [asıg kılğalı tınl(1)glarka]
'nyn 'mtı ® pw twş t' ///// //
U 839 arka (3)
- (4) yagız yerig toplup yokaru ünmişi bo [ärür tep]
y'qyz yyryk ® twpwlp ywq'rw 'wynmyş pw //// //
U 839 arka (4) + U 2685 arka (4)
- (5) y(a)rılıkadı ;¹⁴⁵ tükäl bilgä [biliglig] t(ä)ñri busuş ...
yrlyq'dy ,, ,, twyk'l pylk' ////////// //
U 839 arka (5) + U 2685 arka (5)
- (6) t(ä)ñrиси burhan bo çatıkıg nomlayu y(a)rılık[amışta ...
tnkrysy pwrq'n pw ç'dyk yk nwml'yw yrlyq///// ...

¹⁴³ R-M (643, 17-18)'e göre; U 811 ön (3): [ti]tmış ye[r] (/tmyş yy/).

¹⁴⁴ R-M (643, 20): ülgü[süz sansız]; U 780 ön (5): ülgüsüz ärür.

¹⁴⁵ R-M (644, 4): ; ; ; .

U 839 arka (6) + U 2685 arka (6)

U 840 + U 859

Kat. Nu.: 644 (T II M 12 + T II Xanthippä)

U 840 ön + U 859 ön (910-918; 644,22-645,7)

- (1) ol üdün tükäl bilgä biligli[g] t(ä)ñri t[(ä)ñrisi burhan]
'wl 'wydwn twyk'l pylk' pylykly/ tñkry t///// /////
U 840 ön (1) + U 859 ön (1)
- (2) bo nom ärdinig nomlayu y(a)rlikamış [ü]dtä ö[trü ontın]
pw nwm 'rdynyk nwml'yw yrlyq'myş //ydt' 'wy/// /////
U 840 ön (2) + U 859 ön (2)
- (3) sınar yertinçüdaki ülgüsüz üküş y[üz min]
synk'r yyr ⊕ tynçwd'ky 'wylkwsyz 'wykwş y// ///
U 840 ön (3) + U 859 ön (3)
- (4) tümän kolti bodis(a)t(a)vlar kuvragı öñ[in öñin]
twym'n kwlyt ⊕ pwdystv l'rqvwv'qy 'wynk// /////
U 840 ön (4) + U 859 ön (4)
- (5) k(ä)ntü k(ä)ntü öz uluşarıntın kelip bo s(a)blokada[tu atlıg]
kntw kntw 'wyz 'wlwş l'ryntyn kylyp pw sp/wk'd'// /////
U 840 ön (5) + U 859 ön (5)
- (6) yertinçü yeer suv içintä ça[mbudi]vip [uluşta grtirakut]
yyrtynçw yyyr swv 'yçynt' ç'/////vyp ///// /////
U 840 ön (6) + U 859 ön (6)

U 840 arka + U 859 arka (918-925; 645,7-14)

- onunç t[ört] yetmiş ,
'wnwnç t/// yytmyş ,,
- (1) tagka barıp tägip¹⁴⁶ , tükäl [bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan]
t'q q' p'ryp t'kyp ,, twwyk'l ///// ///// /////
U 840 arka (1) + U 859 arka (1)
 - (2) [a]dakınt[a] beş tilgän¹⁴⁷ yinçürü töpön yükün[tilär , yükünü]
//d'qynt/ pyş tylk'n yynçwrrw twypwn ywkwn///// // /////
U 840 arka (2) + U 859 arka (2)
 - (3) tükätip [bir] uçlug süzök köñülin a[yaların kavşurup]
twyk'dyp /// ⊕ 'wçlwq swyz wk kwñwlyn '// ///// /////
U 840 arka (3) + U 859 arka (3)
 - (4) öñi [ö]ñi tilin bir ünin t(ä)ñri t(ä)[ñrisi burhan-]
'wynky /////ky ⊕ tylyn pyr 'wynyn tñkry t///// /////

¹⁴⁶ barp tägip: R-M (645, 8): [bar]ıp; U 886 arka (1): tägip.

¹⁴⁷ R-M (645, 9): tilgänin; U 886 arka (2): tilgän.

- U 840 arka (4) + U 859 arka (4)
- (5) ıg ögä küläyü [inç]ä tep [ötüntilä]r ;
 yq 'wyk' kwyl'yw ////' typ //////////r ,, ,,
 U 840 arka (5) + U 859 arka (5)
- (6) t(ä)ñrim sizin ät'özünüz şopag a[lt]un öñi [täg] ...
 tnkrym syz ynk 't'wyz wnkwz şwp'q '//twñ 'wynky /// ...
 U 840 arka (6) + U 859 arka (6)

U 886 + U 2836 + U 889

**Kat. Nu.: 645 (T II S 32^a + T II S 32^a + Glas :
 T II S 32a 549)**

U 886 ön + U 2836 ön + U 889 ön (910-918; 644,22-645,7)

- (1) ol ü[d]ün tü[käl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi ...
 'wl 'wy/wn twy/// //// ////////// //// /nkrysy ...
 U 886 ön (1) + U 889 ön (1)
- (2) burhan bo nom [ärđinig n]oml[ay]u y(a)r/[ıkamış] üdtä ötrü on[tın]
 pwrq'n pw nwm ////////// /wml//w yr//////// 'wyd t' 'wytrw 'wn///
 U 886 ön (2) + U 2836 ön (2) + U 889 ön (2)
- (3) sınar yer[tinç]üdäki ülgü[süz ükü]ş yüz miñ tümän
 synk'r yyr ©////w d'ky 'wylkw/// ////ş ywz mynk twym'n
 U 886 ön (3) + U 2836 ön (3) + U 889 ön (3)
- (4) kolti [bodis(a)t(a)vla]r kuvragı [ön]gin öñin k(ä)ntü
 kwltı y © ////////// //r qwvr'qy ///kyn 'wynkyn kntw
 U 886 ön (4) + U 2836 ön (4) + U 889 ön (4)
- (5) k(ä)ntü öz uluşlar[ıntın keli]p bo sablokadatu atl(ı)g yer[tin-]
 kntw 'wyz 'wlwş l'r//// //p pw s'p lwk'd'tw 'tlq yyr///
 U 886 ön (5) + U 2836 ön (5) + U 889 ön (5)
- (6) çü yer suv için[tä çambudivi]p uluşta grt(i)rakut¹⁴⁸ tag[ka]
 çw yyr swv 'yçyn// //////////p 'wlwş t' krtr'kwt t'q //
 U 886 ön (6) + U 2836 ön (6) + U 889 ön (6)

U 886 arka + U 2836 arka + U 889 arka (919-926; 645,8-15)

- on[unç] tört yetmiş ,
 'wn/// twyrt yytmyş ,,
- (1) tägip¹⁴⁹ , tükäl bilg[ä t(ä)ñri t(ä)n]g[ri]si burh[a]n adak[in]ta be[ş]
 t'kyp ,, twyk'l pylk/ //// //k//sy pwrq/n 'd'q// t' py/
 U 886 arka (1) + U 2836 arka (1) + U 889 arka (1)
- (2) tilgän¹⁵⁰ yinçürü t[öpün yükünt]ilär , [y]ükünü tükätip b[ir]
 tylk'n yynçwrrw t//////// //y l'r ,, /wkwnw twyk'dyp p//
 U 886 arka (2) + U 2836 arka (2) + U 889 arka (2)

¹⁴⁸ R-M (645, 7): krtyr'kwt; Raschmann 2005, 226: gr(a)t(i)rakut.

¹⁴⁹ R-M (645, 8): [bar]ıp; U 840 arka (1): barıp tägip.

¹⁵⁰ R-M (645, 9): tilgänin; U 840 arka (2): tilgän.

- (3) uçlug [süzök köñ]ülin ay[a]ların kavşurup
 'wçlwkw ⊕ //// // ////wlyn 'y/l'ryn q'vşwrwp
 U 886 arka (3) + U 2836 arka (3) + U 889 arka (3)
- (4) öñi [ön]gi til[i]n bir [ünin t(ä)]ñri t(ä)ñrisi
 'wynky y ⊕ ////ky tyl/n pyr ///// /nkry tñkrysy
 U 886 arka (4) + U 2836 arka (4) + U 889 arka (4)
- (5) burhanıg ö[gä kü]läyü inçä [tep ö]tüntilär , [,]
 pwrq'n 'wy// //l'yw 'ynç' // //twnty l'r ,, //
 U 886 arka (5) + U 2836 arka (5) + U 889 arka (5)
- (6) t(ä)ñrim sizıñ [ät'özünüz şopag altun ö]ñi täg [,]
 tñkrym syz yn/ ///// ///// ///// ///// //ky t'k //
 U 886 arka (6) + U 889 arka (6)

U 789 + U 788

Kat. Nu.: 646 (T II S 32^a + T II S 32^a)

U 789 ön + U 788 ön (926-932; 645,15-21)

- (1) kanınçsız , altunlug tagka oğşat[ı kopdın sımar]
 q'nynçsyz ,, 'ltwnlwq t'q q' 'wqş't/ ///// /////
 U 789 ön (1) + U 788 ön (1)
- (2) y(a)ruttur siz¹⁵¹ arıg süzök¹⁵² [yup yumşak]
 yrwtwr syz 'ryq syz wk
 U 789 ön (2) + U 788 ön (2)
- (3) l[en]hua çäçäkkä [oğşatı ,]
 l//hw ' ⊕ ç'ç'k k' ///// //
 U 789 ön (3) + U 788 ön (3)
- (4) ülgüsüz sansız äsrinü [eñiglärin eñilmiş ärür]
 'wylkwswz ⊕ s'nsyz 'srynkw ////////////// ////////////// //
 U 789 ön (4) + U 788 ön (4)
- (5) otuz iki¹⁵³ l(a)kşanın bir ägs[üksüz]
 'wtwz 'yky lkş'nyn pyr 'gs///// //
 U 789 ön (5) + U 788 ön (5)
- (6) säkiz on törlüg nayragın /[...
 s'kyz 'wn twyrlwk n'yrağ yn /...
 U 789 ön (6) + U 788 ön (6)

U 789 arka + U 788 arka (934-940; 645, 23-646,6)

- onunç beş y[et]miş
 'wnwnç pyş y//myş
 (1) y(a)ruk[un]uz y(a)ruttur tüzgäriñ[siz]¹⁵⁴ y(a)rukı[n ,]

¹⁵¹ R-M (645,16): y(a)rurur , (yrwtwr syz ,,); U 2940 ön (2): yaruttur , (y'rwtrwr ,,).

¹⁵² Sözcük *syz wk* şeklinde yazılmış, aslında *süzök* (swyz wk) sözcüğünün yanlış yazılmış biçimi olmalı.

¹⁵³ R-M (645, 20): iki kırk; U 2940 ön (5): [otuz i]ki.

¹⁵⁴ R-M (645,23): [kün t(ä)ñri täg].

- yrwq//wz yrwtwr twyz k'rync/// yrwq y/ //
- U 789 arka (1) + U 788 arka (1)
- (2) kirtin¹⁵⁵ öñi üdrülm[i]ş¹⁵⁶ tolun a[y tæg arıgn]
kyr tyn 'wynky 'wydrwlm/ş twlwn '' / /// // // // //
- U 789 arka (2) + U 788 arka (2)
- (3) süzök y(a)ruk ätingiri¹⁵⁷ y(a)ñ[kulug körklä ününüz ol ,]
swyz wk ⊕ yrwq 'tyñkyry yn///// // // // // // // // //
- U 789 arka (3) + U 788 arka (3)
- (4) arslan h[an]ı kükrämiş tæg t[olp yertinçütä tigilig ,]
''rsl'n q/y ⊕ kwykr'myš t'k t/// // // // // // // // //
- U 789 arka (4) + U 788 arka (4)
- (5) säkiz törlüg adrokka tükälligi [üzä yaraglıg]
s'kyz twyrlwk ''drwq q' twyk'l lyk y /// / // // // //
- U 789 arka (5) + U 788 arka (5)
- (6) kala[v]ıñ[kı]nıñta¹⁵⁸ u/atı kövşäk ün[lärtä yegedmiş] ...
k'l'/ynk//nyk t''w/ty kwyvş'k 'wyn /// // // // // // // // ...
- U 789 arka (6) + U 788 arka (6)

U 2940

Kat. Nu.: 647 (T II S 32^a)

U 2940 ön (926-933; 645,15-22)

- (1) ...//...
- (2) ... [sın]gar yarutur ,¹⁵⁹ ...
...//k'r y'rwttwr ,, ...
- (3) .../ ⊕...
- (4) .../ ⊕...
- (5) ... [otuz i]ki¹⁶⁰ l(a)k[şanın] ...
...///// //ky lk/// //...
- (6) .../...

U 2940 arka (934-940; 645, 23-646,6)

- (1) ...
- (2) ... öñ[i] ...
... 'wynk/ ...
- (3) .../⊕...
- (4) ... hanı ...
...q'ny ⊕...

¹⁵⁵ R-M (645,23): kkyr tyn.

¹⁵⁶ R-M (646, 1): üdrülmiş siz , ('wytrwl myş syz ,,)

¹⁵⁷ R-M (646,2): 'dynkkyry ,, .

¹⁵⁸ R-M (646, 6): kalavıñnıñta; U 2940 arka (6): [kalavıñ]kınıñta.

¹⁵⁹ R-M (645,16): y(a)rurur , (yrwtwr syz ,,); U 789 ön (2): y(a)rurur siz (yrwtwr syz).

¹⁶⁰ R-M (645, 20): iki kırk; U 789 ön (5): otuz iki.

(5) ... [sä]k[i]z törlüg a[drokka] ...

... //k/z twyrlwk ”//// // ...

(6) ... [kalavıŋ]kınıŋta¹⁶¹ [ulatı] ...

... //////// ky nynk t’ ////// // ...

U 801 + Mz 544¹⁶²

Kat. Nu.: 648 (T II S 32^a + T II S 32^a)

U 801 ön + Mz 544 ön (941-949; 646,7-15)

(1) yüz buyanlığı y[e]g¹⁶³ b(ä)lgün¹⁶⁴ [eti]/miş körklä kırt[ı]ş[ıg]

ywz pwy’nlyq y/k plkwñ ////myş kwyrkl’qyrt/ş//

U 801 ön (1) + Mz 544 ön (1)

(2) y(a)ruk yaltrıkka rükällig kirsiz¹⁶⁵ münsüz süp süz[ök]

yrwq y’ltryq q’ twyk’l lyk kyrsyz mwynswz swyp swyz //

U 801 ön (2) + Mz 544 ön (2)

(3) süzülmiş y(a)ruk biligiñiz taloy ügüz tæg [keñ täriñ]

swyz wlmış ® yrwq pylykynkyz t’lwy ’wykwz t’k /// //////

U 801 ön (3) + Mz 544 ön (3)

(4) ulsuz tüpsüz ädgüläriñiz kök kalı[k tæg yetinçsiz]

’wlszw twyp ® swz ’dkw l’rynkyz kwyk q’ly/ /// ////////

U 801 ön (4) + Mz 544 ön (4)

(5) tægirmi körklä [y(a)]rukunuz ontun sıñar [tol]u [ärür]

t’kyrmy kwyrkl’ /rwqwnkwz ’wntwn synk’r ///w ///

U 801 ön (5) + Mz 544 ön (5)

(6) [tıl]tağı eyin [kutgaru]r kamag tınl(ı)g[lar...]

///t’qy ’yyyn ////////r q’m’q tynlq /// ...

U 801 ön (6) + Mz 544 ön (6)

U 801 arka + Mz 544 arka (950-957; 646,16-23)

onunç altı yetmiş

’wnwnç ”lty yytmyş

(1) [niz]vanıl[ı]g b[odulmakıg] yıdı yukı¹⁶⁶ bi[rlä tarkardıñız]

/// v’nylyq p//////// yydy ywqy py/// ////////

U 801 arka (1) + Mz 544 arka (1)

(2) ürüg uzatı [kılı]r siz nomlug y(a)rukın [tınmaksız]

’wyrwk ’wz ’ty ///r syz nwmlwq yrwqyn ////////

U 801 arka (2) + Mz 544 arka (2)

(3) asıg tusu kılur siz tınl(ı)glarıg [irinçkäp]

¹⁶¹ R-M (646, 6): kalavıñnıta; U 789 arka (6): kala[v]ıñ[kı]nıta.

¹⁶² Mainz 544, Ehlers’in katalogunda 179. sırada yer almaktadır (bk. Ehlers, 110).

¹⁶³ R-M (646, 7): -.

¹⁶⁴ R-M (646, 8): b(ä)lgüg.

¹⁶⁵ R-M (646, 9): kkyr syz.

¹⁶⁶ R-M (646,16-17): yyt y ywq y; Raschmann 2005, 229: yıdı yukı.

- ”syq twsw ⊕ qylwr syz tynlq l’ryq //////////
 U 801 arka (3) + Mz 544 arka (3)
- (4) közünürtä kenki üdtä mänji ögrünç [kılur siz]
 kwyswnwr t’ ⊕ kynky ’wydt’ m’nky ’wykrwnç //// //
 U 801 arka (4) + Mz 544 arka (4)
- (5) yeg yörügüg k[ör]kitü nomlayur siz uzatı ,
 yyk ywrwkwk k//kytw nwml’yw syz ’wz ’ty ,,
 U 801 arka (5) + Mz 544 arka (5)
- (6) ençgü nirvan mä[n]gisin bulturur siz bir yanlıg ,
 ’ynçkw nyrv’n m’/kysyn pwltwrwr syz pyr y’nklyq ,,
 U 801 arka (6) + Mz 544 arka (6)

Mz 656

Kat. Nu.:# 30, T III M 56-6

Mz 656 ön (976-1013; 647, 19-649, 11)

- (1) ... [bi]liglig¹⁶⁷ taloy ögüzünüz kıdıgsız ol ,
 ... //lyg lyk t’lwy ’wykwz wnkwz qydyqsyz ’wl ,,
- (2) t(ä)ñrili yalañuklı kamagun täñlägäli
 tnkry ly y’l’nkwq ly q’m’qwn t’nkl’k’ly
- (3) umazlar , ka[lıtı] birök miñ tımän
 ’wm’z l’r ,, q’/// pyrwk mynk twym’n
- (4) [kolti] kalplar ärtgi[nçä] katıglansar birgäri bilü
 //// k’lp l’r ’rtky/// q’tyql’ns’r pyrk’rw pylw
- (5) umazlar yörügün¹⁶⁸ ,
 ’wm’z l’r ⊕ ywrwkyn ,,
- (6) kavırak(ı)ya¹⁶⁹ ögd[ü]müz ,
 q’vyr’ qy ’ ⊕ ’wykd/mwz ,,
- (7) [t(ä)ñrim siziñ yetinçsiz
 /nkrym syz ynk ⊕ yytynçsyz
- (8) [ädgülüg] taloy içintä tamızk(ı)ya¹⁷⁰
 ////////// t’lwy ’yçynt’ t’myz qy ’
- (9) [ülü]şin , bo buyanıg ävirip tınl(ı)glarka¹⁷¹
 ////şyn ,, pw pwy’nyq ’vyryp tynlq l’rç’
- (10) [berür] biz , kut kolur biz tärk¹⁷² üdün
 //// pyz ,, qwt qwlwr pyz t’rk ’wydwn
- (11) [burhan] kutın bulzunlar tep monçulayu
 ////////// qwtyn pwlz wn l’r typ mwnçwl’yw
- (12) [ögdilär] ; anta ötrü uluş [ulugı]

¹⁶⁷ R-M (646,19): äriğlig (’ryklyk).

¹⁶⁸ R-M (648, 3): yarımın (y’rym yn).

¹⁶⁹ R-M (648, 3): q’vyr’ qy ’.

¹⁷⁰ R-M (648, 6): tamızım(a)ya (t’myz ym qy ’).

¹⁷¹ R-M (648, 7-8): alku tınl(ı)glarka.

¹⁷² R-M (648, 9): trk.

- //////// ,, ,, 'nt' 'wytrw 'wlwş //
- (13) [tükä]l bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan
 ///l pylk' tnkry tnkrysy pwrq'n
- (14) [ol kamag bodis(a)t(a)v]lar kuvragının bo
 /// // // // // l'r qvvr'qy nynk pw
- (15) [montag ögdilig] ötüglärin äşidü
 // // // // // 'wytwk l'ryn 'şydw
- (16) [y(a)rlikap ; ; ; ötrü] inçä tep y(a)rlikadı
 // // // // // // // // // 'ynç' typ yrlyq'dy
- (17) [, ädgü ädgü sizlär t]özünlär kuvragı ya
 // // // // // // // // // twyz wn l'r qvvr'qy y '
- (18) [bo monçulayu kop] törlüg kılmış kuvratmış¹⁷³
 // // // // // // // // // twyrlwk qylymyş qvvr'tmyş
- (19) [kılmış kuvratmış ag]ır ayıg kılınçlarıg
 // // // // // // // // // yr "yyq qylynç l'ryq
- (20) [öçürüp ül]gülänçsiz tänlänçsiz yeg
 // // // // // // // // // kwl'nçsyz t'nkl'nçsyz yyk
- (21) [bu]yan ädgü kılınçlarıg
 //y'n 'dkw qylynç l'ryq
- (22) [kazgangeluk tolp] kamag tnl(ı)g oglanıña
 // // // // // // // // // q'm'q tynlq 'wql'nynk '
- (23) [ulug asıg] tusu kıltaçı burhanlar
 // // // // // // // // // twsw qylyt'çy pwrq'n l'r
- (24) [işin iş]lätiñizlär¹⁷⁴ tep y(a)rlikadı ;
 // // // // // // // // // l'tynkyz l'r typ yrlyq'dy ,, ,,
- (25) [altun ö]ñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda
 // // // // // // // // // nklwk yrwq y'ltryqlyq qwpd'
- (26) [kötrülmiş nom eli]gi atlıg nom bitigdü
 // // // // // // // // // ky "tlyq nwm pytykd'

Mz 656 arka (1014-1055; 649, 12-651, 9)

onunç [altı] otuz ,

'wnwnç // // // // // 'wtwz ,,

- (1) somaketu bodis(a)t(a)v t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan[ıg]
 swm'kytw pwdystv tnkry tnkrysy pwrq'n //
- (2) ögmäk atl(ı)g säkiz otuzunç bölök
 'wykm'k "tlq s'kyz 'wtwz wnç pwylywk
- (3) anta ötrü somaketu bodis(a)t(a)v olormış
 "nt' 'wytrw swm'kytw pwdystv 'wlwrmış
- (4) ornıntın¹⁷⁵ örü turup birdin sınar

¹⁷³ R-M (648, 22): ku<v>ra[tmiş] (qwr'/////).

¹⁷⁴ R-M (649, 7): [i]şlädinçizlär (//ş l'dynkyz l'r); St. Pt. (649, 7): [i]ş{lädäçi;lädinçizlär; U 6374 ön (2): [i]şlädinçizlär

- 'wrnyntyn 'wyrw twrwp pyrdyn synk'r
(5) oñ ägnintäki¹⁷⁶ tonın açınıp
'wnk 'knynt'ky © twynyn "çynyp
(6) oñ tizin yerkä urup
'wnk tyz yn © yyrk' 'wrwp
(7) ayasın kavşurup t(ä)ñri t(ä)ñrisi
"y'syn q'vşwrwp tnkry tnkrysy
(8) burhanka yolanıp yümçiksizin¹⁷⁷ [közin]
pwrq'n q' ywl'nyp ywymçyk syz yn //// //
(9) tetrü körüp inçä tep ögdi,¹⁷⁸ yüz bu[yanlıg]
tytrw kwyrwp 'ynç' typ 'wykdy ,, ywz pw///// //
(10) lakşanın tolu tükäl ärür siz ät'öz[ünüz]
l'kş'nyn twlw twyk'l 'rwr syz 't'wyz //// //
(11) etigi ädgülärin kolusuz ol , a[rıgı]
'ytyky 'dkw l'rtyn qwlwswz 'wl ,, "//// //
(12) üzä keñ ulug adınlar sävip [körgülük]
'wyz ' kynk 'wlwq "dyn l'r s'vyp ////////////// //
(13) miñ kün t(ä)ñri y(a)rukı bir[gärü yarutu]¹⁷⁹
mynk kwyn tnkry yrwqy pyr//// ////////////// //
(14) turur täg , yalınlıg [bediziñiz kolusuz]
twrwr t'k ,, y'lynlyq //// // // // ////////////// //
(15) y(a)rukları¹⁸⁰ tälim ol , [ärdinilig yügmäk]
yrwq l'ry t'lym 'wl ,, ////////////// ////////////// //
(16) turur täg ärtiñü tokı[lıg]¹⁸¹
twrwr t'k 'rtynkw twqy/// //
(17) yañı tugmış kün t(ä)ñ[ri yaltritür täg]
y'nky twqmyş kwyn tnk// ////////////// // //
(18) kök kalıkda¹⁸² altun [öñlüg]
kwyk q'lyq d' "ltwn ////////////// //
(19) yaltrıkı¹⁸³ yipüni yürüñi [uz adırtlıg]
y'ltryqy yypwny ywrwnky /// ////////////// //
(20) ymä kaltı¹⁸⁴ altun täg¹⁸⁵ kop[tın sıñar]
ym' q'ly "ltwn t'k qwp/// ////////////// //

175 R-M (649, 17-18): oronıntın ('wrwnyn tyn).
176 R-M (649, 50): [ägnintä]ki ('nknynt'ky).
177 R-M (650, 3): yümçiksiz (ywymçyksyz); Mz 248 ön (2): yümiksiz.
178 R-M (650, 5): ; ; ; .
179 Mz 248 ön (6)'ye göre.
180 R-M (650, 17): y(a)ruklar (yrwq l'r); Mz 248 arka (2): y(a)rukları (yrwq l'ry).
181 Mz 248 arka (2): yaraşı tokılıg (y'r'sy twqylyq).
182 Mz 248 arka (3): kök kalıkıg (kwyk q'lyq yq).
183 Mz 248 arka (4): y(a)rukı (yrwqy); R-M (651, 1) yaltrıkı (y'ltryq y).
184 R-M (651, 2): qly; Mz 248 arka (5): qlyt.
185 R-M (651, 3): altunlug tag ("ltwn lwq t'q); Mz 248 arka (5): altun tag ("ltwn t'q).

- (21) yaratur¹⁸⁶ tæg , kamagdin¹⁸⁷ ba[rça yaratur]
y'rwtwr t'k ,, q'm'qdyn p'/// //
- (22) siz yüz miñ öñi uluş[arığ]
syz ywz mynk 'wynky 'wlwş l///
- (23) öçürür siz tınl(ı)glarñı ü[lgüsüz üküş]
'wyçwrwr syz tynlq l'r nynk 'wy///// //
- (24) ämgäkin alkuka barça [berür siz]
'mk'kyn "lqwq' p'rç' ////
- (25) ulsuz tüpsüz yeg mänig , [(a)kşan-]
'wlszw twypswz yyk m'nkyk ,, ////
- (26) larka tükällig etigi [arığ]...
l'rq' twyk'llyk 'ytyky ///// ...

U 6374

Kat. Nu.: 649 (o.F.)

U 6374 ön (1007-1009; 649,5-7)

- (1) ...[tu]su kıltaçı ...
...//sw qylyt'çy ...
- (2) ..[işlä]diñizlär¹⁸⁸ ...
... /////dynkyz l'r ...

U 6374 arka (1048; 651,2)

- (1) yürüñi ...
ywrwnky ...
- (2) ymä k(a)l[tı] ...
ym' q/// ...

Mz 248

Kat. Nu.: # 161, T II S 32 b

Mz 248 ön (1025-1039; 650, 1-15)

- (1) ayasın kavşurup, t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka [yolanıp]
"y 'syn q'vşwrwp ,, tñkry tñkrysy pwrq'n q' /////
- (2) yümçiksiz¹⁸⁹ közin tetrü körüp inçä tep ögdi ,
ywmçyksyz kwyz yn tytrw kwyrwp 'ynç' typ 'wykdy ,,
- (3) yüz buyanlığ lakşanın tolu tükäl ärür siz ,
yww pwy'n ® lyq l'kş'nyn twlw twyk'l 'rwr syz ,,
- (4) ät'özünüz etigi ädgülärin kolusuz ol ,,
't'wyz wnkwz ® 'ytyky 'dkw l'ryn qwllw swz 'wl ,,
- (5) arığı üzä keñ ulug adınlar sävip körgülük ,

¹⁸⁶ R-M (651, 3): y(a)ruşur (yrwdwr).

¹⁸⁷ R-M (651, 4): q'm'q tyn; Mz 248 arka (6): q'm'q tyn.

¹⁸⁸ R-M (649, 7): [i]şlädiñizlär (//ş l'dynkyz l'r); St. Pt. (649, 7): [i]ş{lädäçi}lädiñizlär; Mz 656 ön (24): [i]şlätiniñizlär (///l'tynkyz l'r).

¹⁸⁹ Mz 656 arka (8): yümçiksizin (ywmçyksyz yn); R-M (650, 3): yümçiksiz.

- ”ryq y ’wyz ’ kynk ’wlwq ”dyn l’r s’vyp kwyrkwlwkw ,,
 (6) miñ kün t(ä)ñri y(a)rukı¹⁹⁰ birgärü¹⁹¹ yarutu¹⁹² turur täg ,¹⁹³
 mynk kwyn tnkry yrwqy pyrk’rw y’rwtw twrwr t’k ,,
 Mz 248 arka (1040-1051; 650, 16-651, 5)
 onunç yetmiş
 ’wnwnç yytmyş
- (1) yalınlyg bädiziniz kolusuz y(a)rukı¹⁹⁴ tälüm ol [,]¹⁹⁵
 y’lynlyq p’dyz ynkyz qwlwswz yrwq l’ry t’lym ’wl //
 (2) ärdinilig yügmäk¹⁹⁶ turur täg ärtinü yaraşı¹⁹⁷ tokılıg
 ’rdynylyk ywykm’k twrwr t’k ’rtynkw y’r’sy twqylyq
 (3) yañı tugmış kün t(ä)ñri yaltritur täg kök kalığıg ,
 y’nky twqımyş ⊕ kwyn tnkry y’ltrytwr t’k kwyk q’lyq yq ,,
 (4) altun öñlüg y(a)rukı¹⁹⁸ yipüni yürüñi uz adırtlıg ,
 ”ltwn ⊕ ’wynklwk yrwqy yypwny ywrwnky ’wz ”dyrtlyq ,,
 (5) ymä k(a)ltı¹⁹⁹ altun tag²⁰⁰ kopdın sıñar y(a)ruttur täg ,
 ym’ qıty ”ltwn t’q qwpdyn synk’r yrwtrw t’k ,,
 (6) kamagtın²⁰¹ barça y(a)ruttur siz yüz miñ öñi ul[uşlarıg]
 q’m’q tyn p’rç’ yrwtrw syz ywz mynk ’wynky ’wl// ////

Mz 484 **Kat. Nu.: # 162, T II S 32 (Glas: T II S 32 a)**

Mz 484a (1051-1060; 651, 5-13)

- (1) öçürür siz tınl(ı)glarnıñ ülgüsüz [üküş ämgäkin]
 ’wyçwrwr syz tynlq l’r nynk ’wylkwszwz ///// ////
 (2) alkuka barça berür siz ulsuz tüpsüz [yeg mäñig]
 ”lqw q’ p’rç’ pyrwr syz ’wlszwz twypswz /// ////
 (3) l(a)kşanlarka tükä[ll]ig etigi arı[g²⁰² körkünüzni]
 lkş’n l’r ⊕ q’ twyk’/ /yk ’ytyky ”ry/ ////////////// //
 (4) [tın]l(ı)g uguşı kalısız körüp idi kanmaz[lar]
 ///lq ’wqıwşy ⊕ q’lysyz kwyrwp ’ydy q’z’nm’z ///
 (5) kök y(a)rukın²⁰³ ya[l]trık/ıg ražav(a)rt²⁰⁴ öñlüg [saçınız ol ,]

190 Ehlers, 104: y(a)rokı.
 191 Ehlers, 104: bergärü.
 192 R-M (650, 14): y(a)rutu (yrwtw); Ehlers, 104: yarutu
 193 R-M (650, 15): ; ; (, , , , , ,).
 194 Ehlers, 104: y(a)rok-ları.
 195 Ehlers, 104: -.
 196 R-M (650, 19): ywkm’k.
 197 R-M (650, 20) ve Mz 656 b (16): -.
 198 Mz 656 arka (19): yaltrıkı (y’ltryqy); R-M (651, 1): yaltrıkı (y’ltryq y).
 199 Mz 656 b (20): q’lty.
 200 Mz 656 arka (20): altun täg (”ltwn t’k); R-M (651, 3): altunlug tag (”ltwn lwq t’q).
 201 Mz 656 arka (21): q’m’qdyn.
 202 R-M (651, 10): [yar]ıg.
 203 St. Pt. (651, 11-12): y(a)ruk[ı]n (yrwq /n); R-M (651, 11-12): y(a)ruk [tä]g.
 204 Mz 748 ön (2): r’z yrt.

kwyk yrwq yn y'tryq lyq r's'vrt 'wynklwk // // // // // // // //
(6) kara ka[vu]ɲ²⁰⁵ e[li]gläri [hua] çäçäk üzä [üşmiş tæg]
q'r' q'///k 'y//k l'ry // / ç'ç'k 'wyz ' // // // // // //

Mz 484 arka (1060-1069; 651,14-23)

- onunç bir [sä]kiz [o]n
'wnwnç pyr //kyz //n
- (1) ögrünçü k[öñ]ül[i]n täñ [köñülin] ärtiñü [arığ etinmiş siz]
'wykrwnçw k//wl /n tynk // // // // // // // // // // // // //
(2) ulug ädgü ögli ul[ug²⁰⁶ y(a)]rlıkançu[ç]ı köñülkä ägsük[süz tükäl]-
'wlwq 'dkw 'wykly 'w// yrlyq'ñw/y kwnkw l k' 'kswk// // // //
(3) -lig ärür siz , kamagta baştınkı l(a)kşa[nın ädgülärin]...
lyk 'rwr syz ,, ⊕ q'm'q t' p'stynqy lkş'/// // // // // // // // ...
(4) tuyenmak bölöklüg nom üzä [tolun]²⁰⁷ bü[tmiş özünüz ol]
twywnm'q ⊕ pwykwklwk nwm 'wyz ' // // // // // // // // // // //
(5) bertäçi siz kamagka buyanlıg ulug asıgı[n]
pyrt'çy syz q'mq q' p'y'nlyq 'wlwq 'syq y/
(6) bultur[u]r siz uzatı [başdınkı] yeg enç [mänig] ...
pwltwr/r syz 'wz 'ty // // // // // // // // // // // // // // // //

Mz 748

Kat. Nu.: # 31, T III M 56-5

Mz 748 ön (1056-1082; 651,10-652,13)

- (1) tınl(ı)g [u]guşı kal[ısı]z körüp idi kanmazlar
tynlq //qwşy q'l///z kwyrwp 'ydy q'nm'z l'r
(2) kök y(a)rukın²⁰⁸ y(a)ltr[ıkl]ıg raž(a)v(a)rt²⁰⁹ öñlüg
kwyk yrwqyn yltr//yq r'z vrt 'wynklwk
(3) saçınız ol ,, [k]ara kavuñ²¹⁰ eligläri
s'çynkyz 'wl ,, /'r' q'vwnk 'ylyk l'ry
(4) hua çäçäk [üz]ä üşmiş tæg , ögrünçü
qw ' ç'ç'k // // ' 'wyşmyş t'k ,, 'wykrwnçw
(5) köñülin täñ köñülin ärtiñü
kwnkwlyn t'nk ⊕ kwnkwlyn 'rtynkw
(6) arığ etinm[iş] siz , ulug
'ryq 'ytynm// ⊕ syz ,, 'wlwq
(7) [ä]dgü ögli ulug²¹¹ y(a)rlıkançuı
/dkw 'wykly ⊕ 'wlwq yrlyq'ñwçy
(8) [köñül]kä ägsüksüz tükällig ärür siz ,

205 R-M (651, 13): kavuñlar (q'vwnk l'r).

206 R-M (651, 16): -.

207 Mz 748 ön (11)'e göre.

208 St. Pt. (651, 11-12): y(a)ruk[i]n (yrwq /n); R-M (651, 11-12): y(a)ruk [tä]g.

209 R-M (651, 12): ražiravart (r'syr'v'rt; Mz 484 ön (5): r's'vrt).

210 R-M (651, 13): kavuñlar.

211 R-M (651, 16): -.

- ///// k' 'kswkszw twyk'l lyk 'rwr syz ,,
 (9) [kamag]da baştınk1 l(a)kşanın ädgülärin
 /////d' p'stynqy lks'nyn 'dkw l'ryn
 (10) [etig]lig²¹² , tuyunmak bölöklüg nom
 /////lyk ,, twywnm'q pwywlwklwk nwm
 (11) [üzä] , tolun bütmiş özünüz ol ,
 //// / ,, twlwn pwytmış 'wyz wnkwz 'wl ,,
 (12) [bertäçi si]z kamagka buyanlıg ulug
 ///// //z q'm'q q' pwy'nlyq 'wlwq
 (13) [törlüg asıgın] bulturur siz uzatı²¹³ yeg²¹⁴
 ///// ///// pwltrwrw syz 'wz 'dy yyk
 (14) ... [enç] mänig , adrok
 ... //// m'nkyk ,, "drwk
 (15) [adrok ädgülerin ,]²¹⁵ yumgın birgärü
 ///// ///// // ywmqyn pyrk'rw
 (16) [etilip y(a)rukın] yaltrıkın yaruður
 ///// ///// y'ltryqyn y'rwdrw
 (17) [siz miñ tümän ö]ñi uluşlarıg ,
 /// //// ///// ///nky 'wlwş l'ryq ,,
 (18) [t(ä)ñrim siziñ y(a)]ruklug bälgünüz ärtiñü
 ///// /// /// /rwqlwq p'lkwnkwz 'rtynkw
 (19) [tolu ärür inçä] kaltı²¹⁶ kün t(ä)ñri
 /// //// ///// q'ltı kwyn tkry
 (20) [kök kalıkta] turur täg , sumer tag
 /// ///// twrwr t'k ,, swmyr t'q
 (21) [täg agrı] ulug ädgülärin tükäl siz ,
 /// ///// 'wlwq 'dkw l'ryn twyk'l syz ,,
 (22) [t(ä)ñrim] uyur siz körkitgäli ontun²¹⁷
 ///// 'wywr syz kwyrkytk'ly 'wntwn
 (23) [sıñarkı uluşlarıg kör]ü kanınçsız tokılıg ıdok
 ///// ///// /////w q'nynçsyz twqylyq 'ydwq
 (24) [altun agı]zıñız ol , tüzdäm yigi
 ///// ////z ynkyz 'wl ,, twydz'm yyky
 (25) [sädräksiz ka]r täg yürün tişiniz ol ,
 ///// //// /r t'k ywrwnk tyşynkyz 'wl ,,
 (26) [täñgäşisiz uz körk]lä t(ä)ñrim²¹⁸ siziñ

²¹² Çince metindeki (Taishō 455a11) 飾 “süslenmiş” karakterine göre tamamlandı, bk.

Açıklamalar: 1063-66.

²¹³ R-M (651, 22): 'ws'dy ,,

²¹⁴ R-M (651, 22-23): başdınk1 yeg.

²¹⁵ R-M (651, 23-652, 1)'e göre.

²¹⁶ R-M (652, 5): qlty.

²¹⁷ R-M (652, 8): ontın ('wntyn).

²¹⁸ R-M (652, 13): tägirmi.

- ////////// /// //l' tnkrym syz ynk
Mz 748 arka (1082-1109; 652, 13-653, 17)
onunç [...]
'wnwnç ...
- (1) yüzünüz ol , oñar[u] ävrilmış [uru]n
yww wnkww 'wl ,, 'wnk'r/ 'vrylmyş ////n
 - (2) l(a)kşanın kaş k[avışığ]ında tokılığ ;²¹⁹
lkş'nyn q'ş q'////ynd' twqylyq ,, ,,
 - (3) yılgu yumşak y[ı]l[tırg]a yürün
yylqw ywms'q y/l////' ywrwnk
 - (4) saparir²²⁰ ärdini tæg , k[ö]k kalıkda²²¹
s'p'ryr 'rdyny t'k ,, k//k q'lyq d'
 - (5) turugma tolun ayka
twrwqm' ⊕ twlwn 'y q'
 - (6) ogşaıı , anın amtı
'wqş'dy ,, ⊕ 'nyn 'mty
 - (7) yükünür m(ä)n antag osuglug
ywkwwnwrmn ⊕ 'nt'q 'wswq/wq
 - (8) bahşıka , alku²²² ädgülärniñ [ornagı]
p'qşy q' ,, 'lqw 'dkw l'r nynk //l////
 - (9) atı kötrülmiş kañımka tep te[di]²²³
'ty kwyrwlmış q'nkym q' typ ty//
 - (10) ötrü t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan soma[ketu]
'wytrw tnkry tnkrysy pwrq'n swm'////
 - (11) bodis(a)t(a)vka kim s(ä)n somaketu y[a bo]
pwdystv q' kym sn swm'kytw y / //
 - (12) [ö]gdilig yükünç üzä kamag [tnl(i)g]
//kdylyk ywkwnç 'wyz ' q'm'q //l////
 - (13) o[g]lanın ädgükä mäñi[kä yaratguluk]
'w/l'nyn 'dkw k' m'nky// //l////l////
 - (14) keñ alkıg yol oruk[ug aç a yada]
kynk 'lqyq ywl 'wrwq'// 'ç' y'd'
 - (15) körkitü bertin bil[mäz ukmaz tnl(i)g]-
kwyrkytw pyrtynk pyl/// //l//// //l////
 - (16) lar monı tuta ögrä[tinzünlär tep]
l'r mwny twt' 'wykr'//// //l//// //l////
 - (17) y(a)rlıkadı ;²²⁴ [altun öñlüg]

²¹⁹ R-M (652, 15): , (,,).

²²⁰ R-M (652, 16): sp'ryr.

²²¹ R-M (652, 17): q'lyq t'.

²²² R-M (652, 19): ['äj] ('nk).

²²³ R-M (652, 21): [ögä yükünti] ('wyk' ywkwny).

²²⁴ R-M (653, 7): ; ; ; (,, ,, ,, ,, ,,).

U 905 arka + U860 arka (1097-1106; 653,5-14)

onunç üç säkiz on ,

'wnwnç 'wyç s'kyz 'wn ,,

(1) *tñl(i)glar monı [tuta] ögrätinzünlär tep [y(a)rlıkadı]...*

tynlq l'r mwny //// 'wykr'tynz wnl'r typ ////////////// ...

U 905 arka (1) + U860 ön arka (1)

(2) *al[un] öñl[üg] y(a)ruk [y]altrıklıg kopda [kötrülmiş nom]*

"lrl' 'wynkl' yrwq /'ltryqlyq qwpd' ////////////// //

U 905 arka (2) + U860 arka (2)

(3) *eligi at[lıg] n[om biti]gtä bodi sögüt [t(ä)ñrisi]...*

'ylyky "t' n' //k t' pwdy swykwat ////////////// ...

U 905 arka (3) + U860 arka (3)

(4) *...[ögmäk] atl(ı)g to[kuz otuzunç]...*

... ////////////// "tlq tw' // // // // //

U 905 arka (4) + U860 arka (4)

(5) *böl[ök ; ; o]l üdün [bodi sögüt] ...*

pwy' // // // // // 'wydwn // // // // //

U 905 arka (5) + U860 arka (5)

(6) *t(ä)ñri[si ymä ök şlok²²⁷] takşutın ...*

tnkry' // // // // t'qşwtyn ...

U 905 arka (6) + U860 arka (6)

U 797 + U 787

Kat. Nu.: 651 (T II S 32^a + T II S 32^a)

U 797 ön + U787 ön (1124-1134; 654,9-19)

(1) *tan[lançıg ärür siz yavalmışa] b[äd]ük küsüş[ünüz üzä]*

t'n'//////// // // // // // p'lwkw kwyswş'//////// // // //

U 797 ön (1) + U787 ön (1)

(2) *tanlanç[ıg ärüz siz şaki bağıg a kün t(ä)ñri[tä] ärtm[iş y(a)rukuñuz]*

t'nkl'nç' // // // // // // // // // // // // // // "rtm' // // // // //

U 797 ön (2) + U787 ön (2)

(3) *üzä [, nomlayu körkitü y(a)rlıkadı]ñız nom²²⁸ ärdini eligin [,]*

'wyz ' //

U 797 ön (3) + U787 ön (3)

(4) *asıg tusu [kılğalı imärigmä ka]m[a]g tñl(ı)gka örügin*

"syq twsw // // // // // // // // // // // // // // // // // // //

U 797 ön (4) + U787 ön (4)

(5) *amılın a[mırtgurmış ärür siz al]ku kaçıgla[r]ñızın ärzı²²⁹ [ya ,]*

"mylyn "//////// // // // // // // // // // // // // // // // // //

227

R-M (653, 14)'e göre.

228

R-M (654, 13): y(a)rlıkadıñız , bo nom.

229

R-M (654, 17): 'yrşy.

U 797 ön (5) + U787 ön (5)

- (6) örügün amılı[n kigürtäçi ärür si]z mängü nirvan balıkka [,]
'wyrwkyn 'myly/ ////////////// // //z m'nkkw ñyrv'n p'lyk q' //
U 797 ön (6) + U787 ön (6)

U 797 arka + U787 arka (1130-1144; 654,15-655,6)

o[nun]ç beş [sä]kiz on

'w//ç pyş //kyz 'wn

- (1) örügün amılın [ornatdaçı ärür siz ,] samadi dyan içintä [,]
'wyrwkyn 'mylyn ////////////// // // // s'm'dy dy'n 'yçynt' //
U 797 arka (1) + U787 arka (1)
- (2) örügün amılın [bildürdäçi ärür siz ,] täriñdä täriñ nom tözin [,]
'wyrwkyn 'mylyn ////////////// // // // t'rynk'd' t'rynk nwm twyz yn //
U 797 arka (2) + U787 arka (2)
- (3) i[k]i adaklıg [arasınta ayaguluk , ili]nçsiz amrılmakta²³⁰ turyuk s[iz ,]
'y/y 'd'qlyq ////////////// // // //nçsyz 'mrylm'q t' twrywq s// //
U 797 arka (3) + U787 arka (3)
- (4) [şravak te]t[silar ät'özin , ymä] ilinçsiz kilyuk siz [,]
//////// //t//////// // // // 'ylynçsyz qylywq syz //
U 797 arka (4) + U787 arka (4)
- (5) alk[u etiglig nomlarnıñ , tözi barça yo]k tetir ,
'lq/ ////////////// // // // // // // //q tytyr ,,
U 797 arka (5) + U787 arka (5)
- (6) kam[ag tınl(i)g arkası , yok kurugın a]mrı/ur , [ürüg] ...
q'm// // // // // // // //mrylwr ,, // // // ...
U 797 arka (6) + U787 arka (6)

U 2797 c

Kat. Nu.: 652 (Glas: T II S 20.501)

U 2797 c ön (1140-1144; 655,2-6)

- (1) ...[ä]t'özi[n]...
.../t'wyz y/ ...
- (2) ... , ...
... ,, ...
- (3) ... [nomlarnı]ñ tözi ...
... // //nk twyz y ...
- (4) ... kurug ...
... qwrwq ...

U 2797 c arka (1145-1150; 655,7-12)

²³⁰ R-M (655, 1): amrılmışta ('mrylmyş t').

- (1) ...[burh]anla[rniŋ] ...
... ///'n l'///// ...
- (2) ... burhan[larniŋ] ...
... pwrq'n ///// ...
- (3) ... [turgur]ur m(ä)n ağır ...
... /////wr mn 'qyr ...
- (4) ...[k]ertüdin ...
... /'rtwr dyn ...

U 783 + U 2837 + U 791

Kat. Nu.: 653 (T II S 32^a + T II S 32^a + T II S 32^a)

U 783 ön + U2837 ön + U 791 ön (1185-1195; 657,1-11)

- (1) a[n]ta öt[rü] tükäl [bilgä t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi] *burhan* bod[i]
''t' 'wyt// twyk'l'///// ///// ///// pwrq'n pwd/
U 783 ön (1) + U 791 ön (1)
- (2) *sögüt* t(ä)ŋri[sini]ŋ [bo ötügin äšidü y(a)rlık]ap , bodi *sögüt*
swykw't tŋkry ///nk // ///// ///// /////'p ,, pwydy swykw't
U 783 ön (2) + U 791 ön (2)
- (3) t(ä)ŋri[si]ŋä inçä [tep] y(a)rlık[adı ; ädgü] ädgü tözün
tŋkry //nk' © 'ynç' /// yrlyq/// // // ///// 'dkw twyz wn
U 783 ön (3) + U2837 ön (2) + U 791 ön (3)
- (4) [t(ä)ŋri] k[ı]zı [ya sä]n inçip [mäniŋ] äzügsüz
///// q/z y © // //n 'ynçyp ///// 'kswkswz z
U 783 ön (4) + U2837 ön (3) + U 791 ön (4)
- (5) *igid*[si]z kö[ni] [kertü arıg] süzök [özkä ymä adı]naguka
'kyd//z kwyl// ///// ///// swyz wk /// // // //n'q'w q'
U 783 ön (5) + U2837 ön (4) + U 791 ön (5)
- (6) asıg tusu kıltaçı n[o]mlug ät'öz[ümin ögdün] *külätin*²³¹
''syq twsw qylyt'çy n/mlwq 't'wyz /// ///// kwyl'tynk
U 783 ön (6) + U 2897 ön (5) + U 791 ön (6)

U 783 arka + U2837 arka + U 791 arka (1195-1203; 657,11-19)

[onunç s]äkiz [säkiz o]n
///// /'kyz ///// //n

- (1) bo buyan ädgü kılınçı²³² küç[in]tä²³³ t(ä)rk [üdü'n burhan] kutın
pw pwy'n 'dkw qylyncy kwyc// t' trk ///// ///// qwtyn
U 783 arka (1) + U 2837 arka (1) + U 791 arka (1)
- (2) bulgay *sän* , adın kim [ka]yu tınl(i)glar [ymä birök] bo ögdi

²³¹ R-M (657,11): külädün.

²³² R-M (657, 11): kılınçı; U 880 arka (1): kılınç.

²³³ R-M (657, 12): içintä.

- pwlq'y s'n ,, ”dyn kym //yw tynlq l'r /// //// pw 'wykdy
 U 783 arka (2) + U2837 arka (2) + U 791 arka (2)
- (3) üzä men[i ö]gsärlär ol[ar barça no]m tatıglıg
 'wyz '⊕ myn/ ///ks'r l'r 'wl// //// //m t'tyqlyq
 U 783 arka (3) + U2837 arka (3) + U 791 arka (3)
- (4) *mängü*²³⁴ [mäñi] tugmak[sı]z nom k[apıgıña]²³⁵ kirgäylär ,
 m'nkkw //// ⊕ twqm'q //z nwm q//////// kyrk'y l'r ,,
 U 783 arka (4) + U2837 arka (4) + U 791 arka (4)
- (5) t[e]p y(a)rlikadı , al[tun öñlüg y(a)ruk yaltrıklı]g kopda
 typ yrlyq'dy ,, ”l// ////////// //l //////////q qwpd'
 U 783 arka (5) + U 791 arka (5)
- (6) kötrü[lm]iş nom e[ligi atl(i)g]...
 kwytrw//yş nwm 'y//// //// ...
 U 783 arka b (6) + U 791 arka (6)

U 880

Kat. Nu.: 654 (T II S 32)

U 880 ön (1185-1195; 657,1-11)

- (1) [ant]a ötrü rükäl bil/[gä] t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan bodi sögüt
 ////' 'wytrw twyk'l pyl// tnkry tnkrysy pwrq'n pwdy swykw
 (2) [t(ä)ñri]siniñ bo ögmäkin²³⁶ äşidü y(a)r[l]ıkap , bodi sögüt t(ä)ñri-
 ////sy nynk pw 'wykm'kyn 'şydw yr/yq'p ,, pwdy swykw tnkry
 (3) [si]ñä inçä tep y(a)rlikadı , ädgü äd[gü] tözün
 //nk' ⊕ 'ynç' typ yrlyq'dy ,, 'dkw 'd// twyz wn
 (4) t(ä)ñri kızı ya s(ä)n inçip ///(?) *mäniñ* ägsüksüz
 tnkry qyz y ⊕ y ' sn 'ynçyp /// m'nynk 'kswkswz z
 (5) igidsiz köni kertü asıg *süzök* özkä adınaguka
 'ykydsyz kwyny kyrtw ”syq swyz wk 'wyz k' ”dyn'qw q'
 (6) asıg tusu kıltaçı nomlug ät'özümin ögdün *külädiñ*
 ”syq twsw qylt'çy nwmlwq 't'wyz wm yn 'wykdwnk kwyl'dynk

U 880 arka (1195-1203; 657,11-19)

- (1) bo buyan ädgü kıl[ı]nç²³⁷ küçintä²³⁸ t(ä)rk üdün burhan k[utı]n
 pw pwy'n 'dkw qyl/nç kwyçynt' trk 'wydwn pwrq'n q///n
 (2) bulgay s(ä)n , adın kim kay[u] tnl(i)glar ymä birök bo ögdi
 pwlq'y sn ,, ”dyn kym q'y/ tynlq l'r ym' pyrwk pw 'wykdy
 (3) üzä meni ögsärlär [ola]r barça nom tatıglıg

²³⁴ U 880 arka (4): -.
²³⁵ R-M (657,17): tatıgıña.
²³⁶ R-M (657,3): ötügin ('wytwkyn).
²³⁷ R-M (657, 11): kılınçıñ;
²³⁸ R-M (657, 12): içintä.

- 'wyz ' ® myny 'wyks 'r l'r ////r p'rç' nwm t'tyq lyq
 (4) mäjni tugmaksız [no]m kapıgıña²³⁹ kirgäylär
 m'nky ® twqm'qsyız //m q'pyqynk' kyrk'y l'r
 (5) [tep] y(a)rlikadı ;;
 /// yrlyq'dy ,, ,, ,, ,,
 (6) [alt]un öñ[l]üg y(a)ruk [yal]trıklıg kopda kötrülmiş [no]m eligi
 ////wn 'wynklwk yrwq ///tryqlyq qwpd' kwytrwlmış //m 'ylyky

U 2838

Kat. Nu.: 655 (T II S 32^a)

U 2838 ön (1203-1210; 657,19-658,3)

- (1) atl(i)g nom [bitigdä sarasvatı t(ä)ñri kızı t(ä)ñri t(ä)ñrisi]
 "tlq nwm ////////// // // // // // // //
 (2) burhan[ıg ögmäk atl(i)g otuzunç bölök ; ;]
 pwrq'n // ////////// // // // // // // // // //
 (3) ol üdün [sarasvatı t(ä)ñri kızı kántü olormış oronıntın]
 'wl 'wydwn ////////// // // // // // // // // // //
 (4) örü turup [iki eligin kavşurup t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan-]
 'wyrw twrwp // // // // // // // // // // // //
 (5) ıg takşut[suz ögmäkin ögä inçä tep ötündi ;]
 yq t'qşwt// ////////// // // // // // // // // //

U 2838 arka (1214-1220; 658,7-13)

- onunç tokuz säkiz on ,
 'wnwnç twqwez s'kyz 'wn ,,
 (1) ...
 (2) şopag²⁴⁰ altun [öñi täg ärür ,]
 şwp'q "ltwn // // // // // // // // // //
 (3) labay tägz[inçi täg boyununçuz ol ,]
 l'p'y t'k z // // // // // // // // // // // //
 (4) ay t(ä)ñri[kä ogşatı yüüzünçüz ärür ,]
 "y tnkry // // // // // // // // // // // //
 (5) kök l[enhua öñiñä ogşatı közünçüz ol ,]
 kwyk l// // // // // // // // // // // // // // //
 (6) yipün s(a)p[arir²⁴¹ ärdinikä ogşatı] ...
 yypwn sp// // // // // // // // // // // // // // //

Mz 477²⁴² + U 852

Kat. Nu.: 656 (T II M 12 + T II Xanthippä)

²³⁹ R-M (657,17): tatıgıña (t'tyq ynk').

²⁴⁰ AYS 30 (096): şobak.

²⁴¹ R-M (658,13): s'p'ryr; Raschmann 2005, 236: s(a)p[arir].

²⁴² Mz 477, Ehlers'in kataloğunda 163. Sıradadır (Ehlers, 104-105).

Mz 477 ön + U 852 ön (1260-1268; 660,7-15)

- (1) u[lu]g arslanı siz , säkiz törlüg kutrulmakka tükäll[ig ,]
'w//q 'rsl'n y syz ,, s'kyz twyrlwk qwtrwlm'q q' twyk'l l// //
Mz 477 ön (1) + U 852 ön (1)
- (2) täpräncsiz b(ä)k y(a)rp y(i)ti kınıg ıdok²⁴³ köñülünüz [ol] t(ä)ğrim ;
t'pr'nçsyz pk yrp yty qyynyq 'ydwq kwnkwlnkwz /// tnkrym ,, ,,
Mz 477 ön (2) + U 852 ön (2)
- (3) köñülüm küçk(i)yäsi yetmişä [ädgü]lüg taloy-
kwnkwlwlm ⊕ kwyç ky 'sy yytmyşç' ////lwk t'lwy
Mz 477 ön (3) + U 852 ön (3)
- (4) uñuznuñ tamızımça²⁴⁴ ülüşin²⁴⁵ [ögä] täğintim ,
wnkwz nwnk ⊕ t'myz ym ç' 'wylwşyn ///// t'kyntym ,,
Mz 477 ön (4) + U 852 ön (4)
- (5) inçä k(a)ltı çipink(i)yä taloy suvın içmiş täğ
'ynç' qlyt çypyn ky ' t'lwy swvyn 'yçmyş t'k
Mz 477 ön (5) + U 852 ön (5)
- (6) ävirä ötünü²⁴⁶ kut k[ol]u täğinür m(ä)n bo buyan ädgü kılınçımın²⁴⁷
'vyr' 'wytnw qwt q//w t'kynwr mn pw pwy'n 'dkw qylynçymyn
Mz 477 ön (6) + U 852 ön (6)

Mz 477 arka + U 852 arka (1269-1277; 660,16-661,1)

- onunç iki tokuz on ,
'wnwnç 'yky twqwz 'wn ,,
- (1) kamağ tınl(i)g oğlanıña tugmak ölmäk ämgäkdin birtä[m]
q'm'q tynlq 'wql'nynk' twqm'q 'wylm'k 'mk'kdyn pyrt'/
Mz 477 arka (1) + U 852 arka (1)
 - (2) ozup kutrulup tängäşisiz yeg tüşkä t(ä)rkk(i)yä üd[ün]
'wz wp qwtrwlwp t'nkk'sysyz yyk twyş k' ///// trk ky ' 'wyd//
Mz 477 arka (2) + U 852 arka (2)
 - (3) tägm[äk]läri bolzun t(ä)ğrim²⁴⁸ tep t[e]di ;
t'k m// l'ry ⊕ pwlz wn tnkrym typ t/dy ,, ,,
Mz 477 arka (3) + U 852 arka (3)
 - (4) anta ötrü uluş uluğı tükäl bilgä [t(ä)]ğ[ri] t(ä)ğrisi
'nt' 'wytrw ⊕ 'wlvş 'wlvqy pylk' //k// tnkrysy
Mz 477 arka (4) + U 852 arka (4)
 - (5) burhan sarasvati t(ä)ğri kızıña inçä tep y(a)rlikadı ,

²⁴³ R-M (660,9):-.

²⁴⁴ R-M (660, 12): t'm ysym ç'.

²⁴⁵ AYS 30 (104): uluğm.

²⁴⁶ R-M (660, 14):-.

²⁴⁷ R-M (660, 15-16): kılınç[i] ymä.

²⁴⁸ R-M (660, 19):-.

pwrq'n s'r'sv'ty tñkry qyz ynk' 'yñç' typ yrlyq'dy ,,
Mz 477 arka (5) + U 852 arka (5)

- (6) ädgü ädgü tözün t(ä)ñri kızı ya²⁴⁹ ürdinbärü tılañurmak
'dkw 'dkw twyz wn tñkry qyz y y ' 'wyrdynp'rw tyl'nkwrn'q
Mz 477 arka (6) + U 852 arka (6)

U 785 + U 829 + U 781

Kat. Nu.: 657 (T II S 32^a + T II S 32^a + T II S 32)

U 785 ön + U 829 ön + U 781 ön (1297-1306; 661, 21-662, 7)

- (1) ötrü tükä<t>dük[lärintä ,]²⁵⁰ ötrü atı kötrülmüş ayag-
'wytrw twyk'dwk // // 'wytrw "ty kwytrwlmış "y'q
U 785 ön (1) + U 781 ön (1)
- (2) ka tägimlig on küçlüg ulug y(a)rlıkançuçı köñüllüg
q' t'kymlyk 'wn kwyçlwk 'wlvq yrlyq'nçwçy kwnkwl lwk
U 785 ön (2) + U 829 ön (2) + U 781 ön (2)
- (3) tükäl bilgä [biliglig] t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan ol kuvrag içintä
twyk'l pylk' © // // tñkry tñkrysy pwrq'n 'wl qwvr'q 'yçynt'
U 785 ön (3) + U 829 ön (3) + U 781 ön (3)
- (4) ärig[m]ä ülgüsüz sansız bodis(a)t(a)vlar kuvragın
'ryk/m' © 'wylkwszw s'nsyz pwdystv l'r qwvr'q yn
U 785 ön (4) + U 829 ön (4) + U 781 ön (4)
- (5) u[la]tı ka[ma]g t(ä)ñrili yalañuklı kuvragıg okıyu y(a)rlıkap
'w//ty q' // q tñkry ly y'l'nkqw ly qwvr'qyq 'wqyyw yrlyq'p
U 785 ön (5) + U 829 ön (5) + U 781 ön (5)
- (6) inçä tep y(a)rlıkadı si[zi]är kamag ulug terin
'yñç' typ y//yq'dy sy/ /'r q'm'q 'wlvq tyryn
U 785 ön (6) + U 829 ön (6) + U 781 ön (6)

U 785 arka + U 829 arka + U 781 arka (1306-1315; 662,7-662,16)

onu[nç] tö[rt] tokuz [on ,]
'wnw// twy// twqwz // //

- (1) kuvra[g] inçä b[i]l[i]ñlär ,] ü[lgü]süz sans[ı]z asanke [ka]lp
qwvr' 'yñç' p/l// // // 'wy//swz s'ns/z "s'nky //lp
U 785 arka (1) + U 829 arka (1) + U 781 arka (1)
- (2) ü[dlä]rtin bärü tü[ü]t[ü]p[i] yokaru turgu täg yüräk
'wy/ //rtynp'rw tw/ /wy/y ywq'rw twrqw t'k ywr'k
U 785 arka (2) + U 829 arka (2) + U 781 arka (2)
- (3) yarılınçıg aç[ı]g t[a]rka ämgäk ämgänip ol [ämgäklä]r-
y'rylynçyq "ç/q © t/rq' 'mk'k 'mk'nyp 'wl //k
U 785 arka (3) + U 829 arka (3) + U 781 arka (3)

²⁴⁹ AYS 30 (113): kızıya.

²⁵⁰ R-M (661, 21)'e göre.

- (4) -niñ t[üş]intä bulmış tanuklamış tütrüm t[äri]ŋ idok
nyñk t/// © ynt' pwlmyş t'nwql'myš twytrwm t///nk'ydwq
U 785 arka (4) + U 829 arka (4) + U 781 arka (4)
- (5) nomug bodi tegmä burhan kutınıñ ugrayu tılt[ag]m
nwmwq pwdy tykm' pwrq'n qwty nyñk 'wqr'yw tylt//yn
U 785 arka (5) + U 829 arka (5) + U 781 arka (5)
- (6) sizlärkä aça y[a]da [nomlayu berti]m , sizlärnıñ ara
syz l'rk' 'ç' y/d' ////////////// //m ,, syz l'r nyñk 'r'
U 785 arka (6) + U 781 arka (6)

U 2366

Kat. Nu.: 658 (Glas: T I D 671)

U 2366 ön (1341-1348; 663,19-664,3)

- (1) ...[şaz]ıñıñızny ye[r]tinç[üdä]
.../// ynyñkyz ny ye/tynç///
- (2) [keç uzun turguru tägi]ngäy²⁵¹ biz t(ä)ŋrim [tep]
/// // ////////////// //nk'y pyz tñkrym ///
- (3) [ötünü] ... , ötrü
//////// ... ,, 'wytrw
- (4) ... / ;
... / ,, ,,
- (5) ... [yarlı]kap ;
... //////////////'p ,, ,,
- (6) ... / ;
... / ,, ,,

U 2366 arka (1350-1355; 664,5-10)

- (1) ...[ıdok] savıñız
... ////////////// s'vnyñkyz
- (2) [üçün] ... ,
//////// ... ,,
- (3) ...[biz ,] bo nom ärdinig
... /// // pw nwm 'rdynyñk
- (4) ... [b(ä)rk] y(a)rlıg yahşım[mış ärür]
... /// yrlyq' y'qsyn/// ////
- (5) [ät'özünüzdä , ornanmış siz ençgölüg]
//////// ////////////// //////////////
- (6) [ulug ädgü ö]gli köñültä [;]
//////// ////////////// kly kwnkwł t' // //

²⁵¹

R-M (663, 20)'ye göre.

U 1244**Kat. Nu.: 659 (Glas: T I D 671)**

U 1244 ön (1356-1359; 664,11-14)

- (1) antag ...
 ”nt’q ...
 (2) küyü ...
 kwyw ...
 (3) T ...

U 1244 arka (1369-1370; 665,1-2)

- onunç beş örk[i]
 ’wnwnç pyş ’wyrk/
 (3) // ...
 (4) küyü ...
 kwyw ...
 (5) yertin[çü] ...
 yyrtyn// ...

U 713 + U 691 + U 692**Kat. Nu.: 660 (T I/TM 270 däf + T I α 8 + o.F.)**

U 713 ön + U 691 ön + U 692 ön (1372-1406; 665,4-666,15)

- (1) anta ulatı ’äj mintin asure-
 ”nt’ ’wl’ty ”nkmyntyn ”swry
 U 713 ön (1)
 (2) larnıj kuvragı , luular yäklär
 l’r nynk qwvr’qy ,, lww l’r y’kl’r
 U 713 ön (2)
 (3) [ulatı gandar]ve kinare²⁵² ark[a]sı
 ///// //vı kyn’ry ”rq/sy
 U 713 ön (3)
 (4) ...//...
 U 713 ön (4)
 (5) ...
 (6) ...
 (7) turdaçı²⁵³ [kök kalıkka tayaklıg]
 twrd’çy /// //vı //vı //vı
 U 691 ön (1)
 (8) uzun üdün y(a)rlıkı[ñızın] ayayu
 ’wz wn ’wydwn yrlyq y//// // ”y’yw
 U 691 ön (2)
 (9) ağırlayu tutmışka , anın küyü
 ”qyrı’yw twtmyş q’ ,, ”nyn kwyw

²⁵² St. Pt. (665, 6): kyn’ry l’r; R-M (665, 6): kyn’ry l’r.

²⁵³ R-M (665, 9): [küžät]çi (kwys’tçy).

- U 691 ön (3)
- (10) küzätü tutgay biz bo nom ärdinig
kwyz 'dw twtq'y pyz pw nwm 'rdynyk
U 691 ön (4)
- (11) turkaru , tört ezrua ärigi²⁵⁴
twrq'rw ,, twyrt 'z rw' 'ryky
U 691 ön (5)
- (12) içintä ornanmış ärür²⁵⁵ siz y[araşı]
'yçynt' 'wrn'nmyş 'rwr syz y/////
- U 691 ön (6)
- (13) [t]ört kertü nom tö[zi üz-]
/wyrtr kytrw ⊕ nwm twy/ / ///
- U 691 ön (7)
- (14) ä eti[nmiş ärür] siz t[okılıg]
' 'yty///// /// ⊕ syz t/////
- U 691 ön (8)
- (15) tört [törlüg ş(i)mnu kuvragın]
twyrt ///// /// /////
- U 691 ön (9)
- (16) tüzüni²⁵⁶ [barça utyuk siz anın]
twyz wny ///// ///// /// /////
- U 691 ön (10)
- (17) küyü küz[ätü] tutgay bi[z bo] nom
kwyw kwyz /// twtq'y py/ // nwm
- U 691 ön (11)
- (18) ärdinig turkaru , kök kalık töz-
'rdynyk twrq'rw ,, kwyk q'lyq twyz
- U 691 ön (12)
- (19) i täğşilip közünür tıdılur
y t'kşylyp kwyz wnwr tydylwr r
- U 691 ön (13)
- (20) öñ bolgay , közünür öñ
'wynk pwlq'y ,, kwyz wnwr 'wynk
- U 691 ön (14)
- (21) täğşilip kök kalık bolg[ay]
t'kşylyp kwyk q'lyq pwlq//
- U 691 ön (15)
- (22) [yanturu alku] ...
///// ///// ...
- U 691 ön (16)

²⁵⁴ Mz 763 ön (11): 'äriği ('ryky); R-M (665, 15): [t(ä)n]kri (tnkry);

²⁵⁵ R-M (665, 15): -.

²⁵⁶ R-M (665, 18): tözi (twyz y).

- (23) ...
 (24) ...
 (25) ...
 (26) ...
 U 692 ön (1)
 (27) t(ä)ñrilär ymä [t(ä)ñr]i t(ä)ñ[risi]
 tnkry l'r ym' ///y tnk///
 U 692 ön (2)
 (28) [burhan]k[a] şlok [takş]utın inçä
 ///// q/ şlwk ///wtyn 'ynç'
 U 692 ön (3)
 (29) [tep ötünt]ilär ; biz [k]amagun
 /// /////y l'r ,, ,, pyz /'m'qwn
 U 692 ön (4)
 (30) [birgärü bo nom] eligi sudurug ,
 ////////// // /// 'lyky swdwrwq ,,
 U 692 ön (5)
 (31) [oglumuz kızım(ı)z] ulatı²⁵⁷ kuvrag-
 ////////// /// /// 'wl'ty qwvr'q
 U 692 ön (6)
 (32) [ımız birlä kalısız]²⁵⁸ küyü küzätü
 /// //// ////////// kwyw kwyz 'dw
 U 692 ön (7)
 (33) [täginip süzök kö]ñülin bir
 ////////// /// // ///kwlyn pyr
 U 692 ön (8)
 (34) [uçlug keñürü yad]turu tägi[ngäy]
 ////////// ////////// ///twrw t'ky///
 U 692 ön (9)
 (35) [biz oron] s[a]yu öñi ö[ñi]
 /// //// s/yw 'wynky 'wy///
 U 692 ön (10)
 (36) birök bar ärsär kim kayu bo
 pyrwk p'r 'rs'r kym q'yw pw
 U 692 ön (11)
 (37) nom ärdinig [tutdaçı burhan]
 nwm 'rdynyk ////////// //
 U 692 ön (12)
 (38) kut[ı]ña avant [tıtag kılğalı]
 qwt/nk' 'v'nt ////////// //
 U 692 ön (13)

²⁵⁷

R-M (666, 9): ulatı , terin.

²⁵⁸

Mz 246 arka (2), Mz 401 arka (2) ve Mz 763 arka (6)'lere göre.

(39) [udaçı tıtag]ıg ...

////// //// yq ...

U 692 ön (14)

U 713 arka + U 691 arka + U 692 arka (1407-1440; 666,16-668,3)

onunç (Brahmī) 22. iki yüz yeti altmış

'wnwnç 22. 'yky ywyz yyty "ltmyş

(1) bir yañlıg törtidin yıñak

pyr y'nklyq twyrtdyn yynk'q

U 713 arka (1)

(2) tägrikläp , ayayu ağırlayu tapınu

t'krykl'p ,, 'y'yw "qyrl'yw t'pynw

U 713 arka (2)

(3) [k]üyü küzätü t[ut]ga[y biz] ...

/wyw kwyz 'dw t//q' / // ...

U 713 arka (3)

(4) ...

(5) ...

(6) //... [ayayu] ag[ır]layu , t(ä)ñri

// ... //// "q/l'yw ,, tñkry

U 691 arka (1)

(7) t(ä)ñrisi burhanka şlok takşut-

tnkrysy pwrq'n q' şlw t'qşwt

U 691 arka (2)

(8) -in inçä tep ötünti ; bo

yn 'ynç' typ 'wytwnty ,, ,, pw

U 691 arka (3)

(9) nomlarıg tanuklap²⁵⁹ alku burhan-

nwm l'ryq t'nwql'p "lqw pwrq'n

U 691 arka (4)

(10) [la]r birgärü²⁶⁰ , utlı sävinç

//r pyr'rw ,, 'wtly s'vynç

U 691 arka (5)

(11) [tör]ösin bilir üçün yanturu ,

///wsyn pylyr 'wyçwn y'ntwrw ,,

U 691 arka (6)

(12) [asıg] tusu kılğalı alku

//// tsw © qylq'ly "lqw

U 691 arka (7)

(13) [kamag bo]d[is(a)t(a)vlarka]

//// //d/ © //////

²⁵⁹ bo nomlarıg tanuklap → R-M (667, 1): -.

²⁶⁰ R-M (667, 1): birlä barça birgärü.

- U 691 arka (8)
- (14) [yertinçüde b(ä)lgürüp nomladılar] bo nomug
 ////////////// ////////////// pw nwmwq
 U 691 arka (9)
- (15) [anın a]m[t]ı m(ä)n [özü]m o/ burhan-
 // //m/y mn // //m 'wl pwrq'n
 U 691 arka (10)
- (16) lar kutıña , sävin[ç] bilmäk
 l'r qwtynk' ,, s'vyn/ pylm'k
 U 691 arka (11)
- (17) törösinçä uzatı²⁶¹ tapıg k[ı]lğalı
 twyrwsynç' 'wz 'ty t'pyq q/lq'ly
 U 691 arka (12)
- (18) küyü küzätü tutayın²⁶² monçulayu
 kwyw kwyz 'dw twt'yyn mwnçwl'yw
 U 691 arka (13)
- (19) [bo n]omug , bo nom ärdinig tutdaç[ı]
 // /wmwq ,, pw nwm 'rdynyk twtd'ç/
 U 691 arka (14)
- (20) [tözünlärig] ymä ançulayu²⁶³ ok
 // // // ym' 'nçwl'yw 'wq
 U 691 arka (15)
- (21) ...
- (22) ...
- (23) ...
- (24) ...
- (25) ... bu[rhanka] ...
 ... pw///// ...
 U 692 arka (1)
- (26) ... inçä [t]ep ötünti ;
 ... 'ynç' /yp 'wwtwnty ,, ,,
 U 692 arka (2)
- (27) keñürü n[o]mlayu ber[tiñiz monı]
 kynkwrw n/ml'yw pyr///// //
 U 692 arka (3)
- (28) mon[ç]ulayu bo nom[ug kimlär]
 mwn/wl'yw pw nwm // // //
 U 692 arka (4)
- (29) birök bar ärs[är bo nom ärdin-]
 pyrwk p'r 'rs// // // //
 U 692 arka (5)

²⁶¹ R-M (667, 8): [arı]tı ('rydy);
²⁶² R-M (667, 9): [täginäy]in (t'kyn'yyn).
²⁶³ R-M (667, 11): [mo]nçulayu (mwnçwl'yw.)

- U 692 arka (5)
- (30) ig tutdaçı [...]

yk twtd'çy ...

U 692 arka (6)
- (31) turgayl[ar bodi tuyunmak]

twrğ'y l// //// //

U 692 arka (7)
- (32) [ye]rintä [yänä turgay-]

//rynt' //// //

U 692 arka (8)
- (33) lar tužit t(ä)ñr[i yerintä ög-]

l'r twz yt tnkr/ // //

U 692 arka (9)
- (34) rünç sävinç kö[ñülümkä]

rwnç s'vynç kw//

U 692 arka (10)
- (35) at[1] kötrülmiş t(ä)ñrim ä , tiñip²⁶⁴

”t/ kwytrwlmyş tnkrym ’ , , tydyp

U 692 arka (11)
- (36) [ıdalap yeg] adrok t(ä)ñri yerin-

//// // ”drwğ tnkry yyryn

U 692 arka (12)
- (37) [täki tüş u]tlıg , orna[ngay] m(ä)n

//// // //tlyq , , ’wrn’//// mn

U 692 arka (13)
- (38) [turgay m(ä)n , çambudivip atl(1)g uluş-]

//// // // // //

U 692 arka (14)

Mz 763

Kat. Nu.: # 32, T III M 56-23

Mz 763 ön (1373-1395, 665, 5-666, 4)

- (1) luular yäklär ulatı ganđirve²⁶⁵ kinare²⁶⁶

lww l'r yyk l'r 'wl'ty k'ntyrvy kyn'ry
- (2) arkası ;

”rğ'sy , ,
- (3) küyü küzätü tutgaylar bo nom ärdinig

kwyw kwyz 'dw twtq'y l'r pw nwm 'rdynyk
- (4) turkaru ;

twrğ'rw , ,
- (5) yagız yerdä turtaçı kök

y'qyz yyrd' © twrd'çy kwyk

²⁶⁴ R-M (668, 1): tytyp.

²⁶⁵ R-M (665, 6): ganđarvelar (k'nt'rvy l'r).

²⁶⁶ R-M (665, 6): kinarelar (kyn'ry l'r).

- (6) kalikka tayaklıg ;
 q'lyq q' t'y'qlyq ,, ,,
- (7) uzun üdün y(a)rlıkınıznı
 'wz wn 'wydwn t' yrlyqynkyz ny
- (8) ayayu ağırlayu tutmışka ;
 'y'yw 'qyrl'yw twtmyş q' ,, ,,
- (9) anın küyü küzätü tutgay biz bo nom
 'nyn kwyw kwyz 'dw twtq'y pyz pw nwm
- (10) ärdinig turkaru , [,]
 'rdynyk twrç'rw ,, //
- (11) tört äzrua 'arigi içintä or[nanmış]
 twyrt 'z rw' 'ryky 'yçynt' 'wr/////
- (12) ärür²⁶⁷ siz yaraşı , [,]
 'rwr syz y'r'sy ,, //
- (13) tört kertü nom tözi [üzä etinmiş]
 twyrt kyrtw nwm twyz y /// /////////
- (14) ärür siz tokılıg , [,]
 'rwr syz twqylyq ,, //
- (15) tört törlüg ş(i)mnu k[uvragın tüzi]
 twyrt twyrlwk şmnw q//////// // /
- (16) barça utyuk siz , [,]
 p'rç' 'wtywq syz ,, //
- (17) anın küyü küzätü tutgay [biz bo nom]
 'nyn kwyw kwyz 'dw twtq'y /// // ///
- (18) ärdinig turkaru , [,]
 'rdynyk twrş'rw ,, //
- (19) kök kalık tözi täğşilip [közünür]
 kwyk q'lyq twyz y t'kşylyp //// ////
- (20) tıdılur öñ bolgay , [,]
 tydylwr 'wynk pwlq'y ,, //
- (21) közünür öñ täğşilip [kök kalık]²⁶⁸
 kwyz wnwr 'wynk t'kşylyp //// ////
- (22) bolgay yanturu , [,]
 pwlq'y y'ntwrw ,, //
- (23) alku burhanlar üzä ugray[u küyü]
 'lqw pwrq'n l'r 'wyz ' 'wqr'y/ ///
- (24) küzätü tutmışıg , [,]
 kwyz 'dw twtmyşyq ,, //
- (25) bo sansarda bultukm[az anı täprätgäli]
 pw s'ns'r d' pwlwqm// //// //////////

²⁶⁷ R-M (665, 15): -.

²⁶⁸ U 691ön (15)'e göre.

- (26) udaçı tep monç[ulayu ötüntilär ;;]...
 'wd'çy typ mwnç///// ////////////// // // // //...
- Mz 763 arka (1396-1417; 666, 5-667, 3)
 onunç ülüş iki kırk
 'wnwnç 'wylwş 'yky kyrq
- (1) ol üdün tört m(a)haranç²⁶⁹ t(ä)ñrilär²⁷⁰
 'wl 'wydwn twyrt mq'r'nç tkry l'r
- (2) ymä t(ä)ñri [t](ä)ñrisi burhanka şlok
 ym' tkry /nkrysy pwrq'n q' şlw
- (3) takşutin inçä tep ötüntilär ;
 t'qşwtyn 'ynç' typ 'wytwnty l'r ,, ,,
- (4) biz kamagun birgärü bo nom eligi sudurug
 pyz q'm'qwn pyrk'rw pw nwm 'ylyky swdwrwq
- (5) oglumuz²⁷¹ kızım(i)z ulatı
 'wqlwmwz qyz ® ymz 'wl'ty y
- (6) kuvragımız²⁷² birlä²⁷³ kalısız
 qwvr'qymyz ® pyrl' q'lysyz
- (7) küyü küzätü täginip süzök
 kwyw kwyz 'dw ® tykynyp swyz wk
- (8) köñülin bir uçlug ;
 kwnkwlyn pyr 'wçlwq ,, ,,
- (9) keñürü yađturu²⁷⁴ tägingäy biz oron sayu
 ky/kwrw y'tdwrw t'kynk'y pyz 'wrwn s'yw
- (10) [ön]gi öñi ;
 ///ky 'wynky ,, ,,
- (11) [birök] bar ärsär kim kayu bo²⁷⁵ nom
 ///// p'r 'rs'r kym q'yw pw nwm
- (12) [ärdinig tut]daçı ;
 ////////// //d'çy ,, ,,
- (13) [burhan kutıña] avant tıtag kılğalı
 ////////// ////////// "v'nt tylt'q qylq'ly
- (14) [udaçı tıtagı] ;
 ////////// ////////// ,, ,,
- (15) [ürüg uzatı] bir yañlıg törtidin
 ////////// // // pyr y'nklyq twyrtdyn
- (16) [yıñak tägrik]äp ;
 ////////// //////////'p ,, ,,

²⁶⁹ R-M (666, 5): maharanç (m'q'r'nç).

²⁷⁰ Mz 246 ön (5): t(ä)ñri (tkry).

²⁷¹ R-M (666, 9): ogulumuz ('wqlwmwz).

²⁷² R-M (666, 9): terin kuvragımız.

²⁷³ R-M (666, 9): barça (p'rç').

²⁷⁴ R-M (666, 11): yadturu (y'tdwrw); Mz 401 arka (4): y'tdwrw; Mz 246 arka (4): y'tdwrw.

²⁷⁵ Mz 246 arka (5): - .

- (17) [ayayu ağırla]yu tapınu küyü küzätü tutgay
 ///// //yww t'pynw kwyw kwyw 'dw twtq'y
- (18) [biz tep tedi]lär ;
 /// /// //l'r ,, ,,
- (19) [ol üdün] t(ä)ñri hani²⁷⁶ hormuzta t(ä)ñri
 /// ///// tkry q'ny qwrnwz t' tkry
- (20) [iki eligin] kavşurup ayayu ağırlayu
 //// //q'vşwrwp 'y'yw 'qyrl'yw
- (21) [t(ä)ñri t(ä)ñris]i burhanka şlok
 //// //y pwrq'n q' şlw
- (22) [takşutin] inçä tep ötünti ;
 //ywnç' typ 'wytwny ,, ,,
- (23) [bo nomları]g²⁷⁷ tanuklap alku burhanlar
 // //q t'nwql'p 'lqw pwrq'n l'r
- (24) [birgärü]²⁷⁸ ,
 //// // // // // // // // ,,
- (25) [utlı sävinç t]örösin bilir üçün
 //// // //wyrwsyn pylyr 'wyçwn
- (26) [yanturu ,] ,
 // // // // // // // // ,,

Mz 246

Kat. Nu.: # 164, T II S 32a

Mz 246 ön (1391-1399; 665, 23-666, 8)

- (1) ... [kök kalık bolgay yanturu]
 ... /// // // // // // // //
- (2) alku [burhanlar] üze ugrayu kü[yü küzätü] tutmışı[g]
 'lqw // // // 'wyz ' 'wqr'yw kw// // // // twtmyş y/
- (3) bo sansar[ta] bultukmaz anı [täprätgä]li udaçı tep
 pw s'ns'r // pwlwqm'z 'ny // // //ly 'wd'çy typ
- (4) monçulayu ötüntilär ;
 mwnçwl'yw 'wytwny l'r ,, ,,
- (5) ol üdün tört m(a)haranç²⁷⁹ t(ä)ñri²⁸⁰ ymä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan-
 'wl 'wydwn twyrt mq'r'nç tkry ym' tkry tkrysy pwrq'n
- (6) -ka şlok takşutin inçä tep ötüntilär ;
 q' şlw t'qşwtyn 'ywnç' typ 'wytwny l'r ,, ,,

Mz 246 arka (1399-1405; 666, 8-666, 14)

- (1) biz kamagun birgärü bo *nom* eligi sudurug ;
 pyz q'm'qwn pyrk'rw pw *nwm* 'ylyky swdwr wq ,, ,,

²⁷⁶ R-M (666, 10): [eligi] ('ylyky).

²⁷⁷ U 691 arka (3-4)'e göre; R-M (667, 1):-.

²⁷⁸ U 691 arka (5)'göre; R-M (667,1): birlä barça birgärü.

²⁷⁹ R-M (666, 5): maharanç (m'q'r'nç).

²⁸⁰ R-M (666, 5) ve Mz 763 arka (1): t(ä)ñrilär (tkry l'r).

- (2) oglumuz²⁸¹ kızım(i)z ulatı kuvragımız²⁸² birlä²⁸³ kalısız ;
 'wqlwmwz qyz ymz 'wl'ty qwvr'qymyz pyrl' q'lysyz ,, ,,
- (3) küyü küzätü täginip süzök köñülin bir uçlug ,
 kwyw kwyz 'dw ⊕ t'kynyp swyz wk kwynkwyl yn pyr 'wçlwq ,,
- (4) keñürür yađturu²⁸⁴ tägingäy [biz o]ron sayu öñi öñ[i ,]
 kynkwrw ⊕ y'tdwrw t'kynk'y /// //rwn s'yw 'wynky 'wynk/ //
- (5) birök [bar ärsär kim] kayu nom ärdinig [tutdaç]ı , [,]
 pyrwk /// //// /// q'yw nwm 'rdynyk /////y ,, //
- (6) [bu]rhan [kutıña av]ant [tıl]tag [kılğalı] ...
 //rq'n ///// ///'nt ///t'q ///// ...

Mz 401

Kat. Nu.: # 165, T II S 32a (Glas: T II 32 a)

Mz 401 ön (1390-1399; 665, 22-666, 8)

- (1) ... [közünür] öñ [tä]ğşilip kö[k ka]lık bolğay yanturu ,
 ... //// /// 'wynk //kşylyp kw/k //lyq pwlq'y y'ntwrw ,,
- (2) [alku] burhanlar üzä ugra[yu k]üyü küzätü tutmışıg ,
 //// pwrq'n l'r 'wyz 'wqr'// /wyw kwyz 'dw twtmyşyq ,,
- (3) [bo san]sarta bultukmaz anı täprätgäli udaçı tep monçu-
 // ///s'r ⊕ t' pwlwqm'z 'ny typ t'pr'tk'ly 'wd'çy typ mwnçw-
- (4) [layu öt]ünti , , ,
 //// ////wnty ⊕ ,, ,, ,,
- (5) [ol üdün] tört m(a)haranç [t(ä)ñrilä]r ymä ,²⁸⁵ t(ä)ñri t(ä)ñrisi burh[an]-
 /// ///// twyrt mq'r'nç /////r ym' ,, tkry tkrysy pwrh//
- (6) [ka şlo]k takşutın [inçä tep] ötüntilär ;
 // //k t'kşwt yn //// /// 'wytwnty l'r ,, ,,

Mz 401 arka (1399-1406; 666, 8-15)

- (1) ... [ka]magun birgärü bo [nom] sudurug , [,]
 ... //m'q wn pyrk'rw pw /// swdwr wq ,, //
- (2) [oglumuz] kızım(i)z ulatı kuv[ragımız²⁸⁶ bir]lä²⁸⁷ kalısız ;
 ///// // qyz ymz 'wl'ty qwv///// ///l' q'lysyz ,, ,,
- (3) [küyü kü]zätü süzök köñülin bir uçlug ,
 //// //z 'dw swyz wk kwnkwlyn pyr 'wçlwq ,,
- (4) [keñürü] yađturu²⁸⁸ tägingäy biz oron sayu öñi öñi ,
 ///// y'tdwrw t'kynk'y pyz 'wrwn s'yw 'wynky 'wynky ,,
- (5) [birök] bar ärsär kim kayu bo²⁸⁹ nom ärdinig t[u]tdaçı ,

²⁸¹ R-M (666, 9): ogulumuz ('wqwlwmwz).

²⁸² R-M (666, 9): terin kuvragımız.

²⁸³ R-M (666, 9): barça (p'rç').

²⁸⁴ R-M (666, 11): yadturu (y'dtwrw); Mz 401 arka (4): y'tdwrw; Mz 763 arka (9): y'tdwrw.

²⁸⁵ R-M (666, 6): -.

²⁸⁶ R-M (666, 9): terin kuvragımız.

²⁸⁷ R-M (666, 9): barça.

²⁸⁸ R-M (666, 11): yadturu (y'dtwrw); Mz 246 arka (4): y'tdwrw; Mz 763 arka (9): y'tdwrw.

//// p'r 'rs'r kym q'yw pw nwm 'rdynk t/td'çy ,,
 (6) [burhan] kutıña avant tılt[ag kıl]galı udaçı tıltagı ,
 ///// qwtynk' 'v'nt tylt// ///q'ly 'wd'çy tylt'q yq ,,

Mz 749

Kat. Nu.: # 33, T III M 56-4

Mz 749 ön (1417-1441; 667, 3-668, 4)

- (1) ...[asıg] tusu k[ı]l[gal]ı alku kamag
 ... //// twsw q/l//y 'lq'w q'm'q
- (2) bodis(a)t(a)vlarka ,²⁹⁰
 pwdystv l'rq' ,, ,,
- (3) yertinçüdə b(ä)l[gürüp] nomladılar bo nomug
 yyrtyñçwd' pl///// nwml'dy l'r pw nwmwq
- (4) anın amtı m(ä)[n] özüm ol burhanlar²⁹¹
 'nyn 'mtı m/ 'wyz wm 'wl pwrq'n l'r
- (5) kutıña
 qwtynk' ⊕
- (6) [s]ävinç bilmäk [törös]inçä
 /'vynç pylm'k ⊕ /////ynç'
- (7) [u]zatı²⁹² tapıg kılgalı ;
 //z 'dy t'pyq ⊕ qylq'ly ,, ,,
- (8) [küyü k]üzätü tutayın moñçulayu bo nomug ,
 /// /wyz 'dw twt'yyn mwnçwl'yw pw nwmwq ,,
- (9) [bo no]m ärdinig tutdaçı tözünlärig
 // //m 'rdynk twtd'çy twyz wn l'ryk
- (10) [ymä] ançulayu²⁹³ ok tep tedı ;
 /// 'nçwl'yw 'wq typ tydy ,, ,,
- (11) [ol] üdün tužit²⁹⁴ t(ä)ñri yerintäki
 /// 'wydwn twz yt tkry yyrynt'ky
- (12) ... [atl(i)g] t(ä)ñri urısı iki e[l]igi[n]
 ...///// tkry 'wrysy 'yky 'y/yky/
- (13) [kavşurup ayay]u ağırlayu t(ä)ñri t(ä)ñ[ri]si
 /////w 'qyrl'yw tkry tk//sy
- (14) [burhanka şlo]k takşutın inçä
 ///// //k t'qşwtyn 'ynç'
- (15) [tep ötünti],
 /// ///// ,,

²⁸⁹ Mz 246 arka (5): - .

²⁹⁰ R-M (667, 4): , (,,).

²⁹¹ R-M (667, 6): burhan (pwrq'n).

²⁹² R-M (667, 8): [arı]tı ('rydy).

²⁹³ R-M (667, 11): [mo]nçulayu (mwnçwl'yw).

²⁹⁴ R-M (667, 12): twsyt.

- (16) [kimlär birök bar ärsär , bo]²⁹⁵ nom ärdinig tutdaçı
 ///// ///// /// ///// /// nwm 'rdynyk twtd'çy
- (17) ... [tur]gaylar bodi tuyunmak
 ... ///q'y l'r pwdy twywnm'q̄
- (18) [yänä t]urgaylar tužit t(ä)ñri
 ... /// /wrq'yl'r twz yt tkry
- (19) [yerintä ögrünç sä]vinç köñülümkä atı
 ////////// ////////// //vynç kwnkwlw m k' "ty
- (20) [kötrülmiş t(ä)]ñrim ä ;
 ////////// //krym ' ,, ,,
- (21) [titip ıdalap] yeg adrok t(ä)ñri yerintäki
 ///// ////////// yyk "drwq tkry yyrynt'ky
- (22) [tüş utlıg] ;²⁹⁶
 /// ////////// ,, ,,
- (23) [ornangay m(ä)n] turgay m(ä)n çambudivip
 ////////// // twrq'y mn ç'mpwdyvyp
- (24) [atlıg uluş]da ;²⁹⁷
 ////////// //d' ,, ,,

Mz 749 arka (1441-1465; 668, 4-669, 5)

onunç [...]²⁹⁸

'wnwnç ...

- (1) aç a yada nomlag[al]ı bo nom [ärdini]
 "ç' y'd' nwml'q/y pw nwm //////////
- (2) yörügün tep tedi ;²⁹⁹
 ywyrwkyn typ tydy ,, ,,
- (3) ol üdün sablokadatu³⁰⁰
 'wl 'wydwn s'p lwk'd'tw
- (4) yer suv eyäsi mahabrahmi ulug
 yyr swv 'yy'sy m'q'pr'hmy 'wlwq
- (5) äz[rua] t(ä)ñri iki elgin³⁰¹
 'z /// tkry ⊕ 'yky 'ylkyn
- (6) kavşurup [a]gır ayamak[in]
 q̄'vşwrwp ⊕ //qyr "y'm'q̄//
- (7) t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka
 tkry tkrysy ⊕ pwrq'n q̄'
- (8) şlok takşutın inçä tep ö[tünti ;]
 şlw k t'kşwt yn 'ynç' typ 'wy//////// // //

²⁹⁵ R-M (667, 18-19)' göre.

²⁹⁶ R-M (668, 2): - (virgül yok).

²⁹⁷ R-M (668, 4): - (virgül yok).

²⁹⁸ Ehlers, kataloğunda Mz 763'ün hemen ardında yer alması nedeniyle, başlığım *onunç ülüş üç kırk* şeklinde olabileceğini ileri sürer (Ehlers, 47: dipnot 2).

²⁹⁹ R-M (668, 5): ; ; (,, ,, ,, ,,).

³⁰⁰ R-M (668, 6): s'vlwk't'dw.

³⁰¹ R-M (668, 9): eligin ('ylykyn).

- (9) ülgüsüz köñüldä ulatı kamag
 'wylkwszw kwnkwl d' 'wl'ty q'm'q
- (10) dyanlar kalısız , [,]
 dy'n l'r q'lysyz ,, //
- (11) üç törlüg ulug kölüñülär [ulatı]
 'wyç twyrlwk 'wlwq kwylwnkw l'r /////
- (12) kamag kutrulmak , [,]
 q'm'q qwtrwlm'q ,, //
- (13) alku barça ünärlär bo *nom* [ärdini]
 "lqw p'rç' 'wyn'r l'r pw *nwm* /////
- (14) tözindin³⁰² , [,]
 twyz yndyn ,, //
- (15) anı üçün ugrayu [keñürü nomladı]
 "nyr 'wyçwn 'wqr'yw ///// /////
- (16) bo nomug ;
 pw nwmwq ,, //
- (17) kayu oronta bar ärsä[r bo nom ärdinig]
 q'yw 'wrwnt' p'r 'rs' / // // /////
- (18) nomladaçı , [,]
 nwml'd'çy ,, //
- (19) m(ä)n k(ä)ntü özüm idala[p brahmälök äzrua]
 mn kntw 'wyz wm 'yd'l' / // // // //
- (20) orondaki³⁰³ mäñimin , [,]
 'wrwnd'çy m'nkymyn ,, //
- (21) ³⁰⁴ tıñlagu üçün³⁰⁵ bo nomug ...
 tynkl'qw 'wyçwn pw nwmwq ...
- (22) sudurug³⁰⁶ , [,]
 swdwrwq ,, //
- (23) ymä uzatı üzüksüz³⁰⁷ [küyü küzätü]
 ym' 'wz 'dy 'wyz wkszw // // // //
- (24) tutgay m(ä)n tep tedi , ...
 twtq'y mn typ tydy ,, ...

Aşağıdaki iki satır R-M yayını ve St. Pt. yazmasında geçmezken Çince metinde vardır → Taishō 456b07.

³⁰² R-M (668, 15): *tözintä*; U 690 ön (3): *tözintä*.

³⁰³ R-M (668, 19-20): [yer]tinçüsündäki (///tynçw synd'ky).

³⁰⁴ Mz 749 arka yüzünün 20-25 satırlar arası ile R-M 668, 20 – 669, 4 arası farklıdır, R-M (668, 20-669,4)'de şu şekildedir: *tıñlaga*lı , *barı tägingäy m(ä)n* , [*küyü küzätü tutgay*] *m(ä)n başın tutgay* [*m(ä)n tep tedi* , *bo*] *nom ärdini yörgin* [*nomlayu*] *körkitü* , *bir kolti sanı t(ä)ñrilärkä* , *ütlägäy m(ä)n tägürgäli* , *köni tüz tuymak oronka tep tedi* ; ; ; *ol üdün maitri bodis(a)t(a)v* .

³⁰⁵ tıñlagu üçün → R-M (668, 20-21): [tıñlaga]lı.

³⁰⁶ R-M (668, 20-20):-.

³⁰⁷ ymä uzatı üzüksüz → R-M (668, 21): -.

- (25) ol üdün ş(i)mnu hanı o[glı]
 'wl 'wydwn şmnw 'w///
 (26) sarṭavahe ayasın kav[şurup] ...
 s'rd'v'qy 'y'syn q'v///// ...

U 696 + U 690 + U 694

**Kat. Nu.: 661 (Glas: T.M. 272 4 + T I α 7 +
 Glas: T.M. 272 10)**

U 696 ön + U 690 ön + U 694 ön (1441-1456; 668, 4-19)

- (1) ta , açā yada nomlagalı bo
 t' ,, 'ç' y'd' nwml'q'ly pw
 U 696 ön (1)
- (2) ärdini yörügin tep tedi ;
 'rdyny ywrwkyn typ tydy ,, ,,
 U 696 ön (2)
- (3) ol üdün sablokaḍaṭu³⁰⁸ yertin-
 'wl 'wydwn s'p lwk't'dw yyrtyn
 U 696 ön (3)
- (4) çü yer suv e[y]äsi m(a)habrahmi
 çw yyr swv 'y/'sy mq'pr'qmy
 U 696 ön (4)
- (5) ulug äzrua t(ä)ḡri , iki eligin
 'wlwq 'z rw' tñkry ,, 'yky 'ylykyn
 U 696 ön (5)
- (6) kavşurup ağır ayamakın t(ä)ḡri
 q'vşwrwp 'qyr 'y'm'qyn tñkry
 U 696 ön (6)
- (7) t(ä)ḡrisi burhanka şlok takş-
 tñkrysy pwrq'n q' şlwk t'qş
 U 696 ön (7)
- (8) utın inçä tep ötünti ;
 wtyn 'ynç' typ 'wytwny ,, ,,
 U 696 ön (9)
- (9) [ülgüsüz kön]gültä ulatı
 ////////// //kwl t' 'wl'ty y
 U 696 ön (9)
- (10) [kamag dyanlar kalısız] ...
 //// //// /// ////////// ...

³⁰⁸

R-M (668,6): s'vl'q't'dw; Mz 749 arka (3): s'p lwk't'dw.

- U 696 a ön (10)
- (11) ...
U 696 ön (11)
- (12) kamag ku[tru]/ [mak alku]
q'm'q qw///l ⊕ /// ////
U 690 ön (1)
- (13) barça ünärlär [bo nom]
p'rç' 'wyn'r ⊕ l'r // ///
U 690 ön (2)
- (14) ärdini tözintä³⁰⁹, anı üçün
'rdyny twyz ynt' ,, 'ny 'wyçwn
U 690 ön (3)
- (15) ugrayu keñürü nomladı bo nomug
'wqr'yw kynkwrw nwml'dy pw nwmwq
U 690 ön (4)
- (16) kayu oronta bar ärsär bo nom
q'yw 'wrwn t' p'r 'rs'r pw nwm
U 690 ön (5)
- (17) ärdinig nomladaçı, m(ä)n öz-
'rdynyk nwml'd'çy ,, mn 'wyz
U 690 ön (6)
- (18) -üm³¹⁰ ıdalap barhma/ok³¹¹ oro[n-]
wm 'yd'l'p p'rqm'lwk 'wrw/
U 690 ön (7)
- (19) [da]k³¹² m[äñimin] ...
//ky m///// ...
U 690 ön (8)
- (20) bo nomug³¹³ ...
pw nwmwq ...
U 690 ön (9)
- (21) ymä uzat[ı ü]züksüz k[ü]yü [küz-]
ym' 'wz 't/ ///z wkswz k/yw ///
U 690 ön (10)
- (22) ätü tutga[y] m(ä)n tep tedi ;
'dw twtq' / mn typ tydy ,, ,,
U 690 ön (11)

Aşağıdaki satırlar R-M yayını ve St. Pt. yazmasında yoktur, ancak çince metinde vardır → Taishō 456b07-12.

³⁰⁹ Mz 749 arka (14): tözindin; R-M (668,15): *tözintä*.
³¹⁰ R-M (668,18-19): k(ä)ntü özüm.
³¹¹ R-M (668,19): pr'qm'lwk.
³¹² R-M (668,20): äzrua yertinçüsintäki.
³¹³ R-M (668, 20): nom *är*[dinig].

- (23) ol üdün ş(i)mnu hanının oğlu
 'wl 'wydwn şmnw q'ny nynk 'wqly
 U 690 ön (12)
- (24) sartavahe ayasın kavşurup ağır
 s'rt'v'qy 'y'syn q'vşwrwp 'qyr
 U 690 ön (13)
- (25) ayamakın şlok takşutın [inçä]
 'y'm'qyn şlw k t'qşwtyn /////
 U 690 ön (14)
- (26) [te]p ö[ünti] ...
 //p 'wyt// ...
 U 690 ön (15)
- (27) /// inçip /[...]udu /DM...
 /// 'ynçyp /...wdw /dm...
 U 694 ön (1)
- (28) ş(i)mnularının y(a)vlak kılınçın arığı
 şmnw l'r nynk yvl'q qylynçyn
 U 694 ön (2)
- (29) [si]lig [...]T'ÇYK , m(ä)n başlap
 //lyk ...t'çyk ,, mn p'sl'p
 U 694 ön (3)
- (30) [] bo [n]om ärdinikä söz
 ... pw /wm 'rdyny k' swyz
 U 694 ön (4)
- (31) /[...] , ü[r]üg [uz]atı sımtagsız
 /... ,, 'wyrwk /// 'ty symt'qsyz
 U 694 ön (5)
- (32) [küyü] küzä[tü...] biz , ulug
 /// kwyz '// ... pyz ,, 'wlwq
 U 694 ön (6)
- (33) ... Y'M'/ T//M[...]L'NM'Q köñül
 ...y'm'/ t//m...l... 'nm'q kwnkwł
 U 694 ön (7)
- (34) ... / T/W öñi
 .../t/w 'nky y
 U 694 ön (8)
- (35) ...// ...[açä] yada tägingäy bi[z]
 ... // ...// y'd' t'kynk'y py/
 U 694 ön (9)

U 696 arka + U 690 arka + U 694 arka (bu kısım R-M yayını ve St. Pt.
 yazmasında yer almaz, fakat Çince metinle
 örtüşür→ Taishō 456b13-20.

- onunç (brahmi) 23 iki yüz säkiz altmış
 'wnwnç 23 'yky ywz s'kyz 'ltmys
- (1) tep tedi , ol üdün ş(i)mnu
 typ tydy , 'wl 'wydwn şmnw
 U 696 arka (1)
- (2) hanı ayasın kavşurup ağır
 q'ny 'y'syn q'vşwrwp 'qyr
 U 696 arka (2)
- (3) ayamakın t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan-
 'y'm'qyn tnkry tnkrysy pwrq'n
 U 696 arka (3)
- (4) ka inçä tep ötünti ;
 q' 'ynç' typ 'wytwny ,, ,,
 U 696 arka (4)
- (5) kimlär birök bar ärsär bo
 kym l'r pyrwk p'r 'rs'r pw
 U 696 arka (5)
- (6) nom ärdinig tutdaçı , kamag
 nwm 'rdynyk twtd'çy ,, q'm'q
 U 696 arka (6)
- (7) nizvani kadgularıg bogurgalı
 nyz v'ny q'dqw l'ryq pwqwrq'ly
 U 696 arka (7)
- (8) udaçıg , bo yertinçüdä ärigmä
 'wd'çyq ,, pw yyrtynçwd' 'rykm'
 U 696 arka (8)
- (9) alku tnl(1)g [o]g/an[m]...
 'lqw tynlq //ql'n// ...
 U 696 arka (9)
- (10) [küyü küzä]tütü enç [mäñig] ...
 /// /// /dw 'nç ...
 U 696 arka (10)
- (11) ...[kimlär birök bar ärsär]
 ... /// /// ///// /// /////
 U 696 arka (11)
- (12) [bo nom] ä[rdin]ig nomla-
 ... ® '////yk nwml'
 U 690 arka (1)
- (13) da[çı ö]trü anta ş(i)mnu-
 d'// ///trw ® 'nt' şmnw
 U 690 arka (2)
- (14) lar ok yıg bolu umazlar, t(ä)ñrim

- l'r 'wq̄ yyq̄ pwlw 'wm'z l'r ,, tnkrym
U 690 arka (3)
- (15) siziñ çoğunuz küü käligiñiz
syz ynk çwqwnkwz kww k'lynkyz
U 690 arka (4)
- (16) küçintä , m(ä)n k(ä)ntü özüm yantu-
kwyçynt' ,, mn kntw 'wyz wm y'ntw
U 690 arka (5)
- (17) ru olarnı küyü küzätü bergäy
rw 'wl'r ny kwyw kwyz 'dw pyrk'y
U 690 arka (6)
- (18) [m(ä)n] tep tedi ; ol üdün
// typ tydy ,, ,, 'wl'wydwn
U 690 arka (7)
- (19) [...]//LY
... //ly
U 690 arka (8)
- (20) [...] burhan
... pwrq'n
U 690 arka (9)
- (21) [...] şlok t[akşu]tın inçä
...şlw̄k t////tyn 'ynç'
U 690 arka (10)
- (22) tep ötünti ; üç üdki
typ 'wytwn̄ty ,, ,, 'wyç 'wyd̄ky
U 690 arka (11)
- (23) kamağ burhanlarnıñ sukançıg
q'm'q pwrq'n l'r nynk swq̄'nçyq
U 690 arka (12)
- (24) köni tuymakın , bo nom ärdini
kwyny twym'q̄yn ,, pw nwm 'rdyny
U 690 arka (13)
- (25) [için]tä açä adıra okıtur ,
////t' "ç' "dyr' 'wqytwr ,,
U 690 arka (14)
- (26) ... bo nom
... pw nwm
U 690 arka (15)

668, 22-669, 6 (buradan başlayan metin R-M metniyle örtüşür, ayrıca Çince metinle daha çok yakındır, bk. Taishō 456b21-22).

- (27) ... m(ä)n [...]M...
... mn ...m...

- U 694 arka (1)
- (28) [bo] nom ärdini [yör]ügin , nomlag-
// nwm 'rdyny ///wkyn ,, nwmlaq
U 694 arka (2)
- (29) ay m(ä)n körkitü bir kolti³¹⁴ sanı
'y mn kwyrkytw pyr kwlty s'ny
U 694 arka (3)
- (30) t(ä)ñrilärkä ağır ayagin
tnkry l'rk' "qyr "y'qyn
U 694 arka (4)
- (31) amrayu äşidtäçi tınladaç[ı]
"mr'yw 'şydt'çy tynkl'd'ç/
U 694 arka (5)
- (32) larıg ³¹⁵, üt[ägäy] m(ä)n tägürg[äli]
l'ryk ,, 'wyd///// mn t'kwrk///
U 694 arka (6)
- (33) köni tuyunmak [oron]ka t[ep]
kwyny twywnm'q 'wrwn q' t//
U 694 arka (7)
- (34) tedi ; [ol ü]dün maitri
tydy ,, ,, /// ///dwn m'ytry
U 694 arka (8)
- (35) [b]odis(a)v(a)t³¹⁶ ayas[m] k[avşurup ağır]
/wdysvt "y's// q//////// ...
U 694 arka (9)
- (36) ayamakın t(ä)[n]gri t[(ä)n]gri[si] bur[ha]nk[a]³¹⁷
"y'm'qyn tnkry t/kry// pwr//n q/
U 694 arka (10)

U 792

Kat. Nu.: 662 (Glas: T II 592)

U 792 ön (1440-1448; 668, 3³¹⁸-11)

- (1) ...[çambudivı]p atl(ı)g uluş[t]a] ...
... //////////p "tlq 'wlwş t/ ...
- (2) ... [ärdin]i yörügin t[ep tedi] ...
... /////y ywrwkyn t// /// ...
- (3) ... [ye]rtinçü ye[r suv] ...
...//rtynçw yy/ /// ...
- (4) ... ulug äzrua ...
... 'wlwq 'z rw'

³¹⁴ R-M (669,2): qwlty.

³¹⁵ U 694 arka (4-): ağır ayagin amrayu äşidtäçi tınladaç[ı ...]larıg → R-M (669, 1-2): -.

³¹⁶ R-M (669, 4): bodis(a)t(a)v (pwdystv).

³¹⁷ U 694 arka (10): t(ä)[n]gri t[(ä)n]gri[si] bur[ha]nk[a] → R-M (669, 5): -.

³¹⁸ Raschmann 2005, 245: Suv 3-11.

- (5) ... [t(ä)ŋr]i t(ä)ŋrisi bu[rhan] ...
 ... ///y tŋkrysy pw//// ...
- (6) ... *ötünti* , ...
 ... 'wytwnty ,, ...

U 792 arka (1449-1457; 668, 12-20)

- (1) ... dyanlar kalısı[z] ...
 ... dy'n l'r q'lysyz ...
- (2) ... [ula]tı kamag kutr[ulmak] ...
 ... ///ty q'm'q qwtr//// ...
- (3) ... [nom ä]rdini tözint[ä] ...
 ... /// /rdyny twyz ynt/ ...
- (4) ... [nom]ladı bo nomug ...
 ... //l'dy pw nwmwq ...
- (5) ... [ärdini]g nomladaçı ...
 ... /////k nwml'd'çy ...
- (6) ... [oron]dakı mäñimin ...
 ... ////d'çy m'nkymyn ...

U 2839

Kat. Nu.: 663 (T II S 32^a)

U 2839 ön (1459-1462; 668, 22- 669,2)

- (1) ...// ... //.../...
- (2) ... // bo nom ärdin[i yözügin]...
 ... // pw nwm 'rdyn/ ///// ...
- (3) ... [bir] kolti sanı t(ä)ŋri[lärkä]...
 ... /// kwltı s'ny tŋkry /////...
- (4) ... 'T 'D/.. I ...
 ... 't 'd/... y ...

U 2839 arka (1466-1469; 669,6-9)

- (1) ... [ö]t[ün]t[i]...
 ...//t//t/ ...
- (2) [körsär m(ä)n birök] tnl(ı)g]larıg bodi köñül[tä] ...
 ///// // ///// l'ryq pwdy kwnkw// ...
- (3) ... [olarka m(ä)n bolgay] m(ä)n ötügçi [siz ädgü]...
 ... ///// // ///// mn 'wytwkçy /// ///// ...
- (4) ... ['äŋ mintin ulatı isig ö]z[lär]in [kutgarın] ...
 ... //// ///// ///// ///// //z //yn//////// ...

U 705 + U 710 + U 697

**Kat. Nu.: 664 (Glas: T.M. 272-4 + T I α 6 +
 Glas: T.M. 272 9)**

U 705 ön + U 710 ön + U 697 ön (1465-1498; 669, 5-670, 15)

- (1) şlok takşutın inçä tep öt-
şlwk t'qşwtyn 'ynç' typ 'wyt
U 705 ön (1)
- (2) -ünti ; körsär m(ä)n birök tml(ı)g-
wnty ,, ,, kwyr's'r mn pyrwk tynlq
U 705 ön (2)
- (3) larıg bodi köñültä turmışın ,
l'ryq pwdy kwnkwl t' twrmyşyn ,,
U 705 ön (3)
- (4) olarka m(ä)n bolgay m(ä)n ötügçi
'wl'r q' mn pwlq'y mn 'wytwkçy
U 705 ön (4)
- (5) siz ädgü ögli³¹⁹ , 'äj mintin
syz 'dkw 'wykly ,, 'nk myntyn
U 705 ön (5)
- (6) ulatı isig özlärin kuğarın,
'wl'ty 'ysyk 'wyz l'ryn qwdq'ryn ,,
U 705 ön (6)
- (7) küzätçi³²⁰ bolgay m(ä)n nom³²¹ eligi
kwyz 'dçy pwlq'y mn nwm 'ylyky
U 705 ön (7)
- (8) sudurnuğ , m(ä)n äşitip monçu-
swdwr nwnk ,, mn 'şydyp mwnçw
U 705 ön (8)
- (9) layu kertü nomug tözinçä ,
l'yw kyrtw nwmwq twyz ynç' ,,
U 705 ön (9)
- (10) [barı täginip] tužit³²² t(ä)ğri
//// ////// twz yt tnkry
U 705 ön (10)
- (11) [yeri]ğ[ä , t(ä)ğrim siziğ]³²³
////nk/ // ////// // // //
U 705 ön (11)
- (12) [oğaru küzätmäkiğiz küçintä]³²⁴
//////// // ////////// ////////// //
U 710 ön (1) + U 705 ön (12)

³¹⁹ R-M (669, 9-10): öglilär → R-M (720): düzelti (669, 8-9).

³²⁰ R-M (669, 9-10): küzätçisi (kwys'tçy sy).

³²¹ R-M (669, 10): bo nom.

³²² R-M (669, 13): twsynt.

³²³ R-M (669, 13)'e göre.

³²⁴ R-M (669, 14)'e göre.

- (13) t(ä)ñrili yal(a)ñuk[lı kuvragka]
 tnkry ly y'lnkwq ☉ // //////////
 U 710 ön (2)
- (14) keñürü ukıtu bergäy [m(ä)n te]p
 kynkwrw 'wqytw pyrk'y // //p
 U 710 ön (3)
- (15) tedi ; ol üdün mahakaşip
 tydy ,, ,, 'wl 'wydwn m'q'k'syp
 U 710 ön (4)
- (16) arhant ayasın kavşurup ağır
 "rq'nt "y'syn q'vşwrwp "qyr
 U 710 a (5)
- (17) ayamakın t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan-
 "y'm'qyn tnkry tnkrysy pwrq'n
 U 710 ön (6)
- (18) ka şlok takşutın inçä tep
 q' şlwk t'qşwtyn 'ynç' typ
 U 710 ön (7)
- (19) ötünti ; atı kötrülmiş t(ä)ñ[rım]
 'wytwnty ,, ,, "ty kwytrwlmyş t/k//
 U 710 ön (8)
- (20) [k]amag [arhant tetsilär kölüñüsintä]....
 /'m'q ////////// // // // //////////// ...
 U 710 ön (9)
- (21) az tapla[guluk tep] ... [m(ä)n]
 "z t'pl'///// // ... //
 U 710 ön (10)
- (22) amtı t(ä)ñr[im k(ä)nt]ü küçü[m yetmişimçä]
 "mty tnkr// //w kwyçw/ ////////////
 U 710 ön (11)
- (23) küyü küz[ät]ü tutgay m(ä)n monçulayu
 kwyw kwyz//w twtq'y mn mwnçwl'yw
 U 710 ön (12)
- (24) bo sudurug , kimlär birök bar
 pw swdwrwq ,, kym l'r pyrwk p'r
 U 710 ön (13)
- (25) ärsär bo nom ärdinig tutdaçı ,
 'rs'r pw nwm 'rdynyk twtd'çı ,,
 U 710 ön (14)
- (26) m(ä)n olar[n]ı bir yañlıg yıga
 mn 'wl'r /y pyr y'nklyq yyq'
 U 710 ön (15)
- (27) terä tägin[i]p , [...

- tyr' t'kyn/p ,, ...
 (28) ...
 (29) ...
- (30) [...] tep [t]ed[i] ...
 ... typ /yd/ ...
 U 697 ön (1)
- (31) ol üdün ay[agka] tägimlig
 'wl 'wydwn 'y//// t'kymlyk
 U 697 ön (2)
- (32) anant iki eligin [k]avşurup
 'n'nt 'yky 'ylykyn /'vşwrwp
 U 697 ön (3)
- (33) [agi]r ayamakın³²⁵, t(ä)ñri t(ä)ñrisi
 ////r 'y'm'qyn ,, tkry tkrysy
 U 697 ön (4)
- (34) [burhan]ka şlok takşutın
 ///// q' şlwkw t'qşwtyn
 U 697 ön (5)
- (35) [inçä] tep öt[ünti] ; m(ä)n
 //// typ 'wyt//// ,, ,, mn
 U 697 ön (6)
- (36) [k(ä)ntü] özüm [yügärü] t(ä)ñrim siz-
 //// 'wyz wm ///// tkrym syz
 U 697 ön (7)
- (37) [-ni]tin äşidtim , [ül]g[ül[än]çsiz täñ-
 //tyn 'şydytm ,, ////wl//çsyz t'ñ
 U 697 ön (8)
- (38) [län]çsiz [ü]küş [tä]l[i]m [n]omlarıg ,
 //çsyz ///kwş //l/m /wm l'ryq ,,
 U 697 ön (9)
- (39) [äş]id[tük]üm , [yok är]di monı monçulayu
 //yd///wm ,, /// //dy mwny mwnçwl'yw
 U 697 ön (10)

U 705 arka + U 710 arka + U 69b arka (1498-1531; 670,15-672,1)

onunç (brahmi) 24 iki yüz tokuz altmış

'wnwnç 24 'yky ywz twqwz 'ltmyş

- (1) yörügüg , täriñdä täriñ suk-
 ywrwkyn ,, t'rynd' t'rynk swq
 U 705 arka (1)
- (2) ançıg kamag nomnuñ eligin ,

³²⁵ [agi]r ayamakın→ R-M (670, 9): -

- 'nçyq q'm'q nwm nwnk 'ylykyn ,,
U 705 arka (2)
- (3) amtı yügärü äşidtim atı kötr-
"mtı ywk'rw 'şydtym "ty kwytr
U 705 arka (3)
- (4) -ülmiştin bo nomug , kimlär
wlmyş tyn pw nwmwq ,, kym l'r
U 705 arka (4)
- (5) birök bar ärsä[r] bodi ulug
pyrwk p'r 'rs'/ pwdy 'wlwq
U 705 arka (5)
- (6) sävdäçi olarka keñürü nomla-
s'vd'çy 'wl'r ä' kynkwrw nwml'
U 705 arka (6)
- (7) ym bo nom ärdini yörugin tep
yyn pw nwm 'rdyny ywrwkyn typ
U 705 arka (7)
- (8) tedi³²⁶ ; anta ötrü uluş
tydy ,, ,, "nt' 'wytrw 'wlwş
U 705 arka (8)
- (9) ulugı³²⁷ tükäl bilgä biliglär
'wlwqy twyk'l pylk' pylykl'r
U 705 arka (9)
- (10) t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan [ol kamag]
tnkry tnkrysy pwrq'n /// ////
U 705 arka (10)
- (11) [bo]d[is(a)]v(a)tlar[nıñ]³²⁸ kişili t(ä)ñrili]
//d//vt l'r /// //// // //// //
U 705 arka (11)
- (12) [ulug] te[rin kuvragnıñ bo nom]
//// ty/// ////////////////// // ///
U 705 arka (12)
- (13) [ärdinig] [küy]ü küzätü
//////// © ///w kwyz 'dw
U 710 arka (1)
- (14) tu[tgu]ka keñürü yadgu-
tw/// q' © kynkwrw y'dqw
U 710 arka (2)
- (15) ka küsü {şüş}³²⁹ turgurmışların
q' kwyswşwş twrqwrmyş l'ryn

³²⁶ R-M (670, 22): T... typ 'wytwndy.

³²⁷ uluş ulugı → R-M (670, 23). -.

³²⁸ R-M (671, 1): bodis(a)tv(a)larnıñ (pwdystv l'r nynk).

³²⁹ R-M (671,4): küsüş.

- U 710 arka (3)
- (16) körü yarlıkap , ötrü olarnı
kwyrw y'rlyq'p ,, 'wytrw 'wl'rny
U 710 arka (4)
- (17) ögä alkayu inçä tep y(a)rlikadı ,
'wyk' 'lq'yw 'ynç' typ yrlyq'dy ,,
U 710 arka (5)
- (18) monı monçulayu yañın³³⁰ sizlär töz-
mwny mwnçwl'yw y'nkyn syz l'r twyz
U 710 arka (6)
- (19) [ün]lär , üstün t(ä)ñri altın
// l'r ,, 'wystwn tkry "ltyn
U 710 arka (7)
- (20) [yalañuk] bo [nom ärdinig ya]dguka³³¹
//////// pw /// ////////// //dqw q'
U 710 arka (8)
- (21) [küyü küzätü tutguka] küsüş
//// //// /// ////////// kwyswş
U 710 arka (9)
- (22) [öritmäkiñ]izlär t[iltagın]ta , ul-
////////////////yz l'r t//////// t' ,, 'wl
U 710 arka (10)
- (23) atı³³² m(ä)n nirvanka [kir]miştä
'ty mn nyrv'n q' ///myş t'
U 710 arka (11)
- (24) ken , bo <üz>äliksiz³³³ yeg ad<r>ok burhan
kyn ,, pw 'lyksyz yyk "dwq pwrq'n
U 710 arka (12)
- (25) kutınıñ ugrayu tıtagı , bo
qwtı nınk 'wqr'yw tylt'qy ,, pw
U 710 arka (13)
- (26) [nom] ärdinig saçılğalı yokadğalı
/// 'rdıny yk s'çylq'ly ywq'dq'ly
U 710 arka (14)
- (27) [ıdmamakıñızlartın ö]tgürü kal[tı]
//////////////////// //tkwrw q'///
U 710 arka (15)
- (28) ...
- (29) ...

³³⁰ R-M (671, 7): [kamag] (q'm'q).

³³¹ R-M (671, 9): [nomlağacı]ka (nwml't'çy q').

³³² R-M (671,11): [tavra]tı (t'vr'ty).

³³³ R-M (671,12): üzäliksiz.

- (30) [a]l[kmag]uluk , [ulu]g b[uya]n [ädgü]
 //l///wlvq̄ ,, ///q̄ p///n ///
 U 697 arka (1)
- (31) kılınçığ kaz[gantı]ğızlar³³⁴ , anın
 qylynçyq̄ q̄'z ///nkyz l'r ,, ”nyn
 U 697 arka (2)
- (32) amti³³⁵ birök kim³³⁶ kayu³³⁷ toyın
 ”mty pyrwk kym q̄'yw twyyn
 U 697 arka (3)
- (33) ş(a)mnañ upase upasañ tör[t]
 şmn'ñç 'wp'sy 'wp'sañ twyr/
 U 697 arka (4)
- (34) törlüg terin³³⁸ kuvrag [ara-]
 twyrlwk t'ryn q̄wvr'q̄ ///
 U 697 arka (5)
- (35) sinta , kay[ular]ı³³⁹ ärsär³⁴⁰ b[irök]
 synt' ,, q̄'y/ ///y 'rs'r p///
 U 697 arka (6)
- (36) bo nom ärdinig a[yasar] a[gırlas]ar
 pw nwm 'rdynyk ”///// ”/////’r
 U 697 arka (7)
- (37) tapınsar ud[unsar] bitisär bitı[t-]
 t'pyns'r 'wd///// pytys'r pyty/
 U 697 arka (8)
- (38) sär , äşidsär³⁴¹ tıñ[las]ar³⁴² [öt]gü[rü]
 s'r ,, 'şyds'r tyn/////’r ///kw//
 U 697 arka (9)
- (39) yänä adınlarka ukıtu b[i]lt[ürü]
 y'n' ”dyn l'rq̄' 'wqytw p/lt///
 U 697 arka (10)

U 665

Kat. Nu.: 665 (T III 56.40)

³³⁴ Mz 247 ön (3): kaz[gantı]ğızlar; St.Pt. (671, 18-19): kaz[gantın]ğızlar; R-M (671,18-19): kaz[gangaysız]lär;
³³⁵ R-M (671, 19): -.
³³⁶ R-M (671, 19-20): kimlär.
³³⁷ R-M (671, 20): -.
³³⁸ R-M (671,21): tetsilig; Mz 247 ön (4-5): te[t]si[lilig].
³³⁹ R-M (671,21): [kim]lär.
³⁴⁰ R-M (671, 22): -.
³⁴¹ R-M (671, 24): -.
³⁴² R-M (671, 24): -.

U 665 ön (1475-1480; 669,15-20)

- (1) ... KY/...
... ky/ ...
- (2) ... ,
... „
- (3) ... [arh]ant
... ///'nt
- (4) ...[a]yamakın
... //y'm'qyn
- (5) ... [t]ep ötünti ,
... /yp 'wytwnty „
- (6) ... kamag arhant
... q'm'q 'rq'nt
- (7) ... ;
... „ „

U 665 arka (1496-1500; 670,13-17)

- (1) .../WKL...
.../wkl...
- (2) nomlarıg ...
nwml'ryq ...
- (3) aş[i]tdüküm y[ok] ...
'ş/tdwkwm y// ...
- (4) yürügüg , ...
ywrwkwk „ , ...
- (5) tärində t[äriñ] ...
t'rynk'd' t///// ...
- (6) nomnuñ el[igin] ...
nwm nwnk 'yl///// ...
- (7) amtı yügärü äşid[tim]...
'mty ywk'rw 'şyd///// ...

U 2866

Kat. Nu.: 666 (T II S 32^a)

U 2866 ön (1463-1466, 669,3-6; 1476-1479, 669, 16-19; 1490-1494, 670,7-11)

Bu kısım St. Pt. yazması ve R-M yayınıyla ayrı ayrı üç kısımda örtüşür: 669,3-6; 669, 16-19 ve 670,7-11. Ayrıca Fragmanlar içinde de denk gelen parçalar mevcut, bk.: Kat. Nu. 661 → U 696 ön (2-8); U 690 ön (11-15); U 696 arka (1-4); U 690 arka (7-11); U 694 arka (7-11) ve ayrıca Kat. Nu.: # 33 → Mz 749 ön (10-15); Mz 749 arka (2-8), Mz 749 arka (24-26).

- (1) ...
- (2) ... ,

- (3) .../ ,
- (4) ... [te]p tedy ,
... //p tydy ,,
- (5) ... kavşurup
... q'vşwrwp
- (6) ... / ötünti ,
.../ 'wytwnty ,,

U 2866 arka (?)

- (1) ...] ,
- (2) ...]// ,
- (3) ...] ,
- (4) ...] ,
- (5) ...] ,
- (6) ...

U 824

Kat. Nu.: 667 (T II S 32^a)

U 824 ön (1508-1512; 671,2-6)

- (1) ...
- (2) ... kuvr[agnı]η bo ...
... qwvr////nk pw ...
- (3) ... [ya]dguka küsüş t[urgurmuşların] ...
... //dqw q' kwyswş t//////// // ...
- (4) ... alkayu inçä ...
... "lq'yw 'ynç' ...

U 824 arka (1513-1517; 671, 7-11)

- (1) ... sizlär töz[ünlär ...
... syz l'r twyz //// ...
- (2) ... [no]m ärdinig yad[guka] ...
... //m 'rdynyk y'd//// ...
- (3) ... küs[üş] öritmä[k]
... kwys// 'wrytm' / ...
- (4) ... K' ...
...q' ...

Mz 247

Kat. Nu.:# 166, T II S 32 (Glas: T II S 32/530)

Mz 247 ön (1521-1530; 671, 15-24).

- (1) [ö]tgürü k(a)ltı gañ ügüztäki kum sanınça kalp üdlär-
... ///tkwrw qlty k'nk 'wykwz t'ky qwm s'nynç' k'lp 'wyd l'r
- (2) kä tägi sözläp nomlap almaguluk ulug buyan ädgü kılınçığ

- k't'ky swyz l'p nwml'p 'lqm'q'wlvw 'wlvw pwy'n 'dkw qylynç yq
- (3) kazgantıñızlar , anın birök kim³⁴³ kayu³⁴⁴ toyın
q'z q'ntykyz ⊕ l'r ,, 'nyn pyrwk kym q'yw twyyn
- (4) [ş]amnanç upase upasañ tört törlüg te[t]si-
/ 'mn'nç ⊕ 'wp'sy 'wp's'nç twyrt twyrlwk ty/sy
- (5) [-lig³⁴⁵ k]uvragım³⁴⁶ arasınta kayuları³⁴⁷ birök bo nom ärdinig
/// /wvr'q ym 'r'synt' q'yw l'ry pyrwk pw nwm 'rdynyk
- (6) [aya]sar agırlasar³⁴⁸ tapınsar udunsar , bitisär bititsär ötgürü
///s'r 'qyrl's'r t'pyns'r 'wdwns'r ,, pytys'r pytys'r 'wytkwrw
- Mz 247 arka (1531-1540; 672, 1-10)
- (1) [yän]ä adınlarka ukıtu³⁴⁹ biltürü nomlayu³⁵⁰ bersärlär³⁵¹ ,
///' 'dyn l'rq' 'wqytw pyltwrw nwml'yw pyrs'r l'r ,,
- (2) [o]larnıñ buyan ädgü kılınçları ymä sizlärnıñ tæg
//l'r nıyk pwy'n 'dkw qylynç l'ry ym' syz l'r nıyk t'k
- (3) [ö]k uçsuz kıdıgsız ülgülänçsiz täñläñçsiz ol tep
//k 'wçswz ⊕ qydyqsyz 'wylkw'l'nçsyz t'nkl'nçsyz 'wl typ
- (4) ukmiş k(ä)rgäk , anı üçün sizlär kamag
'wqmyş ş ⊕ krk'k ,, 'ny 'wçwn syz l'r q'm'q
- (5) tözünlär oğlı tözünlär kızı bo ögrätigtä³⁵²
twyz wn l'r 'wqly twyz wn l'r qyz y pw 'wykr'tyk t'
- (6) [ö]grätینگäli³⁵³ tavraniñlar katıglanıñlar tep y(a)rlikadı ,³⁵⁴
//ykr'tynk'ly t'vr'nynkl'r q'tyql'nynkl'r typ yrlyq'dy ,,

U 2797 a + U 2797 b

Kat. Nu.: 668 (T II S 20)

U 2797 a ön + U2797 b ön (1530-1538; 671, 24-672, 8)

- (1) ... , bitis[är] ...
... ,, pytys// ...
U 2797 a ön (1) + U 2797 b ön (1)
- (2) ... [bi]l[tür]ü nomlayu [bersärlär]³⁵⁵ ,
... ///w nwml'yw ///w///w ,,
U 2797 b ön (2)

³⁴³ R-M (671, 20): kimlär.
³⁴⁴ R-M (671, 20): -.
³⁴⁵ R-M (671, 21): tetsilig; U 697 arka (5): terin.
³⁴⁶ R-M (671, 20): kuvrag; U 697 arka (5): kuvrag.
³⁴⁷ R-M (671, 21): [kim]lär; U 697 arka (6): kay[ular]ı ärsär.
³⁴⁸ R-M (671, 23):-.
³⁴⁹ Ehlers, 106: okı[t]u
³⁵⁰ R-M (672, 1):-.
³⁵¹ R-M (672, 2): bilsärlär; Ehlers, 106: bilsär-lär.
³⁵² R-M (672, 8): 'wykr'tykd'.
³⁵³ R-M (672, 8): bışrunıñlar ögrätı[niñ]lär.
³⁵⁴ R-M (672, 10): ; ; ;.
³⁵⁵ Mz 247 arka (1) ve U 708 ön (1)'lere göre; R-M 672 (2): bilsärlär.

- (3) [olarnı] buyan ädgü kılınçları ymä si[zlär]niñ
 ////////////// pwy'n ⊕ 'dkw qylynç l'ry ym' sy/ /// nynk
 U 2797 b ön (3)
- (4) [täg ök] uçsuz kıdıgsız ülgü/änçsiz täñlänc[s]iz
 /// //// ⊕ 'wçswz qydyqsyz 'wylkwl'nçsyz t'nkl'nç/yz
 U 2797 b ön (4)
- (5) [ol tep ukmiş k(ä)r]g[ä]k amı üçün sizlär [kamag] tözün-
 /// /// ////////////// //k/k "ny 'wyçwn syz l'r ////////////// twyz wn
 U 2797 b ön (5)
- (6) [lär oğlu tözünlär k1]z1 bo ögrätigdä [ö]grätینگäli³⁵⁶
 /// ////////////// // // // //z y pw 'wykr'tyk d' ///kr'tynk'ly
 U 2797 b ön (6)

U 2797 a arka + U2797 b arka (1539-1547; 672, 9-17)

- (1) ... / tep y(a)rlikadı ;
 .../ typ yrlyq'dy ,, ,,
 U 2797 b arka (1)
- (2) ...[montada ulatı bögü] biliglig tükäl bilgä [t(ä)ñri] t(ä)ñrisi
 ... ////////////// ////////////// ////////////// ⊕ pylyklyk twyk'l pylk' ////////////// tnkrysy
 U 2797 b arka (2)
- (3) [burhan bo] altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kop-
 ////////////// // ⊕ "ltwn 'wynklwk yrwq y'ltryqlyq qwp
 U 2797 b arka (3)
- (4) [da kötrül]miş nom eligi atl(ı)g nom [är]dinig
 // ////////////// ⊕ myş nwm 'ylyky "tlq nwm //dinyk
 U 2797 b arka (4)
- (5) [adakña tägi tolu tükäl nomlay]u y(a)rli[kadı ;] ;
 ////////////// // // // ////////////// //////////////w yrly///// // // //,,
 U 2797 b arka (5)
- (6) [anta ötrü kamag üstün] t(ä)ñri [altın yalañuk]...
 ////////////// ////////////// ////////////// tnkry ////////////// ////////////// ...
 U 2797 a arka (1) + U 2797 b arka (6)

**U 708 + U 709 a + U 709 b Kat. Nu.: 669 (Glas: TM. 272.4 + T I α 5 +
 Glas: T.M. 272.8)**

U 708 ön + U 709 a ön + U 709 b ön (1531-1582; 672,1-674, 5)

- (1) nomlayu bersärlär³⁵⁷, olarnıñ
 nwml'yw pyrs'r l'r ,, 'wl'r nynk
 U 708 ön (1)
- (2) buyan ädgü kılınçları ymä

³⁵⁶ R-M (672, 8):-.

³⁵⁷ R-M (672,2): bilsärlär.

- pwy'n 'dkw qylync l'ry ym'
U 708 ön (2)
- (3) sizläriñ tæg ök uçsuz kıdığ-
syz l'r nynk t'k 'wk 'wçswz qydyq
U 708 ön (3)
- (4) siz ülgülänçsiz täñlänçsiz alkinç-
syz 'wylkw'l'nçsyz t'nkl'nçsyz "lqynç
U 708 ön (4)
- (5) -sız³⁵⁸ ol tep b[il]miş³⁵⁹ ukmiş k(ä)rgäk
syz 'wl typ p//myş 'wqmyş krk'k
U 708 ön (5)
- (6) ; anı üçün sizlär kamag töz-
,, ,, "ny 'wyçwn syz l'r q'm'q twyz
U 708 ön (6)
- (7) ünlär oğlı tözünlär kızı bo
wn l'r 'wqly twyz wn l'r qyz y pw
U 708 ön (7)
- (8) ögrätigdä ögrätinçäli³⁶⁰ tavraniñ-
'wykr'tykd' 'wykr'tynk'ly t'vr'nynk
U 708 ön (8)
- (9) lar katıglanıñlar t[e]p y(a)rıkadı ,
l'r q'tyql'nynk l'r t/p yrliq'dy ,,
U 708 ön (9)
- (10) ; montada ulatı böğü
,, ,, mwnt'd' 'wl'ty pwkw w
U 708 a ön (10)
- (11) [biliglig tükäl] bilgä t[(ä)ñri]...
//////// //pylk' t//// ...
U 708 ön (11)
- (12) ... / ...
U 708 ön (12)
- (13) /[öñ]lüg [y(a)ruk yaltrıklıg kop-]
/ //lwk © /// ////////////// //
U 709 a ön (1)
- (14) da kötrülmiş n[o]m [eligi] at/[ıg]
d' kwytrwlmyş © n/m ////////////// "t//
U 709 a ön (2)
- (15) nom ärdinig , adakıña tägi
nwm 'rdynyk ,, "d'qynk' t'ky
U 709 a ön (3)

³⁵⁸ R-M (672,5):-; Mz 247 arka (3):-.

³⁵⁹ Mz 247 arka (4):-.

³⁶⁰ R-M (672, 8-9): ögrätiniñlär.

- (16) tükäl³⁶¹ nomlayu y(a)rlikadı ;
 twyk'l nwml'yw yrlyq'dy ,, ,,
 U 709 a ön (4)
- (17) ötrü ol kamağ üstün t(ä)ñri
 'wytrw 'wl q'm'q 'wystwn tnkry
 U 709 a ön (5)
- (18) altın ya[la]ñuk ulatı sansız sakış-
 'ltyn y'//nkwä 'wl'ty s'nsyz s'qyş
 U 709 a ön (6)
- (19) sız ulug terin kuvrag t(ä)ñ[ri]
 syz 'wl'ty tyryn qwvr'q tnk//
 U 709 a ön (7)
- (20) t(ä)ñrisi burhan[nıñ y(a)rılığın äşidü]
 tnkrysy pwrq'n //// // // // // // // // //
 U 709 a ön (8)
- (21) täginip [üküş tälim ögirtilär³⁶² sävintilär]³⁶³
 t'kynyp // // // // // // // // // // // // // // //
 U 709 a ön (9)
- (22) ögdilär [täginti]lär [ulug ögrü-]
 'wykdy l'r // // // // // // // // // // // // // // //
 U 709 a ön (10)
- (23) nçülüg sä[vin]çlig bolu täginip
 nçwlvk s'///çlyk pwlw t'kynyp
 U 709 a ön (11)
- (24) tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan
 twyk'l pylk' tnkry tnkrysy pwrq'n
 U 709 a ön (12)
- (25) y(a)rılığın töpölärintä³⁶⁴ tuta³⁶⁵
 yrlyqyn twypw l'rynt' twt'
 U 709 a ön (13)
- (26) beş mañdal³⁶⁶ yinçürü töpön
 pyş m'nt'l yynçwrrw twypwn
 U 709 a ön (14)
- (27) yökünüp , k(ä)ntü k(ä)ntü är[güläriñä]
 ywkwnwp ,, kntw kntw 'r//////////
 U 709 a ön (15)
- (28) y[a]dı[l]u [tägintilär] ...
 y/dy/w // // // // // // // // // // // // // // //

³⁶¹ R-M (672, 15): tolu tükäl.

³⁶² Mz 602 ön (6)'e göre; R-M (672, 20): [ögrän]dilär (720'deki düzelti).

³⁶³ R-M (672,20-21)' e göre.

³⁶⁴ R-M: -.

³⁶⁵ R-M (673,1): tuta täginip

³⁶⁶ R-M (673,1): pañçamañdalın.

- U 709 a ön (16)
 (29) ... öñ[tün ulug]
 ... 'wynk/// ////
 U 709 b ön (1)
 (30) [,] t(a)vgaç eli[ntä] taişın
 // tvq'ç 'yly/// t'yşynk
 U 709 b ön (2)
 (31) , sevşej alku şast(i)rlarıg
 ,, syvşynk ''lqw ş'str l'ryq
 U 709 b ön (3)
 (32) , kamağ nomlarıg ötgürmiş³⁶⁷
 ,, q'm'q nwm l'ryq 'wytkwrmyş
 U 709 b ön (4)
 (33) [,] bodis(a)v(a)t gitsi³⁶⁸ samtso atl(ı)g
 // pwydsvt kytsy s'mtsw ''tlq
 U 709 b ön (5)
 (34) [, a]çari änätkäk tilintin
 // //ç'ry 'n'tk'k tylyn tyn
 U 709 b ön (6)
 (35) [, ta]vgaç [tilinç]ä aktarmış³⁶⁹
 // //vq'ç //////' ''qt'rmyş
 U 709 b ön (7)
 (36) , yänä bo beş [ç]öp[i]k³⁷⁰ kälyük
 ,, y'n' pw pyş /wp/k k'lywk
 U 709 b ön (8)
 (37) , bulga[n]yuk y[a]b[ı]z³⁷¹ üdtä
 ,, pwlq'/ywq y/p/z 'wydt'
 U 709 b ön (9)
 (38) , koluda [ken]ki boşgutlug
 ,, qwlwd' ///ky pwşqwtlwq
 U 709 b ön (10)
 (39) , beşbalıklıg şınko şäl[i]
 ,, pyş p'lyq lyq şynqw ş'l/
 U 709 b ön (11)

U 708 arka + U 709 a arka + U 709 b arka (1559-1565/ 673, 5-11; 1583-1586/ 674, 6-9)

onunç (brahmi) [2]5 iki yüz altmış

³⁶⁷ Mz 73 ön (6): ötgürü ('wytkwrw); U 613 ön (10): ötgürü tupulu bilmiş boşgunmış; R-M (673, 18): ötgürmiş.

³⁶⁸ R-M (673, 19): *gitso* (kytsw); Mz 73 ön (8) : *gitsi* (kytsy).

³⁶⁹ R-M (673, 23): ävirmiş.

³⁷⁰ U 1530 arka (1) ve Mz 73 ön (10)'lere göre; R-M (674, 2): çöpdik (çwypdyk).

³⁷¹ R-M (674,3): *yavız* (y'vyz); Mz 73 ön (11) : y(a)vlak (y'vl'q).

- 'wnwnç [/]5 'yky ywz "ltmyş
 R-M (674, 6-9)
- (1) ,³⁷² tutuñ t(a)vgaç tilintin
 „ twtwnk tvq'ç tylyn tyn
 U 708 arka (1)
- (2) , türk³⁷³ tilinçä ikiläyü
 „ twyrk tylynç' 'ykyl'yw
 U 708 arka (2)

- R-M (1559-1565; 673, 5-11)³⁷⁴
- (3) , ävirmiş , altun öñlüg
 „ 'vyrmyş „ "ltwn 'wynklwk
 U 708 arka (3)
- (4) , y(a)ruk yaltrıklıg kopda
 „ yrwq y'ltryqlyq qwpd'
 U 708 arka (4)
- (5) , kötrülmiş [nom] eligi atl(1)g
 „ kwytrwlmyş /// 'ylyky "tlq
 U 708 arka (5)
- (6) , nom bitigdä onunç ülüş
 U 708 arka (6)
- (7) , nom bitiyü tükädi ;
 „ nwm pytyyw twyk'dy „ „
 U 708 arka (7)
- (8) –³⁷⁵
 U 708 arka (8)

Aşağıdaki satırlar R-M'de yoktur.

- (9) namo but , namodram , namo [sañ]
 n'mw pwt „ n'mwdr'm „ n'mw ///
 U 708 arka (9)
- (10) ; sadu sadu
 „ „ s'dw s'dw
 U 708 arka (10)
- (11) –³⁷⁶
 U 708 arka (11)
- (12) –
 U 708 arka (12)
- (13) –

154

R-M (674, 5-6): -.

373

R-M: türk uygur.

374

altun öñlüg ... tükädi arası metin R-M 673, 5-11 arası metin ile örtüşmektedir.

375

Bu satır boş bırakılmış olup yazı yoktur, çizgiyle işaretlenmiştir.

376

Bu satır da çizgi ile işaretlenmiş olup yazısızdır.

- U 709 a arka (1)
- (14) ⑥
U 709 a arka (2)
- (15) ⑥
U 709 a arka (3)
- (16) m(ä)n agduk umaz petkäçi³⁷⁷ b(ı)layuk-
mn ”qdwä ’wm’z pytk’çy pl’ywq
U 709 a arka (4)
- (17) lug çadar sansızk(ı)ya upase
lwq ç’d’r s’nsyz qy ’wp’s y
U 709 a arka (5)
- (18) alp arslannın [u]lug küsü-
”lp ”rsl’n nynk //lwq kwysw
U 709 a arka (6)
- (19) -şinä bo kamag [...]NYNK nom
şynk’ pw ä’m’q ...nynk nwm
U 709 a arka (7)
- (20) eligi *atl(t)g* sudurug bitiyü
’ylyky ”tlq swdwrwq pytyyw
U 709 a arka (8)
- (21) ... zUnlAr
...z wn l’r
U 709 a arka (9)
- (22) ... agdok
... ”qdwä
U 709 a arka (10)
- (23) ... *alkamazun* ... ;
... ”lq’m’z wn... ,, ,,
U 709 a arka (11)
- (24) takı ymä bo nom ärdini içindäki
t’çy ym’ pw nwm ’rdyny ’yçynd’ky
U 709 a arka (12)
- (25) użikları akşarları ägsük³⁷⁸
’wz yk l’ry ”qş’r l’ry ’kswk
U 709 a arka (13)
- (26) k(ä)rgäk boltı ärsär kop törlüg
krk’k pwltı ’rs’r qwp twyrlwk
U 709 a arka (14)
- (27) [ug]rın³⁷⁹ dežit³⁸⁰ kşanti bolzun ,

³⁷⁷ Raschmann 2005, 253: petkäçi; Kasai (Nr. 33b: U 709 v, 1): bitgäçi (BT XXVI, 97).

³⁷⁸ Raschmann 2005, 253: ägsök.

³⁷⁹ Kasai (Nr. 33b: U 709 v, 12)’ye göre.

³⁸⁰ Raschmann 2005, 253: teşit; Kasai (Nr. 33b: U 709 v, 12): dežit.

- .../yn dyz yt kş'nty pwlz wn ,,
 U 709 a arka (15)
 (28) ... ,
 ... ,,
 U 709 a arka (16)
 (29) - (38) –³⁸¹.

U 1530

Kat. Nu.: 670 (T I D)

U 1530 ön (1535-1539; 672,5-9)

- (1) ol tep [bilmiş ukmiş k(ä)rgäk]
 'wl typ ///// ///// /////
 (2) anı üçün [sizlär kamag tözün-]
 "ny 'wyçwn /// /// ///// ///// //
 (3) lär oğlu t[ö]z[ünlär kızı bo ögrätig-]
 l'r 'wqly t/z // /// // / // //////////
 (4) -tä ögräti[ngäli tavrannırlar katıglanı-]³⁸²
 t' 'wykr'ty///// ////////// /// //////////
 (5) lar tep [y(a)rlikadı ...
 l'r typ ////////// ...

U 1530 b (1578-1585; 674,1-8)

- (1) ... bo beş çöpik³⁸³
 ... pw pyş çwypyk
 (2) ... //Q üdtä
 ... //q 'wydt'
 (3) ... [boş]g[ut]lug
 ... //q// lwq
 (4) ... [şınko şä]li tutuñ
 ... ///// //ly twtwnk
 (5) ... ///

U 2874 + Mz 602

Kat. Nu.: 671 (T II S 32^a) + (T II S 32)

U 2874 ön + Mz 602 ön (1541-1551; 672,11-21)

- (1) monf[a]da ulatı böğü³⁸⁴ biliglig tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burha[n]
 mwnt/d' 'wl'ty pwkw pylyklyk twyk'l pylk' tkry tkrysy pwrq'/
 U 2874 ön (1) + Mz 602 ön (1)
 (2) bo altun [ö]ñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom eligi
 pw "ltwn ///nklwk yrwq y'ltryqlyq çwpd' kwyrwlmyş nwm 'ylyky

³⁸¹

yazı yoktur.

³⁸²

U 708 ön (8)' e göre tamamlandı.

³⁸³

R-M (674, 2): çöpdik (çwypdyk); Mz 73 ön (10): çöpik (çwypyk).

³⁸⁴

Raschmann 2005, 255: bögü.

- U 2874 ön (2) + Mz 602 ön (2)
- (3) atl(i)g nom ärdinig adakiña ðägi tükäl³⁸⁵ nomlayu
 ’tlq nwm ⊕ ’rdynyk ’d’qynk’ d’ky twyk’l nwml’yw
 U 2874 ön (3) + Mz 602 ön (3)
- (4) y(a)rlıkadı ötrü³⁸⁶ ol kamag üstün t(ä)ñri altın
 yrlyq’dy ⊕ ’wytrw ’wl q’m’q ’wystwn tñkry ’ltyn
 U 2874 ön (4) + Mz 602 ön (4)
- (5) yalañuk ulatı [s]ansız sakışsız ulug terin kuvrag t(ä)ñ[ri]
 y’l’nkwq’ ’wl’ty /’nsyz s’qyş syz ’wlvq tyryn qwvr’q tñk//
 U 2874 ön (5) + Mz 602 ön (5)
- (6) t(ä)ñrisi burhan y(a)rl(i)gın äřid[ü] täginip ögirtilär³⁸⁷ sävint[i-]
 tñkrysy pwrq’n yr/qyn ’şyd/ t’kynyp ’wykyrty l’r sävint/
 U 2874 ön (6) + Mz 602 ön (6)

U 2874 arka + Mz 602 arka (1551-1558; 672,21-673,4)

- onunç *ülüş* yüz p(a)t(a)r ,
 ’wnwnç ’wylwş ywz pdr ,,
- (1) lär ögdilär alk[a]dılar³⁸⁸ [t]apladılar³⁸⁹ ul[u]g ögrünçlüg s[ävinç-]
 l’r ’wykdy l’r ’lq/dy l’r /’pl’dy l’r ’wl/q ’wykrwnçlwkw s/////
- U 2874 arka (1) + Mz 602 arka (1)
- (2) lig bolu täginip tükäl bilgä³⁹⁰ t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan³⁹¹ y(a)rlıgın
 lyk pwlw t’kynyp twyk’l pylk’ tñkry tñkrysy pwrq’n yrlyqyn
 U 2874 arka (2) + Mz 602 arka (2)
- (3) töpöläri[nt]ä³⁹² tuta täginip beş mançal³⁹³ yinçürü töp[ön]
 twypw l’ry//’ ⊕ twt’ t’kynyp pyş m’nt’l yynçwrw twyp//
 U 2874 arka (3) + Mz 602 arka (3)
- (4) yükünüp k(ä)ntü k(ä)ntü ärgüsiñä³⁹⁴ yadıltılar ;³⁹⁵
 ywkwnwp ⊕ kntw kntw ’rkw synk’ y’dylty l’r ,, ,,
 U 2874 arka (4) + Mz 602 arka (4)
- (5) , brahmi
 U 2874 arka (5) + Mz 602 arka (5)
- (6) , brahmi
 U 2874 arka (6) + Mz 602 arka (6)

³⁸⁵ R-M (672,15): tolu tükäl.

³⁸⁶ R-M (672,15): anta ötrü.

³⁸⁷ R-M (672, 20): ögrändilär.

³⁸⁸ R-M (672, 21):-.

³⁸⁹ R-M (672, 21): -.

³⁹⁰ R-M (672, 23): bilgä biliglig.

³⁹¹ R-M (672, 24): burhannıñ.

³⁹² R-M (672, 24): -.

³⁹³ R-M (673, 1): pañçamançalın (p’ñç’ m’nt’l yn).

³⁹⁴ R-M (673, 3): ärgüläriñä; U 613 ön (6): ärgüsiñärtü.

³⁹⁵ yadıltılar ; → R-M (673, 4): yağılı tägindilär ; ; ;.

U 3374**Kat. Nu.: 672 (T III TV II S)**U 3374 ön (1550-1556; 672, 20-673, 2)³⁹⁶

- (1) ...L// ...
- (2) ögdilär ...
'wykdy l'r ...
- (3) -LUK ...
lwk ...
- (4) y(a)rlyg[m] ...
yrlyğ// ...
- (5) töp[ön³⁹⁷] ...
twyp// ...

U 3374 arka (1567-1577; 673,13-22)

- [...] altı örki ,
... 'lty 'wyrky ,,
- (1) ym[ä] ...
ym/ ...
 - (2) alk[u]...
'lq/ ...
 - (3) gitso...
kytsw ...
 - (4) tilinçä ...
tylynç' ...
 - (5) ...///...

U 613**Kat. Nu.: 673 (o.F.)**

U 613 ön (1552-1574; 672, 22-673, 20)

- (1) ögrünçl[üg] s[ävinçlig bolu täginip]
'wykrwnçl// s//////// // //
- (2) tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi b[urhan]
twyk'l pylk' tñkry tñkrysy p/////
- (3) [y(a)r]lygın töpölärintä tu[ta]
//lyqyn twypw ⊕ l'rynt' tw//
- (4) beş mandal³⁹⁸ yinçürü
pyş m'nt'l ⊕ yynçwrw
- (5) töpön yükünüp k(ä)ntü k(ä)ntü
twypwn ywkwnwp ⊕ kntw kntw
- (6) ärgüsiñärü³⁹⁹ yadılı tägindil[är ;]

³⁹⁶ Raschmann 2005, 256: Suv 672,17 – 673, 2³⁹⁷ Raschmann 2005, 256: töp[ön].³⁹⁸ R-M (673, 1): pañçamandaln.

- 'rkwsynk'rw y'dylw t'kyndyl// // //
- (7) ymä kutlug öntün⁴⁰⁰ ulug tavgaç
ym' qwtlwq 'wynktwn 'wlvq t'vq'ç
- (8) elintä taişeŋ seuşeŋ⁴⁰¹ alku
'ylynt' t'yşynk sywşynk ''lqw
- (9) şast(i)rlarig kamag nomlarig kalısız
ş'str l'ryq q'm'q nwm l'ryq q'lysyz
- (10) ötgürü⁴⁰² topulu⁴⁰³ bilmiş⁴⁰⁴ boşgunmiş⁴⁰⁵ bodis(a)t(a)v
'wytkwrw twpwlw pylmyş pwşqwnmyş pwdystv
- (11) *gitso*⁴⁰⁶ *samtso atl(i)g açari , änätk[äk]*
kytsw s'mtsw ''tlq ''ç'ry ,, 'n'tk//

*Aşağıdaki iki fragman (Mainz 73 ve Mainz 120) SuvKaya'daki 'Ek' kısmıyla örtüşmektedir, burada R-M 673-674 sayfaları ile karşılaştırmak için yazıçevirimi ve harfçevirimi yapıldı.

Mz 73 **Kat. Nu.: # 34, T III TV 56 (Glas: T III TV 56-a)**

Mz 73 ön (Ek, 1-15)⁴⁰⁷

- (1) ...[han]larka öggü[lük] ...
... /// l'rq' 'wykkw/// ...
- (2) kamagda yeg kılga[lı]...
q'm'q d' yyk qylq'// ...
- (3) ötüntilär ,
'wytwnty l'r ,,

R-M 673,13-674,16

- (4) ymä ku[t]lug öntin⁴⁰⁸ ulug t(a)vgaç
ym' qw/lwq 'wynktyn 'wlvq tvq'ç
- (5) elintä taişeŋ sevşeŋ⁴⁰⁹ alku şast(i)r-
'ylynt' t'yşynk syvşynk ''lqw ş'str
- (6) larig kamag nomlarig kalısız ötgürü⁴¹⁰
l'ryq q'm'q nwml'ryq q'lysyz 'wytkwrw
- (7) topulu⁴¹¹ bilmiş⁴¹² boşgunmiş⁴¹³ bodis(a)t(a)v

399 R-M (673, 3): ärgüläriŋä; Mz 602 b (4): ärgüsiŋä.

400 R-M (673, 13): öŋdün.

401 R-M (673, 15): s'vşynk; U 709 b ön (3) ve Mz 73 ön (5): sevşeng (syvşynk).

402 R-M (673, 18): ötgürmiş.

403 R-M (673, 18): -.

404 R-M (673, 18): -.

405 R-M (673, 18): -.

406 Raschmann 2005, 257: *kitso*; U 709 b ön (5) ve Mz 73 ön (8) : *gitsi* (kytsy); U 613 ön (11): kytsw.

407 SuvKaya'da *Buyan ävirmäk* metninden hemen sonra yer alan EK metnin, 1-3. satırlar arasındaki metin R-M'de yoktur; ancak 4. satırdan sonrası ise R-M (673,13-674,16) ile de örtüştüğü için karşılaştırıldı ve farklılıklar dipnotlarla gösterildi.

408 SuvKaya (Ek I, 4): -.

409 U 613 ön (8): seuşeŋ (sywşynk); R-M (673, 15): s'vşynk.

410 R-M (673, 17): ötgürmiş ('wytkwrmyş).

- twpwlw pylmyş pwsqwnmyş pwdystv
 (8) gitsi⁴¹⁴ samtso atl(1)g açari ,⁴¹⁵ änätkäk
 kytsy s'mtsw "tlq "ç'ry ,, 'n'tk'k
 (9) tilintin tavgaç tilinçä ävirmiş⁴¹⁶
 tylyntyn t'vq'ç tylynç' "vyrmyş
 (10) ⁴¹⁷yänä bo kälyük bulganyuk beş çöpik⁴¹⁸
 y'n' pw k'lywk pwlq'nywq pyş çwyptyk
 (11) y(a)vlak⁴¹⁹ üdüki⁴²⁰ kenki boşgutlug beş
 yvl'q' 'wydwnky kynky pwsqwtlwq pyş
 (12) balıklıg şınko şäli tutuñ t(a)vgaç
 p'lyq lyq şynkq̄w ş'ly twtwnk tvq'ç
 (13) tilintin ikiläyü türk⁴²¹ tilinçä
 tylyntyn 'ykył'yw twyrk tylynç'
 (14) aktarmış ,⁴²² altun öñlüg
 "qt'rmyş ,, "ltwn 'wynklwk
 (15) y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş
 yrwq' y'ltryqlyq qwpd' kwytrwlmış

Mz 120

Kat. Nu.: # 35, T.III 56-81

Mz 120 ön (e 2, 1-11), bk. R-M 673, 19 - 674, 16.

- (1) ...[gitso] samtso
 ... ///// s'mtsw
 (2) [atl(1)g açari änätkäk] tilintin
 ///// ///// ///// tylyntyn
 (3) [tavgaç tilinçä ävi]rmiş , yänä
 ///// ///// ///rmyş ,, y'n'
 (4) [bo kälyük] bulganyuk y(a)vlak
 // ///// pwlq'nywq yvl'q'
 (5) [üdtäki] kenki boşgutlug
 ///// kynky pwsqwtlwq
 (6) [beşbalıklıg şı]nko şäli tutuñ
 ///// ///// ///kq̄w ş'ly twtwnk

⁴¹¹ R-M (673, 18): -.

⁴¹² R-M (673, 18): -.

⁴¹³ R-M (673, 18): -.

⁴¹⁴ R-M (673, 19): gitso (kytsw). U 709 b ön (5): gitsi (kytsy); U 613 ön (11): kytsw.

⁴¹⁵ R-M (673, 20): -.

⁴¹⁶ U 709 b ön (7) : aktarmış ("qt'rmyş).

⁴¹⁷ Bu satır R-M (674, 1-2)'de şu şekildedir: *yänä bo beş çöpdik kälyük.*

⁴¹⁸ R-M (674, 2): çöpdik (çwypdyk); U 1530 arka (1): çöpik (çwypyk).

⁴¹⁹ R-M (674, 3): yavız (y'vyz); U 709 b ön (9): y[a]b[1]z (y/p/z).

⁴²⁰ R-M (674, 3): üdtä koluda.

⁴²¹ R-M (674, 3): türk uygur.

⁴²² R-M (674, 3): ävirmiş. Yani, Mz 73 ön (12-14)'de geçen *t(a)vgaç tilintin ikiläyü türk tilinçä aktarmış* , ifadesi R-M'de şu şekildedir: *tavgaç tilintin türk uygur tilinçä ikiläyü ävirmiş* (674, 6-9); R-M (674, 10-13) arası metin Mz 73 ön'de yoktur.

- (7) [tavgaç ti]lintin türk tilinçä
///// //lyntyn twyrk tylynç’
- (8) [äv]irmiş altun önlüg
//yrmyş ’ltwn ’wynklwk
- (9) [y(a)ruk yaltr]ıkl(1)g kopda kötrülmiş
//// //yqlyq qwpd’ kwytrwlmyş
- (10) [nom eligi] atl(1)g nom bitigdä
/// //’tlq nwm pytykd’
- (11) ... L’R NYNK özin yaşın
... l’r nynk ’wyz yn y’syn

Mz 120 a

Boş sayfa.

3. METİN

St. Pt. yazması esas alınarak yapılan yazıçevirim ve harfçeviriminin, R-M yayınının tıpkıbasımından farklı olan yanları dipnotlarla gösterildi; Ayrıca diğer çalışmalardaki okuyuş farklılıkları, düzeltme veya tamlamalar da dipnotla gösterildi. Uygurca Metin ile Nobel'deki Çince metin karşılaştırılarak denk gelen satırlar Taishō'daki satır numaraları ile verildi. Ayrıca Uygurca metinde olup Çince metinde geçmeyen yahut farklı olan söz ve ibareler **kalin siyah** biçiminde; Çince metinde yer alıp Uygurca metinde bulunmayan ibareler ise **alt çizgili ve kalın siyah** olarak gösterildi.

AYS'nin X. kitabında (=26. Bölüm) yer alan *Aç Bars* hikâyesinden önce metinde yer alması gereken, ancak bugün kayıp olan kısmına ait 1-59 arası metin Raschmann-Semet'in 2008 yılında yapmış olduğu çalışmasında tamamlanmıştır. Metnimizdeki sıralama Raschmann-Semet çalışmasındaki sıraya göre devam etmektedir (59-525. satırlar arası olan *Aç Bars* öyküsü yüksek lisans tezimde ele alındığı için, doktora tezime dâhil edilmemiştir). Söz konusu çalışmada *Aç Bars* metni hariç, 52 - 58, 526-1608. satırlar arasındaki 26.- 31.bölümler arasındaki metin (1090 satır) yer alır.

607

onunç beş

'wnwnç pyş

- 52 1. **t(ä)rk** bolmışımniñ tıltagın nomlayu Taishō: 451a28 說是舍利往昔
trk pwlmyş ym nynk tytl'q yn nwml'yw 因緣，
- 53 2. beräyin **kop süzök köñülin** tetrü 451a29 汝等善思，
pyr'yyn qwp swyz wk kwnkwl yn tytrw
- 54 3. tıñlañlar **tep y(a)rıkadı** ; ötrü töz- 當一心聽。
tynkl'nkl'r typ yrlyq'dy ,, ,, 'wytrw twyz
- 55 4. **ün** anant **täginälim** t(ä)ñrim keñürü 阿難陀曰：我等
wn ''n'nt t'kyn'lym tkrym kynkwrw **樂聞**，
- 56 5. aça yada nomlayu y(a)rıkazun tep 451b01 願為開闡。
''ç' y'd' nwm l'yw yrlyq'z wn typ

- 57 6. ötünti , **anda ötrü t(ä)ñri t(ä)ñrisi**
 'wytwnty ,, 'nd' 'wytrw tñkry tñkrysy
- 58 7. **burhan inçä tep y(a)rıkadı ; anant** (59. 8.-a) **阿難陀 !**
 pwrq'n 'ynç' typ yrlyq'dy ,, ,, 'n'nt

627

onunç beş y(e)g(i)rmi ,
 'wnwnç pyş yykyrmy ,,

- 527 22. anant a sizlär **inçä** biliñlär , Taishō.453a3 **阿難陀 !**
 'n'nt ' syz l'r 'ynç' pylynk l'r ,, **汝等應知 !**

628

onunç beş
 'wnwnç pyş

- 528 1. ök⁴²³ **amtı** bo **şarir** ol bodis(a)t(a)vnuñ Taishō. 453a03 此 453a04 即
 'wk 'mty pw ş'ryr 'wl pwdystv nynk **是彼菩薩**
- 529 2. şariri ärür , **monı monçulayu** m(ä)n öñräki **舍利。復告阿難**
 ş'ryr y 'rwr ,, mwny mwnçwl'yw mn 'wynkr'ky **陀：我於昔**
- 530 3. üdlärtä kolularta az övkä bilig- **時，453a05 雖具**
 'wyt l'rt' qwlw l'rt' 'z 'wyvk' pylyk **煩惱貪瞋**
- 531 4. siz biligtä ulatı nizvanilarka tükäl- **癡等，**
 syz pylykt' 'wl'ty nyz v'ny l'rq' twyk'l
- 532 5. lig ärđim⁴²⁴ ärsär ymä , inçip yänä
 lyk 'rtym 'rs'r ym' ,, 'ynçyp y'n'

⁴²³ R-M (628, 1): 'wq.

⁴²⁴ R-M (628, 5): ärđim ('rdym).

- 533 6. tamu pret yilkıta **ulati** beş aź- 能於地獄餓鬼、傍生 453a06
t'mw pryt yylqy t' 'wl'ty pyş 'z 五趣
- 534 7. un⁴²⁵ içindäki **irinç y(a)rlıg ämgäklig** 之中 ,
wn 'yçynd'ky 'yrynç yrlyq 'mk'k lyk
- 535 8. **tolgaklıg muñka tarka tägmiş**
twlq'q lyq mwnk ② q' t'r q' t'kmyş
- 536 9. **tınl(i)glarka** umug mag bolup , **ol ämgäk-** 隨緣救濟 ,
tynlq l'rq' 'wmwq 'yn'q pwlwp ,, 'wl 'mk'k
- 537 10. **lärintin** oźgurur kutgarur ärtim , 令得出離。
l'ryntyn 'wsqwrwr qwtq'rwr 'rtym ,,
- 538 11. takı nä ayıtmış k(ä)rgäk , kim amtı 何況今
t'qy n' 'yytmyş krk'k ,, kym 'mty
- 539 12. bo üddä koluta **alku** nizvanılar- 時 453a07 煩惱都
pw 'wytd' qwlw t' 'lqw nyz v'ny l'r
- 540 13. ıg yıdı yukı birlä kalısız tarkarıp 盡 , 無復餘習 ,
yq yyt y ywqy pyrl' q'lysyz t'rq'ryp
- 541 14. ketärip , **üstün** t(ä)ñriniñ **altın** 號天人師 ,
kyd'ryp ,, 'wysdwn tkry nynk 'ltyn
- 542 15. yalañukniñ bahşısı bolup tükäl bilgä 具一切智 ,
y'l'nkqw nynk p'qşy sy pwlwp twyk'l pylk'
- 543 16. biligkä **tägip** , inçip näçökin 453a08 而
pylykk' t'kyp ,, ② 'ynçyp n'çwkyn
- 544 17. umagay m(ä)n birär birär tınl(i)glar üçün 不能為一一眾生 ,
'wm'q'y mn pyr'r pyr'r tynlq l'r 'wyçwn

⁴²⁵ U 846 arka (4): 'z wn.

- 545 18. üküş kalplar ärtginça tamuta azu 經於多劫在地獄中 453a09
'wykwş k'lp l'r 'rtkynç' t'mw t' 'sw
- 546 19. ymä adın oronlarta olarnı üçün 及於餘處，代
ym' 'dyn 'wrwn l'r t' 'wl'r ny 'wyçwn
- 547 20. ämgäk ämgänip tugmak ölmäk sansar- 受眾苦，令出生死
'mk'k 'mk'nyp twqm'q 'wylm'k s'ns'r
- 548 21. tın nizvanılar tägzinçtin⁴²⁶ özgur- 煩惱輪迴！
tyn nyz v'ny l'r t'ksynç tyn 'wsqwr
- 549 22. galı kutgargalı **tep y(a)rılıkadı** ;
q'ly qwtq'rq'ly typ yrlyq'dy ,, ,,
- 550 23. ötrü **yänä** tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñri- 453a10 爾時世尊，
'wytrw y'n' twyk'l pylk' tkry tkry
- 629**
onunç altı y(e)g(i)rmi ,
'wnwnç 'lty ykrmy ,,
- 551 1. si **burhan** bo ok yörügüg ikiläyü katnayu 欲重宣此義
sy pwrq'n pw 'wq ywrwkwk 'ykyl'yw q'tn'yw
- 552 2. ukıtu⁴²⁷ nomlayu⁴²⁸ y(a)rılıkagalı şlok takşut- 而說頌
'wqytw nwm l'yw yrlyq'q'ly şlwtk t'qşwt
- 553 3. m **inçä** tep y(a)rılıkadı ; ; 曰：
yn 'ynç' typ yrlyq'dy ,, ,, ,,
- 554 4. m(ä)n öyür m(ä)n **toyn a** , öñrä ärtmiş 453a11 我念過去
mn 'wywrmn twyyn ' ,, 'wynkr' 'rtmyş

⁴²⁶ R-M (628, 21): tägzinçdin (t'ksynçdyn)

⁴²⁷ SuvKaya (629, 2): okıtu.

⁴²⁸ U 2823 arka (4): -.

- 555 5. **ür irak** , sansız sakışsız kolusuz , 世 , 無量無數劫 ;
'wyr 'yr'q ,, s'nsyz s'qyş syz qwlw swz ,,
- 556 6. asanke kalplar **içindä** , antag ymä 453a12 或
's'nky k'lp l'r 'yçynd' ,, 'nt'q ym'
- 557 7. üdlärtä , **ärklig türklüg** 時
'wyt l'r t' ,, © 'rklyk twyrklwk
- 558 8. han boldum⁴²⁹ , antag ymä **tuşlarta** , 作國王 , 或復
q'n pwldwm ,, 'nt'q ym' twş l'r t' ,,
- 559 9. tegin boltum han ogli , ürüg uzatı 為王子。453a13 常
tykyn pwltwm q'n 'wqly ,, 'wyrwk 'ws'ty
- 560 10. yorıdım , ulug buşı bermäktä , **birtäm**⁴³⁰ 行於大施 , 及
ywrydym ,, 'wlwq pwşy pyrm'k t' ,, pyrt'm
- 561 11. sävär amrak özümün , **äsirkänçsiz** tit- 捨所愛身 ;
s'v'r 'mr'q 'wyz wmyñ ,, 'syrk'nçsyzyt
- 562 12. mäkin , tugmak ölmäk sansartın , 453a14 願出離生死 ,
m'kyn ,, twqm'q 'wylm'k s'ns'r tyn ,,
- 563 13. ünümäk ozmak küşüşin , köni tuymak 至妙
'wynm'k 'wsm'q kwyswş yn ,, kwyny twym'q
- 564 14. oronka , **t(ä)rk** täggäli **sakınçım** ; 菩提處。
'wrwn q' ,, trk t'kk'ly s'qynç yn ,, ,,
- 565 15. **ymä** öñrä bar ärti , **ärtingü** ulug 453a15 昔時有大
ym' 'wynkr' p'r 'rty ,, 'rtyñkw 'wlwq

⁴²⁹ R-M (629, 8): boltum (pwltwm).

⁴³⁰ U 855 ön (5): birdäm (pyrd'm).

- 566 16. el uluş , m(a)harate⁴³¹ atl(1)g **elig han** , 國 , 國主名大車 ;
'yl 'wlwş ,, mq'r'dy ® 'tlq 'ylyk q'n ,,
- 567 17. **ol** el uluşnuñ eyäsi **ärți** , oġlı **bar** 453a16 王子
'wl 'yl 'wlwş nwnk 'yy'sy 'rty ,, 'wqly p'r
- 568 18. **ärți ol bägniñ** , m(a)has(a)tve **tep** teñim- 名
'rty 'wl p'k nynk ,, mq'stvy typ tydym
- 569 19. lig , äsirkänçsiz boş köñülin , buşı berür 勇猛 , 常施心無吝。
lyk ,, 'syrk'nçsyz pwş kwnkwł yn ,, pwşy pyrwr
- 570 20. ärți üzüksüz , **ol** teginniñ bar 453a17 王子有
'rty 'wyswkswz ,, 'wl tykyn nynk p'r
- 571 21. ärți , eçiläri tegitlär , **biri-** 二兄 ,
'rty ,, 'yçy l'ry tykyt l'r ,, pyr y
- 572 22. **siniñ**⁴³² atı m(a)habale , **ikintisiniñ** atı 號大渠
sy nynk 'ty mq'p'ly ,, 'ykynty sy nynk 'ty
- 630**
- 573 1. m(a)hadeve tep , **bo** üçäğü **bir tušta** , 大天 ; 453a18 三人
mq'dyvy typ ,, pw 'wyç'kw pyr twş t'
- 574 2. yumgın üntilär⁴³³ ilinçükä , ärü ärü 同出遊 , 漸
ywmqyn 'wynty l'r 'ylynçw k' ,, 'rw 'rw
- 575 3. tägdilär , tagta teztä arıgta⁴³⁴ aç 至山林所。
t'kdy l'r ,, t'q t' tyz t' 'ryq t' 'ç
- 576 4. **ämğäkin** sıkılmış , **tişi** barşıg körti- 453a19 見虎飢所逼 ,
'mk'kyn syqylmyş ,, tyşy p'rz yq kwyrty

⁴³¹ U 855 arka (3): mq'r'ty.

⁴³² U 1938 ön (10): birisi; Mz 521 ön (1): biriniñ.

⁴³³ Mz 527 ön (3): ünti.

⁴³⁴ Mz 527 ön (3): [a]rıgka (/ryq q').

- 577 5. -lär , ötrü tugdı **olarıñı** , monı monçulayu 便生如是
l'r ,, 'wytrw twqdy 'wl'r nynk ,, mwny mwnçwl'yw
- 578 6. sakınçın , açmak ootın örtänür , bo 心 : 453a20 此虎飢火燒 ,
s'qynçyn ,, "çm'q 'wwt yn 'wyrd'nwr ,, pw
- 579 7. **tişi bars ät'özi , monda yänä** 更
tyşy p'rs 't 'wyz y ,, mwnd' y'n'
- 580 8. **közünmüz , moña yegülük aş içgü ,** **無餘可食。**
kwyswnm'z ,, mwnk' ® yykwlwk "ş 'yçkw
- 581 9. monı körüp bodis(a)t(a)v , montag osuglug 453a21 大士睹如斯 ,
mwny kwyrwp pwdystv ,, mwnt'q 'wsqw lwq
- 582 10. ärtökin , **öz** änükin yegäy **tep** , 恐其將食子 ;
'rtwkyn ,, 'wyz 'nwk yn yyk'y typ ,,
- 583 11. **ärtiñü** korkdı sezindi , **ötrü** titdi 453a22 捨
'rtynkw qwrqdy sysyndy ,, 'wytrw tytdy
- 584 12. ät'özin , **isig öziñä** kavmadın , 身無所顧 ,
't'wyz yn ,, 'ysyk 'wyz ynk' q'vm'dyn ,,
- 585 13. **yeti** änüklärin ozgurdı , bär⁴³⁵ baş 救子不令傷。
yyty 'nwk l'ryn 'wsqwrđy ,, p'rt p's
- 586 14. bolmak **ängäktin** , **ol çañıkıg kultuk-**
pwl'm'q 'mk'ktyn ,, 'wl ç'dyk yk qyltwq
- 587 15. **ta** ağır , ulug yagız yer , **särü uma-** 453a23 大地及諸山 ,
t' ,, "qyr 'wlwq ® y'qyz yyr ,, s'rw 'wm'
- 588 16. **tın** bir üqtä , täprädi ırgaldı 一時皆震動 ;
tyn pyr 'wyt t' ,, t'pr'dy 'yrq'ldy

⁴³⁵ Mz 527 arka (5): p'rt; SuvKaya (630, 13): bart.

- 589 17. bütürü , ügüzlär köllär ärkäçlänip ,⁴³⁶ 453a24 江海皆騰躍 ,
pwytwrw ,, 'wykwz l'r kwyl l'r 'rk'çl'nyp ,,
- 590 18. yaykalıp tätrü oñaru savrıldı , kök- 驚波水逆流。
y'yq'lyp t'trw 'wynk'rw s'vryldy ,, kwyk
- 591 19. li yagızlı **içindä** , y(a)ruk yaltrık yit- 453a25 天地
ly y'qyz ly 'yçynd' ,, yrwq y'ltryq yyt
- 592 20. lindi⁴³⁷ , **buluñ yıñak** kararıp , körgäli 失光明 , 昏冥
lyndy ,, pwlwnk yynk'q q'r'ryp ,, kwyrk'ly
- 593 21. **bilgäli** bolmadı , **näçä bar ärsär** kuş 無所見 ; 453a26
pylk'ly pwlm'dy ,, n'ç' p'r 'rs'r qwş
- 594 22. käyik , arıgka sakaka tayaklıg , 林野諸禽獸 ,
k'yyk ,, 'ryq q' s'q' q' t'y'q lyq ,,
- 631**
onunç yeti y(e)g(i)rmi ,
'wnwnç yyty ykrmy ,,
- 595 1. **öz** oronların kâmişip , ozdılar⁴³⁸ 飛奔喪所依。
'wyz 'wrwn l'ryn k'myšyp ,, 'wsdy l'r
- 596 2. kaçdılar **öñi öñi** ; yogurkandılar 453a27 二兄怪
q'çdy l'r 'wynky 'wyky ,, ,, ywqwrq'ndy l'r
- 597 3. eçiläri , **inisi** yanturu kâlmäyökkä , 不還 ,
'yçy l'ry ,, 'yny sy y'ntwrw k'lm'ywkk' ,,
- 598 4. busanu bulganu **könülläri** , ämgändilär yeriñü- 憂感生悲苦 ;
pws'nw pwlq'nw kwnkwl l'ry ,, 'mk'ndy l'r yyryn

⁴³⁶ ügüzlär köllär ärkäçlänip , → U 744 ön (2-3) ve U 842 ön (2-3): ügüzlär köllär ulatı ulug suvlar yaykaldı ; ärkäçlänip.

⁴³⁷ U 744 ön (4) ve Çince metne'e göre; R-M (630, 20): yaltırtı (y'ltyrty); St. Pt. (630, 20): yaltırdı (y'ltyrty);

⁴³⁸ R-M (631, 1): ozdılar ('wsty l'r)

- 599 5. yü , ötrü **idtilar tavraṭı** , tapıgçı- 453a28 即
kwyw ,, 'wytrw 'ydy l'r ,, t'vr'dy ,, t'pyq çy
- 600 6. ların birgärü ;⁴³⁹ arıg sāmāk **içindä**⁴⁴⁰ , tüz- 與諸侍從 , 林藪
l'ryn pyrkw'rw ,, ,, 'ryq s'm'k 'yçynd' ,, twyz
- 601 7. ütā **yadılp** tilädilär ; eçi- 遍尋求。453a29 兄
w t' y'dylyp ® tyl'dy l'r ,, ,, 'yçy
- 602 8. li inili⁴⁴¹ ikägü⁴⁴² , sözläşü keşşäşü ymä ,⁴⁴³ 弟共籌議 ,
ly 'yny ly 'yk'kw ,, swyz l'şw kynkş 'şw ym' ,,
- 603 9. yänä **ötrü**⁴⁴⁴ bartılar , täriñ taglar 復往深山
y'n' 'wytrw p'rty l'r ,, t'rynk t'q l'r
- 604 10. içintä , törttin sıñar bak- 處 ; 453b01 四顧
'yçynt' ,, twyrt tyn synk'r p'q
- 605 11. tıklap⁴⁴⁵ , barın **idi** tapmadı ; **anṭata** 無所有 ,
dwql'p ,, p'ryn 'ydy t'pm'dy ,, ,, 'nd' t'
- 606 12. **basa** körtilär , arıgdakı aç bars- 見虎處空林。
p's 'kwyrty l'r ,, 'ryq d'qy 'ç p'rs
- 607 13. ıg , **toḍup kanıp** anası , yeti änüki **ymä** 453b02 其母并七子 ,
yq ,, twtwp q'nyp 'n'sy ,, yyty 'ñwky ym'
- 608 14. birgärü , ağızları kan bolup ,⁴⁴⁶ **örüg** 口皆有血污 ;
pyrk'rw ,, 'qyz l'ry q 'n pwlwp ,, 'wyrwk

⁴³⁹ R-M (631, 6): , (,,).

⁴⁴⁰ R-M (631, 6): içintä ('yçynt').

⁴⁴¹ U 744 arka (6): 'yny ly.

⁴⁴² U 744 arka (6): ikigü ('ykykw).

⁴⁴³ U 777 ön (1): -.

⁴⁴⁴ U 777 ön (1): udu ('wdw).

⁴⁴⁵ DTS, 83a: *baqtuqla-*; OTWF, 432: *baktokla-*; ED: -.

⁴⁴⁶ R-M (631, 14): - (virgül yok).

- 609 15. **amil yatmışın** , kalmış kövtän yaş 453b03 殘
 ”myl y’tmyş yn ,, q’lmyş kwyvt’nk y’ş
- 610 16. sünök , **kara saçı ymä ançulayu** 骨并餘髮 ,
 swynkww ,, q’r’ © s’çy ym’ ”nçwl’yw
- 611 17. **ok** ; arkuru turkuru **saçılıp** , **anda** 縱橫
 ’wq ,, ,, ”rqwrw twrqwrw s’çylyp ,, ”nda
- 612 18. **monda yaturın** , ymä ök körtilär 在地上。453b04 復見有
 mwnd’ y’twr yn ,, ym’ ’wk kwyrty l’r
- 613 19. **ançulayu** , akmış kanı **yol bolup** , 流血 ,
 ”nçwl’yw ,, ”qmyş q ’n y ywl pwlwp ,,
- 614 20. yadılmışın **öñi öñi** ,⁴⁴⁷ **kamış tüp-** 散在樹林
 y’dylmyş yn ’wynky ’wynky ,, q’myš twyp
- 615 21. **läri** içindä , eçiläri **tegitlä** , 所 ; 453b05 二兄
 l’ry ’yçynd’ ,, ’yçy l’ry tykyt l’r ,,
- 616 22. körü tükädip⁴⁴⁸ **bo b(ä)lgüg** , yüräkläri 既見已 , 心
 kwyrw twyk’dyp pw plkwk ,, ywr’k l’ry
- 632**
- 617 1. **içintä** , ulug korkınç b(ä)lgürti , **ötrü** 生大恐怖。
 ’yçynt’ ,, ’wlwq qwrqynç plkwrtı ,, ’wytrw
- 618 2. ögsiräp birgärü , kemişdilär **ät’özin** , 453b06 悶絕俱蹙地 ,
 ’wyksyr’p pyrk’rw ,, k’myšdy l’r ’t’wyz yn ,,
- 619 3. muñkul bolup kal tälvä , tuymaz bilmäz 荒迷不覺知 ;
 mwñkqwl pwlwp q’l t’lv’ ,, twym’z pylm’z

⁴⁴⁷ R-M (631, 20): - (virgül yok).

⁴⁴⁸ R-M (631, 22): tükätip (twyk’typ)

- 620 4. boltılar , toz tuprak bolup ät'özläri⁴⁴⁹ , 453b07 塵土全其身 ,
pwlty l'r ,, twz twpr'q pwlwp 't'wyz l'ry ,,
- 621 5. **ikägüniñ bir yañlıg** , altı kaçıgları 六情
'yk'kw nynk pyr y'nklyq ,, "lty q'çyq l'ry
- 622 6. birgärü , ögin köñülin ıçğındı , 皆失念。
pyrk'rw ,, 'wykyn kwnkwl yn 'yçqyndy ,,
- 623 7. **bodis(a)t(a)v** tegin tapıgçıları ,⁴⁵⁰ barça⁴⁵¹ 453b08 王子諸侍從 ,
pwdystv tykyn t'pyq çy l'ry ,, p'rç'
- 624 8. **birgärü yığılıp** , sıgtaşdılar **kamag-** 啼泣
pyrk'rw yyqylyp ,, ⁴⁵² ® syqd'şdy l'r q'm'q
- 625 9. **un** , busuşka batıp köñülläri , **sogık** suv- 心憂惱 ; 453b09 以水
wn ,, pwswş q' p'typ kwnkwl l'ry ,, swqyq swv
- 626 10. ların bükürip⁴⁵³ , ögläntürdilär⁴⁵⁴ **olarnı** ;⁴⁵⁵ 灑令蘇 ,
l'ryn pwykwryp ,, 'wykl'ndwrđy l'r 'wl'r ny ,, ,,
- 627 11. eliglärin kötürüp , ulug ünin ulışdı- 舉手號咷哭。
'ylykl'ryn kwtwrwp ,, 'wlwq 'wynyn 'wlyşdy
- 628 12. lar , bodis(a)t(a)v **tegin** ät'özin , kämişmiş- 453b10 菩薩捨身時 ,
l'r ,, pwdystv tykyn 't'wyz yn ,, k'myš myş
- 629 13. tä **tag kuğı** , anası hatun **balıkta** 慈母
t' t'q qwty ,, "n'sy q'twn p'lyq t'
- 630 14. orđo içintä **olorup** , beş yüz kızlar 在宮內 ; 453b11 五百
'wrtw 'yçynt' 'wlwrwp ,, pyş ywz qyz l'r 諸姪女 ,

⁴⁴⁹ Mz 478 ön (2): ät'özi.

⁴⁵⁰ R-M (632, 7). -.

⁴⁵¹ R-M (632, 7) ve Mz 478 ön (4): kamag (q'm'q).

⁴⁵² R-M (632, 8): -.

⁴⁵³ SuvKaya (632, 10): bükürip.

⁴⁵⁴ Mz 478 ön (6): ögläntürdi ('wyk'ntwrđy).

⁴⁵⁵ R-M (632, 10): , (,,).

- 631 15. **kuvragın , tægirmiläyü kavzaıp**⁴⁵⁶ , aşayır 共受
 qwvr'q yn ,, t'kyrmyl'yw q'vş'dyp ,, 'ş'yyr
- 632 16. **ärkän birgärü , mänji ilinçü ır** 於妙樂。
 'rk'n pyr'rw ,, ⑥ m'nky 'ylynçw 'yr
- 633 17. **oyun**⁴⁵⁷ , **ötrü** hatun ämigi **tañızıp**⁴⁵⁸ 453b12 夫人之兩乳 ,
 'wyyn ,, 'wytrw q'twn 'myky t'nkysyp
- 634 18. **ev(i)tip**⁴⁵⁹ **ärtiñü , turur ärkän bälitäg**⁴⁶⁰ , 忽然
 'yvdyt 'rtynkw ,, twrwr 'rk'n p'lynkd'k ,,
- 635 19. **ötrü**⁴⁶¹ akdı **yürüñ süt** , tolp ät'öz- 自流出 ; 453b13 遍體
 'wytrw 'qdy ywrwnk swyt ,, twlp 't'wyz
- 636 20. i **çımılaşdı**⁴⁶² , yiñnä⁴⁶³ sançmış osuglug , 如針刺 ,
 y çymyl'şdy ,, yynkn' s'nçmyş 'wswq lwq ,,
- 637 21. **tikdi**⁴⁶⁴ **sançdı**⁴⁶⁵ agrıdı⁴⁶⁶ , **näñ** särilü uma- 苦痛不能安。
 tykdy s'nçdy 'qyrdy ,, n'nk s'rylw 'wm'
- 638 22. dı ,⁴⁶⁷ tugdı⁴⁶⁸ bälitäg seziki , oğlanıña 453b14 歎生失子
 dy ,, ,, twqdy p'lynkd'k ssysyky ,, 'wql'n ynk'
- 639 23. yıçanu , busuşlug okın **ursukup** , 想 , 憂箭
 yyç'nw ,, pwsş lwq 'wq yn 'wrsqwqp ,,

⁴⁵⁶ Mz 478 ön (4): q'vz 'dyp.

⁴⁵⁷ R-M (632, 17): oyun ('wyyn); Mz 478 arka (5): oyun ('wyyn).

⁴⁵⁸ Mz 478 arka (6): t'nkyz yp.

⁴⁵⁹ Mz 478 arka (6): 'vdyp.

⁴⁶⁰ Mz 525 ön (1): bälitäg (p'lynk t'k).

⁴⁶¹ Mz 525 ön (1): utru ('wtrw).

⁴⁶² Mz 525 ön (2): çimgılaştı (çymqyl'şty).

⁴⁶³ Mz 525 ön (2): yiñän (yykn'n).

⁴⁶⁴ U 3243 ön (1): täkdi (t'kdy).

⁴⁶⁵ Mz 525 ön (3): [sanç]tı.

⁴⁶⁶ Mz 525 ön (3): agrıtı ('qryty).

⁴⁶⁷ R-M (632, 22): , (,,).

⁴⁶⁸ U 3243 ön (2): twqdy.

633

onunç säkiz y(ä)g(i)rmi⁴⁶⁹
'wnwnç s'kyz ykrmy

- 640 1. bertinip⁴⁷⁰ yüräki ämgändi , ötrü **tegin** 苦傷心 ; 453b15 即
pyrtynyp ywr'ky 'mk'ndy ,, 'wytrw tykyn
- 641 2. ötündi , elig bägkä ukduru , **b(ä)kiz** 白大王知 ,
'wytwndy ,, 'ylyk p'k k' 'wqdwrw ,, pkyz
- 642 3. **b(ä)lgülüg** sözläti , montag **yanlıg** savların , 陳斯苦惱事。
plkwlwk swyz l'ty ,, mwnt'q y'nklyq s'v l'ryn ,,
- 643 4. yerinü yıglayu **açıgıña** , säringäli⁴⁷¹ umadı , 453b16 悲泣不堪忍 ,
yyrynw yyql'yw "çyq ynk' ,, s'rynk'ly 'wm'dy ,,
- 644 5. açığı ünin **käyirkänçig** , elig bägkä 哀聲向王
"çyq 'wynyn k'yryk'nçyk ,, 'ylyk p'k k'
- 645 6. sözläti , ukmuş bolzun elig bæg , 說 : 453b17 大王今當知 ,
swyz l'ty ,, 'wqmyş pwlz wn 'ylyk p'k ,,
- 646 7. **bo üddäki b(ä)lgümin** , tolp ät'özümtä 我
pw 'wytd'ky plkwmyyn ,, © twlp 't'wyz wm t'
- 647 8. tugyuk⁴⁷² ol , busuş kağgu alp ämgäk , 生大苦惱。
twqywq 'wl ,, pwsuş q'tqw 'lp 'mk'k ,,
- 648 9. ämiglärüm bälinqäg , **ev(i)tip tañızıp** 453b18 兩乳忽
'mykl'rym p'lynkd'k ,, 'ydyp t'ņysyp
- 649 10. **süt** akar , **nä ymä** kılıp unamaz , 流出 , 禁止不隨心 ;
swyt "q'r ,, n' ym' qylyp 'wn'm'z ,,

⁴⁶⁹ U 3243 ön: onunç [ü]lüş [bir otuz patar].

⁴⁷⁰ Mz 525 ön (5): bärтинip (p'rtynyp).

⁴⁷¹ Mz 525 arka (2): särilgäli (s'rylk'ly).

⁴⁷² SuvKaya (633, 8): togyuk.

- 650 11. tıdılğalı⁴⁷³ söngäli , **çımşılaşur** ät'öz-
tydynq'ly swynk'ly ,, çymşyl'şwr 't'wyz
- 651 12. üm , tüzü yiñnä⁴⁷⁴ sançmış täg , busuş kağgu- 453b19 如針遍刺
wm ,, twyz w yynkn' s'nçmyş t'k ,, pwsuş q'tqw 身 , 煩
- 652 13. ka kagurulup ,⁴⁷⁵ yarılğalı⁴⁷⁶ **bo** köküzüm , 宛胸欲破。
q' q'qwrwlwp ,, y'rylq'ly pw kwykwz wm ,,
- 653 14. **umılıp barıp** tüşädim , **ärtiñü** yavlak yavız 453b20 我先夢惡徵 ,
'wmylyp p'ryp twyş'dym ,, 'rtynkw y'vl'q y'vyz
- 654 15. **tül** , ıçğındım ärki oğgurak , sävär 必當失
twyl ,, 'yçqyndym 'rky 'wtqwr'q ,, s'v'r
- 655 16. amrak ögükümin , küsüşüm **ol** elig 愛子 ; 453b21 願王
'mr'q 'wykwkwmyñ ,, © kwysuş wm 'wl 'ylyk
- 656 17. bäg , isig özümin ulañ ay , biltü- 濟我命 , 知
p'k ,, 'syk 'wyz wmyñ 'wl'nk 'y ,, pyltw
- 657 18. rünj **maña b(ä)lgülüg** , barın yokın oglum- 兒存與亡。
rwnk m'nk' plkwlwkw ,, p'r yn ywq yn 'wqlwm
- 658 19. nuñ , üç kögürçän⁴⁷⁷ atayın , tülümtä 453b22 夢見三鴿鷄 ,
nwnk ,, 'wyç kwykwrçk'n "d'yyn ,, twylwm t'
- 659 20. körtüm **adırtlıg** , 'äñ kiçigi balakınak , 小者是愛子 ;
kwyrwm "dyrtlyq ,, "nk kyçyky p'l'qyn'q
- 660 21. **kiçigi oglum sakınur m(ä)n** , **uçar ärkän**
kyçyky 'wqlwm s'qynwr mn ,, 'wç'r 'rk'n
- 661 22. bälınçtäğ , laçın kapdı **kiçigin** , **bo** busuş- 453b23 忽被鷹奪去 ,
p'lynkd'k ,, l'çyn q'pdy kyçykyñ ,, pw pwsuş

⁴⁷³ U 837 ön (3): tıdılğalı.

⁴⁷⁴ U 837 ön (2): yignän (yynkn'ñ); U 878 ön (2): yiñnä (yynkn').

⁴⁷⁵ U 837 ön (3): -.

⁴⁷⁶ U 837 ön (3): y(a)rılıkagalır (yrlyq'q'lyr).

⁴⁷⁷ U 878 arka (2): kögürçün.

634

- 662 1. ug **sakınçığ** sözlägäli **kim ugay** , çommış **悲愁難具陳。**
wq s'qynçyq swyz l'k'ly kym 'q'y ,, çwm myş
- 663 2. batmış ärür m(ä)n , busuşlug taloy **için-** 453b24 我今沒憂海 ,
p'tmyş 'rwr mn ,, pwsş lwq t'lwy 'yçyn
- 664 3. **tä** , ugramış **m(ä)n** ölümkä , unakaya **趣死將不久 ;**
t' ,, 'wqr'myş mn 'wylwm k' ,, 'wn'q'y '
- 665 4. kâçmädin , aţayım üçün korkar⁴⁷⁸ m(ä)n , 453b25 恐子
k'çm'dyn ,, 'd'yym 'wyçwn qwrq'r mn ,,
- 666 5. yitmiş yokağmış bolgay **mu tep** , küsüş- **命不全 , 願**
yytmyş ywq'tmyş owlq'y mu tep ,, kwysş
- 667 6. **üm ol elig bæg** , isdätzün tilätzün **為速求覓。**
wm 'wl 'ylyk p'k ,, 'ysd'tz wn tyl'tz wn
- 668 7. tavraţı , yänä äşiddim taştınkı , 453b26 又聞外
t'vr'dy ,, y'n' 'şyddym t'ş tynqy ,,
- 669 8. **yolki** kişi sözlämişin , kiçig **人語 , 小**
ywlqy kyşy swyz ® l'myş yn ,, kyçyk
- 670 9. teginig tiläyü , **taki** tapışmaz ärmiş **子求不得 ;**
tykyn yk tyl'yw ,, t'qy t'pyşm'z 'rmyş
- 671 10. **tep** , mäniñ köñülüm **arıtı** , **ançak(i)ya** 453b27 我今意
typ ,, m'nynk kwnkwl wm 'ryty ,, 'nç'qy '
- 672 11. eñç ärmäz , küsüşüm **ol elig bæg** , **不安 , 願王**
'ynç 'rm'z ,, kwysş wm 'wl 'ylyk p'k ,,
- 673 12. irinçäkzün meni **ymä** , **montag** ötünü **哀愍我。**
'yrynçk'z wn myny ym' ,, mwnt'q 'wytwnw

⁴⁷⁸ U 3147 ön (4) : korkur (qwrqwr).

- 674 13. tükätip , **elig bägniñ** hatunı , **tolp** 453b28 夫人白王已 ,
twyk'dyp ,, 'ylyk p'k nynk q'twn y ,, twlp
- 675 14. ät'özin kötürüp , yerkä çaldı **bir** 舉身而蹙地 ;
't'wyz yn kwytwrwp ,, yyr k' ç'ldy pyr
- 676 15. **yumgi** , açığıña **umadın** , ögin köñül- 453b29 悲痛心
ywmqy ,, "çyq ynk' 'wm'dyn ,, 'wy kyn kwnkwl
- 677 16. in **ıçğındı** , tuyunmadı bilinmädi⁴⁷⁹ 悶絕 , 荒迷不覺知。
yn 'yçqyndy ,, ④ twywnm'dy pylynm'dy
- 678 17. munkul tältök kal bolup , yinçgä kızlar 453c01 姝女
mwnkqwl t'ltwk q'l pwlwp ,, yynçk' qyz l'r
- 679 18. **kuvragı** , körüp hatunniñ⁴⁸⁰ **ançulayu** , 見夫人 ,
qwvr'q y ,, kwyrwp q'twn nynk "nçwl'yw
- 680 19. yertä **tüşüp kamılıp** , ögsiräp tınsırap 悶絕在於地 ;
yyr t' twyşwp q'mylp ,, 'wyksyr'p tynsyr'p
- 681 20. yatmışım , **ötrü** kamagun **bir yañlıg** , 453c02 舉聲皆
y'tmyş yn ,, 'wytrw q'm'q wn pyr y'nklyq ,,
- 682 21. ulug **ünin** sıgtaştılar , kal boltılar 大哭 , 憂惶
'wlwq 'wynyn syqd'şty l'r ,, q'l pwly l'r
- 683 22. busuşka , yitdürtümüz **teginig tep** , 失所依。
pwsuş q' ,, yytdwrtwmyz tykynyk typ ,,
- 684 23. äşidip elig bäg monçulayu , **ämgäklig** 453c03 王聞如是語 ,
'şydyp 'ylyk p'k mwnçwl'yw ,, 'mk'k lyk

635

onunç tokuz y(e)g(i)rmi

'wnwnç twqwz ykrmy

⁴⁷⁹ U 3147 arka (3) : bilmädi.

⁴⁸⁰ Mz 476 arka (4) : hatunnuñ.

- 685 1. **yaŋku**⁴⁸¹ **yıgı**⁴⁸² **ünin** , busuş köñüliñä **懷憂**
y'nkqw yyq y 'wyn yn ,, pwsuş kwnkw1 ynk'
- 686 2. basııp , säringäli umadı ;⁴⁸³ **bo** tıltagin **不自勝** ; 453c04 **因**
p'sydyp ,, s'rynk'ly 'wm'dy ,, ,, pw tylt'q yn
- 687 3. tuţuztı , buryuklarka bäglärkä , **命諸群臣** ,
twdwsty ,, pwrywq l'rq' p'k l'r k' ,,
- 688 4. **t(ä)rkin tavrak** tiläñlär , sävär amrak ögü- **尋求所愛子**.
trkyn t'vr'q tyl'nk l'r ,, s'v'r 'mr'q 'wykw
- 689 5. kümin , **bäglär** yumgın üntilär , balık- **453c05 皆共出城**
kwmyñ ,, p'k l'r ywmqyn 'wynty l'r ,, p'lyq
- 690 6. tın **irak** taşgaru , oron oron sayu **外** , 各隨處
tyn 'yr'q t'şq'rw ,, 'wrwn 'wrwn s'yw
- 691 7. **yadılp** , istädilär **kamagun** , **追覓** ;
y'dylyp ,, 'yst'dy ® l'r q'm'q wn ,,
- 692 8. yaşları aka yıglayu ; ayıtdılar **453c06 涕泣問**
y'ş l'ry "q' yyql'yw ,, ,, "yytdy l'r
- 693 9. kişikä , **elig bägniñ ögüki bodis(a)t(a)v** **諸人** :
kyşy k' ,, 'ylyk p'k nynk 'wykwky pwdystv
- 694 10. tegin kanta ol **tep** ; amtı **monta** **王子今何在** 453c07 **今**
tykyn q'nt' 'wl typ ,, ,, 'mty mwnt'
- 695 11. **ol teginniñ** , ölügi tirigi **nätäg** **者為存亡** ,
'wl tykyn nynk ,, 'wylwky tyryky n't'k
- 696 12. **ol** , **bar mu idi** biltäçi , barmış yer- **誰知所去處**
'wl ,, p'r mw 'ydy pylt'çy ,, p'r myş yyr

⁴⁸¹ U 805 ön (4): yaŋkulug (y'ñkq̄w/wq̄).

⁴⁸² U 815 ön (5): /yçy.

⁴⁸³ R-M (635, 2): , (,,).

- 697 13. in **adırlıg b(ä)lgülüg** , näçökin ärsär 453c08 云何
yn ”dyrtlyq plkwlwk ,, n’çwkyn ’rs’r
- 698 14. **katıglanıp** , körkitinlär biziñä , tarka- 令我見 ,
q’tyql’nyp ,, kwyrkytyinkl’r pysynk’ ,, t’rq’
- 699 15. ru ketärü berinlär , busuşumuznı köñül- 解我憂悲心
rw kyt’rw pyrynk l’r ,, pwsşş wmwz ny kwnkwł
- 700 16. tin , kamag kişilär bir yañlıg , söz- 453c09 諸人悉共傳
tyn ,, q’m’q kyşy © l’r pyr y’nklyq ,, swyz
- 701 17. lätilär aytilar ; **bodis(a)t(a)v** tegin , 咸言王子
l’ty l’r ”yty l’r ,, ,, pwdystv tykyn
- 702 18. **kaçan ok** , ölyük **ol tep tetilär** , 死 ;
q’ç’n ’wq ,, ’wylywk ’wl typ tyty l’r ,,
- 703 19. **bäglär monı** äşidip , yançiltılar busuş- 453c10 聞者皆傷悼 ,
p’kl’r mwny ’şydyp ,, y’nçty l’r pwsşş
- 704 20. in , yerintilär yıglayu , ämgäntilär 悲歎苦難裁。
yn ,, yyrynty l’r yyql’yw ,, ’mk’nty l’r
- 705 21. **artokrak** , ötrü ol üdün **tavratı** ; 453c11 爾時
’rtwqr’q ,, ’wytrw ’wl ’wytwn t’vr’dy ,, ,,
- 706 22. maharaçe elig han , açığ **ünin** yıglayu , 大車王 , 悲號
m’q’r’dy ’ylyk q’n ,, ”çyq ’wyñyn yyql’yw ,,
- 636**
- 707 1. **örü** turtı oronıntın , **yakın bartı** 從座起 ;
’wytrw twrty ’wrwnyntyyn ,, y’qyn p’rty
- 708 2. **k(ä)ntü özi** , hatun **kamılmış** oronka 453c12 即就夫人處 ,
kntw ’wyz y ,, q’twn q’myl myş ’wrwn q’

- 709 3. **sogik** suvın bükürdi⁴⁸⁴ , ät'öziñä 以水灑其身。
swqyq swv yn pwykwrđy ,, 't'wyz ynk'
- 710 4. **bütürü** , **ol sogik** suv **küçintä** , **elig** 453c13 夫人蒙水灑 ,
pwytwrw ,, 'wl swqyq kwyçynt' ,, 'ylyk
- 711 5. **bägniñ** hatunı , **ötrü** temin edil- 久乃得
p'k nynk q'twn y ,, 'wytrw tymyn 'ydyl
- 712 6. di , **ançak(i)ya** ögländi , yaşı aka 醒悟 ; 453c14 悲啼
dy ,, 'nç'qy ' 'wykl'ndy ,, 'y's y 'q'
- 713 7. töküldi , elig bāgkā ayıtdı , ögük- : 以問王我兒
twykwldy ,, 'ylyk p'kk' 'yytdy ,, 'wykwk
- 714 8. käyäm bar mu ärmiş , **ayzun** 今在不
k'y 'm p'r mw ® 'rmyş ,, 'yz wn
- 715 9. **maña adırtlıg** , y(a)rlikadı elig bāg , hatun- 453c15 王告夫人
m'nk' 'dyrtlyq ,, yrlyq'dy 'ylyk p'k ,, q'twn
- 716 10. mña **inçä** tep , ıdtım m(ä)n kamag **bäg-** 曰 : 我已使諸人 ,
ynk' 'ynç' typ ,, 'ydtym mn q'm'q p'k
- 717 11. **lärig** , **alp alpagut äränlärig** , tört- 453c16 四
l'ryk ,, 'lp 'lp'qwt 'r'n l'ryk ,, twyrt
- 718 12. tin sınar **oronta** , tilägäli teginig , 向求王子 ,
tyn synk'r 'wrwn t' ,, tyl'k'ly tykyn yk ,,
- 719 13. takı **ymä** b(ä)lgürmüz , **uvşak tavşak** sav 尚未有消息。
t'qy ym' plkwrm'z ,, 'wvş'q t'vş'q s'v
- 720 14. sözün , elig bāg yänä y(a)rlikadı , 453c17 王又告
swyz yn ,, 'ylyk p'k y'n' yrlyq'dy ,,
- 721 15. hatunıña **inçä tep** , **hatunum** 夫人 :
q'twn ynk' 'ynç' typ ,, q'twnwm
- 722 16. s(ä)n **särilgil**⁴⁸⁵ , **monçulayu üküş** bulgan- 汝莫生煩惱 ,

⁴⁸⁴ SuvKaya (636, 3): bügürdi.

		sn s'rylk'y ,, © mwnçwl'yw 'wykwş pwlq'n	
723	17.	ma , k(ä)ntü özünin aşnuça , ancak(ı)ya m ' ,, kntw 'wyz wnky n''şnwç' ,, ''nç'qy '	453c18 且當自
724	18.	enç kılğıl ; ikägü birlä aţlanıp , 'ynç qylqyl ,, ,, 'yk'kw pyrl' ''d l'nyp ,,	安慰 , 可共出
725	19.	tilägäli arıgka baralm , ötrü elig tyl'k'ly ''ryq q' p'r'lym ,, 'wytrw 'ylyk	追尋。453c19 王
726	20.	bäg k(ä)ntü özi , hatunı birlä ikägü , p'k kntw 'wyz y ,, q'twny pyrl' 'yk'kw ,,	即與夫人 ,
727	21.	koşuglug kañlita olorup , tärkin qwşwq lwq q'nkly t' 'wlwrwp ,, trkyn	嚴駕而前進 ;
728	22.	tavratık(ı)ya bartılar , katıg ünin t'vr'ty qy ' p'rty l'r ,, q'tyq 'wynyn	453c20 號動聲
729	23.	yıglayu ⁴⁸⁶ , köñülläri açıyu , busuşlug ⁴⁸⁷ yyql'yw ,, kwnkw l'ry ''çyyw ,, pwsş lwq	悽感 , 憂
637			
		onunç ülüş y(e)girmi , 'wnwnç 'wylwş ykrmy ,,	
730	1.	köñülin örtänü , oot yalınm kwnkw l'yn 'wyrd'nw ,, 'wwt y'lyn yn	心若火
731	2.	yalar täg , aţlıg ⁴⁸⁸ yüüzlüg birgärü , y'l'r t'k ,, ''d lyq ywwz lwk pyrk'rw ,,	然。453c21 士庶百
732	3.	miñ kara bodun arkası , ymä balıktın mynk q'r ' p'wdwn ''rq'sy ,, ym' p'lyq tyn	千萬 ,

⁴⁸⁵ SuvKaya (636, 16): särilgäy.

⁴⁸⁶ U 823 ön (2) + U 778 ön (2): yıglaşu (yyql'şw).

⁴⁸⁷ U 823 ön (3): pwsş lwq.

⁴⁸⁸ R-M (637, 2): aţl(i)g ('dlq)

- 733 4. ündilär , elig bägig edärü⁴⁸⁹ , öñin 亦隨王出城 ;
'wyndy l'r ,, 'ylyk p'kyk 'yd'rw ,, 'wynkyn
- 734 5. öñin küsâyü , tilädilär teginig , 453c22 各欲求王子 ,
'wynkyn kwys'yw ,, tyl'dy l'r tykynyk ,,
- 735 6. yıglayu sıgıayü buşanu⁴⁹⁰ , ünläri **idi** 悲號聲
yyql'yw syqd'yw pwş'nw ,, 'wyn l'ry 'ydy
- 736 7. sönmädin , **bodis(a)t(a)v teginig** elig bæg , 不絕。453c23 王
swynm'dyn ,, pwdystv ® tykynyk 'ylyk p'k ,, 求愛子
- 737 8. **körgäli bolmak** umınçın , törttin 故 ,
kwyrk'ly pwlm'q 'wmynçyn ,, twyt tyn
- 738 9. yınaktın tälmirä , bakar ärdi⁴⁹¹ **kamagta** , 目視於四方 ;
yynk'q tyn t'lmyr ' ,, p'q'r 'rdy q'm'q t' ,,
- 739 10. körti **anda** bir kişig , **öziñä ugrap** 453c24 見有一人
kwyrty 'nd' pyr kyşyk ,, 'wyzy ynk' 'wqr'p
- 740 11. kälmişin , saçı **başı yadılp** , ät'öz- 來 , 被髮
k'lmyş yn ,, s'çy p'ş y y'dylyp ,, 't'wyz
- 741 12. inä kan yukup , tolp ät'özi **bir** 身塗血 , 453c25 遍體
ynk' q 'n ywqwp ,, twlp 't'wyz y pyr
- 742 13. **yañlg** , tozka tuprakka kömülüp , 蒙塵土 ,
y'nklyq ,, twz q' twpr'q q' kwymwlwp ,,
- 743 14. açığ **ünin** sıgıayü , **ötrü** yakın 悲哭逆前
'çyq 'wyn yn syqd'yw ,, 'wytrw y'qyn
- 744 15. kälmişin , körüp **ötrü** elig bæg , 來。453c26 王見
k'lmyş yn ,, kwyrwp 'wytrw 'ylyk p'k ,,
- 745 16. montag **yañlg** yavız b(ä)lgüg , yañır- 是惡相 ,
mwnt'q y'nklyq ® y'vyz plkwk ,, y'nkyr

⁴⁸⁹ U 778 ön (5): 'yt'rw.

⁴⁹⁰ altta iki noktalı ş.

⁴⁹¹ R-M (637, 9): ärti ('rty); U 778 arka (3): ärti ('rty).

- 746 17. tı yänä üstäldi , buşmak kagurulmak 倍復生憂
dy y'n' 'wyst'ldy ,, pwşm'q q'qwrwlm'q
- 747 18. ämgäki , ötrü örü kötürüp , 惱 , 453c27 王便舉
'mk'ky ,, 'wytrw 'wyrw kwydwrwp ,,
- 748 19. iki eligin yokaru , ärtiñü açığ ün- 兩手 , 哀號不自裁。
'yky 'ylykyn ywq'rw ,, 'rtynkw ''çyq 'wyn
- 749 20. in⁴⁹² sıgıtı⁴⁹³ , tal çıbıkı täg titräyü ,
yn syqd'ty ,, t'l çypyqy t'k tydr'yw ,,
- 750 21. anda yänä başlayu , bir buryukı bar 453c28 初有一大臣 ,
'nd' y'n' p'şl'yw ,, pyr pwrywq y p'r
- 751 22. ärti , iya taya tavrana , yakın kälip 匆忙至
'rtı ,, 'yy' t'y' t'vr'nw ,, y'qyn k'lyp
- 752 23. bäggärü 王所 ,
p'k k'rw
- 638**
- 753 1. ötündi ol buryukı , elig bägkä inçä tep , 453c29 進白大王曰 :
'wytwndy 'wl pwrywq y ,, 'ylyk p'k k' 'ynç' typ ,,
- 754 2. yalvarur m(ä)n küsüyü , yıglamazun monı täg 幸願勿悲哀 ;
y'lv'rwr mn kwys'yw ,, yyql'm'z wn mwny t'k
- 755 3. elig bägniñ ögüki , oğlı tegin 454a01 王之所愛子 ,
'ylyk p'k nynk 'wykwky ,, 'wqly tykyn
- 756 4. mahas(a)tve , bulmağılar ärsär ymä , amtı- 今雖求未獲。
m'q'stvy ,, pwlm'ty l'r 'rs'r ym' ,, 'mdy
- 757 5. ka tägi tiläyü , unak(a)ya kaçmädin , 454a02 不久
q't'ky tyl'yw ,, 'wn'qy ' k'çm'dyn ,,
- 758 6. kälip täggäy seziksiz , ançak(t)y- 當來至 ,
k'lyp t'kk'y syz yksyz ,, ''nç'qy

⁴⁹² Mz 283 ön (5): -.

⁴⁹³ R-M (637, 20): sıgıtadı (syqt'dy)

- 759 7. a boşutzun , ulug elig bæg busuşın , 以釋大王憂。
' pwswtz wn ,, 'wlwq 'ylyk p'k pwswş yn ,,
- 760 8. ötrü elig bæg yänälä , ançak(ı)ya 454a03 王復更
'wytrw 'ylyk p'k © y'n'l' ,, "nç'qy '
- 761 9. yoritukta , körti sapça **bir** buryuk , 前行 , 見次大臣
ywrytwq t' ,, kwyrty s'pç' pyr pwrywq ,,
- 762 10. **ymä yakın** kälmişin , **yaguk** barıp 至 , 454a04 其臣詣
ym' y'qyn k'lmyş yn ,, y'qwq p'ryp
- 763 11. **içgärü** , elig bægniñ öskindä , yaş- 王所 , 流淚
'yçk'r ,, 'ylyk p'k nynk 'wyskynd' ,, y'ş
- 764 12. ı aka **yıglayu** , **ötrü inçä** tep 白王
y "q' yyql'yw ,, 'wytrw 'ynç' typ
- 765 13. ötündi , **ulugı** iki tegitlär , 言 : 454a05 二子
'wytwndy ,, 'wlwq y 'yky tykyt l'r ,,
- 766 14. amtı yügärü äsän ol , busuşlug oot- 今現在 , 被憂火
'mty ywk'rw 's'n 'wl ,, pwswş lwq 'wwt
- 767 15. in⁴⁹⁴ **örtänü** , sıkılmışlar **ät'öz-** 所逼 ;
yn 'wyrd'nw ,, © syqylmyş l'r 'd'wyz
- 768 16. **i** , '**añ kiçigi** üçünçi , **m(a)has(a)tve** 454a06 其第三王子 ,
y ,, "nk kyçyky 'wyçwnçy ,, mq'stvy
- 769 17. **bodis(a)t(a)v** , ärtimlig törökä şinjirtip , 已被無常吞。
pwdystv ,, 'rtymlyk twyrw k' synkyrdyp ,,
- 770 18. **ärtä kırılı täginmiş** , körü täginmiş 454a07 見
'rt' qyrylw t'kynmyş ,, kwyrw t'kynmyş
- 771 19. aç barşığı , yañı änükläp yaturın , 餓虎初生 ,
"ç p'rz yq ,, y'nky 'nwkl'p y'twr yn ,,

⁴⁹⁴ Mz 238 arka (1): [oo]tka (///t q').

- 772 20. **k(ä)ntü açın̄a umadın**⁴⁹⁵ , änüklärin⁴⁹⁶ yegä- 將欲食其子 ;
kntw ’çynk’ ’wm’dyn ,, ’ñwkl’ryn yyk’
- 773 21. li ugramışın , **amrak ögüki m(a)ha-** 454a08
ly ’wqr’myš yn ,, ’mr’q ’wykwky mq’
- 774 22. **s(a)tve , y(a)rlıkançuçı köñüllüg** bodis(a)t(a)v 彼薩埵王子 ,
stvy ,, yrlyq’nçwçy kwnkwł lwk pwdystv
- 639**
onunç bir otuz ,
’wnwnç pyr ’wtwz ,,
- 775 1. **ulug** y(a)rlıkançuçı köñül turgurdı , ol **bars** 見此起悲心 ,
’wlwq yrlyq’nçwçy kwnkwł twrqwrđy ,, ’wl p’rs
- 776 2. **üzä ugrayu** , üzäliksiz yolug küsâyü , 454a09 願求無上道 ,
’wyz ’ ’wqr’yw ,, ’wys’lyksyz ywl wq kwys’yw ,,
- 777 3. kut⁴⁹⁷ koluntı **bir köñülin** , kutgargu- 當度
qwt qwlwnty pyr kwnkwł yn ,, qwtq’rqw
- 778 4. ka **kenki üddä** , kamag tınlı(ı)glar oglan- 一切眾。
q’ kynky ’wytd’ ,, q’m’q tynlq l’r ’wql’ny
- 779 5. ın ,⁴⁹⁸ sakınçıg⁴⁹⁹ **bäk**⁵⁰⁰ ornatıp , burhan 454a10 繫想妙菩提 ,
yn ,, s’qynç yq p’k ’wrn’dyp ,, pwrq’n
- 780 6. kutılıg yeg **tüştä** ;⁵⁰¹ taloy ügüz 廣大深如海 ;
qwt y lyq yyk twyš t’ ,, ,, t’lwy ’wykwz

⁴⁹⁵ SuvKaya (638, 20): ömädin.

⁴⁹⁶ R-M (638, 20): ’nwkl’ryn (üstte nokta olmayan n).

⁴⁹⁷ R-M (639, 3): qwt (üstte iki noktası olmayan q).

⁴⁹⁸ R-M (639, 5): - (virgül yol).

⁴⁹⁹ Mz 381ön (2): [sak]ınçyn (///ynçyn).

⁵⁰⁰ Mz 381ön (2): pk.

⁵⁰¹ R-M (639, 6): , (,).

- 781 7. tåg keñ alkıg , tüpsüz⁵⁰² täriñ **töz**
t'k kynk ”lqyq ,, © twypswz t'rynk twyz
- 782 8. **nomta** , ötrü agıntı **yokaru** , ediz tag 454a11 即上高山
nwm t' ,, 'wytrw ”qdynty ywq'rw ,, 'ydyz t'q
- 783 9. töpösi üzä , **andıran** koğı kâmiş- 頂 , 投
twypw sy 'wyz ' ,, ”ndyr'n qwty k'myş
- 784 10. ti , aç bars öskintä ät'özin , 身餓虎前。
ty ,, ”ç p'rs 'wyskynt' 'd 'wyz yn ,,
- 785 11. küçsüzi üçün **tişi** bars , **tarıtp** 454a12 虎羸
kwyçswz y 'wyçwn tyşy p'rs ,, t'rdyp
- 786 12. yegäli umadı , kâmiş üzä k(ä)ntü 不能食 , 以竹自
yyk'ly 'wm'dy ,, q'myş 'wyz ' kntw
- 787 13. özi **ök**⁵⁰³ , yerip koğdı ömgänin , 傷頸 ;
'wyz y 'wk ,, yyryp qwtdy 'wymk'n yn ,,
- 788 14. **ömgän kanın yalgayu** , ötrü 454a13 遂
'wymk'n q 'n yn y'lq'yw ,, 'wytrw
- 789 15. yedi teginig , ät'özi **äti** 嗽王子身 ,
yydy t'kyn yk ,, 't'wyz y 'd y
- 790 16. **alkınıp** , kurug kaltı süñöki , 唯有餘骸骨。
”lqynyp ,, qwrwq © q'lty swynkwky ,,
- 791 17. **ötrü anda** elig bäg , hatunı birlä 454a14 時王及夫人 ,
'wytrw ”nd' 'lyk p'k ,, q'twny pyrl'

⁵⁰² R-M (639, 7): tüpsiz (twypsyz); SuvKaya (639, 7): tüpsiz; U 836 ön (5): ////swz; U 784 ön (5): tüptüz (twyp twyz).

⁵⁰³ R-M (639, 13): 'wq.

- 792 18. **ikägü**⁵⁰⁴ , äşidü birlä **bo savıg** , ögsirä- 聞已俱悶
'yk'kw ,, 'şydw pyr l' pw s'vyq ,, 'wysyr'
- 793 19. tilär bir yañlıg , busuşlug taloy 絕 ; 454a15 心沒於憂海 ,
ty l'r pyr y'nklyq ,, pwsş lwq t'lwy
- 794 20. içindä , **täriñ** bañıp köñülläri ;⁵⁰⁵
'yçynd' ,, t'rynk p'dyp kwnkwl l'ry ,, ,,
- 795 21. **sakinçlıg**⁵⁰⁶ kağgulug oot üzä , 煩惱火
s'qynç lyq q'tqw lwq 'wwt 'wyz ' ,,
- 796 22. örtändilär yalınayu , tapıgçı bağlär 燒然。454a16 臣
'wyr t'ndy l'r y'lyn'yw ,, t'pyq çy p'kl'r
- 797 23. **tavrañı** ,
t'vr'dy ,,
- 640**
- 798 1. çintan suvın **sogıtıp** , bükürdilär⁵⁰⁷ 以梅檀水 ,
çynt'n swv yn swqydyp ,, pwykwr dy l'r
- 799 2. saçdılar , elig bāgkā hatunka , 灑王及夫人 ;
s'çdy l'r ,, 'ylyk p'k k' q'twn q' ,,
- 800 3. **ötrü** turup ikägü , ulug **ünin** sıgtaş- 454a17 俱起大悲號 ,
'wyr twrwp 'yk'kw ,, 'wlwq 'wynyn syqd'ş
- 801 4. tılar , eliglärin kötürüp , köküzlärin 舉手椎胸臆。
ty l'r ,, 'ylykl'ryn kwytwrwp ,, kwykwz l'ryn
- 802 5. tokıdılar , üçünç buryuk inançı , 454a18 第三大臣
twqydy l'r ,, 'wyçwnç pwrywq 'yn'nç y ,,

⁵⁰⁴ U 836 arka (6): ikigü ('ykykw).

⁵⁰⁵ R-M (639, 20): , (,,).

⁵⁰⁶ R-M (639, 21): sakinçlug (s'qynç lwq).

⁵⁰⁷ SuvKaya (640, 1): bögürtilär.

- 803 6. **yakın** tägip **içgärü** , elig bägkä 來 , 白王
y'qyn t'kyp 'yçk'rw ,, 'ylyk p'kk'
- 804 7. ötündi , montag yañlıg savlarıg , 如是語 :
'wytwndy ,, mwnt'q y'nklyq s'v l'ryq ,,
- 805 8. körü tägindim iki teginig⁵⁰⁸ , ögsiz 454a19 我見二王子 , 悶
kwyrrw t'kyndym 'yky © tykyn yk ,, 'wyksyz
- 806 9. tınsız yaturlar , arıg sāmāk içindä , 絕在林中。
tynsyzy y'twr l'r ,, 'ryq s'm'k 'yçynd' ,,
- 807 10. kulut⁵⁰⁹ **ahp** sogık suv , bükürdüm⁵¹⁰ saç- 454a20 臣以冷水灑 ,
qwlwt 'lyp swqyq swv ,, pwykwrđwm s'ç
- 808 11. dım **olarka** , ötrü temin azk(ı)ya , 爾乃暫
dym 'wl'r q' ,, 'wytrw tymyn 'z qy ' ,,
- 809 12. öglänü tınlanu tägındılär , tälmirär- 蘇息 ; 454a21 顧
'wykl'nw tynl'nw t'kyndy l'r ,, t'lmyr'r
- 810 13. läär körürlär , törttin yınaktın 視於四方 ,
l'r kwyrwr l'r ,, twyrt tyn yynk'q tyn
- 811 14. **tüzütä** , inçä k(a)ltı yalın oot , 如猛火
twyz w t' ,, 'ynç' qlty y'lyn 'wwt ,,
- 812 15. kamagtın barça kavzamiş täg , 周遍。
q'm'q tyn p'rç' q'vs'myş t'k ,,
- 813 16. ançak(ı)ya turtukta , yänä 454a22 暫起而還
'nç' qy ' © twrtwq t' ,, y'n'

⁵⁰⁸ U 843 arka (4): tegitlärig.

⁵⁰⁹ SuvKaya (640, 10): kolup (QWLWT).

⁵¹⁰ SuvKaya (640, 1): bögürtüm; U 4769 arka (4) bürkürdi[m]

- 814 17. töpön tüşärlär , açığ **ünin** 伏 , 悲號
twypwn twyš'r l'r ,, "çyq 'wyn yn
- 815 18. yıglaşur , **ät'özläri** titräyü , elig- 不自勝 ;
yyql'şwr ,, 't'wyz l'ry tytr'yw ,, 'ylyk
- 816 19. lärin kötürüp , yalvaru täginürlär 454a23 舉手以哀言 ,
l'ryn kwytwrwp ,, y'lv'rw t'kynwr l'r
- 817 20. käyirkänçig , ögä **takşuru** täginür- 稱歎
k'yyrk'nçyk ,, 'wyk' t'qşwrw t'kynwr
- 818 21. lär , iniläriniñ ädgüsin , **bo sav-** 弟希有。
l'r ,, 'yny l'ry nynk 'dkw syn ,, pw s'v
- 819 22. **larıg** sözlämişin , äşidü birlä elig 454a24 王聞如是說 ,
l'ryq swyz l'myš yn ,, 'şydw pyrl' 'ylyk
- 820 23. bäg , **takı** artokrak asıldı , busuş- 倍增憂
p'k ,, t'qy 'rtwqr'q "syldy ,, pwswş
- 641**
onunç iki otuz ,
'wnwnç 'yky 'wtwz ,,
- 821 1. lug ootın küymäki , **ötrü** hatunı 火煎 ; 454a25 夫人
lwq 'wwt yn kwymm'ky ,, 'wytrw q'twn y
- 822 2. **umadı** , ulug **ünin** möñrädi , 大號咷 ,
'wm'dyn ,, 'wlwq 'wynyn mwynkr'dy ,,
- 823 3. orlayu kıkıra inçä tep , **ämgänü** sav 高聲作是語 :
'wrl'yw qyqyr' 'ynç' typ ,, 'mk'nw s'v
- 824 4. sözlädi , sävär amrak küsänçig , 454a26 我之小子偏重愛 ,
swyz l'ty ,, s'v'r 'mr'q kwys'nçyk ,,

- 825 5. atayk(ı)yam **ät'özi** , artırımliġ törö- 已為無常
 'd'y qy 'm 't'wyz y ,, 'rdymlyk twyrw
- 826 6. lüg rakşaşka , opa şıjirtü 羅剎吞 ;
 lwk r'kş'z q' ,, 'op' synkyrdw
- 827 7. **tükätmiş** , kalmış iki 454a27 餘有二
 twyk'tmyş ,, ② q'lmyş 'yky
- 828 8. känçlärim , **öñi adırılıp**⁵¹¹ **anta[da]**⁵¹² 子今現在 ,
 k'nç l'rym ,, 'wynky "drylyp "nt'[d']
- 829 9. ymä basıtıp busuşka , **ämgäklig** 復被憂
 ym' p'sydyp pwsuş q' ,, 'mk'klyk
- 830 10. ootın örtänmişlär , m(ä)n amtı 火所燒遍 , 454a28 我今
 'wwt yn 'wyrd'nmyş'l'r ,, mn 'mtı
- 831 11. t(ä)rk **barayın** , **ol inçip** tagka **arıg-** 速可之山下 ,
 trk p'r'yyn ,, 'wl 'ynçyp t'q q' "ryq
- 832 12. **ka** , ütläp ärigläp olarnı , küz[ä]- 安慰令其保
 q' ,, 'wyt'l'p 'rykl'p 'wl'r ny ,, kwyz/
- 833 13. ıäyin⁵¹³ özlärin , ötrü t(ä)rkın tavra[tı ,]⁵¹⁴ 餘命。454a29 即便
 d'yyn 'wyz l'rym ,, 'wytrw trkyn t'vr'// //
- 834 14. koşuglug kañlın yol körü , bir uç[ug]⁵¹⁵ 馳駕望前路 , 一
 qwşwq lwq q'nklyn ywl kwyrw ,, pyr 'wçl//
- 835 15. köñülin täggäli , ät'özin kämişmiş 心詣彼捨身
 kwnkwł yn t'kk'ly ,, 't'wyz yn k'myşmyş
- 836 16. **oronka** , yolta tuşdı iki og- 崖。454b01 路逢二子
 'wrwn q' ,, ywl t' ② twşdy 'yky 'wq
- 837 17. lanın , yıġlayu sıġıayu yorır[lar ,]⁵¹⁶ 行啼泣 ,

⁵¹¹ M 497 ön (2): adırılıp ("drylyp).

⁵¹² R-M (641, 8)'a göre.

⁵¹³ R-M (641, 13): küzätäyin (kwys'd'yyn).

⁵¹⁴ R-M (641, 13): tavraı (t'vr'dy).

⁵¹⁵ R-M (641, 14): uçlug ('wçlwq).

- l'n yn ,, yyql'yw syqd'yw ywryr /// //
- 838 18. yañıg kepig⁵¹⁷ içgınıp , köküzlärin t[okıyör]⁵¹⁸ 椎胸懊惱失容儀 ;
y'nkyq kypyk 'yçqynyp ,, kwykwz l'ryn t////////
- 839 19. busanmışın ,⁵¹⁹ **oları**⁵²⁰ körüp ö[gi]⁵²¹ 454b02 父母見已
pws'nmyş yn ,, 'wl'r ny kwyrwp '////
- 840 20. kañı , busuş ämgäkkä kavı[şıp⁵²² yumgı⁵²³] 抱憂悲 , 俱
q'nky ,, pwsuş 'mk'kk' q'vy/// ////
- 841 21. bartılar⁵²⁴ **ol** ta[gka ät'özin buşı bermiş]⁵²⁵ 往山林捨身
p'rty l'r 'wl //// // //// // ////
- 842 22. oronka , kaçan [anta⁵²⁶ tägdilär ,]⁵²⁷ 處。454b03 既至
'wrwn q' ,, q'ç'n //// // //// //
- 642**
- 843 1. bodis(a)t(a)vniñ ät'özin , buşı bermiş 菩薩捨身
pwdystv nynk 't'wyz yn ,, pwşy pyrmyş
- 844 2. **arıgka** , **ötrü** kamagun birgärü , 地 , 共聚
'ryq q' ,, 'wytrw q'm'q wn pyrk'rw ,,
- 845 3. **üzä turup** yıglaşdılar , yevigin tizi- 悲號生大苦 ; 454b04
'wyz ' twrwp yyql'şdy l'r ,, yyvykyn tisy
- 846 4. gin kämişip , käyirkänçig kılını , ävd{t}i- 脫去瓔珞盡哀心 , 收
kyn k'myšyp ,, k'yyrk'nçyk qylynw ,, 'vdy
- 847 5. lär yıgdılar bodis(a)t(a)vniñ sünjök- 取菩薩身餘骨。
l'r yyqdy l'r pwdystv nynk swynkwk

⁵¹⁶ R-M (641, 17): yorırlar , (ywryr l'r ,,).

⁵¹⁷ R-M (641, 18): k'pyk.

⁵¹⁸ SuvKaya (641, 18): tokı[p]; R-M (641, 18): tokı[yör] twqy(ywr)

⁵¹⁹ R-M (641, 19): -.

⁵²⁰ R-M (641, 19): oları , (,,).

⁵²¹ Mz 497 arka (4) ve Çince metindeki 母 *mu* karakterine göre; R-M (641, 19): a[nta ök].

⁵²² Çince paralelindeki 抱 karakterine ve R-M (641, 20)'ye göre; Mz 497 arka (4-5): ////'dyp.

⁵²³ Mz 497 arka (5) ve Çince metindeki 俱 karakterine göre; R-M (641, 20): -.

⁵²⁴ Mz 497 arka (5): p'rdyl'r.

⁵²⁵ R-M (641, 21) ve Mz 497 arka (5)'lere göre.

⁵²⁶ Mz 497 arka (6):-.

⁵²⁷ Mz 497 arka (6): t[äg]dilär.

- 848 6. in , kamag kişilär kuvragı , ayap 454b05 與諸人眾
yn ,, q'm'q kyşy l'r qwvr'q y ,, 'y'p
- 849 7. [ag]ırlap bir yañlıg , astup eñti- 同供養 , 共造
///yrl'p pyr y'nk ⊕ lyq ,, 'stwp 'dty
- 850 8. [lär] kamagun , yeti ärdinig eñiglig , 七寶萃堵波。
/// q'm'q wn ,, yyty 'rdynyk 'ydyk lyk ,,
- 851 9. [ol]⁵²⁸ şarirıg bāklādi ; hamtsita⁵²⁹ urup 454b06 以彼舍利置函
/// ş'ryr yk p'kl'dy ,, ,, q'mtsy t' 'wrwp
- 852 10. [anı]ŋ⁵³⁰ içindä ;⁵³¹ busuşlugın bartılar 中 , 整駕懷憂趣
///nk 'yçynd' ,, ,, pwsş lwq yn p'rtı l'r
- 853 11. kañlita olorup balıkka ; ; 城邑。
q'nkly t' 'wlwrwp p'lyq q' ,, ,, ,, ,,
- 854 12. ol üdün tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñri-
'wl 'wytwn twyk'l pylk' tñkry tñkry
- 855 13. [s]i⁵³² burhan anantka ötrü inçä 454b07 復告阿難陀 :
'y pwrq'n 'n'nt q' 'wytrw 'ynç'
- 856 14. tep y(a)rlikadı , öñrä üddäki 往時
typ yrlyq'dy ,, 'wynkr' 'wyt d'ky
- 857 15. bodis(a)t(a)v m(a)has(a)tve atl(i)g tegin ärsär , 薩埵者 ;
pwdystv mq'stvy 'tlq tykyn 'rs'r ,,
- 858 16. ol amtı m(ä)n oğgurak [şakimuni] 454b08 即我牟尼是 ,
'wl 'mtı mn ⊕ 'wtqw'q //
- 859 17. [burhan] ärür m(ä)n , takı monta turgurma 勿生
///// 'rwr mn ,, t'qy mwnt' twrqwm'

⁵²⁸ Çince metindeki 彼 *bi*'ye göre; SuvKaya (642, 9): ol; R-M (642, 9): bo.

⁵²⁹ SuvKaya (642, 9): kam(a)tsida.

⁵³⁰ R-M (642, 10): [äst]üp; SuvKaya (642, 10): [anı]ŋ.

⁵³¹ U 835 ön (6): ol ş(a)rirıg k[amtsida] urup b(ä)klādi/lär anıñ için.

⁵³² R-M (642, 13): -[si].

- 860 18. [öŋ]i⁵³³ ärki tep yat⁵³⁴ sakınç , *maharaṭe*⁵³⁵ 於異念。
 ////y 'rky tep y't s'qynç ,, m'q'r'dy
- 861 19. [atl(i)g bä]g⁵³⁶ ärsär , aṭam ṣutodane⁵³⁷ *han* 454b09 王是父淨
 //// //k 'rs'r ,, 'd'm m'q'r'dy ṣwtwd'ny q'n 飯,
- 862 20. [ärür , öŋrä]⁵³⁸ üddäki hatunı , *amti* anam⁵³⁹ 后是母
 //// // ////// 'wytd'ky q'twny ,, 'mty 'n'm
- 863 21. [m(a)hamaya ärür ,]⁵⁴⁰ *ulugı* tegin 摩耶 ; 454b10 太子
 ////// // // 'w/wqy tykyn
- 864 22. [ärür maitri , ikinti]si⁵⁴¹ ärür *mançuşiri* , 謂慈氏 , 次曼殊室利。
 //// ////// // //////sy m'nçwşyry ,,
- 865 23. [ol üdtäki ti]şi bars , m(a)hapratçapade⁵⁴² 454b11 虎是大世主 ,
 /// ////// //şy p'rs ,, mq'pr'tç'p'dy

643

onunç üç otuz ,
 'wnwnç 'wyç 'wtwz ,,

- 866 1. **g(a)v[tam]i**⁵⁴³ ärür , **yeti** änüklärintä beşäğü 五兒
 kv///y 'rwr ,, yyty 'nwkl'ryn t' pyş'kw
- 867 2. beş pançake⁵⁴⁴ boltılar , birisi **änük** 五苾芻 ; 454b12 一是
 pyş p'nç'ky pwltı l'r ,, pyrysy 'nwk

⁵³³ U 835 arka (5) ve U 3431 ön (2) + U 882 ön (2)'ye göre; R-M (642, 18): turgurma[đın öŋ]i; SuvKaya (642, 18) : turgurma[da öŋ]i.

⁵³⁴ U 794 arka (5): y'd.

⁵³⁵ U 835 arka (6) ve U 3431 ön (3) + U 882 ön (3): mq'r'ty.

⁵³⁶ R-M (642, 19)'a göre.

⁵³⁷ U 882 ön (3): ṣwdwt'ny.

⁵³⁸ R-M (642, 20): [ärür , öŋ]rä.

⁵³⁹ U 882 ön (4): ärür.

⁵⁴⁰ R-M (642, 21)'e göre; U 882 ön (4): m(a)hamaye hatun.

⁵⁴¹ SuvKaya (642, 22): ini]si; U 3431 ön (5) + U 882 ön (5) : ulug tegin maitri ol ikintis[i ärü]r mançuşiri ;

⁵⁴² U 775 ön (3): mq'pr'ç'p'dy; U 3431 ön (6) + U 882 ön (6): mq'p'///p'ty.

⁵⁴³ U 882 ön (6): k'vd'my; U 775 ön (3): k'v'my.

⁵⁴⁴ U 775 ön (4) ve U 882 arka (1)'e göre; R-M (643, 2): p'nçyky; SuvKaya (643, 2): pançıkı.

- 868 3. **amti** ärür , *m(a)hamotgalyatiri*⁵⁴⁵ **ät'özi** 大目連 ,
'mtý 'rwr ,, *mq' mwtk'ly'tyry 't'wyz y*
- 869 4. birisiniñ **amti** ärür şaripüire⁵⁴⁶ **arh(a)nt** 一是舍利弗。
pyrýsy nynk 'mtý 'rwr ş'rypwdyry ''rq'nt
- 870 5. **ät'özi** , *m(ä)n sizlärkä toyınlar a* 454b13 我為汝等
't'wyz y ,, *mn syz l'r k' twyyn l'r '*
- 871 6. **[uk]ıtu**⁵⁴⁷ **biltürü** nomladım , ärtmiş üd- 說 , 往昔
///ytw pyltwrw nwml'dym ,, 'rtmyş 'wyt
- 872 7. **[lä]rtä** , adınlarka , asıg kılmak tıtag- 利他緣 ;
//rt' ,, ''dyn l'rq' ,, ® ''syq qylm'q tylt'q
- 873 8. **[ı]mın**⁵⁴⁸ , monı monçulayu **kat[ıgla]nu bodis(a)t(a)v-** 454b14 如
/myn ,, mwny mwnçwl'yw q't'///nw pwdystv 是菩薩
- 874 9. **[lar] yorigınta** ,⁵⁴⁹ burhan kutın **[bulguluk]**⁵⁵⁰ 行 , 成佛因
(l'r) ywryqynt' ,, pwrq'n qwtyn pwlqwlwq
- 875 10. tıtaglarta **yorıdım** , **bodis(a)t(a)vlar [yorigınta]**⁵⁵¹ **當學**。454b15
tylt'q l'r t' ywrydym ,, pwdystvl'r (ywryqynt') 菩薩
- 876 11. **yorımıšta** ,⁵⁵² <*bodis(a)t(a)v ärkän titmiş*>⁵⁵³ **[ät'öz]ümin ol üddä**
[m(ä)n] 捨身時 ,
ywrymyş t' ,, //wmyyn 'wl 'wyt d' //
- 877 12. **öz köjülümtä** öritdim , ulug bädük 發如是弘誓 ;
/wyz kwnkwl wm t' 'wrytdym ,, 'wlwq p'dwk

⁵⁴⁵ R-M (643, 3)'e göre; U 3431 arka (2) + U 882 arka (2): *mq'm[wtk']ly'ny*; U 775 ön (5): *m(a)hamoğgilyayane (mq'mwtkyly'y'ny)*.

⁵⁴⁶ U 775 ön (6): *[şarip]ıtri*.

⁵⁴⁷ R-M (643, 6): *[körk]ıtü*; SuvKaya (643, 6): *[ok]ıtu*.

⁵⁴⁸ U 775 arka (2) ve U 882 arka (5): tıtagın (*tylt'q yn*).

⁵⁴⁹ U 882 arka (6): ; (, ,,); U 775 arka (3): -.

⁵⁵⁰ U 775 arka (4)'e göre, (*pwlqwlwq*).

⁵⁵¹ R-M (643, 10)'a göre; SuvKaya (643, 10): *bodis(a)t(a)v[lar yorigınta]*.

⁵⁵² *bodis(a)t(a)vlar [yorigınta] yorımıšta* , → U 775 arka (5-6): -.

⁵⁵³ U 775 arka (5)'e ve Çince metne göre, bk. Açıklamalar: .

- 878 13. kut kolmak⁵⁵⁴ , **bo** at'özüm süñöki , 454b16 願我身
qwt qwlm'q ,, pw 't'wyz wm swynkwky ,,
- 879 14. kaltı **ärsär bo yertä** , ken käligmä 餘骨 , 來
q'lty 'rs'r pw yyrt' ,, kyn k'lykm'
- 880 15. üdlärtä , asıg kılzun tınl(ı)glarka 世益眾生。
'wyt l'rt' ,, 'syq qylz wn tynlq l'rq'
- 881 16. **tep ; ; una⁵⁵⁵ amtı bi[l]-**
typ ,, ,, ,, ,, ® 'wn' 'mtı py/
- 882 17. **-iñ⁵⁵⁶ toyınlar a⁵⁵⁷** , at'özümün [tit]miş⁵⁵⁸ 454b17 此是捨身處
ynk twyyn l'r ' ,, 'twyz wmyyn ///myş
- 883 18. **süñök⁵⁵⁹ yeti ärdinin eñiglig** , 七寶
swynkwk yyty 'rdynyn 'ydyklyk ,,
- 884 19. **[örit]miş⁵⁶⁰ bo astup⁵⁶¹** , ärtmäkiñä ülgü- 牽堵波 ; 454b18 以經
/////myş pw 'sdwp ,, 'rtm'kynk' 'wylkw
- 885 20. [süz sansız]⁵⁶² üküş üç kolu , äri⁵⁶³ äri 無量時 , 遂
/// ///// 'wykwş 'wyt qwlw ,, 'rw 'rw
- 886 21. [kömülti **täriñ**]⁵⁶⁴ batıp⁵⁶⁵ tuprakta , **ol** 沈於厚地。
//////// // p'dyp twpr'q t' ,, 'wl
- 887 22. [üdlärtä **bir uçlug**]⁵⁶⁶ kut kolmışım 454b19 由昔本願
//// // // // // qwt qwlmış ym

⁵⁵⁴ U 775 arka (6): kolun[mak] (qwlwn//).

⁵⁵⁵ U 780 ön (3)'wn'.

⁵⁵⁶ R-M (643, 16-17): amtı bi[l]iñ → U 780 ön (3): bo ärür

⁵⁵⁷ U 780 ön (3):-.

⁵⁵⁸ R-M (643, 17): (twt)myş; U 811 ön (3): [ti]tmiş ye[r] (?).

⁵⁵⁹ U 811 ön (3): -.

⁵⁶⁰ R-M (643, 19)'a göre; SuvKaya (643, 19): [ärt]miş (?).

⁵⁶¹ R-M (643, 19): astup ('stwp); U 811 ön (4): stup (stwp).

⁵⁶² R-M (643, 20)'ye göre; SuvKaya (643, 20): [-süz ärür].

⁵⁶³ U 780 ön (6): ärür ('rwr).

⁵⁶⁴ U 780 ön (6)'ya göre.

⁵⁶⁵ R-M (643, 21): batıp (p'typ).

⁵⁶⁶ U 780 arka (1)'e göre.

- 888 23. [küçintä tılta]gı⁵⁶⁷ ey(i)n tınl(i)glarıg , 力，隨緣
 ////////// //q y 'yyn tnlq l'ryq ,,
- 644**
- 889 1. oğguru kutgaru bergükä , **anın amtı** 興濟渡 ;
 'wsqwrw qwtq'rw pyrkw k' ,, 'nyn 'mtı
- 890 2. **bo tušta** , asıg kılğalı⁵⁶⁸ tınl(i)glarka , 454b20 為利於人天 ,
 pw twş t' ,, 'syq qylq'ly tynlq l'r q' ,,
- 891 3. **yagız** yerig toplup , **yokaru** ünmişi 從地而涌出。
 y'qyz yyr yk twpwlwp , ywq'rw 'wynmyş y
- 892 4. **bo ärür**⁵⁶⁹ **tep y(a)rıkadı ; ; ;**⁵⁷⁰
 pw 'rwr typ yrlyq'dy ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 893 5. tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi 454b21 爾時世尊
 twyk'l pylk' pylyklyk tñkry tñkry sy
- 894 6. **burhan** bo çatıkıg⁵⁷¹ nomlayu y(a)rıkamışta 說是往昔因緣之時 ,
 pwrq'n pw ç'dyk yk nwm l'yw yrlyq'myş t'
- 895 7. **ol kamag ulug terin kuvrag üstün** 無量阿僧 454b22 企耶
 'wl q'm'q 'wlvq tyryn ® qwvr'q 'wysdwn
- 896 8. t(ä)ñri **altın** yalañuk alkugun barça 人天大眾 ,
 tñkry 'ldyn y'l'nkqw 'lqw qwn p'rç'
- 897 9. yerinüyü⁵⁷² açıyu ögirip sävinip adm 皆大悲喜 ,
 yyrynkwıw 'çyyw 'wykyryp 'dyn

⁵⁶⁷ U 811 arka (1), U 780 arka (2) ve Çince metindeki 力 *li* karakterine göre; SuvKaya (643, 23): [içintä tılta]gı.

⁵⁶⁸ R-M (644, 2): qylq'ly. (üstte iki noktalı *ğ* farkı).

⁵⁶⁹ R-M (644, 4): ärür , (virgül farkı).

⁵⁷⁰ U 839 arka (5): ; (,) .

⁵⁷¹ R-M (644, 6): çatıkıg (ç'tyk yk).

⁵⁷² Röhrborn (UW40: açı- II): yirinü; Erdal (OTWF, 476): yerinü

- 898 10. muḡadıp üzäliksiz üstünki yeg 歎未曾有，悉發 454b23 阿耨多
mwnk'dyp 'wys'lyksyz 'wysdwnky yyk
- 899 11. köni tüz tuymak burhan kutıña **b(ä)k** 羅三藐三菩提
kwyny twyz twym'q pwrq'n qwtynk' pk
- 900 12. **katıg** köñül öritdilär , **monı monçulayu** 心。復告樹神：
q'tyq kwnkwl 'wrytydy l'r ,, mwny mwnçwl'yw
我為報 454b24 恩，
- 901 13. **bo** nomlug käzig ärtüktä **tükäl bilgä** 故致禮敬。
pw nwmlwq k'z yk 'rtdwkt' twyk'l pylk'
- 902 14. **t(ä)ḡri t(ä)ḡrisi** burhan **k(ä)ntünüḡ** 佛
tnkry tnkry sy pwrq'n kntw nwnk
- 903 15. küü kälig ädrämin yıga y(a)rlikatukta 攝神力，
kww k'lyk 'dr'm yn yyq' yrlyq'twq t'
- 904 16. **ötrü** ol aştup ikiläyü yänä 其牽堵波還
'wytrw 'wl 'sdwp ® 'ykyl'yw y'n'
- 905 17. yerkä baıtıp **közünmäz boltı** ; ; ; 沒于 454b25 地。
Yyr k' p'dyp kwyswnm'z pwltı ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 906 18. altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta 454b26 金光明最
'ltwn 'wynklwk yrwq y'ltryq lyq qwp t'
- 907 19. kötrülmiş nom eligi **atl(ı)g nom bitigtä** 勝王經
kwytrwlmyş nwm 'ylyky 'tlq nwm pytykt'
- 908 20. ondın sıjarkı bodis(a)t(a)vlar **[t(ä)ḡri]** 十方菩薩
'wndyn synk'r qy pwdystv l'r ////

- 909 21. **t(ä)ñrisi**⁵⁷³ **burhan[ig]** *ögmäk* [atl(i)g yeti]⁵⁷⁴ 讚歎品
tnkrysy pwrq'n // 'wykm'k // // // //
- 910 22. otuzunç bölök [; ol üdün]⁵⁷⁵ 454b27 第二十七 454b28 爾時 ,
'wtwz wnç pwyłwk // // // // //
- 911 23. **tükäl bilgä biliglig t(ä)ñ[ri t(ä)ñrisi]**⁵⁷⁶
twyk'l pyłk' pylyklyk tn// // // // //
- 645**
onunç tört otuz
'wnwnç twyrt 'wtwz
- 912 1. **burhan** bo nom **ärđinig** nomlayu y(a)rılıkamış 釋迦牟尼如來說是經
pwrq'n pw nwm 'rdynyk nwm l'yw yrlyq'myş
- 913 2. üddä **ötrü** ondın sıjar yertinçüdaki 時 , 於十方世 454b29 界
'wytd' 'wytrw 'wndyn synk'r yyrtyñw d'ky
- 914 3. ülgüsüz üküş yüz minj tümän kolti 有無量百千萬億諸
'wylkwszw 'wykwş ywz mynk twym'n kwlyt
- 915 4. bodis(a)t(a)vlar kuvragı öñin öñin **k(ä)ntü** 菩薩眾 , 各
pwdystv l'r qwvr'q y 'wynkyn 'wynkyn kntw
- 916 5. **k(ä)ntü öz öz** uluşlarıntın **kälip sabloka-** 從本土, 454c01 詣
kntw 'wyz 'wyz 'wlwş l'ryn tyn k'lyp s'plwk'
- 917 6. **[d]atu**⁵⁷⁷ **atl(i)g yertinçü yer suv içindä**
'tw 'tlq yyrtyñw yyr swv 'yçynd'
- 918 7. **[ça]mbudivip**⁵⁷⁸ **uluşta** grtirakut⁵⁷⁹ tagka 鷲峰山 ,
//mpwdyvyp 'wlwş @t' krtyr'kwt t'q q'

⁵⁷³ R-M (644, 21): tkry sy.

⁵⁷⁴ R-M (644, 21)'e göre.

⁵⁷⁵ R-M (644, 22)'ye göre; U 840 ön (1): ol üdün; 886 a ön: ol ü[d]ün.

⁵⁷⁶ R-M (644, 23)'e göre.

⁵⁷⁷ R-M (645, 6): -[da]tu.

⁵⁷⁸ R-M (645, 7): [ça]mbudivip.

⁵⁷⁹ U 889 ön (6): krtr'kwt.

- 919 8. [bar]ıp⁵⁸⁰ tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi **burhan** 至世尊所 ,
 ///yp twyk'l pylk' tñkry tñkry sy pwrq'n
- 920 9. [ada]kınta beş tilgänin⁵⁸¹ yinçürü töpön 五輪著地 ,
 ///q ynt' pyş tylk'n yn yynçwrw twypwn
- 921 10. [yü]kündilär , yükünü tükätip bir uçlug 禮世尊已 , 454c02 –
 //kwndy l'r ,, ywkwnw twyk'dyp pyr 'wçlwq
- 922 11. **[s]üzök** köñülin ayaların kavşurup öñi 心合掌 ,
 /wyswk kwnkwł yn 'y'l'ryn q'vşwrwp 'wynky
- 923 12. öñi tilin bir ünin t(ä)ñri t(ä)ñrisi 異口同音
 'wynky tyl yn pyr 'wynyn tñkry tñkry sy
- 924 13. **burhanıg** ögä küläyü **inçä** tep ötündilär ; 而讚歎曰 :
 pwrq'n yq 'wyk' kwyl'yw 'ynç' typ 'wytwndy l'r ,, ,,
- 925 14. t(ä)ñrim **siziñ** ät'özünüz , şopag⁵⁸² altun 454c03 佛身微妙真金
 tñkrym syz ynk 't'wyz wnkwz ,, şwp'q 'ldwn
- 926 15. öñi **täg** , **körüp idi kanınçsız** , 色 ,
 'wynky t'k ,, kwyrwp 'ydy q'nynçsyz ,,
- 927 16. altunlug tagka ogşaıı , kopdın 其光普照等金山 ;
 'ltwn lwq t'q q' ® 'wqş'dy ,, qwpdyn
- 928 17. sıñar y(a)ruttur ,⁵⁸³ arıg süzök yup yumşak , 454c04 清淨柔軟。
 synk'r yrwtwr ,, 'ryq swyz wk ywp ywmş'q ,,
- 929 18. lenhua çäçäkkä ogşaıı , ülgüsüz 若蓮華 , 無量
 lynqw 'ç'ç'k k' 'wqş'dy ,, 'wlkwszw

⁵⁸⁰ R-M (645, 8)'e göre. SuvKaya (645, 8): [täğ]ıp; U 840 arka (1): barıp täğip; U 886 arka (1): täğip; AYS 27 (015): [bar]ıp.

⁵⁸¹ U 840 arka (2) ve U 886 arka (2): tilgän.

⁵⁸² SuvKaya (645, 15): sobak (?); AYS 27 (021): şopag.

⁵⁸³ U 789 ön (2): y(a)ruttur siz (yrwtwr syz); U 2940 ön (2): yaruttur , (y'rwrtwr ,,).

- 930 19. [sansız]⁵⁸⁴ äsrinü , eṭiḡlärin eṭilmiş äür⁵⁸⁵ 妙彩而嚴飾。
 ///// 'srynkw ,, 'ydyk l'ryn 'ydylmyş 'rwr
- 931 20. [otuz iki]⁵⁸⁶ lakşanın ,⁵⁸⁷ bir ägsüksüz 454c05 三十二相遍莊嚴 ,
 /// /// l'kş'n yn ,, pyr 'kswkswz
- 932 21. [säkiz] on törlüg nayragın⁵⁸⁸ 八十種好皆圓備 ;
 ///// 'wn twyrlwk n'yr'q yn
- 933 22. [kama]ḡlḡ⁵⁸⁹ , y(a)rukunuz y(a)ruṭur , 454c06 光明晒著
 ///ylyq ,, yrwq wnkwz yrwdwr ,,
- 934 23. [tüzgäriñsiz]⁵⁹⁰ y(a)rukın , kirtin⁵⁹¹ öñi 無與等 ,
 /// ////////////// yrwq yn ,, kkyr tyn 'wynky
- 646**
- 935 1. üdrülmiş⁵⁹² siz⁵⁹³ ,⁵⁹⁴ tolun ay täḡ arıḡın , süz- 離垢猶如淨滿月。
 'wytrwlmyş syz , twlwn 'y t'k 'ryq yn ,, swyz
- 936 2. ök y(a)ruk ymä ätiḡgiri⁵⁹⁵ , **yañkulug körklä** 454c07 其聲清徹
 wk yrwq ym' 'dynkkyry ,, y'nkqwlwq kwyrkl' 甚微妙 ,
- 937 3. ününüz ol , arslan **hanı** kükrämiş täḡ 如師子吼震雷音 ;
 'wyn wnkwz 'wl ,, 'rsl'n q'ny kwyrk'myş t'k

⁵⁸⁴ U 789 ön (4)'e göre. R-M (645, 19): (tnksyz) [täñsiz]; SuvKaya (645, 19): [sansız]; AYS 27 (026): [sansız].

⁵⁸⁵ R-M (645, 19): äür , (virgül farkı).

⁵⁸⁶ U 789 ön (5) ve U 2940 ön (5)'lere göre; R-M ve SuvKaya (645, 20) [iki kırk]; AYS 27 (027): [otuz iki].

⁵⁸⁷ R-M (645, 20): -.

⁵⁸⁸ Raschmann 2005, 228: U 788 ön (6): nayrag-ın; SuvKaya (645, 21): ayrakın.

⁵⁸⁹ R-M ve SuvKaya (645, 22): ...*YLYQ*; AYS 27 (029): [kama]ḡlḡ.

⁵⁹⁰ U 788 arka (1): tüzgäriñ[siz] ve Çince metindeki 無與等 “mukâyese edilemez, dengi bulunamaz” ibaresine göre tamamlandı. Krş. R-M ve SuvKaya (645, 23): kün t(ä)ñri täḡ.

⁵⁹¹ U 789 arka (2): kyr tyn.

⁵⁹² R-M (646, 1): üdrülmiş ('wydrwl myş); SuvKaya: ütrülmiş; U 788 arka (2): üdrülm[i]ş.

⁵⁹³ U 788 arka (2): -.

⁵⁹⁴ U 788 arka (2): -.

⁵⁹⁵ U 788 arka (3): 'tyñkyry; AYS 27 (032): ätiḡgiri.

- 938 4. **tolp yertinçütä tigilig** , säkiz törlüg 454c08 八種
twlp yyrtynçw t' tykylyk ,, s'kyz twyrlwk
- 939 5. adrokka , tükälligi üzä yaraglıg , 微妙應群機 ,
”drwq q' ,, twyk'l lyky 'wyz ' y'r'q lyq ,,
- 940 6. kalavıñnıñta⁵⁹⁶ ulatı , **kövşäk ün-** 超勝迦陵頻伽等。
k'l'vynk nynk t' 'wl'ty ,, kwyvş'k 'wyn
- 941 7. **lärtä** yegädmış , yüz buyanlıg 454c09 百福妙
l'rt' yykytmyş ,, ⑥ ywz pwy'n lyq
- 942 8. b(ä)lgüg⁵⁹⁷ , eñilmiş körklä kırtışıg , 相以嚴容 ,
plkwk ,, 'ydylymyş kwyrkl' qyrtyş yq ,,
- 943 9. y(a)ruk yaltrıkka tükällig , kirsiz⁵⁹⁸ [mün]- 光明具足淨無垢 ;
yrwq y'ltryq q' twyk'l lyk ,, kkyr syz ////
- 944 10. süz⁵⁹⁹ süp süzök , süzülmiş y(a)ruk biligi- 454c10 智慧澄明
swz swyp swyz wk ,, swyswlmış yrwq pylykyn
- 945 11. ıñiz , taloy ügüz täg keñ **täriñ , u[lsuz]** 如大海 ,
kyz ,, t'lwy 'wykwz t'k kynk t'ryñ ,, 'w////
- 946 12. **tüpsüz** ädgüläriñiz , kök kalık täg 功德廣大若虛空。
twypswz 'dkw l'rynkyz ,, kwk q'lyq t'k
- 947 13. **yetinçsiz** , tägirmi **körklä** y(a)rukuñuz , 454c11 圓光
yytynçsyz ,, t'kyrmy kwyrkl' yrwq wnkwz ,,
- 948 14. ondın⁶⁰⁰ sıñar tolu ärür , tıltagı eyin 遍滿十方界 , 隨緣
'wndyn synk'r twlw 'rwr ,, tylt'q y 'yyn

⁵⁹⁶ U 789 arka (6): kala[v]ıñ[kı]ñnıñta; U 2940 arka (6): [kalavıñ]kñnıñta.

⁵⁹⁷ U 801 ön (1) + Mz 544 ön (1): y[e]g b(ä)lgün (y/k plkwñ).

⁵⁹⁸ Mz 544 ön (2): kyrsyz.

⁵⁹⁹ Mz 544 ön (2) ve Çince metindeki 垢 “kir” karakterine göre; R-M (646, 10): çöpsüz (çwypswz).

⁶⁰⁰ M 544 ön (5): ontun ('wntwn).

- 949 15. kutgarur siz , kamağ tınl(ı)glar oglanın , 普濟諸有情 ;
qwtq'rwr syz ,, q'm'q tynlq l'r 'wql'n yn ,,
- 950 16. nizvanılığ bodulmakıg , yıdı yukı⁶⁰¹ 454c12 煩惱愛染習皆
nyz v'ny lyq pıwdwl ② m'q yq ,, yyt y ywq
- 951 17. birlä tarkardıñız , ürüg uzaatı [y(a)rutur]⁶⁰² 除 , 法炬恒然
y pyrl' t'rq'rdynkyz ,, 'wyrwk 'ws'ty ////
- 952 18. siz , nomlug y(a)rukın tınmaksız , asıg tusu 不休息。454c13
syz ,, nwm lwq yrwq yn tynm'q syz ,, 'syq twsw 哀愍利益
- 953 19. kılur siz , tınl(ı)glarıg irinçkäp , közünür- 諸眾生 , 現
qylwr syz ,, tynlq l'ryq 'yrynçk'p ,, kwyswnwr
- 954 20. tä kenki üddä , mäñi ögrünç [kılur] 在未來能與樂 ;
t' kynky 'wytd' ,, m'nky 'wykrwnç ////
- 955 21. siz , yeg yörügüg **körkitü** , [nomlayur]⁶⁰³ 454c14 常為宣說第一義 ,
syz ,, yyk ywrwkwk kwyrkytw ,, //////////////
- 956 22. siz uzaatı⁶⁰⁴ , ençgü nirvan [mäñisin]⁶⁰⁵ 令證涅槃真寂靜。
syz 'ws'dy ,, 'ynçkw nyrv'n //////////////
- 957 23. bulturur siz **bir yañlıg** , ...
pwltwrwr syz pyr y'nklyq ,, ...

647

onunç beş otuz

'wnwnç pyş 'wtwz

⁶⁰¹ M 544 arka (1): yydy ywqy; R-M (646, 16): yyty ywqy.

⁶⁰² U 801 arka (2) + Mz 544 arka (2): y(a)[rutu]r; R-M (646, 17): 'ydyk; SuvKaya (646, 17): [kılur];
AYS 27 (047): [y(a)rutur].

⁶⁰³ Mz 544 arka (5)'e göre; R-M (646, 21): [kıldıg].

⁶⁰⁴ R-M (646, 22): uzaatı ('ws'ty).

⁶⁰⁵ U 801 arka (6) + Mz 544 arka (6) : mä[n]gisin.

- 958 1. başdinkı , yeg nomlarıg nomlayu , noş 454c15 佛說甘露殊勝法 ,
p'şdynqy ,, yyk nwm l'ryq nwm l'yw ,, nwş
- 959 2. tatıglıg sukançıg , **nom mäjisin** 能與甘露微妙義 ;
t'tyq lyq swq'nçyq ,, nwm m'nky syn
- 960 3. berür siz , noş tatıglıg **mäjülüg** nirvan- 454c16 引入甘露涅槃
pyrwr syz ,, nwş t'tyq lyq m'nkwlwk nyrv'n ,,
- 961 4. lıg⁶⁰⁶ balıkka kigürüp , noş tatıglıg 城 , 令受甘
lyq p'lyq q' kykwrwp ,, nwş t'tyq lyq
- 962 5. eğişsiz , **mängü** mäjig aşatur siz , 露無為樂。
'ydyksyz ,, m'nkkw m'nkyk "ş'dwr syz ,,
- 963 6. ürüg uzatı **tinmaksız** , sansarlıg 454c17 常於生死
'wyrwk 'wsdy tynm'q syz ,, s'ns'r lyq
- 964 7. taloy içindä , oğgurur siz 大海中 , 解脫
t'lwy 'yçynd' ,, ⑥ 'wsqwrwr syz
- 965 8. [äm]gäktin , kamağ tınl(ı)glar oğlanın , 一切眾生苦 ;
//k'k tyn ,, q'm'q tynlq l'r 'wql'n yn ,,
- 966 9. [orn]atur⁶⁰⁷ siz olarnı , ençgülüg äsängü- 454c18 令彼能住安
////dwr syz 'wl'r ny ,, 'ynçkwlwkw 's'nkw
- 967 10. lüg **keñ** yolta , uzun turkaru berür siz , 隱路 , 恒與
lwkw kynk ywl t' ,, 'wz wn twrq'rw pyrwr syz ,,
- 968 11. yetinçsiz mäjiläriğ köñülçä , t(ä)ğrim 難思如意樂。
yytynçsyz m'nky l'ryk kwnkwı ç' ,, tnkrym

⁶⁰⁶ R-M (647, 4): nirvan , arıglıg (nyrv'n ,, 'ryq lyq).

⁶⁰⁷ Çince metindeki 令…能住 karakterlerine göre; R-M (647, 9): [aş]atur; SuvKaya (647, 9): [il]ätür; AYS 27 (063): [orn]atur.

- 969 12. **siziñ** ädgülüg , taloy ügüzünüz 454c19 如來德海
syz ynk 'dkw lwk ,, t'lwy 'wykwz wnkwz
- 970 13. keñ täriñ ärür , arıtı boltukmaz⁶⁰⁸ 甚深廣 , 非諸
kynk t'rynk 'rwr ,, 'ryty pwltwqm'z
- 971 14. yöläşürügin⁶⁰⁹ , yöläştülüp⁶¹⁰ (düz. *yöläştürüp*) bilgäli , 譬喻所能知 ;
ywl'swrwkyn ,, ywl'sdwlwp pylk'ly ,,
- 972 15. **tolp** tnl(ı)gka **bir yañlg** , 454c20 於眾常
twlp tynlq q' pyr y'nklyq ,,
- 973 16. y(a)rlıkançuçı köñülünüz **ävrilür** , 起大悲心 ,
yrlyq'nçwçy kwnkwl © wnkwz 'vrylwr ,,
- 974 17. al altağda⁶¹¹ tavrana , **ançak(ı)ya** 方便精勤恒
"l "lt'q q' t'vr'nw ,, "nç'qy
- 975 18. **ymä** tınmaz siz , **täriñ** 不息。
' ym' tynm'z syz ,, t'rynk
- 976 19. [bil]gä⁶¹² **äriğlig**⁶¹³ , taloy ügüzünüz 454c21 如來智海
///k' ///yklyk ,, t'lwy 'wykwz wnkwz
- 977 20. [kidyğsız]⁶¹⁴ *ol* , t(ä)ñrili yalañuklı 無邊際 , 一切人天
///// /// 'wl ,, tkry ly y'l'nkwq ly
- 978 21. [kamagun täñlä]gäli⁶¹⁵ **umazlar** ,⁶¹⁶ 共測量 ;
//////// //k'ly 'wm'z l'r ,,

⁶⁰⁸ SuvKaya (647, 13): bultukmaz; AYS 27 (067): boltukmaz.

⁶⁰⁹ AYS 27 (068): yüläşürügin.

⁶¹⁰ St. Pt. ve R-M (647, 14): ywl'sdwlwp; SuvKaya (647, 14) : yöläştürüp; AYS 27 (68): düz. *yöläştürüp*.

⁶¹¹ Açıklaması için bk.UW 84a-b; AYS 27, Açıklamalar: 071.

⁶¹² Çince metindeki 智 karakterine ve Mz 656göre; R-M (647, 19): (yn)k' 'ryklyk .

⁶¹³ R-M (647, 2): äriğlig ('ryklyk); UW 429a: äriğlig; Mz 656 ön (1): [bi]lğlig (//lyk lyk); SuvKaya (647, 19): bilğlig; AYS 27 (073): äriğlig.

⁶¹⁴ Mz 656 ön (1)'e göre.

⁶¹⁵ Mz 656 ön (2)'ye göre.

⁶¹⁶ R-M (647, 21): -.

- 979 22. [kaltı birök]⁶¹⁷ miñ tımän , 454c22 假使千萬
 //// //// mynk twym'n ,,
- 648**
- 980 1. kolti kalplar ärtginçä , 億劫中 ,
 kwltı k'lp l'r 'rtkynç' ,,
- 981 2. **katıglansar birgärü** , bilü umazlar 不能得知其少分
 q'tyql'ns'r pyrk'rw ,, pylw 'wm'z l'r
- 982 3. yarımın⁶¹⁸ , kavırak(ı)ya⁶¹⁹ 其少分。454c23 我今略
 y'rym yn ,, q'vyr ' qy '
- 983 4. ögdümüz, t(ä)ñrim **siziñ yetinçsiz** 讚佛功德 ,
 'wykdwkwmwz ,, tkrym syz ynk yydynç
- 984 5. , ädgülüg taloy içindä , 於德海中
 syz ,, 'dkw lwk t'lwy 'yçynd' ,,
- 985 6. bir tamızım(ı)ya⁶²⁰ **ülüşin** , 唯一滌 ;
 pyr t'myz ym qy ' 'wylwş yn ,,
- 986 7. bo buyanıg ävirip , alku⁶²¹ 454c24 迴斯福
 pw pwy'n yq ® 'vyryp ,, 'lqw
- 987 8. tınl(ı)glarka berür biz , 聚施群生 ,
 tynlq l'r q' pyrwr pyz ,,
- 988 9. kut kolur biz t(ä)rk⁶²² üdüñ , 皆願速
 qwt qwlwr pyz trk 'wytwn ,,
- 989 10. burhan kutın bulzunlar , 證菩提果。
 pwrq'n qwt yn pwlz wn l'r

⁶¹⁷ R-M (647, 22), Mz 656 ön (3) ve SuvKaya (647, 22)'ye göre.

⁶¹⁸ Mz 656 ön (5): yörügün (ywrwkyn).

⁶¹⁹ SuvKaya (648, 3): kavırak(a)ya; AYS 27 (097): kavırak(ı)ya; Mz 656 ön (5): q'vyr' qy '.

⁶²⁰ Mz 656 ön (8): tamızk(a)ya (t'myz çy ').

⁶²¹ Mz 656 ön (9): -.

⁶²² Mz 656 ön (10): t'rk.

- 990 11. **tep monçulayu ögdilär ;**
typ mwnçwl'yw 'wykdy l'r ,,
- 991 12. anda ötrü uluş ulugı tükäl 454c25 爾時 ,
'nd' 'wytrw 'wlwş 'wlwq y twyk'l
- 992 13. bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi **burhan** 世尊
pylk' tkry tkry sy pwrq'n
- 993 14. **ol kamag bodis(a)t(a)vlar kuvragı-**
'wl q'm'q pwdystv l'r qwvr'q y
- 994 15. **nıñ bo montag ögdilig**
nynk pw mwnt'q 'wykdy lyk
- 995 16. **ötüglärin äşidü**
'wytwk © l'r yn 'şydw
- 996 17. **y(a)rıkap ; ; ;**
yrlyq'p ,, ,, ,, ,, ,,
- 997 18. **ötrü inçä** tep y(a)rıkadı , 告諸菩薩言 :
'wytrw 'ynç' typ yrlyq'dy ,,
- 998 19. ädgü ädgü sizlär tözün- 善哉 ! 善哉 !
'dkw 'dkw syz l'r twyz wn
- 999 20. lär **kuvragı** ya ; ... 汝等善能
l'r qwvr'q y y ' ,, ,, ...
- 1000 21. bo monçulayu **kop [törlüg]**⁶²³ 454c26 如是讚佛功德 ,
pw mwnçwl'yw qwp // // // // (利益有情 , 廣興佛事 ,)
- 1001 22. **kılmış ku<v>ra[tmiş]**⁶²⁴
qylmyş qwr'//// ...

⁶²³ Mz 656 ön (18)'e göre; R-M (648, 21) : töz (twyz).

⁶²⁴ R-M (648, 22): ku<v>ra[tmiş] (qwr'////); Mz 656 ön (18) qwvr'tmyş; SuvKaya (648, 22) ku<v>ra[tmiş].

- 1002 23. **agir** ayıg kılınç[larıg]⁶²⁵ 能滅 454c27 諸罪 ,
 ”qyr ”yyq qylynç /// //
- 649**
onunç altı otuz ,
 ’wnwnç ”lty ’wtwz ,,
- 1003 1. öçürüp ülgülänçsiz täñ-
 ’wyçwrwp ’wylkwł’nç syz t’ŋ
- 1004 2. länçsiz **yeg** buyan ädgü 生無量福。
 l’nç syz yyk pwy’n ’dkw
- 1005 3. kılınçlarıg kazganguluk
 qylynç l’ryq q’sq’n qwlwq
- 1006 4. **tolp kamag** tınl(1)g oglan-
 twlp q’m’q tynlq ’wql’n
 (454c25 汝等善能 454c26 如是讚佛功德 ,)
- 1007 5. -ıña **ulug** asıg tusu kıl- 利益有情 ,
 ynk’ ’wlwq ”syq twsw qyl
- 1008 6. -daçı burhanlar işin 454c26... 廣興佛事 ,
 d’çy pwrq’n l’r ’yş yn
- 1009 7. **[i]şlädiñizlär**⁶²⁶
 //ş @ l’dynkyz l’r
- 1010 8. **tep y(a)rıkadı ; ;**
 typ yrlyq’dy ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1011 9. altun öñlüg y(a)ruk yaltrık- 454c28 金光明
 ”ltwn ’wynklwk yrwq y’ltryq

⁶²⁵ Mz 656 ön (19)’a göre.

⁶²⁶ R-M (649, 7)’ye göre; Mz 656 ön (24): [i]şlätiñizlär; U 6374 ön (2): [i]şlä]diñizlär; St. Pt. (649, 7): [i]ş {lädäçi}lädiñizlär (//ş l’d’çy @ l’dynkyz l’r), {lädäçi} kısmı noktalarla çevrelenmiş olup, yazım yanlış olduğunu ifade etmek için olmalı.

1012	10.	lıg kopta kötrülmiş nom lyq qwpt' kwytrwlmys nwm	最勝王經
1013	11.	eligi atl(i)g nom bitigtä 'ylyky ''tlq nwm pytyk t'	
1014	12.	somaketu bodis(a)t(a)v t(ä)ŋri t(ä)ŋri- swm'kytw pwdystv tnkry tnkry	妙幢菩薩
1015	13.	si burhanıg ögmäk sy pwrq'n yq 'wykm'k	讚歎
1016	14.	atl(i)g säkiz otuzunç bölök 'tlq s'kyz 'wtwz wnç pwyllwk	品第二十八
1017	15.	(boş)	
1018	16.	anda ötrü somaketu 'nd' ⑥ 'wytrw swm'kytw	454c29 爾時，妙幢
1019	17.	bodis(a)t(a)v olormış oron- pwdystv 'wlwrmys 'wrwn	菩薩即
1020	18.	ıntın ⁶²⁷ örü turup yn tyn 'wyrw twrwp	從座起，
1021	19.	[birtin] ⁶²⁸ sıjar oŋ ///// synk'r 'wnk	偏袒右
1022	20.	[äŋnintä]ki ⁶²⁹ ton- /////////ky twn	肩，

⁶²⁷ Mz 656 arka (4): ornıntın ('wrnyntyn).

⁶²⁸ R-M (649, 19): (pyrtyn); Mz 656 arka (4): pyrdyn.

⁶²⁹ R-M (649, 20): [äŋnintä]ki ('nknynt')ky; Mz 656 arka (5): ägnintäki ('knynt'ky).

- 1023 21. [in açınıp]⁶³⁰ oñ 右
// // // // // 'wnk
- 1024 22. [tizin yerkä]⁶³¹ urup 膝 455a01 著地 ,
/// // /// // 'wrwp
- 650**
- 1025 1. ayasın kavşurup 合掌
”y ’ syn q’vşwrwp
- 1026 2. **t(ä)ñri t(ä)ñrisi** burhanka 向佛 ,
tnkry tnkry sy pwrq’n q’
- 1027 3. yolanıp **yümçiksiz**⁶³² köz-
ywl’nyp ywmçyksyz kwyz
- 1028 4. **in tetrü körüp inçä**
yn tytrw kwyrwp ’ynç’
- 1029 5. tep ögdi ; ; ;⁶³³ 而說讚曰 :
typ ’wykdy ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1030 6. yüz buyanlığı lakşanın , 455a02 牟尼百福相
yww pwy’n lyq l’kş’n yn ,,
- 1031 7. tolu tükäl ärür siz , 圓滿 ,
twlw twyk’l ’rwr syz ,,
- 1032 8. ät’özünüz etigi , 無量功德以嚴身。
’t’wyz wnkwz ’ytyky ,,
- 1033 9. ädgülärin kolusuz ol⁶³⁴ ,
’dkw l’r yn qwlw swz ’wl ,,

⁶³⁰ Mz 656 arka (5): tonın açınıp.

⁶³¹ Mz 656 arka (6): tizin yerkä (tyz yn yyrk’).

⁶³² Mz 656 arka (8): yümçiksizin (ywmçyksyz yn); Mz 248 arka (2): yümçiksiz (ywmçyksyz).

⁶³³ Mz 656 arka (9) ve Mz 248 ön (2): , (,,); AYS 28 (18, dipnot⁶); Krş. Mz 248 ön (2): ’ynç’ typ ,,.

⁶³⁴ R-M: ol , (virgül farkı).

1034	10.	arığı üzä keñ ”ryq y ’wyz ’ kynk	455a03 廣
1035	11.	uluğ , adınlar ’wlwq ,, ”dyn l’r	大清淨人
1036	12.	sävip körgülük , s’vyp kwyrkw lwk ,,	樂觀 ,
1037	13.	miñ kün t(ä)ñri mynk kwyn tkry	猶如千日
1038	14.	y(a)rukı , birgärü y(a)rutu yrwq y ,, pyr’rw yrwtw	光明照 ;
1039	15.	turur täğ ; ; twrwr t’k ,, ,, ,, ,,	
1040	16.	yalınlıg bädizi- y’lyn lyq p’tyz yn	455a04 焰彩
1041	17.	ñiz kolusuz , y(a)ruklar<ı> ⁶³⁵ kyz qwlw swz ,, yrwq l’r	無邊光
1042	18.	tälim ol , ärdinilig t’lym ’wl ,, ’rdyny lyk	熾盛 , 如 <u>妙寶</u>
1043	19.	yügmäk ⁶³⁶ turur täğ [,] ⁶³⁷ ywkm’k twrwr t’k //	聚相
1044	20.	ärtiñü <yaraşı> ⁶³⁸ tokı[lıg] ’rtynkw twqy///	端嚴。

⁶³⁵ Mz 248 arka (1) ve Mz 656 arka (15)’e göre; R-M (650, 17): y(a)ruklar.

⁶³⁶ Mz 248 arka (2): ywykm’k.

⁶³⁷ AYS 28 (19): -.

⁶³⁸ Mz 248 arka (2)’ye göre.

- 1045 21. yaŋı tugmıŋ [kün⁶³⁹ t(ä)ŋri]
y'nky twqmyŋ (‘y tkry) 455a05 如日初出
- 1046 22. yalrışur täg [kök kalıkıg]⁶⁴⁰
y'ltrydwr t'k /// //// // 映虛空 ,
- 651**
onunç yeti otuz ,
'wnwnç yyty 'wtwz ,,
- 1047 1. altun öŋlög **yalrışı**⁶⁴¹ , yipüni
’’ltwn 'wynklwk y'ltryq y ,, yypwny
紅白分明間金色 ; 455a06 亦如
- 1048 2. yürüŋi **uz** ağırtlıg , ymä k(a)ltı
ywrwnky 'wz ’tyrtlyq ,, ym' qlty
- 1049 3. altunlug tag⁶⁴² , koptın⁶⁴³ sıŋar y(a)ruřur⁶⁴⁴ 金山光普照 ,
’’ltwn lwq t'q ,, qwptyn synk'r yrwdwr
- 1050 4. täg , kamagtın⁶⁴⁵ barça **y(a)rutur** siz , 悉能周遍
t'k ,, q'm'q tyn p'rç' yrwtwr syz ,,
- 1051 5. yüz miŋ **öŋi** uluŋlarıg , öçürür 百千土。455a07 能滅
yww mynk 'wynky 'wlwŋ l'ryq ,, 'wyçwrwr
- 1052 6. siz tınl(ı)glarınıŋ , ülgüsüz üküŋ 眾生無量
syz tynlq l'r nynk ® ,, 'wylkwszwz 'wykwŋ
- 1053 7. [ämgä]kin⁶⁴⁶ , alkuka barça berür 苦 , 皆與
///kyn ,, ’lqw q' p'rç' pyrwr

⁶³⁹ Mz 248 arka (3) ve Mz 656 arka (17)'ye göre; R-M (650, 21): [ay] (‘y).

⁶⁴⁰ Mz 248 arka (3): kök kalıkıg , (kwyk ç'lyç yq ,,); Mz 656 b (18): kök kalıkda (kwyk ç'lyç d').

⁶⁴¹ Mz 248 arka (4): y(a)rukı (yrwçy); Mz 656 arka (19): yalrışı (y'ltryçy).

⁶⁴² Mz 248 arka (5): altun tag (’ltwn t'q); Mz 656 arka (20): altun täg (’ltwn t'k).

⁶⁴³ R-M: qwpdyn; Mz 248 arka (5): çwpdyn.

⁶⁴⁴ Mz 248 arka (5) ve Mz 656 arka (21): y'rwtwr.

⁶⁴⁵ Mz 656 arka (21): ç'm'qdyn; Mz 248 arka (6): ç'm'q tyn.

⁶⁴⁶ R-M (651, 7): [ämgä]kin; Mz 656 arka (24): ämgäkin; AYS 28 (43): [ämg]äkin.

- 1054 8. [si]z⁶⁴⁷ , ulsuz tüpsüz yeg mänig , 無邊勝妙樂 ;
//z ,, 'wlszw twypswz yyk m'nkyk ,,
- 1055 9. [lakşa]nlarka⁶⁴⁸ tükällig , eṭigi 455a08 諸相具足悉嚴
///n l'rq' twyk'l lyk ,, 'ydyky
- 1056 10. [ar]ig⁶⁴⁹ körkünüzni , tınl(i)g uguşı **kalış-** 淨 , 眾生樂
//yq kwyrk wnkwz ny ,, tynlq 'wqwş y q'lyz
- 1057 11. [ız] , körüp **idi** kanmazlar , **kök y(a)ruk-** 睹無厭足。
// ,, kwyrwp 'ydy q'nm'z l'r ,, kwyk yrwq
- 1058 12. [ı]n⁶⁵⁰ **yaltrıklıg** , ražiravart⁶⁵¹ öñlüg 455a09
/n y'ltryq lyq ,, r'syr'v'rt 'wynklwk
- 1059 13. [sa]çınız⁶⁵² ol , kara kavuñlar⁶⁵³ **eliğläri** , 頭髮 柔軟 紺青色 ,
//çynkyz 'wl ,, q'r' q'vwnk l'r 'ylykl'ry ,,
- 1060 14. [h]ua çäçäk üzä üşmiş tæg , ögrünçü 猶如黑蜂集 妙華 ;
/w 'ç'ç'k 'wyz ' 'wyşmyş t'k ,, 'wykrwnçw
- 1061 15. köñülin täñ köñülin , **ärñiñü** arıg 455a10 大喜大捨淨
kwnkwl yn t'nk kwnkwl yn ,, 'rtynkw 'ryq
- 1062 16. eṭinmiş siz , ulug ädgü ögli <ulug>⁶⁵⁴ y(a)rlıkançu- 莊嚴 , 大慈大悲
'ydynmyş syz ,, 'wlwq 'dkw 'wykly yrlyq'nçw
- 1063 17. çı , **köñülkä** <ägsüksüz>⁶⁵⁵ tükällig ärür siz , kamag- 皆具足。
// // kwnkwl k' twyk'l lyk 'rwr syz ,, q'm'q

⁶⁴⁷ R-M (651, 8): [si]z; AYS 28 (44): [siz].

⁶⁴⁸ Mz 484 ön (3): l(a)kşanlarka (lkş'n l'r @ q') ve Çince metindeki 相 karakterine göre; R-M (651, 9): [buy]anlarka.

⁶⁴⁹ Mz 484 ön (3)'e göre; R-M (651, 10): [yar]ıg.

⁶⁵⁰ Mz 484 ön (5) ve Mz 748 ön (2)'ye göre; R-M (651, 11-12): y(a)ruk [tä]g.

⁶⁵¹ Mz 484 ön (5): r's'vrt; Mz 748 ön (2): r'z vrt.

⁶⁵² R-M (651, 13): [sa]çınız; AYS 28 (49): [saç]ınız.

⁶⁵³ Mz 484 ön (6): ka[vu]ğ (q'///k) ve Mz 748 ön (3): kavuğ.

⁶⁵⁴ Mz 484 arka (2), Mz 748 ön (7) ve Çince metindeki 大 karakterine göre.

⁶⁵⁵ Mz 484 arka (2) ve Mz 748 ön (8)'e göre.

- 1064 18. <da>⁶⁵⁶ [b]aşdınk⁶⁵⁷ lakşanın , ädgülärin 455a11 眾妙相好
/’şdynqy l’kş’n ® yn ,, ’tkw l’ryn
- 1065 19. [etiglig⁶⁵⁸, tuy]unmak⁶⁵⁹ bölöklüg nom üzä , 為嚴飾 , 菩提分法之
//////// // ///wnm’q pwywlwklwk nwm ’wyz ’ ,,
- 1066 20. [tolun bütmiş]⁶⁶⁰ özünüz ol , berdäçi 所成 ;
//// ////////////// ’wyz wnkwz ’wl ,, pyrd’çy
- 1067 21. [siz kamagka buyan]ıg⁶⁶¹ ulug törlüg⁶⁶² 455a12 如來能施眾
/// ////////////// //yq ’wlwq twyrlwk
- 1068 22. [asıg]ı[n bulturur siz]⁶⁶³ uzaıı , ⁶⁶⁴ başdınkı 福利 , 令彼常獲
//// y/ ////////////// // ’ws’dy ,, p’şdynqy
- 1069 23. [yeg enç mänjig adr]ok⁶⁶⁵ adrok ädgülär- 大安樂。 455a13 種種妙德
/// ////////////// //rwq ’trwq ’dkw l’r
- 652**
- 1070 1. in , yumgın birgärü eıılıp , y(a)rukın 共莊嚴 , 光明
yn ,, ywmqyn pyrk’rw ’ydylyp ,, yrwq yn
- 1071 2. yaltrıkın y(a)rutur siz , miñ tümän 普照千萬
y’ltryq yn yrwtwr syz ,, mynk twym’n
- 1072 3. öñi uluşlarıg , t(ä)ñrim siziñ 土 ; 455a14 如來
’wynky ’wlws l’ryq ,, tnkrym syz ynk

⁶⁵⁶ Mz 484 arka (3) (q̇’m’q t’) ve Mz 748 ön (9) (////d’)’a göre.

⁶⁵⁷ Mz 748 ön (13): -.

⁶⁵⁸ Çince metindeki (Taishō 455a11) 飾 “süslenmiş” karakterine göre tamamlandı, bk. Açıklamalar: 1063-1066; Mz 748 ön (10): [etig]lik.

⁶⁵⁹ Mz 484 arka (4) ve Mz 748 ön (10)’a göre (twywnm’q̇).

⁶⁶⁰ Mz 748 ön (11)’e göre.

⁶⁶¹ Mz 484 arka (5) ve Mz 748 a (12)’ye göre.

⁶⁶² Mz 484 arka (5): -.

⁶⁶³ Mz 484 arka (5-6) ve Çince metindeki 利 karakterine göre.

⁶⁶⁴ Mz 748 ön (13): -.

⁶⁶⁵ Mz 484 arka (6) ve Mz 748 ön (13-14)’e göre; R-M (651, 23): ”trwq ”trwq; AYS 28 (59): [yeg enç mänjig adr]ok adrok.

- 1073 4. y(a)rukluḡ , bälḡünüz⁶⁶⁶ ärtinü tolu ärür , 光相極圓滿 ,
yrwq lwq ,, p'lkwnkwz 'rtynkw twlw 'rwr ,,
- 1074 5. inçä k(a)ltı kün t(ä)ñri , kök kalıkta⁶⁶⁷ 猶如赫日遍空中。
'ynç' qlty kwyn tnkry ,, kwk q'lyq t'
- 1075 6. turur täḡ , sumer tag täḡ **agir** 455a15 佛如須彌
twrwr t'k ,, swmyr © t'q t'k "qyr
- 1076 7. **uluḡ** , ädgülärin tükäl siz , täḡirmi⁶⁶⁸ 功德具 ,
'wlvq ,, 'dkw l'ryn twyk'l syz ,, t'kyrmy
- 1077 8. uyur siz körkitḡäli , ontın⁶⁶⁹ sıña[rk1] 示現能周於十方 ;
'wywr syz kwyrkytk'ly ,, 'wntyn synk'///
- 1078 9. **uluşlarıḡ , körü kanınçsız tokılıḡ ,,** ⁶⁷⁰
'wlvş l'ryq ,, kwyrw q'nynçsyz twqyly/ //
- 1079 10. ıdok altun ağızınız ol , tüzd[äm] 455a16 如來金口妙端嚴 ,
'ydwq "ltwn "qyz ynkyz 'wl ,, twysd//
- 1080 11. yigi sädräksiz , kar täḡ yürün ti[ş]- 齒白齊密如珂雪。
yyky s'dr'ksyz ,, q'r t'k ywrwnk ty/
- 1081 12. iniz ol , täñḡäşisiz **uz körkli** ,
ynkyz 'wl ,, t'nkk'şysyz 'wz kwyrkl' ,,
- 1082 13. **täḡirmi**⁶⁷¹ **siziñ** yüüzünüz ol , oñaru 455a17 如來面貌
t'kyrmy sysynk ywwz wnkwz 'wl ,, 'wnk'rw

⁶⁶⁶ SuvKaya (652, 4): b(ä)lgünüz.

⁶⁶⁷ Mz 748 arka (4): q'lyq d'.

⁶⁶⁸ St. Pt. (652, 7): t'kyrmy; R-M (652, 7): täḡirm[i]; AYS 28 (66): t(ä)ñrim.

⁶⁶⁹ Mz 748 ön (22): ontun ('wntwn); Sözcük metnimizin diğér satırlarında -d- li biçimde 'wndyn olarak geçmektedir.

⁶⁷⁰ R-M (652, 9): tokı[lıḡ ,] twqy(lyq ,,).

⁶⁷¹ Mz 748 ön (26): t(ä)ñrim (tnkrym).

- 1083 14. ävrilmiş urun⁶⁷² lakşanın , kaş kavışığ- 無倫匹 , 眉間毫相常右旋 ;
'vrylmyş 'wrwn l'kş'n yn ,, q'ş q'vyşyq
- 1084 15. mta **tokılıg** , yılgu yumşak yıldırk- 455a18 光潤
ynt' twqylyq ,, yylqw ywms'q yyltyrq
- 1085 16. a⁶⁷³ , yürün s(a)parir⁶⁷⁴ ärdini tæg , kök 鮮白等頗梨 ,
' ,, ywrwnk sp'ryr 'rdynyk t'k ,, kwyk
- 1086 17. kalıkta turugma , tolun ayka 猶如滿月居空界。
q'lyq t' twrwq m ' ,, twlwn 'y q'
- 1087 18. oğşatı , **anın amtı yükün[ür m(ä)n** ,^{675,676}
'wqş'ty ,, 'nyn ⊕ 'mtı ywkwn// // //
- 1088 19. **antag osuglug bahşıka** , [alku]⁶⁷⁷
'nt'q 'wswä lwq p'qşy q' ,, '////
- 1089 20. **ädgölärniñ ornagı , aşı [kötrülmiş]**⁶⁷⁸
'dkw l'r nynk 'wrn'q y ,, 'dy //////////////
- 1090 21. **kañımka , tep [ögä yükünti]**⁶⁷⁹
q'nkym q' ,, typ // // // //
- 1091 22. ötrü t(ä)ñri t(ä)ñ[risi burhan soma-]⁶⁸⁰ 455a19 佛告妙幢
'wytrw tnkry tnk// // // // //
- 1092 23. ketu bodis(a)t(a)v[ka **inçä tep** y(a)rlikadı]⁶⁸¹ 菩薩 :
kytw pwdystv // // // // //

⁶⁷² SuvKaya (652, 14): orun; AYS 28 (73): urun.

⁶⁷³ SuvKaya (652, 16): yıldırğa; AYS 28 (74): yıldırğa.

⁶⁷⁴ Mz 748 arka (4): saparir (s'p'ryr); AYS 28 (75): s(i)parir.

⁶⁷⁵ Mz 748 arka (7):- (virgül farkı).

⁶⁷⁶ R-M (652, 18), Mz 748 arka (7) ve SuvKaya (652, 18)'ye göre.

⁶⁷⁷ U 905 ön (2) ve Mz 748 arka (8)'a göre; R-M (652, 19): ['än] ('nk); SuvKaya (652, 19): [alku]; AYS 28 (78):): a[lku].

⁶⁷⁸ R-M (652, 20), U 860 ön (2), Mz 748 arka (9) ve SuvKaya (652, 20)'ye göre.

⁶⁷⁹ R-M (652, 21)'e göre; Mz 748 arka (9): tedi (tydy); AYS 28 (80): [tedi ; ;]; SuvKaya (652, 21): [tedi]; AYS 28 (80):): [tedi :: :: :].

⁶⁸⁰ R-M (652, 22)'ye göre.

⁶⁸¹ R-M (652, 23)'ye göre; AYS 28 (82): bodis(a)t(a)v[ka ; ; ;].

653

onunç säkiz otuz ,

'wnwnç s'kyz 'wtwz ,,

- 1093 1. **kim s(ä)n somaketu** ya bo ögdilig **汝能如是讚佛** ,
kym sn swm'kytw y ' pw 'wykdy lyk
- 1094 2. **yükünç** üzä kamağ **tınl(ı)g oğlanın ädgü-** **功德不可思** 455a20 **議** ,
ywkwnç 'wyz ' q'm'q tynlq 'wql'nyñ 'dkw
- 1095 3. **kä mänjikä yaratguluk keğ alkıg** **利益**一切 ,
k' m'nky k' y'r'tqwlwq kynk "lqyq
- 1096 4. **yol orukug açä**⁶⁸² **yada körkitü**
ywl 'wrwq wq ''ç' y'd' kwyrkytw
- 1097 5. **bertiñ** , bilmäz ukmaz tınl(ı)glar **令未知者隨順修學**。
pyrtynk ,, pylm'z 'wqm'z tynlq l'r
- 1098 6. **[mo]nı**⁶⁸³ **tuta ögrätizünlär**⁶⁸⁴
//ny twt' © 'wykr'dynz wn l'r
- 1099 7. **tep y(a)rıkadı ; ;**
typ yrlyq'dy ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1100 8. altun öñlüg y(a)ruk yaltrıkılg kopta **455a21 金光明最**
"ltwn 'wynklwk yrwq y'ltryq lyq qwp t'
- 1101 9. kötrülmiş nom eligi **atl(ı)g nom biñig-**⁶⁸⁵ **勝王經**
kwytrwlmış nwm 'ylyky "tlq nwm pydyk
- 1102 10. **[t]ä** bodi söğüt t(ä)ñrisi **t(ä)ñri** **菩提樹神**
/ ' pwdy swykw tnkry sy tnkry

⁶⁸² SuvKaya (653, 4): näçä; AYS 28 (87): näçä.

⁶⁸³ AYS 28 (89): [mu]nı.

⁶⁸⁴ AYS 28 (89): ögrätizünlär.

⁶⁸⁵ R-M (653, 9)'da *pytyk* şeklinde yazılmış, ancak düzeltilerin yer aldığı sayfada *pydyk* olarak düzeltilmiştir (R-M 719, 653/9).

- 1103 11. **t(ä)ñrisi burhanig**⁶⁸⁶ ögmäk atl(1)g ʔokuz 讚歎品
tnkry sy pwrq'n yq 'wykm'k 'tlq dwqwz
- 1104 12. otuzunç bölök ; ; ; 第二十九
'wtwz wnq pwyłwk ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1105 13. <ötrü>⁶⁸⁷ [ol] üdün bođi sögüt t(ä)ñrisi 455a22 爾時 , 菩提樹神
/// 'wytwn pwtı swykwt tnkry sy
- 1106 14. [ym]ä **ök** şlok⁶⁸⁸ takşutın t(ä)ñri t(ä)ñri- 亦以伽他
// 'wk şlwkw t'qşwtyn tnkry tnkry
- 1107 15. [s]i **burhanig** ögä küläyü **inçä tep** 讚世尊曰 :
'y pwrq'n yq 'wyk' kwyl'yw 'ynç' typ
- 1108 16. ötündi , yükünür m(ä)n t(ä)ñrim **siz-** 455a23 敬禮
'wytwndy ,, ywykwnwrmn tnkrym syz
- 1109 17. **inç** , arıg süzök bilgä biliginizkä , 如來清淨慧 !
ynk ,, 'ryq swyz wk pylk' pylykynkyz k' ,,
- 1110 18. [yükün]ür m(ä)n **t(ä)ñrim sizinç** 敬禮
/////wrmn ® tnkrym syz ynk
- 1111 19. [ürü]g ürgit⁶⁸⁹ köni nom tiläklig 常求正法
/////k 'wyrkyt kwyny nwm tyl'k lyk
- 1112 20. [bilgä biliginç]izkä , yükünür m(ä)n 慧 ! 455a24 敬禮
///// /yz k' ,, ywkwnwrmn
- 1113 21. **[t(ä)ñrim nom är]mäz**⁶⁹⁰ nomtın tarkarda- 能離非法
///// /// //m'z nwm tyn t'rq'rd'

⁶⁸⁶ R-M (653, 11): t(ä)ñrisi burhanig.

⁶⁸⁷ Mz 748 arka (22)'ye göre.

⁶⁸⁸ Mz 748 arka (23): -.

⁶⁸⁹ AYS 29 (012): ürgüt.

⁶⁹⁰ Çince metindeki 非法 karakterlerine göre tamamlandı, bk. Açıklamalar: 1112-1114 (653, 20-22); R-M (653, 21): NKYZ; SuvKaya (653, 21): 'KYZ; AYS 30 (014): NKYZ.

- 1114 22. [çı bilgä biligiñizkä] , yükünür m(ä)n 慧！敬禮
// //// ////////////// // ,, ywkwnwrmn
- 1115 23. [t(ä)ñrim siziñ] uzatı tüz tutdaçı 恒
//////// // /// 'ws'ty twyz twtd'çy
- 654**
- 1116 1. adırmaz üdürmüz bilgä biligiñizkä , 無分別慧！
"dyrm'z 'wytwrm'z pylk' pylykynkyz k' ,,
- 1117 2. tañlançığ ärür siz t(ä)ñrim , uçsuz 455a25 希有世尊
t'nkl'nçyq 'rwr syz tñkrym ,, 'wçz wz
- 1118 3. kıdıgsız yorigıñız üzä , tañ- 無邊行 ,
qytyq syz ywryqynkyz 'wyz ' ,, t'nk
- 1119 4. lançığ ärür siz , uğumbar çäçäk täğ , 希有
l'nçyq 'rwr syz ,, 'wtwmp'r ç'ç'k t'k ,,
- 1120 5. alp tuşgulukuñuz üzä , tañlanç- 難見比優曇 ; 455a26 希
'lp twşqwlwq wnkwz 'wyz ' ,, t'nkl'nç
- 1121 6. ıg ärür siz , taglar hanı basmış 有如海鎮山王 ,
yq 'rwr syz ,, t'q ⑥ l'r q'ny p'smyş
- 1122 7. täğ , tañlançığ ärür siz ädgün barç- 希有善逝
t'k ,, t'nkl'nçyq 'rwr syz 'tkwn p'rç
- 1123 8. a (düz. *barmış a*)⁶⁹¹ , ülgüsüz sansız y(a)rukuñuz ä[rür ,] 光無量。
' ,, 'wylkwszw s'nsyz yrwq wnkwz '/// //
- 1124 9. tañlançığ ärür siz yavalmış a⁶⁹² , 455a27 希有調御
t'nkl'nçyq 'rwr syz y'v'lmyş ' ,,

⁶⁹¹ Çince metindeki 逝 karakteriyle uyumlu olması için doğru biçimi *barmış a* olmalıdır; SuvKaya (654, 7-8): barça; AYS 29 (023-024): *barmışa*.

⁶⁹² SuvKaya (654, 9): yavalmışa; AYS 29 (025): yavalmışa.

- 1125 10. bädük küsüşünüz üzä , tañlanç[ıg] 弘慈願 , 希
p'dwk kwyswş wnkwz 'wyz ' ,, t'nkl'nç//
- 1126 11. ärür siz şaki bağlıg a⁶⁹³ , kün t(ä)ñri- 有釋種明
'rwr syz ş'ky p'q lyq ' ,, kwyn tkry
- 1127 12. tä ärtmiş⁶⁹⁴ y(a)rukunuz üzä , nom- 逾日 ;
t' 'rtmyş yrwq wnkwz 'wyz ' ,, nwm
- 1128 13. layu **körkitü**⁶⁹⁵ y(a)rlikadınız ,⁶⁹⁶ bo⁶⁹⁷ nom 455a28 能說如是經
l'yw kwyrkytw yrlyq'dynkyz ,, pw nwm
- 1129 14. ärdini **eligin** , asıg tusu kılga/[ı ,] 中寶 , 哀愍利益
'rdyny 'ylykyn ,, 'syq twsw qylq' // //
- 1130 15. imärigmä kamag tınl(ı)gka ,⁶⁹⁸ örügin 諸群生。
'ym'rykm ' q'm'q tynlq q' ,, 'wyrwkyn
- 1131 16. amılın amırtgurmış ärür siz , alku 455a29 牟尼寂靜諸
'mylyn 'myrtqwrmyş 'rwr syz ,, 'lqw
- 1132 17. kaçıglarınız⁶⁹⁹ erži (*arži*) ya⁷⁰⁰ , örügin 根定 ,
q'çyq l'rynkyz 'yrşy y ' ,, 'wyrwkyn
- 1133 18. amılın kigürdäçi ärür siz , 能入寂靜
'myl yn kykwrd'çy © 'rwr syz ,,
- 1134 19. **mängü** nirvanlıg balıkka , örüg[in] 涅槃城 ; 455b01 能
m'ñkw nyrv'n lyq p'lyq q' ,, 'wyrwk//

⁶⁹³ SuvKaya (654, 11): bağlıga; AYS 29 (027): bağlıga.

⁶⁹⁴ SuvKaya (654, 12): artmış; AYS 29 (028): ärtmiş.

⁶⁹⁵ AYS 29 (029): körgitti.

⁶⁹⁶ U 787 ön (3): -.

⁶⁹⁷ U 787 ön (3): -.

⁶⁹⁸ U 787 ön (4): -.

⁶⁹⁹ U787 ön (5): kaçıglarınızını (q'çyq l'rynkyz ny).

⁷⁰⁰ U787 ön (5): 'rż y //; AYS 29 (039): irjiya.

- 1135 20. amılın ornatdaçı ärür [siz , samadi⁷⁰¹] 住寂靜等持門 ,
 ”myl yn ’wrn’td’çy ’rwr /// // // // // //
- 1136 21. dyan⁷⁰² **ıçıntä**⁷⁰³ [, örügin amılın]⁷⁰⁴ dy’n ’yçynt’ // // // // // // // // //
- 1137 22. bil{t}dürdäçi ärür [siz , täriñtä] 能知寂靜深
 pyltdwrđ’çy ’rwr /// // // // // // //
- 1138 23. täriñ **nom tözin** [, iki adaklık arasında]⁷⁰⁵ **境界**。455b02 兩足中
 t’rynk nwm twyz yn // // // // // // // // // // //

655

onunç tokuz otuz ,

’wnwnç twqwz ’wtwz ,,

- 1139 1. ayaguluk , ilinçsiz amrılmıřta⁷⁰⁶ turyuk 尊住空寂 ,
 ”y’qwlwq ,, ’ylynçsyz ’mrylmış t’ twrywä
- 1140 2. siz , şravak tetsilär⁷⁰⁷ ät’özin , 聲聞弟子身
 syz ,, řr’v’k tytsy l’r ’t’wyz yn ,,
- 1141 3. ymä ilinçsiz kılıyuk siz , alku 亦空 ; 455b03 一切
 ym’ ’ylynçsyz qylywq syz ,, ”lqw
- 1142 4. **eşiglig** nomlarınıñ , tözi barça 法體性皆
 ’ydyklyk nwm l’r nynk ,, twyz y p’rç’
- 1143 5. yok tetir , kamağ tınl(ı)g arkası , 無 , 一切眾生悉
 ywq tytyr ,, q’m’q tynlq ’rq’sy ,,

⁷⁰¹ U787 arka (1)’e göre; R-M ve SuvKaya (654, 21): ...

⁷⁰² R-M (654, 21): dy’n (ñ farkı).

⁷⁰³ R-M (654, 21): ’yçynt’ (ñ farkı).

⁷⁰⁴ U 797 arka (2)’ye göre; R-M ve SuvKaya (654, 21): ...; AYS 29 (037): [, örügin amılın].

⁷⁰⁵ U 797 arka (3) ve Çince metindeki 兩足中 karakterlerine göre; SuvKaya (654, 23): [ağırlaguluk]; AYS 29 (039): [, iki adaklık arasında].

⁷⁰⁶ U 787 arka (3): amrılmakta (’mrylm’q t’).

⁷⁰⁷ SuvKaya (655, 2): tıtsılar; AYS 29 (042): tetselar.

- 1144 6. yok kurugin amrılır , ürüg 空寂。455b04 我常
ywwq qwrwq yn ② 'mrylwr ,, 'wyrwk
- 1145 7. uzaıı öyür m(ä)n , burhanlarını 憶念於諸佛 ,
'ws'dy 'wywrmn ,, pwrq'n l'r nynk
- 1146 8. [ädg]üsin⁷⁰⁸ , ürüg uzaıı körügsäyür 我常樂見
///wsyn ,, 'wyrwk 'ws'dy kwyrwks'ywr
- 1147 9. [m(ä)]n, burhanlarını ät'özin ,⁷⁰⁹ 諸世尊 ;
/n ,, pwrq'n l'r nynk 't'wyz yn ,,
- 1148 10. ürüg uzaıı turgurur m(ä)n , ağır 455b05 我常發起
'wyrwk 'ws'ty twrqwrwr mn ,, "qyr
- 1149 11. ayag⁷¹⁰ köñülüg , ürüg uzaıı tuş- 愜重心 , 常得
"y'q kwnkwl wk ,, 'wyrwk 'ws'dy twş
- 1150 12. [a]ym , kertütün kälmiş kün t(ä)ırig , 值遇如來日。
/yyn ,, kyrtw tyn k'lmyş kwyn tnkryk ,,
- 1151 13. ürüg uzaıı yükünäyin , yertinçü- 455b06 我常頂禮於
'wyrwk 'ws'ty ywkwn'yyn ,, yyrtynçw
- 1152 14. nüı⁷¹¹ yeginä , ürüg uzaıı kü- 世尊 , 願常渴
nwnk yyk ynk' ,, 'wyrwk 'ws'ty kwı
- 1153 15. säyü , köñülümtä idi koğmaym , 仰心不捨 ;
s'yw ,, kwnkwl wm t' 'ydy qwtm'yyn ,,
- 1154 16. ürüg uzaıı yerinüyü , yaşım 455b07 悲泣流淚
'wrwk 'ws'dy yyrynkwıw ,, y's ym

⁷⁰⁸ R-M ve SuvKaya (655, 8): [b(ä)lg]üsin; AYS 29 (048): [ädgü]sin.

⁷⁰⁹ R-M (655, 9): -; AYS 29 (049): <, >.

⁷¹⁰ R-M (655, 11): [ay]ag.

⁷¹¹ R-M (655, 14): yyrtynçwnwnk (ñ farkı).

- 1175 14. lar biligi üzä , näñ bilgülik 非所量 ,
l'r pylyky 'wyz ' ,, n'nk pylkwlwk
- 1176 15. ärmäzlär , bodis(a)t(a)vlar **küçi üz-** 大仙菩薩
'rm'z l'r ,, pwdystv l'r kwyçy 'wyz
- 1177 16. **ä ymä** täñlägäli boltukmaz⁷²⁵ , 不能測。
' ym' t'nkl'k'ly pwlwqm'z ,,
- 1178 17. küsüşüm täginür t(ä)ñrim ä , meni⁷²⁶ 455b14 惟願如來
kwyswş wm t'kynwr tkrym ' ,, myny
- 1179 18. irinçkäyü⁷²⁷ y(a)rlikap ,⁷²⁸ ürüg uzaı 哀愍我 , 常
'yrynçk'yw yrlyq'p ,, ® 'wrwk 'ws'dy
- 1180 19. körkitzün⁷²⁹ , ulug y(a)rlikançuçı 令睹見大悲
kwyrkytz wn ,, 'wlwq yrlyq'nçwçy
- 1181 20. ät'özin , üç **törlüg** [kılınçlar üzä]⁷³⁰ 身 ; 455b15 三業
't'wyz yn ,, 'wyç twyrlwk ////////// // /
- 1182 21. ärinöksüz⁷³¹ tapınaym , [tugmak]⁷³² 無倦奉慈尊 , 速出生
'rynwkswz t'pyn'yyn ,, // /
- 1183 22. ölmäktin t(ä)rk ü[dün taşgaru ünüp kertü töz]⁷³³ 死歸真際。
'wylm'k tyn trk 'w//// ////////// // /

⁷²⁵ SuvKaya (656, 16): bultukmaz; AYS 29 (079): boltukmaz.

⁷²⁶ SuvKaya (656, 17): mini; AYS 29 (080): mini.

⁷²⁷ SuvKaya (656, 18): irinçkäyü; AYS 29 (081): erinçkäyü.

⁷²⁸ R-M ve SuvKaya(656, 18): -; AYS 29 (081): -.

⁷²⁹ SuvKaya (656, 19): körkitsün; AYS 29 (082): körgitzün.

⁷³⁰ Çince metindeki 三業 karakterlerine göre; R-M ve SuvKaya (656, 20): ...; AYS 29 (083): [kılınçlar üzä].

⁷³¹ SuvKaya (656, 21): ärinöksüz; AYS 29 (084): ärinöksüz.

⁷³² R-M (656, 21) ve Çince metindeki 生 karakterine göre.

⁷³³ R-M ve SuvKaya (656, 22): [üdüñ ... ançulayu kälmiş-]; AYS 29 (085): [üdüñ taşgarıp ,].

- 1184 23. **kä**⁷³⁴ barayn [**tep ötünti ;**]⁷³⁵
k' p'r'yyn /// ////////// // //
- 657**
onunç ülüş otuz ,
'wnwnç 'wylwş 'wtwz ,,
- 1185 1. anta ötrü tükäl bilgä t(ä)ñri 455b16 爾時世尊
"nt' 'wytrw twyk'l pylk' tñkry
- 1186 2. t(ä)ñrisi **burhan bodi sögüt t(ä)ñri-**
tñkry sy pwrq'n pwdy swykw tñkry
- 1187 3. **siniñ bo ötügin**⁷³⁶ äşidü y(a)rlikap , 聞是讚已 ,
sy nynk pw 'wytwkyn 'şydw yrlyq'p ,,
- 1188 4. **bodi sögüt t(ä)ñrisiñä aña**⁷³⁷ 以梵音聲告樹神
pwdy swykw tñkry syñ' "nk'
- 1189 5. **inçä tep y(a)rlikadı ; ädgü ädgü** 曰: 455b17 善哉! 善哉!
'ynç' typ yrlyq'dy ,, ,, 'dkw 'dkw
- 1190 6. **tözün t(ä)ñri kızı ya**⁷³⁸ , s(ä)n 善女天! 汝
twyz wn tñkry ⊕ qyz y y ' ,, sn
- 1191 7. **[inç]ip**⁷³⁹ mäniñ äzügsüz igiðsiz 於我真實
///yp m'nynk 'swkszw 'ykytsyz
- 1192 8. **[kön]i kertü arıg süzök**⁷⁴⁰ özkä 無妄清 455b18 淨法身,
///y kyrtw "ryq swyswk 'wyz k'
- 1193 9. **[y]mä** adınaguka asıg tusu kıl- 自利利他
/m' "dyn'qw q' "syq twsw qyl

⁷³⁴ AYS 29 (086): [çın kertü töz]kä.

⁷³⁵ R-M (656, 23)'e göre; SuvKaya (656, 23): [tip ötünti ;]; AYS 29 (086): [, tep tedi ,,].

⁷³⁶ U 880 ön (2): ögmäkin ('wykm'kyn).

⁷³⁷ U 783 ön (3)+ U 2837 ön (2) + U 791 ön (3): -; U 880 a (3): -.

⁷³⁸ SuvKaya (657, 6): kızıya; AYS 29(093): kızıya.

⁷³⁹ U 880 ön (4): inçip /// (?).

⁷⁴⁰ R-M (657, 8): süzök (swyz wk); U 2837 ön (4): süzök (swyz wk); AYS 29 (095): swyz wk.

1194	10.	[d]açı nomlug ät'özüm(i)n ögdün /'çy nwm lwq 'd'wyz wmn 'wykdwnk	<u>宣揚妙相</u> ,
1195	11.	[kü]lädüñ ⁷⁴¹ bo buyan ädgü kılınçın //yl'dwnk pw pwy'n 'dkw qylynç ynk	以此功德令
1196	12.	içintä (düz. <i>küçintä</i>) ⁷⁴² t(ä)rk üdün burhan kutın 'yçynt' trk 'wytwn pwrq'n qwtyn	455b19 汝速證最 上菩提，
1197	13.	[bul]gay s(ä)n , adın kim kayu tınl(ı)glar ///q'y sn ,, 'dyn kym q'yw tynlq l'r	一切有情
1198	14.	ymä birök bo ögdi üzä meni ⁷⁴³ ym' pyrwk pw 'wykdı 'wyz ' myny	<u>同所修習</u> ， <u>若得</u>
1199	15.	ögsärlär , olar barça nom tatıg- 'wyks'r l'r ,, 'wl'r p'rç' nwm t'tyq	455b20 聞者，皆
1200	16.	lıg mängü ⁷⁴⁴ mäñi tugmaksız nom lyq m'nkkw m'nky twqm'q syz nwm	入甘露無生
1201	17.	[ka]pıgıña ⁷⁴⁵ kirgäylär tep y(a)rlıkadı ; //pyq ynk' kyrk'y l'r typ yrlyq'dy ,, ,,	法門。
1202	18.	altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg ''ltwn 'wynklwk ® yrwq y'ltryq lyq	455b21 金光明
1203	19.	kopta kötrülmiş nom eligi atl(i)g nom qwp t' kwytrwlmış nwm 'ylyky ''tlq nwm	最勝王經
1204	20.	[bitigtä] ⁷⁴⁶ sarasvați t(ä)ñri kızı //////// s'r'sv'dy tnkry qyz y	大辯才天女

⁷⁴¹ U 791 ön (6): *külätin*; U 880 ön (6): *külädin*.

⁷⁴² U 783 arka (1) + U 2837 arka (1) + U 791 arka (1): *kılınçı küç[in]tä*; U 880 arka (1): *kı[lı]nç küçintä*; AYS 29 (099): *içintä* (düz. *kılınç küçintä*).

⁷⁴³ SuvKaya (657, 14): *mini*; AYS 29 (101): *mini*.

⁷⁴⁴ U 880 arka (4): -.

⁷⁴⁵ U 880 arka (4): *kapıgıña* (q'pyqynk'); U2837 arka (4) : *k[apıgıña]* (q'////////); R-M (657, 17): *tatıgıña* (t'tyq ynk'); AYS 29 (104): *tatıgıña*.

⁷⁴⁶ R-M (657, 20): */nwm pytykt'*; AYS 30 (019): *[nom bitigdä]*.

- 1205 21. [t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi]⁷⁴⁷ burhanıg ögmäk 讚歎品
 //// //// // pwrq'n yq 'wykm'k
- 1206 22. [atl(i)g otuzunç]⁷⁴⁸ bölök ; ; 455b22 第三十
 //// //// // pwylwk ,, ,, ,, ,,
- 1207 23. [ol üdün sarasvaṭi]⁷⁴⁹ t(ä)ŋri kızı 455b23 爾時，大辯才天女
 /// ///// // tkry qyz y
- 658**
- 1208 1. k(ä)ntü olormış oronıntın örü turup 即從座起，
 kntw 'wlwrmyş 'wrwn yntyn 'wyrw twrwp
- 1209 2. iki eligin kavşurup t(ä)ŋri t(ä)ŋri- 合掌恭敬，以
 'yky 'ylykyn q'vşwrwp tkry tkry
- 1210 3. si burhanıg takşutsuz ögmäk- 455b24 直言詞讚世尊
 sy pwrq'n yq t'qşwt swz 'wykm'k
- 1211 4. in ögä inçä tep⁷⁵⁰ ötündi ; 曰：
 yn 'wyk' 'ynç' typ 'wytwndy ,, ,,
- 1212 5. yükünür m(ä)n şakimuni atl(i)g ançulayu 455b25 南無釋迦牟尼
 ywkwnwrmn ş'kymwny "tlq "nçwl'yw
- 1213 6. kälmiş ayagka tägimlig köni 如來應正
 k'lmyş "y'q q' © t'kymlyk kwyny
- 1214 7 . tüz tuyuglıka , t(ä)ŋrim siziŋ 等覺！
 twyz twywq ly q' ,, tkrym syz ynk

⁷⁴⁷ R-M (657, 21)'e göre.

⁷⁴⁸ R-M (657, 22)'ye göre.

⁷⁴⁹ R-M (657, 23)'e göre.

⁷⁵⁰ SuvKaya (658, 4): -.

- 1215 8. ät'özünüz , şopag⁷⁵¹ altun öñi 身真金色 ,
't'wyz wnkwz ,, şwp'q ''ltwn 'wynky
- 1216 9. **täg** ärür , labay **tägziñi** täg 咽 455b26 如螺貝 ,
t'k 'rwr ,, l'p'y t'ksynçy t'k
- 1217 10. boyununuz ol , tolun ay t(ä)ñrikä 面如滿月 ,
pwywnwnkwz 'wl ,, twlwn ''y tñkry k'
- 1218 11. ogşaı yüüzünüz ärür , kök lenhu- 目類青蓮 ,
'wqş'dy ywwz wnkwz 'rwr ,, kwyk lynqw
- 1219 12. a öñiñä ogşaı közünüz ol ,
' 'wynkynk' 'wqş'dy kwyz wnkwz 'wl ,,
- 1220 13. yipün saparir⁷⁵² ärdinikä ogşaı 脣口赤好。
yypwn s'p'ryr 'rdyny k' 'wqş'dy
- 1221 14. äriñiz ol , käsmiş swo altun täg 455b27 如顏梨色 ,
'rynyknyz 'wl ,, k'smyş sww ''ltwn t'k
- 1222 15. tikvi⁷⁵³ , köni eıiglig **uz** burunuñuz 鼻高修直如截金鋌 ,
tykvy ,, kwyny 'ydyklyk 'wz pwrwnwnkwz
- 1223 16. ol , kumut⁷⁵⁴ çäçäk **öñiñä** ogşaı 齒白齊 455b28 密。如拘物頭華 ,
'wl ,, kwmwt ç'ç'k 'wynkynk' 'wqş'dy
- 1224 17. **tüzdäm** yigi **körklä** yürün tiş-
twysd'm yyky kwyrkl' ywyrwnk tyş
- 1225 18. läriñiz ol , yüz miñ kün
l'r ynkyz 'wl ,, © ywz mynk kwyn

⁷⁵¹ SuvKaya (658, 8): sobak (?); AYS 30 (014): şobak.

⁷⁵² Raschmann 2005, 236: s(i)p[arir]; U 2838 arka (6): sp///; AYS 30 (019): siparir.

⁷⁵³ AYS 30 (021): tikiy (*düz.* tikvi).

⁷⁵⁴ AYS 30 (022): kumud.

- 1226 19. t(ä)ñri y(a)rukı tag kopdın sıjar 身光普照，如百千日，
tnkry yrwq y t'k qwpdyn synk'r
- 1227 20. kamagtın tagirmiläyü y(a)ruk[uñuz]
q'm'q tyn t'kyrmyl'yw yrwq///// /////
- 1228 21. **ymä k(a)ltı** süzök arıg [y(a)rumış tag]⁷⁵⁵ 455b29 光彩映徹。
ym' qlty swyswk "ryq ///// ///
- 1229 22. çambunat alñun[ka ogşatı] 如瞻部金，
ç'mpwn't "ldwn// /////
- 其所言說無有錯 455c01 謬，⁷⁵⁶
- 1230 23. ät'özünüz [ol⁷⁵⁷, üç **törlüg**]⁷⁵⁸ 示三
't'wyz wnk wz /// // //// /////
- 659**
onunç bir kırk
'wnwnç pyr qyrq
- 1231 1. kutrulmak kapıgın açdaçı, üç **törlüg** 解脫門，開三
qwtrwlm'q q'pyq yn "çd'çy ,, 'wyç twyrlwk
- 1232 2. bodi tegmä tuyunmak yolug körkit- 菩提路，
pwdy tykm ' twywnm'q ywlwq kwyrkyt
- 1233 3. däçi, artoksuz⁷⁵⁹ yañloksuz köni
d'çy ,, "rtwq swz y'nklwq swz kwyny
- 1234 4. kertü yorigıñız ol, köñülünüz 心
kyrtw ywryq ynkyz 'wl ,, kwnkwł wnk wz

⁷⁵⁵ Çince metne göre, bk. Açıklamalar: 1225-1230.

⁷⁵⁶ 1233-1234. satırların karşılığıdır

⁷⁵⁷ AYS 30 (029): [ärür].

⁷⁵⁸ Çince metne göre, bk. Açıklamalar: 1230-1233.

⁷⁵⁹ R-M (659): dipnot* "rt'q syz; UW (215a: *artoksuz*): *armaksız* ?; AYS 30 (033): düz. *armaksız*.

1235	5.	köküzünüz ⁷⁶⁰ , turkaru arıg süzök kwykwz wnkwz ,, twrq'rw 'ryq swyswk	常清淨 ,
1236	6.	tetir , köñüldäki taplag- tytyr ,, kwnkw1 © d'ky t'pl'q	意 455c02
1237	7.	[1]ıız ymä ançulayu ok ⁷⁶¹ ärür , t(ä)ırim //kyz ym' 'nçwl'yw wq 'rwr ,, tnkrym	樂亦然 , 佛
1238	8.	[siz]iñ turguluk ornanguluk oron- /// ynk twrqw1wq 'wrn'nqwlwq 'wrwn	所住處
1239	9.	[uıu]z arıg süzök tetir , yorıguluk ////z 'ryq swyswk tytyr ,, ywryqw1wq	及所行
1240	10.	[kör]gülük körügläriñiz ymä ///kwlwk kwyrwk l'r ynkyz ym'	境亦
1241	11.	ançulayu ⁷⁶² uzaıı kirsiz 'nçwl'yw 'ws'dy kkyr syz	常清
1242	12.	arıg ärürlär , alku yogun 'ryq 'rwr l'r ,, 'lqw ywqwnı	淨 , 455c03
1243	13.	yolba törölärtin , öñi ywlp' twyrw l'r tyn ,, 'wynky	離非威儀 ,
1244	14.	üdrülüp yorımakta turmakta yañılmak- 'wydrwlw1w ywrym'q t' twrm'q t' y'nkylm'q	進止無謬。
1245	15.	sız , altı yıl töni duşkaraçar syz ,, 'lty yyl twyñy twşk'r'ç'r	六年

⁷⁶⁰ AYS 30 (035): kögüzünüz.

⁷⁶¹ R-M (659, 7): elifsiz yazılmış, wq.

⁷⁶² R-M (659, 11): a<n>çulayu ('çwl'yw); SuvKaya (659, 11): a<n>çulayu; AYS 30 (041): a<n>çulayu.

- 1246 16. **atl(i)g** açığı tarka ämgäk ämgänip 苦行。
 ”tlq ”çyq t’rq’ ’mk’k ’mk’nyp
- 1247 17. **y(i)ti tägzinçlig**⁷⁶³ **idok** nom tilgänin 三轉法
 yty t’ksynç lyk ’ydwq nwm tylk’nyn
- 1248 18. ävirtiniz ; ämgäklig tnl(1)g- 455c04 輪度苦
 ’vyrtynkyz ,, ,, ⊕ ’mk’klyk tynlq
- 1249 19. -[lar] og/anın **özgürüp kutgarı{u}p** 生 ,
 /// ’wq/’nyn ’wsqwrwp qwtq’rywp
- 1250 20. [in]tın⁷⁶⁴ kıdıgta (düz. *kıdıgka*)⁷⁶⁵ tägürdüñüz 令歸彼岸 ,
 //dyn qytyq t’ t’kwrdownkwz
- 1251 21. ... [nigrot sögüt]kä ogşatı tolu 身相圓滿如拘陀 455c05 樹 ,
 ... ///// //k’ ’wqş’dy twlw
- 1252 22. [tükäl ät’öz bälgü]ñüz⁷⁶⁶ ol , altı 六
 ///// //kwz ’wl ,, ’ty
- 1253 23. [p(a)ramitlarığı bışrunmaklığı]⁷⁶⁷ münsüz kadag- 度熏修 ,
 ////////////// //mwynswz q’d’q
- 660**
- 1254 1. siz üç **törlüg** kılınçlarıñız ol ; 三業無失。
 syz ’wyç twyrlwk qylynç l’rynkyz ’wl ,, ,,
- 1255 2. özkä adınaguka asıg kılğalı udaçı 具一切智 , 自他利
 ’wyz k’ ”dyn’qw q’ ”syq twsw qylq’ly ’wd’çy

⁷⁶³ R-M (659, 17): t’skynç lyk.

⁷⁶⁴ SuvKaya (659, 20): [in]tın; AYS 30 (050): [in]tın.

⁷⁶⁵ SuvKaya (659, 20): kıdıgka; AYS 30 (050): kıtıgta (düz.) kıdıgka.

⁷⁶⁶ R-M (659, 22)’ye göre.

⁷⁶⁷ R-M (659, 23): -; SuvKaya (659, 23): [paramitlarka ogşatı]; AYS 30 (053): -.

- 1256 3. siz , bilgä biligkä tükällig siz , **nä**⁷⁶⁸ 455c06 滿。
syz ,, pylk' pylykk' twyk'l lyk syz ,, ñ'
- 1257 4. **y(a)rlıg y(a)rlıkasar siz t(ä)ñrim inçip**
yrlyq yrlyq's'r syz tkrym 'ynçyp
- 1258 5. y(a)rlıkamış y(a)rlıgıñız **näñ** yoksuz **所有宣說常為眾生** , 言
yrlyq'myş yrlyqynkыз n'nk ywq swz
- 1259 6. kurug tözsüz bolmaz , şaki- 不虛設 , 於釋
qwrwq twyz swz ⊕ pwlm'z ,, ş'ky
- 1260 7. lıglarñıñ ulug arslanı siz , sä[kiz]⁷⁶⁹ 455c07 種中為大師子 ,
lyq l'r nynk 'wlwq 'rsl'n y syz ,, s'kyz
- 1261 8. **törlüg** kutrulmakka tükällig s[iz⁷⁷⁰ ,]⁷⁷¹
twyrlwk qutrwlm'q q' twyk'l lyk s/// **堅固勇猛** , 具八解脫。
- 1262 9. täpräñsiz b(ä)k y(a)rp y(i)ti kımıg **kö[ñül]** -
t'pr'nçsyz pk yrp yty qynyq kw////
- 1263 10. **üñüz**⁷⁷² **ol** , t(ä)ñrim <**köñülüm**>⁷⁷³ küçk(i)yäsi **我今**
wñwz 'wl ,, tkrym kwyç ky ' sy
- 1264 11. yetmişçä ädgülüg **taloyuñuznuñ** 455c08 隨力稱
yytmyş ç' 'dkw lwk t'lwy wnkwy nwnk
- 1265 12. tamızımça⁷⁷⁴ ülüşin⁷⁷⁵ ögä tägin- 讚如來少分功德 ,
t'm ysym ç' 'wylwş yn 'wyk' t'kyn

⁷⁶⁸ R-M (660, 3): n' (ñ farkı).

⁷⁶⁹ R-M (660, 7): s[äkiz]; Mz 477 ön (1): säkiz.

⁷⁷⁰ AYS 30 (061): -.

⁷⁷¹ R-M (660, 8): [siz ,].

⁷⁷² Mz 477 ön (2): ıdok köñülünüz; R-M (660, 10): kön[gül]ünüz; SuvKaya (660, 9): <ıduk> kön[gül]ünüz.

⁷⁷³ Mz 477 ön (3) ve e göre.

⁷⁷⁴ Mz 477 ön (4): t'myz ym ç'.

⁷⁷⁵ AYS 30 (065): ulugın.

- 1266 13. tim , inçä k(a)ltı çipinkäy⁷⁷⁶ 猶如蚊子
tym ,, 'ynç' qlty çypyn k'y '
- 1267 14. taloy suvın içmiş tæg , ävirä <ötünü>⁷⁷⁷ k[ut] 飲大 455c09 海水 ,
t'lwy swv yn 'yçmyş t'k ,, 'vyr' q//
- 1268 15. kolu täginür m(ä)n , bo buyan äđgü kılınç[1]⁷⁷⁸ 願以此福廣
qwlw t'kynwr mn ,, pw pwy'n 'tkw qylyn//
- 1269 16. ymä⁷⁷⁹ kamag tnl(ı)g oglanıña , tugmak 455c11 及有情 ,
ym' q'm'q tynlq 'wql'n ynk' ,, twqm'q
- 1270 17. ölmäk ämgäktin⁷⁸⁰ birtäm ozup kut- 永離生死 ,
'wylm'k 'mk'k tyn pyrt'm 'swwp qwt
- 1271 18. rulup tängäşisiz yeg tüş<kä>⁷⁸¹ utlı<ka>⁷⁸² 成無 455c10 無上道。
rwlwp t'nkk'sysyz © yyk twyş 'wdly
- 1272 19. <t(ä)rk>käy⁷⁸³ üdün tägmäkläri bolzun te[p]⁷⁸⁴
k'y ' 'wytw n t'km'kl'ry pwlz wn ty/
- 1273 20. tedi ; <anta>⁷⁸⁵ ötrü uluş ulug[ı tükäl]⁷⁸⁶ 爾時 , 世尊
tydy ,, ,, 'wytrw 'wlwş 'wlwq / /////
- 1274 21. bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi [burhan]⁷⁸⁷
pylk' tkry tkry sy /////

⁷⁷⁶ Mz 477 ön (5): çypyn ky ' (çipink(i)yä); AYS 30 (066): (düz.) çibink(i)yä.

⁷⁷⁷ Mz 477 ön (6)'ya göre.

⁷⁷⁸ U 852 ön (6): kılınçımın.

⁷⁷⁹ Mz 477 ön (6) + U 852 ön (6): -.

⁷⁸⁰ U 852 arka (1): ämgäkdin ('mk'kdyn).

⁷⁸¹ Mz 477 arka (2) + U 852 arka (2)'ye göre.

⁷⁸² Mz 477 arka (2) + U 852 arka (2): -.

⁷⁸³ U 852 arka (2): trk ky ' (t(ä)rkk(i)yä); St. Pt. (660, 19): k'y ' (<tärk>käyä); R-M (660, 19): k' ' (<tärk>kä(y)ä); SuvKaya (660, 9): <t(ä)rk>käyä; AYS 30 (072): <tärk>k(i)yä.

⁷⁸⁴ Mz 477 arka (3): t(ä)ñrim tep.

⁷⁸⁵ Mz 477 arka (4)'e göre

⁷⁸⁶ Mz 477 arka (4)'e göre

⁷⁸⁷ R-M (660, 21): bu[rhan].

1275 22. sarasvaṭi t(ä)ḡri [kızıḡa inçä tep]⁷⁸⁸ 告大辯才天曰：
s'r'sv'dy tkry /// //// ///// ///

1276 23. y(a)rıkadı ; ädgü [ädgü tözün t(ä)ḡri]⁷⁸⁹ 善哉！善哉！
yrlyq'dy ,, ,, 'dkw //// //// // /////

661

onunç iki kırk ,
'wnwnç 'yky qyrq ,,

1277 1. **kızı ya**⁷⁹⁰ ürdin bärü tılaḡurmak 汝久
qyz y y ' 'wyr dynp'rw tyl'nkwrw'q

1278 2. **ädrämdä**⁷⁹¹ **üküş tälim** ögrätinmiş⁷⁹² 修 455c12 習，具大辯才，
'tr'm d' 'wykwş t'lym 'wykr'tyñ myş

1279 3. ärür s(ä)n , amtı yänä meni⁷⁹³ **üküş** 今復於我
'rwr sn ,, 'mtı y'n' myny 'wykwş

1280 4. **tälim nomlar yörugin** keḡürü ukıt- 廣陳
t'lym nwm l'r ywrwkyn kynkwrw 'wqyt

1281 5. daçı biltürdäçi⁷⁹⁴ **üstünki yeg**
d'çy pyltwrd'çy 'wysdwnky yyk
讚歎，

1282 6. **ögdi üzä** ögä küläyü **ötün-**
'wykdy 'wyz ' 'wyk' ® kwyl'yw 'wytwn

1283 7. **düḡ , bo ol buyannıḡ küçintä** 令汝速
dwnk ,, pw 'wl pwy'n nynk kwyçynt'

⁷⁸⁸ R-M (660, 22) ve Mz 477 arka (5) + U 852 arka (5)'e göre.

⁷⁸⁹ R-M (660, 23) ve Mz 477 arka (6)'ya göre.

⁷⁹⁰ AYS 30 (078): kızıya.

⁷⁹¹ R-M (661, 2): ädrämdä ('dr'm d').

⁷⁹² R-M (661, 2): 'wykr'tyn myş (ñ farkı).

⁷⁹³ AYS 30 (080): mini.

⁷⁹⁴ AYS 30 (081-082): okıtdaçı.

1284	8.	[üz]äliksez nom kapıgıña täriqtä /// ' lyksyz nwm q'pyq ynk' t'rynk t'	455c13 證無上法門 ,
1285	9.	[täri]ñ kirip lakşanlıg ädgülärkä tolu ///nk kyryp l'kş'n lyq 'tkw l'r k' twlw	相好圓明 ,
1286	10.	[tü]käl bolup alkuka bir yañlıg ///k'l pwlwp "lqw q' pyr y'nklyq	普利一切。
1287	11.	asıg tusu kılğalı ugay s(ä)n tep "syq twsw qylq'ly 'wq'y sn typ	
1288	12.	y(a)rlıkadı ; ; altun öñlüg yrlyq'dy ,, ,, ,, "ltwn 'wynklwk	455c14 金
1289	13.	y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş yrwq y'ltryq lyq qopt' kwytrwlmış	光明最勝
1290	14.	nom eligi atl(i)g nom bitigtä bo nom nwm 'ylyky "tlq nwm pytykt' pw nwm	王經付囑品
1291	15.	ärdinig tutuzmak atl(i)g bir kırkıñç 'rdynyk twtwsm'q "tlq pyr qyrqynç	第三十一
1292	16.	bölök ; montağa ulatı ol pwylwk ,, ,, mwnt' t' 'wl'ty 'wl	
1293	17.	kamag terin kuvrag üstün t(ä)ñri q'm'q tyryn qwvr'q 'wysdwn tkry	
1294	18.	[al]tn yalañuk öz öz til- ///tyn y'l'nkqw © 'wyz 'wyz tyl	
1295	19.	[int]ä tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi ///' twyk'l pylk' tkry tkry sy	
1296	20.	[burhanıg] öñin öñin ögä küläyü ///// // 'wynkyn 'wynkyn kwyl'yw	

- 1297 21. **[tăginip tükät]dükklärintä**⁷⁹⁵, ⁷⁹⁶ ötrü 455c15 爾時 ,
 // // // // // // // // // dwk l'rynt' ,, 'wytrw
- 1298 22. **[atı kötrülmiş]**⁷⁹⁷ ayagka tăgimlig on-
 /// // // // // // // // // "y'q q' t'kymlyk 'wn
- 1299 23. **[küçlüg ulug]**⁷⁹⁸ *y(a)rlıkançuçı köñüllüg*
 /// // // // // // // // // yrlyq'nçwçy kwnkw1 lwk
- 662**
- 1300 1. tükäl bilgä biliglig t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi 世尊
 twyk'l pylk' pylyklyk tnkry tnkry sy
- 1301 2. **burhan ol kuvrag içintä ärigmä** 普告
 pwrq'n 'wl qwvr'q 'yçynt' 'rykm '
- 1302 3. ülgüsüz sansız bodis(a)t(a)vlar **kuvrag-** 無量菩薩 ,
 'wylkwsz s'nsyz pwdystv l'r qwvr'q
- 1303 4. **m** ulatı kamag t(ä)ŋrili yalaŋuk- 及諸人天
 yn 'wl'ty q'm'q tnkry ly y'l'nkwq
- 1304 5. lı kuvragıg **okıyu y(a)rlıkap inçä tep** 一切大 455c16 眾 :
 ly qwvr'q yq 'wqyyw yrlyq'p 'ynç' typ
- 1305 6. y(a)rlıkadı ; sizlär **kamag** 汝等
 yrlyq'dy ,, , @ syz l'r q'm'q
- 1306 7. **ulug terin kuvrag inçä** biliŋlär , 當知 !
 'wlwq tyryn qwvr'q 'ynç' pylynk l'r ,,
- 1307 8. kim m(ä)n ülgüsüz sansız asanke 我於無量無數
 kym mn 'wlkwsz s'nsyz "a'nky

⁷⁹⁵ R-M (661, 21): [tăginip] tükätdükklärintä.

⁷⁹⁶ R-M (661, 21): -.

⁷⁹⁷ U 781 ön (1)' göre; R-M (661, 22): uluş ulugı;

⁷⁹⁸ U 785 ön (2) + U 829 ön (2) + U 781 ön (2)'ye göre; R-M (661, 22-23): 'wn (synk'r tynlyq l'rq'); SuvKaya (661, 22-23): on[tm sıjarkı tnl(i)glarka].

- 1308 9. kalp üdlärtin bärü **tüü tüpi yok[aru]** 大劫 ,
k'lp 'wytl'rtynp'rw tww twypy ywq///
- 1309 10. **turgu täg yüräk yarlıncıg** açığı
twrqw t'k ywr'k y'rylyncıyq "çyq
- 1310 11. tarka ämgäk ämgänip **ol ämgäk[lär]**-⁷⁹⁹ 勤修苦 455c17 行 ,
t'rq' 'mk'k 'mk'nyp 'wl 'mk'k ///
- 1311 12. **niñ tüşintä** bulmış **tanuklamış**
nynk twyş ynt' pwlmyş t'nwql'myş
- 1312 13. tütrüm täriñ **idok** nomug bod[i]⁸⁰⁰ 獲甚深法 ,
twytrwm t'rynk 'ydwq nwm wq pwd//
- 1313 14. tegmä burhan kutınıñ ugrayu 菩提正因 ,
tykm' pwrq'n qwty nynk 'wqr'yw
- 1314 15. tıltagın sizlärkä **aça yada** nom- 已為汝說.
tylt'q yn s'yz l'r k' "ç' y'd' nwm
- 1315 16. layu bertim , sizlärniñ ara kayu- 汝等誰 455c18
l'yw pyrtym ,, syz l'r nynk "r ' q'yw
- 1316 17. sı m(ä)n nirvanka **kirmiştä** ken , bo 能發勇猛心 ,
sy mn nyrv'n q' kyrmyş t' kyn ,, pw
- 1317 18. nom ärdinig küyü küzätü **tu[up]** 恭敬守護 , 我涅槃後 , 於此法
nwm 'rdynyk kwyw ® kwys'tw twd//
- 1318 19. **bo çambudivip uluşta** ke[ñürü]⁸⁰¹ 455c19 門廣
pw ç'mpwdyvyp 'wlwş t' kyn////
- 1319 20. yadıp⁸⁰² nomlug şazınımi[n uzun]⁸⁰³ 廣宣流布 , 能令正法久
y'typ nwm lwq ş'syn ymy/ ////

⁷⁹⁹ R-M (662, 11): ämgä[klär].

⁸⁰⁰ R-M (662, 13): bo[di].

⁸⁰¹ R-M (662, 19): ky(nkwrw).

⁸⁰² R-M (662, 20): yadıp (y'dyp).

⁸⁰³ R-M (662, 20): şazınımin [uzun].

- 1320 21. üdüñ yertinçüdə turg[uru tägingäli]⁸⁰⁴ 住世間
 ’wytwn yyrtynçw t’ twrq/// //////////////
- 1321 22. **sayu** ugay sizlär **t[ep⁸⁰⁵ tükäl bilgä]⁸⁰⁶**
 s’yw ’wq’y syz l’r typ (twyk’l pylk’)
- 1322 23. **t(ä)ñri t(ä)ñrisi [burhannıñ bo]⁸⁰⁷**
 tñkry tñkry sy ////// // // //
- 663**
 onunç üç kırk ,
 ’wnwnç ’wyç qyrq ,,
- 1323 1. **y(a)rılığın äşidip ol kamag** terin kuvrag **爾時** , 455c20 眾中
 yrlyqyn ’şydyp ’wl q’m’q tyryn qwvr’q
- 1324 2. arasınta altmış kolti bodis(a)t(a)v- 有六十俱胝諸大菩薩 ,
 ’r’synt’ ’ltmyş qwltı pdystv
- 1325 3. lar altmış kolti t(ä)ñrilär öñi 六十俱胝諸天 455c21 大眾 ,
 l’r ’ltmyş qwltı tñkry l’r ’wynky
- 1326 4. öñi ağızın bir ünin inçä tep 異口同音作如是
 ’wynky ’qyz yn pyr ’wynyn ’ynç’ typ
- 1327 5. ötündilär ;⁸⁰⁸ atı kötrülmiş 語 : 世尊 !
 ’wytwndy l’r ,, ,, ’dy kwyrwlmyş
- 1328 6. ayagka tägimlig t(ä)ñrim biz kamag- 我等咸有
 ’y’q q’ t’kymlyk ® tñkrym pyz q’m’q
- 1329 7. un sävig taplag köñülümüz üzä 455c22 欣樂之心 ,
 wn s’vyk t’pl’q kwnkwl wmwz ’wyz ’

⁸⁰⁴ R-M (662, 21): tur[guru tägingäli].

⁸⁰⁵ R-M (662, 22): tep.

⁸⁰⁶ SuvKaya (662, 22): [y(a)rılıkadı ;].

⁸⁰⁷ R-M (662, 23). bur[hannıñ bo].

⁸⁰⁸ R-M (663, 5): ; ; (,, ,, ,, ,,).

- 1330 8. [tän]siz⁸⁰⁹ ülgüsüz sansız asanke 於佛世尊無量
 /// syz 'wylkwszw s'nsyz 's'nky
- 1331 9. [kalp]⁸¹⁰ üdlärtin bärü **tüü tüpi** 大劫
 /// 'wyt l'rtynp'rw tww twypy
- 1332 10. [yokaru]⁸¹¹ turgu tąg yüräk yarılınçığ 勤修
 ///// twrqw t'k ywr'k y'rylynçyq
- 1333 11. açığ tarka ämgäk ämgänip **ol** 苦行，
 'çyq t'rq' 'mk'k 'mk'nyp 'wl
- 1334 12. **ämgäkiñizniñ küçintä** bulmış **tanuklamış** 455c23 所獲
 'mk'kynkyz nynk kwyçynt' pwlmyş t'nwql'myş
- 1335 13. [tüt]rüm täriñ **bo** idok bodi tegmä 甚深微妙之法
 ///rwm t'rynk pw 'ydwq pwdy tykm'
- 1336 14. burhan kutınıñ ugrayu tıltagın 菩提正因，
 pwrq'n qwty nynk 'wqr'yw tylt'q yn
- 1337 15. ät'özümüzni äsirkämädin ağır 恭敬護持不 455c24 惜身命。
 't'wyz wmwz ny 'syrk'm'tyn 'qyr
- 1338 16. ayag **köñülin** küyü küzätü tutup
 'y'q kwnkwl yn kwyw kwys'dw twtwp
- 1339 17. t(ä)ñrim siz nirvanka **kirü y(a)rlıkamışta** 佛涅槃
 tnkrym syz nyrv'n q' kyrw yrlyq'myş t'
- 1340 18. [ken]⁸¹² bo nom ärdinig⁸¹³ keñürü 後，於此法門廣
 /// pw nwm 'rdy © nyk kynkwrw

⁸⁰⁹ R-M (663, 8) ve Çince metne göre.

⁸¹⁰ R-M (663, 9) ve Çince metne göre.

⁸¹¹ R-M (663, 10): [yokaru] , (virgül fazla); SuvKaya (663, 10): [yokaru] ,.

⁸¹² R-M (663, 18) ve Çince metne göre.

⁸¹³ R-M (663, 18): 'rdy nyk (ñ farkı).

- 1341 19. yadıp nomlug şazınıñızni yertinçü- 宣流布，當 455c25 令正法
y'dyp nwm lwq ş'synynkyz ny yyrtynçw
- 1342 20. [dä ür ke]ç⁸¹⁴ uzun turguru tägingäy 久住世間。
// /// //ç 'wswn twrqwrw t'kynk'y
- 1343 21. [biz t(ä)ñrim]⁸¹⁵ tep ötünü täginip⁸¹⁶ 爾時諸大菩薩，即於佛
/// /// /// typ 'wytwnw t'kyñyp
- 1344 22. [şlok]⁸¹⁷ takşu[t]m inçä 455c26 前說伽他
/// t'qşw/yn 'ynç'
- 1345 23. [tep ötündil]är ;⁸¹⁸ 曰：
/// /// /// /'r ,, ,,
- 664**
- 1346 1. atı kötrülmiş t(ä)ñrim siz , kertü 455c27 世尊真實
"ty kwytrwlmış tñkrym syz ,, kytrw
- 1347 2. savıg inçip y(a)rılıkap , ornanmış 語，安住
s'vyq 'ynçyp yrlyq'p ,, 'wrñ'nmyş
- 1348 3. siz ençgülüg , köni kertü çın nom- 於實法；
syz 'ynçkw lwk ,, kwyny kyrtw çyn nwm
- 1349 4. ta , antag yañlıg çın kertü , 455c28 由彼真實
t' ,, "nt'q y'nklyq çynkyrtw ,,
- 1350 5. äzügsüz ıdok savıñız üçün , 故，
'swkszw 'ydwq s'v ynkyz 'wyçwn ,,
- 1351 6. anın küyü küzätü tutgay biz , 護持於
'nyn kwyw kwyz ® 'tw twtq'y pyz ,,

⁸¹⁴ R-M (663, 20): yertinçü[dä keç]; SuvKaya (663, 20): yertinçü[dä] uzun.

⁸¹⁵ U 2366 ön ve R-M (663, 21)'ye göre.

⁸¹⁶ R-M (663, 21): t'kyñyp (ñ farkı).

⁸¹⁷ R-M (663, 21)'e göre.

⁸¹⁸ R-M (663, 23): tep ötündi[lär] ; ; (,, ,, ,, ,,).

- 1352 7. bo nom ärdinig **turkaru** ; y(a)rlikançuçı 此經。455c29 大悲為
pw nwm 'rdynyk twrq'rw ,, ,, yrlyq'nçwçy
- 1353 8. **könüllüg b(ä)k y(a)rlyg**⁸¹⁹ **yahşınmış**⁸²⁰ **är[ür]** 甲冑 ,
kwnkwlwk pk yrlyq y'sqynmyş 'r//
- 1354 9. **ät'özünütä** , ornanmış siz e[nçgü]- 安住
'd'wyz wnkwx t' ,, 'wrn'nmyş syz 'y////
- 1355 10. lüg⁸²¹ ulug ädgü ögli **könültä** ; 於大慈 ;
lwk 'wlyq 'tkw 'wykly kwnkwl t' ,, ,,
- 1356 11. antag **yañlyg yeg adrok** , y(a)rlikançu]- 456a01 由彼慈
'nt'q y'nklyq yyj "drwq ,, yrl/////
- 1357 12. çı **könülüñüz** küçindä⁸²² küyü 悲力 , 護
çy kwnkwl wnkwx kwyçynd' kwyw
- 1358 13. küzätü tutgay biz⁸²³ bo nom ärdinig 持於此經。
kwyz 'tw twtq'y pyz pw nwm 'rdynyk
- 1359 14. **turkaru** , buyan **ädgü kılınç arkahlk** , 456a02 福資糧
twrq'rw ,, pwy'n 'dkw qylynç "rq ' lyq ,,
- 1360 15. yeviglärig toşgurup , b(ä)lgürtdü[ñüz] 圓滿 , 生起
yyvyk l'ryk twşqwrwp ,, plkwrtwd/////
- 1361 16. **yañırtı** , bilgä bilig **arkahlk** 智資糧 ;
y'nkyrty ,, pylk' pylyk "rq ' lyq
- 1362 17. yeviglig , **antag yañlyg ägsüksüz** , 456a03 由資糧
yyvyk lyk ,, "nd'q y'nklyq 'kswkswz ,,

⁸¹⁹ R-M (664, 8): y(a)rlyg , (virgül fazla), U 2366 arka (4): yrlyq.

⁸²⁰ U 2366 arka (4): y'qsyn.

⁸²¹ R-M (664, 10): ençgölüg , (virgül fazla).

⁸²² R-M (664, 12): küçindä , (virgül fazla).

⁸²³ R-M (664, 13): biz , (virgül fazla).

- 1363 18. yevigläriniz tolu üçün ; anı 滿故 ,
yyvyk l'r ynkyz © twlw 'wyçwn ,, ,, 'ny
- 1364 19. küyü küzätü tutgay biz , bo nom ärd[inig] 護持於此經。
kwyw kwyz 'tw twtq'y pyz ,, pw nwm 'rd////
- 1365 20. **turkaru** , alku şamnular⁸²⁴ **kuv[ragıg]** 456a04
twrq'rw ,, 'lqw ş'mnw l'r qwv/////
- 1366 21. yegäddiniz⁸²⁵ **bir yumgı** , [kamag yavlak]⁸²⁶ 降伏一切魔 ,
yyk'tdynkyz pyr ywmqy ,, //// //
- 1367 22. sözçiläriğ ,⁸²⁷ uzatdaç[ı⁸²⁸ siz ?] 破滅諸邪論 ;
swyz çy l'ryk ,, 'ws'td'ç/ // ...
- 1368 23. tarkarmışınız üçün ... 456a05 斷除
t'rq'rmyş ynkyz 'wyçwn ...
- 665**
onunç dört kırk ,
'wnwnç twyrt qyrq ,,
- 1369 1. yavlak körümüg , küyü küzätü tutgay biz , 惡見故 , 護持
y'vl'q kwyrrwm wk ,, kwyw kwys'tw twtq'y pyz ,,
- 1370 2. *bo* nom ärdinig **turkaru** , yertinçüg küzät- 於此經。 456a06 護世并
pw nwm 'rdynk twrq'rw ,, yyrtynçwk kwys't
- 1371 3. çı **küçlüglär** , äzrua hormuzta t(ä)ñri- 釋梵 ,
çy kwyç lwk l'r ,, 'z rw' qwrmwz t' tkry
- 1372 4. lär , antata ulatı 'äj mintin , asure- 乃至阿蘇羅 ;
l'r ,, 'nt' t' 'wl'ty 'nkmyntyn ,, 'swry

⁸²⁴ *ş(i)mmu* (şmnw) sözü bu satırda, St. Pt. yazması ve R-M yayınında -a- ile yazılmıştır.

⁸²⁵ R-M (664, 21): yegäddiniz (yyg'dtyinkyz).

⁸²⁶ R-M (664, 21) ve Çince metne göre.

⁸²⁷ R-M (664, 22): - (virgül eksik).

⁸²⁸ R-M (664, 22): 'ws'd... .

- 1373 5. larnıñ **kuvragı** , luular yäklär 456a07 龍
l'r nynk qwvr'q y ,, lww l'r y'kl'r
- 1374 6. **ulati** , **ganđarvelar**⁸²⁹ **kinarelar**⁸³⁰ 神藥叉
'wl'ty ,, k'nt'rvy ® l'r kyn'ry l'r
- 1375 7. tüzi⁸³¹ , küyü küzätü tutgay biz⁸³² , 等 , 護持
//yz y ,, kwyw kws'tw twtq'y pyz ,,
- 1376 8. [bo nom]⁸³³ ärdinig **turkaru** , yagız yertä 於此經。456a08 地上
// /// 'rdynyk twrq'rw ,, y'qyz yyr t'
- 1377 9. [turda]çı⁸³⁴ , kök kalıkka **tayaklıg** , **san-** 及虛空 ,
////çy ,, kwyk q'lyq q' t'y'q lyq ,, s'n
- 1378 10. **[sız] sakışsız kolusuz** , **kut vahşik-**
/// s'qyş syz qwlw swz ,, qwt v'qşyk
- 1379 11. **[lar]nıñ kuvragı**⁸³⁵ , uzun üçün 久住於斯者 ;
/// nynk qwvr'q y ,, 'wswn 'wytwn
- 1380 12. [y(a)r]lıgıñızını , ayayu ağırlayu tut- 456a09 奉持佛教故 ,
//lyq ynkyz ny ,, 'y'yw 'qyrl'yw twt
- 1381 13. [mı]řka , anın küyü⁸³⁶ küzätü tutgay biz 護持
//ř q' ,, 'nyn kwyw kwys'tw twtq'ypyz
- 1382 14. [bo] nom ärdinig **turkaru** , tört äzrua⁸³⁷ 於此經。456a10 四梵
// nwm 'rdynyk twrq'rw ,, twyrt 'z rw'

⁸²⁹ R-M (665, 6): k'nd'rvy l'r; U 713 ön (3): gandar]ve; Mz 763 ön (1): ganđirve (k'ntyrvy).

⁸³⁰ R-M (665, 6): kyn'ry l'r; U 713 ön (3) ve Mz 748 ön (1): kinare (kyn'ry).

⁸³¹ U 731 ön (3): ark[a]sı ('rşq/sy); Mz 763 ön (2): arkası ('rç' sy).

⁸³² Mz 763 ön (3): tutgaylar (twtq'y l'r).

⁸³³ R-M (665, 8)'e göre.

⁸³⁴ U 691 ön (1) ve Mz 763 ön (5)'lere göre; R-M (665, 9): [küzät]çı (kwys'tçy); SuvKaya: [turta]çı.

⁸³⁵ R-M (665, 9-11): "san[sız] sakışsız kolusuz , kut vahşik[lar]nıñ kuvragı ," ibareleri Mz 763 a (6-7)'de yoktur.

⁸³⁶ Mz 763 ön (9): kwyww.

⁸³⁷ R-M (665, 14): 'z rw'.

- 1383 15. [är]igi⁸³⁸ içintä ornanmış⁸³⁹ siz yaraşı , 住相應 ,
//yky 'yçynt' 'wrn'nmyş syz y'r'sy ,,
- 1384 16. tört kertü nom tözi üzä , eținmiş 四聖諦嚴
twyrt kyrtw nwm twyz y 'wyz ' ,, 'ydynmyş
- 1385 17. ärür siz tokılıg , tört törlüg ş(i)mnu 飾 ;
'rwr syz twqy lyq ,, twyrt twyrlwk şmnw
456a11 降伏四魔故 ,
- 1386 18. [kuv]ragın , tüzi⁸⁴⁰ barça utyuk siz ,
///r'q yn ,, twyz y © p'rç' 'wtywq syz ,,
- 1387 19. [anın]⁸⁴¹ küyü küzätü tutgay biz , bo nom 護持於此經。
///// kwyw kwys'tw twtq'ypyz ,, pw nwm
- 1388 20. [ärdinig] turkaru , kök kalık tözi 456a12 虛空
//////// twrq 'rw ,, kwyk q'lyq twyz y
- 1389 21. [täğşilip]⁸⁴² közünür tıdıllur öñ 成質礙 ,
//////// kwyswnwr tytylwr 'wynk
- 1390 22. [bolgay , közün]ür⁸⁴³ öñ täğşilip ,⁸⁴⁴ 質礙
//////// //////////wr 'wynk t'kşylyp ,,
- 1391 23. [kök kalık bolg]ay⁸⁴⁵ [yan]turu , alku 成虛空 ; 456a13 諸
//// ///// /////y ///dwrw ,, 'lqw
- 666**
- 1392 1. burhanlar üzä ugrayu , küyü küz- 佛所護持 ,
pwrq'n l'r 'wyz ' 'wqr'yw ,, kwyw kwyz

⁸³⁸ U 691 ön (5): äriği ('ryky); Mz 763 ön (11): 'äriği ('ryky); UW 427a: äriği; R-M (665, 15): [t(ä)n]kri (tnkry); SuvKaya (665, 15): ['äri]gi.

⁸³⁹ U 691 ön (6) ve Mz 763 ön (12): ornanmış ärür.

⁸⁴⁰ U 691 ön (10): tüzünü (twyz wny).

⁸⁴¹ R-M (665, 19):[biz] (pyz); SuvKaya (665, 19): [anın].

⁸⁴² U 691 ön (13) ve Mz 763 ön (19)'lara göre.

⁸⁴³ U 691 ön (14) ve Mz 763 ön (20-21)'lere göre.

⁸⁴⁴ R-M (665, 22): -.

⁸⁴⁵ U 691 ön (15)'e göre.

- 1393 2. ätü tutmuşıg , **bo sansarta** bultuk- 無能
'tw twtmış yq ,, pw s'ns'r t' pwldwq
- 1394 3. maz , **anı** täprätgäli udaçı tep 傾動者。
m'z ,, 'ny t'pr'tk'ly 'wd'çy typ
- 1395 4. **monçulayu ötündilär ; ;**⁸⁴⁶
mwnçwl'yw 'wytwndy l'r ,, ,, ,, ,,
- 1396 5. ol üçün tört maharañç⁸⁴⁷ t(ä)ñrilär⁸⁴⁸ 456a14 爾時 , 四大天王
'wl 'wytwn twyrt m'q'r'nç tkry l'r
- 1397 6. **ymä** t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka 聞佛說此護持妙法 , 各生
ym' tkry tkry © sy pwrq'n q'
- 1398 7. şlok takşutın inçä tep ötündi- 456a15 隨喜護正法心 , 一時同聲
şlwk t'qşwt yn 'ynç' typ 'wytwndy 說伽他曰 :
- 1399 8.⁸⁴⁹ lär ; **nom eligi suğurug**⁸⁵⁰ , biz **kamag[un]** 456a16 我今於此經 ,
l'r ,, ,, nwm 'ylyky swtwr uq ,, pyz q'm'q //
- 1400 9. **birgärü** , bo nom <eligi suđurug⁸⁵¹ , ogulumuz⁸⁵² kız[ım(i)z]> ulañı⁸⁵³ ,
terin⁸⁵⁴ **kuvragımız** [barça]⁸⁵⁵ 及男女眷屬 ;
pyrk'rw ,, pw nwm <'ylyky swtwrwq ,, 'wqwlwm wz qyz
//// > 'wl'dy ,, tyryn qwvr'q ymyz ////
- 1401 10. kalısız , küyü küzätü täginip , **s[üzök]** 456a17 皆一心擁護 ,
q'lysyz ,, kwyw kwys'dw t'kynyp ,, s/// //

⁸⁴⁶ R-M (666, 4): ; ; ; (,, ,, ,, ,, ,, ,, ,,).

⁸⁴⁷ Mz 246 ön (5): mç'r'nç; Mz 763 arka (1): mç'r'nç.

⁸⁴⁸ Mz 246 ön (5): t(ä)ñri (tkry); Mz 763 arka (1): t(ä)ñrilär (tkry l'r).

⁸⁴⁹ R-M yayınında (666, 8) sadece *-lär* ; *biz kamagun* ifadesi vardır; St. Pt. yazmasında ise *-lär* ; ile *biz kamagun* ibarelerinin arasında bulunan *nom eligi suğurug* , ifadesi noktalarla işaretlenmiştir.

⁸⁵⁰ nom eligi suğurug → U 692 ön (4), Mz 763 arka (4), Mz 246 arka (1), -.

⁸⁵¹ R-M (666, 9): swdwrwq.

⁸⁵² Mz 763 arka (5): oglumuz ('wqlwmwz); Mz 246 arka (2): 'wqlwmwz.

⁸⁵³ R-M (666, 9): 'wl'ty.

⁸⁵⁴ U 692 ön (6), Mz 246 arka (2), Mz 401 arka (2) ve Mz 763 arka (5): -.

⁸⁵⁵ R-M (666, 9)'a göre; Mz 246 arka (2), Mz 401 arka (2), Mz 763 arka (6): birlä (pyrl').

- 1402 11. köñülin bir uçlug , keñürü yadturu⁸⁵⁶ 令得廣流通。
kwnkwl yn pyr 'wçlwq ,, kynkwrw y'dtww
- 1403 12. tägingäy biz , **oron sayu öñi öñi** ,
t'kynk'ypyzy ,, 'wrwn s'yw 'wynky 'wynky ,,
- 1404 13. birök bar ärsär **kim kayu** , **bo**⁸⁵⁷ nom ärdinig 456a18 若有持經
pyrwk p'r 'rs'r kym q'yw ,, pw nwm 'rdynyk
- 1405 14. tutdaçy , burhan kutıña avant 者 , 能作菩提
twtd'çy ,, pwrq'n qwtynk' "v'nd
- 1406 15. tıtag , kılğalı udaçy tıtagıy , 因 ;
tylt'q qylq'ly 'wd'çy tylt'q yq ,,
- 1407 16. ürüg uzaçy **bir yañlıg** , törttin 456a19 我常於四
'wyrwk 'ws'dy pyr y'nklyq ,, twyrt tyn
- 1408 17. yñak **tägrıkläp**⁸⁵⁸ , ayayu ağırlayu tapınu , 方 ,
yynk'q t'kryl'p ,, "y'yw "qyrl'yw t'pynw ,,
擁護而承事。
- 1409 18. küyü küzätü tutgay biz ⁸⁵⁹ **tep**
kwyw kwys'tw twt ® q'ypyzy typ
- 1410 19. **tedilär** ; ;⁸⁶⁰ ol üdün t(ä)ñri [hanı]⁸⁶¹ 456a20 爾時 , 天帝
tydy l'r ,, ,, ,, 'wl 'wytwn tnkry ////
- 1411 20. hormuzta t(ä)ñri iki eligin [kavşur-] 釋合掌
qwrmwz t' tnkry 'yky 'ylykyn /////
- 1412 21. up ayayu ağırlayu **t(ä)ñri t(ä)ñ[risi]** 恭敬 ,
wp "y'yw "qyrl'yw tnkry tn/// //

⁸⁵⁶ Mz 401 arka (4), Mz 246 arka (4) ve Mz 763 arka (9): y'tdww.

⁸⁵⁷ Mz 246 arka (5): -.

⁸⁵⁸ R-M (666, 18): tägriglöp.

⁸⁵⁹ R-M (666, 18): biz , (virgül fazla).

⁸⁶⁰ R-M (666, 19): , (,,).

⁸⁶¹ Mz 763 arka (19)'a göre; R-M (666, 19): [eligi] ('ylyky); SuvKaya: [kanı].

- 1413 22. **burhanka** şlok takşutın [inçä] 說伽他
pwrq'n q' şlwk t'qşwtyn // // //
- 1414 23. tep ötünti ; [; ;] 曰 :
typ 'wytwnty ,, ,, // // // //
- 667**
onunç beş kırk ,
'wnwnç pyş qyrq ,,
- 1415 1. <bo nomlarıg tanuklap>⁸⁶² alku burhanlar **birlä barça birgärü**⁸⁶³ ,
"lqw pwrq'n l'r pyrl' p'rç' pyrk'rw ,, 456a21 諸佛證此法 ,
- 1416 2. utlı sävinç **törösın** , bilir üçün 為欲報恩故 ;
'wtly s'vynç twyrw syn ,, pylyr 'wyçwn
- 1417 3. yanturu , asıg tusu kılğalı , alku 456a22 饒益
y'ntwrw ,, "syq twsw qylq'ly ,, "lqw
- 1418 4. **kamag** bodis(a)t(a)vlarka , yertinçütä 菩薩眾 , 出世
q'm'q pdystv l'rq' ,, yyrtyñçw t'
- 1419 5. b(ä)lgürüp , nomladılar bo nomug , **anın**⁸⁶⁴ 演斯經。
plkwrwp ,, nwm l'dy l'r pw nwm wq ,, "nyñ
- 1420 6. **amti** m(ä)n özüm , ol burhan⁸⁶⁵ 456a23 我於彼諸佛 ,
'mty mn 'wyz ® wm ,, 'wl pwrq'n
- 1421 7. **kutıña** , sävinç bilmäk **törösınçä** , 報恩
qwtynk' ,, s'vynç pylm'k twyrw synç' ,,

⁸⁶² U 691 arka (3-4), Mz 763 arka (23) ve Çince metindeki 此法 ibaresine göre; St. Pt. ve R-M (667, 1):-.

⁸⁶³ R-M (667,1): birlä barça birgärü → U 691 arka (5): birgärü.

⁸⁶⁴ R-M (667, 5): "nyn.

⁸⁶⁵ Mz 749 ön (4): burhanlar (pwrq'n l'r).

- 1422 8. [uza]tı⁸⁶⁶ tapıg kılğalı , küyü küzätü 常供養 ; 456a24 護持
 ///dy t'pyq qylq'ly ,, kwyw kwys'dw
- 1423 9. [tutay]ın⁸⁶⁷ , monçulayu bo nomug , bo nom ärdi- 如是經 , 及
 ///yn ,, mwnçwl'yw pw nwm wq ,, pw nwm 'rdy
- 1424 10. [nig t]utdaçı , **tözünläriğ ymä** 以持經者。
 /// /wtd'çy ,, twyz wn l'r yk ym'
- 1425 11. **[an]nçulayu⁸⁶⁸ ok tep tedi ; ; ;**
 ///nçwl'yw 'wq typtydy ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1426 12. ol üdün tužit⁸⁶⁹ t(ä)ņri yerindäki 456a25 爾時 , 睹史多天
 'wl 'wytwn twsyt tkry yyr ynd'ky
- 1427 13. ... TW SYDY atl(ı)g **t(ä)ņri** urısı 子
 ... tw sydy "tlq tkry 'wry sy
- 1428 14. iki eligin kavşurup ayayu ağırlayu 合掌恭敬 ,
 'yky 'ylyk yn q'vşwrwp "y'yw "qyrl'yw
- 1429 15. **t(ä)ņri t(ä)ņrisi burhanka** şlok
 tkry tkry sy pwrq'n q' şlw
- 1430 16. takşutin **inçä** tep ötündi , 說伽他曰 :
 t'qşwt yn 'ynç' typ 'wytwndy ,,
- 1431 17. **keņürü** nomlayu bertiniz , monı 456a26 佛說
 kynkwrw nwm l'yw pyrtynkyz ,, mwny
- 1432 18. monçulayu bo nomug , **kimlär** 如是經 ,
 mwnçwl'yw pw nwm ® wq ,, kym l'r

⁸⁶⁶ U 691 arka (12), Mz 749 ön (7) ve Çince metindeki 常 (Taishō 456a23) karakterine göre; R-M (667, 8): [arı]tı ('rydy); SuvKaya (667, 8): [uza]tı.

⁸⁶⁷ U 691 arka (13); tutayın; SuvKaya (667, 9): [tutay]ın; R-M (667, 9): [täginäy]in (t'kyn'y)yn.

⁸⁶⁸ U 691 arka (15): ançulayu, Mz 749 ön (10)'lara göre; SuvKaya (667, 11): [a]nçulayu; R-M (667, 11): [mo]nçulayu (mwnçwl'yw).

⁸⁶⁹ Mz 749 ön (11): twz yt.

- 1433 19. [birök] *bar* ärsär , **bo nom ärdinig** tutdaçı 若有能持者 ;
 //// *p'r* 'rs'r ,, pw nwm 'rdynyk twtd'çy
- 1434 20. ...TRW⁸⁷⁰ turgaylar , bodi tuyunmak 456a27 當住菩提
 ... trw twrq'y l'r ,, pwdy twywnm'q
- 1435 21. [yerintä]⁸⁷¹ **yänä turgaylar** 位 , 來生
 ////// *y'n'* twrq'y l'r
- 1436 22. [tužit t(ä)ñri yer]indä⁸⁷² ,⁸⁷³ ögrünç 睹史天。
 //// ////// // ynd' ,, 'wykrwnç
- 1437 23. [sävinç köñülümkä]⁸⁷⁴ atı kötrülmiş 456a28 世尊我慶悅 ,
 ////// ////// // "ty kwytrwlmış
- 668**
- 1438 1. t(ä)ñrim ä , titip⁸⁷⁵ ıdalap yeg adrok ; 捨天殊
 tnkrym ' ,, tytyp 'yd'l'p yyk "drwq ,, ,,
- 1439 2. t(ä)ñri yerintäki tüş utlıg⁸⁷⁶ 勝報 ;
 tnkry yyr ynt'ky twyş 'wtlyq
- 1440 3. ornangay **m(ä)n** turgay **m(ä)n** , çambudivip 456a29 住於瞻部洲 ,
 'wrn'nq'y mn twrq'y mn ,, ç'mpwdyvyp
- 1441 4. **atl(i)g** uluşta⁸⁷⁷ aç a yaða⁸⁷⁸ nomlagalı 宣揚
 "tlq 'wlwş t' "ç' y't' nwm l'q'ly
- 1442 5. **bo nom ärdini yörugin tep tedi ;**⁸⁷⁹ 是經典。
 pw nwm 'rdyny ywrwkyn typ tydy ,, ,, ,, ,,

⁸⁷⁰ R-M (667, 20): ...TWRW; SuvKaya (667, 20): ...RW.

⁸⁷¹ U 692 arka (8) ve Çince metindeki 位 karakterine göre.

⁸⁷² U 692 arka (9), Mz 748 ön (18) ve R-M (667, 22)'lere göre.

⁸⁷³ R-M (667, 22): - (virgül eksik).

⁸⁷⁴ U 692 arka (10) ve R-M (667, 23)'e göre.

⁸⁷⁵ U 692 arka (35): tydyp.

⁸⁷⁶ Mz 749 ön (22): ; (, ,,)

⁸⁷⁷ Mz 749 ön (24): [uluş]da ;

⁸⁷⁸ R-M (668, 4): y'd'.

⁸⁷⁹ Mz 749 arka (2): ; (, ,,).

- 1443 6. ol üdüñ saḅlokaḁaṭu⁸⁸⁰ 456b01 爾時，索訶
'wl 'wytwn ☉ s'vlwk't'dw
- 1444 7. yertinçü yer suv eyäsi maha- 世界主
yyrtynçw yyr swv 'yy'sy m'q'
- 1445 8. brahmi⁸⁸¹ **ulug** äzrua t(ä)ḡri iki 梵天王
pr'qmy 'wlvq 'z rw' tñkry 'yky
- 1446 9. eligin⁸⁸² kavşurup ağır ayamakın 合掌恭敬，
'ylykyn q'vşwrwp "qyr "y'm'qyn
- 1447 10. **t(ä)ḡri t(ä)ḡrisi burhanka** [şlok] 說伽他
tnlry tñkry sy pwrq'n q' ////
- 1448 11. takşutın **inçä tep** ötü[ndi ;] 456b02 曰：
t'qşwt yn 'ynç' typ 'wytw/// // //
- 1449 12. ülgüsüz **köḡültä ulatı** , kamag dyan- 456b03 諸靜慮無量，
'wylkwszw kwnkwł t' 'wl'ty ,, q'm'q dy'n
- 1450 13. lar **kalsız** , **üç törlüg ulug**⁸⁸³ kö[lünü]- 諸乘
l'r q'lysyz ,, 'wyç twyrlwk 'wlvq kw/////
- 1451 14. lâr , ulatı kamag kutrulmak , alku 及解脫；
l'r ,, 'wl'ty q'm'q qwtrwlm'q ,, "lqw
- 1452 15. barça ünârlâr⁸⁸⁴ , bo nom ârdini **tözintâ**⁸⁸⁵ [,] 456b04 皆從此經出，
p'rç' 'wyn'r l'r ,, pw nwm 'rdyny twyz ynt' //
- 1453 16. anı üçün **ugrayu** , **keḡürü** nomladı bo 是故演斯
'ny 'wyçwn 'wqr'yw ,, kynkwrw nwm l'dy pw

⁸⁸⁰ R-M (668, 6): s'vlwq't'dw; U 696 ön (3): s'p lwk't'dw; Mz 749 arka (3): s'p lwk't'dw.

⁸⁸¹ R-M (668, 8): m'q'pr'qmy.

⁸⁸² Mz 749 arka (5): elgin ('ylkyn).

⁸⁸³ R-M (668, 13): 'wlvq.

⁸⁸⁴ R-M (668, 15): 'wyn'rl'r.

⁸⁸⁵ Mz 749 arka (14): tözindin; U 690 ön (3): tözintâ.

- 1454 17. nomug , [kayu] oronta bar ärsär , bo nom 經。456b05 若說
nwm wq ,, /// 'wrwn t' p'r 'rs'r ,, pw nwm 是經處 ,
- 1455 18. ärdinig nomlataçı , m(ä)n k(ä)ntü 我
'rdynyk nwm l't' © çy ,, mn kntw
- 1456 19. özüm ıdalap , Brahmälök⁸⁸⁶ , äzrua⁸⁸⁷ [yer]- 捨梵天
'wyz wm 'yd'l'p ,, pr'qm'lwk ,, 'z rw' ///
- 1457 20.⁸⁸⁸ tinçüsindäki⁸⁸⁹ mänjimin⁸⁹⁰ bo nom ä[r[dinig tıjlagu]- 樂 ; 456b06
tynçw synd'ky m'nkymyn pw nwm 'r///// ////////// 為聽如是經 ,
- 1458 21. li⁸⁹¹ , barı tägingäy m(ä)n , [küyü küzätü tutgay]⁸⁹² 亦常為擁護。
ly ,, p'ry t'kynk'y mn ,, ///// ///// /// ////
- 1459 22. m(ä)n başın tutgay [m(ä)n tep tedi , bo]⁸⁹³
mn p'ş yn twtq'y // /// ///// /// //

456b07 爾時，魔王子名曰商主合掌恭敬，說伽他 456b08 曰：

456b09 若有受持此，正義相應經；456b10 不隨魔所行，淨除魔惡業。

456b11 我等於此經，亦當勤守護；456b12 發大精進意，隨處廣流通。

456b13 爾時，魔王合掌恭敬，說伽他曰：

456b14 若有持此經，能伏諸煩惱；456b15 如是眾生類，擁護令安樂。

456b16 若有說是經，諸魔不得便；

456b17 由佛威神故，我當擁護彼。

⁸⁸⁶ U 690 ön (7): p'rqm'lwk.

⁸⁸⁷ U 690 ön (7): -.

⁸⁸⁸ R-M 668, 20-669, 4 arası ile Mz 749 arka (21-26) arası örtüşmemektedir, Mz 749 arka (21-26)'de şu şekildedir: tıjlagu için bo nomug ...sudurug , ... ymä uzaçı üzüksüz ... tutgay m(ä)n tep tedi , ... ol üdüñ ş(a)mnu hanı ... sartavahe.

⁸⁸⁹ Mz 749 arka (20): orondaki ('wrwnd'çy), U 690 ön (7-8): oro[nda]kı.

⁸⁹⁰ R-M (668, 20): mänjimin , (virgül fazla).

⁸⁹¹ U 749 arka (21): tıjlagu için.

⁸⁹² U 690 ön (10-11), Mz 749 arka (23-24) Ve Çince metindeki 擁護 karakterlerine göre; R-M (668, 21): ...; SuvKaya (668, 21): [tužit t(ä)ñri yeriñä].

⁸⁹³ R-M (668, 22)'ye göre.

456b18 爾時，妙吉祥天子亦於佛前說伽他曰：456b19 諸佛妙菩提，於此經中說；456b20 若持此經者，是供養如來。

- 1460 23. nom ärdini yörügin [nomlagay m(ā)n]⁸⁹⁴ 456b21 我當持此經
nwm 'rdyny ywrwkyn /// ///
- 669**
onunç altı kırk ,
'wnwnç 'lty qyrq ,,
- 1461 1. **körkitü , bir kolti sanı** t(ä)ñrilärkä , 為俱胝天說 ;
kwyryktw ,, pyr kwlty s'ny tkry l'r k' ,, 456b22 恭敬聽聞者 ,
- 1462 2. ütlägäy **m(ā)n** tägürgäli , köni tüz tuymak 勸至菩提
'wytl'k'y mn t'kwrk'ly ,, kwyny twyz twym'q
- 1463 3. oronka tep tedi ; ; ; 處。
'wrwn q' typ tydy ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1464 4. ol üdün maitri bodis(a)t(a)v⁸⁹⁵ ayasın 456b23 爾時，慈氏菩薩
'wl 'wytwn m'ytry pwdystv 'y'syn
- 1465 5. kavşurup ağır ayamakın şlok takşutın⁸⁹⁶ 合掌恭敬，說伽
q'vşwrwp 'qyr 'y'm'q yn şlw k t'qşwtyn
- 1466 6. **inçä** tep ötündi körsär **m(ā)n** birök 他曰：456b24 若見
'ynç' typ 'wytwndy ® kwyr's' mn pyrkw
- 1467 7. **[tɪn(l)ɪg]arɪg**⁸⁹⁷ , bodi **könültä** turmuşım , **olarka** 住菩提 ,
//// /'r yq ,, pwydy kwnkw l t' twrmyş yn ,, 'wl'r q'
與為不請友 ;
- 1468 8. **[m(ā)n bol]gay**⁸⁹⁸ **m(ā)n** , **öğüç**i siz **ädgü ögli**
// ///q'y mn ,, 'wydwkçy syz 'tkw 'wykly ,,

⁸⁹⁴ U 694 arka (2-3)'e göre.

⁸⁹⁵ U 694 arka (9): [b]odis(a)v(a)t (/wdysvt).

⁸⁹⁶ R-M (669, 5): şlok takşutın → U 696 arka (3):-.

⁸⁹⁷ U 705 ön (2-3)'e göre.

⁸⁹⁸ U 705 ön (4)'e göre.

- 1469 9. [lär⁸⁹⁹ 'ä]ŋ mintin ulatı , isig özlärin kut-
 /// ///kmyntyn 'wl'ty ,, 'ysyk 'wyz l'ryn qwt
 456b25 乃至捨身命 ,
- 1470 10. [gar]ın⁹⁰⁰ , küzätçisi⁹⁰¹ bolgay m(ä)n , bo⁹⁰² nom 為護此
 ///yn ,, kwys'tçy sy pwlq'y mn , pw nwm
- 1471 11. [eli]gi sudurnuŋ ,⁹⁰³ m(ä)n aşıdip monçulayu 經王。456b26 我聞
 ///ky swdwr nwnk ,, mn 'şydyp mwnçwl'yw
- 1472 12. bo nomug **tözincä** , **barı** täginip 如是法 , 當往
 pw nwm wq twyz ynç' ,, p'ry t'kynyp
- 1473 13. [tu]žit⁹⁰⁴ t(ä)ŋri yeriŋä , t(ä)ŋrim **siziŋ** 睹史天 ; 456b27 由世尊
 //syt tnkry yyrynk' ,, tnkrym sysynk
- 1474 14. oŋaru küzätmäkiŋiz **küçintä** ; 加護 ,
 'wnk'rw kwys'tm'k ynkyz kwyçynt' ,,
- 1475 15. t(ä)ŋrili yalaŋuklı **kuvragka** , keŋürü 廣為人天
 tnkry ly y'l'nkwwq ly qwvr'q q' ,, kynkwrw
- 1476 16. ukıtu bergäy m(ä)n **tep tedi** ; ; ; 說。
 'wqydw pyr'k'y mn typ tydy ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1477 17. [ol] üdün mahakaşip arhant aya- 456b28 爾時 , 上座大迦葉波
 /// 'wytwn m'q' k'şyp 'rq'nt 'y'
- 1478 18. [sın kav]şurup ağır ayamakın 合掌恭敬 ,
 /// ///şwrwp © 'qyr 'y'm'q yn

⁸⁹⁹ Bk. R-M, 720: düzelti 669/8-9; SuvKaya (669, 9): -.

⁹⁰⁰ U 705 ön (6)'ye göre; SuvKaya (669, 9-10): kut[garay]ın.

⁹⁰¹ Bk. R-M, 720: düzelti 669/10; U 705 ön (7): kwyz 'dçy.

⁹⁰² U 705 ön (7):-.

⁹⁰³ R-M (669, 11): -.

⁹⁰⁴ U 705 ön (10): twz yt.

- 1479 19. [şlok t]akşutın **inçä** tep ötündi , 說伽他曰 :
 /// /'qşwt yn 'ynç' typ 'wytwndy ,,
- 1480 20. [atı kötrülmiş t(ä)ñrim]⁹⁰⁵ **kamag arhant tetsi-** 456b29 佛於聲聞乘 ,
 /// ////////////// ////////////// q'm'q 'rq'nt tytsy
- 1481 21. [**lär** kölüñüsintä⁹⁰⁶ **ögdüñüz**] **alkadıñız** meni 說我
 ... ////////////// 'lq'dynkyz myny
- 1482 22. [bilgä biliglig az taplagulu]uk⁹⁰⁷ tep , m(ä)n amtı 鮮智慧 ; 456c01
 /// ////////////// // //////////////wq typ ,, mn 'mty 我今
- 1483 23. [**t(ä)ñrim** k(ä)ntü küçüm yet]mişimçä⁹⁰⁸ , küyü 隨自力 ,
 /// ////////////// // ////////////// //myş ym ç' ,, kwyw
- 670**
- 1484 1. küzätü tutğay m(ä)n , monçulayu bo sudur- 護持如是經。
 kwys'tw twdq'y mn ,, mwnçwl'yw pw swdwr
- 1485 2. ug , **kimlär** birök bar ärsär , bo nom ärdinig 456c02 若有
 wq ,, kym l'r pyrwk p'r 'rs'r ,, pw nwm 'rdynyk
- 1486 3. tutdaçı , m(ä)n olarnı **bir yañlıg** , 持此經 , 我當
 twtd'çy ,, mn 'wl'r ny pyr y'nklyq ,,
- 1487 4. yıga terä täginip , küç küşün 攝受彼 ;
 yyq' tyr' t'kynyp ,, kwyç kwyz wn
- 1488 5. berü täginip , **m(ä)n birök** olarka , eyin 456c03 授其詞辯力 ,
 p'rw t'kynyp ,, mn pyrwk 'wl'r q' ,, 'yyn
- 1489 6. **yorıp** uzatı , ögä alkayu 常隨讚善哉。
 ywryp 'wz 'dy ,, ⑥ 'wyk' 'lq'yw

⁹⁰⁵ U 710 ön (8)'e göre.

⁹⁰⁶ Çince metne göre, bk. Açıklamalar, 1480-1482 (669, 20-22).

⁹⁰⁷ U 710 ön (10)'a göre.

⁹⁰⁸ U 710 ön (11)'e göre.

- 1490 7. bergäy m(ä)n **tep tedi** ; ; ⁹⁰⁹
pyrk'y mn typ tydy ,, ,, ,, ,,
- 1491 8. ol üdün ayagka tägimlig a[nant] 456c04 爾時，具壽阿難陀
'wl 'wytwn ''y'q q' t'kymlyk ''////
- 1492 9. iki eligin kavşurup⁹¹⁰ **t(ä)ñri t(ä)ñ[risi]** 合掌向
'yky 'ylykyn q'vşwrwp tñkry tñ// //
- 1493 10. burhanka şlok takşutin **i[nçä]** 佛，說伽他
pwrq'n q' şlwk t'qşwt yn 'y///
- 1494 11. tep ötündi ; ; m(ä)n k(ä)ntü özüm 曰：456c05 我親
typ 'wytwndy ,, ,, ,, ,, mn kntw 'wyz wm
- 1495 12. **yügärü** , t(ä)ñrim sizniñin äşidti[m] 從佛聞，
ywk'rw ,, tñkrym syz ny tyn 'şydy/
- 1496 13. ülgülänçsiz täñlänçsiz , **üküş tälim** 無量眾經典；
'wylkw'l'ñçsyz t'ñl'ñçsyz ,, 'wykwş t'lym
- 1497 14. nomlarıg , äşidüküm yok ärti , monı 456c06 未曾聞
nwm l'ryq ,, 'şydtwkwm ywq 'rty ,, mwny
- 1498 15. monçulayu **yörügüg** , täriñtä täriñ 如是，深
mwnçwl'yw ywrwkwk ,, t'rynk t' t'rynk
- 1499 16. sukançıg , **kamag** nomnuñ eligin ; 妙法中王。
swq'ñçyq ,, q'm'q nwm nwnk 'ylykyn ,, ,,
- 1500 17. amtı yügärü äşidtim **añ kötrülmiş-** 456c07 我今聞
'mty ywk'rw 'şydtym ''dy kwytrwlmış

⁹⁰⁹ R-M: ; ; ; (,, ,, ,, ,, ,, ,,).

⁹¹⁰ U 697 ön (3-4): iki eligin [k]avşurup [ağ]r ayamakın.

- 1501 18. **tin bo nomug , kopta k[ötrülmiş]**⁹¹¹ 是經 ,
 tyn pw nwm wq ,, ② qwpt' k//////////
 親於佛前受 ;
- 1502 19. **nom eligi , atl(i)g sudur ärdinig , [kim-]**
 nwm 'ylyky ,, 'tlq swdwr 'rdynyk ,, ///
- 1503 20. **lär birök bar ärsär , bodi ulug** [sävdäçi ,]⁹¹² 456c08 諸樂菩提者 ,
 l'r pyrwk p'r 'rs'r ,, pwdy 'wlwq ////////// //
- 1504 21. **olarka m(ä)n**⁹¹³ keŋ[ürü , nomlayın **bo nom]**⁹¹⁴ 當為廣宣通。
 'wl'r q' mn kynk/// // /// ///// // ///
- 1505 22. **ärdini yörugin [tep tedi ;]**⁹¹⁵
 'rdyny ywrwkyn /// /// // //
- 1506 23. anta ötrü **tü**[käl bilgä t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi] 456c09 爾時 , 世尊 ,
 'nt' 'wytrw twy/// ///// ///// ///// //
- 671**
 onunç yeti kırk ,
 'wnwnç yyty qyrq ,,
- 1507 1. **burhan ol** kamag bodis(a)t(a)vlarnıŋ⁹¹⁶ kişi- 見諸菩薩人
 pwrq'n 'wl q'm'q pwdystv l'r nynk kyşy
- 1508 2. li t(ä)ŋrili ulug terin kuvragıŋı⁹¹⁷ bo nom 天大眾**各各**發心 456c10
 ly tnkry ly 'wlwq tyryn qwvr'q nynk pw nwm 於此經
- 1509 3. ärdinig küyü küzätü⁹¹⁸ tutguka **keŋürü** 典流通擁護 ,
 'rdynyk kwyw kwys'tw twtqw q' kynkwrw

⁹¹¹ R-M (670, 18): y[altrıklıg] (y'lytryq lyq); SuvKaya (670, 18): y[altrıklıg].

⁹¹² U 705 arka (6) ve Çince metindeki 樂...者 karakterlerine göre.

⁹¹³ U 705 arka (6): -.

⁹¹⁴ U 705 arka (6-7)'ye göre.

⁹¹⁵ U 705 arka (7-8)'e göre; R-M (670, 22): t ... typ 'wytwndy; SuvKaya: -.

⁹¹⁶ U 705 arka (11): [bo]d[is(a)]v(a)tlar[nıŋ] (//d//vt l'r ////).

⁹¹⁷ R-M (671, 2): kuvragıŋı , (virgül fazla).

⁹¹⁸ R-M (671, 3): kwyz 'tw.

- 1510 4. yağguka küsüş⁹¹⁹ turgurmuşların körü
y'tqw q' kwyswş twrqwrmys l'ryn kwyrw
勸進菩薩廣利眾生 ,
- 1511 5. y(a)rlikap **ötrü olarnı** ögä alkayu 456c11 讚
yrlyq'p 'wytrw 'wl'r ny 'wyk' 'lq'yw
- 1512 6. **inçä** tep y(a)rlikadı ; **monı monçulayu** 言 :
'ynç' typ yrlyq'dy ,, ,, ⊕ mwny mwnçwl'yw
- 1513 7. **[yañın]**⁹²⁰ sizlär **tözünlär üstün** **善哉！善哉！汝等**
///// syz l'r twyz wn l'r 'wysdwn
- 1514 8. **[t(ä)ñri]** altın **yalañuk** bo nom ärdinig 能於如是**微妙經王**
//// 'ltyn y'l'nkww pw nwm 'rdynyk 456c12 **虔誠**
- 1515 9. [yadgu]ka⁹²¹ **küyü küzätü tutguka** 流布 ,
//// q' kwyw kwys'tw twtqw q'
- 1516 10. **[küsüş]** öritmäkiñizlär tıltagıta
///// 'wrytm'kynkyz l'r tylt'q ynt'
- 1517 11. [u]latı⁹²² **yänä** m(ä)n nirvanka kirmiş- 乃至於我般涅槃
//l'ty y'n' mn nyrv'n q' kyrmys
- 1518 12. [tä] ken bo üzäliksiz⁹²³ **yeg idok** 後 ,
// kyn pw 'wyz 'lyksyz yyk 'ydwq
不令散滅 , 456c13 即是無上菩提正因 ,
- 1519 13. burhan kutınıñ ugrayu tıltagı , **bo**
pwrq'n qwty nynk 'wqr'yw tylt'q y ,, pw

⁹¹⁹ U 710 arka (3): *küsüşüş* (kwyswşwş).

⁹²⁰ U 710 arka (6)'ya göre; R-M (671, 7): [kamag] (q'm'q); SuvKaya (671, 7): [yañın].

⁹²¹ U 710 arka (8) ve Çince metindeki 流布 karakterlerine göre; R-M (671, 9): [nomlağaçı]ka (nwml't'çy q'); SuvKaya (671, 9): [yadgu]ka.

⁹²² U 710 arka (10-11) ve Çince metindeki 乃至 karakterlerine göre; R-M (671, 11): [tavra]tı (t'vr'ty).; SuvKaya (671, 11): [ula]tı.

⁹²³ U 710 arka (12): <üz>äliksiz ('lyksyz).

- 1520 14. **[nom] ärdinig** saçılgalı yokadgali⁹²⁴
/// 'rdynyk s'çylq'ly ywq'tq'ly
- 1521 15. ıdmamakıñızlartın ötgürü **k(a)ltı**
'ydm'm'qynkyz l'r tyn 'wytkwrw qlty
- 1522 16. gañ ügüzdäki⁹²⁵ kum **sanınça** kalp üd- 所獲功德於恒沙劫
k'nk 'wykwz d'ky qwm s'nynç' k'lp 'wyt
- 1523 17. lärkä **tägi** sözläp nomlap alkmagu- 說 456c14 不能
l'r k'd'ky swyz l'p nwm l'p 'lqm'qw
- 1524 18. [lu]k **ulug** buyan ädgü kılınçıg kaz- 盡。
//q 'wlwq pwy'n 'dkw qylynç yq q'z
- 1525 19. [gantı]ñızlar⁹²⁶ , **ann** birök **kim-** 若有
/////kyz l'r ,, ⊕ 'nyn pyrwk kym
- 1526 20. **[lär to]yın** şamnanç upase upasanç 苾芻、苾芻尼、鄔波索迦、
/// //yyn ş'mn'nç 'wp'sy 'wp's'nç 鄔波 456c15 斯迦 ,
- 1527 21. **[tört törlüg]**⁹²⁷ **tetsilig**⁹²⁸ **kuvrag**⁹²⁹ **ar-** 及餘善男子、善女人等 ,
///// //k tytsy lyq qwvr'q 'r
- 1528 22. **[asınta kayu]lar**⁹³⁰ **birök bo nom**
///// //l'r pyrwk pw nwm
- 1529 23. **[ärdinig]** ayasar <agırlasar>⁹³¹ tapınsar 供養恭敬 ,
///// 'y's'r t'pyns'r

⁹²⁴ U 710 arka (12): ywq'dä'ly.

⁹²⁵ Mz 247 ön (1): 'wykwz t'ky.

⁹²⁶ Mz 247 ön (3) ve U 697 arka (2)'lere göre; R-M (671, 19): kaz[gangaysiz]lär

⁹²⁷ R-M (671, 21): [tört törlüg].

⁹²⁸ U 697 arka (5): terin; Mz 247 ön (4-5): te[t]si[lig].

⁹²⁹ Mz 247 ön (5): [k]uvragım (/wvr'q ym); U 697 arka (5): kuvrag.

⁹³⁰ R-M (671, 22): [kim]lär (kym'l'r); SuvKaya: [kayu]lar<i>; U 697 arka (6): kay[ular]ı ärsär; Mz 247 ön (5): kayuları.

⁹³¹ Mz 247 ön (6) ve U 697 arka (7)'lere göre.

- 1540 10. **y(a)rlikadı ; ;**⁹⁴²
yrlyq'dy ,, ,, ,, ,,
- 1541 11. **montada ulatı bügü biliglig tükäl bilgä**
mwnt'd' 'wl'ty pwykw pylyklyk twyk'l pylk'
- 1542 12. **t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan bo altun**
tnkry tnkry sy pwrq'n pw 'ltwn
- 1543 13. **öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda**
'wynklwk yrwq y'ltryq lyq qwpd'
- 1544 14. **kötrülmiş nom eligi atl(i)g nom ärdinig**
kwytrwlmış nwm 'ylyky 'tlq nwm 'rdynyk
- 1545 15. **ađakıña tägi tolu**⁹⁴³ **tükäl nomlayu**
't'q ynk' d'ky twlw twyk'l nwm l'yw
- 1546 16. **y(a)rlikadı ; ; anta ötrü ol** 爾時 ,
yrlyq'dy ,, ,, ,, ,, 'nt' 'wytrw 'wl
- 1547 17. **kamag üstün t(ä)ñri altın yalañuk**
q'm'q 'wysdwn tnkry 'ldyn y'l'nkwq
- 1548 18. **ulatı sansız sakışsız ulug terin** 無量無邊
'wl'ty s'nsyz s'qyş syz 'wlvq tyryn
- 1549 19. kuvrag **t(ä)ñri t(ä)ñrisi** [burhan-] 恒沙大眾 ,
qwvr'q tnkry © tnkry sy pwrq'n
- 1550 20. nıñ y(a)rlıgım äşidü täginip **üküş**⁹⁴⁴ **tä[lim**⁹⁴⁵ **ögirtilär**⁹⁴⁶] 聞
nynk yrlyq yn 'şydw t'kynyp 'wykwş t'/// ////////////// 456c18 佛說已 ,

⁹⁴² R-M (672, 10): ; ; ; ; (, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,,) ; Mz 247 arka (6): , (,).

⁹⁴³ Mz 602 ön (3): -.

⁹⁴⁴ R-M (672, 20): 'wkwş.

⁹⁴⁵ üküş tälüm → Mz 602 ön (6): -.

⁹⁴⁶ Mz 602 ön (6)'e göre; R-M (672, 20): [ögrän]dilär (720'deki düzelti).

- 1551 21. **sävindilär⁹⁴⁷ ögdilär tapladı[lar]⁹⁴⁸**
s'vyndy l'r 'wykdy l'r t'pl'dy///
- 1552 22. ulug ögrünçlüg sä[vinçlig **bolu**] 皆大歡喜，
'wlvq 'wykrwnç lwk s'//////// ////
- 1553 23. **täginip, ⁹⁴⁹ tükäl b[ilgä biliglig t(ä)ñri]⁹⁵⁰**
t'kynyp ,, twyk'l p//// ////////// ////
- 1554 24. **t(ä)ñrisi [burhan⁹⁵¹ y(a)rılıgıñ⁹⁵² töpölärintä⁹⁵³]**
tnkry sy ////////// //// ////////// //
- 信受奉行。

673

onunç säkiz kırk

'wnwnç s'kyz qyrq

- 1555 1. **tuğa täginip beş pañçamançalın⁹⁵⁴**
twd' t'kynyp pyş p'nç' m'nt'l yn
- 1556 2. **yinçürü töpön yükünüp**
yynçwrw twypwn ywkwnwp
- 1557 3. **k(ä)ntü k(ä)ntü ärgülärinä⁹⁵⁵**
kntw kntw 'rkw l'rynk'
- 1558 4. **yağılıu tägindilär ; ; ;⁹⁵⁶**
y'tylw t'kyndy l'r ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1559 5. altun öñlüg y(a)ruk 456c19 金光
''ltwn 'wynklwk yrwq

⁹⁴⁷ R-M (672, 21): s'vyndy l'r (ñ farkı).

⁹⁴⁸ Mz 602 arka (1): alk[a]dılar [t]apladılar; R-M (672, 21): tägindi[lär] (720'deki düzeltide); SuvKaya (672, 21): tägintilär.

⁹⁴⁹ R-M (672, 23): -.

⁹⁵⁰ R-M (672, 23)'e göre.

⁹⁵¹ Mz 602 arka (2)'ye göre; R-M (672, 24): burhannıñ.

⁹⁵² R-M (672, 24) ve Mz 602 arka (2)'lere göre; SuvKaya: [y(a)rılıgıñ töpölärintä]; U 709 a ön (13): y(a)rılıgıñ töpölärintä.

⁹⁵³ U 2874 arka (3), U 709 a ön (12-13) ve U 613 ön (3)'lere göre; R-M (672, 24): -.

⁹⁵⁴ U 709 a ön (14), Mz 602 arka (3) ve U 613 ön (4): manđl (m'nt'l).

⁹⁵⁵ Mz 602 arka (4): ärgüsinä; U 613 ön (6): ärgüsinäri.

⁹⁵⁶ yağılıu tägindilär ; ; ; → Mz 602 arka (4): yadıtlılar ; .

- 1560 6. yaltrırlıg *kopda* 明最
y'ldryq lyq ⊕ *qwpd'*
- 1561 7. kötrülmiş nom eligi 勝王經
kwytrwlmyş nwm 'ylyky
- 1562 8. **atl(i)g nom bitigdä**
"tlq nwm pytykd'
- 1563 9. onunç ülüş 卷第十
'wnwnç 'wylwş
- * Bundan sonrası metin Çince nüshada yoktur, tercümanın eklemesidir.
- 1564 10. tægziñç **nom biñiyü**
t'ksynç nwm pydyyw
- 1565 11. **okıyu**⁹⁵⁷ **tükädi ; ; ;**
'wqyyw twyk'dy ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1566 12. **ädgü lgso ; ;**
'dkw lyq sw ,, ,, ,, ,,
- 1567 13. **ymä QUTLug öñdün**⁹⁵⁸
ym' qwtwq 'wynkdwn
- 1568 14. **ulug tavgaç elintä**
'wlwq t'vq'ç 'yl ynt'
- 1569 15. **taışeñ savşeñ**⁹⁵⁹
t'yşynk s'vşynk
- 1570 16. **alku şastırlarıg**
"lqw ş'styr l'ryq
- 1571 17.⁹⁶⁰ **kamag nomlarıg**
q'm'q nwml'ryq

⁹⁵⁷ U 708 arka (7): -.

⁹⁵⁸ U 613 ön (7): öñtün.

⁹⁵⁹ U 613 ön (8): seuşeñ (sywşynk); U 709 b ön (3) ve Mz 73 ön (5): sevşeng (syvşynk).

⁹⁶⁰ SuvKaya'nın 17. satırından 22. satırına kadar kayma var, R-M'de toplam 23 satır vardır.

- 1572 18. **[kalisız]⁹⁶¹ ötgürmiş⁹⁶²**
 /////// 'wytkwrmış
- 1573 19. **bodis(a)t(a)v gitso⁹⁶³**
 Pwdystv © kytsw
- 1574 20. **samtso atl(i)g**
 s'mtsw "tlq
- 1575 21. **açari änätkäk**
 "ç'ry 'n'tk'k
- 1576 22. **tilintin**
 tyl yntyn
- 1577 23. **tavgaç tilinçä äv[irmiş]⁹⁶⁴**
 t'vq'ç tyl ynç' 'v/////
- 674**
- 1578 1. **yänä bo beş**
 y'n' pw pyş
- 1579 2. **çöpdik⁹⁶⁵ kälyük bulganyuk**
 çwypdyk k'lywk pwlq'nywq
- 1580 3. **yavız⁹⁶⁶ üddä⁹⁶⁷ koluta⁹⁶⁸**
 y'vyz 'wytd' qwlw t'
- 1581 4. **kenki boşgutlug beş**
 kynky pwşqwtlwq pyş
- 1582 5. **balıklıg şınko şäli**
 p'lyq lyq şynkqw ş'ly
- 1583 6. **tuñuñ tavgaç**
 twdwnk © t'vq'ç

⁹⁶¹ R-M ve Mz 73 ön (6)'lere göre; SuvKaya: -.

⁹⁶² Mz 73 ön (6): ötgürü ('wytkwrrw); U 613 ön (10): ötgürü tupulu bilmiş boşgunmış U 709 b ön (4): ötgürmiş.

⁹⁶³ U 709 b ön (5) ve Mz 73 ön (8) : *gitsi* (kytsy); U 613 ön (11): kytsw.

⁹⁶⁴ Mz 120 ön (3)'e göre; U 709 b ön (7) : aktarmış ("qt'rmyş).

⁹⁶⁵ U 1530 arka (1) ve Mz 73 ön (10): çöpik (çwypyk).

⁹⁶⁶ U 709 b ön (9): y[a]b[1]z (y/p/z); Mz 73 ön (11): y(a)vlak (y'vl'q).

⁹⁶⁷ Mz 73 ön (11): üdüki.

⁹⁶⁸ Mz 73 ön (11): -.

- 1584 7. **tilintin türk**
tylyn tyn twyrk
- 1585 8. **uygur⁹⁶⁹ tilinča**
'wyqwr tylynç'
- 1586 9. **ikiläyü ävirmiş⁹⁷⁰**
'ykylyw 'vyrmyş
- 1587 10. **nom eligi**
nwm 'ylyky
- 1588 11. **sudur bitiyü**
swdwr pytyyw
- 1589 12. **tolu tükäl boltı ; ; ;⁹⁷¹**
twlw twyk'l pwlyt ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1590 13. **sadu ädgü lgso ; ;**
s'dw 'dkw lyqsw ,, ,, ,, ,,
- 1591 14. **altun öñlög y(a)ruk ;**
"ltwn 'wnklwk yrwq ,, ,,
- 1592 15. **yaltrıklıg kopda**
y'ltryq lyq qwpd'
- 1593 16. **kötrülmiş nomlug**
kwytrwlmyş nwm lwq
- 1594 17. **çın ärdinikä ; ; ;**
çyn 'rdyny k' ,, ,, ,, ,, ,, ,,
- 1595 18. **[a]rıg yeg üstünki⁹⁷²**
//ryq yyk 'wysdwnky
- 1596 19. **köni tüzüni**
kwyny twyz wny ©

⁹⁶⁹ Mz 73 ön (13): -.

⁹⁷⁰ Mz 73 ön (14): aktarmış ,.

⁹⁷¹ R-M: ; ; (,, ,, ,, ,,).

⁹⁷² R-M: 'wystwnky.

1597 20. **[tuy]makıg⁹⁷³ bütürdäçi⁹⁷⁴**
////m'q yq pwytrd'çy

1598 21. **ärkligkä ,⁹⁷⁵**
// 'rklyk k' ,,

1599 22. **[ar]ıg⁹⁷⁶ ağır**
///yq ''qyr

1600 23. **[ayama]k ulug**
////////q 'wlwq

1601 24. **... kölünülärniñ**
... kwylwnkw l'r nynk

675

[onunç] tokuz kırkta tolu tükädi ;
('wnwnç) twqwz qyrq t' twlw twyk'dy ; ;

1602 1. **keñ täriñ ağılkı**
kynk t'rynk ''qylyq y

1603 2. **tiñmişkä⁹⁷⁷ ; alku**
tydmyş k' ,, ''lqw

1604 3. **kamag sudurlarınıñ**
q'm'q swdwr l'r nynk

1605 4. **eligi hanı ya⁹⁷⁸ ;**
'ylyky q'ny y ' ,, ,,

1606 5. **siziñä ögä**
sysynk' 'wyk'

1607 6. **yükünü täginür m(ä)n ; ;**
ywkwnw t'kynwr © mn ,, ,, ,, ,,

⁹⁷³ R-M (674, 20): [tuyun]makıg; Yukiyo (Nr.32b, 7): [tuy]mak-ıg (BT XXVI, 96).

⁹⁷⁴ R-M (674,21) : bütürdäçi [kä] (bwytrd'çyk').

⁹⁷⁵ R-M: -.

⁹⁷⁶ R-M (674, 22)'ye göre.

⁹⁷⁷ Yukiyo (Nr.32b, 13): tetmiş-kä (BT XXVI, 96).

⁹⁷⁸ Yukiyo (Nr.32b, 15): hanı-ya (BT XXVI, 96).

1608 7. **ädgölüg bolzunlar ; ;**
'dkwlvk pwlswn l'r ,, ,, ,, ,,

676 ve 677

Yazı yok, boştur.

4. METNİN TÜRKÇEYE AKTARIMI

(52-54) “Hemen yaratılışımın sebebini anlatıvereyim, tam temiz gönlünüz ile iyice dinleyin!” diye buyurdu. (54-58) Sonra aziz Ānanda: “Saygı gösterelim, tanrım genişletip açarak₂ vaaz etsin!’ diye arz etti.” Ondan sonra tanrılar tanrısı Buddha şöyle buyurdu....

(527-537) Ey Ānanda! Sizler öyle biliniz: işte şimdi bu emanet (Skr. *śarīra*) Bodhisattva'nın yadigâridir (Skr. *śarīra*). Böylelikle ben geçmiş zamanlarda₂ açgözlülük, öfke, cehalet ve ihtiraslarla dolu isem de, ancak yine cehennem, ruh, hayvan(lar)dan başka beş varlık şekli içindeki zavallı₂, ızdıraplı₂, (ve) kedere₂ düşmüş canlılara sığınak₂ olup, o eziyetlerden kurtarır₂ idim. (538-543) Şöyle dursun, ki bu zamanda₂ bütün ızdırapları kalıntılarıyla birlikte tamamıyla giderip₂, yukarıdaki tanrı(lar)ın alttaki insan(lar)ın hocası olup tam bilgelige ulaşmama rağmen, (544-549) her bir₂ canlı için pek çok devirler geçinceye kadar cehennemde yahut da başka yerlerde onlar için eziyet çekip, (o canlıları) doğum ölüm döngüsünden kurtarmaya kadir olamıyorum.” diye buyurdu. (550-553) Ardından yine kâmil bilge, tanrılar tanrısı Buddha, bu tefsiri tekrardan₂ anlatmak₂ için şiir söyleyerek şöyle buyurdu: (554-559) “Ey rahip, düşünüyorum, (çok) eskiden₂ sayısız₂ sonsuz₂, devirler içinde, bazı zamanlarda kuvvetli₂ han oldum, bazı zamanlarda han oğlu prens oldum. (559-564) Daima büyük sadaka vermede sonsuza kadar sevdiğim₂ vücudumu esirgemeksizin feda etmekle; doğum ölüm döngüsünden (Skr. *samsāra*) kurtulma₂ ümidiyle (ve) aydınlanma (Skr. *bodhi*) yerine hızlı ulaşma düşüncesi ile yürüdüm. (565-573) Eskiden son derece büyük (bir) ülke vardı. *Mahāratha* adlı hükümdar₂ (ise) o ülkenin₂ sahibiydi. O hükümdarın *Mahāsattva* diye delikanlı (bir) oğlu vardı (ve o) daima cömert₂ gönlüyle sadaka verirdi. O prensin, birinin adı *Mahābala*, diğerinin adı *Mahādeva* diye (iki) abisi vardı. (573-580) Bu üçü bir vakit hep birlikte eğlenceye çıktılar. Yavaş yavaş dağda, yüksek(ler)de (ve) ormanda ilerlediler; açlık eziyetiyle sıkıntıya düşmüş (bir) dişi kaplan gördüler. Sonra onlarda şöyle (bir) düşünce doğdu: “Bu dişi kaplanın vücudu açlık ateşiyle yanıyor; ve burada bunun yiyeceği yiyecek ve içecek görünmüyor.” (581-586) Bodhisattva bu durumu görünce ‘kendi yavrusunu yiyecek’ diye çok korktu₂. Sonra canını hiçe sayarak vücudunu feda etti; yedi yavruyu yaralanma₂ eziyetinden kurtardı. (586-593) Bu doğum efsaneyi (*jātaka*) gerçekleştirdiğinde, büyük₂ yağız yer dayanamayıp bütünüyle titredi₂, nehirlere göller dalgalanıp₂ sağa sola savruldu; gökte ve yerde ışık₂ yitip gitti, köşe bucak kararıp görünmez bilinmez oldu. (593-596) Ormana (ve) dağ eteğine sığınan nice kuş hayvan var ise, kendi mekanlarını bırakıp başka₂ (yerlere) kaçtı₂. (596-601) Kardeşleri dönüp gelmeyince ağabeyleri telaşlandılar; kaygılanıp yerinerek acı çektiler. Sonra derhâl hizmetçileri gönderdiler; birlikte orman içinde, her yere dağılıp (prensi) aradılar. (601-605) Abi kardeş ikisi istişare ederek₂ yine

tekrar derin dağlar içinde yürüdüler; dört tarafa bakınıp, varlığını asla bulamadılar. (605-615) Hemen ardından ormandaki aç kaplanı gördüler; annesi ve yedi yavrusu birlikte doyp, ağızları kan olup huzur içinde yattığını (gördüler). (Geriye) kalan gövdesi(ni), yaş kemiklerini, kara saçının öylece enine boyuna saçılarak orada burada durur hâlde (gördüler); ve de akan kanının yol olup kamışlık içinde her yere yayıldığını gördüler. (615-622) Abi prensler bu alametleri görünce yüreklerinde büyük korku belirdi. Sonra hep birden bayılarak kendilerini bıraktılar. Deli şaşkına₂ dönüp işitmez bilmez oldular; ikisinin aynı şekilde üstü başı toz toprak oldu; altı duyu organı birden sezgisini₂ kaybetti. (623-628) Bodhisattva prens(in) hizmetçileri hepsi birlikte toplanıp gönülleri hüzüne dolup topluca feryat ettiler. (Hizmetçileri, han ve kraliçeye) soğuk su serpererek onları ayılttılar; ellerini kaldırıp yüksek sesle uludılar. (623-633) Bodhisattva prens vücudunu dağ(dan) aşağıya attığında, annesi kraliçe şehirde, saray içinde oturup beş yüz kız (cariyeler) topluluğu ile etrafı sarılı hep birlikte eğlence₂ (ve) oyunun₂ zevkini tatmaktaydılar. (633-640) Sonra kraliçenin memesi son derece sıkışıp₂ dururken, ardından birdenbire beyaz süt akıp çıktı. Bütün vücudu sızladı, iğne sokmuş gibi battı₂ acıdı, (acısı) hiç dinmek bilmedi. Oğlundan endişe ederek aniden korkunç (bir) hisse kapıldı; keder okuyla vurularak yüreği yaralanıp acı çekti. (640-645) Ardından prens, hana₂ anlatarak rica etti, şu tarz sözlerle açıkça₂ söyledi; kederine üzülüp ağlayarak, acısına tahammül edemedi. Acı sesiyle hazin (bir hâlde) hana₂ (şöyle) arz etti: (645-654) “Han₂ şuan ki alametimi bilmiş olsun; bütün vücudumda keder₂ (ve) sıkıntı₂ doğmuştur; memelerim aniden şişip₂ süt akar, ne yapsam da engellenmiyor₂. Vücudumun bütününe iğne batmış gibi sızlıyor; bu göğsüm keder₂ ile kavrulup yarılacak; (uykuya) sürüklenip çok kötü₂ (bir) rüya gördüm. (654-661) Acaba sevgili₂ gözbebeğimi kaybettim mi? Dileğim şudur ey hükümdar! Hayatımı devam ettirin; bana oğlumun var olup olmadığını açık bildirin. Rüyamda ben üç güvercin yavrusunu apaçık gördüm; (içlerinde) en küçüğü yavruca(ğımı), küçük oğlumu düşünüyorum; uçuyor iken, aniden küçüğünü kartal kaptı. (66-668) Bu kederi kim anlatabilir (ki). Keder denizinde gark olmuş gibiyim; neredeyse (çok) geçmeden ölümle karşılaşacağım. Yavrum için endişeleniyorum yitirmiş olacak mıyım diye. Dileğim şu (ki) hükümdar₂ derhâl (oğlumu) aratsın₂. (668-673) Ayrıca dışarıdaki yoldan geçen kişinin söylediklerini işittim; küçük prensi arayıp henüz bulamamışlar diye. Benim içim asla rahat değil; dileğim şudur ki hükümdar₂, bana yine merhamet etsin. (673-678) Hükümdarın₂ eşi böylece rica ettikten sonra, bütün vücudunu kaldırıp birden (kendini) yere bıraktı; acısına dayanamayıp bilincini₂ yitirdi; hissetmedi₂, şaşkın deliye₂ döndü. (678-683) Saray kızları kraliçenin bu şekilde yere düşüp₂ kendinden geçerek₂ yattığını görünce, hepsi aynı şekilde yüksek sesle feryat ettiler, ‘prensi kaybetmişiz’ diye kedere (batıp) çılına döndüler. (684-689) Han₂ böylesi hüznü feryat figan sesini duyunca, kalbi kederle ezilip tahammül edemedi. Bu nedenle beylerine₂ ‘hemen (gidip) sevgili₂ oğlumu arayın!’ diye emretti. (689-700) Beyler hep birlikte şehirden uzak dışarılara, her yere₂ dağılıp hepsi (prensi) aradılar; gözyaşları akıp ağlayarak insanlara sordular: “Hanın₂ gözbebeği Bodhisattva prens nerededir? Şimdi burada o prensin ölüsü dirisi ne durumdadır? Gittiği yeri tam olarak₂ bilen her hangi biri var mıdır? Ne olursa olsun uğraşarak bize gösteriniz; içimizdeki kederi gideriveriniz₂.” (700-710) Bütün

insanlar aynı şekilde cevap verdiler₂: “Bodhisattva prens ne zaman(dır) ölüdür.” dediler. Beyler bunu işitince kederle ezildiler, için için üzülüp ağlayarak daha fazla acı çektiler. Sonra o vakit birden *Mahāratha* han₂ acı sesiyle ağlayarak yerinden kalktı; bizzat₂ kraliçenin bayıldığı yere vardı; bütün vücuduna soğuk sular serpti. (710-715) O soğuk suyun etkisinde hanın₂ eşi, ancak sonuca varılıp, biraz kendine geldi. G özyaşları döküldü₂ (ve) hana₂ sordu: “Gözbebeğim var mıymış, bana açıkça söylesinler.” (715-725) Han₂ kraliçeye şöyle buyurdu: “Ben bütün beyleri, cengâver₂ yiğitleri dört bir tarafa prensi aramaya yolladım; dahi yine bilinmez, ufak tefek (bir) haber₂.” Han₂ yine kraliçeye şöyle buyurdu: “Kraliçem sen sakin ol, bu kadar çok bunalma, kendini₂ eskisi gibi biraz rahat tut; ikimiz birlikte yola çıkıp aramaya ormana gidelim.” (725-731) Sonra han₂ bizzat₂ kraliçesi ile ikisi hazırlanmış (at) arabasına binip hemencecik₂ vardılar; yüksek sesle ağlayarak yürekleri acıdı; ateş₂ ile kavrulurcasına yürekleri kederle yandı. (731-736) Önde gelenlerle₂ birlikte bin(lerce) halk₂ topluluğu dahi hanı₂ takip ederek şehirden çıktılar. Ayı ayrı prensi isteyip aradılar; ağlaya sızlaya kederlenip, sesleri hiç kesilmedi. (736-744) Hükümdar₂ Bodhisattva prensi görebilme isteğiyle dört tarafın tamamına umutla bakıyordu. Orada bir kişinin kendine doğru geldiğini, saçı başı dağılıp vücuduna kan bulaştığını, bütün bedeni aynı şekilde toz toprağa gömüldüğünü (ve) acıklı sesiyle ağlayarak yaklaştığını gördü. (744-749) Sonra han₂ böylesi kötü (bir) işareti görünce acıyla kavrulma₂ ızdırabı yeniden₂ arttı; sonra iki elini yukarı kaldırıp, söğüt dalı gibi titreyerek son derece acı bir sesle feryat etti. (750-759) Orada yine ilk başta bir kumandanı var idi, o kumandan (hükümdara doğru) kayarak hükümdara yaklaştı (ve) hükümdara₂ şöyle arz etti: “İçten(likle) yalvarıyorum, böyle ağlamasın; hükümdarın₂ gözbebeği oğlu prens Mahāsattva(yı) şimdiye kadar arayıp bulamadılar ise de, neredeyse çok geçmeden gelecektir şüphesiz; yüce padişah₂ kederini birazcık boşaltsın.” (760-770) Sonra han₂ tekrar biraz yürüdüktan sonra, yine sıradaki kumandanın yaklaştığını gördü. (O kumandan) içeriye doğru hanın₂ önüne yakın varıp, yaşları akıp ağlayarak şöyle arz etti: “Büyük(ler)i iki prens şu an₂ sağdırlar; keder ateşleriyle yanıp canları sıkılmış; en küçüğü Mahāsattva Bodhisattva (ise) fanilik tarafından yutulup, erken kırılmış. (770-776) (Mahāsattva Bodhisattva) aç kaplanın henüz yavrulayıp yattığını, kendi açlığına dayanamayıp yavrularını yemek üzere olduğunu görmüş. Sevgili gözbebeği Mahāsattva, merhametli gönüllü Bodhisattva, o kaplana yönelik büyük şefkatli gönül yarattı. (776-782) Daha yukarısı olmayan yolu arzu ederek gelecekte bütün canlıları kurtarmaya canı gönülden niyaz etti; (bu düşünceyi) Buddha kutsiyetli mükemmel semerede, okyanus₂ gibi geniş₂ (ve) derin₂ asıl öğretide iyice yerleştirdi. (782-790) Sonra yukarıya, yüksek dağ tepesi üzerine tırmandı; oradan vücudunu aşağıya, aç kaplanın önüne bıraktı. Dişi kaplan güçsüz düştüğünden (Mahāsattva’yı kendine doğru) çekip yiyemedi. (Bu yüzden Mahāsattva) kendisi₂ kamy ile atardamarını yarıverdi. (Böylece kaplan) şiryan kanını yalayıp sonra prensi yedi; vücudu, eti tükenip sadece kemikleri kaldı.” (791-796) Ardından orada han₂ kraliçesi ile ikisi bu sözleri işitince, aynı şekilde kendilerini kaybettiler; gönülleri keder denizi içinde derince batıp; hasret₂ otuyla yanıp tutuştular. (796-802) Hizmetçi beyleri alelacele sandal ağacı suyunu sovutup han₂ (ve) kraliçeye serptiler₂. Sonra ikisi ayağa kalkıp yüksek sesle ağıt yaktılar;

ellerini kaldırıp göğüslerine vurdular. (802-809) Üçüncü veziri içeriye doğru yaklaşır hana₂ şu sözleri arz etti: “İki prensi orman içinde baygın₂ yatarken gördüm; kulunuz soğuk su alıp onlara saçtım₂; sonra ancak biraz ayıldılar₂. (809-818) Dört bir tarafın hepsine bakınıyorlar₂, tıpkı ateş her yanını sarmışçasına; birazcık durduktan sonra yine düşüyorlar; vücutları titreyerek acı sesleriyle ağlaşıyorlar; ellerini kaldırıp hazin bir şekilde yalvarıyorlar; küçük kardeşlerinin iyiliğini överek şiir söylüyorlar₂.” (818-824) Han₂ bu söylenenleri duyunca keder ateşiyle daha fazla yandı. Sonra kraliçesi dayanamayıp yüksek sesle haykırdı; bağıra çağıra üzülüp şöyle söyledi: (824-833) “Sevgili₂ gözde bebeğim, vücudu fani kanunlu *rākṣasa*⁹⁷⁹ tarafından yutulup₂ yok olmuş. Orada iki gencim ayrılıp kalmış ve kederle ezilip ızdırap ateşiyle yanmışlar. Ben şimdi hızlıca o dağa, ormana varayım; onları telkin edip₂ canlarını koruyayım.” (833-838) Sonra derhâl₂ hazırlanmış (at) arabası ile (hep) bir niyetle (oğullarının) vücudunu terk ettiği yere ulaşmak için yol aldılar. Yolda iki oğluna rastladılar: ağlaya sızlaya yürüyor, duruşunu₂ kaybedip üzüntüden göğüslerine vuruyorlardı. (839-848) Anne babası onları görünce kederle (onları) kucaklayıp, hep birlikte o dağa, (küçük prensin) vücudunu sadaka verdiği yere vardılar. Sonra hepsi birlikte ayakta durup ağlaştılar; (üstlerindeki) takılarını₂ atıp, hüznlenerek Bodhisattvanın kemiklerini topladılar₂. (848-853) Bütün insanlar topluluğu aynı şekilde saygı göstererek₂ hepsi birlikte, yedi mücevherat ile süslenmiş bir sandık (*stupa*) yaptılar. O emanetleri (*śarīra*) kutuya koyup, onun (*stupa*) içine sabitlediler. Arabaya oturup keder içinde şehre vardılar. (854-860) O vakit kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha Ānanda’ya şöyle buyurdu: “Eski zamandaki Bodhisattva Mahāsattva adlı prens ise, o şimdi benim, işte Śākyamuni Buddha’yım; dahi bundan başka türlüdür diye farklı düşünce yaratma(yınız). (860-864) Mahāratha adlı hükümdar ise babam Śuddhodana handır, önceki zamandaki eşi şimdi annem Mahāmāyā’dır. Büyük prens ise Maitreya’dır; ikincisi ise Mañjuśrī’dir. (865-870) O zamandaki dişi kaplan ise Mahāprajāpatī Gautamī’dir. Yedi yavrusundan beşi beş *pañcaka* (*bhikṣu*) oldular; bir yavrusu ise şimdi mahā-maudgalyāyana’nın vücududur; bir (diğeri)nin ise şimdi Śāriputra Arhant’in vücududur. (870-875) Ey rahibler! Ben sizlere geçmiş zamanlarda başkalarına iyilik etme nedenlerimi anlatarak₂ öğüt verdim. Bunu böylesine çabalayarak Bodhisattvalar yolunda, Buddha şerefine bulacak sebeplerden dolayı uyguladım. (875-881) Bodhisattvalar yolundan yürürken, Bodhisattva iken vücudumu terkettiğim o vakit, ben kendi gönlümde büyük₂ kut isteme (arzusunu) yükselttim; bu vücudumun kemikleri bu yerde kaldı ise, gelecek₂ zamanlarda canlılara fayda sağlamasını istedi(ğim içindi). (881-889) İşte şimdi biliniz ey rahipler! Vücudumun terkettiği kemiği, yedi mücevherin süslemesiyle meydana gelen bu stupa, sayısız₂ zamanın₂ geçmesiyle, yavaş yavaş toprak (altına) derince batıp gömüldü, (çünkü) o zamanlarda bir yönlü kut dilememin gücü sayesinde canlıları kurtarıvermek₂ içindi. (889-892) Onun için şimdi bu zamanda, canlılara fayda sağlamak için yağız yeri delip, yukarıya doğru çıkış (nedeni) budur.” diye buyurdu. (893-900) Kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha bu (yeniden) doğum efsanesini (Skr. *jātaka*) vaaz edip buyurduktan sonra, o bütün büyük cemaat₂, yukarıdaki tanrılar

⁹⁷⁹ *rākṣasa* : insanları yiyip bitiren şeytanların adı.

alttaki insanlar hepsi₂ üzüler₂, seviner₂ ve ayrıca hayret ederek, en yüksek₂ mükemmel, doğru (ve) düz kavrayışlı Buddha kutsallığına sıkı₂ gönül bağladılar. (900-905) Böylelikle bu dinî vecibeyi tamamladıktan sonra, kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha, kendinin ilahi gücünü toplayarak buyurduktan sonra, o sandık (Skr. *stupa*) yeniden₂ yere batıp görünmez oldu.

(906-910) Altın renkli, parlak ışıklı, herşeyden yüce öğreti (Skr. *dharma*) şâhı adlı öğreti kitabında (Skr. *sūtra*), ‘On taraftaki Bodhisattvalar(ın) tanrılar tanrısı Buddha’yı övmesi’ adlı yirmi yedinci bölüm. (910-916) O zaman kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha, işbu öğreti cevherini vaaz ederek buyurduğu sırada, yer yüzünün on yönünden sayısız₂ milyonlarca₂ (Skr. *koṭi*) Bodhisattvalar topluluğu ayrı ayrı (olarak) kendi₂ öz₂ ülkelerinden gelerek, (916-921) *Sahālokadhātu* adlı dünya₂ içindeki *Jambudvīpa* ülkesinde (bulunan) *Gr̥dhrkūṭa* dağına varıp, kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha’nın ayağında beş uzuvu (Skr. *pañca-maṇḍala*) ile secde ederek baş aşağı eğildiler. (921-924) (Bodhisattvalar cemaati) eğilip (hürmet bildirdikten) sonra bir yönlü gönülleriyle ayalarını kavuşturup hep bir ağızdan kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha’yı medhederek₂ şöyle arz ettiler: (924-930) “Tanrım, sizin bedeniniz saf altın rengi gibi (olup) bakmaya asla doyulmaz. (Bedeniniz) altın dağa (Skr. *Meru*⁹⁸⁰) benzer (ve) her tarafı aydınlatır; (bedeniniz) berrak₂ ve yumuşacık (olup) lotus çiçeğine benzer; (bedeniniz) sayısız₂ renkli süslerle donanmıştır. (931-935) (Buddha bedeni) Otuz iki işaret (Skr. *lakṣaṇa*) ve eksiksiz seksen türlü alamet (Moğ. *nayrag*) ile tastamamdır. Işığımız eşi benzeri bulunmayan parıltısı ile aydınlatır; kirden (tamamıyla) arınmışsınız (ve) dolun ay kadar temizsiniz. (935-941) Güzel sesiniz berrak, açık ve yankılıdır₂, tıpkı bütün yeryüzünde çınlayan arslan hanının kükreyişi gibidir; (sesindeki) sekiz türlü mükemmelliğe eksiksiz (sahip olma) becerisi, *kalaviṅka* (kuşunun sesinden) ve diğer yumuşak seslerden üstün gelmiş. (941-947) Yüz sevaplı (Skr. *puṇya*) alamet ile dış görünümünüz güzelleştirilmiş; (görüntünüz) eksiksiz parıltısıyla kirsiz (ve) şeffaftır; arınmış parlak bilginiz okyanus₂ gibi geniş (ve) derindir; dipsiz₂ erdemleriniz gökyüzü gibi sınırsızdır. (947-951) Çepçevre (saran) ışığımız on tarafa doluyor, bundan dolayı bütün canlıları kurtarırsınız; tutkulu bağlılığı kalıntıları ile birlikte yok ettiniz. (951-957) Daima₂ öğretili ışığı ara vermeden ışılatırsınız; canlılara acıyıp (onlara) fayda₂ sağlarsınız; şimdiki (zaman)da, gelecek zamanda (da onları) mutlu₂ edersiniz; en iyi tefsiri göstererek, her zaman vaaz edersiniz; huzurlu *nirvāṇa* sevincini aynı şekilde (canlılara) kazandırırsınız. (958-962) (Tanrım, siz) en üstün mükemmel öğretileri vaaz edip, iksir (tadındaki) leziz₂ sūtra sevincini bahşedersiniz; (canlıları) ilahî lezzete sahip ebedî *nirvāṇa*’lı şehre ulaştırıp, doğuştan olan ilahî tadındaki sonsuz mutluluğu tattırırsınız. (963-968) Daima durmaksızın doğum ölüm (*Samsāra*’lı) okyanusu içindeki bütün canlıları ızdıraptan kurtarırsınız; onları huzurlu₂ geniş yolda tutarsınız; devamlı₂ (olarak) ulaşılamaz mutlulukları (canlılara) gönüllerince verirsiniz. (968-975) Tanrım, sizin fazilet deniziniz₂ geniş (ve) derindir; (fazilet denizinizin) benzerini kıyaslayıp bilmek asla mümkün değildir. Bütün canlılara aynı şekilde merhametli gönlünüz (ile) yönelirsiniz; (herkese uygun) yöntemlerinizle₂ (Skr.

⁹⁸⁰

Bk. Nobel, 352: dipnot 3.

upāya) hareket edip hiç de dinlenmezsiniz. (975-982) Derin bilge tabiatlı okyanusunuz₂ sınırsızdır; tanrılar ve insanlar hepsi birden (bile bilgelik okyanusunuzun sınırını) hesaplayamazlar. Şayet bin, on bin (hatta) milyonlarca (Skr. *koṭi*) devirler süresince birlikte çabalarsa (yine de onun) bir kısmını (dahi) bilemezler. (982-990) Tanrım, sizin sınırsız fazilet okyanusunuz içinden (sadece) bir damlacık kısmını övdük; bu (zikrimizin) sevabını (Skr. *puṇya*) çevirip bütün canlılara bağışlıyoruz; kut dileriz/niyâz ederiz, (bütün canlılar) en kısa zamanda Buddha saadetini (Skr. *bodhi*) bulsunlar.” diye (on yönden gelen Bodhisattvalar Buddha’yı) böylece övdüler. (991-997) Daha sonra ülke büyüğü kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha, bütün Bodhisattvalar cemaatinin böylesi övgülü arzlarını işittikten sonra (onlara) şöyle buyurdu: (998-1010) Güzel! Güzel! Sizler azizler topluluğu! Bu böylesi çok çeşitli, (geçmişte) işlenen₂ ağır kötü günahları silip, eşsiz₂ mükemmel sevapları₂ kazanmak için, bütün₂ varlıklara fayda sağlayıcı olan Buddhalar işini yaptınız.” diye buyudu.

(1011-1016) Altın renkli, parlak ışıklı, herşeyden yüce öğreti (Skr. *dharma*) şâhi adlı sūtra kitabında “Somaketu (Skr. *Ruciraketu*) Bodhisattva’nın tanrılar tanrısı Buddha’yı övmesi” adlı 28. bölüm. (1018-1029) Bir vakit, Somaketu bodhisattva oturduğu yerden ayağa kalkıp, bir taraftaki sağ omuzundaki elbisesini açıp, sağ dizini yere koyup ayaklarını birleştirerek tanrılar tanrısı Buddhaya yönelip, kırpmayan gözleriyle (Buddhaya) dikkate bakarak şöyle övdü: (1030-1039) “Yüz sevaplı (Skr. *puṇya*) işaretiniz (Skr. *lakṣaṇa*) ile kusursuzsunuz; vücudunuzu süsleyen erdemleriniz ölçüsüzdür; başkalarının severek baktığı engin (ve) yüce saffetiniz tıpkı bin güneş tanrısının ışıkları birleşerek ışık saçması gibidir. (1040-1048) Parıltılı süsünüz ölçüsüz(dür ve) ışıkları pek çoktur; (sanki orada) mücevherli yığın (duruyor) gibi son derece yakışmış(tır); (parıltınız) yeni doğmuş güneş tanrı gök yüzünü aydınlatır gibi, altın renkli ışığı, kırmızı (ve) beyazı oldukça aşikâr(dır); (1048-1054) ve yine, sanki altından (bir) dağ her tarafı aydınlatır gibi, (siz de yeryüzündeki) yüz bin(lerce) farklı ülkenin hepsini tamamıyla aydınlatırsınız. Canlıların sayısız₂ ızdırabını yok edip, bütün herkese sınırsız₂ mükemmel mutluluğu bahşedersiniz. (1055-1060) işaretlere (Skr. *lakṣeṇa*) dolu, donanımı temiz güzelliğinizi (bütün) canlılar kuşağının hepsi (görünce ona) bakmaya asla doyamazlar. Mavi ışıklarla parlayan, lacivert (Skr. *rājāvarta*) renkli saçınız tıpkı siyah arıların padişahları çiçeklerin üzerine toplanmış gibidir. (1060-1066) Sevinçli ve ölçülü gönül ile, çok temiz süslenmişsiniz. Yüce iyi düşünce ve yüce merhametli gönüle tamamıyla sahipsiniz; hepsinden üstün güzellik alametleri (*lakṣeṇa*) (ve) iyiliklerle donanan, aydınlanma aşamalı öğretisi ile zatınız eksiksiz tamamlanmış. (1066-1072) (Tanrım, siz) bütün herkese sevap olan çok çeşit faydayı bahşedersiniz; daima en üstün₂ mutluluğu₂ kazandıransınız. Çeşit çeşit erdemlerin hepsini birden edinip, on bin farklı ülkeyi ışığınızla aydınlatırsınız. (1072-1081) Tanrım, sizin parıltılı işaretiniz son derece büsbütündür, tıpkı güneş tanrının gökyüzünde durması gibi. (Tanrım, siz) Sumeru dağı misâli büyük₂ erdemler ile donanmışsınız; on yöndeki ülkeleri çepçevre göstermeye kâdirdersiniz. Kutsal ağzınız bakıp doyulmaz güzeldir; düpdüz, bitişik (ve) seyrek olmayan dişleriniz kar gibi bembeyazdır; (1081-1087) yüzünüz eşsiz (derecede) güzel₂ ve yuvarlaktır; sağa dönük *ūrṇālakṣaṇaniz* kaşlarınızın arasında

(pek) hoştur; (yüzünüzdeki) yumuşak₂ ışıltınız, beyaz *sphaṭika* mücevheri gibi, gökyüzünde duran dolunaya benzer. (1087-1090) Bundan dolayı şimdi ben (Somaketu) öylesi₂ ustada, bütün erdemlerin merkezi, adı yüceltilmiş atama (saygıyla) eğilirim.” diye medhederek eğildi. (1091-1099) Ardından tanrılar tanrısı Buddha Somaketu Bodhisattva’ya şöyle buyurdu: “Ki sen ey Somaketu! Bu övgülü hürmet ile canlılar için iyilik (ve) huzur yaratacak (olan) geniş₂ yolu₂ nasıl (da) açarak₂ gösteriverdin; aydınlanmayan₂ canlılar bunu benimseyip öğrensinler.” diye buyurdu.

(1100-1104) Altın renkli, parlak ışıklı, herşeyden yüce öğreti (Skr. *dharma*) şâhı adlı sūtra kitabında “Aydınlanma (Skr. *bodhi*) Ağacı tanrı(ça)sının tanrılar tanrısı Buddha’yı övmesi” adlı 29. bölüm. (1105-1116) O vakit, Bodhi Ağacı tanrı(ça)sı da şiir okuyarak tanrılar tanrısı Buddha’yı methedip₂ şöyle arz etti: “Tanrım, sizin saf₂ bilgeliğiniz önünde saygıyla eğiliyorum! Tanrım, sizin daima₂ doğru öğreti isteyen bilgeliğiniz karşısında saygıyla eğiliyorum. Tanrım, (sizin) yanlış öğretilerden uzaklaştırıcı bilgeliğinize saygıyla eğiliyorum; tanrım, sizin daima eşit tutan, ayrımcı olmayan₂ anlayışınız önünde saygıyla eğiliyorum. (1117-1127) Tanrım, uçsuz bucaksız (dinî) uygulamalarınızla olağanüstüsünüz; zor bulunması bakımından Udumbara çiçeği gibi şaşıtıcısınız; dağların hükümdarı basmışçasına olağanüstüsünüz. Ey iyilikle giden (Skr. *Sugata*)! Sınırsız₂ ışığınız ile muhteşemsiniz. Ey uysallaştırın! Büyük arzunuzla endersiniz! Ey *Śākya* nesli (Skr. *Śākya-vamśa*)! Güneş tanrısını aşan parıltınız ile olağanüstüsünüz. (1127-1134) Etraftaki bütün canlılara fayda₂ sağlamak için bu öğreti cevheri şâhını vaaz edip gösterme lütfünde bulundunuz. Ey Rşi! Bütün hislerinizi huzurlu₂ (bir şekilde) yatıştırmışsınız; (canlıları) huzur içinde ebedi Nirvāṇa şehrine (evliyalar şehri) götürüyorsunuz; (1134-1144) meditasyon₂ (Skr. *samādhi-dhyāna*) içinde huzurla₂ yerleştirensiniz; çok derin₂ öğreti (Skr. *dharma*) aslını huzurla₂ bildirensiniz; iki ayaklı(lar) arasında saygıya değer, bağımsız(lık ve) huzur (için)de yaşayansınız; śrāvaka müritlerinin bedenini de bağımsızlığa kavuşturansınız; bütün tedarikli öğretilerin hepsinin (bir) özü yoktur; bütün canlılar topluluğu yokluk₂ ile huzur bulur. (1144-1155) (Ben, Bodhi Ağacı tanrıçası,) sürekli₂ Buddhaların erdemlerini düşünüyorum; sürekli₂ Buddhaların vücudunu görmeyi arzuluyorum; sürekli₂ hürmetkar₂ düşünce üretiyorum; sürekli₂ hakikatten gelen güneş tanrıyı karşılayayım; daima₂ saygıyla eğileyim yeryüzünün efendisine; her zaman₂ (Buddha’yı) arzulayayım, kalbimden asla atmayayım; sürekli₂ onun (Buddha) için hayıflanıp (göz) yaşım aksın; (1155-1159) daima₂ sıkılmadan (Buddha’ya) saygı gösterip yermeyeyim. Umutla yalvarıyorum (Buddha’ya), şefkatli gönül yaratsın; bana hoş yüzünü daima göstereceğin (diye). (1160-1167) Adı yüceltilmiş tanrım, siz ve bütün śrāvaka arhant müritleriniz tertemizsiniz; dileğim odur (ki Buddha) daima insanları ve tanrıları kurtarsın. Tanrım, sizin bedeniniz gökyüzü gibi berraktır; (bedeniniz) büyüleyici₂ yalgın gibi, su yüzündeki aya (ayın su yüzündeki yansımaya) benzer. (1167-1177) (Buddha’nın) bütün₂ güzel erdemler(inin) toplamını ortaya çıkaran *Nirvāṇa* denilen asıl öğretiyi vaaz etmesini dilerim. Tanrım, sizin her türlü temiz bilinç alanınız, merhametiniz₂, doğru uygulamalarınız düşünülemezdir; (bütün bunlar) arhant *Pratyekabuddhalar*(ın) bilgisi ile asla bilinemez; Bodhisattvalar gücü ile dahi kıyaslanamaz. (1177-1184) Ey tanrım! Bana merhamet edip yüce şefkatli

vücudunuzu bana daima₂ göstermenizi dilerim. Üç çeşit amel ile yılmadan (Buddha'ya) tapayım; doğum ölüm (Skr. *samsāra*) (döngüsünden) hızlıca dışarı çıkıp, gerçek öze (geri) döneyim.” diye arz etti. (1185-1195) O vakit, kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha, Bodhi Ağacı tanrı(ça)sının bu arzını işittikten sonra, Bodhi Ağacı tanrı(ça)sına şöyle buyurdu: “Harika! Harika! Ey aziz tanrıça! Sen böylece benim kusursuz₂, doğru₂, temiz₂, kendine ve başkalarına faydalı olan öğretili vücudumu (*dharm*-vücut) medhettin₂. (1195-1201) Bu sevaplı₂ amelinin gücüyle, hemencecik Buddha saadetini bulacaksın. Diğer bütün canlılar da şayet bu övgü ile beni överlerse, onlar hepsi öğreti tadındaki ebedi mutluluk olan, doğmayan öğreti kapısına girecekler.” diye buyurdu.

(1202-1206) Altın renkli, parlak ışıklı, herşeyden yüce öğreti (Skr. *dharm*) şâhı adlı sūtra kitabında “Sarasvatī tanrıçasının tanrılar tanrısı Buddha'yı övmesi” adlı 30. bölüm. (1207-1214) O vakit, Sarasvatī tanrıça kendi oturduğu yerden ayağa kalkıp iki elini birleştirip tanrılar tanrısı Buddha'yı şiirsiz övgüyle överek şöyle arz etti: “Śākyamuni adlı öylece gelmiş (Skr. *tathāgata*) saygı değer, doğru (ve) eşit duyana (Skr. *samyagbuddhi* ‘mükemmel aydınlanan’) saygıyla eğiliyorum. (1214-1223) Tanrım, sizin bedeniniz saf altın rengi gibidir; boynunuz *labay*⁹⁸¹ çalgısının çevrintisi gibidir; yüzünüz dolun aya benzer; gözleriniz mavi lotus (çiçeğinin) rengine benzer; dudaklarınız kırmızı neceftaşı (Skr. *sphaṭika*) mücevherine benzer; burnunuz kesme çubuk altın gibi dik, doğru biçimli ve güzeldir; (1223-1230 dümdüz, bitişik (ve) seyrek olmayan, beyaz dişleriniz kumuda (beyaz lotus) çiçeğinin rengine benzer; her tarafı tamamıyla çevreleyen parıltınız yüz bin güneş tanrısının ışığı gibidir; ve yine vücudunuz tıpkı şeffaf₂ (biçimde) parlayan jambūnada altınına benzer. (1230-1237) Üç türlü kurtuluş kapısını açan, bodhi denilen üç çeşit aydınlanma yolunu gösteren uygulamalarınız abartısız, yalansız ve dosdoğrudur₂. Kalbiniz₂ her zaman tertemizdir₂; gönül meyliniz de tam öyledir. (1237-1245) Tanrım, sizin yaşadığınız₂ yer tertemizdir₂; gezip göreceğiniz manzaralar da aynı şekilde her zaman tertemizdir₂; bütün kaba saba alışkanlıklardan uzaklaşıp, yürüme ve durmada (=davranışlarda) hatasız(sınız). (1245-1254) Altı yıl boyunca *duṣkara-caryā* adlı acı₂ eziyete katlanıp, keskin dairesel kutsal öğreti (*dharm*) tekerleğini çevirdiniz; ızdırap içindeki canlıları kurtarıp₂ öteki kıyıya ulaştırdınız; kusursuz vücut özelliğiniz tıpkı *nyagrodha* ağacı gibidir; hatasız₂ üç çeşit ameliniz altı uygulamayı (Skr. *pāramitā*) gerçekleştirir. (1255-1263) (Tanrım, siz) kendinize (ve) başkalarına fayda getirensiniz; bilgeliğe erensiniz. Tanrım, siz hangi buyruğu buyurursanız, buyurduğunuz buyruk asla boş₂ (ve) asılsız olmaz; Tanrım, siz Śākya ailesinin yüce arslansınız; sekiz türlü kurtulmaya tamamen sahipsiniz; tereddütsüz kararlı₂ ve cesur₂ kalplisiniz. (1263-1273) Tanrım, gücümün yettiği kadar fazilet denizinizin bir damlasını övmeye çalıştım; ancak (bu övgü) tıpkı küçük (bir) sineğin deniz suyunu içmesi gibidir. Bu sevabı₂ yine bütün canlılara tevcih ederek, ‘(bütün canlıların) doğum ölüm ızdırabından tamamen kurtulup₂ emsalsiz mükemmel semereye₂ hızlıca ulaşmaları gerçekleşsin’ diye niyaz ederim.” diye konuştu. (1273-1283) Ondandır, ülke büyüğü kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha, Sarasvatī tanrıçasına şöyle buyurdu:

⁹⁸¹ labay: midye kabuğundan yapılan, boru şeklindeki bir çeşit çalgı aleti.

“Harika! Harika! Ey asil tanrıça! Eskiden beri konuşma erdeminde (konuşma belâgetinde) pek çok₂ talim almışsın; şimdi yine pek çok₂ öğreti yorumlarını genişletip anlatan₂ en üstün₂ övgü ile beni övdün₂. (1283-1288) Bu sevabının sayesinde en üstün öğreti kapısına derince₂ girerek, işaretli (Skr. *lakṣaṇa*) özelliklere bütünüyle sahip olup, herkese aynı şekilde fayda sağlayabileceksin.” diye buyurdu.

(1288-1292) Altın renkli, parlak ışıklı, herşeyden yüce öğreti (Skr. *dharma*) şâhı adlı sūtra kitabında “Bu öğretiyi teslim etmek” adlı 31. bölüm. (1292-1305) Bunun dışında, o bütün cemaat₂ üstteki tanrılar alttaki insan(lar) kendi₂ dil(ler)inde kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha’yı ayrı ayrı övüp₂ bitirdikten sonra, adı yüceltilmiş saygı değer on çeşit güze sahip yüce merhametli gönüllü, kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha, o topluluk içinde bulunan sayısız₂ Bodhisattvalar topluluğu ve ayrıca bütün tanrılar ve insanlar topluluğu(na) vaaz ederek şöyle buyurdu: (1305-1315) “Sizler, bütün büyük cemaat₂ şöyle biliniz! Ki ben sayısız₃ devirlerden₂ beri tüyleri diken diken olacak kadar yürek parçalayan ağır₂ acı(ları) yaşayıp, o acıların sonucunda bulup tanıklamış olduğum derin₂ (ve) kutsal öğretiyi, bodhi denilen Buddha saadetinin doğrudan sebebinizi sizlere açarak₂ vaaz ediverdim; (1315-1321) sizlerin içinde hanginiz ben *nirvāṇa*’ya girdikten sonra, bu öğretiyi cevherini koruyup₂ bu *jambūdvīpa* ülkesinde genişçe yayarak, dinî öğretimi uzun süre yeryüzünde yaşatmaya kadir olacaksınız?” (1321-1327) Kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha’nın bu fermanını işitip, o bütün topluluk(lar)₂ arasında(ki) altmış milyonca (Skr. *koṭi*) Bodhisattvalar, altmış milyonca (Skr. *koṭi*) tanrılar hep bir ağızdan şöyle arz ettiler: (1327-1345) “Adı yüceltilmiş saygı değer tanrım, biz hepimiz meyilli gönlümüz ile ölçüsüz₂ sayısız₂ devirlerden₂ beri tüyleri diken diken eden yürek parçalayıcı acı₂ eziyete katlanıp o acıların sonucunda bulmuş (ve) tanıklamış olduğumuz derin₂ (olan) bu kutsal öğretiyi, *bodhi* denilen Buddha saadetinin doğrudan sebebinizi, canımızı esirgmeden saygılı₂ gönülle koruyup₂, tanrım siz *nirvāṇa*’ya girdikten sonra bu öğretiyi cevherini genişçe yayarak dinî öğretinizi yer yüzünde uzun₂ (süre) yaşattıralım.” diye arz edip şiir okuyarak (yine) şöyle söylediler: (1346-1355) “Adı yüceltilmiş tanrım, siz doğru sözü böylece emrederek huzurlu, doğru (ve) gerçek₂ öğretilerde yaşamışsınız; öylesi gerçek₂, kusursuz kutsal sözlerinizden ötürü bu öğretiyi cevherini daima koruyacağız₂; merhametli gönüllü sağlam akide vücudunuza geçirilmiştir; yüce iyi niyetli gönülde huzur içinde yaşayansınız. (1356-1362) Öylesi mükemmel₂, şefkatli gönlünüzün gücüyle, biz bu öğretiyi cevherini daima koruyacağız₂; iyi₂ amel(ler) yardımıyla donanımları tamamlayıp, bilgelik yoluyla donanımlı (olarak) yeniden ortaya çıktınız. (1362-1370) O şekilde eksiksiz teçhizatlarınız dolu olduğu için, bu öğretiyi cevherini daima koruyacağız₂; bütün şeytanlar (Skr. *ṣmṇw*) topluluğunu birden yendiniz; bütün kötü sözcüleri uzaklaştırsınız; çirkin görünüşleri (de) ortadan kaldırdığınız için, bu öğretiyi cevherini koruyacağız₂. (1370-1376) Dünyayı koruyucu güçlüler, Brahmā (Soğd. *’zrw’*) ve Indra (Soğd. *ḥwrmwzd’*) tanrılar, bunun dışında hatta cinler (Skr. *asura*) topluluğu, ejderhalar, ruhlar, şeytanlar ve ayrıca gandharvalar, kimnaralar vesaire, bu öğretiyi cevherini daima koruyacağız₂. (1376-1382) Yağız yerde yaşayanlar, gökyüzüne dayanan sayısız₃ iyi ruhlar topluluğu, uzun süre emrinizi saygı göstererek₂ tuta geldiği için biz bu öğretiyi cevherini daima koruyacağız₂. (1382-1388)

(Tanrım, siz) dört Brahmā (Skr. *asura*) yerleşkesi içinde yaşar (biçimde) yerleşmişsiniz; dört gerçek öğreti temeli ile güzelce donanmışsınız; dört çeşit şeytan topluluğunu tamamıyla yenmişsiniz; onun için biz bu öğretiyi cevherini daima koruyacağız₂. (1388-1395) Gökyüzü(nün) aslı değişerek görünür (ve) engellenir renk olacak; görünür renk değişip yeniden gökyüzü olacak. Bütün Buddhalara üzere tam olarak korunan₂ (bu öğretiyi cevheri)ni, bu *samsāra*'da sallayabilecek kimse bulunmaz.” deyip böylece arz ettiler. (1396-1403) O vakit, dört büyük gök tanrısı (Skr. *mahārāja*) da, tanrılar tanrısı Buddha'ya şiir okuyarak şöyle arz etti: “Öğreti şâhı (olan) bu sūtrayı, biz hepimiz birlikte, bu öğretiyi şâhı sūtrayı, oğlumuz kızımız ve cemaatımız₂ hepsi istisnasız koruyarak₂, temiz gönülle bir niyette her yerde ayrı ayrı genişletip yayacağız. (1404-1410) Şayet kim var ise bu öğretiyi cevherini devam ettiren, Buddha saadetine yol açan sebebi gerçekleştirebilen, sürekli₂ aynı şekilde dört tarafı sararak (onu) saygıyla₂ tapıp koruyacağız₂.” dediler. (1410-1419) O zaman, tanrılar kralı İndra (Soğd. *hwrmwzd'*) tanrı iki elini birleştirerek saygı gösterip, tanrılar tanrısı Buddha'ya şiir okuyarak şöyle arz etti: “bütün Buddhalara netice sevincine karşılık verme kaidesini bildikleri için hep birlikte bu öğretileri tanımlayıp, bütün₂ Bodhisattvalara faydalı olmak için yeryüzünde ortaya çıkıp bu öğretiyi vaaz ettiler. (1419-1425) Ondandır dolayısıyla, şimdi ben bizzat o Buddha saadetine minnetkâr olma adetine, daima ibadet etmek için bu böylesi öğretiyi koruyayım₂; bu öğretiyi devam ettiren azizleri de aynı şekilde (koruyayım).” dedi. (1426-1436) O vakit, *Tuṣita* tanrı cennetindeki ...adlı tanrı oğlu iki elini birleştirerek saygıyla tanrılar tanrısı Buddha'ya şiir söyleyerek şöyle arz etti: “Bu öğretiyi bu böylece genişletip vaaz ettiniz. Şayet kimler var ise bu öğretiyi devam ettiren, Bodhi aydınlanma mevkinde duracaklar; yeniden (doğusunda) *Tuṣita* tanrı cennetinde kalacaklar. (1436-1442) Ey adı yüceltilmiş Tanrım! Ben cennetteki mükemmel₂ meyveyi₂ sevinçle₂ bırakarak, bu öğretiyi cevherini yayıp vaaz etmek için *jambūdvīpa* adlı dünyada ikamet edeyim.” dedi. (1443-1448) O vakit *sahā-lokadhātu* dünyasının sahibi *Mahābrahmā*₂ (büyük *Brahmā*₂) tanrı iki elini birleştirerek saygı gösterip, tanrılar tanrısı Buddha'ya şiir söyleyerek şöyle arz etti: (1449-1454) “Sınırsız gönülden başka, bütün meditasyonların hepsi, üç türlü büyük taşı ve ayrıca bütün kurtuluşların hepsi₂ bu öğretiyi cevherinin özünden çıkar/doğar; tam da onun için, (Buddha) bu öğretiyi yayarak vaaz etti. (1454-1459) Nerede var ise bu öğretiyi cevherini vaaz eden biri, ben kendim₂ *Brahmāloka* dünyasındaki saadetime bırakarak, bu öğretiyi cevherini duymak için (ona) varacağım; (ve onu) koruyacağım₂, en üstte tutacağım.” dedi. (1459-1463) (*Mahābrahmā*₂ tanrı yine) “Bu öğretiyi cevherini bir milyon (Skr. *koṭi*) sayısınca tanrılara gösterip vaaz edeceğim; (onları) aydınlanma mevkinde ulaştırmak için öğüt vereceğim” dedi. (1463-1471) O zaman *Maitreya* Bodhisattva ayalarını birleştirerek saygıyla şiir söyleyip şöyle arz etti: “Eğer ben canlıların bodhi/aydınlanmış zihinde yaşadığını görürsem, ben onlara ricacı olayım. Siz iyi kalpliler, en azından da canınızı kurtarın; (ben) bu öğretiyi şâhı sūtranın koruyucusu olacağım. (1471-1476) Böylelikle ben bu öğretiyi aslında işitip, *Tuṣita* tanrı cennetine varıp, tanrım sizin iyileştirip gözetmeniz sayesinde (bu öğretiyi cevherini) tanrılar ve insanlar topluluğuna genişletip anlatavereyim.” dedi. (1477-1485) O zaman *Mahākāśyapa arhant* aya(lar)ını birleştirip saygıyla şiir söyleyerek

şöyle arz etti: “Adı yüceltilmiş tanrım, bütün evliya (Skr. *arha(n)t*) müritler taşıtında (Skr. *Śrāvakayāna*), beni ender bilge diye övdünüz₂. Tanrım, ben şimdi kendi gücüm yettiğince, bu sūtrayı böylece koruyacağım₂. (1485-1490) Kimler var ise eğer bu öğreti cevherine sahip çıkan, ben onları aynı şekilde bir araya getirip₂; onlara güç kuvvet verip, buna takiben ebediyen (onları) öveceğim₂.” dedi. (1491-1499) O vakit, saygı değer Ānanda iki elini birleştirip, tanrılar tanrısı Buddha’ya şiir söyleyerek şöyle arz etti: “Ben bizzat₂ şu an, tanrım sizden ölçülemeyecek₂ kadar çok₂ öğretileri işittim; bunun gibi öğretileri, derin₂, güzel (ve) bütün öğretilerin şâhı (olan) öğretiyi (hiç) işitmemiştim. (1500-1505) Şu an₂ işittim adı yüceltilmişden bu öğretiyi; herşeyden yüce öğreti şâhı adlı sūtra cevherini. Şayet kimler var ise yüce bodhi’yi (aydınlanmayı) seven; ben onlara bu öğreti cevherinin anlamını genişletip vaaz edeyim.” dedi. (1506-1512) Ardından, kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha, o bütün Bodhisattvaların, insanlar ve tanrılardan oluşan büyük topluluğun bu öğreti cevherini koruyup₂ sahip çıkmaya, genişleterek yaymaya niyet ettiklerini görünce, onları överek₂ şöyle buyurdu: (1512-1525) “Böylelikle, sizler azizler, üstteki tanrılar alttaki insan(lar), bu öğreti cevherini yaymaya, koruyup₂ sahip çıkmaya niyet ettiğinizden dolayı; ve ayrıca özellikle ben *Nirvāṇa*’ya erdikten sonraki bu en üstün₂ kutsal Buddha saadetinin nedeni (olan) bu öğreti cevherini dağılmaya (ve) yok olmaya terk etmediğinizden ötürü; tıpkı Ganj nehrindeki kum sanı kadar (sayısız) devirler₂ boyu vaaz edip₂, bitmeyecek sevap₂ kazandınız. (1525-1535) Onun için şayet kimler rahip, rahibe, inanan erkek, inanan kadın (ve) dört çeşit müridi olan cemaat arasında kim ki bu öğreti cevherine hürmet ederse, ibadet ederse (ve) yazarsa yazdırırsa; bunun üzerine yine başkalarına anlatarak₂ vaaz ediverseler; (o zaman) onların sevabı₂ da sizler gibi uçsuz bucaksız₂, ölçülemezdir₂ diye bilmek₂ gerek. (1536-1540) Bunun için sizler, bütün asiller kızı asiller oğlu bu eğitimde talim alınız₂, çabalayınız₂.” diye buyurdu. (1541-1551) Bundan başka, dahi bilgili, kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha bu altın renkli, parlak ışıklı, her şeyden yüce öğreti şâhı adlı öğreti cevherini sonuna kadar büsbütün₂ buyurdu. Ardından o bütün üstteki tanrılar alttaki insanlar, ayrıca sayısız₂ büyük topluluk(lar), tanrılar tanrısı Buddhanın buyruğunu işitip çok₂ sevindiler₂, methettiler₂; (1552-1558) (böylece) büyük sevinçli olarak, kâmil bilge₂ tanrılar tanrısı Buddha(’nın) buyruğunu üst kısmından tutup, beş uzuvu(ları) ile secde ederek baş aşağı eğilip kendi₂ mekanlarına dağıldılar.

(1559-1566) Altın renkli, parlak ışıklı, her şeyden yüce öğreti şâhı adlı öğreti kitabında onuncu bölüm₂ sūtra(yı) yazıp okuyup tamamladı. Güzel₂! (1567-1577) Ayrıca kutlu doğudan büyük Çin ülkesinde büyük taşıt (ve) küçük taşıt (Mahāyāna ve Hīnayāna), bütün Budizim risalelerini (Skr. *śāstra*) tamamıyla kavrayan Bodhisattva Yijing Xuanzang adlı hoca Hint (Soğd. *’yntk’k*) dilinden Çinceye çevirmiş; (1578-1589) ve bu beş kirli, gelecek olan bulanmış kötü zamanda₂, sonraki eğitilmiş Beşbalık’lı Şingko Şeli Tutung Çince den Türk Uygur dilince tekrar çevirmiş (olan bu) öğreti şâhı sūtrası yazı(lıp) tamamlandı₂. (1590-1594) Güzel₃! Altın renkli, parlak ışıklı, her şeyden yüce öğretili gerçek cevhere!! (1595-1603) saf, mükemmel, en üstteki₂ doğu₂ kavramayı/aydınlanmayı (Skr. *bodhi*) tamamlayıcı güç sahibine! Temiz, saygılı ... vasıtaların (Skr. *Triyāna*) geniş ve derin hazineyi bırakana! (1603-1608) Ey bütün₂ sūtraların kralı₂! Size övgüyle eğiliyorum, hayırlı olsunlar!!

5. AÇIKLAMALAR

52-54 (607, 1-3) t(ä)rk bolmışımniñ tıltagın nomlayu beräyin kop süzök köñülin tetrü tıñlaqlar tep y(a)rılıkadı ; “Hemen yaratılışımın sebebini anlatıvereyim, tam temiz gönlünüz ile iyice dinleyiniz, diye buyurdu.” için Çince metinde 說是舍利往昔因緣，汝等善思，當一心聽。 *shuo shi sheli wangxi yinyuan, ru deng shansi, dang yixin ting* “[Ben] Śārīra’nın geçmişini anlatıyorum, siz iyi düşünün, tüm kalbinizle/dikkatle dinleyin.” ibaresi yer alır (Taishō 451a28-29). Krş. Alm. çev. “will ich jetzt die früheren ursächlichen Zusammenhänge dieser Gebeine darlegen. Bedenkt es gut und hört aufmerksamen Sinnes zu! (Ben şimdi bu kemiklerin daha önceki nedensel ilişkilerini anlatacağım. Bunu iyi hatırlayın ve dikkatle dinleyin!)” (Nobel, 335). Uygurca metinde geçen *t(ä)rk bolmışımniñ* ibaresi için Çince metinde tam karşılık bulunmaz, bunun yerine 舍利往昔 *sheli wangxi* “kemiklerin geçmişi” ibaresi geçer.

süzök köñül “berrak/temiz gönül” için Çince metinde 善思 *shan si* (G 9710, 10271) “sağlıklı düşünme (Bud.)”⁹⁸² ibaresi vardır (Taishō 451a29). Krş. 善思 “supernatural manifestations (doğüstü belirtiler).” (SH, 60b). 善思 ibaresinin Skr. karşılıkları için bk. Hirakawa, 263a.

tetrü tıñla- “dikkatle dinlemek”, Çince metindeki karşılığı 一心聽 *yi xin ting* (G 5342, 4562, 11209) “bütün kalbiyle/canı gönülden dinlemek” ibaresidir. Çince 一心 *yi xin* ibaresinin Uygurcaya *süzök köñülin bir uçlug* olarak aktarıldığı satır için bk. R-M (666/10-11).

54-58 (607, 3-7) ötrü tözün anant täginälim t(ä)ñrim keñürü aç a yada nomlayu y(a)rılıkazun tep ötünti , “(H.çev.) Sonra aziz Ānanda: ‘saygı gösterelim, tanrım genişletip açarak₂ öğüt verme lutfunda bulunsun’ diye arz etti.” ibareleri için Çince metinde 阿難陀曰：我等樂聞，願為開闡。 *a nan tuo yue: wo deng le wen, yuan wei kai chan* (G 1, 6906, 11358, 13772; 12680, 10877, 7331, 12651; 13708, 12521, 5794, 9704) “Ānanda [şöyle] dedi: ‘Biz memnuniyetle dinleriz (ve) açarak anlatmanızı dileriz.’ ibareleri alır (Taishō 451b01-02). Krş. Alm. çev. “Ānanda sprach: ‘Wir möchten es gern hören. Mögest du es darum (uns) doch ausführlich eröffnen! (Ananda dedi ki: Biz onu memnuniyetle duymak istiyoruz. Onu bize ayrıntılı açıklamanızı isteriz!)” (Nobel, 335).

⁹⁸² Çince karakter ve ibareler için <http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php> (MDBG) ve <http://www.buddhism-dict.net/ddb/> (DDB) sitelerindeki dijital sözlüklerde verilen açıklamalara da bakılabilir.

tägin- “yapmak, yerine getirmek, saygı bildiren tasviri fiil” fiili genellikle zarf fiillerden sonra (örneğin: *ötünü tägin-*, *äşidü tägin-*, *tuta tägin-*, *yükünü tägin-*, *yalvaru tägin-*, *körü tägin-* vs.) yardımcı fiil olarak kullanılırken, burada tek başına kullanılmaktadır, Türkçeye “saygı göstermek” şeklinde aktarıldı.

anant < Toch. A *ānant* < Skr. *ānanda* “Buddha’nın en sevdiği havarisinin adı” (UW 2014, 145); Çince metindeki karşılığı 阿難陀 *a nan tuo* ibaresinin açıklaması için bk. SH, 294a: 阿難陀. Ayrıca bk. Edgerton, 96a: *ānanda*.

57-58 (607, 6-7) anda ötrü t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan inçä tep y(a)rıkadı ; “Ondan sonra tanrılar tanrısı Buddha şöyle buyurdu.” ibareleri Uygurca metinde eklemeyiz, Çince metinde geçmez.

Taishō 453a04 復告阿難陀 *fugao anantuo* “tekrar Ananda’ya [şöyle] dedi.” ibareleri Uygurca metinde yoktur.

530-532 (628, 3-5) az övkä biligsiz biligtä ulatı nizvanılar “açgözlülük, öfke, cehalet ve ihtiraslar” için Çince metinde 煩惱貪瞋癡等 *fan nao tan chen chi deng* (G 3411, 8165, 10689, 645, 1966, 10877) “üzüntü, aç gözlülük, kin ve aptallık” ibareleri yer alır (Taishō 453a05). bk. 貪瞋癡 “three bonds' are desire, resentment, stupidity (üç bağ: hırs, öfke/kin, aptallık) (SH, 449a 縛); krş. 貪瞋癡 “Greed 貪, ill-will 瞋, and delusion 癡 are the three poisons 三毒 (üç zehir 三毒: hırs/açgözlülük, kötü niyet ve vesvese).” (DDB).

533-536 (628, 3-9) tamu pret yilkita ulatı beş aźun içindäki irinç y(a)rık ämgäklig tolgaklıg muñka tarka tägmiş tınlıglar “cehennem[ler], ruh[lar], hayvan[lar] ve ayrıca beş varlık şekli içindeki zavallı₂, ızdıraplı₂ kedere₂ düşmüş canlılar” için Çince metinde 地獄餓鬼傍生五趣之中 *neng yu di yu e gui pang sheng wu qu zhi zhong* (G 10956, 13633, 3317, 6430, 8676, 9865, 12698, 3120, 1787, 2875) “Beş varlık şekli içindeki cehennemler, aç hayaletler, hayvan [olarak yeniden doğan]lar” ibareleri geçer (Taishō 453a05-06). Krş. Alm. çev. “(den Wesen) in den fünf (Wiedergeburt) stätten der Höllen, der hungrigen Geister der Tierleiber (Cehennemlerin beş (yeniden doğum) şehirlerindeki canlıları, hayvan bedenlerinin aç ruhları)” (Nobel, 344). *tamu pret yilkita ulatı beş aźun içindäki ... tınlıglar* ibaresinin “die... Wesen in der Hölle, Preta existenz, Tier existenz und überhaupt in den 5 Gatis” şeklindeki çevirisi için bk. UW, 332b. Uygurca metinde geçen *irinç y(a)rık ämgäklig tolgaklıg muñka tarka tägmiş* “zavallı₂, ızdıraplı₂, kedere₂ düşmüş/bulaşmış” ibaresi Uygurca metinde eklemeye olup, Çince metinde geçmez.

tamu pret yilkı “cehennem, ruh, hayvan” terimleri için Çince metinde 地獄餓鬼傍生 *diyū egui pangsheng* “cehennem, aç hayalet, hayvan (olarak yeniden doğan)lar” ibaresi yer alır.

旁生 “傍生 Rebirth as an animal. In some parts of China 旁生 means the next life (bir hayvan olarak yeniden doğma. Çin’in bazı bölgelerinde ‘bir sonraki hayat’ anlamında kullanılır).” (SH, 326a);

pret < Soğd. *pr’yt* / Toh. A. *pret* < Skr. *preta* “hungry ghost (aç hayalet)” (Gharib, 281b: 7029); krş. Skr. *preta* “(经文) 鬼, 饿鬼 (Bud. yazı: cin, ruh, aç hayalet)”; *pret* terimi DTS’de *prät* “демон (şeytan, iblis)” şeklinde verilir (DTS, 389a); *tamu pret yılki* ibaresinin “cehennem (*Naraka*), ruh (*Preta*) (ve) hayvan (*Tiryagyoni*)” şeklindeki çevirisi için bk. AYS III, 32. Ayrıca 餓鬼 ibaresinin ayrıntılı açıklaması için bk. SH, 454a.

beş aźun “(*saṃsāra* içerisindeki) beş varlık şekli”, Çince metindeki karşılığı 五趣 *wuqu* ibaresidir: → 五趣 “the hells, *pretas*, animals, man, *devas* (cehennemler, ruhlar, hayvanlar, insanlar, tanrılar)” (SH, 444b 趣 “destination, destiny, especially on rebirth (kader, özellikle yeniden doğmak için)”. *deva* “god (tanrı, ilah)” (Edgerton, 270a); ayrıca bk. SH, 373a 提婆 *deva*.

Budizmde aslında altı varlık şekli vardır, bunlar: Tanrı, *asura* (cin, şeytan), insan, hayvan, aç ruh (*preta*) ve cehennem zebanisidir, bk. 六趣 “The six directions of reincarnation, also 六道: (1) 地獄趣 *naraka-gati*, or that of the hells; (2) 餓鬼趣 *preta-gati*, of hungry ghosts; (3) 畜生趣 *tiryagyoni-gati*, of animals; (4) 阿修羅趣 *asura-gati*, of malevolent nature spirits; (5) 人趣 *manuṣya-gati*, of human existence; (6) 天趣 *deva-gati*, of *deva* existence (ruh göçünün altı tarifi, 六道 da denir: 1. *naraka-gati*, cehennemler; 2. *preta-gati*, aç hayaletler; 3. *tiryagyoni-gati*, hayvanlar; 4. *asura-gati*, kötü niyetli doğa ruhları; 5. *manuṣya-gati*, insanlar; 6. *deva-gati*, tanrılar).” (SH, 138b). Ayrıca krş. 六趣 “the six paths of transmigration, or six conditions of sentient existence: *devas*, men, titanic demons, beings in hell, hungry demons and animals (*deva*’lar, insanlar, devasa şeytanlar, cehennem varlıkları, aç ruhlar ve hayvanlar).” (G, 385a). *Saṃsāra*’daki varlıklar yaptıklarına göre bu doğum-ölüm döngüsü içerisinde bu şekillerle yeniden doğarlar. Altı varlık şeklinin *beş aźun* “beş varlık” denmesinin nedeni genellikle Tanrı ve *asure*’ların birlikte gruplandırılmasıdır (AYS VI, 4: dipnot 12).

538 (628, 11) takı nā ayıtmiş k(ä)rgäk “lafı bile olmaz, şöyle dursun” kalıbı için Çince metinde 何況 *he kuang* (G 3941, 6412) “bırakın, şöyle dursun” ibaresi vardır (Taishō 453a6). Krş. *takı nā ayıtmiş k(ä)rgäk* “geschweige denn (hele hele, şöyle dursun)” → Çin. 何況, 而况, 况 (BT XXV 2, 409a *takı*).

539-540 (628, 12-13) alku nizvanilarıg yıdı yukı birlä kalısız tarkarıp keşarıp “bütün ızdırapları kalıntıları ile tamamıyla giderip₂” için Çince metinde 煩惱都盡, 無復餘習 *fannaou dou jin, wu fu yu xi* (G 3411, 8165, 12050, 2055; 12753, 3721, 13615, 4087) “ızdırapların hepisini bitirmek, kalıntıları tekrarlanmamak” ibareleri geçer (Taishō 453a07). *yıdı yukı birlä* ibaresi Çince metindeki 餘習 *yu xi* “(ihtiraslar bastırıldıktan sonra devam eden alışkanlıkların) kalıntıları” ile örtüşmektedir; bk. 餘

習 “The remnants of habit which persist after passion has been subdued (tutkular bastırıldıktan sonra devam eden alışkanlık kalıntıları).” (SH, 454a).

tarkar- keřär- ikilemesi için ise yalnız 盡 *jin* (G 2055) “bitirmek, son vermek” karşılığını görmekteyiz. Krş. Ayup-Sayit AYS, 437: *hid-purikani қоşup қалдырмай тарқатıp ketküзіп* “kokusu₂ dahil (hiç) bırakmadan giderip₂”.

540 (628, 13) yıdı yuku birlä kalısız tarkar- keřär- “(H.çev.) kokusu ve kalıntısı ile birden gidermek₂” kalıbı metnimizin 950-951 (646, 16-17). satırında **yıdı yuku birlä tarkar-** şeklinde geçmekte olup, Çince metindeki karşılığı ise 皆除 *jie chu* (G 1437, 2638) “hepsini yok etmek” ibaresidir (Taishō 454c12), bk. Açıklamalar: 950-951.

551-553 (629, 1-3) bo ok yörügüg ikiläyü katnayu ukıtu nomlayu y(a)rılıkagalı şlok takşutın inçä tep y(a)rılıkadı ; ; “Bu tefsiri tekrardan₂ anlatmak₂ için şiir söyleyerek şöyle buyurdu.” için Çince metinde 欲重宣此義而說頌曰 *yu chong xuan ci yi er shuo song yue* (G 13642, 2880, 4805, 12387, 5454, 3345, 9598, 10448, 13772) “Bu anlamı/içeriği tekrar duyurmak/ilan etmek isteyip şiir ile (ona şöyle) dedi.” ibareleri yer alır (Taishō 453a10). Uygurca *yörüg* “anlam, izah” sözünün Çince metindeki karşılığı olan 義 *yi* karakterinin Skr. *artha* “nesne, amaç, anlam” için kullanıldığı hakkındaki açıklama için bk. SH, 410a. Krş. Alm. çev. “Erhabene (yüce)” (Nobel, 344).

ikiläyü katnayu “bir daha, yeniden” ikilemesi için Çince metinde yalnız 重 *chong* “tekrar tekrar, yeniden” ibaresi geçer. *katna-yu* sözü AYS’de sadece bir kez geçmektedir.

katnayu < katna- “tekrarlamak” < *kat-* “pekişmek, sertleşmek” + *in* +*a-*. Krş. *kata* < *kat+a* “kez, sefer”. Ayrıca bk. *katnayu* “wiederholt (tekrar tekrar)” < *katna-* “wiederholen (tekrarlamak)” (BT XIII, 43: 2.112).

katna- fiili Clauson’un sözlüğünde hapax sözcük olarak gösterilir. Clauson söz konusu fiilin yazma eserlerdeki *kayna-* sözünün yanlış yazımı olduğunu, anlamsal olarak *kat-* “to the hard, firm, tough (sertleşmek, katılaşmak, pekişmek)” köküyle bağlantılı olduğunu, Çağataycadaki *katna-* (Özbekçede “düzenli bir şekilde (okula) gitmek; (bir otobüs) servis aracı olarak çalışmak” anlamında kullanılan) ile ilgisi olmadığını ve muhtemelen Moğ. *katari-* “to trot (hızlı yürümek)”’den Çağataycaya giren *katra-* fiilinin ikincil biçimi olduğunu ileri sürer (ED, 603a). Krş. *xatari-* “to trot” (Lessing, 945b). Ayrıca bk. ED, 603b: *katnat-*. DTS’de ise şu şekilde bulunur: *katna-* “повторять (tekrarlamak, yinelemek)” (436a). Kaşgarlı’nın sözlüğünde *katna-* sözcüğünün ettirgen şekli olan *katnat-* “tekrar ettirmek” fiili geçer (DLT II, 349), DLT İngilizce yayınında ise sözcük *kat-* “be hard (sertleşmek)” madde başı altında, *katna-* “refuse an order, disobey (bir emri reddetmek, karşı gelmek)” anlamında verilir (Dankoff–Kelly 1985, 133). Erdal, eşişlevsel eylem yapan *-Xn* ekinin çoğu zaman, isimden eylem yapan +*A-* ekiyle birleşerek *-Xn+A-* şeklinde genişlediğini, *katn+a-* “to return to a matter repeatedly (bir konuya defalarca geri dönmek)” örneğini de sıralayarak ifade eder (→ *kat-in+a-*) (OTWF, 308).

katna- fiili Çağdaş Uygurcada “tekrar gidip gelmek, yürüyüp durmak, bir o yana bir bu yana geçmek; yürümek; uçmak” anlamında kullanılmaktadır (UTİL, 761: قاتنماق). Krş. *katra-* “normaldakinden biraz çabuk ve koşudan biraz yavaş yürümek; tekrar gidip gelmek” (UTİL, 759a: قاترماق).

554-556 (629, 4-6) m(ä)n öyür m(ä)n toyın a , ögrä ärtmiş ür irak , sansız sakışsız kolusuz , asanke kalplar içində “Ey rahip, düşünüyorum; çok eskiden₂ sayısız₂ sonsuz₂, devirler içinde” için Çince metinde 我念過去世, 無量無數劫 *wo nian guo qu shi, wuliang wushu jie* (G 12680, 8303, 6622, 3068, 9969; 12753, 7015, 12753, 10075, 1504) “Ben geçmiş zamanda, sayısız₂ devirlerde” ibareleri vardır (Taishō 453a11). Uygurca metinde geçen *toyın a* ifadesi Çince metinde yoktur. AYS’deki buna benzer ibare için bk. 185/8-9: *m(ä)n öyür m(ä)n ögrä ärtmiş ür irak ülgüsüz sansız yüz miñ asanke kalp üdlärtä*.

toyın < Çin. 道人 *dao ren* (G 10780, 5624) “Budist kimse, rahip”. Ayrıca bk. SH, 415b: 道人; G, 1335b: 道人.

ögrä ärtmiş ür irak “geçmiş₂ [zaman], eskiden₂” ikilemesi için Çince metinde 過去世 *guo qu shi* (G 6622, 3068, 9969) “geçmiş zaman, eskiden” ibaresi vardır. AYS’de çoğunlukla *keç* “geç” sözcüğüyle birlikte *ür keç* “eski, eskiden” şeklinde ikileme olarak geçen *ür* “uzun zaman” sözcüğü metnimiz dahil birkaç yerde *irak* “uzak” sözcüğü ile birlikte de ikileme olarak kullanılmıştır. Bk. *ür irak* “давний₂ (eski₂, geçmiş₂)”; *ür keç* “давно₂ (eskiden₂)” (DTS, 626b); Krş. *ür keç* “ewig₂ (sonsuz₂)” → Çin. 久 (Semet 2005, 111).

sansız sakışsız kolusuz asanke “sayısız₂ sonsuz₂” ikilemesi için Çince metinde 無量無數 *wuliang wushu* (G12753, 7015, 12753, 10075) karşılığı vardır. bk. 無數 “*asamkhyeya*, numberless (Skr. *asamkhyeya*, sayısız)” (SH, 379b); krş. Wogihara, 167b: *a-samkhyeya* → 無數; Hirakawa, 785b 無數 → *asamkhya, asamkhyeya*. **asanke** sözü üzerine ayrıntılı açıklama için bk. UW, 224b-225b.

556-559 (629, 6-9) antag ymä üdlärtä, ärklig türklüg han boldum, antag ymä tuşlarta, tegin boltum han oğlu “Bazen/bazı zamanlarda güçlü kuvvetli han oldum, bazen han oğlu prens oldum.” için Çince metinde 或時作國王, 或復為王子 *huo shi zuo guo wang, huo fu wei wangzi* “Bazen han oldum, bazen tekrar prens oldum.” ibareleri yer alır (Taishō 453a12). Uygurca metinde geçen *ärklig türklüg* ikilemesi Çince metinde yoktur. Uygurca metinde geçen *tegin boltum han oğlu* için Çince metinde sadece 為王子 *wei wang zi* “prens olmak” ibaresi geçer. Ayrıca Çince metinde yer alan 復 *fu* “yeniden, tekrar” ibaresi için Uygurca metinde bir karşılık yoktur.

567 (629, 17) ol el uluşnuñ eyäsi ärti “o devletin₂ sahibi idi.” ifadesi Uygurca metinde ilave olup, Çince metinde yoktur.

567-570 (629, 17-20) oğlu bar erti ol bāgniñ , m(a)has(a)tve tep teitimlig , äsirkänçsiz boş köñülin , buşi berür erti üzüksüz “O hükümdarın Mahāsattva diye delikanlı (bir) oğlu var idi, daima cömert₂ gönlüyle sadaka verirdi.” için Çince metinde 王子名勇猛, 常施心無吝。 *wangzi ming yongmeng, chang shi xin wu lin* “Prensın adı (Mahāsattva idi,) cesur (ve) güçlüydü, daima cömert gönüllülükle davranırdı.” ibareleri yer alır (Taishō 453a16). Uygurca metinde geçen *m(a)has(a)tve* Çince metinde geçmez, ancak dipnot kısmında *Sattva* olduğu belirtilir (Taishō 453a16, dipnot 3). Alm. çevirinin dipnot kısmında da 勇猛, Skr. *vīrya* “kahraman” olan ibarenin daha önce Çince transkripsiyonu verilen *Mahāsattva* için kullanıldığını, bu gibi durumların zaman zaman diğer iki prens için de geçerli olduğu belirtilir (Nobel, 345₂₆: dipnot 1). Ayrıca Uygurca metinde yer alan *buşi berür erti üzüksüz* ifadesi Çince metinde yoktur.

äsirkänçsiz boş köñül “(H. çev.) esirgemeyen geniş gönül”, Çince metindeki karşılığı yalnız 心無吝 *xin wu lin* (G 4562, 12753, 7194) “cömert gönül, açgözlü olmayan gönül” ibaresidir. *boş* sözü burada “boş” anlamından ziyade “geniş” anlamında kullanılmış ve *äsirkänçsiz* ile ikileme oluşturarak “cömert, geniş” anlamını kazanmıştır. Ayrıca bk. Nobel, 345₂₆, dipnot 2: 心無吝 “ohne Geiz”.

570-573 (629, 20-630, 1) ol teginniñ bar erti , eçiläri tegitlär , birisiniñ atı m(a)habale , ikintisiniñ atı m(a)hadeve tep “O prensin prens kardeşleri var idi, birisinin adı Mahābala, ikincisinin adı Mahādeva diye.” için Çince metinde 王子有二兄, 號大渠大天 *wangzi you er xiong, hao da qu da tian* “Prensın iki kardeşi vardı, Mahābala (ve) Mahādeva adlı.” ibareleri yer alır (Taishō 453a17). *ol, tegitlär, birisiniñ, ikintisiniñ* sözleri Uygurca metinde ekleme olup, Çince metinde yoktur.

Krş. Alm. çev. “*Der Prinz hatte zwei Brüder, mit Namen MAHĀPRANĀDA und MAHĀDEVA* (Prensın Mahābala (ve) Mahādeva adlı iki erkek kardeşi vardı).” (Nobel, 345; Ayrıca MAHĀPRANĀDA adının Skr. metinde geçtiği dipnotla belirtilmiştir.)

m(a)habale < Skr. *mahābala*, kişi adı. Çince metnin *Aç Bars* metniyle paralel olan kısmında, Skr. aslının okunuşu/ses çevirisi olan 摩訶波羅 *ma he bo luo* ibaresi geçerken, burada ise 大渠 *da qu* ibaresi yer alır. 大渠 *da qu* ibaresinin Skr. karşılığı *Mahā-praṇalin* olup, Wogihara çalışmasında, bir dağ adı olan ibarenin AYS’de 摩訶波那 şeklinde de geçtiğini belirtir (Wogihara, 683a).

m(a)hadeve < Skr. *mahādeva*, kişi adı. Çince metnin *Aç Bars* metnine ait olan kısmında, Skr. aslının ses çevirisi olan 摩訶提婆 *ma he ti po* ibaresi geçerken, burada 大天 *da tian* ibaresi yer alır. 大天 *da tian* için de bkz. Wogihara, 678a: *mahādeva*.

575 (630, 3) tagta tiztā arıgta “(H. çev.) dağda₂ [ve] ormanda”, Çince metindeki karşılığı 山林所 *shan lin suo* “dağ (ve) orman” ibaresidir (Taishō 453a18). *arıg* sözü Berlin fragmanlarında yönelme durumu ile geçer: Mz 527 ön (3): [a]rıgka (/ryq q’).

tiz (tez ?) “yüksek yer, tepe”. Kaşgarlı İranlıların bu sözcüğü *diz* şeklinde alıp ‘kale’ anlamında kullandıklarını yazar. Ayrıca Kaşgar’a yakın bir yaylanın da

yüksekliği nedeniyle *tariğ art tez* ‘Torğat tepesi’ adını aldığını söyler (DLT III, 123; DLT-ÇUy., 782). Clauson ise, Kaşgarlının bu ifadesine rağmen, sözcüğün muhtemelen Farsça *diz/dij* “a castle (cale)” kaynaklı bir alıntı sözcük olduğunu belirtir ve DLT’de de geçen bu tek heceli sözcüğün bazen *teyiz* şeklinde yazılmasının ise *tez* biçimine işaret olduğunu ifade eder (ED, 570b). DTS’de de DLT’deki örnekler bulunur, anlamı ve etimolojisi hakkında bir bilgi yer almaz (DTS, 564b); metnimizde geçen örnek her iki sözlükte geçmez. Eski Türkçe, özellikle Uygurca metinlerdeki tek örneği AYS’nin bu satırında olmalı. Kaya çalışmasında bu sözcüğü “diz” anlamındaki *tiz* sözü ile aynı madde başı altında verir (SuvKaya, 720b-721a), bunlar kesinlikle ayrılmalıdır. Çağatay ise buradaki *tiztā* sözünün *tızta* yâni *tızta* şeklinde yazılı olduğunu ileri sürer ve *tašta* olarak düzeltme yapar (Çağatay 1945, 114: dipnot 6); Türkçe çeviriye de “dışarıdan” şeklinde aktararak, “kır” anlamındaki *taş* “dışarı” olduğunu söyler (Çağatay 1945, 115: dipnot 7). Ayup, Tursun ve Muhemmetrehim Sayit’lar çalışmasında, *tiztā* biçiminde okur, fakat Çağdaş Uygurca çevirisine *tezla* تېزلا “hemen, tez vakit” şeklinde aktarır (Ayup – Sayit AYS, 438). DLT’nin İngilizce yayınında *tēz* ‘haigh place’ (Dankoff-Kelly 1985, 188); Çağdaş Uygurca yayınında *təz* “yüksek yer, tepe” şeklinde verilir (DLT-ÇUy. II, 385). Krş. ÇUy. *teyiz* “çok derin olmayan” (UTİL, 361b: تېييز); ayrıca krş. *teyizlaş-* “derin halinden yüksek hale gelmek” (UTİL, 361b: تېييزلاشماق).

584-585 (630, 12-13) ötrü titdi ät’özin , isig öziñä kavmadın “Sonra vücudunu terk etti, canını hiçe sayarak.” için Çince metinde 捨身無所顧 *sheshen wu suo gu* “hiçbir şeyi düşünmeden/dikkate almadan vücudunu terk etmek” ibareleri yer alır (Taishō 453a22).

kav- “dikkate almak, düşünmek, önem vermek” sözcüğü AYS’de sadece bir kere bu satırda geçmekte olup Çince metindeki karşılığı 顧 *gu* (G 6254) “bakmak, dikkate almak, saymak, hesaba katmak” karakteridir. Clauson sözcüğü *kay-* (2 **kad-*) olarak yorumlar ve bu fiil kökünden türetilmiş başka sözcüklerden yola çıkarak, asıl şeklinin **kad-* olması gerektiğini savunur (ED, 674b). Ayrıca bk. DTS: 406b: *kay-* (*kav-*) “1. dönmek, çevirmek, arkasına bakmak; 2. dikkat etmek, ilgi göstermek, acımak; 3. eğilmek, meyletmek, kabul etmek, sanmak, bağlı kalmak”. Sözcük AYS dışında *säkiz yügümäk* (TT VI, 42) ve Divan’da (DLT I, 403; II, 45; III, 245) karşımıza çıkar.

585-586 (630, 13-14) yeti änüklärin ozgurdı , bärt baş bolmak ämgäktin “Yedi yavrusunu kurtardı, yara bere olma eziyetinden.” için Çince metine 救子不令傷 *jiu zi bu ling shang* “Yavrularını kurtarıp yaralandırmadı.” ibaresi vardır (Taishō 453a22). *yeti* ve *ämgäktin* sözleri Uygurca metinde ilavedir, Çince metinde yoktur.

bärt baş bol- “yara bere olmak, yaralanmak” ikilemesi AYS’de sadece bir kere geçmekte olup, Çince metindeki karşılığı yalnızca 傷 *shang* (G 9742) “yara; yaralanmak; incitmek” karakteridir. *bärt baş bol-* ibaresi DTS’de kapalı *e* biçiminde metnimizde geçen örneği ile verilir (DTS, 96b: *bert* II); ayrıca bkz. *bert-* “увечить, наносить вред, портить (sakatlamak, hasar vermek, zedelemek)” (DTS, 96b).

Clauson'un sözlüğünde *bärt baş* ikilemesi geçmez. Clauson yarı-yansıma söz tanımıyla yer verdiği *bert bürt* ibaresinin Osmanlıca'daki *pert pert/pert mert* "bereli" ile benzerlik taşıdığı ifade eder (ED, 358a); ayrıca bk. *bert-* "to injure, hurt someone, ect. (zarar vermek, yaralamak, birini incitmek)" (ED, 358b). *baş* "yara, bere" sözcüğünün *irişi başı* "irin ve yara (hastalık) şeklinde geçtiği örnek için bk. G. R. Rachmati 1932, Nr.3,7. Ayrıca bk. *bärt-* "verwunden (yaralamak)" (TT I, 17).

bärt sözcüğünün okunuş şeklinde henüz birlik yoktur, görüldüğü gibi çoğu kaynaklarda kapalı e'li biçiminde verilmiştir. Ancak metnimize ait St. Petersburg yazması, R-M yayını ve ayrıca Berlin fragmanları dahil, hepsinde çok açık bir şekilde *-ä-* ile yazıldığını görmekteyiz, bk. St. Pt. ve R-M (630, 13): p'rt; Mz 527 b (5): p'rt. Fiil şekli ise St. Pt ve R-M (633, 1)'lerde *-y-* ile yazılıdır: pyrtyn-; Berlin Fragmanlarında ise açık *ä* ile yazılıdır, bk. Mz 525 a (5): p'rtynp.

bärt ve *bärt-/bert-* fiilinin kökeni hakkında yukarıda zikrettiğimiz çalışmalarda bir bilgi yer almaz. Hamilton çalışmasında, Huart'ın *birt-* "canını sıkırmak, kırmak" şeklinde okuyup yorumladığı sözcüğün, doğru okunuşunun *birt-* veya *bert-* olması gerektiğini, anlamının da yanlış olduğunu ileri sürer; *bert-* eyleminin **bä-/be-* "sert olmak" kökünden, önce bir pekiştirme anlamı taşıyan *-r-* eki, sonra da *-t-* ettirgenlik ekinin eklenmesi ile türemiş olduğunu, anlamının da "sertleştirmek, (döverek) sıkılaştırmak, yoğunlaştırmak, vurmak, çarpmak" olduğunu savunur (Hamilton 1998, Açıklamalar: II.4 ve LXII.6). *bärt (bol-)* ibaresinin metnimizde geçtiği cümleye baktığımızda "yaralanmak, zarar görmek" anlamında kullanıldığı açıktır.

586-587 (630, 14-15) ol çatıkık kultukta "o jātaka'yı gerçekleştirdikten sonra (yeniden doğduktan sonra)" ifadesi Uygurca metinde ilave olup Çince metinde yoktur.

çatik < Skr. *jātaka* "experiences in past births, particularly of Bodhisattvas (geçmiş doğumlardaki yaşanmışlıklar, özellikle Bodhisattvalar için)." (Edgerton, 240a). Ayrıca bk. *çatik kil-* "перерождаться, совершать перерождение (yeniden canlanmak, tamamen değişmek)" (DTS,135b).

587 (630, 15) ağır ulug yagız yer "büyük₂ yağız yer" karşılığında Çince metinde 大地及諸山 *da di ji zhu shan* "büyük yer ve bütün dağlar" ibaresi geçer (Taishō 453a23); Çince metindeki 及諸山 *ji zhu shan* (G 841, 2571, 9663) "ve bütün dağlar" ibaresi Uygurcaya çevrilmemiştir.

587-588 (630, 15) sārū uma- "sükûnet bulamamak; tahammül edememek, dayanamamak", Çince metinde geçmez. *ser-* "katlanmak, sabırlı olmak" ve *u-ma-* "yapamamak, kadir olamamak" fiillerinden oluşan birleşik metnimizde dört kez geçmektedir; metnimizde geçen diğer üç örnek ve Çince karşılıkları için bk. 637 (R-M 632, 21) *sārilü uma-* → Çin. 不能安 (Taishō 453b13); 643 (R-M 633, 4) *sāringāli uma-* → Çin. 不堪忍 (Taishō 453b16); 686 (R-M 635, 2) *sāringāli uma-* → Çin. 不自勝 (Taishō 453c04). Ayrıca bk. Açıklamalar: 686 (R-M 635, 2) *sāringāli uma-*; krş. Açıklamalar: (815; R-M 640,18) *ät'özläri titrä-*.

590-593 (630, 18-21) kökli yağızlı içindä , y(a)ruk yaltrık yitlindi , bulun yıñak kararıp , körgäli bilgäli bolmadı “(H. çev.) Gökyüzünde ve yağız [yer]de ışık₂ kayboldu, etraf₂ kararıp görmeye [imkan] olmadı.” için Çince metinde 天地失光明, 昏冥無所見 *tiandi shi guangming, hun ming wu suo jian* “dünya ışığını kaybetti, karanlık₂ çöküp hiçbir şey görünmedi.” ibareleri geçer (Taishō 453a25). Uygurca metinde yer alan *içindä, bulun yıñak* ve *bilgäli* sözleri Çince metinde yoktur.

yitlin- < *yit-(i)l-in-* “kaybolmak”. Sözcük St. Pt. yazması ve R-M yayınında *yaltırdı* (y’ltyrdy) şeklinde geçerken, U 744 ön (4)’te *yitlindi* (yytlyndy) biçimindedir, Çince metindeki karşılığı 失 *shi* (G 9951) “kaybetmek, kaybolmak” karakterine ve tüm cümlenin anlam akışına uygun olanı *yitlindi* sözcüğüdür. *yitlin-* fiili Erdal’ın çalışmasında *yetlin-* < *yet-lin* < *yet-il-* “to disappear (kaybolmak, yitmek)” şeklinde yer alır. Ayrıca bk. bk. R. Finch 1993, 72: 514, 3: *yitlin-*.

593-596 (630, 21-631, 2) näçä bar ärsär kuş käyik , arıgka sakaka tayaklıg , öz oronların kämişip , ozdılar kaçdılar öñi öñi “(H.çev.) Ne kadar kuş [ve] hayvan var ise ormanda [ve] dağ eteğine dayanan, kendi yerlerini bırakıp başka₂ (yerlere) kaçtılar₂.” için Çince metinde 林野諸禽獸, 飛奔喪所依 *lin ye zhu qinshou, feiben sang suo yi* “Orman [ve] dağ eteğindeki bütün kuş [ve] hayvanlar sığınaklarını kaybedip uçup kaçtılar.” ibareleri vardır (Taishō 453a26). Uygurca metindeki *näçä bar ärsär* “ne kadar var ise” ifadesi yerine Çince metinde yalnız 諸 *zhu* (G 2571) “hepsi, tamamı, bütün” karakteri geçer.

saka “dağ eteği/yamacı” sözcüğü AYS’de yalnız bir kere geçmekte olup, Çince metindeki karşılığı 野 *ye* (G 12989) “boş alan, ekilmemiş alan, düzlük” karakteridir. Clauson sözcüğün sadece DLT’de geçtiğini, Türk dillerinden Kazakçada yaşadığını belirtir. M. Ölmez, “Eski Türkçe Etimolojileri (I)” adlı çalışmasında *saka* sözcüğünün tarihi dönem metinlerinden AYS ve Xuanzang Biyografisi’nde geçtiğini, Çince karşılığını da içeren metin örnekleriyle gösterir. Ayrıca sözcüğün Eski Uygurca metinlerde çok seyrek, DLT’den sonra ise neredeyse hiç görülmemesi, üstelik günümüz Türk dillerinden yalnızca Kazakçada yaşaması açısından, yabancı kökenli olabilme ihtimalini de dile getirir. Ayrıntılı bilgi için bk. M. Ölmez 2002, 189-198.

596-597 (631,2-3) yogurkandılar eçiläri , inisi yanturu kälmäyökkä “Küçük kardeşi dönüp gelmeyince, ağabeyleri endişelendiler₂/paniklediler₂.” için Çince metinde 二兄怪不還 *er xiong guai bu huan* “İki kardeş [küçük kardeşleri] dönmeşiğini garipsediler.” ibaresi bulunur (Taishō 453a27). Krş. Alm. çev. “Die beiden Brüder kehrten seltsamerweise nicht zurück (Her iki erkek kardeş (de) tuhaf bir şekilde geriye dönmedi).” (Nobel, 345). Nobel dipnotta verdiği açıklamasında 二兄怪不還 ibaresinin pek anlaşılır olmadığını belirtir, bu Çince karakter veya ibarelerinin Tibetçe karşılıklarını da gösterir, Skr. metinde bir bozukluk/kayıp olduğunu ve çevirenin de Çinceye bu şekilde aktarmış olabileceğini varsayar (Nobel, 345: dipnot 5). Aslında burada Çince anlam akışına göre [küçük kardeşlerinin]

ifadesi eklenerek çevirilebilir. ŞŞT, Çince metni Uygurcaya daha anlaşılır ve doğru biçimde çevirmiştir.

yogurkan- “panik yapmak, telaşlanmak, şaşmak, dehşete düşmek”, Çince metindeki karşılığı 怪 *guai* (G 6330) “(bir şeye) hayret etmek, şaşırmak, tuhaf hissetmek, garipselemek” karakteridir. Sözcük AYS’de metnimiz dahil iki kez geçer, diğer örnek için bk. R-M (621, 16-17): *oyirkan-yogurkan-* “panik yapmak, dehşete düşmek, şaşırmak” → Çin. 念 *nian* (8303) “(üzerinde) düşünmek”; açıklamalar için bk. Gulcalı 2015, 172.

yogurkan- < *yogun* + (*Irka-* *n-* (?)). TT. *yoğunlaş-* fiilindeki *yoğun* ile (yeni bir kullanım olsa da çok iyi bir karşılaştırmadır) karşılaştırılabilir. *yogurkan-*, TT *yogun* ile alakalıdır. Ayrıca bk. *yogurkan-* “erstaunen” → Çin. 驚 *jīng* “to alarm, to frighten, to startle” (AoF 13/2, 355361). Gabain çalışmasında bu sözcükler için “feryat etmek” (ETG, 312a: *yogurkan-*); “feryat etmek, ağlamak, ağıt yakmak” (ETG, 305b: *uyurkan-*) anlamlarına yer verir. ED’de her iki sözcüğe rastlanmaz. DTS’de ise Suv. 621/2 örnek verilerek, *yogurkan-* sözü için “скрываться (gizlemek)” anlamı yüklenir (DTS, 270); oysa *yogurkan-* fiili bir sonraki satıra aittir; bunun dışında *oyirkan-yogurkan-* ikilemesi için “цепенеть (dona kalmak, uyuşmak), слабеть (güçsüzleşmek, gevşemek, solmak)” yorumuna yer verir (DTS, 608: *uyurkan-yogurkan-*). Ayrıca bk. *yogurkan-* “erstaunen (şaşırmak)” (BT XXVI, 430); *yogurkan-* “erstaunen (şaşırmak)” → Çin. 驚 *jīng* “to alarm, to frighten, to startle (panik yapmak, dehşete düşürmek, korkutmak, şaşmak)” (AoF 13/2, 355: 361).

598 (631, 4) busan- bulgan- “kederlenmek, kaygılanmak, tasalanmak” ikilemesi Çince metindeki 憂感 *you qi* (G 13381, 1021) “acı, keder, gam; üzülme, tasalanma” ibaresi ile bire bir örtüşmektedir. Aynı Çince ibare Aç Bars metninde *bus- buşrul-* ikilemesinin karşılığı olarak geçer: R-M 622/18: *busma buşrulma* → Taishō 452b23: 勿憂感 *wu you qi*; bk. Gulcalı 2013, 270 b: 憂感 *you qi*. Ayrıca krş. *busan- bulgan-* “sich Sorgen machen und verwirrt sein (endişelenmek ve şaşırmak)” → 憂懊 (BT XXV 2, 358a).

612-615 (631, 18-21) ymä ök körtilär ançulayu , akmış kanı yol bolup , yadılmışın öñi öñi , kamış tüpləri içində “(H. çev.) Yine gördüler böylece, akan kanın yol yol yayıldığını her yere, kamış dipleri içinde.” için Çince metinde 復見有流血, 散在樹林所 *fu jian you liuxue, san zai shu lin suo* “Yine gördü kan aktığını (ve) ormanlığa dağıldığını.” ibareleri geçer (Taishō 453b04). Uygurca metindeki *ançulayu, öñi öñi* sözleri Çince metinde yoktur. Ayrıca Çince metinde 樹林 *shu lin* (G 10090, 7157) “orman” ibaresi geçerken, Uygurca metinde *kamış tüpləri* “kamış dipleri” ifadesini görmekteyiz. Çince metnin diğer nüshalarında ise 竹林 *zhu lin* (G 2616, 7157) “kamışlık, kamış ormanı” ibaresinin geçtiği belirtilmiştir (Taishō 453b04, dipnot 8); Nobel de bunu Alm. çevirisinde dipnotla aktarır (Nobel, 346: dipnot 3).

621 (632, 5) ikägüniñ bir yañlıg “ikisinin aynı şekilde” ifadesi Uygurca metinde eklemedir, Çince metinde geçmez.

621-622 (632, 5-6) altı kaçıkları birgärü , ögin köñülin içgındı “Altı duyu organı birden sezgisini₂ kaybetti.” için Çince metinde 六情皆失念 *liu qing jie shi nian* “Altı duyu organının hepsi algısını kaybetti.” ibareleri yer alır (Taishō 453b07). *ikägüniñ bir yañlıg* ifadesi Uygurca metinde eklemedir, Çince metinde geçmez.

yañlıg “gibi, ... şeklinde” < Çin. 樣 *yang* “biçim, tarz, usul” + T. *lıg*. Aynı anlam ile Çağdaş Uygurcada, daha çok yazı dilinde kullanılan *yäñliĝ* sözü yaşamaktadır, bk. يهڭلىغ “isim veya isim niteliğindeki söz ve ibareler ile birlikte ‘gibi, tıpkı, ... -A benzer’ anlamlarında kullanılır.” (UTİL, 1404a). Ancak adı geçen sözlükte, Uygurca *yañ* “şekil, biçim, tarz” sözünün Çağdaş Uygurcası olan *yañza* için Çince alıntı (< Çin. 样子 *yang zi*) olduğu aktarılır (UTİL, 1384b), fakat *yañlıg* ile bire bir örtüşen *yäñliĝ* için yalnızca yazı dilinde kullanılan ‘tirnelme (edat)’ olduğu gösterilir, *yäñliĝ* sözünün Çağdaş Uygurcada alıntı sözcük olduğu belirtilmez.

altı kaçıklar “altı duyu organı”, Çince metindeki karşılığı 六情 *liu qing* (G 7276, 2187) “altı his” ibaresidir. *altı kaçığ* ifadesi AYS’nin diğer bölümlerinde de görülmekte olup, *köz* “göz”, *til* “dil”, *kulgak* “kulak”, *burun* “burun”, *ät’öz* “beden, vücut” ve *köñül* “gönül, düşünce” gibi organlardan oluşur. *altı kaçığ* ile ilgili açıklamalar için bk. TT III, 208: 57; ED, 590b-591a; UW, 108b; AYS IV, 592: 2443 vb. Ayrıca Şinası Tekin’in AYS 9. bölümden verdiği örneklerle, duyu organlarının dış dünyayı hakiki şekli ile göstermeyip onu bize kendi bildikleri gibi verdiğinden dolayı, onların hırsıza benzetilmesinin çok yerinde olduğunu ifade ettiği yazısı için bk. Şinası Tekin 1961, 79-87.

622 (632, 6) ögin köñülin içgın- “(H. çev.) aklını gönlünü kaybetmek” ibaresi metnimizde “(altı duyu organı) sezgisini kaybetmek” anlamında kullanılmış olup, Çince metindeki karşılığı olan 失念 *shi nian* (G 9951, 8303) “hafızasını kaybetmek, algısını kaybetmek, unutmak” ibaresiyle tam örtüşmektedir. *ögin köñülin içgın-* ibaresi metnimizde bir kez daha “kendinden geçmek, kendini kaybetmek” anlamında karşımıza çıkar, bk. 676-677 (R-M 634, 15-16): *ögin köñülin içgın-* → 悶絕 *men jue* “baygınlık geçirmek, kendinden geçmek” (Taishō 453b29).

625-626 (632,9-10) sogık suvların bükürüp , ögländürdilär olarnı “Soğuk su serpererek onları uyandırdılar.” için Çince metinde 以水灑令蘇 *yi shui sa ling su* “su serpip uyandırmak” ibaresi geçer (Taishō 453b09). Uygurca metinde yer alan *sogık* ve *olarnı* sözleri Çince metinde yoktur.

626 (632, 10) bükür- “(su) serpmek, püskürmek”, Çince metindeki karşılığı 灑 *sa* “serpmek, saçmak” (G 9531) karakteridir. AYS’de, özellikle 27. bölümünde karşımıza çıkan *bükür-* fiili metnimizde birkaç yerde tek başına geçerken, 807 (640, 10). satırda *bükürdüm saçdım* “serptim₂” şeklinde ikileme olarak da geçer; ayrıca R-M 640, 10 ile örtüşen Berlin fragmanında ise daha eskicil olan *bürkür-* şekli vardır, bk. U 4769 a (b) 4: pwyrkwrdy/.

Clauson'un sözlüğünde *bükür-* maddesi yoktur, sözcüğün *bürkür* (?p-) biçimi madde başı olarak verilir. Clauson sözcüğün (morfolojik açıdan açıklanmasının güç olsa da) etimolojik açıdan *bürkek* sözcüğünden türetilmiş geçişsiz fiil olabileceğini, *bürkäk* sözcüğünün de bir yansıma söz olan **burk* (?p-) kökünden oluştuğunu ileri sürer ve modern Türk dillerinde sondaki *-r-* sesinin kaybolduğunu belirtir (ED, 363b). Sözcük DTS'de *bükür-* (132b); *bürkir-* , *bürkür-* (133a) ve *büvkir* (135b) biçimleriyle verilir. Sözcük daha sonraki metinlerde *bürkür-* biçimindedir, bk. DLT: *bürküirdi* (*bürküirär*, *bürküirmäk*) (II, 170-171); KB: *büvkirär* (98), *bürkirär* (4892). Clauson KB'deki *büvkirär* biçiminin elyazmasındaki yazım yanlış olduğunu söyler (ED, 363a). DLT'nin İngilizce yayınında ise *bürkür-* fiili **bürk-* “rain down, sprinkle, gush (yağmak, serpmek, fişkırmak)” kökü altında verilir (Dankoff–Kelly, 1985: 84). Erdal *bükür-* sözcüğüne çalışmasının yansıma fiillerini anlattığı bölümünde yer verir; KB 98, 4892'lerde geçen /i'/li biçimden yola çıkarak, sözcüğün *büvkir-* şeklinde bir ara evrim geçirerek, daha sonra *bürkir-* biçimini aldığını savunur. Sözcüğün ilk hecesi, özellikle KB'deki biçimi, /r/ sesinin olup olmadığı konusunda bir aracılık oluşturduğunu da belirtir (OTWF, 466). Sözcük Çağdaş Uygurcada *pürkü-* “(su vb. sıvıları bir şeyin üzerine) serpmek, saçmak” biçiminde kullanılmaktadır, bk. *پۈرکۈمەك* (UTİL, 231a). Krş. *pürkä-* “1. Bir şeyi büsbütün sarmak, kapatmak; 2. Kaplamak, doldurmak” (UTİL, 231a: *پۈرکەمەك*).

AYS'de daha eskicil olan *bürkür-* biçimi yer alması gerekirken, daha sık *bükür-* şeklinde geçmesi (U 4769 a (b) 4 fragmanı hariç); DLT ve KB metinleri AYS'den çok daha sonra kaleme alınan eserler olmasına rağmen *bürkür-*, *bürkir-*, *büvkir-* biçimlerinin yer alması dikket çekicidir. *bükür-* fiili bir yansıma sözcük olan *bürk/pürk* (ağız ile su serperken çıkan ses) kökünden türemiş ve ortadaki *-r-* sesinin önce *-v-*'ye değişip daha sonra kaybolarak *bükür-* şeklini almıştır.

633-634 (632, 17-18) ötrü hatun ämigi tañızıp ev(i)tip ärtiñü , turur ärkän bälitğä , ötrü akdı yürün süt “Sonra kraliçenin memesi son derece kabarıp₂ dururken, ardından birdenbire beyaz süt akıp çıktı.” için Çince metinde 夫人之兩乳, 忽然自流出 *furen zhi liang fu, hu ran zi liu chu* “Kraliçenin iki memesi[nden] aniden kendiliğinden [süt] aktı.” ibareleri vardır (Taishō 453b12). *sonra, tañızıp ev(i)tip ärtiñü , turur ärkän* ve *yürün süt* ibareleri Uygurca metinde ilavedir, Çince metinde geçmez. Çince metinde geçen 兩 *liang* “iki” (G 7010) ve 自 *zi* “öz, kendi; doğal olarak, kendiliğinden” (G 12365) karakterleri Uygurca metinde yoktur.

tañız- “sıkışmak, sıkılmak” < *tañ-* “sıkıca bağlamak, sıkmak” *-ız-* (eylemden eylem yapan ek). Clauson sözlüğünde *täñiz-* şeklinde yer verir ve el yazmalarında *-mak*'lı mastar biçiminin görüldüğünü, Kıpçakçadaki biçiminin de bu şekilde olduğunu, dil ardı ünlülü olduğu halde anlamsal olarak *täñ-* “to send up in the air (havada yukarı doğru sunmak)” fiilinin ettirgen şekli olabileceğini dile getirir. Ayrıca DLT (III, 392)'de *täñizür*, *täñizmäk* (*-mak*), XIV. yüzyıl Kıpçak çasında ise *tañaz-* biçimlerine rastlandığını da belirtir (ED, 527b). DLT İngilizce yayınında ise *tañiz-* “sweel up (şişirmek, yükseltmek, şişmek, artırmak)” şeklinde yorumlanan fiil *tañ-* “tie a handband; tie tightly (el bandı ile bağlamak; sıkıca bağlamak)” madde başı

altında verilir (Dankoff-Kelly 1985, 177). Sözcük OTWF’de geçmezken *taḡ-* “sıkıca bağlamak” kökünden türeyen *taḡ-ıl-* “to be constricted (sıkılmak, sıkışmak)” fiilinin *sık-ıl* ile birlikte kullanıldığı belirtilir (OTWF, 674). *taḡ-* fiill kökünden türeyen benzer örnekler Maitrisimit’te de görülür, bk. *kısılır taḡılur* “bedrückt und bedrängt werden (bunalmak ve sıkılmak)” (BT IX, 28: 114/r7); *sıkarlar taḡarlar* “pressen und drücken (basmak ve sıkmak)” (BT IX, 204: 82/v19); *kısıp taḡıp* “drücken sie zusammen würgen (sıkıp birlikte boğmak)” (BT IX, 210: 182/r1).

Özyetgin çalışmasında *taḡaz-* < *taḡız-* (**taḡ-ız-*) “şişkinlik kızarıp artmak, şiddetlenmek” şeklinde tanımlar, Clauson’un görüşünü ve Dankoff-Kelly’lerin yorumlayışını da aktarır. Memlûk sahasında BM⁹⁸³’de geçen *taḡar-* fiili ile Kİ⁹⁸⁴’deki *taḡaz-* fiilinin kökteş olduğunu; BM’deki تكدى yazımında muhtemelen z harfinin noktası ihmal edilmiş olabileceğini ve z ile yazıldığında *taḡaz-* olarak okunabileceğini savunur; ayrıca Anadolu ağızlarında yaşayan *dangaz* “yüksek; biçimsiz” ve *dangazla-* “yüksekten uçmak” (DS IV, 1359) örneklerinin DLT’deki *tāḡ- ~ taḡ-* “yükselmek, havalanmak” fiilinin türevleri olduğunu ifade eder (Özyetgin 2001, 650). Codex Cumanicus’ta ise *kızār-* fiili ile birlikte ikileme oluşturur, bk. *taḡışıp yatır kızarıp yatır* “kızarıyor parlıyor” (M. Arunşah-G. Güner 2015: 82a, 3-4). *taḡız-* fiili çağdaş dillerde rastlanmıyor, ancak kökeni olan *taḡ-* Çağdaş Uygurcada şu şekilde kullanılmaktadır: *taḡ-* “1. dolamak; bağlamak; 2. zorlamak, dayatmak; 3. basmak, yapıştırmak” (UTİL, 265a: تاڭماق). Kazakçada da aynı şekilde geçer, bk. *taḡ-* III “1. dolamak, sıkıca bağlamak; 2. zorlamak, dayatmak” (KHS, 1078a: - تالڭ).

ev(i)d- “(meme) sıkışıp kabarmak” < *evi-* “yumuşamak, yumuşayıp kabarmak”. A. v. Gabain çalışmasında *äwit-* “itişmek” şeklinde yer verirken (ETG, 247), bunu izleyen çalışmalarda S. Çağatay *iyit-*, *iti-* (S. Çağatay 1945: 118b, 120b), Kaya ise *iidi-* ve *idi-* (SuvKaya, 326, 331) şeklinde okur. Sözcük AYS’de, Aç Bars metninde bir kez tek başına ve bu bölümde iki kez *taḡız-* sözcüğüyle birlikte olmak üzere toplam üç kere geçer. Krş. ÇUy. *ivi-* “1. su veya benzeri sıvıları kendine çekip nem hâle gelmek, yumuşayıp kabarmak” (UTİL, 1363b: ئىۋىمەك); 2. Memeden süt akmasını hızlandırmak (ineği sağmadan evvel buzağısına emzirerek sütün gelmesini hızlandırmak); *ivit-* “*ivi-* fiilinin ettirgen şekli, eritmek, yumuşatmak” (UTİL, 1363a: ئىۋىتمەك). Kazakçada da aynı anlamda kullanılmaktadır, bk. *iyt-* “催乳 (sütü teşvik etmek, memeden süt aktırmak)” (KHS, 496b: ۋىت).

Sonuç olarak, metnimizde iki kere *ev(i)d-* ile birlikte geçen *taḡız-* fiili *taḡ-* “sıkıca bağlamak, sıkmak” kökünden türemiştir. *taḡız-* ve *ev(i)d-* fiilleri metnimizde iki kere yan yana kullanılmış ve görünüşte ikilemeye benziyor. Aynı ibare metnimizin 648 (R-M 633, 9). satırında ise yerlerini değiştirerek *ev(i)dip taḡızıp* şeklinde geçmektedir, her iki satırın Çince metindeki paralelinde karşılığı yoktur. *ev(i)d-* fiili AYS X. kitapta üç kere aynı şekilde *-d-* harfiyle yazılmıştır; daha önceleri biz bunu *ev(i)t-* biçiminde yorumlamıştık (bk. Gulcalı 2013 ve 2015); ancak harfçeviriminde

⁹⁸³ BM: *Kitābu Bulḡatu’l-Muštāk fī Lüḡati’t-Türk ve’l-Kıfçak* (bk. Özyetgin 2001, 7).

⁹⁸⁴ Kİ: *Kitābu’l-İdrāk li Lisāni’l-Etrāk*; Caferoğlu, A., *Abū Hayyan, Kitāb al-İdraāk li-Lisan al-Atrāk*, İstanbul 1931(bk. Özyetgin 2001, 8).

olduğu gibi yazıçeviriminde de *-d-*'li biçimin daha doğru olduğunu düşünüyorum. Bir anne (özellikle emziren anne) çocuğundan çok endişe ettiğinde veya çok özlediğinde memeleri sıkıştır, kabarır; emziren annenin de bu durumda kendiliğinden sütü akar. İşte metnimizde tam bu durum söz konusudur.

635-638 (632, 19-22) tolp ät'özi çımlaşdı , yiñnä sançmış osuglug tikdi sançdı agrıdı , näj särilü umadı “Bütün vücudu sızladı, iğne saplamış gibi battı₂ acıdı, [acı] hiç dinmek bilmedi.” için Çince metinde 遍體如針刺，苦痛不能安 *bian ti ru zhen ci, ku tong bu neng an* (G 9183, 11025, 5668, 615, 12412; 6258, 12291, 9456, 8184, 44) “Bütün vücudu iğne bat(ırıl)mış gibiydi, acısı dinmiyordu.” ibareleri vardır (Taishō 453b13). Uygurca metinde geçen *çımlaşdı* ibaresi Çince metinde geçmezken, *tikdi sançdı* “soktu/ batırdı” ikilemesi Uygurca metinde eklemidir, *agrıdı* için ise 苦痛 *kutong* (G 6258, 12291) “ağrı, acı, keder” ibaresi vardır.

636 (632, 20) çımlaş- “acımak, sızlamak, ürpermek” < *çımla-* (< *çim*)-*ş-*.

Çince metinde karşılığı yoktur. Sadece AYS'nin bu satırında *çımlaş-*, R-M 633/11'de *çımlaş-* şeklinde iki kez geçen fiil, etimolojik sözlüklerde ve diğer sözlük çalışmalarında da yer almamaktadır. Sözcük Berlin fragmanlarında farklıdır, bk. Mz 525 a (2): *çimgılaştı* (çymqyl'şty). Anlam ve yapısı açısından günümüz Türk dillerinden Çağdaş Uygurcada buna benzer örnek bulabiliriz, Krş. ÇUy. *çim* “(1) taklidi söz (yansıma): çimdikleme, sokma, batırma veya vücuttaki bazı değişimler dolayı oluşan bir çeşit (ağrı/uyuşma) hissi; (2) isim: aşırı güç sarfetme veya çok hızlı hareket etme sonucu bel kısmındaki kasların incinmesinden oluşan bir tür bel ağrısı.” (UTİL, 459b: چم I); **çimıldımak** (< *çim+ıl-da-mak*) “(1) vücuduna bir şey batmış veya uyuşmuş gibi hissetmek, acımak.” (UTİL, 461a: چمىلدىماق). Ayrıntılı açıklama için bk. Gulcalı, TDAY-B 2015 (yayımda).

636 (632, 20) yiñnä “iğne”. Çince metindeki karşılığı 針 *zhen* (G 616) “iğne” ibaresidir. Metnimizin St. Petersburg yazmasında *yiñnä* (632/20: yynkn'~ 633/12: yynkn') şeklinde geçen sözcük Berlin fragmanlarının ikisinde vasita eki olarak *yignän* (yykn'n~yykn'n'), bir diğerinde ise yalın biçimde *yiñnä* (yynkn') şeklinde görülür, bk. U 837 a (2): *yignän* (yykn'n'); Mz 525 a (2): *yignän* (yykn'n'); U 878 a (2): *yiñnä* (yynkn'). Sözcüğün *ignä* biçimi için bk. BT IX 1, 247: 198 (2); *yignä* biçimi için bk. DLT, II: 3, 120, 150 ve DLT, III: 35. Clauson değişik biçimlerde karşımıza çıkan sözcüğün tıpkı birkaç dilde *-ğ-* yerine *-η-* olan biçiminin görüldüğü gibi (*y-* sesi ise bazı dillerde ikincil sestir), Güneydoğu Türk dilleri (kendi dil tasnifine göre) hariç diğer Türk dillerinde genellikle *i-*'li biçiminin yaygın olduğunu ifade eder (ED, 110 a). Ayrıca bk. Severtyan, 367-368: *iñnä*. Çağdaş Uygurcada ise *yiñnä* şeklindedir (UTİL, 1449a: يىڭنە).

638-640 (632, 22-633, 1) tugdı bälñtäg seziki , oğlanıña yıçanu , busuşlug okın ursukup , bertinip yüräki ämgändi “(H.çev.) Aniden korkunç [bir] his doğdu, oğlundan endişe edip, keder okuyla vurularak yüreği yaralanıp acı çekti.” için Çince metinde 歎生失子想，憂箭苦傷心 *xu sheng shi zi xiang, you jian ku shangxin* (G 4983, 9865, 9951, 12317, 4251; 13381, 1617, 6258, 9742, 4562) “Aniden oğlunu

kaybetme düşüncesi doğdu, keder okunun acısı yüreğini yaraladı.” ibareleri vardır (Taishō 453b114). *bäliñtäg* sözü Uyurca metinde ilave olup Çince metinde geçmez. Çince metinde geçen 失子想 *shi zi xiang* “oğlunu kaybetme düşüncesi/endişesi” ifadesinde yer alan 失 *shi* “kaybetmek, kaybolmak” karakteri de Uyurca metinde yoktur.

638 (632, 22) *bäliñtäg* “aniden, birdenbire”. Çince metindeki karşılığı 歛 *xu* (G 4983) “sudden; abrupt (aniden, beklenmedik; apansız)” karakteridir. Clauson sözcüğü *bäliñdäk* < *bäliñ* “terrifying, frightful (korkunç, ürkütücü)” şeklinde açıklar (ED, 344b). Erdal *täg* “like (gibi)” edatından bahsederken *bäliñ täg* “frightful” şeklinde yer verir (OTWF, 67). Sözcük metnimizin bu satırı dışında 632/8, 633/9. ve 633/22. satırlarında olmak üzere toplam dört kez geçmekte olup, Çince metindeki karşılıkları şöyledir: R-M 632/8 *bäliñtäg* → Çin. 忽然 *hu ran* (G, 612a) “suddenly, in a moment (birdenbire, aniden)”; R-M 633/9 ve 633/22 *bäliñtäg* → Çin. 忽 *hu* (G 4927) “suddenly, abruptly (birdenbire, ansızın)”.

Kara-Zieme çalışmasında *bäliñ täg* “plötzlich (aniden)” ~ Çin. 忽 *hu* açıklamasını verir (AoF 13/2, 355: 358); Geng, çalışmasında *bäliñ* “korku” sözünün *täg* ile birleşerek “aniden” anlamını kazandığını ve Çince *xü* (歛) karakteri ile karşılandığını belirtir (Geng 1989, 44: 6). Röhrborn çalışmasında *bäliñtäg* (1543, 9) sözcüğünün Almanca karşılığını “unerwarted (beklenmedik)” olarak verir (HT VII, 135), sözcüğün Çince metindeki (C. 50, Nu. 2053) karşılığı 忽 *hu* ibaresidir (Taishō260c04). K. Barat çalışmasında *bäliñtäk* olarak okur ve Çince karşılığının 俄 (G 8427) “sudden; momentary” karakteri olduğunu belirtilir (Barat 2000, 10:25); H. Aydemir çalışmasında K. Barat’ın bu açıklamasına değinirken, aynı Çince karakterin aynı metnin 1334. satırında *bäliñtäk* “plötzlich (aniden)” (s. Z. 1334) şeklinde tercüme edildiğine de dikkat çeker (HT IX II, 270:133 ve 392:1334).

639 (632, 23) *yıçan-* “dikkate almak, sakınmak”, Çince metinde karşılığı yoktur. Sözcük açık bir biçimde *yyç’nw* harfleriyle yazılmış, *ıçan-* okunabilmesi için baştaki elif daha kısa olması gerekirdi, ancak elif ile başlayan diğer sözcüklerle karşılaştırdığımızda baştaki harfin *y* olduğunu açıkça görebiliriz, krş. R-M 632/1: *içintä* (’yçynt’); 632/5: *ikägü* (’yk’kw) ; 631/13 vb.: *ymä* (ym’); 632/20: *yiñnä* (yynkñ’) vs..

Clauson’un sözlüğünde *ıçan-* maddesi soru işareti ile verilir; Clauson TT I’de “to avoid, take care (kaçınmak, sakınmak)” anlamında geçen örneğinin, yazmanın çok yıpranmış olduğundan dolayı yanlışlıkla *ıman-* “to trust, rely on (inanmak, güvenmek)” şeklinde yorumlanmış olabileceğini ifade eder; ayrıca bu sözcüğün TT I’de iki kez daha *saklan-* “to protect oneself (kendini korumak)” ile eşgüdümlü olarak *aya-* yerine kullanıldığını da belirtir (ED, 29b); bk. TT I, 65; 196-197 ve 214-215. DTS’de de TT I’deki örnekleri ile verilir, bk. *ıçan-* “остерегать, воэдерживаться, іэбегат (kaçınmak, dikkat etmek, önlemek)” (DTS, 216b). Ayrıca krş. *yaçan-* “1. to be bored (endişelenmek); 2. to be shy, or frightened of (çekinmek,ürkmek); 3. to be disgusted (iğrenmek, bıkmak)” (ED, 882b); *yaçan-* “стыдиться, смущаться (utanmak, mahçup olmak)” (DTS, 222a).

Diğer çalışmalardaki farklı okuyuşlar için bk. BT II, 233: *içanıp saklanıp* “zu hüten₂ (korumak₂, esirgemek₂)” (BT II, 25); BT XIII, 13.36: *korka y[ı]çanu* “fürchtend und achtgebend (korkmak ve dikkat etmek)” (BT XIII, 93); BT XXV 2, 0334: *sezin- ičan-* “sich hüten und in acht nehmen (sakınmak ve dikkatli olmak)” 恐 (BT XXV 2, 405a), 2168: *ičan- saklan-* “sich hüten₂ (sakınmak₂)” 皎然 (BT XXV 2, 365a). Fakat buradaki 皎然 *jiao ran* (G 1305, 5551) ibaresi “gün gibi aşikar, parlak ve açık” anlamında olup, *ičan- saklan-* ikilemesi ile anlam olarak örtüştüğü söylenemez. Ayrıca bk. *yıçan-galı* “wachsam zu sein ? (uyanık olmak)” (HT VII, 125: 1419; açıklaması için bk. s. 239-240); *yıçanmakta yıçanmakın* (HT VI, 1061); *yıçan-ur* “achtgegeben (dikkat etmek)” (HT IX, I: 28).

646-647 (633,7-8) tolp ät’özümtä tугyuk ol , busuş kadgu alp ämgäk “bütün vücudumda doğmuştur, keder₂ (ve) sıkıntı₂.” için Çince metinde 我生大苦惱 *wo sheng da kunao* “bende büyük acı doğdu.” ibareleri yer alır (Taishō 453b17). Uygurca metindeki *tolp ät’özüm* “bütün vücudum” için Çince metinde yalnızca 我 *wo* (G 12680) “ben” karakteri vardır; *busuş kadgu* “kaygı, keder” ve *alp ämgäk* “zorluk, sıkıntı, eziyet” ikilemeleri için de sadece 苦惱 *ku nao* (G 6258, 8165) “sıkıntılı, hüznü, endişeli” ibaresi yer alır. Aynı cümlenin Almanca “in meinem ganzen Selbst ist Kummer₂ und schweres Leid entstanden” şeklindeki çevirisi için bk. UW, 370a *ämgäk*. Görüldüğü gibi Röhrborn, *busuş kadgu* için ikileme olarak “Kummer (keder)” çevirisini yaparken, *alp ämgäk* ibaresini de “schweres Leid (ağır acı, çetin ızdırıp)” şeklinde ayrı ayrı çevirir.

tugyuk < *tug-* “doğmak, doğurmak” - *yuk* (görülen geçmiş zaman eki; bk. ETG, 81: §218), Çince metindeki karşılığı 生 *sheng* (G 9865) “doğmak, doğurmak, oluşmak” ibaresidir. *tugyuk* sözü AYS’de sadece bir kez metnimizde geçer, bir kez de HT V’te geçiyor, bk. 0161: *tugyuk ol* “geborn (doğmuş)”.

648-650 (633, 9-11) ämiğlärim bäliñtäğ , ev(i)dip tañızıp , süt akar , nä ymä kılıp unamaz , tıdınğalı söngäli “Göğüslerim aniden şişip₂ süt akıyor, ne yapsam da engellenemiyor₂.” için Çince metinde 兩乳忽流出，禁止不隨心 *liang ru hu liuchu, jin zhi bu sui xin* (G 7010, 5691, 4927, 2927, 2620; 2033, 1837, 9456, 10396, 4562) “İki göğsüm birdenbire akıyor, engellemek istesem de olmuyor/gönlüme uymuyor” ibareleri geçer (Taishō 453b18).

650 (633, 11) tıdın- sön- “engellenmek₂, durmak₂”. Çince metindeki karşılığı 禁止 *jin zhi* “engel olmak, durdurmak, önlemek, yasaklamak” (G, 253c) ibaresidir. Ayrıca krş. *tin- sön-* “sich ausruhen und nachlassen (dinlenmek ve durmak)” (BT XXV 2, 417a). *tıdın-* fiili *sär-* fiiliyle birlikte *särgäli tıdınğalı umadın* “zurückhalten und erdulden (durdurmak ve dayanmak) → Çin. 不可抑忍” şeklinde de görülür (BT XXV 1, 118:1046), krş. *tin- säril-* “sich ausruhen₂ (dinlenmek₂)” (BT XXV 2, 417a).

tıdın- < *td-in-* “to restrain, or control oneself, to refrain from doing something (kendini dizginlemek, veya kontrol etmek, bir şeyi yapmaktan kaçınmak)” (ED, 458a; OTWF, 619), Çince metindeki karşılığı 禁止 *jin zhi* (G 2033, 1837) “engel olmak,

menetmek” ibaresidir. Sözcük Berlin fragmanlarında *-il-* edilgen biçiminde geçer, bk. U 837a(1): *tidilgalı söngäli*. Ayrıca bk. *tidil-* < *tid-il-* “to be obstructed” (ED, 456a); “to be held in check, be limited to a certain domain, to hold oneself away from something, to hold back or be held back” (OTWF, 677).

650-651 (633, 11-12) çımşılaşur ät’özüm , tüzü yiğnä sançmış täg “Vücudum bütününe iğne batmış gibi sızlıyor”. Çince metindeki karşılığı 如針遍刺身 *ru zhen bian ci shen* (G 5668, 615, 9183, 12412, 9813) “iğne bütün vücudumua batmış gibi” ibareleridir (Taishō 453b19). *çımşılaşur* kelimesi Çince metinde yoktur; *ät’özüm , tüzü için* 遍...身 *bian ... shen* (G 9183, 9813) “bütün beden, vücudun her yeri” ibaresi vardır.

650 (633, 11) çımşılaş- “sızlamak, ürpermek” < *çımşıla* (< *çım*) -ş-. Ayrıntılı bilgi için bk. Gulcalı, TDAY-B 2015 (yayında). Ayrıca bk. Açıklamalar, 635-638 (R-M 632, 19-22): *çımılaş-*.

651 (633, 12) tüzü “bütünü, tümü”. Çince metindeki karşılığı 遍 *bian* (G 9183) “her yeri, her yerde” ibaresidir. Clauson sözcüğün bir fiilden türetilmiş olup, hem isim hem sıfat niteliği taşıdığını, fakat anlamsal açıdan *tüz-* “düzenlemek, düzeltmek” ile bağlantılı olduğunu ifade eder (ED, 573a). Nadelyayev ise *tözü* şeklinde yer verir (DTS, 583a). Sözcüğün, “asıl, esas, dip” anlamındaki *töz* kökünden değil de “düz, eşit” anlamındaki *tüz* kökünden türemiş olması anlamı açısından daha uyumludur. Sözcüğün *tüzü* şeklinde yer aldığı diğer çalışmalar için bk. AYS VI, 352b: *tüzü* → 遍; Gulcalı 2013, 233b: *tüzü tükäti* → 具; AYS IV,705b; AYS IX, 294a; BT XXV 2, 427a; BT XXI, 284; HT IV, 695; HT V: 0150, 0605, 1805; HT VII: 0546, 0879, 1723; HT IX:1287, 1523; HT X:1255 vb.

651 (633, 12) yiğnä “iğne” → Çin. 針; denk gelen Berlin fragmanlarında iki farklı biçimde geçer, bk. U 837 a (2): *yiğnä* (yykn’n); U 878 a (2): *yiğnä* (yykn’n). Krş. Mz 525 a (2): *yiğnä* (yykn’n); Ayrıca bk. Açıklamalar: 636 (632, 20).

652 (633, 13) yarılğalı < *yarıl-* “yarılmak, kırılmak” -ğalı (zarf fiil eki). Berlin fragmanlarında ise çok farklı bir biçime rastlamaktayız, bk. U 837 a (3): *y(a)rılıkagalır* (yrlyq’q’lyr). Çince metindeki karşılığı St. Pt. yazmasındaki biçimi doğrular, bk. Çin. 破 *po* (Taishō 453b19). Benzer denklik için bk. 破 *pò* → *yarılıp büksili*, 破裂 *pò liè* → *yarılıguluk singuluk* (Gulcalı 2013, 259b).

653 (633, 14) umılıp barıp tüşädim “[uyku hâlinde] sürüklenerek rüya gördüm”. Çince metindeki 我先夢 *wo xian meng* “önce rüya(mda) gördüm” (Taishō 453b20) ibareleri yerine kullanılmış.

umıl- < *um-il-* “umuda/düşünceye kapılmak, umulmak” (?), sözcük AYS’de metnimizin bu satırı dışında bir kez daha görülür, bk. *kök kalık ara umılıp tetrü tül tüşäyü* (R-M 75/19). AYS dışında başka hiçbir metinde geçmez. Görüldüğü gibi *umıl-* fiili her iki cümlede ‘rüya görme’ eylemi ile ilgilidir; insan uyku sırasında hayal eder, düşüncelere sürüklenir. Bu açıdan bakıldığında *umıl-* fiilinin “arzulamak, düşünmek, umulmak” anlamındaki *um-* kökünden türemiş olduğunu söyleyebiliriz.

Wilkens AYS'nin 2. kitap 3. bölümünü (R-M: 35-92/3) ele aldığı çalışmasının dizin kısmında *umul-* için şu Almanca karşılığı verir: *umul-* “umhergetrieben werden, schwimmen (sürüklenmiş olmak, sürüklenmek)” (BT XXI, 286). Krş. *umul-* “Hoffnung erwecken (ümidi canlandırmak/artırmak)” (TT VIII, 101).

umul- bar- birleşği AYS'de sadece bir kez burada karşımıza çıkar, Çince metinde 先 *xian* (G 4440) “önce, evvel” karakteri yer alırken Uygurca metinde tercümanın tercih etmiş olduğu ifade çok nadir rastlanan bir şekildir. Belki de “(uyku halinde) sürüklenmek” diye çevirmek mümkün. Wilkens çalışmasının açıklamalar kısmında kısaca değinerek, *umul-* ve *bar-* fiillerinin eşanlamlı birleşik olduğunu ifade eder (BT XXI, 201:0922-0923).

654-655 (633, 15-16) sävār amrak ögükümin “sevgili₂ göz bebeğimin” için Çince metinde yalnız 愛子 *ai zi* “sevgili yavrum/oğlum” ibaresi geçer (Taishō 453b20).

655 (633, 16) kūsüşüm ol elig bāg , isig özümin ulañ ay “isteğim şu ey hükümdar₂, hayatımı devam ettirin/ömrümü uzatın!” için Çince metinde 願王濟我命 *yuan wang ji wo ming* “hanın hayatıma yardım etmesini/kurtarmasını dilerim.” ibareleri geçer (Taishō 453b21).

ulañ “devam ettirin, sürdürün, uzatın” < *ul* “esas, dip” + *a-* “bir birine katmak, uzatmak”- *ñ* (ikinci kişi tekil emir kipi eki). Çağdaş Uygurcada *ula-* “uzatmak, devam ettirmek; kopan bir şeyi onarmak” anlamında kullanılmaktadır. Bk. UTİL, 1215a: *ulmak*. *ula-* fiili ve aynı Çince karşılığı için bk. Gulcalı 2013, 137. Ayrıca bk. AYS IX, 207: (0767–0768) *isig özümüzni ula-*.

660-661(633, 21-22) kiçigi oglum sakınur m(ä)n , uçar ärkän bāliñtäg , laçın kapdı kiçigin “en küçük oğlumu düşünüyorum, uçuyor iken aniden şahin kaptı küçüğünü.” karşılığında Çince metinde 忽被鷹奪去 *hu bei ying duoqu* “aniden şahin tarafından kapıp götürüldü.” ibareleri yer alır (Taishō 453b23). Uygurca metinde geçen *kiçigi oglum sakınur m(ä)n , uçar ärkän* ve *kiçigin* ibareleri Çince metinde yoktur.

laçın < Moğ. *naçin* (n'çyn) “doğan, şahin” (Lessing, 556a). Çince karşılığı 鷹 *ying* (G 13297).

661-662 (633,22-634,1) bo busuşug sakınçig sözlägäli kim ugay “bu kederi (ve) endişeyi kim tarif edebilir?” için Çince metinde 悲愁難具陳 *bei chou nan ju chen* (G 8779, 2498, 6906, 3018, 658) “(bu) hüznün anlatılması zor” ibaresi vardır (Taishō 453b23).

busuş sakınç “keder₂/endişe₂”, Çince karşılığı 悲愁 *bei chou* “to be mournful; to be sad (kederlenmek, hüznü olmak)” (G, 1076b) ibaresidir. AYS'de *busuş* sözcüğü çoğu zaman *kadgu* ile ikileme oluştururken, birkaç yerde de *sakınç* sözcüğüyle birlikte ikileme olarak geçer.

662-663 (634, 1-2) çommuş batmış “batmış₂/boğulmuş₂” ikilemesi için Çince metinde yalnız 沒 *mo* (G 8016) “yok olmak, (suya) batmak” karakteri yer alır (Taishō 453b24). AYS’de geçen *çom- bat-* ikilemesi için bk. R-M (387,12) ve R-M (388, 15): *çoma bata*; R-M (123, 1): *çommuş batmış*.

671-672 (634, 10-11) mäniñ köñülüm arıtı , ançak(ı)ya enç ärmäz “Benim gönlüm asla₂ sakin değil.”, Çince metindeki karşılığı 我今意不安 *wo jin yi bu an* (G 12680, 2027, 5367, 9456, 44) “Benim şu an aklım sakin değil.” ibareleridir (Taishō 453b27). Uygurca metinde geçen *arıtı ançak(ı)ya* “asla, kesinlikle” ikilemesi için Çince metinde bir karşılık bulunmuyor; Çince metindeki 意 *yi* (G 5367) “duygu, düşünce” karakteri yerine Uygurca metinde *köñül* sözü geçmektedir. Ayrıca *mäniñ köñülüm arıtı , ançak(ı)ya enç ärmäz* ibaresinin “mein Herz ist absolut nicht ruhig” şeklindeki çevirisi için bk. UW, 195a.

677-678 (634, 16-17) tuyunmadı bilinmädi muñkul tältök kal bolup “[hiç bir şey] hissetmedi₂, şaşkın deliye₃ dönüp.” için Çince metinde 荒迷不覺知 *huang mi bu jue zhi* “şaşkınlık ve perişanlıktan (hiçbir şey) hissetmez (ve) bilmez oldu.” ibareleri geçer (Taishō 453b29). Aynı ifade 619-620 (R-M 632, 3-4). satırda *muñkul bolup kal tälvä , tuymaz bilmäz boltılar* → Çin. 荒迷不覺知 *huang mi bujue zhi* (Taisho, 453b06) şeklinde geçer. *muñkul tältök kal bol-* “kafası karışmak₃, delirmek₃” ibaresi için her iki satırın Çince paralelinde karşılık olarak 荒 *huang* (G 5098) “harap olmak, perişan olmak” ve 迷 *mi* (G 7809) “kafası karışmak, şaşkına dönmek, akli başından gitmek” ibareleri yer alır.

678 (634, 17) muñkul (muñgul, -k- ?) < muñ+uk-l “sıkkın, şaşkın, kendinden geçmiş, deli”, *tältök* ve *kal* sözleri ile birlikte üçleme oluşturduğu söylenebilir, Çince metinde her üç sözcük için karşılık sayılabilen 荒 *huāng* ve 迷 *mí* karakterleri geçmektedir. Aynı sözcük Aç bars metninde Çince 悶亂 *mèn luàn* “deli, (kafası) karışmış, şaşırılmış” ibaresi ile karşılanır (624/18). Bu Çince karakterlerin ayrı ayrı anlamları için bk. SH → 悶 “Depressed, oppressed, sad, melancholy; to cover, shut down, or in.” (371a); 亂 “Disturb, perturb, confusion, disorder, rebellion.” (395b); 荒 “Wild, waste; wilds; empty; famine; reckless; to nullify; an angry appearance.” (338b); 迷 “māyā; delude, deceive, confuse, mislead; delusion, illusion, etc.” (339b). Ayrıca *muñkul* “out of one’s senses, distressed, distracted” < *muñ+uk-* “to be distressed” için bk. OTWF, 330. Krş. Sho. 1984, 101a: *muñgul* → 悶.

678 (634, 17) tältök (tältük ?) “deli, şaşırılmış”, sözcüğün köken bilgisi hakkında henüz bir çalışma veya açıklama bulunmamaktadır.

tältök / tältük sözü *kal* ile birlikte ikileme olarak metnimiz dışında *Kşanti Kılğuluk Nom Bitig*’de geçer: *kal tältük bol-* “verblendet₂ sein (kör₂ olmak, gözü dönmek)” (BT II, 40-41: 850-851), *kal tältük* “verrückt₂ (deli₂, çılgın₂)” (BT II, 44: 985); *kal tältök* “verrückt₂, irre₂ (deli₂, çılgın₂, şaşkın₂)” → Çin. 狂 (BT XXV 2, 368b).

Sözcük ayrıca ETŞ’de yer alan bir şiirde de karşımıza çıkar, şiirdeki o satır ve verilen çeviri aşağıdaki gibidir:

t uşık tæg tälä bilsär, tältük-mü bolur kişi. “t harfi delebilsä, insan delinmiş mi olur;
tänri qol-ı tälüm turu, täläm-ä birgü ol buşı “tanrının eli çoktur, täläm-ä sadaka
vermelidir;

...

tägir-mü tägmöz-mü tip tätrü bügüş, täldük biligsiz-niñ iş-i.

“nasip olur mu-olmaz mı diye ters düşünce, câhil bilgisizin işidir” (ETŞ, 112-113).

Görüldüğü gibi burada bir *tältük* “delinmiş”, diğeri de *täldük* “câhil” olan iki ayrı sözcük düşünülmüş.

täلتök (*täلتük* ?) sözü ED ve OTWF’lerde yer almazken, DTS’de kapalı *e* ile ve *teltük*: *teltük mün* (ikileme?) “Глупец (budala, ahmak, aptal)” şeklinde geçer ve yalnızca KB’den örnek verilir, etimolojisi hakkında bir bilgi yoktur (551a). KB’de *mün* ile birlikte geçen *täلتök* (*täلتük* ?) sözünün yer aldığı beyit şöyledir:

könülçä yorıgıl ay täلتük mün ä,
ayıtgay säniñdin bayat bir kün ä. (KB, 5276:⁹⁸⁵)

“Gönlünce yürü ey aptal₂! Tanrı bir gün (gelir) senden (hesap) sorar!”

KB ile aynı döneme ait DLT’de ise sözcüğe rastlamayız. Şekline bakılırsa ET. *tälvä~telvä*, *tällü~telü* sözleri ile aynı kökten geldiği düşünülebilir, çoğu araştırmacılarca ikinci hecesi *ü* ile okunan sözcük ilk kez Wilkens tarafından *ö* ile okunur, fakat Wilkens de çalışmasında sözcüğün yapısı hakkında durmaz (BT XXV 1, 227: 2806-2807).

678-679 (634, 17-18) yinçgä kızlar “ince/zarif kızlar” için Çince metinde 嫔女 *cai nü* “saray kızları, cariyeler” ibaresi vardır (Taishō 453c01). Krş. Alm. çev. “Haremsfrauen (harem kadınları)” (Nobel, 347₄₈). *yinçgä kızlar* ibaresi Kaşgarlı’nın sözlüğünde de “saray kızları, cariyeler” anlamında geçer (DLT III, 380).

嫔 *cai* “宫女 *gong nü* (HDZ, 1060a) (saray kızları)”. Çince sözlüklerde bile sık rastlanmayan 嫔女 ibaresi AYS’nin Çince paralelinde (metnimiz dahil) toplam üç kere geçer, metnimizin dışında AYS’nin 4. kitabında şu şekilde yer almaktadır:

內宮諸嫔女等 (428b05) → *orđo karşı içindäki inançların iç{ä}räkilärin* (AYS VI, 83: 246-247).

Burada Çince metindeki 嫔女 için Uygurca metinde *inançların iç{ä}räkilärin* ibaresi vardır.

宮內后妃王子嫔女 (428b19) → *orđo karşı içindäki hatunlar tegitler bağlar buryuklar inançlar tayançlar* (AYS VI, 86: 291-293).

Burada ise 嫔女 için Uygurca metinde *buryuklar inançlar tayançlar arkası* ibareleri geçer.

⁹⁸⁵ Mısır ve Fergane nüshalarında (Mısır Nüshasında harekeli) *täلتük* yazılan sözcüğün, Herat Nüshasında *til-täk* şeklinde yazıldığı dipnotla ifade edilmiştir (KB, 525: dipnot, 5276).

683 (634, 22) yitdürtümüz teginig tep “prensi yitirmişiz deyip” yerine Çine metinde 失所依 *shi suo yi* (G 9951, 10211, 5387) “dayanağını (Skr. *āśraya*) kaybetmek” ibaresi geçer (Taishō 453c02). Çince metinde geçen 所依 *suo yi* “dayanak, temel” ibaresi Uygurca metinde yokken, yerine *tegin* sözü tercih edilmiştir. Bk. 所依 “*āśraya*, that on which anything depends, the basis of the *vijñānas* (herhangi br şeyin bağlı olduğu (temeli), *vijñāna*’nın temeli).” (SH, 260a).

685 (635, 1) yañku yığı ünin “feryad figan sesini” ibaresi Uygurca metinde ilave olup Çince metinde geçmez.

yığı “figan, ağlama” < **ig* (ED, 85b); Uygurcada sıkça karşılaştığımız söz başında bir *y* türemesi söz konusudur. Sözcük Berlin fragmanlarında üstte iki noktalı *q̇* ile (yyq̇y), St. Pt. yazması ve R-M yayınında ise sade *q* ile (yyq y) yazılmıştır. *q̇* harfi belki de sözcüğün *yıkı* şeklinde okunmasına bir ihtimal verebilir, ancak belirtici özellik de sayılmaz; dolayısıyla hemen ardından gelen *ün* “ses” ile anlamsal olarak baktığımızda *yığı* “ağlama, figan” olma olasılığı daha yüksektir. Krş. BT V, 89b: *yığı* “Jammer (acıklı ses, feryat, inilti)”; ayrıca bk. “mit Jammern weinend (feryatla/inilti ağlamak)” (BT V, 44: 339). Krş. Çağdaş Uygurca: *yığısını yığla-* “ağlamak”.

Çağdaş Uygurcada “ağlama” için *yığa* sözcüğü kullanılmaktadır, bk. UTİL, 1445b ييغا : *yığa* “(1) yaş dökme, ağlama; (2) dert, keder”. Ayrıca Çağdaş Uygurcada *yığısını yığla-* ibaresi “ağlamak, derdini yaşla akıtmak” anlamında yaygın kullanılır.

686 (635, 2) säringäli uma- “dayanamamak, sabırlı olamamak, tahammül edememek” için Çince metinde 不自勝 *bu zi sheng* (G 9456, 12365, 9876) “kendine hakim olamamak, kendini yenememek” karşılığı yer alır (Taishō 453c03). *säringäli uma-* ifadesi metnimizin 643 (R-M 633/4). satırında da karşımıza çıkmakta olup, Çince paralelindeki karşılığı ise 不堪忍 *bu kan ren* (G 9456, 5854, 5607) “katlanılmaz, çekilmez” ibaresidir (Taishō 453b16). Ayrıca 不自勝 ibaresinin metnimizdeki farklı Uygurca karşılıkları için bk. Açıklamalar: 815; 640,18. Krş. *säringäli umadı* “müsterih olmadı” (Çağatay, 1945: 123).

693-694 (635, 9-10) elig bägniñ ögüki bodis(a)t(a)v tegin “hükümdarın₂ gözbebeği Bodhisattva prens” için Çince metinde sadece 王子 *wangzi* “prens, han oğlu” ibaresi vardır (Taishō, 453c06), *elig bägniñ ögüki bodis(a)t(a)v* ifadesi Uygurca metinde ilavedir.

Uygurca metnin farklı satırlarında kullanılan *ögük* sözcüğü için Çince metnin paralel satırlarında tam bir karşılık bulunmuyor, örneğin:

654-655 (633, 15-16) satırda: *sävär amrak ögükümin*: “sevgili göz bebeğimin/ kuzumun” için Çince metinde yalnız 愛子 *ai zi* “sevgili yavrum/oğlum” ibaresi geçer (Taishō 453b20).

713-714 (636, 7-8) *ögükkiyäm bar mu ärmış* : “kuzucuğum/göz bebeğim var mıymış?” yerine Çince metinde 我兒今在不 *wo er jin zai bu* “oğlum şimdi var mı yok mu?” ibaresi yer alır (Taishō 453c14).

755 (638, 3) *elig bāgniñ ögüki* : “hükümdarın₂ ana kuzusu” yerine Çince metinde 王之所愛子 *wang zhi suo ai zi* “hanın sevgili oğlu” ibaresi vardır (Taishō 454a01).

773-774 (638, 21-22) *amrak ögüki m(a)has(a)tve*: “sevdiği ana kuzusu Mahāsattva” için Çince metinde sadece 彼薩埵 *bi sa tuo* “Mahāsattva” ibaresi yer alır (Taishō 454a08).

698-699 (635, 14-15) tarkaru ketärü ber- “giderivermek₂, dağıtmak₂” için Çince metinde yalnızca 解 *jie* (G 1515) “sona erdirmek, halletmek, gidermek” karakteri bulunur (Taishō 453c08).

703 (635, 19) bäglär monı äşidip “beyler bunu işitip” için Çince metinde 聞者皆 *wen zhe jie* “işitenler(in) hepsi” ibaresi yer alır (Taishō 453c10), Uygurca ve Çince metinlerdeki ifade farklarından biridir.

704 (635, 20) ämgäntilär artokrak “ziyadesiyle üzüldüler”, Çince metindeki karşılığı 苦難裁 *ku nan cai* (G 6258, 6906, 11502) “üzüntüsü azalmak/kesilmek” ibaresidir (Taishō 453c10). Bu satırda, Çince metin Uygurcaya farklı aktarılmıştır.

裁 *cai* “減削 *jian xiao* (azaltmak, kaldırmak)” (HDZ, 3086 a-b).

711-712 (636, 5-6) ötrü temin edildi , ançak(ı)ya ögländi “(H. çev.) Sonra ancak sonuca varıldı, azıcık ayıldı.” için Çince metinde 久乃得醒悟 *jiu nai de xingwu* “uzun sürede ancak kendine geldi.” ibareleri yer alır (Taishō 453c13).

edil- < *ed-/et- il-* “yapılmak, kılınmak, (elde) edilmek”, AYS’de sadece bir kere geçen sözcüğün Çince metindeki karşılığı 得 *de* (G 10842) “erişmek, sonuca varmak, ulaşmak” karakteridir.

717 (636, 11) alp alpagut äränlär “savaşçı₂ yiğitler” ibaresi Uygurca metinde ekleme olup, Çince metinde karşılığı yoktur. Ayrıca bk. *alp alpagut äränlär* “die Krieger₂” (UW, 106b).

alp alpagut “savaşçı₂, kahraman₂, cengâver₂” ikilemesi AYS’de sadece bir kez bu satırda geçer.

alpagut “cengâver, savaşçı”. Röhrborn çalışmasında, daha önce Bang tarafından iki ismin birleşmesinden oluşan türeme olduğu (*alp+*agu*) düşünülen sözcüğün daha sonraki çalışmalarda *alp+a-gu+t* (çoğul eki) şeklinde yorumlandığını ifade eder (UW, 107a). Erdal ise *alp+agut* şeklinde açıklar ve buradaki *+agut* ekinin bir bütün olarak düşünülmesi gerektiğini, bu ekin çoğul anlam içermeyip, insanlar için kullanılan karakter belirleme niteliğindeki bir ek olduğunu savunur, ayrıntılı bilgi için bk. OTWF, 81, 2.42: +(X)t and +AgUt.

719 (636, 13) uvşak tavşak “ufak tefek” ikilemesi Çince metinde geçmez, Uygurca metinde eklemidir, AYS’ de ikileme olarak sadece metnimizde geçer.

uvşak : “ufak, küçük” < uv- “ezmek, ufalamak”. Clauson *uvşak* sözünü muhemel bir * *uwşa-* (< *uvuş*) < uv- ile açıklar (ED, 16a); Erdal uv- < u- geçişinin Eski Türkçede dahi neredeyse düzenli biçimde olduğunun altına çizer (OTWF, 319: *umaç*, dipnot 360; 391: *uvşatu* < uv-).

DLT’nin İngilizce yayınında *uvşak* ve *tavşak* sözlerinin fiil şekilleri şu şekilde yer alır: uv- “crumble (bread) (ekmek ufalamak)” → * *uwşa-* ; *uwşal-*: u-. *täwşäl-* (Dankoff-Kelly 1985, 56); **täw-/taw-* “turn, twist, move (çevirmek, burmak, hareket etmek)” → *täwşä-* “tangle (yarn) (iplik dolamak)”; *täwşäl-* : *uşal-* t.- “be crumbled (ufalanmak)” (Dankoff-Kelly 1985, 187-188).

Krş. *yinçke uvşak* “kleine weiche (yumuşak küçük)” (BT IX, 161: 58.2). Ayrıca krş. Tr. *ufak tefek*; ÇUy. *uşşak çüşşek* “ufak tefek; önemsiz” (UTİL, 1211: -چۈششەك).
(چۈششەك).

731-733 (637, 2-4) aţlg yüüzlüg birgärü , miñ kara bodun arkası , ymä balıktın ündilär , elig bägig edärü “Önde gelenlerle₂ birlikte bin[lerce] halk₂ toplumu dahi hanı₂ takip ederek şehirden çıktılar.” için Çince metinde 士庶百千萬亦隨王出城 *shi shu bai qian wan yi sui wang chu cheng* “Binlerce milyon üst rütbedekiler ve halk dahi hanı takiben şehirden çıktılar.” ibareleri yer alır (Taishō 453c21). Krş. Alm. çev. “Hoch und niedrig gingen zu tausend Millionen ebenfalls, dem König folgend, aus der Stadt (Asiller ve binlerce milyon avam halk, hükümdarı takip ederek, aynı şekilde şehir dışına gittiler).” (Nobel, 348₅₈). Uygurca metinde geçen *birgärü...arkası* “birlikte...hepsi birden/topluca” ibaresi Çince metinde yoktur. 百千萬 *bai qian wan* (G 8560, 1725, 12486) karakterlerini tek tek çevirdiğimizde “yüz”, “bin” ve “on bin” anlamında olup, karşılığındaki Uygurca metinde yalnızca *miñ* “bin” sözcüğünü görmekteyiz.

aţlg yüüzlüg...kara bodun “tanılan ve sayılanlar... [ve] avam₂” ibaresi Çince metindeki 士庶 *shi shu* (G 9992, 10078) “asiller/üst tabaka ve halk” ibaresi için kullanılmıştır.

736-738 (637, 7-9) bodis(a)t(a)v teginig elig bäg , körgäli bolmak umınçın , törttin yıñaktın tälmirä , bakar ärdi kamagta “hükümdar₂ Bodhisattva prensi görebilme arzusuyla dört tarafın hepsine umutlanarak bakıyordu.” için Çince metinde 王求愛子故，目視於四方 *wang qiu aizi gu, mu shi yu sifang* “han sevdiği oğlunu aramak için dört etrafa bakınıyordu.” ibareleri yer alır (Taishō 453c23). Uygurca meinde geçen *bodis(a)t(a)v teginig* “Bodhisattva prensi” yerine Çince metinde 愛子 *ai zi* “sevgili/sevdiği oğlu” ibaresi bulunur; *körgäli bolmak* “görebilme” yerine Çince metinde 求 *qiu* (G 2315) “aramak, istemek” karakteri geçer. Çince metinde 故 *gu* (G 6190) “sebepe, neden” geçerken Uygurca metinde *umınçın* “umuduyla” sözcüğü bulunur. *kamagta* sözcüğü Uygurca metinde eklemidir, Çince metinde geçmez.

738 (637, 9) tlmir- “(bir beklentiyle veya istekle) bakmak”. Sözcük AYS’de iki kez metnimizde karsımıza çıkar. Bu satırda geçen *tlmir bak-* birleşiminin Çince metindeki karşılığı 視 *shi* (G 9955) “bakmak, incelemek, gözlemlenmek” ibaresidir (ayrıca bk. 640/12-13. *tlmirr krr* → Çin. 顧視 *gu shi*). Sözcük AYS dışında DLT (II, 179-180: *tlmir-* “(bir Şey istemek için) sağa sola bakınmak”), KB (H,185,14: *tlmir*); MS (BT IX 2, 116b, BT XIII, 233: *tlmir*) gibi tarihi dönem eserlerinde bulunmaktadır. *nsadi-Stra*’da *tlbir-* Şeklinde geçen sözcük S. Tezcan tarafından “scharf umsehen” (dikkatli/keskin bakmak) Şeklinde açıklanmıştır, Tezcan burada *tlmir-* sözcüğünün geçtiği metinleri örnekleriyle birlikte sıralar (BT III, 39: 250), çalışmasının dizin kısmında ise Türkmencedeki biçiminin *tlbir-* olduğunu söyler (BT III, 100b), Türkmencedeki biçimi için bk.: Türkmence-Türkçe Sözlük, 143b (*delmir-* “1. zlemek, özlemine çekmek, hasretini çekmek, *d.-ip bak-* zgn Şekilde bakmak, yana yakıla bakmak; 2. titremek, (birini veya bir Şeyi beklerken) endişe içinde olmak, kaygılanmak”). Sözcük zerine DTS’de sadece rnekli açıklama verilmiştir (DTS, 550b-551a). sözcüğün anlamı üzerine birlik sağlanmış fakat yapısı hakkında farklı görüŐler mevcuttur:

M. Rsnn, *tlmir-* ~ *tlmr-* ~ *tlmr-* fiillerinin isimden türemiş olduğunu düŐünür: < *tl-(i)m+-r* (VEWT, 472a). Clauson, *tlmir-* fiilinin *tlim* kökünden türemiş bir geiŐŐsiz fiil olduğunu, yani *tlim* “ok” + *ar-* (fiil yapan ek) Şeklinde olabileceğini, ancak bu durumda “bir işi defalarca yapmak” anlamını kazanması gerektiğini, oysa anlamının “(birine) umutla veya beklentiyle, Őefkatle bakmak” olması gerektiğini belirtir. Ayrıca Güney Doğu Türk dil gurubunda: *tlmr-*; Kırę., Kaz. dillerinde: *tlmir-*; Türkmencede ise *dlmir-* Őekillerinde hl kullanılmakta olduğuna dikkat çeker (ED, 500b). Daha ayrıntılı bilgi ise Sevortyan’ın Etimoloji sözlüğünde yer alır. O öncelikle *tlmir-* sözcüğünün geçtiği metinleri, çalışmaları ve kaynak dilleri gösterir; değişik Türk dillerindeki anlamlarını da beş madde altında verir, sözcüğün etimolojisi üzerindeki farklı görüŐleri aktarırken Rsnn ve Clauson’ların görüŐleri dahil, Zajonchchkovsky (söz konusu fiilde *-r-* ekini ne çıkarır, *t’lm’r-*. Zaj. 120) ve Brockelman (ona göre *tilmr-* fiilinin etimolojisi belirsizdir. Brock. OGM 170 not) gibi araŐtırmacıların da fikirlerine yer verir. (Sevortyan 1980, 186-187). Sevortyan bütün bunlardan yola çıkararak, (söz konusu) fiilin sadece ne olduğunu değil, aynı zamanda nasıl olduğunu da ifade ettiğinden dolayı, fiilin bir takım anlamları (*dlmir-*’in asıl kısmını oluşturan 1. anlamına bakınız), onun kopyalanma yoluyla alındığına işaret olduğunu belirtir. Ayrıca o ÇuvaŐ dilinde “dikkatli, keskin bakış” olan *tal*, *tll* sözcüklerinin hl yaşadığını, ve *dlmir* - vb. fiillerin bundan türemiş olduğunu savunur. Sevortyan çalışmasında yine sözcükteki “m” sesinin belirsizliğini koruduğunu ve belki de benzeme (imitatif/mimik) esaslı deęiŐken olabileceğini; *-(a)r-* eki ile ilgili fiil benzemesi için bk. SE. AG 267-269. Tob. *timir-* (Radloff III 1091), *tilmir-*’in kısaltması olabileceğini. *-(a)-y-* ekiyle oluşan *tlm-iy-*, benzeme (imitatif) fiilinin bir diğer rneği olduğunu ve bu ek bu iŐleviyle Yakutçada çok yaygın kullanıldığını (bk. Har.) ifade eder (Sevortyan, 187).

Bir diğ er görü ş de *tälmir-/tilmār-* fiilini *tilä-/dilä-* kökü ile ilişkilendirmektedir. Çuvaşçanın etimolojik sözlüklerine baktığımızda, söz konusu fiil diğ er Türk dillerindeki biçimleriyle karşılaştırılırken Eski Türkçeden beri yaşayan *tilä-> dilä-* köklerine de dikkat çekildiğini görebiliriz (V. G. Egorov 1964; M. R Fedotov 1996).

739-741 (637, 10-12) körti anda bir kiş ig , öziñä ugrap kälmiş in , saçı baş ı yadılıp , ät'öziñä kan yukup “Orada bir kiş inin saçı baş ı dağılıp vücuduna kan bulaş mış hâlde kendine doğru geldiğini gördü.” için Çince metinde 見有一人來，被髮身塗血 *jian you yi ren lai, bei fa shen tu xue* “Bir kiş inin geldiğini gördü, saçı (ve) vücuduna kan bulaş mış tı.” ibareleri vardır (Taishō 453c24). Alm. çev. “sah er einen Menschen herankommen, dessen Haare hinten (wirr) herabbingen und dessen Körper mit Blut besudelt (O, saçları (dağ ınık bir şekilde) arkasından sarkan ve bedeni kana bulanmış bir kiş inin yaklaşt ığını gördü).” (Nobel, 348₅₉). *öziñä ugrap* ve *baş ı yadılıp* ibareleri Uygurca metinde ekleme olup Çince metinde yoktur.

yuk- “bulaş mak, yapış mak”, Çince metindeki karş ılığ ı 塗 *tu* (G 12113) “çamur; sıvamak, yaymak, bulaşt ırmak” karakteridir. Clauson sözcüğ ün her zamanki ses değ iş iklikleriyle, Güney-Batı dil ailesindeki diller dışında diğ er Çağ daş Türk dillerinin tümünde yaşad ığını ifade eder ve örnekleriyle birlikte XI. yüzyıl Hakaniye Türkçesinde *yukdı-*; DLT III 63’de *yukar, yukmak*; Çağ . XV. *yuk-(-tı)*; Kom. XIV. *yuk-/yuh-* şeklinde görü ldüğ ünü belirtir (ED, 897b-897a). Çağ daş Uygurcada *yuk-* fiili sık “1. (bir şey) baş ka bir ş eye geçmek, yapış mak; 2. Katı ve sıvı şeklindeki maddelerin bir birine temas ettiğ inde temas alanının genişleyip yapış ması; 3. Hastalık bulaş mak” anlamında kullanılır, bk. UTİL, 1413b-1414a: یوقماق *yukmaq*.

745-746 (637, 16-17) yañırtı yänä üstälti “tekrar₂ arttı” için Çince metinde 倍復生 *bei fu sheng* (G 8787, 3721, 9865) “daha fazla ” ibaresi yer alır (Taishō 453c26).

yañırtı yänä “yeniden₂, tekrar₂” ikilemesi AYS’de sadece bir kez bu satırda geçer. Çince karş ılığ ı 倍復 *bei fu* “daha da fazla, daha çok” ibaresidir. Krş. Alm. çev. “noch weit mehr (çok daha fazla)” (Nobel, 348₆₀).

üstäl- “artmak, çoğ almak” < *üst+ä-l-* için Çince metinde 生 *sheng* “oluş mak, doğ mak” karakteri bulunur.

Taishō 453c27 不自裁 *bu zi cai* (G 9456, 12365,11502) “kendini tutamamak, sakinleşememek” ifadesi Uygurca metinde yoktur.

749 (637, 20) tal çıpık ı täg titräyü “söğ üt [ağ acının] dalı gibi titriyerek” ibaresi Uygurca metinde ilavedir, Çince metinde geçmez. Krş. S. Çağ atay: “dal üstündeki ç ıbık gibi titriyerek” (Çağ atay 1945, 127b). **çıpık** “ince dal, ç ubuk”, krş. T. *ç ubuk* (körpe dal); ÇUy. *ç ıvık* “1. söğ üt vb. ağ acaların yeni ç ıkan taze ve yumuş ak ince dalı; 2. ince demir/ç elik ç ubuk” (UTİL, 461b: چىۋىق).

751 (637, 22) iy- tay- “kaymak₂, sürçmek₂”, Çince metinde karşılığı yoktur. *iy-* fiili AYS’de sadece bir kez geçer; *tay-* fiili ise metnimiz dışında VIII. *tägzinç* 20. *bölök*’de de karşımıza çıkar, bk. R-M 563/10: *taydur-*. Metnimizin bu satırlarıyla örtüşen fragmanlardan Mz 283 ön (1)’de geçen ibareyi, Ehlers [*evä*] *taya* şeklinde tamamlar (Ehlers, 102).

Clauson *iy-* “to oppress (ezmek, sıkıştırmak)” maddesi altındaki açıklamasında *iy-tay* ikilemesinin şüpheli örnek olduğunu, *iy-* fiilinin daha sık *iy-bas-* “to suppress (bastırmak)” ikilemesinde geçtiğini belirtir (ED, 266b); ayrıca Clauson U II’de rastlanan *ıya taya* ikilemesinin *aya taya* “asking and serving (isteme ve hizmet etme)” ikilemesinin yanlışı okunuşu olabileceğini savunur (ED, 567a: *tay-*). Fakat *bas-* ile ikileme oluşturan *iy-* “ezmek” değil, *i-/iy-* “takip etmek, itaat etmek; sıkıştırmak” fiilidir, ayrıca bk. *iy-bas-* “kendine tabii kılmak, basmak” (Gulcalı 2013, 40); ODA 2010a, 48 ve 255: *iy-bas-*; Ayrıca krş. *iyä basa* “immer (her zaman, daima)” (TT VI, 48); DTS’de ise *iy-tay-* “трястись, дрожать (titremek, zangırdamak)” şeklinde verilir (DTS, 218a). İkilemni oluşturan *iy-* sözü DLT’de geçmezken, *tay-* sözü “kaymak, sürçmek” anlamıyla geçer (DLT III, 166, 243, 244). *tay-* “to slip down, fall (kayıp düşmek, düşmek)” için bk. OTWF, 88, 787.

754 (638, 2) yiglamazun monı täg “böyle ağlamasın” yerine Çince metinde 勿悲哀 *wu bei ai* “kederlenmemek, üzülmemek” ibaresi geçer (Taishō 453c29).

755-756 (638, 3-4) oğlu tegin mahas(a)tve “oğlu prens Mahāsattva” ibaresi Uygurca metinde eklemidir, Çimce metinde geçmez.

760 (638, 8) yänälä ançak(ı)ya “tekrar biraz daha” ibaresi Çince metindeki 復更 *geng* (G 3721, 5990) “tekrar daha fazla” karakterleri ile tam örtüşmektedir (Taishō 454a03).

765-766 (638, 13-14) uluğı iki tegitlär , amtı yügärü äsän ol “Büyük[ler]i iki prens şimdi₂ esendirler/sağdırlar.” için Çince metinde 二子今現在 *er zi jin xian zai* “iki oğlan şu an₂ varlar.” ibareleri bulunur (Taishō 454a05). *uluğı* “büyüğü” sözü Çince metinde yoktur, ayrıca Çince metinde geçen 子 *zi* “oğul, evlat” yerine Uygurca metinde *tegitlär* “prensler” ifadesi vardır. Çince metnin diğer nüshalarında 現在 *xian zai* yerine 現存 *xian cun* (G 4539, 11972) “şimdi var, şimdi mevcut” ibaresi geçer (bk. Taishō 454a, dipnot 1), bu da 現在 ibaresini bir bütün olarak değil ayrı ayrı ve tek başına taşıdığı anlamlarla açıklamamızı sağlar. Çünkü Çince 現 “şimdi” ve 在 “var, mevcut” karakterleri birlikte kullanıldığında “şimdi” anlamını taşır.

yügärü “şimdi, şu an”. Bang ve Gabain sözcüğün *yögärü* değil *yügärü* şeklinde okunup bu şekilde çözümlenmesi gerektiğini vurgular, sözcüğün köken olarak **yü-z > yüz* “yüz, yüzey” ile ilgili olduğunu savunurken, AYS’den örnekler vererek sözcüğün *amtı* “şimdi” sözcüğü ile eş anlamlı olduğu da belirtilir (TT IV, 30: B36). Clauson ise sözcüğün **yükgärü* sözcüğünün ünlü göçüşmesi sonucunda bu şekli aldığını, köken olarak *yüksä-* “yükselmek” (<**yük*) fiilinin yönerge/direktif şekli olduğunu ve

“yukarı, yukarıya doğru” anlamını taşıdığını ifade eder. Fakat sözcüğün Eski Uygurcada bu anlamda çok seyrek kullanıldığının da altını çizer (ED, 915a). *amti yügärü* “şu an, şimdi” ikilemesi için Çince metinde 今現 *jin xian* (G 2027, 4539) “şimdi, şu an” ibaresi vardır.

768-769 (638, 16-17) ’añ kiçigi üçünçi , m(a)has(a)tve bodis(a)t(a)v “(H. çev.) en küçüğü, üçüncü, Mahāsattva Bodhisattva” yerine Çince metinde sadece 其第三王子 *qi di san wang zi* “onlardan üçüncü prens” ibaresi geçer (Taishō 454a06). Uygurca metinde geçen *’añ kiçigi* ve *m(a)has(a)tve bodis(a)t(a)v* ibareleri Çince metinde yoktur, Çince metinde geçen 王子 *wang zi* “prens” ibaresi de Uygurca metinde yoktur.

769-770 (638, 17-18) ärtimlig törökä siñirtip , ärtä kırılı täginmiş “Ölümlülük tarafından yutulup, erken kırılmış/ölmüş.” için Çince metinde yalnız 已被無常吞 *yi bei wu chang tun* (G 5464, 8769, 12753, 440, 12228) “fânilik tarafından yutulmak” ibaresi yer alır (Taishō 454a06). *ärtä kırılı täginmiş* ifadesi Uygurca metine eklemidir, Çince metinde geçmez. Çince metindeki benzer ibareler ve Uygurca metindeki karşılığı için bk. 825-826 (R-M 641, 5-6) *ärtimlig törölüg rakşaşka opa siñirt-* → Çin. 已無常羅刹吞 *yi wu chang luo cha tun* (Taishō 454a26). *siñirt-* fiili için bk. Açıklamalar: 826 (641, 6).

775-776 (639, 1-2) ol bars üzä ugrayu “o kaplana yönelip” yerine Çince metinde sadece 見此 *jian ci* “bunu görüp” ibaresi vardır (Taishō 454a08).

780 (639, 6) yeg tüş “iyi semere/sonuç”, Çince metinde karşılığı yoktur.

tüş “meyve; sonuç, semere” sözcüğü *Aç Bars* metninde “meyve” anlamında *hua çäçäk tüş yemiş* “çiçek₂ ve meyve yemiş” ibaresinde geçer (608, 10-11), denk gelen Çince metindeki karşılığı da 果 *guō* “meyve; netice” karakteridir (Taishō 451b08). Burada ise “sonuç, semere” anlamında kullanılmıştır. Bk. BT XXV 1, 284: 3858 *yeg adrok tüş* → Çin. 勝報。

780-781 (639, 6-7) taloy ügüz täg keñ alkıg , tüpsiz täriñ “deniz₂ gibi geniş₂ [ve] derin₂” için Çince metinde 廣大深如海 *guangda shen ru hai* “deniz gibi geniş ve derin” ibareleri yer alır (Taishō 454a10). Çince metinde geçen 深 *shen* (G 9823) “derin” karakteri için Uygurca metinde *tüpüz täriñ* “derin₂” ikilemesi vardır.

781 (639, 7) tüpsüz “dipsiz, derin”, sözcük Berlin Fragmanlarının denk gelen satırında ///swz şeklinde geçer (U 836a 5). R-M yayınında *tüpsiz* (twypsyz) şeklindedir (639/7). Fakat St. Pt. yazmasında ise diğer satırlarında (bk. 946, 1054) olduğu gibi -ü-’lü biçimdedir. Krş. U 784 a (5): *tüptüz* (twyp twyz).

781-782 (639, 7-8) töz nom “hakiki öğreti”. Çince metinde karşılığı yoktur.

töz nom “asıl/hakiki öğreti/sütra (Skr. *dharma*)” ibaresi metnimizde “gerçek öğreti” anlamında kullanılmıştır. Kaya çalışmasında *tüz nom* şeklinde okur (SuvKaya,

333). Röhrborn çalışmasında *töz nom* için Almanca “Originaldharma (orijinal Sūtra, asıl öğretisi)” çevirisine yer verir (HT VIII, 63). Ayrıca bk. *töz nom* “Wurzel-Dharma (temel öğretisi, esas Sūtra)” → Çin. 本 *ben* (Taishō 414c13) (BT XIII, 103: 13.180); *töz nom* “Mūlātext (temel metin)” (HT VII, 82: 859); *töz nom* “Grundlehre (temel öğretisi)” (HT IX, 255: 37; aynı ibare bir diğer çalışmada *tüz nom* “universale Lehre (evrensel/genel öğretisi)” şeklinde yorumlanır, bk. Röhrborn 1990, 67.

798 (640, 1) çintan suvı “sandal ağacı suyu”, Çince metindeki karşılığı 栴檀水 *zhan tan shui* “sandal ağacı suyu” ibaresidir (Taishō 454a16).

çintan < Skr. *candana* “檀, 栴檀 (sandal ağacı)” (Wogihara, 310a); Ayrıca krş. *candana* “1. Superior, excellent (of the Buddha); 2. of a former Buddha; 3. of a devaputra; 4. of a gandharva; 5. of a PratyekaBuddha; 6. Of a noble elephant, born at the same time with Śākyamuni.” (Edgerton, 224a).

807 (640, 10) kulut < *kul-ut* “kulunuz”, Çince metindeki karşılığı 臣 *chen* (G 648) “kul, hizmetkâr” (Taishō 454a20). Kaya çalışmasında *kolup* şeklinde okur (SuvKaya, 333). *kulut* sözcüğünün geçtiği diğer çalışmalar için bk. BT III, 97a; BT V, 84b; BT VII, 95a; BT XIII, 227b; HT VI, 248b.

807 (640, 10) bükürdüm < *bükür-* < *pürkür-* < *pürk/bürk* (yansıma). Berlin fragmanlarında daha eskicil biçimi olan *bürkürdi[m]* sözünü görmekteyiz., bk. U 4769 b (4): *pwyrkwrdy/*. Sözcük üzerindeki açıklama için bk. Açıklamalar: 626 (632, 10).

809-810 (640, 12-13) talmir- kör- “bakmak, gözetlemek” ikilemesi için Çince metinde 顧視 *gu shi* (G 6254, 9955) “bakmak, göz atmak” ibaresi geçer (Taishō 454a21). Krş. *talmirä bakar* (R-M 637, 9) → Çin. 目視 *mu shi* (Taishō 453c23). *talmir-* için bk. Açıklamalar: 738 (637, 9).

811 (640, 14) tüzütä “aynı şekilde, eşit olarak”, Uygurca metinde ekleme olup Çince metinde geçmez. Krş. *tüzüdä* “gleichmaßen” → Çin. 平等 (BT XXI, 284); *tüzütä* (HT V: 0842); *barça tüzüdä* “überall₂ (her yerde₂)” (HT III, 104: 689).

811 (640, 14) yahn oot “ateş, alev” ikilemesi için Çince metinde 猛火 *meng huo* (G 7797, 5326) “şiddetli ateş” ibaresi geçer (Taishō 454a21).

(815; 640,18) ät’özläri titrä- “vücutları titremek” için Çince metinde 不自勝 *bu zi sheng* (G 9456, 12365, 9876) “kendini tutamamak, kendini yenememek; sarsılmadan” karşılığı bulunur (Taishō 454a22). Çince 不自勝 ibaresinin AYS X. kitaptaki farklı aktarım şekilleri şöyledir:

Taishō 451c28 不自勝 → 256 (R-M 616, 1) *täpräñsiz yayılmaksız* “tereddütsüz₂, sarsılmaz₂” (Gulcalı 2013, 151).

Taishō 452c2 不自勝 → 500-501 (R-M 626, 18-19): *täpräñsiz bol-* “kıınıldayamaz olmak, haraketsiz olmak” (Gulcalı 2013, 175).

Taishō 453c03 不自勝 → 686 (R-M 635, 2): *säringäli uma-* “sabırlı olamamak, katlanamamak”.

Ayrıca krş. Taishō 453c27 不自裁 *bu zi cai* (G 9456, 12365, 11502) “kendini tutamamak, sakinleşmemek” (Uygurca metinde karşılığı yoktur).

816-817 (640, 19-20) yalvaru täginürlär käyirkänçig “hazin [bir şekilde] yalvardılar” için Çince metinde 哀言 *ai yan* (G 11, 13025) “hüzünlü konuşmak” ibaresi geçer (Taishō 454a23). *käyirkänçig* sözcüğü için bk. Gulcalı 2013, 163,

818 (640, 21) iniläriniñ ädgüsin “kardeşlerinin iyi taraflarını” , Çince metindeki karşılığı 弟希有 *di xi you* (G 10955, 4048, 13376) “kardeşinin enderliğini” ibaresi geçer (Taishō 454a23). Çince metinde geçen 希有 “Rare, extraordinary, uncommon, few (seyrek, olağanüstü, nadir, az sayıda).” (SH, 236b) ibaresi Uygurca metne *ädgü* “iyi” olarak aktarılmıştır.

818-819 (640, 21-22) bo savlarig sözlämişin “bu sözleri söylediğini” ifadesi Çince metinde geçmez, Uygurca metinde eklemidir.

822-823 (642, 2-3) ötrü...umadın “sonra dayanamayıp” ifadesi Çince metinde geçmez.

823 (641, 3) orlayu kıkıra “bağıra çağıra” ikilemesi için Çince metinde 高聲 *gao sheng* (G 5927, 9883) “yüksek ses” karşılığı bulunur (Taishō 454a25).

823 (643,3) ämgänü “kederlenip” sözü Çince metinde geçmez.

825-826 (641, 5-6) ärтімlig törölüg “fanilik, ölümlülük, fani/geçici kanuniyetli (olan)” için Çince metinde 無常 *wu chang* (G 12753, 440) “geçici, fani” ibaresi geçer. (Taishō 454a26). Benzer karşılıklar için bk. 769 (R-M 738/17) *ärтімlig törö* → Çin. 無常 (Taishō 454a06).

無常 “*anitya*. Impermanent; the first of the 三明 *trividyā*; that all things are impermanent, their birth, existence, change, and death never resting for a moment (geçici; 三明 *trividyā*’nın ilki; bütün her şey geçicidir: doğum, varlık, değişim ve ölüm dur durak bilmez).” (SH, 278b).

826 (641, 6) rakşas < Skr. *rākṣasa*, Çince metindeki karşılığı 羅刹 *luo cha* (G 7291, 213) “Rakchas, or demons supposed to devour men. (Rakşas, insanları bitirmekten yükümlü şeytanlar).” (G, 913a) terimidir (Taishō 454a26). Ayrıca bk. *Rākṣasa* 羅刹 (Wogihara, 1012b).

826 (641, 6) (rakşaska) op- siñirt- “[rākşasa tarafından] yutulmak₂” ikilemesi için Çince metinde yalnız 吞 *tun* (G 12228) “yutmak” karakteri bulunur (Taishō 454a26). Burada ikileme oluşturan fiillerden biri yalın iken (*op-* “yutmak”), diğeri de edilgen biçimindedir (*siñirt-* “yutulmak”). *op-* “to gulp down, swallow (yutmak)” için bk. ED, 4b.

siñirt- “yutulmak, sindirilmek; gömülmek” < *siñir-* “sindirmek” < *siñ-* “sinmek, emilmek; gömülmek”, sözcük metnimizin 769 (R-M 638/17). satırında yine Çincedeki 吞 *tun* (Taishō 454a06) karakteri için kullanılırken (bk. 769, R-M 638/17: *ärtimlig törökä siñirt-* → 被無常吞); *Aç Bars* metninde ise 障 *zhang* (G 404) “engellemek” karakterinin karşılığı olarak yer alır (bk. R-M 617/6: *rahuka siñirtmiş*⁹⁸⁶ → Taishō 452a08: 羅睺障 *luo hou zhang*). Claosun sözcüğün *siñ-* ve *siñür-* (~ *siñir-*) biçimlerine yer verir (ED, 833b ve 841a). DTS’de ise AYS’deki bir örneğiyle verilir (DTS, 501a). Görüldüğü gibi, *siñirt-* edilgen fiili bütün örneklerde +*kA* yönelme eki almış isimlerle birlikte kullanılmıştır. *siñir-t-* için ayrıca bk. OTWF, 785.

838 (641, 18) yañig kepig içgin- “görünümünü₂/tavrını₂ kaybetmek”, Çince karşılığı 失容儀 *shi rong yi* (G 9951, 5754, 5455) “görünümünü ve tutumunu kaybetmek” (Taishō 454b01) ibaresidir. *yañ kepi* “görünüm, tavır, yüz” ikilemesi AYS’de sadece bir kez bu satırda rastlanır.

yañ < Çin. 样 *yang* (G 12854) “model, görünüm, tarz, duruş”.

kepi “biçim, şekil, duruş, model”. Sözcük AYS’de sadece bir kez bu satırda geçer. Clauson *kib* şeklinde verir ve asıl somut anlamının “model, kalıp, şekil” olduğunu, Oğuz Türkçesinde daha eskiden mecazen “benzerlik” anlamını kazandığını ifade eder (ED, 687a-b). Sözcük DTS’de kapalı *e*’li biçimde yer alır (bk. DTS, 299b). Krş. *yañın kibin* “die Methhode₂ (yöntem₂, metot₂)” (HT VIII, 1449-50). Ayrıca krş. ÇUy. *käp* “(dial.) 1. Tuğla yapımında kullanılan özel kalıp; tandırda ekmek pişirirken kola takılan kalıp” (UTİL, 876a: كهپ); *käpsiz* “şımarık, haylaz, yaramaz (çocuklar için)” (UTİL, 876b: كهپسسز). Çağdaş Uygurcadaki bu iki sözcük de muhtemelen Uygurca *kepi* ile bağlantılı olmalı.

839-842 (641, 19-22) olarnı körüp ö[gi] kañı, busuş ämgäkkä kav[şatıp yumgı] bartular ol [tagka ät’özün buşi bermiş] oronka “Anne babası onları görünce kederle [onları] sarıp/kucaklayıp, hep birlikte o dağa, vücudunu sadaka vermiş yere vardılar.” için Çince metinde 父母見已抱憂悲，俱往山林捨身處 *fu mu jian yi bao youbei, ju wang shan lin she shen chu* “Anne babası (onları) görünce acı₂ ile (onları) kucaklayıp, hepsi birlikte dağa ormana, vücudunu terk ettiği yere vardılar.” ibareleri vardır (Taishō 454b02). Çince metinde geçen 林 *lin* “orman” ibaresi Uygurca metinde yoktur.

⁹⁸⁶ R-M’de *sykyrt* şeklinde yazılmıştır.

839 (641, 19) ö[gi] “annesi”, boşluk Berlin fragmanlarından Mz 497 b (4) ve Çince metindeki 母 *mu* “anne” karakterine göre tamamlandı, bk. Mz 497 b (4): ögi kañı. R-M yayınında ise a[nta ök] şeklinde tamamlanır, bk. R-M (641, 19): ”(nt’ ’wyk).

840 (641, 20) kavı[şatıp] “sarıp/kucaklayıp” < *kavış-* “kavuşmak, birleşmek”, boşluk Çince paralelindeki 抱 *bao* (G 8709) “kucaklamak, sarmak, sarılmak, bağrına basmak” karakteri, ayrıca St. Pt. yazması ve Berlin franmanlarının yardımı ile tamamlandı. bk. St. Pt. (641, 19): q’vy////; Mz 497b (4-5): ////’dyp. Boşluk R-M yayınında kavı[şyp ,] olarak tamamlanır, bk. R-M (641, 20): → q’vy(şyp ,.); ; SuvKaya (334): kavı[]şatıp.

840-841 (641, 20-21) [yumgı] bartılar “hep birlikte vardılar”, boşluk Çince metindeki 俱 *ju* (G 3019) “hep birden, tümüyle, istisnasız” karakterine ve Berlin fragmanlarından Mz 497b (5)’e göre tamamlandı, bk. Mz 497 b (5): ywmqy. R-M yayınında ise *yumgı* sözü yer almaz, bk. R-M (641, 20).

845 (642, 3) kamagun birgärü , üzä turup yıglaşdılar “Hepsi birlikte [ayakta] durup ağlaştılar.” yerine Çince metinde 共聚悲號生大苦 *gong ju bei hao sheng da ku* “hep birlikte kederle ağladı, büyük acı doğdu.” ibareleri geçer (Taishō 454b03). Krş. Alm. çev. “wehklagten sie alle zusammen und hatten grosses Leid (Hepsi birlikte ağıt yaktı ve büyük acı duydu).” (Nobel, 350₇₈). Görüldüğü gibi burada Çince ve Uygurca metinler örtüşmemektedir. *kamagun birgärü* “hepsi birlikte” için Çince metinde 共聚 *gong ju* (G 6571, 3061) “hep birlikte toplaşmak” ibaresi geçer. Çince metindeki 悲 *bei* (G 8779) “keder, acı” ve 生大苦 *sheng da ku* (G 9865, 10470, 6258) “büyük acı doğmak” ibaresi Uygurca metinde yoktur.

851-852 (642, 9-10) [ol] şarırğ bāklādi ; hamtsita urup [anı]ñ içindä “O emanetleri (Şarīra) [bir] kutuya koyup onu [stupa] içine sabitlediler.” için Çince metinde 以彼舍利置函中 *yi bi sheli zhi han zhong* “o emanetleri kutu içine yerleştirdi.” ibareleri yer alır (Taishō 454b06).

[ol] “o”, boşluk Çince metinde geçen 彼 *bi* (G 8966) “o, şu” karakterine göre tamamlandı. Krş. R-M (642, 9): *bo*.

hamtsi < 函子 *han zi* (G 3809, 12317) “kılıf, kap”, Çince metindeki karşılığı 函 *han* (G 3809) “kutulu”. Krş. Çin. 龕子 *kan zi* (G 5866, 12317) “A niche for an idol, a shrine; a box (idol koyulan oyuk/yer, türbe; kutu)”. Ayrıca bk. Raschmann-Semet 2008, 265: *hamtsi*

854-855 (642, 12-13) ol üdün tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñri[s]i burhan “O vakit kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha” ibareleri Uygurca metinde ilave olup, Çince metinde geçmez.

(855-860; 642,13-18) anantka ötrü inçä tep y(a)rıkadı , öñrä üddäki bodis(a)t(a)v m(a)has(a)tve atl(i)g tegin ärsär , ol amtı m(ä)n oğgurak [şakimuni

burhan] ärür m(ä)n , takı monta turgurma [öñ]i ärki tep yat sakınç “(H. çev.) [Buddha] sonra Ānanda’ya şöyle buyurdu: ‘Eski zamandaki Bodhisattva Mahāsattva adlı prens ise, o şimdi benim, işte Śākyamuni Buddha’yım; dahi bundan başka türüdür diye farklı düşünce yaratmayınız.’” için Çince metinde 復告阿難陀：往時薩埵者；即我牟尼是，勿生於異念。 *fu gao enantuo: wang shi sadu zhe; ji wo mu ni shi, wu sheng yu yi nian.* “[Buddha] yine Ananda’ya dedi: ‘Geçmişteki Mahāsattva işte ben, [Śākya]muni; başka türlü düşünce oluşmasın.’” ibareleri vardır (Taishō 454b07-08).

Görüldüğü gibi ŞŞT Çince metni daha ayrıntılı bir şekilde açıklamaya çalışmıştır. Krş. Alm. çev. “*Und weiter sprach (Buddha) zu ĀNANDA : „Der MAHĀSATTVA der vergangenen Zeit war ich, der (ŚĀKYA)MUNI; einen anderen Gedanken darfst du dabei nicht aufkommen lassen.* (Ve yine (Buddha) Ānanda’ya dedi: ‘Geçmiş günlerdeki Mahāsattva (ise) benim, Śākyamuni. Başka türlü düşünmeyiniz.’” (Nobel, 351₈₀).

turgurma [öñ]i boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlanabilir, bk. U 835b(5): *twrçwrm’ ’wynky*; U 3431 a (2) + U 882 a (2): *twr//rm’ ’wynky*. Krş. R-M (642, 18): turgurma[dın öñ]i; SuvKaya (334): turgurma[da öñ]i.

yat sakınç “yâd/yabancı düşünce”, Çince metindeki karşılığı 異念 *yi nian* (G 5505, 8303) “farklı düşünce” ibaresidir. *yat* “yabancı; garip” (ED, 882b) sözcüğü AYS’de *sakınç* “düşünce, fikir” ile birlikte sadece bir kez görülürken, daha çok *yat elig* “yabancı el” (R-M 453/8, 555/1, 403/13), *yat yağı* “yabancı düşman” (R-M 87/13, 410/17, 422/3, 435/3 ve 16, 437/9, 552a/14) şeklinde geçer; sözcük bir kez *yat küden* “yabancı konuk” (R-M 704/20), bir kez de *öz ol yat ol* “özdür yabancıdır” (R-M 265/19) şeklinde karşımıza çıkar.

860-863 (642, 18-21) maharade [atl(ı)g bā]g ärsär , ațam şutodane han [ärür , öñrā] üddäki hatunı , amtı anam [m(a)hamaya ärür,] “Mahāratha adlı hükümdar ise babam Śuddhodana handır, önceki zamandaki eşi şimdi annem Mahāmāyā’dır.” için Çince metinde 王是父淨飯，后是母摩耶 *wang shi fu jing fan, hou shi mu mo ye* “han ise babam Śuddhodana, kraliçesi ise annem Mahāmāyā’dır.” ibareleri yer alır (Taishō 454b09). Uygurca metinde geçen *maharade atl(ı)g* ve *amtı* ifadeleri Çince metinde yoktur. Uygurca metinde geçen *öngrä üddäki hatunı* yerine Çince metinde yalnızca 后 *hou* (G 4027) “kraliçe” ibaresi geçer.

后 *hou* “kraliçe”, bk. HDZ, 580-581: ③ 帝王的妻子 “padişahın eşi”.

řutodane < Skr. *śuddhodana*, Çince metindeki karşılığı ise 淨飯 *jing fan* ibaresidir. 淨飯王 *Śuddhodana*, the father of *Śākyamuni* (*Śuddhodana*, *Śākyamuni*’nin babası).” (SH, 358b).

[m(a)hamaya ärür] boşluk R-M (642, 21) ve Çince metindeki karşılığı olan 摩耶 *mo ye* “Māyā, Mahāmāyā” ibaresine göre tamamlandı. Krş. U 882 ön (4): *m(a)hamaye hatun* (mq’ m’yy q’twn); U 775 ön (1): *[m(a)ha]maye hatun* (///m’yy q’twn).

865-866 (642, 23-643,1) [ol üdtäki ti]şi bars , m(a)hapratçapade g(a)v[tam]i ärür “O zamandaki dişi kaplan mahāprajāpatī gautamī idi.” için Çince metinde 虎是大世主 *hu shi da shi zhu* “kaplan ise mahāprajāpatī idi.” ibareleri vardır (Taishō 454b11). *ol üdtäki tişi* ifadesi Uygurca metinde ekleme olup, Çince metinde geçmez.

865 (642, 23) m(a)hapratçapade < Skr. *Mahāprajāpatī* “of the sister of Mayā, after whose death she took care of the infant Bodhisattva; later made the head of the order of nuns; regularly with addition of her family name Gautami.” (Edgerton, 423b), Çince metindeki karşılığı ise 大世主 *da shi zhu* “dünyanın büyük efendisi” ibaresidir (Taishō 454b11). Ayrıca krş. 世主 (世主天) “The Lord of the world, Brahmā; Maheśvara; also the four *mahārājas* 四天王” (SH, 164a). Ayrıca bk. 大生主 “Mahāprajāpatī 摩訶波闍婆提, great “lady of the living”, the older translation being 大愛道 the great way (or exemplar) of love; also 衆主 head of the community (of nuns), i.e. Gautami the aunt and nurse of Śākyamuni, the first nun. She is to be reborn as a Buddha named *Sarvasattvapriyadarśanā*.” (SH, 93a).

866 (843, 1) g(a)v[tam]i < Toh. A. *gautam* < Skr. *gautamī* “family name of *Mahāprajāpatī*” (Edgerton, 218a), Çince metinde karşılığı yoktur. Bk. U 882 a (6): *gavtame* (k’vd’m’y).

866-867 (643, 1-2) yeti änüklärintä beşägü beş pañcake boltular “Yedi yavrusundan beşi beş *pañcaka* (*bhikṣu*) oldular.” için Çince metinde 五兒五苾芻 *wu er wu bi chu* “beş yavrusu beş *pañcaka* (*bhikṣu*)” ibaresi yer alır (Taishō 454b11). Uygurca metinde geçen *yeti änüklärintä* ibaresi Çince metinde yoktur.

pañcake < Toh. A *pañcake* < Skr. *pañcaka*. Çince metindeki karşılığı 苾芻 *bi chu* (Skr. *bhikṣu*). **pañcaka** “consisting of five, forming a group of five (beşli, beş üyeden oluşan bir gurup)” (Edgerton, 314b); fünf (beş) (BT, 9); “die ersten fünf Anhänger des Śākyamuni (Śākyamun’ nin ilk beş muridi)” (BT III, 95a); Ayrıca bk. BT IX 1, 24: 1,29-30. 苾芻 **bhikṣu** “a beggar, religious mendicant; a Buddhist monk.” (SH, 313a).

868 (643, 3) m(a)hamodgalyatiri < Skr. *mahā-maudgalyāyana* “Śākyamuni’ nin başlıca on müridinden biri”, Çince metindeki karşılığı 大目連 *da mu lian* ibaresidir (Taishō 454b12). Ayrıca bk. Edgerton, 425a; Wogihara, 681a.

Berlin fragmanlarındaki biçimi farklı olmakla birlikte asıl Skr. şekline daha yakındır, bk.:

U 3431 b (2) + U 882 b (2): m(a)h[amotga]lyane (q’m’ly’ny);

U 775 a (5): m(a)hamodgilyayane (mq’mwtkyly’y’ny).

Ayrıca krş. 小目連 “The small *Maudgalyāyana*, one of six of that name.” (SH, 100b); *mahā-maudgalyāyana* (Wogihara, 681a) ve *maudgalyāyana* (Wogihara, 723a).

870-875 (643, 5-10) m(ä)n sizlärkä toyınlar a [uk]ıtu biltürü nomladım , ärtmiş üç[lä]rtä , adınlarka , asıg kılmak tıtag[ı]mın , monı monçulayu kat[ıgla]nu bodis(a)t(a)v[lar] yorigınta , burhan kutın bulguluk tıtaglarta yorıdım “Ben

sizlere ey rahibler! anlatarak₂ öğüt verdim; geçmiş zamanlarda başkalarına iyilik etme nedenlerimi. Bunu böylesine çabalayarak Bodhisattvalar yolunda, Buddha şerefini bulacak sebeplerden dolayı yürüdüm.” için Çince metinde 我為汝等說，往昔利他緣；如是菩薩行，成佛因當學。 *wo wei ru deng shuo, wang xi li ta yuan; rushi pusa hang, cheng fo yin dang xue.* “Ben sizlere söylemiştim, geçmişte başkalarına fayda sağlama nedenimi; demek ki, Buddha yolunda Buddha olmak için (bunu) öğrenmelidir.” ibareleri geçer (Taishō 454b13-14). Görüldüğü gibi Uygurca metin ile Çince metin bire bir değildir. Ayrıca Uygurca metinde geçen *toyınlar a ukıtu biltürü* ve *katıglanu* ibareleri Çince metinde yoktur.

875-876 (643, 10-11) bodis(a)t(a)vlar [yorigımta] yorımıšta “Bodhisattvalar yolundan yürürken” ibaresi Uygurca metinde eklemidir, Çince metinde geçmez; Berlin fragmanlarında da yoktur, bk. U 775 b (4-5).

(876-878; 643, 11-13) <bodis(a)t(a)v ärkän titmiş> [ätöz]ümin ol üddä [m(ä)n] öz köñülümtä öritdim , ulug bädük kut kolmak “(H.çev.) Bodhisattva iken, vücudumu terkettiğim o vakit, ben kendi gönlümde büyük₂ kut isteme [arzusunu] yükselttim.” karşılığında Çince metinde 菩薩捨身時，發如是弘誓 *pu sa she shen shi, fa ru shi hong shi* “Bodhisattva vücudunu terkettiği zaman, böyle büyük ant içti.” ibareleri vardır (Taishō 454b15). Krş. Alm. çev. “Als der Bodhisattva seinen Körper hingab, machte er das derartige mächtige Gelübde (Bodhisattva bedenini feda ettiğinde, bu denli güçlü bir ant içti/yemin etti).” (Nobel, 351₈₄).

<bodis(a)t(a)v ärkän titmiş> [ätöz]ümin: ekleme ile boşluk Berlin fragmanlarına ve Çince metne göre tamamlandı, bk. U 775 b (5): [bo]dis(a)t(a)v ärkän titmiş [ät’ö]zümin ol üdtä [m(e)n] [öz] köñülümtä ö[rittim ulug bäd]ük kut kolun[mak]; Çin. → 菩薩捨身 *pu sa she shen* “Bodhisattva vücudunu terk etmek” (Taishō 454b15). Genellikle zarf fiillerden sonra (örneğin: *turur ä., aşayır ä., uçar ä.* vs.) gelen *ärkän* zarfı birkaç yerde *bodis(a)t(a)v* ve diğer isimler ile birlikte görülür, bk.: *adı kötrülmüş bodis(a)t(a)v ä., t(ä)rkän tegin ä.* (bk. UW, 433b).

(881-882; 643, 16-17) una amtı bi[l]iñ toyınlar a “işte şimdi biliniz ey rahipler!” ifadesi Uygurca metinde eklemidir, Çince metinde geçmez.

(882-886; 643, 17-21) ät’özümün [tit]miş süñök yeti ärdinin eñiglig , [örit]miş bo aşup , ärtmäkiñä ülgü[süz sansız] üküş üç kolu , ärü ärü [kömülti täriñ] batıp tuprakta “Vücudumun terkettiği kemiği [ve] yedi mücevherin süslemesiyle meydana gelen bu stupa, sayısız₂ zamanın₂ geçmesiyle, yavaş yavaş toprak [altına] derince batıp gömüldü.” için Çince metinde 此是捨身處，七寶窣堵波；以經無量時，遂沈於厚地 *ci shi she shen chu, qi bao su du bo; yi jing wuliang shi, shui chen yu hou di* “Bu vücudun adandığı yer, yedi mücevherle (yapılmış) Stupa; geçen sayısız zamanla yavaş yavaş kalın toprağın altına gömüldü.” ibareleri yer alır (Taishō 454b17-18). Krş. Alm. çev. “Dies ist der Ort der Körper-Hingabe, der Sieben-Kleinodien- stüfa. Während unermesslicher Zeiten war er dann unter der dicken

Erde versunken (Bu, yedi mücevherle (oluşan) stupa, bedenini adandığı yerdir. Daha sonra o, sonsuz zamanla, kalın toprağın altına gömüldü).” (Nobel, 351₈₅).

ät’özümün [tit]miş süňök → Boşluk Çince paraleli olan 此是捨身處 *ci shi she shen chu* “Bu ise vücudumu terkettiğim yer” ibaresinde yer alan 捨 *she* (G 9790) “terk etmek, vazgeçmek” karakterine göre tamamlanabilir. R-M yayınında ise [tut]miş şeklinde tamamlanır, bk. R-M (643/18→ bk. 719’deki düzelti): (twt)myş; Berlin fragmanlarında ise Çince metne daha yakın ifadelerle rastlıyoruz: bk. U 811 a (3): ät’öz[ümin ti]tmış ye[r (?)]. Ayrıca Çince metinde geçen 厚地 *hou di* (G 4024, 10956) “kalın toprak/yer” ibareleri yerine Uygurca metinde yalnızca *tuprak* sözcüğü vardır.

886-889 (643, 21-644, 1) ol [üdlärtä bir uçlug] kut kolmışım [küçintä tılta]ğı ey(i)n tınl(ı)glarig , oğzuru kutgaru bergükä “O zamanlarda bir yönlü kut dilememin gücünde, canlıları kurtarıvermek sebebinden dolayı.” karşılığında Çince metinde 由昔本願力，隨緣興濟渡 *you xi ben yuan li, sui yuan yu ji du* “Geçmişteki kendi yeminimin gücü sayesinde kurtuluşu sağlar.” ibareleri bulunur (Taishō 454b19). Krş. Alm. çev. “Kraft (meines) eigenen früheren Gelübdes lässt er entsprechend der Veranlassung Erlösung erstehen (O, (benim) kendi geçmişteki yeminimin gücünü, kurtuluş vesilesine göre oluşturur).” (Nobel, 351₈₆). Çince metinde geçen 願力 “The power of the vow” (SH, 476a) ibaresi için ŞŞT Uygurca *kut kolmışım küçi* ibaresini kullanmıştır.

887 (643, 22) ol [üdlärtä bir uçlug] boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlanabildi, bk. U 780 b (1): *ol üdlärtä bir uçlug*. Ayrıca Çince paralelindeki 由昔 *you xi* “eskiden, geçmişte” ibareside boşluğun *üdlärtä* kısmını doğrular.

888 (643, 23) [küçintä tılta]ğı ey(i)n boşluk Berlin fragmanları ve Çince metne göre tamamlandı, bk. U 811 b (1): [küçintä (/wyçynt’)] → Çin. 力 *li*; U 780 b (2): tıltağı (tylt’qy) → Çin. 緣 *yuan*. Krş. SuvKaya (335): [içintä tılta]ğı.

889-890 (644, 1-2) annın amtı bu tuştä “Onun için şimdi bu zamanda” ibaresi Uygurca metinde ilave olup, Çince metinde geçmez.

890-891 (644, 2-3) asıg kılğalı tınl(ı)glarka , yagız yerig topulup , yokaru ünmişi bo ärür tep y(a)rılıkadı “Canlılara fayda sağlamak için yağız yeri delip yukarıya doğru çıkış [nedeni] budur, diye buyurdu.” için Çince metinde 為利於人天，從地而涌出。 *wei li yu ren tian, cong di mian yong chu*. “insanlara ve tanrılar yararına, topraktan [dışarı] yükselmek/çıkma.” ibareleri yer alır (Taishō 454b20). *yagız* ve *bo ärür tep y(a)rılıkadı* ibareleri Uygurca metinde eklenmiştir. Çince metinde geçen 涌出 *yong chu* (G 13460, 2620) “ortaya çıkmak, fişkırmak” için Uygurca metinde *topulup yokaru ünmişi* ibaresi kullanılmış. Ayrıca bk. 涌出 “To spring forth (ortaya çıkmak).” (SH, 328a).

topul- “(bir şeyi) delmek, delip geçmek”, Çince metindeki karşılığı 涌 *yong* (G 13460) “to flow rapidly, to rise, as water (su gibi hızlı akmak, coşmak, fişkırdamak)”

karakteridir. Sözcüğün okunuşunda henüz birlik sağlanamamıştır. Clauson *tupul-* şeklinde okur ve ‘VU (seslendirilmesi belirsiz)’ işaretiyle verir (ED, 440a). Sözcük DTS’de *topul-*, *tupul-* “1. разрывать, прорывать, разверзать, пробивать (eşelemek, yarmak, delmek, yırtmak); 2. быть пробитым, продырявленным, просверленным (delikli olmak, delinmek); 3. снимать <одежду> (çıkarmak <giyisi>)” şeklinde verilir (DTS, 575b). Erdal *topol-* “to pierce, go right through (delmek, arasından geçmek, üzerinden geçmek)” şeklinde yer verir (OTWF, 248, 394, 621); Ayrıca bk. *topul-* “(geistig) durchdringen (aklen nüfuz etmek, delip geçmek) (BT I, D 170); *tupul-* “durchdringen, (einer Sache) auf den Grund gehen, analysieren (delmek, sorunun temeline inmek, analiz etmek),” (BT XXI, 281); *topul-* “durchdringen (arasından geçmek, delmek) (BT XXIII, 225b); *topul-* “durchdringen (arasından geçmek)” (BT XXVI, 325); *açmak topulmaklıg* “interpretation und Analyse (yorumlama ve analiz etme)” (HT VIII, 520) vb.

Tezcan “Tonyukuk Yazıtında Birkaç Düzeltme” adlı yazısında Irk Bitig ve Tonyukuk yazıtlarındaki *topla-* okunuşunu *topul-* şeklinde düzeltir ve *topul-* fiilini Eski Türkçe metinlerdeki örnekleri ile ele alır; muhtemel bir **top-* “delmek, arasından geçmek” kökünden türemiş olduğunu ileri sürer; ayrıca Moğ.’da *tojol-* şeklinde geçtiğini belirtir (Tezcan, 1975-1976: 175-178). *topul-* fiili üzerindeki açıklama için ayrıca bk. ETŞ, 363:10₅₇; krş. Moğ. *TAFUL-* 1. [= *tojul-*, *tujul-*] “to pass; to surmount, overcome; go through, penetrate (geçmek; aşmak; arasından geçmek, delmek)” (Lessing, 766a).

893-894 (644, 5-6) tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan bo çatıķıg nomlayu y(a)rılıkamışta “Kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha bu doğum efsanesini (Skr. *jātaka*) vaaz edip buyurduktan sonra” için Çince metinde 爾時世尊說是往昔因緣之時 *er shi shizun shuo shi wangxi yinyuan zhi shi* “o zaman Buddha (*lokanātha*) geçmişteki nedenleri anlattığı vakit” (Taishō 454b21) ibareleri vardır. Uygurca metindeki *nomlayu y(a)rılıkamışta* için Çince metinde 說... 之時 *shuo... zhi shi* kalıbı kullanılmıştır.

tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan Çince metindeki karşılığı yalnızca 世尊 *shi zun* (G 9969, 11945) ibaresidir.

世尊 *shi zun* “the Lord of the World or the world-honored One, – Buddha, Skr. *lōkajyēshtha* (dünyanın efendisi veya dünyanın onurlusu)” (G, 1224b). Ayrıca bk. SH, 164b: **世尊 *lokajyēshtha*** “world’s most Venerable, or *lokanātha*, lord of worlds. 盧迦委斯諦; 路迦那他 World-honoured, an epithet of every Buddha (dünyanın en saygı değeri veya *lokanātha*, dünyanın efendisi. 盧迦委斯諦; 路迦那他 dünyanın onuru, her Buddha’nın sıfatı)”. Çince metindeki 世尊 ibaresinin Uygurca metindeki farklı karşılıkları için bk. Açıklamar: 1151-1152.

894 (644, 6) çatıķ < Skr. *jātaka* “experiences in past births, particularly of Bodhisattvas; a story of a previous birth of the Buddha (özellikle Bodhisattva’lara ait geçmiş doğumdaki deneyimler; Buddha’nın önceki doğum efsanesi).” (Edgerton, 240a-b). Çince metindeki 往昔因緣 *wangxi yinyuan* “geçmiş zamandaki nedenler” ibaresi yerine kullanılmıştır.

因緣 *yin yuan* “*hetupratyaya*. Cause; causes; 因 *hetu*, is primary cause, 緣 *pratyaya*, secondary cause, or causes (sebeþ; nedenler; 因 *hetu* başlıca neden, 緣 *pratyaya* ikincil neden veya nedenler).” (SH, 206a).

Taishō 454b21-22 無量阿僧企耶 *wuliang a seng qi ye* “sayısız₂” ikilemesi yerine Uygurca metinde *ol kamag ulug terin kuvrag* “o bütün büyük derin topluluk” ibaresi geçer (895; 644,7). Görüldüğü gibi Çince metinde Skr. *asamkhyeya* “sayısız” teriminin Çince ses çevirisi olan 阿僧企耶 *a seng qi ye* ibaresi ile aynı anlam taşıyan 無量 *wuliang* “sayısız, ölçsüz” ibaresi ikileme oluşturmuştur.

895-896 (644,7-8) üstün t(ä)ñri altın yalañuk “üstte tanrılar altta insanlar” için Çince metinde 人天 *ren tian* “insanlar (ve) tanrılar” ibareleri vardır (Taishō 454b22).

898-899 (644, 10-11) üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak burhan kutı “En yüksek₂ mükemmel, doğru ve düz kavrayışlı Buddha kutsallığı” yerine Çince metinde 阿耨多羅三藐三菩提心 *a nou duo luo san imiao san puti xin* “Skr. *anuttarasamyaksambodhi*” ibaresi vardır (Taishō 454b23). ŞŞT burada Çince metindeki Buddha adının anlamını açıklayarak ifade etmiştir.

阿耨菩提 *a nou duo luo* (阿耨多羅三藐三菩提 *a nou duo luo san imiao san puti*) < Skr. *anuttara-samyak-sambodhi* “eşsiz tam aydınlanma, her Buddhada olan bir niteliktir. En yüksek doğru ve eksiksiz, veya evrensel bilgi yahut farkındalık; Buddhanın mükemmel bilgeliği; herşeyi bilme”, kaynak için bk. SH, 290b; Wogihara, 58a; Nakamura, 7b; Hirakava, 1208a.

900-901 (644, 12-13) monı monçulayu bo nomlug kızıg ärtüktä “Böylelikle bu dinî vecibeyi tamamladıktan sonra” yerine Çince metinde 復告樹神: 我為報恩, 故致禮敬. *fu gao shu shen: wo wei bao en, gu zhi li jing*. “(Buddha) yine Ağaç tanrısına dedi: ben (bu) sunulan saygıdan dolayı minnettarım” ibareleri geçer (Taishō 454b23-24). Görüldüğü gibi burada Uygurca metin ile Çince metin örtüşmez, 復告樹神: 我為報恩 *fu gao shu shen: wo wei bao en* ibareleri Uygurca metinde yoktur.

901 (644, 13) nomlug kızıg “dinî merasim/vecibe”. Çince metindeki karşılığı 禮敬 *li jing* (G 6949, 2144), bk. 禮敬 “To worship, reverence, pay respect (ibadet etmek, yüceltmek, saygı göstermek).” (SH, 467b).

903 (644, 15) küü kälüg ädräm “sihirli/doğüstü erdemler”, Çince metindeki karşılığı 神力 *shen li* (G 9819, 6980) “ilahî güç, sihirli güç” ibaresidir (Taishō 454b24). Buddha’nın doğüstü güçleri söz konusudur. Bk. *küü* → *küü kälüg ädräm[lär]* “Zauberkräfte (sihirli güçler)” (BT XXV 2, 387a). Ayrıntılı bilgi için bk. AYS VII, 209: Açıklamalar 536; krş. AYS IV, 556.

906-910 (644, 18-22) altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmüş nom eligi atl(i)g nom bitigtä ondın sıñarkı bodis(a)t(a)vlar [t(ä)ñri] t(ä)ñrisi burhan[ıg] ögmäk [atl(i)g yeti] otuzunç bölök “Altın renkli, parlak ışıklı, herşeyden yüce öğreti (*dharma*) şâhı adlı sūtra kitabında ‘On taraftaki Bodhisattvalar[ın] tanrılar tanrısı Buddha’yı övmesi’ adlı yirmi yedinci bölüm.” için Çince metinde 金光明最勝王經十方菩薩讚歎品第二十七 *jin guan gming zui sheng wang jing shi fang pu sa zan tan pin di er shi qi* “Altın ışıklı en muzaffer şah sūtra, ‘On taraftaki Bodhisattvalar medhiyesi’ adlı 27. bölüm.” ibareleri geçer (Taishō 454b26-27). AYS’nin X. kitap 27. bölümü burada başlamaktadır. Uygurca metinde geçen *[t(ä)ñri] t(ä)ñrisi burhan[ıg]* ibaresi Çince metinde yoktur. Budizmde kâinat, on yöne/tarafa ayrılır (Skr. *daśa–diś*). Bu on yönün sekizi pusuladaki yönler olup, likisi de kâinatın yukarısı ve dibidir.

Skr. *Suvarṇaprabhāsa* (*Suvarṇaprabhāsa -uttama-sūtra-indra-rāja*)’dan Çinceye 金光明最勝王經 *jin guangming zuisheng wangjing* olarak çevrilen eser adı, Uygurcaya *altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmüş nom eligi atl(i)g nom bitig* şeklinde çevrilmiştir. Çin. 最勝 (G 11908, 9876) “en muzaffer” → Uyg. *kopta kötrülmüş* “herşeyden yüce” karşılığı birebir örtüşmektedir, AYS üzerindeki çoğu çalışmalarda *kopta kötrülmüş* ibaresi “her şeyden yüce/üstün” olarak aktarılmıştır; ancak Tokyürek çalışmasında, bu ifadeyi “her yere ulaştırılmış (ya da heryeri fethetmiş)” şeklinde aktarır (AYS IV, 507: Açıklamalar 0004-0006); çalışmasının Dizin kısmında da kötrül- fiili için “götürülmüş” anlamını verir (AYS IV, 676b).

kötrülmüş < *kötür-* “yükseltmek, yukarı kaldırmak” (bk. ED, 706a) *-ül -miş*; *kötrül-* “yüceltilmek, yükseltilmek” eylemi Budist metinlerdeki *atı kötrülmüş* “adı yücel(til)miş” ibaresinde de sıkça kullanılmıştır.

911 (644, 23) tükäl bilgä biliglig t(ä)ñ[ri] t(ä)ñrisi burhan “Kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha” yerine Çince metinde 釋迦牟尼如來 *shi jia mou ni ru lai* “Śākyamuni Tathāgata” ibareleri geçer (Taishō 454b28). Krş. Alm. çev. “*der Śākyamuni, der Tathāgata* (Śākyamuni Tathāgata).” (Nobel, 352). *tükäl bilgä biliglig t(ä)ñ[ri] t(ä)ñrisi* terimi Buddha’ları övmek için AYS’de sıkça kullanılan saygı ifadesidir. 893 (644,5). satırda geçen aynı ifade için Çince metinde 世尊 *shi zun* (Taishō 454b21) ibareleri yer alırken, burada ise aynı ifade 釋迦牟尼如來 ibareleri için kullanılmıştır.

釋迦牟尼 *shi jia mou ni*: Skr. *Śākyamuni* “Śākya kabilesinin azizi; bu kabileden gelen bir Buddha” teriminin Çinceye ses çevirisidir. Buradaki *muni* ise ‘aziz, kutsal adam, bilge, zahid rahip’ anlamındadır. Kaynak için bk. Nakamura, 610b; SH, 482a.

914-915 (645, 4-5) k(ä)ntü k(ä)ntü öz öz “kendi₂ öz₂” ikilemeleri için Çince metinde yalnızca 本 *ben* (G 8846) “kendi, öz, asıl, esas” karakteri geçer (Taishō 454b29).

916-918 (645, 5-7) sabloka[d]atu atl(ı)g yertinçü yer suv içindä [ça]mbudivip ulušta “*Sahālokadhātu* adlı dünyadaki₂ *Jambudvīpa* ülkesinde” ibaresi Uygurca metinde eklemeye olup, Çince metinde geçmez.

sablokadatu < Skr. *sahā-lokadhātu* “earthe, name of the world-system in which we live, almost invariably with *lokadhātu* (yeryüzü, yaşamakta olduğumuz dünyanın adı, hemen hemen her zaman *lokadhātu* ile birlikte gelir).” (Edgerton, 588a); bk. *lokadhātu* “world-region, world-system, world (dünya, yer)” (Edgerton, 464a). Ayrıca Bk. *saha-loka-dhātu* “人類居住の世界、地球、陸地、大地 (insanların yaşadığı dünya, dünya, toprak, yer).” (Wogihara, 1053b). Krş. *sahā-loka-dhātu* “忍世界 (tahammül etme/kendini dizginleme dünyası)”, “娑婆世界 (tahammül gerektiren dünya, insanların yaşadığı dünyayı ifade etmektedir).” (Wogihara, 1053b). Aynı terim metnimizin 1443 (668, 6). satırında *savlokaḍadu* (s’vllwk’t’dw) biçiminde geçer.

918 (645, 7) grtirakut tag “*Gṛdhrkūta* dağı”, Çince metindeki karşılığı 鷲峰山 *jiu feng shan* “akbaba tepesi” ibaresidir (Taishō 459b29). *Gṛdhrkūta* “akbaba tepesi, Rājagṛiha’nın yakınındaki bir dağın adı” (MW, 361c) < Skr. *Gṛdhra-kūta* (bk. Wogihara, 471a; Edgerton, 214b; Hirakava, 1295a).

925-926 (645, 14-15) t(ä)ṅrim siziṅ ät’özünüz , şopag altun öñi tæg “Tanrım sizin vücudunuz gerçek altın rengi gibi[dir].” için Çince metinde 佛身微妙真金 *fo shen wei miao zhen jin se* “Buddha’nın vücudu muhteşem gerçek altın rengindedir.” ibareleri yer alır (Taishō 454c03). Uygurca metinde geçen *şopag altun* “saf altın” ibaresi için Çince metinde 真金 *zhen jin* (G 2032, 589) “gerçek/saf altın” karakterleri vardır, 真金 “pure gold” için bk. SH, 333b.

925 (645, 14) şopag < ? Altın için nitelik bildiren sıfat: saf, hakiki”. Çince metindeki karşılığı 真 *zhen* (G 589) “gerçek, hakiki” karakteridir (Taishō 454c03). Krş. Alm. çev. “reinem Gold (saf altın)” (Nobel, 352₁). *şopag* sözcüğü AYS’de sadece bir kez *oṭrug* “ada” sözcüğüyle birlikte geçmesinin dışında (R-M 681/12: *şopag oṭrug* “altın ada”), diğer yerlerde *altun* sözcüğüyle birlikte Buddha’nın vücudunu tarif ederken kullanılmıştır. Röhrborn AYS’deki *şopag altun öñi* (R-M 346/19) ibaresini “die Farbe von Schmelzofen–Gold (eritilmiş altın rengi)” şeklinde çevirir (UW, 113b). Radloff’un “des gediegenen Goldes (saf altın)” şeklindeki yorumu için bk. Radloff 1970: 189. Ayrıca bk. *subaq* “полированный ? (parlak, cilalı)”, *subaq altun* “полированного ? золоть (parlak/parlatılmış altın)” (DTS, 512b). R. Finch AYS 30. bölümü ele aldığı çalışmasının dizin kısmında, *swb’q* [suvaq] “liquid (sıvı)” < *suv* “water (su)” şeklinde yorumlar (Finch 1988, 86b), *şopag altun öñi* ibaresi için de “the color of liquid gold (sıvı altın rengi)” çevirisini yapar (Finch 1988, 58: 8-9). Uçar çalışmasında metnimizde geçen *şopag altun öñi* ibaresi için “som ? altın rengi” çevirisini yapar (AYS 27, 021); Uçar AYS 30. bölümünü ele alan çalışmasında ise metnimizin 1215 (R-M 658/8). satırındaki aynı sözcüğü *şobak* şeklinde okur (AYS 30: 014), emin olmamakla birlikte “som” olarak çevirir (AYS

30, 177: 013-016); açıklamalar kısmında ise *şobag* olarak yer verir (AYS 30,178-179: 014 *şobag altun*).

Zieme 1985'teki çalışmasında *şopag* sözünün geçtiği diğer eserlerden örnekler verir ve söz konusu terimin Skr. *śobhana* “prächtig, herrlich, schön (muhteşem, güzel)” ve Skr. *śubhra* “parlak, tertemiz”den kaynaklanmış olabileceğini savunurken, *paγ/paq* hecesindeki son sesin belirsizliğinden dolayı Hintçe kökenli olma ihtimalinin kabul edilemez olduğunu ileri sürer, ayrıca *šo/şu* ve *paγ/paq* öğeleri ayrı ayrı olarak Çince de mevcut olsa bile, böyle bir birleşim için yeterli kanıt bulunmadığını belirtir (BT XIII, 35: 1.55). Zieme daha sonra 1991'deki çalışmasında *şopag otrug* “*şopag-ada*” birleşiminin muhtemelen Skr. *jambu-dvīpa* kaynaklı karma türeme olduğunu ileri sürer. O çalışmasında *jambudvīpa* → *jing jin zhou* 精金州 “Island of Fine Gold (iyi/güzel altın adası)” denkliliğini verir; B. Kargren'in birinci heceyi *tsjäng* şeklinde telaffuz ettiğini belirttikten sonra Uygurca *gitso* isminin Çince de *yi jing* 義淨 olduğundan (–*iäng* son sesi –*o* olduğu anlaşılır, bu şekilde *şopag* sözünün birinci hecesi *ts-* olması gerekir, veya *s-* olması beklenir, fakat bazı belgelerde *ş-* olarak da rastlanır; ikinci hecedeki Uygurca –*paγ* (*paq*) ise tamamen farklıdır ve Çince *bai* 白 (**pak*) ile uyumludur) yola çıkarak *şopag* sözünün Çince *jing bai* 精白 “saf, temiz; artırılmış, temizlenmiş” ibaresinden ödünçlenmiş olabileceği tahminini yürütür (Zieme 1991, 285-286). Kasai, çalışmasının açıklamalar kısmında *şopag* maddesi için Zieme'nin çalışmasından kısa özet sunar, sözcüğün kökeninin henüz açıklığa kavuşmadığının altına çizer (BT XXVI, 111: Z. 75). Daha sonra M. Elmalı çalışmasında *şobak* şeklinde okur ve menşeyini Skr. *śobhaka* (?) ‘pırlanta, çok parlak, göz alıcı; güzel” (MW, 1092a) olarak gösterir, *şobak altun* terimi için de “çok parlak altın” çevirisini kullanır (Elmalı 2009, notlar: 1793). M. Ölmez makalesinde *şopag* sözcüğünün Moğolca kökenli olabileceğini ileri sürer, aynı zamanda sözcüğün yer aldığı öteki metinleri örnekleriyle birlikte sıralar (M. Ölmez, 2013a). Tokyürek AYS IV. kitabı ele alan çalışmasında *şobak* < Skr. *śobhaka* “pırlanta, çok parlak, göz alıcı, güzel” şeklinde yer verir (Tokyürek 2015, 693b).

926 (645, 15) körüp idi kanınçsız “görmeye hiç doyum olmaz/görüp doyulmayan” ibaresi Çince metinle tam olarak örtüşmüyor, yerine ise Çince metinde 微妙 *weimiao* (G 12586, 7857) “Abstruse, recondite, mysterious (anlaşılması zor, derin, gizemli)” (SH, 399a) ibaresi geçer. Görüldüğü gibi Çince metin ile Uygurca metindeki ifadeler farklıdır.

kanınçsız “doyumsuz, kanmaz”, bk. *kanınçsız* “insatiable” (ED, 639a-b); *qanınçsız* “1. неудовлетворенный, ненасытный (tatminsiz, doyumsuz); 2. очень, весьма, чрезвычайно (çok, son derece)” (DTS, 418b). Ayrıca bk. *kan-ınçsız tod-unçsuz* “insatiable₂” (OTWF, 353). Çince metinde karşılığı yoktur.

928 (645, 17) arıg süzök yup yumşak “saf/berrak₂ (ve) yup yumuşak” için Çince metinde 清淨柔軟 *qingjing rouruan* “saf (ve) yumuşak” ibareleri vardır (Taishō 454c04).

yup yumşak “yumuşak, çok yumuşak, yumuşacık” sıfatı AYS’de sadece bu satırda geçer, Çince metindeki karşılığı ise 柔軟 *rou ruan* (G 5653, 5712) “yumuşak” ibaresidir. *yup* AYS’de bir kez de *yumrak* “yumuşak, esnek” sözcüğüyle birlikte kullanılmıştır (R-M 347,9-10). Görüldüğü gibi *yup* tek başına bir anlam ifade etmez, ancak *yumşak* ve *yumrak* gibi “yumuşak” anlamındaki sıfatların önünde gelerek sıfatı pekiştirir.

929-930 (645, 18-19) ülgüsüz [sansız] esriñü etiglerin etilmiş erür “[Bedeniniz] sayısız₂ renkli süslerle donanmıştır.” için Çince metinde 無量妙彩而嚴飾 *wu liang miao cai er yan shi* “Sayısız muhteşem renklerle süslenmek.” ibareleri vardır (Taishō 454c04); krş. Alm. çev. “Mit unermesslichen, wunderbaren Schönheitsmerkmalen ist er ausgeschmückt (O, sayısız, enfes güzellik emareleri ile bezenmiştir).” (Nobel, 352). Görüldüğü gibi Çince metindeki 彩 *cai* “renkli” karakteri Alm. çeviride yoktur.

[**sansız**] boşluk Berlin fragmanları ve Çince metindeki 無量 *wu liang* (G 12753, 7015) “sayısız” karakterlerine göre tamamlandı, bk. U 789 a (4): s’nsyz. Krş. R-M (645,19): tnksyz [täñsiz]; Uçar ise R-M’deki bu tamlamayı [s’nkysz] olarak okur (AYS 27, 019:20).

äsriñü “rengârenk, damalı, çeşitli” < *äsri* + *ñü* (addan sıfat yapan ek) (ED, 252b ve OTWF 163). Çince metindeki karşılığı 彩 *cai* (G 11508) “renkli, süslü, nefis” karakteridir (Taishō 454c04).

Clauson *äsri* sözcüğünün leopar gibi kedigillerin çeşitli benekleri dolayısıyla “benekli” anlamında kullanıldığını, IrkB (4)’te “benekli” anlamında *ürüñ äsri toğan kuş* “beyaz benekli doğan” ibaresinde; leopar anlamında ise DLT (I, 126) ve KB (H II 22, 18-19)’lerde geçtiğini dile getirir. Erdal da bu bilgileri içeren açıklamalara yer verirken, *äsriñü* ve *äsri* sözcüklerinin köken ilişkilerinin anlaşılır olduğunu ancak sözcüğün taban ve türevinin anlamları açısından bu tür oluşumun, her iki ögeyi anlamsal kaymalardan geçirmeksizin pek mümkün olmadığını savunur (OTWF, 163).

931-933 (645, 20-22) [otuz iki] lakşanın , bir ägsüksüz [säkiz] on törlüg nayragın [kama]glg , “(H. çev.) [Buddha bedeni] otuz iki işaret [ve] bir eksiği bulunmayan seksen türlü güzellik alameti ile tastamamdır.” için Çince metinde 三十二相遍莊嚴, 八十種好皆圓備 *san shi er xiang bian zhuangyan, bashi zhong hao jie yuan bei* “32 işaret her yeri süslemiş, 80 çeşit güzellik belirtisinin hepsine hamildir.” ibareleri vardır (Taishō 454c05). Krş. Alm. çev. “Mit den zweiunddreissig Merkmalen ist er allenthalben geschmückt und mit den achtzig Schönheitszeichen ganz erfüllt (O, otuz iki işaret ile her tarafı bezemiş ve seksen güzellik belirtisi ile tamamen gerçekleştirmiştir).” (Nobel, 352₂). 遍莊嚴 *bian zhuang yan* (G 9183, 2760, 13088) “her tarafı süsle(n)miş” ibareleri Uygurca metinde yoktur, bk. Alm. çev. “ist allenthalben geschmückt (her tarafı süsledi/bezedi)” (Nobel, 352).

931 (645, 20) [otuz iki] lakşan “32 lakşana” için Çince metinde 三十二相 *san shi er xiang* (G 9952, 9959, 3363, 4249) “32 işaret/belirti” ibaresi geçer (Taishō 454c04). Boşluk U 789 a (5) ve U 2940 a (5) numaralı Berlin fragmanlarına ve Çince metne göre tamamlandı, bk. U 789 a (5): otuz iki; U 2940 a (5): [otuz i]ki. Söz

konusu ibare AYS'de (metnimiz dışında) birkaç yerde daha karşımıza çıkar, örneğin: 380/3 ve 380/17-18: *otuz iki lakşan*. Uçar da çalışmasında [otuz iki] şeklinde tamamlar (AYS 27, Açıklamalar: 27); R-M yayınında ise [iki kırk] şeklinde bir tamlama görebiliriz (645/20), Kaya da bu şekilde aktarmıştır (SuvKaya, 336). Gerçi AYS'de iki veya üzeri basamaklı sözcüklerinde genellikle geriye dönük sayma yöntemi kullanıldıysa da (örneğin, R-M 43/9-10: *iki kırk ulug äränlär*), *lakşana* özellikle Buddhanın 32 *lakşanası* için düzenli olarak 'otuz iki lakşan' biçimine rastlıyoruz (Berlin fragmanları dahil). *otuz iki lakşan* Buddha'nın otuz iki karakteristik fizyolojik özelliği demektir, bu otuz iki çeşit işaret için bk. Edgerton 458a-460a ve Wogihara, 649a-b; Ayrıca Budizm'deki 32 *lakşana*'yı anlatan çalışmalar için bk. Geng, Klimkeit, Eimer, Laut 1988, 304-313; F.S. Barutçu 1992, 11-33.

lakşan < Skr. *lakşana* "mark (işaret)" (Edgerton, 458a). Çince metindeki karşılığı 相 *xiang* "A 'distinctive mark, sign', 'indication, characteristic', 'designation' (ayrıt edici işaret, belirti, gösterge/özellik, sıfat)." (SH, 309b).

bir ägsüksüz "kusursuz, tam, bir eksiği bulunmayan" için Çince metinde 圓備 *yuan bei* (G 13734, 8804) "haiz, hamil" ibaresi geçer. 圓備 ibaresinin Skr.'deki karşılığı için bk. Hirakawa, 288a. Ayrıca bk. *bir egsüksüz* "ohne Kontext (bağlam dışı)" (UW, 361b); Krş. *bir egsüksüz tişläriñiz* "eure zähne, von denen keiner fehlt (dişlerinizin hiç biri eksik değil)" (UW, 361a).

932 (645, 21) [säkiz] on törlüg nayrag "80 türlü işaret" = Skr. *asīty-anuvyañjana* = Çin. 八十種好 *ba shi zhong hao* (G 8504, 9959, 2886, 3889) → 八十隨形好 "The eighty notable physical characteristics of Buddha (Buddha'nın dikkat çekici 80 fiziksel özelliği)" (SH, 34b). 八十種好 teriminin Skr.'deki karşılıkları için bk. Hirakawa, 163b; bu 80 türlü özellik için de bk. Edgerton, 34a-b: *anuvyañjana*.

nayrag "belirti, işaret" < Moğ. *nairag* "The (80) minor distinguishing marks of the body of Buddha (Buddha vücudunun ayrıt edici 80 küçük işaretleri)." (Lessing, 1177a); Çince metindeki karşılığı 好 *hao* (G 3889) karakteridir. bk. 相好 "*lakşana-vyañjana*; the thirty-two 相 or marks and the eighty 好 or signs on the physical body of Buddha. The marks a Buddha's *sambhogakāya* number 84,000. 相 is intp. as larger signs, 好 as smaller; 好 may be a euphemism for 號 (Buddha vücudundaki 32 işaret '相 *xiang*' ve 80 alamet '好 *hao*'. Buddhanın belirtileri 84000 çeşit olup, 相 karakteri büyük alametler için, 好 karakteri ise küçük alametleri içindir. 好 karakteri 號 *hao* 'belirti, simge' karakterinin örtmecesi olmalıdır)" (SH, 309b). 好 karakterinin Skr. karşılıkları için bk. Hirakawa, 341a. Ayrıca bk. 隨形 → *nairag* (BT XX,193a); *nayrag* ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. BT I, 38: D178.

933 (645, 22) [kama]gıg "genel, bütün, tamam", boşluk Çince metindeki 皆 *jie* (G 1437) "hepsi, tümü, herkes" karakterine göre tamamlandı, Berlin fragmanlarında bu kısım korunamamıştır. R-M'de ise boşluktan sonra *YLYQ* harfleri bulunur (645/22), Uçar'ın da belirttiği gibi (AYS 27, Açıklamalar: 027-029) *YLYQ* harf çevirisinin ilk harfi olan *Y*, bir yazım yanlışı olabilir, doğrusu *Q* harfi olmalıdır. *YLYQ* harflerine ve Çince metindeki 皆 *jie* karşılığına uygun olması için boşluk

[yumg]ılıg şeklinde de tamamlanabilirdi, ancak AYS'de ve diğer metinlerde böyle bir sözcüğe rastlanmaz. *kamaglıg* sözcüğünün AYS'de geçtiği diğer satırlar için bk. SuvKaya, 520.

933-934 (645, 22-23) y(a)rukuñuz y(a)ruşur [tüzgäriñsiz] y(a)rukın , “Işığımız emsalsız ışıltısı ile aydınlatır.”, Çince metinde 光明晒著無與等 *guang ming bing yu wu yu deng* “[Buddhanın] parlak ışınlarının eşi benzeri yoktur.” karşılığı bulunur (Taishō 454c06). Krş. Alm. çev. “Die Helle seiner Strahlen hat nicht ihresgleichen (Onun parlak ışınlarının eşi benzeri yoktur).” (Nobel, 352₂). Uçar çalışmasında bu cümleyi bir önceki cümlenin devamı olarak çevirir (bk. AYS 27, 36: 27-31). Oysa Çince metinden de anlaşıldığı gibi bunlar ayrı ayrı cümlelerdir.

934 (645, 23) [tüzgäriñsiz] Boşluk Berlin fragmanları ve Çince metindeki karşılığına göre tamamlandı. bk. U 788 b (1): *tüzgäriñ[siz]*; Çince metinde 無與等 *wu yu deng* “mukâyese edilemez, dengi bulunamaz” ibaresi vardır. Boşluk R-M yayınında [kün t(ä)ñri tæg] ibaresi ile tamamlanmış (645, 24), Kaya da bu şekilde aktarmıştır (SuvKaya, 336).

tüzgäriñsiz “eşsiz, dengi bulunmaz” < *tüz+gär-inçsiz*. Clauson sözcüğün etimolojik anlamının “yönlendirme olmadan, klavuzsuz” olsa da, Skr. *anuttara* “aşılmaz, geçilmez” terimi için kullanıldığını; belki de “herhangi bir yönlendirmeyi gerektirmeyen” anlamının çağrışımı olabileceğini söyler (ED, 575a). Erdal, *tüzKäriñsiz* ve *tüzKärgülüksüz* sözlerinin aynı şekilde “eşsiz, dengi bulunmaz” anlamını taşıdığını belirtir (OTWF, 355-356). *tüzgäriñsiz*. Teriminin Çince 無等等 ibaresinin çevirisi olabileceği açıklaması için bk. BT XXXIII, 171: 223-224.

935 (646, 1) süzök y(a)ruk ymä ätiñgiri , yañkulug körklä ünüñüz ol “berrak, açık ve yankılı₂ güzel sesinizdir.” için Çince metinde 其聲清徹甚微妙 *qi sheng qing che shen wei miao* “Onun sesi duru, anlaşılır [ve] son derece mükemmeldir.” ibareleri geçer (Taishō 454c7). Krş. Alm. çev. “Seine Stimme ist ganz rein und ausserordentlich wunderbar (Onun sesi çok duru ve son derece güzeldir).” (Nobel, 352₃).

süzök y(a)ruk “berrak ve açık” için Çince metinde 清徹 *qing che* (G 2188, 578) “duru, anlaşılır” ibaresi vardır.

ätiñgiri (’dynkkyry) “yankılı (ses), tiz ses” < *ät-* “ses çıkarmak, ötmek”+*in* + *giri* (bk. OTWF, § 3.118 ve s. 340 ve sonrası). Berlin fragmanlarında ise *t*’li ve üstte bir nokta olan *n*’li biçimindedir, bk. U 788 b3: ’tyñkyry → *ätiñgiri*. Uçar çalışmasında *ätiñkiri* şeklinde okur, “gür (?)” şeklinde yorumlar, ayrıntıları için bk. AYS 27, Açıklamalar: 032.

Sözcük AYS’de üç kere geçer, metnimiz dışında diğer iki örneği ve Çince paralelindeki karşılıkları şöyledir: R-M 485/17: *ätiñgiri ädgü üninli* → Çin. 妙響 *miao xiang* (Taishō 436b25); R-M 485/22: *ätiñgiri ününli* → Çin. 妙音聲 *miao yin sheng* (Taishō 436b27); görüldüğü gibi bu iki örnekte *ätiñgiri* / *ätiñgiri* sözcüğüne denk gelen Çince karşılığın her ikisinde 妙 *miao* (G 7857) “muhteşem” karakteri bulunur. Çetin çalışmasında yukarıdaki iki satırda geçen *ätiñgiri* / *ätiñgiri* sözü için dizin

kısımında “yankılı” çevirisini verir (AYS VII, 232a), çeviri kısmında ise “etkileyici” olarak alır (AYS VII, Çeviri: 634-647).

Sözcüğe metnimiz dışında *Xuanzang Biografisi*’inde rastlanır, bk. HT VIII: 1040 *ātiñiri y(a)rok* “zuerst (in der Morgendämmerung) schreien (evvela (tan yeri ağardığında) seslenmek)”; HT X 736 (14): *ır[ak ät]iñiri* “Seine Stimme war klar und weit[reichend] (Onun sesi net ve coşkuluuydu)”. Böylece (metnimize ait St. Pt. yazması ve Berlin fragmanlarındaki yazım farkı dahil), sözcüğün *ātiñgiri* (’tynkkyry), *ātiñiri* (’tynkyry) ve *ätingiri* (’tyñkyry) olmak üzere üç yazım şekli olduğunu söyleyebiliriz. Sözcük ED ve OTWF’de geçmez; DTS’de *ātiñkiri* şeklinde yer alır, açıklanırken de *yañkulug* ile birlikte düşünülür ve *ātiñkiri yañkulug* “yankılı, gür sesli” olarak anlamlandırılır (DTS, 188a). Röhrborn, *ätingiri ädgü ünin* ibaresini Almancaya “mit lauter(?) angenehmer lieblicher (yüksek hoş tatlı sesle)” şeklinde çevirir (UW, 340a *ädgü*), burada Röhrborn’un *ätingiri* sözcüğünü emin olmamakla birlikte “lauter (yüksek sesli)” olarak yorumladığını görebiliriz. Röhrborn bir diğer çalışmasında, *ol bulit arakı ätiñiri y(a)rok tæg* ifadesi için Almanca “wie der erste Morgenglanz zwischen den Wolken (bulutların arasındaki ilk sabah parlaklığı gibi)” çevirisine yer verir (HT VIII, 97: 1039-1040), Açıklama kısmında *ātiñiri y(a)rok* için Çince metindeki karşılığının 先鳴 *xian ming* (G 4440, 7960) “zuerst (in der Morgendämmerung ‘şafak vakti’) schreien (ilk çığlık)” olduğunu belirtir. Ayrıca Röhrborn sözcüğün yapısı hakkında *ātiñiri* < *ätingir-* “die Stimme erheben, gleich singen/krähen (sesini yükseltmek, ötmek)” (< *ätin+gir-i*) ? şeklinde görüş bildirir (HT VIII, 220: 1040). Aynı cümle ve çevirisi için bk. *bulit arakı ätiñiri y(a)rok tæg* “wie der Glanz der ersten Dämmerung zwischen den Wolken (bulutların arasındaki ilk şafak parlaklığı gibi)” (UW, 175a *arakı*). HT X’daki *[ät]iñiri* ise, aslında önceki yayımlarından farklı bir tamlamadan ortaya çıkmıştır⁹⁸⁷ ve şu cümle içinde yer almaktadır: (735-736) *üni süzök ır[ak ät]iñiri ärdi*; Mirsultan *ır[ak ät]iñiri* ibaresini Almancaya “weit[reichend] (Uzun erimli, geniş kapsamlı)” şeklinde çevirir (HT X, 141).

Bütün örneklerden görüldüğü gibi *ātiñgiri* sözcüğünün çoğunlukla *ün* “ses” ile birlikte karşımıza çıkmasından dolayı bu sözcüğün de ses ile ilgili olduğu düşünülebilir, buna benzer örnekler için Erdal’ın *Onomatopoeic* (yansıma) sözcüğü oluşturan *+kIr-* eki ve ilgili örneklerine bakabiliriz (OTWF, 465-466; verilen örnekler arasında *ätingiri* sözcüğü yoktur). Clauson *ätin* sözcüğünü *ün* yerine bir yanlış yorumlama olarak değerlendirir (ED, 60b); Tezcan ise AYS ve KB’nin Viyana nüshasından örnekler vererek bu varsayımı reddeder, ayrıntılar için bk. Teczan, 1978-1979, 24: 311, B146. Ayrıca bk. *ät-* → Çin. 鳴 *ming* (G 7960) “Schrei eines Tieres; schreien” (HT VIII, 562). Ayrıca krş. *ätinlig* “Stimme haben (sesli)” (BT VIII, B146). AYS’deki *ätin* “ses” kökünden türeyen diğer sözcükler için bk. R-M (346/21): *ätinlig tigilig yañkulug ününüz*; R-M (363/22-23): *arslanlar ätinin ätinäy*.

Son olarak, değerli hocam Mehmet Ölmez “Eski Uygurca *ātiñiri* Üzerine” adlı makalesinde, yansıma fiiller türeten eklerden en yaygını olan *+Kır-* ekinin, Moğolcada da *+KırA-* olarak kullanılmasına dikkat çeker; *ät-* “ses çıkarmak, ötmek”

⁹⁸⁷ Tezcan 1975, Z. 851: //ingır; Barat 2000, S. 224: [k]eñiri.” (bk. HT X, 251).

fiil kökü ve bundan türeyen *ätin* “ses (gürleme, kükreme?)”, *ätinlig* “sesli, avazlı” kelimelerinin bulunduğu metin ve kaynakları da gösterir; ardından *ätinçiri* “çığlık, kuş çığı, tiz ses” şeklinde yorumladığı, AYS ve HT’lerde üçer kez geçen sözcüğü, HT VII (Röhrborn 1991), HT X (Mirsultan 2010), AYS VII (Çetin 2012), AYS 27 (Uçar 2013b)’lerde yapılan açıklamalara da değinerek ayrıntılı bir şekilde ele alır. Ayrıca HT’de geçen *et-* ve türevlerinin Çince paralelinde çoğunlukla 鳴 *ming* karakteriyle örtüşmesinden yola çıkarak HT VI’de geçen *kutlug çooan [ätinçiri] ok başlıklarının [ö]rtgünü boltı* “kutsal Chang’an ok başları ıslık çalanların (yani: barbarların) harman yeri oldu” → T 255b19 遂使河洛為被髮之野。豐鄙為鳴鏑之場 karşılaştırmasıyla Tugeşeva ve Zieme’lerin [*t*]ägiri şeklindeki tamlamasını [*ätinçiri*] olarak düzeltir (bk. M. Ölmez 2015, 102: dipnot 7). M. Ölmez, sonuç olarak kelimenin *ätinçiri* veya *ätinçiri* olduğu kesin olmadığını; Soğud harfli Uygur yazısı bunu tam anlamamıza olanak sağlamadığını; etimolojik olarak ise *ätinçiri* olması gerektiğini belirterek *ätin+gir-i* şeklinde ayırır (M. Ölmez 2015, 97-106).

937 (646, 3) arslan hanı “arslan(ların) padişahı” için Çince metinde yalnız 師子 *shizi* “arslan” ibaresi geçer (Taishō 454c07). *hanı* sözü Uygurca metinde eklenmiştir.

938 (646, 4) tolp yertinçütä tigilig “bütün yer yüzünde çınlayan” yerine Çince metinde 震雷音 *zhen lei yin* (G 642, 6824, 13209) “gökgürültüsü sesi” ibaresi geçer, görüldüğü gibi Uygurca metin ile Çince metindeki ifadeler çok farklıdır. Krş. Alm. çev. “Donnerstimme ertönen (gökgürültüsü sesi, gürleyen ses)” (Nobel, 352).

tigilig < *tigi+lig* “gürültülü, çınlayan”, Çince metinde tam karşılığı bulunmuyor. *tigi* “ses” sözcüğünün *Xuanzang Biyografisi*’ndeki Çince karşılığı için bk. *tigi* (*tegi?*) → Çin. 𪛗 *xiao* (G 4330) “gürültü, yaygara” (HT IX: 2073). Krş. *tikilig* “Geräusch, Klang habend (gürültü, patırtı)” (BT VIII, 141b); *tikilig* “” (HT VI); *tiki* “Geräusch, Lärm (gürültü, patırtı)” (BT XX, 180a); *tigi kügi* “Geräusch (gürültü)” (HT V: 0531 → Çin. 音).

Sözcüğün *-k-*’li veya *-g-*’li olma konusunda henüz bir birlik sağlanamamıştır. Clauson sözcüğün şüphesiz *-g-*’li olduğunu, ilk hecesinin ise kapalı *e-*’li biçimde olabileceğini ileri sürer (ED, 478a). DTS’de ise *-k-*’li biçimde yer alır (DTS, 559a: *tiki*, *tikilig*). DLT İngilizce yayınında ise *tiki* (*tegi?*) “rustling of spirits of dead at night (gecedeki ölü ruhların hışırtı sesi)” olarak yorumlanırken (Dankoff–Kelly 1985, 189), DLT Çağdaş Uygurca yayınında da *-k-*’li biçimde verilir ve ÇUy.’daki *tik tik* “tık tık sesi” yansıma sözü ile açıklanır: *tikilig*, *tikilädi* (DLT - ÇUy., index: 385). Erdal fiil şekli olan *tigi+lä-* “to make a certain sound, perhaps a droning one” örneğini verir ve öteki kaynaklarda geçen *tikiläşir-* okunuşun yanlış olduğunu ve *tigiläsär* şeklinde okunması gerektiğini belirtir (OTWF, 448). Krş. *tikisiz* “geräuschlos (sessiz, gürültüsüz)” (BT XX, 0420). Krş. T. *tık*; *tık tık*.

AYS üzerine yapılan çalışmalara gelince, yine aynı şekilde farklı okuyuşlar mevcuttur. Kaya çalışmasının dizin kısmında, kök ve türevleri olmak üzere hepsini *-k-*’li biçimde verir (SuvKaya, 715: *tiki*, *tikilig*, *tikisiz*); Çetin AYS VII. kitabı ele alan çalışmasında *tiki* “ses, gürültü” ve *tikisiz* “gürültüsüz, sakın” şeklinde

yorumlarken (261b), *tiki* maddesi altındaki açıklamasında, sözcük üzerinde DLT'de yer alan ifadeler yer verir (AYS VII, 211). Uçar *tigilig* “sedâ” şeklinde verir, sözcük hakkında ayrıca bir açıklama yapmaz (AYS 27, 034).

940-941 (646, 6-7) kalaviñniñta ulatı , kövşäk ünlärtä yegädmış “kalaviñka [kuşunun sesinden] ve diğer yumuşak seslerden [daha] üstün olan [ses]” için Çince metinde 超勝迦陵頻伽等 *chao sheng jia ling pin jia deng* “kalaviñka ve diğerlerinin [sesinden] ötesine geçen” (Taishō 454c08). *kövşäk* “yumuşak ve nazik, aheste” sözcüğü için Çince metinde bir karşılık yoktur.

kalaviñ < Skr. *kalaviñka* “kalaviñka kuşu”, Çince metindeki karşılığı 迦陵頻伽 *jia ling pin jia ibaresidir*. St. Pt. yazması ve R-M yayınında *kalaviñniñta* (k'l'vynk nynk t') şeklinde geçerken Berlin fragmalarında farklı olarak *kalaviñkınıñta* biçimindedir, bk. U 789 b (6): kala[v]iñ[kı]niñta (k'l'vynk//nynk t'); U 2940 b (6): [kalaviñ]kınıñta (///// ky nynk t').

迦陵頻伽 (迦陵伽) *kalaviñka*. “A bird described as having a melodious voice, found in the valleys of the Himalayas (Himalaya vadilerinde yaşayan, melodik sese sahip olmasıyla tanımlanan bir kuş)” (SH, 317a).

ulatı “ve saire, ayrıca, ve diğer” < *ul* “temel, dip, zemin”+*a-* (isimden fiil yapan ek: “birleştirmek”) *t* - (ettirgenlik eki)- *ı* (ulaç). Çince metindeki karşılığı 等 *deng* (G 10877) “ve benzeri, ve diğer” karakteridir. Ayrıntılı bilgi için bk. ED, 134a: *ulatı* < *ulat- ı*; Hamilton 1998, 81-82-83; OTWF, 791. Ayrıca bk. AYS VI, 354: *ulatı* → Çin. 乃至, 及.

945-946 (646, 11-12) keñ täriñ , u[lsuz] tüpsüz “geniş, derin [ve] dipsiz₂” ibaresi Çince metinde geçmez, Uygurca metinde eklemidir. Krş. (R-M 450/11) *keñ täriñ , ulsuz tüpsüz* → Çin 無限 *wu xian* (Taishō 432a13); Aynı ifadenin Türkçeye “geniş, derin ve uçsuz₂” şeklindeki aktarımı için bk. AYS VI, 178.

950-951 (646, 16-17) nizvanilg bodulmakıg , yıdı yuki birlä tarkardıñız “Tutkulu bağıllığı kalıntıları ile birlikte yok ettiniz.” için Çince metinde 煩惱愛染習皆除 *fannaο ai ran xi jie chu* “Tutku lekelerinin hepsini tamamen ortadan kaldırmak.” ibareleri geçer (Taishō 454c12).

nizvanilg bodulmakıg “tutkulu bağıllık” için Çince metinde 煩惱愛染 *fan nao ai ran* (G 3411, 8165, 15, 5562) “tutku ve ihtiras kiri/lekesi” ibareleri vardır. Uçar çalışmasında “*Kleśa*nın boyasını (Skr. *rakta*)” şeklinde çevirir (AYS 27, 38).

nizvanilg “ihtiraslı, tutkulu” < Soğ. *nyzβ'ny(y)* “passion (hırs, ihtiras, tutku)” (Gharib, 255b) = Skr. *kleśa*; Çince metindeki karşılığı 煩惱 *fannaο* ibaresi olup doğrudan çevirdiğimizde “üzüntü, keder” anlamındadır (bk. G, 418b). Budizm'de Skr. *kleśa* “impurity, depravity (kirlilik, doğru yoldan ayrılma, fesat)” (Edgerton, 198a) teriminin karşılığı olarak kullanılır. Çince 煩惱 ibaresinin ayrıntılı açıklanışı için bk. SH, 406b.

bodulmakıg “aşırı tutku, bağıllık” < *bodul-* “bağlanmak, tutulmak” (<*bodu-*) – *mak* + *ıg*. Çince metindeki karşılığı 愛染 *ai ran* (G 15, 5562) “The taint of desire (hırs eğilimi)” (SH, 401b) ibaresidir. Ayrıca *bodu-* /- “to cling (tutunmak, yapışmak, bırakmamak)” için bk. OTWF, 656.

yıdı yuki (birlä) “(H.çev.) kokusu ve kalıntısı (ile)” için Çince metinde yalnızca 皆 *jie* (G 1437) “hepsi, tümü” karakteri vardır. Aynı ibare metnimizin satırında Çince paralelindeki karşılığında bir kez daha karşımıza çıkar, bk. Açıklamalar: 539-540.

yıdı yuki “kokusu, akıntısı” şeklindeki çeviri için bk. Tezcan, 1978-1979, 21(293: 352 → *yuk-*); *yıdı yuki birlä* ibaresinin Almanca “mit Stumpf und Stiel” şeklindeki çevirisi ve Çince 究竟、悉皆 karşılıkları için bk. BT XXI, 293; Wilkens’in aynı kitabında yer alan *yıdı yuki birlä* üzerindeki açıklaması için bk. BT XXI, 178-179: 302-302. Ayrıca krş. AYS 27, Açıklamalar: 046-047.

yuk sözcüğü “yemek vs. ’lerin kalıntısı” anlamında Çağdaş Uygurcada yaşamaktadır, bk. UTİL, 1413: *yuk* 馕 .

952 (646, 18) nomlug y(a)ruk “(H. çev.) öğretili ışık” için Çince metinde 法炬 *fa ju* (G 3366, 3008) “Budizm meşalesi” (SH, 271a) karşılığı vardır (Taishō 454c12). Krş. R-M 430, 1: *nomlug yula* → Çin. 法炬 (Taishō 429b29); R-M 437, 18-19: *nomlug y(a)ruk yula* → Çin. 法炬明 (Taishō 439b05);

953-954 (646, 19-20) közünürtä kenki üddä “şimdiki [zaman]da [ve] gelecek zamanda”, Çince metindeki karşılığı 現在未來 *xian zai wei lai* “şimdi [ve] gelecek[te]” ibaresidir (Taishō 454c13). ŞŞT Çince 現在 “şimdi, şu an” için Uygurca *közünür* “görünen” ifadesini tercih etmiştir.

955 (646, 21) yeg yörüg “en iyi yorum/tefsir”, Çince metinde 第一義 *di yi yi* “birinci yorum/anlam” ibaresi yer alır (Taishō 454c14). Metnimizde kullanılan *yeg* sözünün Çince metindeki karşılıkları şöyledir:

780 (R-M 639, 6) *yeg* → Çin. 妙 (Taishō 454a10); 958 (647, 1) *başdınkı yeg* → Çin. 殊勝 (Taishō 454c15); 1004 (649, 2) *yeg* → Çin. -; 1054 (651, 8): *yeg* → Çin. 勝妙 (Taishō 454c15); 1068-69 (651, 22-23) *başdınkı yeg* → Çin. 大 (Taishō 455a12); 1271 (660, 18) *tängäşisiz yeg* → Çin. 無上 (Taishō 454c09-10); 1281 (661, 5) *üstünki yeg* → Çin. -; 1356 (664, 11) *yeg adrok* → Çin. -; 1438 (668, 1) *yeg adrok* → Çin. 殊勝 (Taishō 456a28); 1518 (671, 12) *üzäliksiz yeg idok* → Çin. 無上 (Taishō 456c13); 1595 (674, 18) *üstünki yeg* → Çin. -;

956 (646, 22) ençgü nirvan mänşisi “huzurlu *nirvāna* sevinci” için Çince metinde 真寂靜 *zhen ji jing* “gerçek huzur/sessizlik” karşılığı geçer (Taishō 454c14), Krş. Alm. çev. “höchsten Ruhe des Nirvāna teilhaft werden (nirvana ile gelen en yüksek huzur/sessizlik).” (Nobel, 353₆).

958 (647, 1) başdinkı , yeg nomlarıg nomla- “[Buddha] en üstün₂/mükemmel₂ öğretileri vaaz etmek” için Çince metinde 佛說甘露殊勝法 *fo shuo gan lu shu sheng fa* “Buddha, son derece mükemmel iksir/nektar [gibi] öğretiyi açıkladı” ibareleri yer alır (Taishō 454c15). Krş. Alm. çev. “Buddha hat den äusserst hervorragenden Nektar (-gleichen) dharma verkündet (Buddha, son derece olağanüstü nektar (özü) [gibi] öğretiyi açıkladı).” (354₇). Çince metindeki 佛 *fo* “Buddha” ve 甘露 *gan lu* “The nectar, or ambrosia (Skt. *soma*, *amṛta*) (iksir/nektar)” ibareleri Uygurca metinde geçmez.

甘露 *gan lu*: “阿密哩多 (or 啞密哩多) (or 啞密哩達) *amṛta*, sweet dew, ambrosia, the nectar of immortality; tr. by 天酒 *deva*-wine, the nectar of the gods. Four kinds of ambrosia are mentioned— green, yellow, red, and white, all coming from 'edible trees' and known as 蘇陀 *sudhā*, or 蘇摩 *soma*. (*amṛta*, tatlı damla, ölümsüzlük yemeği, ölümsüzlük iksiri, *deva* şarabı, tanrıların iksiri. Yeşil, sarı, kırmızı ve beyaz gibi dört tür nektardan bahsedilir ve bunlar *sudhā* yahut *soma* gibi yenilebilir bitkilerden elde edilir)” (SH, 195b)

958-960 (647, 1-3) noş tatılgı sukançıg , nom māñisin berür siz “İksir [tadındaki] leziz₂ sūtra sevincini verirsiniz.” için Çince metinde 能與甘露微妙義 *neng yu gan lu weimiao yi* (G 8184, 13522, 5832, 7369, 12586, 7857, 5454) “İksir/nektar gibi muhteşem doğruları/ilkelere verebilmek.” ibareleri geçer (Taishō 454c15). Uygurca metinde geçen *nom māñisin* “öğreti sevincini” yerine Çince metinde yalnız 義 *yi* (G 5454) “anlam, yorum, içerik” karakteri vardır.

noş < Soğd. *nwš* “Elixir (iksir)” (Gharib, 246-247). Çince metindeki karşılığı 甘露 *gan lu* “sweet dew, the food of the devas. Vulgarly used in the sense of holy or miraculous water. Skr. *amṛta* (tatlı damlacık, *deva*’ların yiyeceği. Kabaca kutsal veya mucizevi su anlamında kullanılır).” (G, 922a) ibaresidir. SH’de yer alan açıklamanın çevirisi için bk. Açıklamalar: 958 (647, 1).*noş* sözü metnimizde çoğu kez *tatılgı* ile birlikte kullanılmaktadır.

sukançıg “güzel, harika”, Çince metindeki karşılığı 微妙 *wei miao* (G 12586, 7857) “harika, muhteşem” ibaresidir. Ayrıca bk. 微妙 “Abstruse, recondite, mysterious (anlaşılması zor, derin, gizemli)” (SH, 399a). Krş. [sukançıg] *tatılgı* “lieblich₂ (güzel, hoş)” (BT XXI, 260); *sukançıg tatılgı* 妙 (Semet 2005, 223a); *soyançıy tatılyly* “милый и дорогой; приятный (tatlı ve aziz; güzel)” (DTS, 506b); *sukançıg tatılgı* “lieblichen₂ (güzel₂)” (UW,180a *arhant*); *sogançıg tatılgı* “sevimli, tatlı” (AYS III, III.b.3-4).

sukançıg sözcüğü genellikle *nom* için nitelendirici sıfat olarak kullanılmıştır. Sözcüğün okunuşunda henüz birlik sağlanamamıştır, ancak *sukançıg* yorumu daha baskındır, Clauson *soğançığ* “excellent, wonderful, lovely (güzel, harika, hoş)” şeklinde okur (ED, 814a); DTS’de *soyançıy* “милый, прелестный; положительный (tatlı, sevimli; olumlu)” olarak yer alır (DTS, 506b); Diğer çalışmalardaki farklı okunuşlar şunlardır: Hamilton: *soyançıy* ~ *soyuncıy* (Hamilton, 1986: 249a); A. v. Gabain: *soğançığ*, *soğançığ* (ETG, 294a, b); Kaya: *sogançıg* (665); Bang-Gabain:

soyançıy (TT I,150 ve TT V, B31); Ş. Tekin: *soğançığ* (Ş. Tekin, 1993:48a); Zieme: *suğançıy* (BTXVIII, 224); Röhrborn: *sukançıy* (UW,180a *arhant*); M. Ölmez: *sogançıy* (AYS III, III.b.3 ve HT VI, 1652); Wilkens: *sukançıy* (BT XXV 2, 406b); Raschmann: *sukançıy* (Raschmann 2005, 244); Semet : *sukançıy* 妙 (Semet 2005, 223a); Shōgaito: *soyançıy* (Shō. 2008: 640b); Oda: *soyançıy* (J. Oda, 2010: 256a); Uçar: *sukançıy* (AYS 27, 39) vb.

Sözcüğün etimolojisine gelince: Clauson, ilk bakışta *-çiğ* eki ile türemiş bir sıfat olduğu düşünülen sözcüğün mantıklı bir etimolojik açıklaması olmadığını, bir alıntı sözcük olabileceğini ifade eder (ED, 814a). Gabain *soğançıy* sözünün *-γ-*li olmadığını belirtmekle birlikte farklı lehçelerdeki *soğan* “Zwiebel (soğan)” sözüne dikkat çeker (Gabain 1935, 173: 160). Hamilton çalışmasının sözlük kısmındaki *soğançığ* “yumuşak, iyi hoş” madde başı altında, *soğan* “soğan” + *siğ/çığ* (ETG, 48: 80) şeklinde kısaca açıklamaya yer verir (Hamilton, 1998, 216a); Erdal *küsä-nçığ* ile aynı yapıda olduğunu ve aynı şekilde *sukançığ* sözcüğünün de *suka-nçıy* şeklinde açıklanabileceğini, fakat *suk* “greed, covetousness (hırs, açgözlülük)” kökünden fiil yapan *+A-* türetiminin henüz keşfedilmediğini, *suk+lan-*, *suk+sın-* türevleri biliniyor olsa da **suk+a-* durumunun henüz rastlanmadığını ifade eder (OTWF, 364, 175).

962 (647, 5) efigsiz “süslenmeyen, doğal, doğuştan olan” < *etig* “(Bud. Uyg.) süsleme, süs” (< *et/d- ig*) + *siz*, Clauson *efigsiz* sözcüğünün Budizmdeki *etiglig* teriminin zıddı olarak kullanılan bir terim olduğunu, Çince karşılığı olan 無為 *wu wei* (G 12753, 12521) ibaresinin Skr. *asamskrta* “not subject to cause, condition, or dependence; out of time; inactive; supramundane (sebepl, durum veya bağılılığa tabi olmayan; zaman dışı; durgun/pasif; doğüstü)” teriminin çevirisi olduğunu ifade eder (ED, 54a). Metnimizin Çince paralelindeki karşılığı da 無為 *wu wei* (bk. G, 1552b) ibaresidir (Taishō 454c16). Krş. *itigsiz* “gürültüsüz شأؤقونسز” (Ayup – Sayit AYS, 450).

966 (647, 9) [orn]atur siz olarnı “onları yerleştirisiniz”, boşluk Çince metne göre tamamlandı, bk. 令彼能住 *ling bi neng zhu* “onları yerleştirebilmek/ikamet ettirebilmek” (Taishō 454c18). Berlin fragmanlarında bu kısım korunamamıştır. Krş. R-M (647, 9): [aş]atur; SuvKaya (336): [il]ätür; AYS 27, 063: [orn]atur.

ornat- < *oron* + *a- t-* “(bir şeyi bir yere) yerleştirmek”, Çince metindeki tam karşılığı ise 令...住 *ling ... zhu* (G 7199, 2527) “yerleştirmek, ikamet ettirmek” ibaresidir. Uçar *ornat-* fiilinin Çince metindeki karşılığının 能住 *neng zhu* ibaresi olduğunu savunur (AYS 27, Açıklamalar: 063), oysa 能住 ibaresi “yerleşebilmek, ikamet edebilmek” anlamında olup Uygurca *orna-* fiiline denktir, metnimizde geçen *ornat-* fiilindeki ettirgenlik ise Çince metindeki 令 *ling* (G 7199) “ettirgenlik bildirir: bir işi gerçekleştirmek, gerçekleştirmesine neden olmak; emretmek, komut vermek” ile karşılanır.

970-971 (647, 13-14) arıtı boltukmaz yölüşürügin , yölüşürüp bilgäli “[Buddha’nın Fazilet denizinin] benzerini kıyaslayıp bilmek asla mümkün değildir.”

ifadesinin Çince metindeki karşılığı 非諸譬喻所能知 *fei zhu pi yu suoneng zhi* “[Onunla] karşılaştırılabilecek hiçbir şey bilinmiyor” ibareleridir (Taishō 454c19). Krş. Alm. çev. “man kennt nichts, was mit ihm verglichen werden kann (Onunla mukayese edilebilecek hiçbir şey bilinmemektedir).” (Nobel, 354₉). Metnimizin bu cümlesinde kullanılan *arıtı ... -maz* kalıbı için bk. UW, 194b *arıtı*.

970 (647, 13) boltukmaz < *bol-tuk-maz* “olmaz, olmamak”, Çince metindeki karşılığı 非...能 *fei...neng* (G 3459, 8184) “-A bilmeme, olmama, olmaz” ibaresidir. Ayrıca bk. 1177 (R-M 656/16): *tānlgāli boltukmaz* “karşılama mümkün değil” → Çin. 不能測 *bu neng ce* (G 9456, 8184, 11698) “ölçülemez, ölçmek mümkün değil”.

971 (647, 14) yöläşürügin yöläştürüp bil- “benzerini kıyaslayıp bilmek”, Çince metindeki karşılığı 譬喻...知 *pi yu ... zhi* “benzetip ... bilmek” ibaresidir.

yöläşürüg “benzetme, kıyas” < *yölä-ş-ür-ü+g*; Çince metindeki tam karşılığı 譬喻 *pi yu* “benzetme, örneğin” (G, 1102a) ibaresidir.

yöläştür- “benzetmek, örnek vermek, kıyaslamak” < *yölä-ş-tür-*. Ayrıca bk. 喻 *yu* “örneklemek, ile tanımlanmak” (G 13569); 譬 *pi* “karşılaştırmak, benzetmek” (G 9025).

yöläşürüg ve *yöläştür-* sözlerinin etimolojisine gelince, Clauson *yöläş-* fiilinin *yölä-* kökünden türediğini, etimolojik anlamının “to support one another (bir birine destek olmak)”, asıl anlamının da “to resemble (benzetmek)” olduğunu belirtir (ED, 933a). Ayrıca bk. *yöläşürüg* “Vergleich (benzetme, karşılaştırma, kıyas)” (BT XX, 188b); *yöläşür-üg / yöläşrüg / yöläştrüg* (OTWF, 219); *yölä-ş-* “to resemble” (OTWF, 574); *yöläş-ür-* (OTWF, 725); *yöläş-ür-ü* (OTWF, 732); *yöläştür-* “benzetmek, karşılaştırmak” (BT XXI, 295; ED, 933b); *yöläşürüg* → 喻 (Shō. 2008, 739b). Uçar AYS IX. kitabı konu eden çalışmasında, Ablet Semet’in yayına hazırlanmakta olan bir yazısına atıfta bulunarak, söz konusu fiil kökünün Çince 喻 *yu* ‘to illustrate, metaphor’ (G 13569) karakterinden kaynaklandığını ve bundan dolayı *ü*’lü okunması gerektiğini savunur (AYS IX, 190: 0310 *yöläşürüg* → Çin. 喻 *yu*; < *yöläş-* (< Çin. 喻 *yu*+T. *lä-*).

Eski Uygurca yazmalara bakıldığında, *yölä-ş-* “benzetmek, kıyaslamak” kökünden türeyen sözcüklerin eş anlamlı diğer Uygurca sözcüklerle ikileme olarak da geçtiğini görmekteyiz: *yöläşürüg oğşatıg* (BT XXVI, 16.41); *yöläştürgeli tenkergeli* (BT I, B 240); *yöläşdürsär oğşatsar* (AYS III, 156,10), *yöläşürüg oğşatıg* (AYS III, 177,17-18), *yöläşdürgülüksüz ök oğşatguluksuz* (AYS III, 182, 1-2); *oğşatguluksuz yöläştürgülüksüz* (BT XXI, 0214-0215) vb.; Çince paralelindeki karşılıkları 譬喻 (metnimizde), 喻 (AYS IX, 0310), 譬如 (BT XXI, 0824: *yöläştür-*); vb. olan *yölä-ş-* ile 扶 *fu* (G 3613) “yardım etmek; desteklemek; dayamak, yaslamak” için kullanılan *yölä-* (bk. BT XXV 1, 2931-32) fiillerinin aynı kökten olmadığını gerek anlamı gerekse Çince karşılıklarından görebiliriz. Uçar’ın belirttiği gibi *yölä-* okunuşuna gelince, Gabain 1954’teki Brahmi yazılı metinleri ele aldığı çalışmasında söz konusu fiil öbeğinin Brahmi yazısıyla *yyo lä ś* şeklinde yazıldığını gösterir (TT III, 9: A8; A 8.8); böylece -ö-’lü okuyuşun doğruluğu öne çıkmaktadır; ayrıca bk. *yöläştrüg*

“vergleich (karşılaştırma, benzetme)” ve *yöläştrüg* “vergleichen (karşılaştırmak, denkleme)” (TT III, 104).

972 (647, 15) bir yañlıg “bir tarzda, aynı şekilde/ölçüde” yerine Çince metinde 常 *chang* (G 440) “daima” karakteri yer alır. *bir yañlıg* ibaresi metnimizde “aynı şekilde” anlamının dışında “hep birden, birlikte” anlamında da kullanılmıştır. Metnimizde geçen *bir yañlıg* ibaresinin Çince metindeki karşılıkları (Çince metinde karşılığı bulunmayanlar *kalin siyah* olarak ayrıt edilmiştir) şöyledir:

621 (632/5): *bir yañlıg* → Çin. -; 681 (634/20): *kamagun bir yañlıg* → Çin. 皆 *jie* (Taishō 453c02); 700 (635/16): *bir yañlıg* → Çin. 悉共 *xi gong* (Taishō 453c09); 793 (639/19): *bir yañlıg* → Çin. 俱 *ju* (Taishō 454a14); 849 (642/7): *bir yañlıg* → Çin. 同 *tong* (Taishō 454b05); 947 (646/23): *bir yañlıg* → Çin. -; 1286 (661/10) *alkuka bir yañlıg* 普…一切 *pu...yi qie* (Taishō 455c13); 1407 (666/17) *ürüg uzañı bir yañlıg* → Çin. 常 *chang* (Taishō 456a19); 1486 (670/3): *bir yañlıg* → Çin.-
常 *chang* karakteri ise genellikle Uygurca *ürüg uzañı* için kullanılmıştır:

559 (R-M 629/9): *ürüg uzañı* → Çin. 常 *chang* (Taishō 454a13); 1155 (655/17): *ürüg uzañı* → Çin. 常 *chang* (Taishō 455b7); 1179 (656/18): *ürüg uzañı* → Çin. 常 *chang* (Taishō 455b14); 1407 (666/16): *ürüg uzañı* → Çin. 常 *chang* (Taishō 456a19). Krş. *ürüg uzañı* (951; 646/17) → Çin. 恒 *heng* (Taishō 454c12).

974-975 (647, 17-18) ançak(i)ya ymä tınmaz “azıcık dahi/asla durmaz” ibaresi için Çince metinde 恒不息 *heng bu xi* (G 3919, 9456, 4034) “uzun süre dinlenmemek” ibaresi geçer (Taishō 454c20). “azıcık, biraz, kısa süre” anlamında kullanılan *ançak(i)ya* sözcüğü olumsuzluk eki (-mAz) alan fiillerle birlikte “asla ... değil/-mAz, hiç ... değil/-mAz” anlamını kazanmaktadır. Metnimizde bu satır dışında 671-672 (634, 10-11). satırda görülür: *ançak(i)ya enç ärmäz* → Çin. 不安 (Taishō 453b27). *ançak(i)ya* sözünün “kesinlikle (değil), asla (değil), hiç (değil)” şeklindeki yorumlanması ve örnekleri için bk. UW 2014, 152.

976 (647, 19) [bil]gä äriqliğ “bilge yaratılışlı, bilge tabiatlı”. Boşluk Çince metindeki 智 *zhi* (G 1784) karakterine (Taishō 454c21) göre tamamlandı, krş. R-M (647, 19): (yn)k’ ’ryklyk. Berlin fragmanlarında bu kısım korunamamıştır ve *äriqliğ* yerine *[bi]liqliğ* sözü vardır, bk. Mz 656a (1): //lyklyk.

Uçar çalışmasında *bilgä äriqliğ* ibaresi için “bilgi [ile dolu] muamele” çevirisini yapar (AYS 27, 14). Burada *äriqliğ* sözü Buddha’nın bilge (olan) doğasını/bilge karakterini, yani “doğasında olan bilge(lik) okyanusunun sınırsız ve derin olduğu” özelliğini anlatır. *äriqliğ* için ayrıca bk. UW, 429a-b; krş. *kılık äriğ* “Wandel (değişim, yaşama biçimi)” (BT XXV 1: 1055); *äriğ* “Verhalten, Charakter (davranış, karakter)” (BT XXV 2, 340b); *äriğ* “one’s manner of being” (OTWF, 186-187).

981-982 (648, 2-3) bilü umazlar yarımın “(H.çev.) yarımını [bile] bilemezler”, Çince paralelindeki karşılığı 不能得知其少分 *bu neng de zhi qi shao fen* “Onun az

bir kısmını (dahi) bilemez.” ibareleridir (Taishō 454c22). Krş. Alm. çev. “kōnnten sie niemals auch nur einen kleinen Teil davon erkennen (Onlar, bunun sadece küçük bir kısmını bile asla anlayamaz).” (Nobel, 354).

yarım “yarım; [bir] kısım, [bir] parça”, Çince metindeki 少分 *shao fen* (G 9746 3506) “bir parça, küçük bir miktar, kısmi” içindir. Çoğunlukla Çince metin ile uyum içinde olan Berlin fragmanlarında, burada Çince metinden farklı bir çeviri yer alır, bk. Mz 656 a (5): *yörügün* (ywrwkyn); *yörüg* “anlam, açıklama” sözcüğü Çince metinle örtüşmemektedir. Ayrıca *yarım* sözü “yarım” anlamı dışında metnimizde olduğu gibi “[bir] kısım, bölüm” anlamında da kullanılır, bilgi için bk. OTWF, 295. Ayrıca bk. AYS 27, Açıklamalar: 079 *yarım*.

991-992 (648, 12-13) uluş uluğu tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan “Ülkenin büyüğü kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha” yerine Çince metinde sadece 世尊 *shizun* “dünyanın efendisi” (G, 1224b) ibaresi geçer (Taishō 454c25).

993-996 (648, 14-17) ol kamag bodis(a)t(a)vlar kuvragınıñ bo montag ögdilig ötüglärin äşidü y(a)rılıkap ; ; ; ötrü “o bütün Bodhisattvalar topluluğunun böyle övgülü arzlarını işittikten sonra” ibareleri Uygurca metinde ilave olup Çince metinde geçmez.

ögdilig < *ögdi* “övgü” (< *ög-* “övmek”) + *lig* “praised; praise-worthy (övülen; övgüye değer)” (ED, 104b).

1000-1010 (648, 21-649, 9) bo monçulayu kop [törlüg] kılmış ku<v>ra[tmış] ağır ayıg kılınç[larig] öçürüp ülgülänçsiz täñlänçsiz yeg buyan ädgü kılınçlarig kazganguluk tolp kamag tınl(ı)g oğlanıña ulug asıg tusu kıladaçı burhanlar işin [i]şlädiñizlär tep y(a)rılıkadı ; ; ; “bu böylesi çok çeşitli, [daha önce] işlenen₂ ağır kötü amelleri/günahları silip eşsiz₂ mükemmel sevapları₂ kazanacak, bütün₂ varlıklara fayda sağlayıcı olan Buddhalar işini yaptınız, diye buyudu.” için Çince metinde 能如是讚佛功德，利益有情，廣興佛事，能滅諸罪，生無量福 *neng rushi zan fo gongde, liyi youqing, guang xing fo shi, neng mie zhu zui, sheng wuliang fu*. “[sizin] böylesi Buddha erdemini övüp canlılara fayda sağla, Buddha'nın amellerini geniş yayarak bütün günahları yok edip sayısız sevap yaratabilirsiniz.” ibareleri yer alır (Taishō 454c26-27). Görüldüğü gibi Çince metin ile Uygurca metindeki ifadelerin sıralamasında farklılıklar mevcut, dolayısıyla çalışmamızın metin kısmında Uygurca metin ile Çince metnin denk geldiği kısımları sırasıyla göstermek zordu, şimdi burada şu şekilde ayrı ayrı denkleştirebiliriz:

bo monçulayu kop [törlüg] “bu böylesi çok çeşit” → 能如是讚佛功德 *rushu zan fo gongde* “Buddha(nın) erdemlerini böylece övebilmek”;

kılmış ku<v>ra[tmış] ağır ayıg kılınç[larig] öçürüp “bu böyle çok çeşitli yapılan ağır günahları silip/yok edip” → Çin. 能滅諸罪 *neng mie zhu zui* “bütün günahlar temizleyebilmek”;

ülgülänçsiz täñläñçsiz yeg buyan ädgü kılınçlarığ kazganguluk “eşsiz₂ (ve) yeğ sevaplı amelleri kazanacak” → Çin. 生無量福 *sheng wuliang fu* “sayısız sevab doğmak/ortaya çıkmak”;

tolp kamag tınl(ı)g oğlanıña ulug asıg tusu kıladaçı “bütün₂ canlılara büyük fayda sağlayıcı” → Çin. 利益有情 *liyi youqing* “canlılara faydalı olmak”;

burhanlar işin [i]şlädiñizlär “Buddhaların işini işlediniz/Buddha’ları takip ettiniz.” → Çin. 廣興佛事 *guang xing fo shi* “Buddha’nın amellerini geniş yaymak/yaygınlaştırmak”.

tep y(a)rlıkadı “diye emretti/buyurdu” Uygurca metinde ilavedir, Çince metinde geçmez.

1011-16 (649, 9-14) altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom eligi atl(ı)g nom bitigtä somaketu bodis(a)t(a)v t(ä)ñri t(ä)ñrиси burhanıg ögmäk atl(ı)g säkiz otuzunç bölök “Altın renkli, parlak ışıklı, herşeyden yüce öğreti/sūtra (*dharma*) şâhı adlı sūtra kitabında ‘Somaketu Bodhisattva(nın) Tanrılar tanrısı Buddha’yı Övmesi’ adlı 28. bölüm.” için Çince metinde 金光明最勝王經妙幢菩薩讚歎品第二十八 *jin guangming zui sheng wang jing miao chuang pusa zan tan pin di er shi ba* “Altın ışıklı en muzaffer şâh sūtra, ‘Somakitu Buddha medhiyesi’ adlı 28. bölüm.” ibareleri vardır (Taishō 454c28). AYS’nin X. kitap 28. bölümü burada başlar.

1018-19 (649, 16-17) somaketu bodis(a)t(a)v olormış oronıntın örü turup “Somaketu Bodhisattva oturduğu yerinden ayağa kalkıp” için Çince metinde 妙幢菩薩即從座起 *miao chuang pusa ji cong zuo qi* “*Ruciraketu* Bodhisattva yerinden kalkıp” ibaresi yer alır (Taishō 454c29). Uçar çalışmasında *olormış oronıntın örü turup* ibaresini Türkçeye “sağ tarafta oturduğu yerden ayağa kalkıp” şeklinde aktarır (AYS 28, 93: 07-18), oysa Uygurca metinde “sağ taraftaki” ifadesi için bir karşılık yoktur.

妙幢 “*Ruciraketu*. Name of a Bodhisattva (*Ruciraketu*. Bodhisattva adı)” (SH, 234b). Ayrıca bk. 妙幢 *mañju-dhvaja, rujira-ketu* (Hirakawa, 359a). *somaketu* teriminin açıklaması için bk. AYS 28, Açıklamar: 04 *soma-ketu*.

1021-27 (649, 19-650, 3) [birdin] sıñar oñ [äñnintä]ki ton[ın açınıp] oñ [tizin yerkä] urup ayasın kavşurup t(ä)ñri t(ä)ñrиси burhanka yolaniıp “(H. çev.) Bir yanı[nı], sağ omuzundaki kıyafetini/abasını açıp, sağ dizini yere vurup, ayalarını birleştirerek tanrılar tanrısı Buddhaya yönelip” için Çince metinde 偏袒右肩，右膝著地，合掌向佛 *piantan you jian, you xi zhuodi, hezhang xiang fo* “sağ omuzunu açıp, sağ dizini yere vurup, avuçlarını birleştirerek Buddhaya (yönelip)” ibareleri yer alır (Taishō 454c29-455a1).

Bütün bunlar Budizmde Buddha’ya saygı göstermek için yapılır ve Hint dinî geleneğidir. Eski Hindistan’da rahipler sağ omuzunu çıplak bırakıp sol omuzu üzerine bol dökümlü elbiseler giyerlerdi, bu çeşit cübbenin adı da *kaşāya* (Çin. 袈裟

jia sha)’dır. Bu tür Budist giyisileri iklimi sıcak olan Güneydoğu Asya ülkelerinde Budist rahiplerce giyilmektedir, iklimi soğuk olan Doğu Asya ülkelerinde (Çin, Kore ve Japonya) ise *kaşāya*, iki omuzu da kapatan elbiselerin üzerine giyilir (bk. DBD, 偏袒右肩). **ayasın kavşur-** → Çin.合掌: Beden ve zihin birliğini temsil eden saygı jestidir; açık eller hafif bir oyuk bırakılarak yan yana yerleştirilir (bk. DBD, 合掌). Ayrıca bk. 合十 合爪; 合掌 “To bring the ten fingers or two palms together; a monk's salutation” (SH, 204a).

yolan- ve **yölän-** sözcüklerin harf çevirileri aynı şekilde *ywl’n* olduğu için çoğu zaman ayırıt edilmesi zordur. Burada Çince metinde yer alan 向佛 *xiang fo* “Buddha’ya yönelip” ibaresindeki 向 *xiang* (G 4283) “towards; facing (-e doğru, bu yönde; dönme, çevrili)” karakterine anlamsal olarak en uygun olan biçimi seçmeliyiz, bunun için öncelikle *yölän-* ve *yolan-* fiillerinin köklerine inmek gerekir.

1. yolan- < *yola-* (*vol+a-*) “yola çıkmak” (ED, 919a-b), “вести (getirmek, götürmek, gitmek), сопровождать ? (eşlik etmek?)” (DTS, 271a); *yola-n-* “belirli bir yöne doğru gitmek, kendine bir yol açmak” (OTWF, 630).

2. yölen- < *yölä-* “arkalamak, dayamak, desteklemek” (ED, 919b); “desteklemek; yardım etmek” (DTS, 275b); “desteklemek” (OTWF, 630). Ayrıca krş. *yölä-* “sich wenden (nach) (kendini bir yöne doğrultmak/yönelmek)” → Çin. 向 (BT XXV 2, 448a).

Erdal *yola-n-* ve *yölä-n-* fiillerinin kesinlikle bir birinden ayırıt edilmesi gerektiğini, *yola-n-* < *vol+a-* türevini AYS (Suv. 599, 19) ve HT (HT V 11 b26)’den örneklerle belirtir (OTWF, 630).

Bütün bunlardan yola çıkarak metnimizde olması gereken okunuşun *yölän-* değil *yolan-* olduğu kanaatine varabiliriz, böylece Çince metindeki karşılığı ile de anlam birliği sağlanır. Kaya, AYS’de *ywl’n* harf çevirimli dört sözcüğün hepsini *yolan-* şeklinde okuyup bir madde başı altındana toplamıştır (SuvKaya, 820b). Anlam akışına uygun ve doğru ayırım şu şekilde olmalıdır:

R-M (365,6-7): *kaçıglarka yölänip, kılıp bolarnı tayangu oron* “duyu organlarına dayanarak, bunları dayanacağı yer yaparak”;

R-M (538,17-18): *t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka yolanıp* “tanrılar tanrısı Buddha’ya yönelip”;

R-M (599, 19-20): *birtin yınak yolanıp* “bir tarafa doğru”;

R-M (650,3): *t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka yolanıp* “tanrılar tanrısı Buddha’ya yönelip”.

1027-28 (650, 3-4) yümçiksiz közin tetrü körüp “uyanık gözleriyle dikkatlice bakıp” Uygurca metinde ekleme olup, Çince metinde geçmez.

yümçiksiz “uyanık, dik dik bakan, kırpmayan (göz için)” < *yüm-* “yummak” -*çik* + *siz*.

yum- eylemi Hakaniye Türkçesinde *ü*’lü biçimde de görülmektedir, AYS’de sadece bir kez geçen *yümçiksiz* sözcüğü *yüm-* fiilinin bir türevi olup, Uygurca metinlerdeki *ü*’lü biçimin nadir örneği olsa gerek. Ayrıca bk. *közi yümüglüg* “seine Augen

geschlossen ? (gözleri kapalı)” (HT V:1797). DLT ve KB’de geçen *yüm-* fiili örnekleri için bk. ED, 934a: 1 *yum-*.

1044 (650, 20) ärtiñü <yaraşı> toki[lg] “son derece yerinde olan/yakışık kalan” ifadesindeki *yaraşı* eklemesi Berlin fragmanlarından Mz 248 b (2)’ye göre yapıldı, (*yaraşı* sözü Mz 656 b16’de de yoktur. Ekleme olmaksızın da Çince metindeki karşılığıyla örtüştüğünü belirtmek isterim). Çince metindeki karşılığı 端嚴 *duan yan* “In strict propriety (tam/sıkı uyum içinde olan,)” (SH, 426b) ibaresidir (Taishō 455a04). 端 *duan* karakteri kendi başına “son derece, aşırı” anlamını taşır, ki ŞŞT Uygurca metinde *ärtiñü* sözü ile öne çıkarmış olmalı. Dolayısıyla 端嚴 *duan yan* (G 12138, 13088) ibaresini “son derece görkemli” şeklinde çevirmek mümkün. Ayrıca bk. 端嚴 “Agreeable, seemly. Upright, straight, well-formed, well-proportioned, pleasing, handsome, beautiful. (Skt. *abhirūpa, pratirūpa*; Tib. *tsham pa*). [Charles Muller; source(s): Nakamura, Stephen Hodge]” (DDB).

端嚴 *duan yan* ibaresi metnimizin 1078 (R-M 652, 9). satırında yalnızca *toki[lg]* şeklinde çevrilmiştir (Taishō 455a15); Aynı Çince ibarenin *Aç Bars* metnindeki Uygurca karşılıkları şöyledir:

(345-346; R-M 619.22-23) *körklä kövşäk tokılıg* → Çin. 貌端嚴 *mao duan yan* (Taishō 452c17);

(485-487; R-M 626.3-5) *körkläk(i)yä* → Çin. 端嚴相 *duan yan xiang* (Taishō 452c17).

1045-46 (650, 21-22) yañı tugmış [kün t(ä)ñri] yaltrıtur täg [kök kalığı] “Yeni doğmuş güneş tanrı gök yüzünü aydınlatır gibi”, Çince metindeki karşılığı 如日初出映虛空 *ru ri chu chu ying xukong* “güneş yeni doğup gökyüzünü parlattığı gibi” ibareleridir (Taishō 455a5).

[kün t(ä)ñri] “güneş tanrı”, Çin. 日 *ri*; R-M yayımında boşluk [ay t(ä)ñri ,] şeklinde tamamlanmış, ancak Çince metindeki karşılığı 日 *ri* (G 5642) “güneş; gün” ve ayrıca Berlin fragmanlarından Mz 248 b (3) ile Mz 656 b (17)’lere göre boşluk [kün t(ä)ñri] şeklinde tamamlanmalıdır.

[kök kalığı] “gökyüzünü”, Çin. 虛空 *xu kong* “gök, gökyüzü” (SH, 389b); boşluk Berlin fragmanlarından yararlanarak tamamlanabilir, fakat buna denk gelen iki fragmandaki biçim farklıdır, cümle akışına uygun olanı belirtme durumu ile olan *kök kalığı* şeklindedir, yanı cümlenin öznesi olan *kün t(ä)ñri* gökyüzünü aydınlatır, fragmanlardaki farklı şekiller şöyledir:

Mz 656 b (17-18): → yañı tugmış kün t(ä)ñ[ri yaltrıtur täg] kök kalıkda

Mz 248 b (3): yañı tugmış kün t(ä)ñri yaltrıtur täg kök kalığı ,.

1047-48 (651, 1-2) altun öñlüg yaltrıkı , yipüni yürüñi uz adırthg “Altın renkli ışığı, kırmızısı, beyazı güzel[ce] ayrılmış” için Çince metinde 紅白分明間金色 *hong bai fen ming jian jinse* “kırmızı [ve] beyaz [ışıklar] altın renkten belirgin [biçimde] ayrılmış.” ibareleri yer alır (Taishō 455a5). Krş. Alm. çev.“(Sein) rot-weisser Glanz

stellt sogar die Farbe des Goldes in den Schatten. ((Onun) kırmızı-beyaz ışıltısı, altın rengini bile gölgede bırakır.)” (Nobel, 355₂). *yipün yürüñ* “kırmızı beyaz” birleşigi AYS’de sadece bir kez geçer.

uz “akıllıca, ustaca, uygun; usta; güzel, mükemmel”, *uz* için ayrıca bk.ED, 277b; BT III, 104b; BT VII 100a; BT IX 2, 44b; BT XIII, 241a; BT XXV 2, 432a vb.). Ayrıca bk. Çağdaş Uyg. *uz* “1. Güzel; 2. Usta, akıllı” (UTİL, 1207a: ئۇز).

adırtlıg < *adır-t+lıg* “ayrıt edilebilir; farkedilebilir; ayrıntılı”, Çince metindeki karşılığı 分明 *fen ming* “açık, belirgin, net” ibaresidir, ayrıca bk. 分明 “to clearly distinguish between (birbirinden açıkça ayrıt etmek)” (G, 433a). *adırtlıg* hakkında daha geniş bilgi için bk. UW, 55b-56b. Çince metindeki 分明間 *fen ming jian* (G 3506, 7946, 1601) “araları açıkça ayrılmış” ibareleri için ŞŞT *uz adırtlıg* ifadesini tercih etmiştir.

1057-60 (651, 11-14) kök y(a)ruk[ı]n yaltrıklıg , ražiravart öñlüg [sa]çıñız ol , kara kavuñlar eligläri , [h]ua çäçäk üzä üşmiş täg “Mavi ışıklarla parlayan, lacivert renkli saçınız tıpkı siyah arıların hükümdarları çiçeklerin üzerine toplanmış gibi[dir].” için Çince metinde 頭髮柔軟紺青色，猶如黑蜂集妙華 *toufa rouruan gan qing se, youru hei feng ji miao hua* “saçınız yumuşak [ve] koyu mor rengindedir, tıpkı siyah arılar harika çiçeklerin üzerinde toplanmış gibi.” ibareleri yer alır (Taishō 455a9). *kök y(a)ruk[ı]n yaltrıklıg* ifadesi Uygurca metinde ilavedir, Çince metinde geçmez. Çince metindeki 柔軟 *rouruan* “yumuşak” ibaresi Uygurca metinde geçmezken, 黑蜂 *hei feng* “siyah arı” ibaresi de Uygurca metinde *kara kavuñlar eligläri* “siyah arılar padişahları” şeklinde çevrilmiştir.

ražiravart “mavi, lacivert” < Skr. *rājāvarta* 寶石的一种[天青石，青金石 (Lapis Lazuli)] (Wogihara, 1010b). Sözcüğün Berlin fragmanlarındaki biçimleri farklıdır, bk.: Mz 484 a (5): ražav(a)rt (r’s’vrt); Mz 748 a (2): raž(a)v(a)rt (r’z vrt); krş R-M (651,12): r’syr’v’rt. Sözcüğün Çince metindeki karşılığı ise 紺青 *gan qing* (G 5836, 2184) “koyu mor” ibaresidir. Ayrıca bk. 紺青, 紺青色: *nila, abhinila* (Hirakawa, 929b).

1060-62 (651, 14-16) ögrünçü köñülin täñ köñülin , ärtiñü arıg eñinmiş siz “Sevinçli ve ölçülü gönül ile, çok temiz süslenmişsiniz.” için Çince metinde 大喜大捨淨莊嚴 *da xi da she jing zhuangyan* “Büyük sevinç [ve] büyük itidal ile tertemiz döşenmek.” ibareleri yer alır (Taishō 455a10). Uygurca metne “ögrünçü köñülin täñ köñülin” (H.çev.) sevinçli gönül ile eşit gönül ile” şeklinde çevirilen 大喜大捨 *da xi da she* (G 10470, 4073, 10470, 9790) “büyük sevinç büyük itidal/ölçülü olma” ibareleri Alm. çeviride “Mit grosser Freude und grossem Gleichmut (büyük sevinç ve büyük itidal)” (Nobel, 355₅) şeklindedir. Uygurca metindeki *ärtiñü arıg* “çok temiz” için Çince metinde yalnız 淨 *jing* (G 2177) “temiz, saf” karakteri vardır; Nobel ise “er vollkommen (tamamıyla)” şeklinde çevirir (Nobel, 355₅).

ögrünçü köñül Çince metindeki karşılığı 喜 “*prīti; ānanda*. Joy; glad; delighted, rejoice; to like (sevinç; mutluluk; beğenmek)” (SH, 368b) ibaresidir. Ayrıca krş. 慈

悲喜捨 “kindness, pity, joy, and self-sacrifice (iyilik, merhamet, sevinç, özveri)” (SH, 382b).

tāj köñül Çince metindeki karşılığı 捨 *she* “*upekṣā*, To relinquish, renounce, abandon, reject, give (vazgeçmek, bırakmak, istememek, vermek)” (SH, 351a) ibaresidir. Ayrıca 捨 karakterinin başlıca Budist erdemlerinden ‘vazgeçme erdemi’ olduğu; insanlar ve nesnelere, kendi ve başkaları üzerindeki ayırımı eşit olma durumu; dünyayı ve her şeyi terk edip sevgi ve arzularından kurtulmak olduğu ve diğer anlamları için bk. SH 351a. Nobel Almancaya “Gleichmut (temkin, çölü olma, ağırbaşlılık)” olarak çevirdiği 捨 için ayrıca şu dipnota yer verir: Tib. *btan-snom*s, Wiedergabe von Skr. *upekṣā*, “ein terminus, der die völlige Gleichgültigkeit oder Indifferenz gegenüber den Empfindungen von Lust und Leid bezeichnet (Tib. *btan-snom*s, Skr. *upekṣā*’nin röproduksiyonu, “sevinç ve elem duygularının karşısındaki mutlak kayıtsızlık ve kayıtsızlığı gösteren bir terim)” (Nobel, 355₅, dipnot 2). Ayrıca bkz. AYS 28, Açıklamalar: 50-51.

Çince metindeki bu dinî terimleri Uygurcaya bu kadar anlaşılır biçimde çeviren ŞŞT, sadece Çince ve Uygurcaya değil, Budizme de ne kadar hakim olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

1063-66 (651, 17-20) kamag<da> [b]aşdınkı lakṣanın , äḍgölärin [etiglig , tuy]unmak bölöklüg nom üzä , [tolun bütmiş] özüñüz ol “Hepsinden üstün güzellik alametleri (*lakṣana*) [ve] iyiliklerle süslenmiş, aydınlanma aşamalı öğreti (*dharma*) ile kendinizi eksiksiz tamamlamışsınız.” için Çince metinde 眾妙相好為嚴飾, 菩提分法之所成 *zhong miao xiang hao wei yan shi, puti fen fa zhi suo cheng* “[Buddha] hepsinden mükemmel işaret [ve] erdemlerle süslenmiş, aydınlatma unsurlarından oluşmuştur.” ibareleri vardır (Taishō 455a11). Boşluklar Berlin fragmanları ve Çince metne göre tamamlanmıştır. [etiglig] sözcüğü Berlin fragmanlarında da eksik olduğu için Çince metindeki 嚴飾 *yan shi* (G 13088, 9908) “mükemmel bir şekilde süslenmiş” (SH, 476a) ibaresine göre tamamlandı, bk. Mz 748 a (10): [etig]lig (////lyk). Aynı satırdaki [tuy]unmak sözcüğü ise Berlin fragmanlarına ve Çince metindeki 菩提 *puti* ibaresine göre tamamlandı. Bk. Mz 484 b (4) ve Mz 748 a (10): *tuyunmak* (twywnm’ü)

菩提分法 *puti fen fa* ibareleri Uygurca metne *tuyunmak bölöklüg nom* şeklinde çevrilmiştir; *tuyunmak bölöklük nom* “(H.çev.) aydınlanma bölümlü öğreti” Budizimdeki aydınlanmanın 37 rütbesini gösterir. Ayrıca bk. 菩提分 *bodhyaṅga*, “a general term for the thirty-seven 道品, more strictly applied to the 七覺支 q.v., the seven branches of *bodhi*-illumination. Also 菩提分法 (37 çeşit 道品 ‘aydınlanma aşamaları/rütbeleri’ için kullanılan genel terimdir, daha sık *bodhi*- aydınlanması’nın yedi dalında uygulanır, aynı zamanda 菩提分法 da denir)” (SH, 388a). Budizimdeki 37 aydınlanma kademeleri için bk. SH, 61a: 三十七道品 三十七分法, 三十七菩提分法, 三十七品 The thirty-seven conditions leading to *bodhi*, or Buddhahood; ayrıca bk. AYS 28, Açıklamalar: 055.

1075-76 (652, 6-7) sumer tag tåg ağır ulug , ädgülärin tükäl siz “(H. çev.) Sumeru dağı dibi ağır [ve] büyük erdemlerle tastamamsınız.” karşılığında Çince metinde 佛如須彌功德具 *fo ru xu mi gong de ju* “Buddha Sumeru [dağı] gibi erdemlerle büsbütündür.” ibareleri yer alır (Taishō 455a15). *ağır ulug* Uygurca metinde eklemedir, Çince metinde geçmez. Çince metindeki 佛 ise Uygurca metinde bir sonraki satırın başına *t(ä)ñrim* olarak alınmıştır (1076; R-M 652,7). Bk. Açıklamalar: 1076; 652,7.

須彌 < Toh. A/B *sumer* < Skr. *sumeru* (BT XXV 2, 407a), “the central mountain of every world, tr. as 妙高; 妙光, wonderful height, wonderful brilliancy, etc.; at the top is Indra's heaven, or heavens, below them are the four *devalokas*; around are eight circles of mountains and between them the eight seas, the whole forming nine mountains and eight seas (her dünyadaki merkezi dağ, 妙高; 妙光: harika tepe, muhteşem parlaklık vs.; Indra cennetinin üstü, veya gök kubbe, onların altında dört *devalokas* vardır; çevresinde dağların sekiz çemberi vardır ve onların arasında sekiz deniz var olup, dokuz dağ ve sekiz denizden oluşan bir bütünlüktür)” (SH, 394b).

(1076; 652, 7) tågirmi “dairesel, çepçevre”, Çince metindeki 周 *zhou* (G 2450) “her yer, her taraf” içindir. Berlin fragmanlarında bu kısım korunamamıştır (bk. Mz 748 a 22). Krş. Alm. çev. “überall (her yerde, her tarafta)” (Nobel, 355₇). Uçar çalışmasında Çince metindeki 佛 *fo* karakterine dayanarak *tågirmi* yerine *t(ä)ñrim* sözünü doğru bulur ve bu şekilde düzeltme yapar (AYS 28, Açıklamalar: 66); fakat *tågirmi* sözü St. Pt. ve R-M yayınlarında çok açık bir şekilde *t'kyrmy* harfleriyle yazılmıştır, üstelik Çince metinde de tam karşılığı olan 周 *zhou* karakterini görmekteyiz.

1079-80 (652, 10-11) tüzd[äm] yiği sädräksiz “(H.çev.) düpdüz, bitişik [ve] seyrek olmayan [dişler]”, Çince metinde 齊密 *qi mi* (G 1074, 7835) “düz ve yakın aralıkta/sıkışık” karşılığı bulunur (Taishō 455a16). Krş. Alm. çev. “lückenlos (eksiksiz, tam)” (Nobel, 355₈).

1081-82 (652, 12-13) tängäşisiz uz körklä , tågirmi sizñ yüüzünüz ol “[Tanrım sizin] yüzünüz eşsiz güzel₂ [ve] yuvarlaktır.” için Çince metinde 如來面貌無倫匹 *rulai mianmao wu lun pi* “*tathāgata*’nın yüzü emsalsızdır” ibareleri geçer (Taishō 455a17). *uz körklä tågirmi* “güzel₂ [ve] yuvarlak” ibareleri Uygurca metinde ekleme olup, Çince metinde yoktur.

tängäşisiz < *täj+(g)ä-ş-i+siz* “eşsiz, dengi bulunmayan”, Çince metindeki karşılığı 無倫匹 *wu lun pi* “eşsiz, emsalsız” ibaresidir. *tängäşisiz* sözcüğü DTS’de kapalı e’li biçimde verilir (DTS, 552a: *teñgäşisiz* ~ *teñäşisiz*); ED’de ayrı madde başı olarak yer almazken *tänäş* isim şekli ve *tänäş-* fiil şekli verilir (ED, 526b); Erdal ise *-I/-şI* eklerini ele aldığı bölümde, *tänäş-i* “fitting, equal” maddesini açıklarken *tängäşisiz* ~ *tänäşisiz* sözcüğünün geçtiği metinlere de yer verir, ayrıca ED’de Clauson’un *tänäşi* sözcüğünü ‘*tänäş*’ maddesi altında yorumladığını, eğer böyle bir

sözcükbirimi var ise, bunun *tāñāṣi* sözcüğünün kökü olmadığını dile getirir (OTWF, 343).

tāgirmi “yuvarlak”. Sözcük Berlin fragmanlarında *tnkrym* şeklindedir ve Çince metinle daha uyumludur, bk. Mz 748 a (26): t(ä)ñrim (tnkrym) → Çin. 如來 *rulai*. Metnimizde, Çince metindeki 如來 için kullanılan t(ä)ñrim *siziñ* ibaresinin geçtiği yerler için bk. 1108 (653, 16), 968-969 (647, 11-12), 1072 (652, 3).

Uçar çalışmasında Çince metindeki 面貌 *mian mao* “yüz, görünüm” ibaresini Skr. karşılığı olan *mukha-maṇḍala* terimindeki *maṇḍala* “dairese, yuvarlak” (MW, 775c)’dan yola çıkarak, 面貌 ibaresine “yuvarlaklık” anlamını da yükler ve böylece St. Pt. yazmasındaki çevirinin Berlin Fragmanlarına ve Nobel’in Alm. çevirisine (bk. Nobel, 355: Angesichte) nazaran Çince metne daha yakın hem anlamlı olduğunu savunur (AYS 28, Açıklamalar: 71-72). Ayrıca Çince metindeki 面貌 ibaresinin Sanskritçeleri için verilen Çince (Budist) karşılıklar için bk. *vaktra* → “面, 面頭, 面目, 面貌 (yüz, görünüm)” (Wogihara, 1381a); *mukha-maṇḍala* “面, 面貌, 圓面 (yüz, görünüm, yuvarlak yüz)”.

1082-84 (652, 13-15) oṅaru ävrilmiṣ urun lakṣanin , kaṣ kavīṣiṅta tokilg “Sağa dönük *ūrñālakṣaṇaniz* kaşlarınızın arasında [pek] hoştur.” karşılığında Çince metinde 眉間毫相常右旋 *meijian hao xiang chang you xuan* “Kaşlarınız arasındaki beyaz bukleniz (*ūrñālakṣaṇaniz*) daima sağa dönüktür.” ibareleri vardır (Taishō 455a17).

urun lakṣan < Skr. *ūrñālakṣaṇa* “Bir Buddha'nın kaşları arasındaki yün yumağı/bukle nişanı” (BT XXI, 286; Açıklaması için bk. BT XXI, 177: 249-251), Çince metindeki karşılığı 毫相 *hao xiang* (G 3873, 4249) “kaşların arasındaki beyaz püskül” (bk. DDB: 毫相). Ayrıca bk. *ūrñā* “羊毛, 毫, 眉間白毫; 毫相 (yün, saç/tüy, iki kaşın ortasındaki beyaz tüy; (kaşların arasındaki) püskül)” (Wogihara, 1351b). Çağdaş Uygurcada at vb. ev hayvanlarının alnındaki beyaz tüy için kullanılan *kaşka* sözcüğü de aynı zamanda “diğerlerinden ayran özellik, farklı yeri” anlamında kullanılır, bk. UTİL, 777b: قاشقا.

kaṣ kavīṣiṅ “kaşların ortası/buluşma yeri”, Çince metindeki karşılığı 眉間 *meijian* (G 7714, 1601) “kaş ortası, iki kaşın arası”. 毫眉 “The white hair between Buddha's eyebrows, the 毫相, one of the thirty-two signs of a Buddha (Buddha'nın kaşları arasındaki beyaz saç, yani 毫相: Buddha'nın 32 belirtisinden biri)” (SH, 356a).

眉間白毫相 *ūrñā*. “The curl of white hairs, between the eyebrows of the Buddha, one of the thirty-two signs of Buddhahood (Buddha'nın kaşları arasındaki beyaz saç buklesi, Buddhanın 32 işaretinden/özelliğinden biridir)” (SH, 309b). Ayrıca bk. 眉間白毫 “white soft haire between the eyebrows, a characteristic mark of every Buddha, out of which he is able to light illuminating every universe (kaşların ortasındaki yumuşak beyaz saç, her Buddha'nın karakteristik belirtisidir. Bunun dışında, Buddha bununla her evreni aydınlatan ışık yayabilir.)” (G, 959c).

1084-87 (652, 15-18) yılgu yumşak yıldıırka , yürüñ s(a)parir ärdini täg , kök kalıkta turugma , tolun ayka oğşatı “[yüzünüzdeki] yumuşak₂ ışıltınız, beyaz *sphaşika* mücevheri gibi, gökyüzünde duran dolunaya benzer.” karşılığında Çince metinde 光潤鮮白等頗梨, 猶如滿月居空界 *guang run xian bai deng po li, youru man yue ju kong jie* “[Onun/ürñälakşanınızın] cılası kristal (Skr. *sphaşik*) kadar saf/parlak ve beyazdır, tıpkı gök yüzünde duran dolunay misali.” ibareleri vardır (Taishō 455a17). Krş. Alm. çev. “Sein Glanz ist geschmeidig und ganz weiss wie Bergkristall, gleichwie der volle Mond, der im Luftraum-Element steht (Onun parlaklığı neceftaşı gibi pürüzsüz ve bembeyazdır, tıpkı hava sahası elementlerinden dolunay gibidir).” (Nobel, 356₉).

yılgu yumşak “yumuşak₂”, Çince metindeki karşılığı 潤鮮 *run xian* (G 5732, 4467) “yumuşak ve taze/saf” karakterleridir. **yılgu** sözcüğü AYS’de sadece bir kez burada geçer, ED, DTS ve OTWF’lerde de bulunmuyor. Buna benzer örnek sayabileceğimiz *yılı-* fiili ve *yılıg* sıfatı bulunur *yılıg* kelimesinin *yumşak* sözcüğü ile ikileme olarak TT I’de *yılıg yumşak* “warm und mild” (bk. TT I, 252:173); Maitrsimit’te *yılıg yumşak* “warmen, sanften” şeklinde geçtiğı bilgisi için bk. UW, 279a *avıt-*; BT II’de ise *yılıg yumşak* “milde und Gleichmut” şeklinde (BT II, 52:1260) geçer. Ayrıca bk. OTWF: *yılı-g* (218) ve *yılınçga yumşak* (380).

yıldıırka (yıldıırğa ?) “parlaklık, ışık, cıla” < *yal-* “parlamak, yanmak” -*trı -ka*; Çince metindeki karşılığı 光 *guang* (G 6389) “ışık, parlaklık, ihtişam” (SH, 202a) karakteridir. Krş. 光潤 *guang run* “glossy, shining (cılalı, ışıltı, parlak)” (G, 806a). Ayrıca bk. 光潤 *guang run* “glossy, shining (cılalı, ışıltı, parlak)” (G, 806a) . -*trI-* eki ve türevleri için bk. OTWF, 481-482; -*gA/-kA* eki ve işlevleri için bk. OTWF, §3.323: -*gA* (örneklerde *yıldıırka* sözcüğü yoktur). Erdal çalışmasında, **yıltrı-* fiil şeklinin Uygurca ve Karahanlıca metinlerdeki birer örnekten çıkarılabileceğini ifade eder (örnek için bk. OTWF, 482). Artdamaksıl olan *yıldıırık* sözcüğünün KB’de bir yıldız adı olarak geçtiğini belirtirken Osmanlıca *yıldıırım* sözcüğüne de dikkat çeker. *yaldra-* ve *yaltır-* fiillerinin, aslında *yaltrı-* fiil gövdesinin iki benzer değışkesi olduğunu belirtir. Aynı zamanda, *yılıtr-* ve *yıldra-* fiillerinin de aslında *yaltrı-* fiil gövdesindeki söz başı *y* foneminin, ilk hecedeki ‘A’ sesini daraltmasından oluşan iki benzer varyantı olabileceğini ileri sürer (OTWF, 482); Krş. *yaltrık* < *yaltrı-k* “parıltı, yalkı” (ED, 922a). Ayrıca bk. *yılıtra-* “glänzen (parlamak)” (TT I, 514a); *yaltrı-* “to glimmer (parıldamak)” (OTWF, 481), *yıldıırı-* “to gleam or shimmer (parıldamak veya pırıldamak)” (OTWF, 481-482).

Sözcük AYS’de metnimiz dışında R-M (347, 5)’te şu cümle içinde geçer (bu kısımda da Buddha’ya yönelik övgü ve onun fiziksel güzellikleri söz konusudur):

R-M (347, 5-6): *tüp tüz yıldıırğa erte yürüñ yaltrıklıg* “(Buddhanın dişleri) dümdüz [ve] ışıktan öte parlak[tır] → Çin. 平正顯現有光明 *pingzheng xian xian you guangming* “düz ve doğru görünür, ışınları vardır” (Taishō 422c09); Krş. Alm. çev. “ebenmässig und gerade zeigen sie sich und haben Strahlen.” (Nobel, 158₃).

Uysal, AYS’de geçen *ärtä* sözcüğünü ele alan çalışmasında, *tüp tüz yıldıırğa erte yürüñ yaltrıklıg* ibaresini Türkçeye “kök bitkisi/çiçeğı (üzere) devam ettirip nur

içinde yaşayın.” şeklinde aktarır (Uysal, 2012: 253), kelimelere yanlış anlamlar yüklenmiş ve bu tarz hatalı çeviri yapılmış olmalı. Bu örnekte geçen *ärtä* sözü Uysal’ın verdiği “devam ettirmek” anlamında değildir, doğru anlamı “-dAn daha fazla, öte” şeklinde olmalıdır, Çince paralelinde ise karşılığı yoktur.

yürüñ s(a)parir ärdini täg “beyaz *sphaṭika* mücevheri gibi”, Çince metindeki karşılığı 白等頗梨 *bai deng po li* (G 8556, 10877, 9411, 6888,) “beyazlığı neceftaşı gibidir” ibareleridir. Krş. Açıklamalar: 1220 (658, 20) *yipün saparir ärdinikä oğsatu* → Çin. 赤好如頗梨色 *chi hao ru po li se* (Taishō 455a26-27).

s(a)parir < Toh. B. *spharir* < Skr. *sphaṭika* “kristal, neceftaşı” → Çin. 頗梨 *po li*. *s(a)parir* sözcüğü metnimizde farklı şekilde yazılmıştır, bk. R-M (652, 16): sp’ryr, R-M (658, 13): s’p’ryr, U 2838 arka (6): sp////, Mz 748 arka (4): s’p’ryr. Söz konusu durum bütün AYS metni için de geçerlidir. Skr. *sphaṭika* terimi üzerine açıklamalar için bk. Finch 1988, 61-63: 31b13 ve Finch 1993, 83-84: 515.17.

頗梨 “necef taşı, kaya kristalı. Skr. *sphaṭika* ‘kristal’ teriminin tercümesidir. Yedi mücevherin biridir. 玻璃 karakterleri ile de yazılır.” Kaynak için bk. SH, 462b; Wogihara, 1191a.

1087-90 (652, 18-21) anın amtı yükün[ür m(ä)n ,] antag osuglug bahşika , [alku] ädgülärniñ ornagı , atı [kötrülmiş] kañımka , tep [ögä yükünti] “Onun için ben şimdi öylesi ustada, bütün erdemlerin merkezi [olan] adı yüceltilmiş babama saygıyla eğilirim, diye medhederek (ona) saygıyla eğildi.” ibareleri Uygurca metinde eklemeler olup, Çince metinde geçmez. Boşluklardan yükün[ür m(ä)n ve atı [kötrülmiş] tamlamaları R-M ve Berlin fragmanlarında aynı şekilde mevcuttur.

[alku] boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk. U 905 a (2) ve Mz 748 b (8): alku (”lqw); R-M yayınında ise farklıdır, bk. R-M 652, 19: [’äñ] (”nk).

[ögä yükünti] boşluk R-M (652, 21)’e göre tamamlandı, cümle başından beri Buddha’ya yönelik övgüleri içermektedir, dolayısıyla bu tamlamanın metnin anlam akışına daha uygun olduğu kanaatindeyim. Berlin fragmanlarında ise yerine *tedi* sözü geçer, bu şekilde de tamamlanabilir, bk. Mz 748 b (9): *tedi* (tydy); Uçar ve Kaya da çalışmalarında bunu tercih eder, bk. AYS 28, 80: [tedi ; ;]; SuvKaya (339): [tedi].

1093-97 (653, 1-5) kim s(ä)n somaketu ya bo ögdilig yükünç üzä kamag tnl(i)g oğlanın ädgükä mänjikä yaratguluk keñ alkıg yol orukug açä yada körkütü bertij “(H.çev.) Ki sen ey Somaketu! Bo övgülü hürmet/secde ile canlılar için iyilik (ve) huzur yaratacak [olan] geniş2 yolu2 nasıl [da] açarak2 gösteriverdin.” yerine Çince metinde 汝能如是讚佛，功德不可思議，利益一切 *ru neng ru shi zan fo, gongde bukesiyi, liyi yiqie* “Sizin böylesine Buddha erdemlerinin düşünülemez olduğunu övmeniz bütün [canlılara] fayda sağlar.” ibareleri vardır (Taishō 455a19-20). Krş. Alm. çev. “Dadurch, dass du in dieser Weise die Unvorstellbarkeit der Tugenden des Buddha gepriesen hast, förderst du alle (Sen bu vesileyle Buddha erdemlerin düşünülemezliklerini överek, hepsini teşvik ettin)” (Nobel, 356). Görüldüğü gibi Çince metin ile Uygurca metin birebir örtüşmez. Uygurca metinde geçen *kamag tnl(i)g oğlanın ädgükä mänjikä yaratguluk* yerine Çince metinde 利益

一切 *liyi yiqie* “tümüne fayda sağlamak” ibaresi geçer (Taishō 455a20). *keñ alkıg yol orukug aç a yada körkitü bertij* ibareleri için Çince metinde karşılık yoktur. Çince metindeki 不可思議 *bu ke si yi* (G 9456, 6078, 10271, 5460) “düşünülemez, akıl ermez” ibaresi de Uygurca metinde yoktur.

1093-94 (653, 1-2) ögdilig yükünç “övgülü hürmet, övgülü secde”, Çince metindeki karşılığı 讚佛功德 *zan fo gong de* (G 11532, 3589, 6554, 10845) “Buddha erdemlerini övmek” ibaresidir.

1096 (653, 4) aç a yada körkit- “açarak₂ göstermek”, Çince metinde geçmez. *aç a yada* “açarak, yayarak, ayrıntılı olarak” ikilemesi AYS’de sıkça kullanılan ikilemelerdendir, fakat Kaya ve Uçar çalışmalarında yanlışlıkla *aç a* (“ç”) sözünü *näçä* şeklinde okumuştur, bk. SuvKaya, 339; AYS 28, 87.

1097 (653, 5) bilmäz ukmaz tınl(ı)glar “aydınlanmayan₂ canlılar/varlıklar” için Çince metinde 未知者 *wei zhi zhe* (G 12606, 1783, 542) “henüz bilmeyenler” ibareleri yer alır (Taishō 455a20).

1111 (653, 19) [ürü]g ürgit “her zaman, sonsuza kadar” ikilemesi için Çince metinde yalnız 常 *chang* (G 440) “daima, hep” karakteri vardır (Taishō 455a23). Uygurca metindeki [ürü]g boşluğu da bu Çince karşılığa göre tamamlanmıştır. Uçar *ürüg ürgit* ikilemesinin Çince metindeki karşılığı olarak 常求 *chang qiu* ibaresini gösterir (bk. AYS 29, Açıklamalar: 012), fakat 求 *qiu* (G 2315) “istemek, arzu etmek” karakteri Uygurca metnin aynı satırında yer alan *tiläklig* sözcüğü içindir.

ürgit/ürgüt “her zaman, ebediyen” < *ürüg* “daima”+(*ü*)t (çoğul eki). Sözcük AYS’de sadece bu satırda *ürgit* şeklinde, diğer yerlerde ise *ürgüt* biçiminde geçer, bk. R-M 494/ 17, 517/3, 567/2. Sözcük ED’de yer almazken, DTS’de *ürkit* ve *ürküt* şeklinde verilir (626b: *ürkit*; 627b: *ürük ürkit*); Erdal’ın açıklaması için bk. OTWF, 313-314.

1112-14 (653, 20-22) yükünür m(ä)n [t(ä)ñrim nom är]mäz nomtın tarkarda[çı bilgä bilginiçzkä] “Tanrım, sizin öğreti olmayan öğretiden uzaklaştıran bilgeliğinize saygıyla eğiliyorum.” için Çince metinde 敬禮能離非法慧 *jingli neng li feifa hui* “(Sizin) yanlış öğretilerden (*non-dharma*) uzaklaştıran bilgeliğinize saygıyla eğilirim.” ibareleri geçer (Taishō 455a24).

[nom är]mäz nom “(H.çev.) öğreti olmayan öğreti, sahte öğreti”, boşluk Çince metindeki 非法 *fei fa* (G 3459, 3366) karakterlerine göre tamamlanabilir. Krş. *nom ärmäz* “Skr. adharma, 非法” (BT XXV 2, 391b); *nom ärmäz* “öğreti (Dharma) değil” (AYS III, 31:137,1); *ärmäz* → 非 (Semet 2005, 213a);

法非法 “*dharmādharma*; real and unreal; thing and nothing; being and non-being.” (SH, 274a). Ayrıca bk. 非法 “non- *dharma*, not the *Dharma*; unrighteous, immoral. Incorrect practices; incorrect teachings; wrong discipline; wrong precepts (*dharma* olmayan; kötü, faziletsiz; yanlış uygulamalar; yanlış öğretiler; yanlış disiplin; yanlış

emirler)” (DDB). 非法 teriminin Skr. karşılıkları için bk. Hirakawa, 1250a; Nakamura 1126d.

1115-16 (653, 23-666,1) tüz tutdaçı adırmaz üdürmüz bilgä biligiñiz “eşit tutan, ayrımcı olmayan₂ anlayışınız” için Çince metinde 無分別慧 *wu fenbie hui* “ayrımcı olmayan içgörü/anlayış” ibareleri vardır (Taishō 455a25).

adırmaz üdürmüz “ayırma₂, bir tutma₂” ikilemesinin Çince metindeki karşılığı 無分別 *wu fen bie* (G 12753, 3506, 9155) “ayırım yapmama” ibareleridir. Ayrıca bk. 無分別慧 “nondiscriminating insight (ayrımcı olmayan kavrayış/içgörü)” (DDB).

1118-20 (654, 3-5) tañlançig ärür siz , uğumbar çäçäk täg , alp tuşgulukuñuz üzä “zor karşılaşılması bakımından udumbara çiçeği gibi olağanüstüsünüz/şaşırtıcısınız.” için Çince metinde 希有難見比優曇 *xi you shui jian bi you tan* “görülmesinin zorluğu (bakımından) udumbara (çiçeği)’dan daha nadirsiniz” (Taishō 455a25). Çince Metinde karşılaştırma için kullanılan 比 *bi* (G 8942) “karşılaştırmak; -dAn, -A göre” karakteri geçerken, Uygurca metinde benzetme edatı *täg* “gibi, benzer” yer alır.

uğumbar < Skr. *udumbara* “udumbara ağacı: bir çeşit incir ağacı”. Çince metindeki karşılığı 優曇 *you tan* ibaresidir.

優曇 (優曇鉢) “The *udumbara* tree; supposed to produce fruit without flowers; once in 3,000 years it is said to flower, hence is a symbol of the rare appearance of a Buddha. The *Ficus glomerata*. Also 優曇婆羅; 烏曇跋羅; 鄔曇婆羅. (udumbara ağacı; çiçek açmadan meyve verir; 3000 yılda bir çiçek açacağı söylenir, dolayısıyla Buddha’nın nadir görüntüsünün sembolüdür.)” (SH, 456a).

1120-22 (654, 5-7) tañlançig ärür siz , taglar hanı basmış täg “dağların hükümdarı basmışçasına şaşırtıcısınız/muhteşemsiniz” karşılığında Çince metinde 希有如海鎮山王 *xi you ru hai zhen shan wang* “denizin dağlar hükümdarını bastırması gibi olağanüstüsünüz.” ibareleri yer alır (Taishō 455a26).

Çince metindeki 海 *hai* (G 3767) “okyanus, deniz” karakteri Uygurca metne aktarılmamıştır. Çince metinde denizin dağları basmasından bahsederken, Uygurca metinde sadece dağların bastığı ifade edilir ve dağların neyi bastığı bilinmez. Nobel’in belirttiğine göre 鎮 *zhen* (G 593) “bastırmak, basmak” karakteri Tibetçe çeviride yer almaz (bk. Nobel, 356: dipnot 2). Ayrıca bk. AYS 29, Açıklamalar: 021-023.

1122-23 (654, 7-8) äđgün barça →(düzelti): äđgün barmış a “(H. çev.) Ey güzel[ce] giden! (Skr. *Sugata*)”; Çince metindeki karşılığı 善逝 *shan shi* (G: 9710 9995) ibaresidir (Taishō 455a26). Açıklama için bk. AYS 29, Açıklamalar, 023-024: *edgün barça* (düz. *barmışa*). Dikkat edilmesi gereken bir husus da ünlemlerin ayrı yazılmasıdır; Uçar *barmışa* şeklinde birleşik yazmış, fakat Türkçe çeviride “ey *Sugata*” şeklinde çevirerek *a* ünlemini göstermiştir (bk. AYS 29, 30). Ayrıca bk. *su-*

gata (Wogihara, 1225a); 善逝 “*sugata*, well departed, gone as he should go; a title of a Buddha (*sugata*, iyi ayrılan, gitmesi gerektiği gibi giden; Buddha’nın sıfatlarından biri).” (SH, 369a). *ädgün barmış* açıklaması için bk. UW, 340a. Ayrıca bk. *ädgün barmış* “der in guter Weise Gegangene = Epitheton de Buddha (iyi bir şekilde giden = Buddha’nın sıfatıdır).” (BT XXI, 227).

1124-25 (654, 9-10) taŋlançig ärür siz yavalmış a , bädük küsüşünüz üzä “Ey sakinleştiren/eğiten! Büyük arzunuzla endersiniz!” için Çince metinde 希有調御弘慈願 *xi you diao yu hong ci yuan* “eğitici büyük merhametli isteğinizle inanılmazsınız!” ibareleri vardır (Taishō 455a27). Krş. Alm. çev. “Wunderbar (des) Wagenlenkers mächtigtes barmherziges Gelübde! (Arabacı, merhametli güçlü yeminlerinizle endersiniz. ?)” (Nobel, 356₃). Çince metindeki 慈 *ci* (G 12406) “merhametli, şefkatli” karakteri Uygurca metinde geçmez. Nobel, bu karakterin Tibetçe çeviride de yer almadığını belirtir (Nobel, 356: dipnot 4).

yavalmış < *yaval-* “to be tamed, calmed, quietened (evcilleştirilmek, sakinleşmek, sükun bulmak)” (ED, 877a-b) + *miş* (fiilden isim yapan ek). Çince metindeki karşılığı 調御 *diao yu* (G 11102, 13645) “kontrol etmek, yatıştırmak” ibaresidir. Görüldüğü gibi, Çince metinde Buddha’nın on sıfatından biri olan ‘eğiten, uysallaştırıcı’ özelliğinden bahsedilirken, Uygurca metinde *yavalmış* “uysallaşan, uysallaştırılan” sözcüğü vardır. Metnin anlam bakımından doğru olması için Türkçe çeviride “uysallaştırıcı, yatıştıran” şeklinde almalıyız. Uygurca metinde olması gereken biçim de *yavalturdaçı* olabilirdi. Krş. *yaval-* “ruhig sein (sakin olmak)” (BT XXV 2, 441b); *yaval-* “sanft werden (uysallaşmak, yumuşak olmak)” → Çin. 調伏, *yavaltur-* “schwächen (zayıflatmak, azaltmak)” → Çin. 降伏 (BT XX, 186b) vb.

調御 Skr. *Puruṣa-damyā-sārathi* “to tame and control as a master does a wild elephant or horse, or as the Buddha brings the passions of men under control, hence he is termed 調御丈夫 and 調御師 *Puruṣa-damyā-sārathi* (bir usta olarak bir yabancı fili veya atı evcilleştirmek ve kontrol etmek, ya da bir Buddha olarak erkeklerin tutkularını kontrol altına almak, bu yüzden de 調御丈夫 (*Puruṣa-damyā-sārathi*) veya 調御師 (*Śāstā deva-manuṣyāṇām*) ‘yüce eğitmen’ denilir.” (SH, 444a).

1126 (654,11) şaki baŋlıg “*Śākya* ailesi bireyi/nesli (Skr. *Śākya-vamśa*)”, Çince metindeki karşılığı 釋種 *shi zhong* ibaresidir (Taishō 455a27). Bk. 釋種 “*Śākya*-seed; *Śākya* clan; the disciples of *Śākyamuni*, especially monks and nuns (*Śākya* menşei; *Śākya* kabilesi; *Śākyamuni*’nin müritleri, özellikle rahip ve rahibeler).” (SH, 482a).

(Taishō 455a28) 哀愍利益 *ai min liyi* (G 11, 7919, 6885, 5485) “acıyıp/merhamet edip fayda sağlamak” ibareleri için Uygurca metinde yalnız *asıg tusu kılgal[ı]* “fayda sağlamak için” ibareleri vardır (1129; 654, 14), Çince metinde geçen 哀愍 *ai min* “şefkat göstermek, acımak, merhamet etmek” ibareleri Uygurca metinde yoktur.

1130-32 (654, 15-17) örügün amılın amırtgurmış árür siz , alku kaçıglarıñız irži ya “ey Rři! Bütün hislerinizi huzurlu₂ (bir şekilde) yatıştırmışsınız.” için Çince metinde 牟尼寂靜諸根定 *mu ni ji jing zhu gen ding* “*Śākyamuni*, tüm duyu organlarımızı huzurlu [bir şekilde] yatıştırmışsınız.” ibareleri geçer (Taishō 455a27).

örüg amıl “huzurlu, sessiz, sakin” ikilemesinin Çince metindeki karşılığı 寂靜 *ji jing* (G 931, 2179) ibaresidir, bk. 寂靜 *ji jing* “calm and quiet; free from temptation and distress; *nirvāna* (sakin ve sessiz; günaha sokmaktan ve sıkıntıdan arınmış; *nirvāna*)” (SH, 348a). *örüg amıl* için ayrıca bk. UW, 117a-b.

amırtgur- “yatıştırmak, sakinleştirmek” < **amurt-* (UW, 118a-b), Çince metindeki karşılığı 定 *ding* (G 11248) “yerleştirmek; sakinleştirmek, yoluna koymak” karakteridir. *amırtgur-* fiilinin “geri püskürtmek” (UW, 118b) anlamında, Çince 退 *tui* karşılığındaki kullanımı için bk. AYS VI, Açıklamalar: 0148.

alku kaçıglar “bütün duyular, bütün duyu organları” için Çince metinde 諸根 *zhu gen* (G 2571, 5974) ibaresi geçer, bk. 諸根 “All roots, powers, or organs, e.g. (1) faith, energy, memory, meditation, wiGharibom; (2) eyes, ears, nose, tongue, and body (Bütün kökler, güçler veya organlar, örneğin (1) inanç, enerji, hafıza, meditasyon, bilgelik; (2) gözler, kulaklar, burun, dil ve vücut).” (SH, 450b).

erži ya “ey Rři!”, **erži** (→ *arži*) < Skr. *Rři* “(Budizm’den önceki zamanda *rři*, kâhin, (Budizimde) dođanüstü varlık, keřiř” (UW 2014, 287-289). Sözcük Aç Bars metninde ’rz y (*arži*) şeklinde bir kere geçer (bk. Gulcalı 2013, 78). Metnimizde ’yrsy biçiminde geçerken, Berlin fragmanlarında ise ’rř y şeklinde yazılıdır (bk. U 787 ön 5). Çalıřmamın dizin kısmında St. Petersburg yazmasını esas alınarak *erži* şeklinde verildi. Sözcüğün farklı yazım biçimleri için bk. UW, 287 *arži*. Çince metindeki karřılıđı ise 牟尼 *mu ni* (G 8044, 8194) karakterleridir. Ayrıca bk. 牟尼 “*muni*, A sage, saint, ascetic, monk, especially *Śākyamuni*; interpreted as 寂 retired, secluded, silent, solitary (bir bilge, aziz, zahid, rahip, özellikle *Śākyamuni*; 寂 *ji* ‘sessiz, تنها, yalnız’ ile yorumlanır).” (SH, 216b). Uçar sözcüğü *a* ünlemi ile birleřik olarak yazar (AYS 29, 033: *irjiya*).

1134-36 (654, 19-21) örüg[in] amılın ornatdaçı erür [siz, samadi] dyan içintä “Meditasyon₂ (Skr. *samādhī-dhyāna*) içinde huzurla₂ yerleştiresiniz/yaşatansınız.” için Çince metinde 能住寂靜等持門 *neng zhu ji jing deng chi men* (G 8184, 2527, 931, 2179, 10877,1982, 7751) “*Samādhī* kapısında sakince ikamet edebilirsiniz.” ibareleri vardır (Taishō 455b01). Burada Çince metnin 455a22. satırında başlamış olan ve *bodhi söğüt tãñrisi* (菩提樹神)’nin Buddha’ya yönelik övgüsünün devamı olarak, Buddha’nın ‘*samādhī* kapısında huzurlu bir şekilde yaşadığından bahsedilmektedir. Çince metindeki 門 *men* “A door; gate; a sect, school, teaching, especially one leading to salvation or *nirvāna* (bir kapı; bir mezhep, okul, öğretim, özellikle kurtuluş ya da *nirvāna* için bir yol gösteren).” (SH, 284b) karakteri Uygurca metinde geçmez, yerine *içintä* sözcüğü geçer.

ornatdaçı < *orna* (<*oron-a*)- *t-* “(bir şeyi bir yere) yerleştirmek, kurmak” (ED, 235a-b) – *daçı* (fiilden isim yapan ek). Ayrıca bk. *ornat-* “ansiedeln (yerleşmek,

yerleştirmek)” (BT XX, 172a). Çince metindeki karşılığı 住 *zhu* (G 2527) “yerleşmek, ikamet etmek, yaşamak” karakteridir. Çince metinde Buddha *samādhī* kapısında ‘yaşayan’ olarak övülürken, Uygurca metinde Buddha *ornatdaçī* sözcüğünün harfiyen çeviri anlamıyla ‘yerleştiren, yaşatan’ olarak anlatılmaktadır.

samadi diyan “Versenkung₂, Meditation₂ (derin düşüncelere dalma₂, meditasyon₂)” (BT XXI, 267).

samadi < Skr. *samādhī* “concentration, trance (konsantrasyon, dikkati bir noktaya toplama, kendinden geçme, dalma)” (Edgerton, 568b), Çince metindeki karşılığı 等持 *deng chi* “Holding oneself in equanimity, *samādhī* (kendini temkinli tutma, Skr. *samādhī*).” (SH, 385a) ibaresidir; ayrıca bk. 等持 *deng chi* “Absorption, trance; meditative concentration; maintaining the mind in one-pointed focus on its object. A translation of the Sanskrit *samādhī* (kendini verme, kendinden geçme; meditasyona yönelik konsantrasyon; zihni nesnenin tek noktalı odağı üzerinde korumak”.) (DDB).

dyan < Skr. *dhyāna* “meditation or contemplation; mystic ‘trance’ (tefekkür, derin derin düşünme; büyüleme)” (Edgerton, 287a-b). Çince metinde karşılığı yoktur.

1136 (654, 21) [örügin amılın] bil{t}dürdäçī ärür [siz , täriñtä] täriñ nom tözin “Huzurla₂ çok derin öğreti (dharma) mahiyetini bildirensiniz.” için Çince metinde 能知寂靜深境界 *neng zhi jijing shen jingjie* (G 8184, 1783, 931, 2179, 9823, 2167, 1522) “(O) tamamen sessiz, derin alanları bilir.” ibareleri yer alır (Taishō 455b01). Krş. Alm. çev. “kennt (darum) die völlige ruhigen tiefen Bereiche (Tamamen sessiz, derin sahaları bilir).” (Nobel, 357₄). Çince metindeki 境界 “Sphere, region, realmibaresi (küre, bölge, diyar)” (SH, 421b) ibaresi yerine Uygurca metinde *nom tözin* ibaresi vardır. 境界 ile ilgili diğer açıklamalar için bk. AYS 29, Açıklamalar: 038-039.

1138-40 (654, 23-655,2) [iki adaklıg arasınta] ayaguluk , ilinçsiz amrılımışta turyuk siz “(H.çev.) İki ayaklı[lar] arasında hürmet edilecek, bağımsız[lık ve] huzur [için]de yaşayansınız.” için Çince metinde 兩足中尊住空寂 *liang zu zhong zun zhu kong ji* (G 7010, 11840, 2875, 11945, 2527, 6595, 931) “iki ayaklılar arasında saygıdeğersiniz, boşluk (Skr. *sūnya*) ve huzur (Skr. *sānta*) içinde bulunursunuz.” ibareleri vardır (Taishō 455b02).

[iki adaklıg arasınta] ayaguluk, boşluk Çince metindeki 兩足中尊 *liang zu zhong zun* (G 7010, 11840, 2875, 11945) “iki ayaklılar arasında en yüce(dir)” ibarelerine (Taishō 455b02) ve Berlin fragmanına göre tamamlanmıştır, bk. U 797 b (3). Krş. Almanca “Zweifüßlern (iki ayaklılar)” (Nobel, 357₅); Nobel, ayrıca ibarenin Skr. karşılığını dipnotta belirtir: Skr, *dvipadottama*, “ein Beiname des Buddha (Buddhanın sıfatlarından biri)” (Nobel, 357: dipnot 1).

兩足尊 “the most honoured among men and *devas* (among two-footed beings), a title of the Buddha. The two feet are compared to the commandments and meditation, blessing and wiGharibom, relative and absolute teaching (*Hīnayāna* and *Mahāyāna*), meditation and action (erkek ve *deva*’ların en yücesi (iki ayaklı varlıklar arasında),

Buddha'nın bir sıfatıdır. 'İki ayak' ise emir ve meditasyon, nimet ve hikmet, nispi ve mutlak öğretim (yani *Hīnayāna* ve *Mahāyāna*), meditasyon ve eylemlerin mukayesesidir)" (SH, 250a). *deva* "god (tanrı)" (Edgerton, 270a).

ilinçsiz amrılmış "bağımsız ve huzura ermiş", Çince metindeki karşılığı 空寂 *kong ji* (G 6595, 931) "Immaterial; a condition beyond disturbance, the condition of *nirvāṇa* (manevi; kargaşanın dışında bir durum; *nirvāṇa* hâli)." (SH, 277a) ibaresidir; ayrıca bk. "Emptiness and tranquility, commonly said of the *Hīnayāna nirvāṇa* (boşluk ve sükûnet/huzur, genellikle *Hīnayāna nirvāṇa*sına denir)" (DDB). Krş. Alm. çev. "Leer(heit) (boş)" (Nobel, 357₅); Nobel, söz konusu terimin Skr. metindeki karşılığının *śūnya* olduğunu belirtir (Nobel, 357: dipnot 2). Ayrıca bk. *ilinçsiz amrılmışta turyuk siz* "ihr weilt in Nicht-Anhaftung und Ruhe (O bağımsızlık ve sükûnet içinde yaşar)." (UW, 124b).

1140 (655, 2) şravak tetsilär "śrāvaka müritleri", Çince metindeki karşılığı 聲聞弟子 *sheng wen dizi* ibareleridir (Taishō 455b02). Bk. 聲聞弟子 "The two components of this term, 聲聞 and 弟子 are essentially synonymous, in that both imply having had direct contact with the Buddha (Skt. *śrāvaka*, *śrāvaka-saṃgha*). In some contexts, it could refer to *Hīnayāna* followers as distinguished from *Mahāyāna* (aslında eş anlamlı olan 聲聞 ve 弟子 terimlerinin birleşmesidir, her ikisi de Buddha (Skr. *śrāvaka*, *śrāvaka-saṃgha*) ile doğrudan temasta olduğunu işaret eder. Bazı durumlarda, *Mahāyāna*'dan ayrı olarak *Hīnayāna* takipçilerini ifade eder." (DDB). *tetsi* < Çin. 弟子 (G 10955, 12317) "disciple, disciples (mürit, müritler/öğrenciler)." (SH, 236b).

Śrāvaka "a (Buddhist) disciple, in *Mahāyāna* texts regularly used followers of the *Hīnayāna* ((Budist) öğrenci/mürit, *Mahāyāna* metinlerinde düzenli olarak *Hīnayāna* takipçileri için kullanılır)." (Edgerton, 535a). Ayrıca bk. 聲聞 *śrāvaka*, "a hearer, a term applied to the personal disciples of the Buddha, distinguished as *mahā-śrāvaka*; it is also applied to hearers, or disciples in general; but its general connotation relates it to *Hīnayāna* disciples who understand the four dogmas, rid themselves of the unreality of the phenomenal, and enter *nirvāṇa*; it is the initial stage (dinleyici, Buddha'nın *mahā-śrāvaka* gibi seçkin öğrencileri için uygulanan bir terimdir; aynı zamanda genel dinleyiciler ve öğrenciler için de kullanılır; ancak genel çağrışım olarak *Hīnayāna* müritlerini gösterir, ki onlar dört çeşit dogmayı kavrayan, kendilerini olağanüstü gerçekdışılıktan kurtaran ve *nirvāṇa*'ya girenlerdir; bu ilk aşamasıdır)." (SH, 462a).

1142 (655, 4) alku eṭiglig nomlarnıñ , tözi "bütün tedarikli/donatılmış öğretilerin aslı/özü" için Çince metinde 一切法體性 *yi qie fa ti xing* (G 5342, 1552, 3366, 11025, 4600) "bütün sutraların özü/aslı" ibareleri geçer (Taishō 455b03). *eṭiglig* ibaresi Çince metinde yoktur. Ayrıca bk. *eṭiglig nom* : *samskṛtadharmā* → Çin. 行法 (BT XXI, 243). Çince metindeki 法體性 *fa tixing* "dharma özü" ibareleri Uygurca metne *nomlarnıñ tözi* "sûtra/dharma'ların aslı" şeklinde çevrilmiştir. Ayrıca bk. 體

性 “*ātmakatva; dharmatā*; the essential, or substantial nature of anything, self-substance (temel, asıl, veya bir şeyin somut niteliği, kendi-özü).” (SH, 488b). Krş. 法體 “Embodiment of the Law, or of things. Elements into which the Buddhists divided the universe (SH, 274a).

1143-44 (655, 5-6) kamag tınl(ı)g arkası , yok kuruğın amrılır “Bütün canlılar topluluğu yok[luk]₂ ile huzur bulur.” yerine Çince metinde 一切眾生悉空寂 *yi qie zhong sheng xi kong ji* (G 5342, 1552, 2901, 9865, 4138, 6595, 931) “Bütün canlıların hepsi boştur.” ibareleri vardır (Taishō 455b03). Krş Alm. çev. “sämtliche Wesen sind alle leer (Bütün varlıkların tümü boştur).” (Nobel, 357). Aynı cümlenin Röhrborn’un sözlüğündeki çevirisi için bk. *die Schar aller Wesen ist leer* (Skr. *śūnya*) und ruhig (tüm varlıklar topluluğu boş ve sessizdir) (UW, 124a). Görüldüğü gibi ŞŞT, Çince metni çevirirken daha anlaşılır bir şekilde yorumlamıştır.

1144-47 (655, 6-9) ürüg uzatı öyür m(ä)n , burhanların [ädg]üsin , ürüg uzatı körügsäyür[m(ä)]n , burhanların ät’özin “sürekli (olarak) Buddhaların erdemlerini düşünüyorum, daima Buddhaların vücudunu görmek istiyorum.” karşılığında Çince metinde 我常憶念於諸佛, 我常樂見諸世尊 *wo chang yi nian yu zhu fo, wo chang le jian zhu shizun* “ben sürekli Buddhaları hatırlarım (ve) sürekli Buddhaları görmek arzusundayım.” ibareleri yer alır (Taishō 455b04). [ädg]üsin ve ät’özin sözleri Uygurca metinde ekleme olup, Çince metinde geçmez.

öyür < ö- “düşünmek; hatırlamak” - (*y*)ür (geniş zaman eki), Çince metindeki karşılığı 憶念 *yi nian* (G 5370, 8303) “derinlemesine düşünmek; akılda tutmak” (G, 669c) ibaresidir. Ayrıca bk. 憶念 “to keep in mind (akılda tutmak)” (SH, 447b).

burhanların [ädg]üsin “Buddha’ların erdemlerini”, boşluk R-M yayımında (plk)wsyn şeklinde tamamlanmış; Kaya ise [b(ä)lg]üsin şeklinde aktarmıştır, bk. R-M (655, 8) ve SuvKaya, 340. Ancak Çince metinde geçen 憶念於諸佛 *yi nian yu zhu fo* “Buddhaların (erdemlerini) hatırlamak/zikretmek” ibarelerine göre boşluğun [ädg]üsin şeklinde tamamlanması daha uygundur. Bk. 憶念 “to keep in mind “akılda tutmak, hatırlamak” (SH, 447a); ayrıca bk. “the continual remembrance of the virtues of Amitâbha Buddha, or remembrance of his vows. To recite the name of Amitâbha Buddha (*Amitâbha* Buddha’nın erdemlerini sürekli hatırlamak, ya da O’nun yeminini hatırlamak. *Amitâbha* Buddha’nın adını ezbere söylemek/zikretmek)” (Charles Muller, DDB). Uçar ise Çince metne göre değil cümlenin anlamına göre [ädg]üsin şeklinde tamamlar, bk. AYS 29, Açıklamalar: 048.

burhanların ät’özin “Buddha’ların vücudunu”, Çince metindeki karşılığı 諸世尊 *zhu shizun* (G 2571, 9969, 11945) “dünyanın efendileri, yani Buddhalar” ibaresidir.

1148-49 (655, 10-11) ağır ayag köñül “saygılı₂ gönül/düşünce”, Çince metindeki karşılığı 愍重心 *yin zhong xin* (G 13239, 2880, 4562) “saygılı gönül/zihniyet” ibareleridir (Taishō 455b05). Çince metindeki bu ibare Nobel tarafından “im Herzen

eifrige Hochschätzung (kalpteki arzulu / arzu dolu hürmet)” şeklinde çevrilir (Nobel, 357), Krş. *bir ikintişke ağır ayag köñülin* “mit respektvoller Verehrungs–Gesinnung (hürmetkâr saygı temayülü ile)” (UW, 293b).

懃重 “Respect; honoring; gravely, respectfully (saygılı, şereflendirme, usulca, hürmetle)” (DDB). *ağır* “verehrt, respektiert, angesehen (saygılı, hatırlı)” → Çin. 重 *chung* “schwer, schätzen, achten (ağır, hürmet etmek, saymak)” için bk. UW, 66a. Ayrıca bk. 懃重心 = Skr. *ādara* (Hirakawa, 498b); Skr. *ā-dara* “respect, regard, notice; care, trouble (saygı; özen, zahmet).” (MW, 138a).

1150 (655, 12) kertütün kälmiş kün t(ä)ñri “gerçeklikten gelen güneş tanrı”, Çince metindeki 如來日 *ru lai ri* (G 5668, 6679, 5642) “*Tathāgata* güneş (tanrısı)” ibareleri içindir (Taishō 455b05).

如來日 “寶相日 the *Tathāgata* day, which is without beginning or end and has no limit of past, present, or future (*Tathāgata* günü, yani başlangıcı ve sonu olmayan veya geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek zaman sınırı olmayan).” (SH, 210b). Krş. 如來日: Skr. *tathāgata-sūrya, saṃBuddha-sūrya* (Hirakawa, 345b).

1151-52 (655, 13-14) yertinçünün yegi “yeryüzünün en iyisi” karşılığında Çince metinde 世尊 *shi zun* “the Lord of the World or the world-honored One, – Buddha, Skr. *lókajyēshtha* (dünyanın efendisi veya dünyanın onurlusu)” (G, 1224b).” ibaresi yer alır (Taishō 455b06).

Çince metinde geçen 世尊 *shi zun* ibaresi Uygurca metne farklı ifadelerle aktarılmıştır, örneğin:

- 550-551 (628, 23-629,1) tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan;
- 893-894 (644, 5-6) tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan;
- 919 (645, 8) tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan;
- 923-924 (645, 12-13) t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan;
- 991-992 (648, 12-13) uluş ulugı tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan;
- 1106-1107 (653, 14-15) t(ä)ñri t(ä)ñri[s]i burhan;
- 1117 (654, 1) t(ä)ñrim;
- 1147 (655, 9) burhan;
- 1151-1152 (655, 13-14) yertinçünün yegi;
- 1170 (656, 9) t(ä)ñrim;
- 1185-1186 (657, 1-2) tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan;
- 1209-1210 (658, 2-3) t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan;
- 1273-1274 (660, 20-21) uluş ulug[ı tükäl] bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi [burhan];
- 1298-1301 (661, 22-662, 2) [atı kötrülmiş] ayagka tægimlig on[küçlüg ulug] *y(a)rlıkançuçı köñüllüg tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan;*
- 1327-1328 (663, 5-6) atı kötrülmiş ayagka tægimlig t(ä)ñrim;
- 1346 (664, 1) atı kötrülmiş t(ä)ñrim;
- 1437-1438 (667, 23-668, 1) atı kötrülmiş t(ä)ñrim;
- 1473 (669, 13) t(ä)ñrim;

1506-1506 (670, 23-671, 1) *tü*[käl bilgä t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi] burhan.

1153 (655, 15) köñlümtä idi koğmayın “gönlümden hiç atmayayım”, Çince metindeki karşılığı 心不捨 *xin bu she* (G 4562, 9456, 9790) “gönül bırakmıyor/vaz geçmiyor” ibareleridir (Taishō 455b06). 心不捨 için ayrıca bk. DDB: 心不捨 “not relinquishing, not dispassionate toward; not indifferent to”. Uygurca metindeki *idi* “hiç, asla” sözcüğü Çince metinde yoktur.

koğmayın < *koğ-* “bırakmak, terk etmek, vazgeçmek” -*ma* (olumsuzluk eki) -*yın* (tekil 1. kişi istek kipi). Çince metindeki karşılığı 不捨 *bu she* (G 9456, 9790) “terk etmemek, bırakmamak, vazgeçmemek” ibaresidir.

1154-55 (655, 16-17) ürüg uzağı yerinüyü , yaşım [tökül]zün anı üçün “ (H.çev.) sürekli acı çekip (göz)yaşım dökülsün onun için” için Çince metinde 悲泣流淚情無間 *beiqi liulei qing wujian* “aralıksız acı çekip göz yaşları akıtan kalp” ibareleri geçer (Taishō 455b07). *anı üçün* ibaresi Uygurca metinde eklemidir, Çince metinde yoktur. *ürüg uzağı* ifadesi genellikle 常 *chang* karakterini karşılamışken, burada 無間 *wujian* (G 12753, 1601) “*av̄ici*, uninterrupted, unseparated, without intermission (kesintisiz, ara vermeden, sürekli)” (SH, 383a) ibaresi için kullanılmıştır. Nobel dipnotunda 悲泣流淚情 ibaresinin çevrilmesinin güç olduğunu, Tibetçe “*rab-tu gduñ sems* ‘(mit von Kummer) gepeinigte Herzen’ (kederle) eziyet çekmiş kalpler” ibaresinin kısaltması olduğunu belirtir (Nobel, 357: dipnot 3).

yaşım [tökül]zün boşluk R-M yayınında [tükä]zün olarak tamamlanır (R-M 655, 17), Kaya da bu şekilde aktarır (SuvKaya, 340). Berlin fragmanlarında bu satırlar korunamadığı için sadece Çince metne bakarak karşılaştırma imkanına sahibiz. Çince metindeki 流淚 *liulei* (G 7248, 6856) “yaş dökmek, ağlamak” ibaresine uyumlu olması için boşluk *yaşım [tökül]zün* şeklinde tamamlanabilir. Ayrıca bk. “Tränen vergiessend (gözyaşları döken)” (Nobel, 357₇). Uçar da çalışmasında Çince metne dayanarak boşluğu [tökül]zün biçiminde tamamlar (AYS 29, Açıklamalar: 057).

Altına çizmek istediğim diğer husus ise Çince metne rağmen, öncelikle Uygurca metnin anlam akışına uygun olduğu için **yaşım [tükä]zün** ifadesi de oldukça anlamlıdır, böylece *ürüg uzağı yerinüyü , yaşım [tükä]zün anı üçün* cümlesi “sürekli üzülmekten dolayı (göz)yaşım tükensin.” şeklinde çevirilir. Zaten ŞŞT Çince metni çevirirken zaman zaman kendi ilavelerini eklemenin yanı sıra, bazen farklı ifadeleri kullanarak Uygurca metni zenginleştirmeye çalışmıştır. Metnin anlam bütünlüğüne aykırı olmadığı için R-M yayınındaki tamlamayı da yanlış sayamayız.

1155-57 (655, 17-19) ürüg uzağı ermäksiz , tapınu udunu [yer]mäyın “Daima₂ sıkılmadan saygı gösterip yermeyeyim.”, Çince metindeki karşılığı 常得奉事不知厭 *chang de feng shi bu zhi yan* (G 440, 10842, 3574, 9990, 9456, 1783, 13031) “(Ona) yorulmak bilmeden daima saygı göstereyim.” ibareleridir (Taishō 455b07). Krş. “möchte ich nie überdrüssig werden, ihm Huldigung zu erweisen (Bana sonsuza dek dost yüzünü göster!)” (Nobel, 357₇).

ermäksiz “sıkılmadan, usanmadan” < *er-* “sıkılmak, bunalmak” -*mäk* + *siz*.

Krş. *ermäk* “Verachtung, Schmähung (aşağılamak, küçük görmek) → 損害” (BT XXV 2, 363b); “usanç” (ETG, 275b); ayrıca krş. *ermäksiz* “kullanışsız, hayati olmayan, gerçek dışı” (DTS, 181a). *ermäksiz* sözcüğünün AYS’de *yalkmaksız* sözcüğüyle birlikte ikileme olarak geçtiği satırlar için bk. *ermäksiz yalkmaksız* (R-M 249, 22-23); *ermäksizin yalkmaksızın* (R-M 235, 10-11). *er-* fiili tüm AYS metninde, R-M (72, 20) ve R-M (655, 18) dışında, hep IV. kitap içinde geçmektedir, bk. SuvKaya, 509.

tapın- udun- “hizmet etmek₂, saygı göstermek₂, ibadet etmek₂” ikilemesi için Çince metinde 奉事 *feng shi* “to serve; to wait on (-e hizmet etmek, tapmak)” (G, 444c) ibaresi geçer.

[yer]mäyin < *yer-* “tiksinmek, yermek, hoşlanmamak”, Çince metindeki karşılığı 不知厭 *bu zhi yan* (G 9456, 1783, 13031) “iğrenmek bilmemek, iğrenmeden” ibareleridir. Boşluk R-M yayınında (qwt)m’yyn şeklinde tamamlanmıştır, Kaya ve Uçar da [kod]mayın olarak aktarır, bk. SuvKaya, 340; AYS 29, 059. Gerçi *kodmayın* “bırakmayayım” tamlaması cümlenin anlam akışıyla uyumlu gözükse de Çince metindeki 厭 *yan* (G 13031) “tiksinmek, iğrenmek” karakterinden ötürü **[yer]mäyin** “tiksinmeyeyim; yermeyeyim” sözcüğünün daha doğru olduğu kanaatindeyim. Bk. *yer-* “iğrenmek, hiç hoşlanmamak, azarlamak” (ED, 955a: 2. *yer-*); “schlechtmachen (kötülemek, karalamak)” (BT IX, 148a); *yermäk* “Verachten (küçümsemek, hor görmek)” (BT XX, 187a). Ayrıca 厭 *yan* → *yer-* “verabscheuen (tiksinmek, nefret etmek)” için bk. Semet 2005, 180.

Metnimizde geçen *kodmayın* ve Çince karşılığı için ise bk. 1153 (655, 15): *kodmayın* → Çin. 不捨 *bushe* (Taishō 455b06).

1157-58 (655, 19-20) yalvarur m(ä)n küsüyü , [yarlıkançuç]ı köñül turgurzun “umutla yalvarırım, şefkatli gönül yaratsın (diye)” için Çince metinde 惟願世尊起悲心 *wei yuan shizun qi bei xin* “sadece tanrım(ın) şefkatli gönül yaratmasını dilerim.” ibarelerini görmekteyiz (Taishō 455b08). Taishō yayınında, 惟 *wéi* (G 12596) “only, but for” karakteri geçerken, diğer nüshalarda (三 *san*, 宮 *gong* ve 西 *xin*) 唯 *wéi* (G 12594) “only, but for” karakteri yer aldığı, Çince metnin dipnotunda belirtilmiştir (Taishō 455b08, dipnot 7). Fakat her iki karakter aynı anlamı taşır, ve bu fark cümlenin anlamında bir değişiklik yaratmaz.

[yarlıkançuç]ı köñül: Boşluğun tamamlanabilmesi için tek yardımcı Çince metindir, Berlin fragmanlarında bu kısım eksiktir. R-M yayınında da tamamlama yapılmamıştır (655, 20). Uçar ise Çince metindeki 世尊 *shi zun* ibaresine dayanarak boşluğu [yertinçünün yegine] şeklinde tamamlar (AYS 29, Açıklamalar: 059-060). Oysa ki boşluktan sonraki ‘ı’ (y) harfi ve ardından gelen *köñül turgurzun* ifadesi, üsetelik Çince metindeki 起悲心 *qi bei xin* (G 1070, 8779, 4562) “merhametli/şefkatli gönül yaratmak” ibareleri bizim bu boşluğu *[yarlıkançuç]ı köñül turgurzun* şeklinde tamamlamamıza ışık tutar. Krş. “ein Herz von Erbarmen erzeugen (merhametli kalp üretmek)” (Nobel, 357₈). Hem bu ifadeler bütün AYS’de

sık sık kullanılan karşılıklardır. 世尊 *shizun* ise Uygurca metne aktarılmamış olabilir ve bu durum cümlenin anlam bütünlüğünü de etkilemez. 世尊 ibaresinin Uygurca metindeki karşılıkları farklıdır, bunun için bk. Açıklamalar: 1151-1152.

1159 (655, 21) [körkitzün maña körklä] kırtışın , uzatı “(H. çev.) göstere bana hoş yüzünü daima”, Çince metindeki karşılığı 和顏常得令我見 *he yan chang de ling wo jian* “hoş yüzünü bana daima göstere.” ibareleridir (Taishō 455b08). Krş. “mich immerdar sein freundliches Angesicht sehen lassen! Ben samimi yüzünü sonsuza dek göreyim!” (Nobel, 357₈). Boşluk sadece Çince metnin yardımıyla tamamlanabilir, Berlin fragmanlarında bu kısım korunamamıştır. Çince metindeki 和顏 *he yan* (G 3945, 13110) “samimi/hoş yüz” ibaresi Uygurca metinde [körkle kırtış] şeklinde olabilir. Ayrıca krş. 和顏 “a pleasant countenance, (hoş teveccüh/yüz)” (DDB), Skr. *anabhyasūyat* (Hirakawa, 253a).

Çince metindeki 得我見 *de ling wo jian* (G 10842, 7199, 12680, 1671) “bana/bize göstere” ibaresi yerine Uygurca metinde [körkitzün maña] ifadesi olmalı. Metnimizin diğer yerlerinde de bu şekilde denklikler mevcuttur, örneğin:

698 (R-M: 635, 14) *körkitiñlär biziñä* → Çin. 令我見 (Taishō 453c08);

1180 (R-M: 656, 19) *körkitzün* → Çin. 令睹見 (Taishō 455b14).

Uçar çalışmasında boşluğu [körügseyür m(e)n körkle] şeklindeki tamamlar (AYS 29, Açıklamalar: 061). *körügseyür* “görmeyi istemek” fiiline uygun olması için Çince metinde de istek bildiren bir fiil -örneğin 願 *yuan-* olması gerekirdi, fakat Çince metinde ettirgenlik bildiren 得令...見 *de ling ... jian* “-e göstermek” şeklinde fiil kalıbı yer almaktadır ve bu Uygurca metindeki karşılığı *kör-kit-zün* olmalıdır.

(1160-62; 655,22-656,1) [atı kötrülmiş] t(ä)ñrim siz [ulatı kamag şravak] arhant tetsiläriñiz birlä arıg ol “Adı yüceltilmiş tanrım, siz ve bütün *śrāvaka* arhant müritleriniz tertemizsiniz.” için Çince metinde 佛及聲聞眾清淨 *fo ji sheng wen zhong qing jing* “Buddha ve dinleyicileri (Skr. *śrāvaka*) tertemizdir.” ibareleri bulunur (Taishō 455b09). Krş. Alm. çev. “Die Buddhas und die Mengen der Hörer (der Srāvakas) sind völlig rein (Buddhalar ve dinleyici kitle (*Srāvakas*) tamamen paktr).” (Nobel, 357₈).

Uygurca metindeki eksik kısım için Çince metinde 佛及聲聞眾 *fo ji sheng wen zhong* (G 3589, 841, 9883, 12651, 2901) “Buddha ve *śrāvaka* topluluğu” ibareleri vardır. 佛 karakteri ile *t(ä)ñrim siz* ibareleri örtüşür, fakat başka ek ifadeler de olabilir, dolayısıyla kesin olmamakla birlikte [atı kötrülmiş] *t(ä)ñrim siz* şeklinde bir tamlama yapılabilir. 及 *ji* karakteri için de *ulatı* sözcüğü düşünülebilir. Çin. 及 → Uy. *ulatı* için bk. BT XX, 191a. Ayrıca 聲聞 *sheng wen* ise Skr. *Śrāvaka* teriminin karşılığıdır, 聲聞 ve *Śrāvaka* ibareleri için bk. Açıklamalar: 1140 (655, 2). 眾 *zhong* karakteri için de [kamag]...*birlä* şeklinde bir tamlama yapılabilir, krş. *zhong* 眾 → *alku, kamag* (BT XX, 195a); *zhong* 眾 → *kamag...+lAr* (Semet 2005, 205).

(1161; 655, 23) **arhant** < Skr. *arhant* “the ideal personage in Hīnayāna Buddhism, fourth and last stage in religious development (*Hīnayāna* Budizmindeki üstün/ideal bir şahsiyet, dinî gelişmedeki dördüncü ve son aşamadır)” (Edgerton, 67b). Çince metinde karşılığı yoktur.

(1162; 656, 1) **tetsi** < Çin. 弟子 *di zi* (G 10955, 12317) “an immediate disciple (doğrudan/birincil mürit)” (G, 1359b); “Disciple, disciples (mürit, müritler).” (SH, 236b).

1166 (656, 5) yelvi kömān sakıg “aldatmaca₂ serap/yalgın”, Çince metindeki karşılığı 幻焰 *huan yan* (G 5088, 13151) “hayali ışıltı” ibareleridir (Taishō 455b10).

yelvi kömān “sihir, büyü, sihirli, büyüleme, gözbağı” ikilemesinin Çince metindeki karşılığı 幻 *huan* karakteridir, bk. 幻 “Skr. *māyā*. illusion, hallucination, a conjurer’s trick, jugglery, one of the ten illustrations of unreality (yanılsama, sanrı/halisinasyon, bir büyücünün hilesi, hilebazlık, gerçek dışılığın on örneğinden biri).” (SH, 149a). *yelvi* sözünün kapalı *e* ile okunuşu kabul edilmesine rağmen *-i-* ‘li okuyuşu öne süren açıklamalar için bk. Uçar, 2013b: 121–130. Tokyürek, *yelvi kömān* ibaresini “aldatma ve aldanma” şeklinde çevirir (Tokyürek 2015, 590:2436).

sakıg “mirage (serap, yalgın)” < *sakı-* “to appear faintly (hafifçe görünmek)” -*g* (bk. ED, 808a; OTWF, 200). Çince metindeki karşılığı 焰 *yan* “Flame, blaze; *nirvāṇa* (parlaklık, şule, ışıltı)” (SH, 377a) karakteridir. Uçar çalışmasında *sakıg* sözcüğünü “düşünce” olarak çevirir (AYS 29, Çeviri: 066-72).

1168-69 (656, 7-8) nirvan tegmä edi nom “Nirvāṇa denilen asıl öğreti” için Çince metinde 涅槃甘露法 *nie pan gan lu fa* (G 8263, 8618, 5832, 7369, 3366) “Nirvāṇa iksiri (gibi) öğreti” ibareleri yer alır (Taishō 455b11). Krş. Alm. çev. “*Nektar (-gleichen) dharma des Nirvāṇa (Nirvāṇa iksiri (gibi) öğreti)*” (Nobel, 357₉). Ayrıca Taishō 454c15’te de geçen 甘露 *gan lu* ibaresi ve Uygurca metindeki karşılığı olan *noş* sözcüğü için bk. Açıklamalar: 958-960 (647, 1-3).

edi nom “asıl nom, sahip nom”, *’ydy* harfçevirimli sözcük *nom* ile birlikte sadece AYS’de, bu satırda geçer. *idi* “asla, hiç” şeklinde okunduğunda cümlelerin anlamıyla örtüşmez, ancak *edi* “sahip” şeklinde okunmalı ki Çince metin ile birebir denk gelmesi bile bir anlam kazandırabilir. *edi nom* için Çince paralelinde 甘露法 *gan lu fa* (G 5832, 7369, 3366) “The ambrosial truth, or rain, i. e. the Buddha truth (mükemmel hakikat, veya yağmur, yani Buddha gerçeği).” ibaresi yer alır (SH, 195b).

AYS’de “sahip, sahibi” anlamında hem *edi* hem de *eyä* sözü karışık kullanılmıştır, bu özellik metnimizde de rastlanmaktadır, bk. R-M (629/17), R-M (668, 7): *eyä+si* → Çin. 主 *zhu*. Ayrıca AYS’de bu iki sözcüğün birlikte ikileme olarak geçtiği örnek için bk. R-M (704, 21-22) = SuvKaya 34p: *nom tözi ärsär ... iyä eçi tetir* → Çin. 法性是主 *fa xing shi zhu* (Taishō 407a29).

1169-70 (656, 8-9) b(ä)lgürtdäçi tolp kamag äd[gü] ädrämlär tilgäniyä (düz. terginin) “(Buddha’nın) bütün₂ güzel erdemler[inin] toplamını ortaya çıkarana”,

Çince metindeki karşılığı 能生一切功德聚 *neng sheng yiqie gongde ju* (G 8184, 9865, 5342, 1552, 6554, 10845, 3061) “(Buddha’nın) büttün erdemlerinin toplamını/birikimini ortaya çıkarabilmek.” ibareleridir (Taishō 455b11). Krş. Alm. çev. “die ganze Fülle der Tugenden erzeugen (erdemlerin bütün toplamını oluşturmak).” (Nobel, 357₉).

b(ä)lgürtäçi (< *b(ä)lgü+r-t-däçi*) “ortaya çıkarıcı, belirleyici”, ayrıca bk. *b(ä)lgürtäçi* “zum Vorschein bringend (öne çıkarıcı)” (BT IX 2, 74a). Çince metinde karşılığı 能生 *neng sheng* (G 8184, 9865) “doğurabilmek, ortaya koyabilmek, meydana getirebilmek” ibaresidir. *b(ä)lgürt-* için bk. “make manifest, display, bring forth’ (açıkça göstermek, sergilemek, ortaya çıkarmak)” (OTWF, 766). Ayrıca *b(ä)lgür-* → Çin. 生 karşılaştırması için bk. BT XX, 157b; BT XXI, 232.

tilgäniyä → düz. **terginin**: St. Pt. yazması ve R-M yayınında *tylk’nyy’* harfçevirimli olan sözcük için Çince metinde 聚 *ju* (G 3061) “toplamak, birleştirmek, bir araya gelmek” karşılığı bulunur. Bir yazım yanlışı olduğu muhtemeldir, Çince metindeki karşılığına ve cümlelerin anlamına en uygun düzeltmenin *terginin* şeklinde olduğu kanaatindeyiz: *terginin* “toplama, yığına” < *tergin* < *terig* (<*ter-ig*) +*in*. Bk. *terig* “assembly, accumulation (derleme, birikim)” (ED, 543a-b); *tergin* “gathered together, a concentration (bir araya toplanan, yığına)” *ter-ig* “an accumulation (birikim, yığın)” (OTWF, 207). *Tergin* sözü Aç Bars metninde şu şekilde rastlanır: R-M (614. 9-10) *kurtlarını koşuzlarını terginin* → Çin. 蟲所集 *chong suo ji* (Taishō 451c17), bk. Gulcalı 2015, 234.

Farklı okuyuşlar için bk. SuvKaya (340): *tilkän(ä)yin*; Ayup – Sayit, AYS (656, 9): *tilgäniya*; Uçar: *tilknäyin* (düz. *turgurzun*) (AYS 29, 072). Uçar çalışmasında Çince metindeki 能生 karakterlerine göre *turgurzun* olarak düzeltme yapar, bk. AYS 29, Açıklamalar: 072 *tilknäyin* (düz. *turgurzun*); ancak 能生 ibaresi yukarıda açıkladığım gibi, *b(ä)lgürtäçi* sözünün karşılığıdır, benzer örnekler için bk. 1113: *tarkardaçi* → Çin. 能離 (Taishō 455a24); 1133: *kigürdäçi* → Çin. 能入 (Taishō 455a29); 1135: *ornatdaçi* → Çin. 能住 (Taishō 455b01); 1137: *bil{t}düirdäçi* → Çin. 能知 (Taishō 455b01) vb.

聚 “*samāsa* ; assemble, collect; an assemblage (toplamak, biriktirmek; birleştirme, toplama, küme).” (SH, 427b). Ayrıca bk. 功德聚 “The assembly of all merit and virtue, i. e. the Buddha; also a *stūpa* as symbol of him (tüm fazilet ve erdemlerin birleşmesi, Buddha; bir *stūpa* da onun sembolü olabilir)”. (SH, 168a).

1172 (656, 11) maitri , y(a)rıkancuçı “şefkatli₂/merhametli₂” ikilemesi için Çince metinde 慈悲 *ci bei* (G 12406, 8779) “şefkat ve merhamet, şefkatli, merhametli” (SH, 399b) ibaresi yer alır (Taishō 455b12). Ayrıca bk. 慈悲 “Especially the selfless compassion of the buddhas and bodhisattvas, where self-benefit is forgotten for the sake of saving all sentient beings (Skt. *karuṇā*, *maitrī*; Pāli *metti*). The single logographs of 慈 and 悲 are sometimes understood as being synonymous, but they are also some times separated into the meanings of 'kindness' 慈 (*maitrī*) and

'pity' 悲 (*karuṇā*) (DDB); Krş. 慈 *karuṇā* (Hirakawa, 483b), 悲 *maitrī, maitra* (Hirakawa, 497b).

1173 (656, 12) sakınu yetinçsiz “düşünüp ulaşılamaz, kavranılamaz” için Çince metinde 不思議 *bu si yi* (G 9456, 10271, 5460) “inanılmaz, tasavvur edilemez” ibareleri vardır (Taishō 455b11).

yetinçsiz “ulaşılamaz, yetinilmez”. St. Pt. yazmasında *yetinçsiz* sözcüğünden önce, her harfin altında birer tane olmak üzere üç nokta ile birlikte yazılan üç harf görmekteyiz: ㄩㄨㄉ (*yeŋ*). Muhtemelen bir yazım yanlışı olmalı ve aktaran bunu belirtmek için noktalarla özellikle işaretlemiş olmalıdır. R-M yayınında sadece *yetinçsiz* sözcüğü vardır. Aynı durum –noktalarla işaretleme– St. Pt. yazmasının 662/19. satırında da görülür: *bo ' ç m '* (noktalar alt çizgisi ile ifade edildi) *çambudivip*; R-M (662, 19): *bo çambudivip*.

1174-76 (656, 13-15) arhant pratyekabuđlar bilgi üzä , nāñ bilgülük ärmäzlär “Arhant pratyekabuddhalar bilgisi ile asla bilemezler.” için Çince metinde 聲聞獨覺 非所量 *sheng wen du jue fei suo liang* (G 9883, 12651, 12073, 2216, 3459, 10211, 7015) “Śrāvākalar ve *Pratyekabuddhalar* [bile] ölçemezler.” ibareleri vardır (Taishō 455b13). *arhant* ve *bilgi üzä nāñ* ibareleri Çince metinde geçmez, ayrıca *bilgülük ärmäzlär* “bilemezler” yerine Çince metinde 非所量 *fei suo liang* “ölçülemez” ibareleri geçer.

pratyekabuđ << Skr. *pratyekabuddha* “a Buddha for himself alone, who has won enlightenment but lives in solitude and does not reveal his knowledge to the world; in Mahāyāna-texts often mentioned with *śrāvakas* (followers of Hīnayāna) and bodhisattvas (Mahāyānists).” (Edgerton, 379a); Çince metindeki karşılığı 獨覺 *du jue* “*pratyekabuddha*, one who seeks his own enlightenment (*pratyekabuddha*, kendi aydınlanmasını amaçlayan biri)” ibaresidir (SH, 448b). 聲聞 *śrāvakas* (→ Uy. *śravak*) açıklaması için bk. Açıklamalar: 1140.

1176-77 (656, 15-16) bodis(a)t(a)vlar küçi üzä ymä täñlägäli boltukmaz “Bodhisattvalar gücü ile dahi kıyaslanamaz.”, Çince metindeki karşılığı 大仙菩薩不能測 *da xian pu sa bu neng ce* (G 10470, 4449, 8581, 9530, 9456, 8184, 11698) “*Maharşilar* [ve] *Bodhisattvalar* [dahi] kıyaslayamaz/tahmin edemez.” ibareleridir (Taishō 455b13). Çince metindeki 大仙菩薩 ibareleri yerine Uygurca metinde yalnız *bodis(a)t(a)vlar* sözcüğü vardır, Uygurca metindeki *küçi üzä ymä* ibareleri Çince metinde geçmez, *täñlägäli boltukmaz* “kıyaslanamaz” için Çince metinde 不能測 “ölçülemez, anlaşılamaz” ibareleri yer alır. 大仙 “*Maharşi*, Great sages, applied to Buddhist saints as superior to ordinary ‘immortals’; also to sravakas, and especially to Buddha.” (SH, 85a).

täñlägäli boltukmaz “kıyaslanamaz, kıyaslanması mümkün olmaz”, Çince karşılığı 不能測 *bu neng ce* “ölçülemez, ölçmek mümkün değil” ibaresidir. Ayrıca

bk. 970 (647, 13) *boltukmaz* → Çin. 非...能 *fei...neng* (G 3459, 8184) “-A bilmeme, olmama, olmaz”.

1181-82 (656, 20-21) üç törlüg [kılınçlar üzä] ärinöksüz tapınayın “Üç türlü amel ile erinmeden (Buddha’ya) tapayım.” için Çince metinde 三業無倦奉慈尊 *san ye wu juan feng ci zun* (G 9552, 12991, 12753, 3147, 3574, 12406, 11945) “üç amel ile yorulmadan Maitreya’ya saygı göstereyim.” ibareleri vardır (Taishō 455b15). Çince metindeki 慈尊 *ci zun* “merhametli olan, şefkat sahibi” ibaresi Uygurca metinde geçmez. Krş. Alm. çev. “dem Herrn der Barmherzigkeit (merhamet efendisi)” (Nobel, 358); Ayrıca bk. 慈尊 “The compassionate honoured one, *Maitreya* (şefkatli şerefendirilmiş kimse, *Maitreya*).” (SH, 400a).

üç törlüg [kılınçlar üzä] “üç çeşit amel ile”, boşluk Çince metindeki 三業 *san ye* “üç iş/amel” ibaresine göre tamamlanabilir, Berlin fragmanlarında bu kısım eksiktir.

三業 = **üç törlüg kılınçlar** “*trividha–dvāra*, (身) amel, (口) söz ve (意) düşüncelerin üç karması veya yöntemi. Ayrıntılı bilgi için bk. SH, 68b.

ärinöksüz “yılmadan, yorulmadan” (UW, 430b), < *ärin- ök* + *süz* (OTWF, 259), Çince metindeki karşılığı 無倦 *wu juan* (G 12753, 3147) “yorulmadan” ibaresidir.

1182-84 (656, 21-23) [tugmak] ölmäktin t(ä)rk ü[dün taşgaru ünüp kertü töz]kä barayın [tep ötünti ;] “doğum ve ölümden (Skr. *samsāra*’dan) hemencecik dışarı çıkıp gerçek öze [geri] varayım, diye arz etti.” için Çince metinde 速出生死歸真際 *su chu shengsi gui zhenji* (G 10330, 2620, 9865, 10280, 6419, 589, 936) “hızlıca *samsāra*’dan çıkıp nihai gerçeğe geri döneyim.” ibareleri yer alır (Taishō 455b15). Metnimizin bu kısımları Berlin frafmanlarında korunamadığından, boşlukları tamamlayabilmek için yardımcı olarak R-M yayını ve Çince paraleline bakabiliriz. Bunlardan biri olan [tugmak] sözcüğü de R-M yayını ve Çince metne göre tamamlanmıştır: bk. R-M (656, 21) : *twqm’q*; Çin. 生死 → [tugmak] ölmäk.

t(ä)rk ü[dün taşgaru ünüp] “hızlıca dışarı çıkıp”, boşluk Çince metindeki 速出 *su chu* “(-dan) hızlıca çıkmak” ibarelerine göre tamamlanabilir. Krş. R-M (656, 22): [üdüün ...]; AYS 29, 085: [üdüün taşgarıp ,]. Ayrıca krş. *taşgaru ün-* “herausziehen” → 出 (BT XXV 2, 410b);

[kertü töz] “gerçek öz, gerçek varlık”, boşluk Çince metindeki 真際 *zhen ji* (G 589, 936) “gerçek, gerçeklik” ibaresine göre tamamlanabilir, bk. 真際 “the region of reality, ultimate truth, idem 真實際 (gerçekliğin bölgesi, nihai/kesin gerçek, 真實際 ile aynı anlamdadır).” (SH, 333b). Krş. R-M (656, 22): [ançulayu kälmiş]; AYS 29, 086: [çin kertü töz]. St. Pt. yazması ve R-M yayınında, 656. sayfanın son satırı +*kä* ile başladığı hâlde, Uçar çalışmasında satır başını [çin kertü töz]kä şeklinde verir (bk. AYS 29, 086). Ayrıca krş. *çin kertü töz* “die wahre₂ Wurzel” → 實, 真實, 根本 (BT XXI, 241); *kertü tüp* “das Wahre Extreme” → 實際 (Semet 2005, 102); *kertükä bar-* “zum Wahren (zum Nirvāṇa)” → 歸真 (Semet 2005, 199 bb).

[tep ötünti ;] boşluk R-M yayınına göre tamamlandı, bk. R-M (656, 23): (typ ’wytwnty ,, ,,). Metnin devamı olan 1187 (657, 3). satırında yer alan *bo ötüigin*

äşidü ibaresindeki *ötüg* sözcüğü de bu tamlamayı destekler niteliktedir. Krş. AYS 29, 086: [„, tep dedi „].

1185-89 (657, 1-5) anta ötrü tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan bodi sögüt t(ä)ñrisiniñ bo ötügin äşidü y(a)rılık , bodi sögüt t(ä)ñrisinä aña inçä tep y(a)rılıkadı “Ondan sonra kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha, Bodhi ağaç tanrı[ça]sının bu arzını işitip, Bodhi ağaç tanrısına şöyle buyurdu.” için Çince metinde 爾時世尊聞是讚已，以梵音聲告樹神曰 *er shi shizun wen shi zan yi, yi fan yin sheng gao shu shen yue* “O zaman Buddha (*lokanātha*) bu övgüleri işitince, yankılı sesiyle Ağaç tanrısına (şöyle) dedi:” ibareleri geçer (Taishō 455b16). Çince metinde geçen 以梵音聲 “yankılı ses ile” ibaresi Uygurca metinde yoktur; ayrıca Çince metindeki 樹神 *shu shen* (G 10090, 9819) “ağaç tanrısı” (SH, 388b) terimi Uygurca metinde *bodi sögüt t(ä)ñrisi* “bodhi ağaç tanrısı” şeklinde yer alır, krş. Alm. çev. “*bodhi*-Baumes (*bodhi*-ağaç)” (Nobel, 358). Ayrıca Çince metindeki 讚 *zan* (G 11532) “övmek, methetmek” karakteri yerine Uygurca metinde *ötüg* “rica” sözcüğü geçer, ancak Berlin fragmanlarında ise Çince metne daha yakın olarak *ögmäk* “övmek” sözcüğü vardır, bk. U 880 a (2): *ögmäkin* (‘wykm’kyn).

梵音 “(1) Brahmā voice, clear, melodious, pure, deep, far-reaching, one of the thirty-two marks of a Buddha. (2) Singing in praise of Buddha (1. Brahmā sesi, berrak, ahenkli, saf, derin, uzun-erimli, Buddhanın 32 işaretinden biri; 2. Buddha’yı överek şarkı söylemek).” (SH, 355a). Krş. 梵音聲 “melodious voice, Pure, resounding voice, with which the buddhas expound the Dharma “saf, yankılı ses, Buddha’nın dharma/sutrayı yorumlama sesi.” (DDB), Uygurca metinde karşılığı yoktur, Alm. çev. için bk. Nobel: “Brahmān-Stimme (Brahmān-ses)” (Nobel, 358).

1190 (657, 6) tözün t(ä)ñri kızı ya “Ey asil tanrıça!”, Çince metindeki karşılığı 善女天 *shan nǚ tian* (G 9710, 8419, 11208) “erdemli tanrıça” ibaresidir (Taishō 455b17). Krş. Alm. çev. “gute Göttin (iyi tanrıça)” (Nobel, 358). Uygurca metinde geçen *ya* bir ünlem edatıdır ve *kızı* sözcüğünden ayrı yazılmalıdır. Krş. SuvKaya (341): *kızıya*; AYS 29, 093: *kızıya*.

1191-92 (657, 7-8) ezügsüz igidsiz [kön]i kertü arıg süzök “kusursuz₂, doğru₂ (ve) temiz₂” için Çince metinde 眞實無妄清淨 *zhen shi wu wang qing jing* (G 589, 9947, 12753, 12503, 2188, 2177) “gerçek, hilesiz, tertemiz” ibareleri geçer (Taishō 455b17-18).

1194 (657, 10) nomlug ät’öz “öğretili vücut, *dharma*-vücut” yerine Çince metinde 妙相 *miao xiang* (G 7857, 4249) “muhteşem özellikler: Buddha’nın 32 işaretinden biri gibi özellikler” karşılığı bulunur (Taishō 455b18).

1194-95 (657, 10-11) ög- [kü]lä- “övmek₂/methetmek₂” yerine Çince metinde 宣揚 *xuan yang* (G 4805, 12876) “duyurmak, ünlendirmek, tanıtmak” karşılığı bulunur

(Taishō 455b18). Ayrıca bk. 宣 “Proclaim; spread abroad; widespread (duyurmak; dışarıya yayılmak; yaygın).” (SH, 300a).

1195-96 (657, 11-12) bo buyan ädgü kılınçı içintä (düz. küçintä) “(H. çev.) Bu sevaplı₂ (Skr. *punya*) amelin gücüyle/sayesinde”, Çince metindeki karşılığı 以此功德令 *yi ci gong de ling* (G 5462, 12387, 6554, 10845, 7199) “Bu erdeminden dolayı” ibaresidir (Taishō 455b18).

küçintä düzelti Berlin fragmanlarına ve metnin anlam akışına göre yapıldı, bk. U 783 a (1) + U 2837 b (1) + U 791 a (1): kılınçı küç[in]tä; U 880 b (1): kıl[ı]nç küçintä. Ayrıca Çince metindeki karşılığı olan 以 ... 令 *yi... ling* “...sebebi ile/nedeniyle” ibaresi de bunu doğrulamaktadır. St. Petersburg yazması ve R-M yayınında ise *içintä* (‘yçynt’) sözcüğü geçer. Krş. AYS 29, 099: içintä (düz. *kılınç küçintä*) → Çin. 以 *yi*.

1197-1201 (657, 13-17) adın kim kayu tınl(ı)glar ymä birök bo ögdi üzä meni ögsärlär , olar barça nom tatıglıg mängü mäñi tugmaksız nom [ka]pıgıña kirgäylär tep y(a)rılıkadı “Diğer hangi canlılar yine ola ki bu övgü ile beni överlerse, onlar[ın] hepsi öğreti (*dharma*) tadındaki ebedi mutluluğ[un] doğumsuz sūtra kapısına [doğru] girecekler, diye buyurdu.” karşılığında Çince metinde 一切有情同所修習, 若得聞者, 皆入甘露無生法門 *yi qie youqing tong suo xiu xi, ruo de wen zhe, jie ru gan lu wu sheng fa men* “Bütün canlılar (içinde bunu) uygulayanlar olsun işitenler olsun hepsi nektar/iksir (gibi), doğmayan öğreti kapısına [doğru] girecekler.” ibareleri vardır (Taishō 455b19-20). Bu satırlarda Uygurca metin ile Çince metin ifade açısından belirgin fark göstermektedir. Krş. Alm. çev. “und alle Wesen werden sich darin vertiefen, und alle, die es zu hören bekommen, werden in das Tor des Nektar (-gleichen), allerhöchsten dharma eintreten (ve bütün mahlukat ona dalacak ve onu işitenlerin hepsi iksir (gibi) kapıya, her şeyden üstün öğretiye girecekler).” (Nobel, 358). Görüldüğü gibi ŞŞT’nin Uygurca metne *tugmaksız* şeklinde aktardığı 無生 *wu sheng* (G 12753, 9865) “doğmayan, yaratılmamış” ibaresi Nobel tarafından “allerhöchsten (en yüksek)” olarak çevirilir, ve Nobel dipnotunda Tibetçedeki ‘*bla-na-med-pai . . . chos*’ ibarelerine Çincedeki 無上法 ibaresinden yalnız 無 karakterinin örtüşüğünü; dolayısıyla 生 *sheng* karakterinin 上 *shang* olarak okunabileceği görüşünü belirtir (Nobel, 358: dipnot 4).

nom tatıglıg “öğreti tadı olan, öğreti lezzetinde”, Çince metindeki karşılığı 甘露 *gan lu* ibaresidir, 甘露 için bk. Açıklamalar: 958 (647, 1). Ayrıca 甘露 ibaresinin metnimizdeki farklı karşılıkları için bk. 958-960 (647, 1-3) ve 960 (647, 3): 甘露 → *noş tatıglıg*; 1168-1169 (656, 7-8): 甘露法 → *edi nom*.

nom [ka]pıgıña “öğreti kapısına”, Çince metindeki karşılığı 法門 *fa men* (G 5690, 3366, 7751) “sūtra (*dharma*) kapısı” ibaresidir; bk. 法門 “*dharmaparyāya*. The doctrines, or wiGharibom of Buddha regarded as the door to enlightenment (öğretiler, aydınlanma kapısı olarak kabul edilen Buddha ilmi)” (SH, 273b). Krş. Alm. çev. “dasTor ... des *dharma* (dharma kapısı)” (Nobel, 358).

St. Petersburg yazmasında ve Berlin fragmanlarında *kapıgıña* şeklinde geçerken, R-M yayınında *tatıgıña* şeklindedir (R-M 657, 17); ancak Çince metinle daha uyumlu olanı *kapıgıña* sözüdür. Bk. St. Petersburg (657, 17): [ka]pıgıña (//pyqynk’); U 880 b (4): kapıgıña (q’pyqynk’); U2837 b (4): k[apıgıña] (q’////////); Uçar ise çalışmasında, *tatıgıña* şeklinde verir (AYS 29, 104; Açıklaması için bk. s. 47: 103-104).

1204 (657, 20) sarasvatī t(ä)ñri kızı “Sarasvatī tanrıça” için Çince metinde 大辯才天女 *da bian cai tian nü* (G 10470, 9209, 11496, 11208, 8419) “Sarasvatī tanrıça” ibareleri yer alır (Taishō 455b21).

t(ä)ñri kızı “tanrıça”, Çince metindeki karşılığı 天女 *tian nü* “tanrıça” (bk. SH, 144b) ibaresidir. *t(ä)ñri kızı* terimi harfiyen “tanrı(nın) kızı” şeklinde de çevrilebilir, ancak burada Budizmdeki tanrıçaları, özellikle *Sarasvatī* tanrıçasını gösterir; Çince metindeki karşılığı da 女天 karakterleridir, krş. 1190 (657, 6) *t(ä)ñri kızı* → Çin. 女天 (Taishō 455b17); 1207 (657, 23) *t(ä)ñri kızı* → Çin. 女天 (Taishō 455b23).

sarasvatī < Skr. *sarasvatī*, Çince metindeki karşılığı 大辯才天 *da bian cai tian* “*Sarasvatī*” ibaresidir. 大辯天 “*Sarasvatī*, konuşma, belâgat, edebiyat ve müzüğün annesi olarak bilinir. Çince metinlerde bir nehri tarif eder; bir tanrıç adı, o cennetten inerek dil ve edebiyat üzerindeki buluşlarını Bhārata bilgeliği ile insanlığa sunar, Bhārata adı da buradan gelir. Bazen bir kuğu olduğu varsayılır, belagat veya edebi şıklık onunla birleşmiştir. Bazen bir erkek olarak ortaya çıksa da çoğu zaman bir bayandır ve birkaç çeşidi vardır.” (bilgi için bk. SH, 95b).

大辯才天女 veya 辯才天女 ibareleri de *Sarasvatī* için kullanılır, bk. 辯才天女 = Skr. *Sarasvatī* (Hirakawa, 1140b); Skr. *Sarasvatī*’nin ayrıntılı açıklaması için bk. MW, 1182b: Śarasvatī. Ayrıca bk. 妙音天 “(妙音樂天) *Sarasvatī*, the wife or female energy of Brahmā. Also called 辯才天 (辯才天女)” (SH, 236a).

1210 (658, 3) takşutsuz “şiir olmayan, nesir”, Çince metindeki karşılığı 直言詞 *zhi yan ci* (G 1846, 13025, 12401) “düz ifade/dil” ibaresidir (Taishō 455b24).

1212 (658, 5) yükünür m(ä)n “saygı ile eğilirim”, karşılığında Çince metinde 南無 *nan wu/na mo* “ibadet veya saygı dolu selam; alçakgönüllülükle inanmak, Skr. *namah*” (G, 1007c) ibaresi vardır (Taishō 455b25). Krş. Alm. çev. “Verehrung (saygı, tapma)” (Nobel, 358). Çince 南無 ibaresinin izahı için ayrıca bk. Nobel, 358: dipnot 6; SH, 298a. Metnimizin diğer yerlerinde geçen aynı ifade için Çince paralelinde 敬禮 *jing li* “saygı ile selamlamak” ibaresinin yer aldığını görmekteyiz, bk. 1087, 1108, 1110, 1112, 1114.

1213-14 (658, 6-7) köni tüz tuyugh “doğru (ve) eşit duyan→ mükemmel aydınlanan”, Çince metindeki karşılığı 正等覺 *zheng deng jue* ibareleri olup (Taishō 455b25), doğrudan çevrildiğinde “doğru (ve) eşit hisseden” (G 687, 10877, 2216)

anlamındadır, ŞŞT Uygurca metne doğrudan çevirisini aktarmıştır; Budizmdeki anlamı için bk. 正等覺 “*samyagbuddhi*, or *-bodhi*; the perfect universal wisdom of a Buddha (*samyagbuddhi*, veya *-bodhi*; bir Buddha'nın mükemmel evrensel bilgeliği).” (SH, 193a). Ayrıca bk. 正等覺 “to perfect enlightenment, one of the ten epithets of the Buddha. (Mükemmel aydınlanma, Buddhanın on sıfatından biri).” (DDB). Görüldüğü gibi mütercim 正等覺 ibaresini Uygurcaya çevirirken karakterlerin doğrudan anlamını tercih etmiştir. Bk. 正 “doğru” (SH, 192b); 等 “denk, eşit, düz” (SH, 384b); 覺 “hissetmek, fark etmek; uyanmak” (G 2216), krş. 覺 “*bodhi*, from *bodha*, ‘knowing, understanding’, means enlightenment, illumination; 覺 is to awake, apprehend, perceive, realize; awake, aware; (also, to sleep). It is illumination, enlightenment, or awakening in regard to the real in contrast to the seeming; also, enlightenment in regard to moral evil.” (SH, 480a). Krş. Alm. çev. “dem vollkommen Erleuchteten (mükemmel aydınlanmış)” (Nobel, 359).

tuyuglı “duyan, farkına varan, uyanan” < *tuy-* *uglı* (iş yapanı bildirir; bk. ETG, 52: 111.). *tuyuglı* sözcüğü AYS’de hep *köni tüz tuyuglı* kalıbıyla karşımıza çıkar; krş. *köni tüz tuyuglı* “vollkommen verstehend, vollkommen erleuchtet, Skr. *samyaksambuddha* (tamamıyla/eksiksiz anlayan, tamamen aydınlanmış).” (BT XXI, 253).

1215 (658, 8) şopag altun “saf altın”. Krş. SuvKaya (658, 8): *sobak* (?); AYS 30 (014): *şobak*. Açıklaması için bk. Açıklamalar: 925 (645, 14) *şopag*.

1216-17 (658, 9-10) labay tögziñçi tög boyununuz ol “Boynunuz labay çevrintisi gibidir.”, Çince metindeki karşılığı 咽如螺貝 *yan ru luo bei* (G 13028, 5668, 7289, 8793) “Boynu deniz kabuğu (*labay*) gibidir.” ibareleridir (Taishō 455b25-26). Krş. Alm. çev. “sein Hals ist (vom Aussehen) einer Muschel (Onun boynu bir deniz kabuğu görünümündedir).” (Nobel, 359).

labay < Çin. 螺貝 *luo bei* “muschelhorn (midye kabuğundan yapılan boru, bir çeşit üflemeli çalgı aleti)” (bk. BT 7, 91a: 螺貝 *la bei*; BT 3, 92a: 喇叭 *lât-p’at*; BT 13, 218a: 螺貝 *luo bei*; BT XXV2, 387: 螺貝 *luo bei*). Aynı sözcük Moğolcaya *labai* “deniz kabuğu; trompet” (Lessing, 513a) şeklinde geçmiştir. Ayrıca krş. 螺 “a conch, snail, spiral, screw (deniz kabuğu, salyangoz, spiral/sarmal, vida).” (SH, 462b). HT VII’de ise *labay* sözünün Çince metindeki karşılığı 蠡 *li* (G 6953) “sukabağı” karakteridir (HT VII, 532). R. Fich’in müzik aleti olan *labay* terimi üzerindeki açıklaması için bk. Fich 1988, 60: 30b9. Ayrıca *labay* teriminin O. F. Sertkaya’nın çalışmasından⁹⁸⁸ alınan açıklaması için bk. AYS 30, Açıklamalar: 015 *labay*.

tögziñç “çevrinti, büküm”, Çince metinde karşılığı yoktur, Uygurca metinde eklemidir. Clauson sözcüğün < *tögziñ-* < *tögiz-* “to revolve, rotate, travel about (etrafında dönmek, dolamak, yuvarlamak)” kökünden türediğini belirtir ve birkaç farklı kullanılışını metin örnekleriyle birlikte sıralar: scroll (tomar); eddy/whirlpool

⁹⁸⁸ Sertkaya, O.F. **Eski Türkçede Musiki Terimler ve Musiki Alet İsimleri**. İstanbul (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), 1982 (görmedim).

(girdap); ‘whirlpool’ of the cycle -Skr. *samsāra*- (*samsāra* döngüsünün ‘girdabı’); the ‘folds’ of a mountain range (dağ ‘kıvrımları’); ‘winding’ road (‘dönemeçli/dolanbaçlı’ yol).” (ED, 488b). R. Finch çalışmasında *tägzinç* sözünün belki *täzgin-/ täzgän-* (OT. *täzgin-* “dolaşmak; Kom. *täzgän-* “döndürmek” < *täz* “hızlı, tez, hareketli”) sözünde ses göçüşmesi dolayısı ortaya çıkmış olabileceğini dile getirir, ayrıca Çince metindeki karşılığının 螺 *luo* olduğunu söyler (Finch 1988, 60: 30b9). Erdal *tägzinç* sözcüğünün sadece *tägzin-* ile bağlantılı olduğunu, başlıca anlamının da “whirling arond (kendi eksenini etrafında dönmek)” olduğunu ifade eder ve farklı metinlerdeki anlamlarını dört madde ile özetler: 1 ‘whirlpool’ in a liquid (su ‘çevrintisi, girdap’); 2. ‘whirling around’ in *samsāra* (*samsāra* içinde ‘dönmek’); 3. a manuscript scroll (el yazmaları tomarı); 4. a section of book (kitaplarda kısım, bölüm) (OTWF, 279).

1220-21 (658, 13-14) yipün saparir ärdinikä oğsaṭı äriñiz ol “dudaklarımız kırmızı neceftaşı (Skr. *sphaṭika*) mücevherine benzer.” için Çince metinde 脣口赤好, 如頗梨色 *chun kou chi hao, ru po li se* (G 2870, 6174, 1967, 3889; 5668, 9411, 6888, 9602) “dudaklarının kırmızılığı tıpkı *sphaṭika* rengindedir” ibareleri yer alır (Taishō 455b26-27).

yipün saparir “kırmızı *sphaṭika*”, Çince metindeki karşılığı 赤...頗梨 *chi ... po li* “kırmızı kristal (Skr. *sphaṭika*). *s(a)parir* < Skr. *sphaṭika* “kristal, neceftaşı” ve Çince karşılığı olan 頗梨 ibareleri için bk. Açıklamalar: 1084-1087 (652, 15-18). Ayrıca Skr. *sphaṭika* terimi ve Uygurcadaki *saparir* şeklini alması hakkındaki açıklamaları için bk. Finch 1988, 61-63: 30b13.

yipün “kırmızı”, Çince metindeki karşılığı 赤 *chi* (G 1967) “kırmızı” karakteridir. Clauson -ğ- sesinin henüz kaybolmadığı asıl biçimi olan *yipgil/yipgin* madde başı altında verir, sözcüğün asıl anlamının “violet-coloured (menekşe rengi)” veya “purple (mor)” olduğunu, ancak bazen Çince 紅 *hong* (G 5270) “red (kırmızı)” karakterinin karşılığı olarak da kullanıldığını belirtir (ED, 875b-876a).

1221-23 (658, 14-16) kāsmiş suo altun täg tikvi , köni eṭiglig uz burunuṭuz ol “Burnunuz kesme çubuk altın gibi dik, doğru biçimde ve güzeldir.”, Çince metindeki karşılığı 鼻高修直如截金鋌 *bi gao xiu zhi ru jie jin ding* (G 8919, 5927, 4661, 1846, 5668, 1513, 2032, 11294) “burnunuz yüksek ve düz olup kesme külçe altın çubuğu gibidir.” ibareleridir (Taishō 455b27). Krş. “die Nase hoch, lang und gerade, wie wenn man einen goldnen Bolzen schneidet (Burun, yüksek, uzun ve bir altın iğnenin kesildiği gibi düzdür).” (Nobel, 359). Nobel’in çevirisinde yer alan *lang* “uzun” ifadesi Çince ve Uygurca metinlerde geçmez.

kāsmiş suo altun “kesme çubuk altın”, Çince metindeki 截金鋌 *jie jin ding* (G 1513, 2032, 11294) “kesilmiş altın külçe(ler)” karakterleri içindir. Krş. “ein geschnittener Goldriegel (?) (kesme altın çubuk)” (UW, 113a). *kāsmiş* için Çince metinde 截 *jie* “kesmek” karakteri vardır; *suo altun* karşılığında ise 金鋌 “bars of bullion (külçe altın çubuklar)” (G, 1401b) ibaresi yer alır. Ayrıca *kāsmiş altun* ibaresi AYS’de metnimiz dışında bir kez daha geçer: R-M 347/18: *kāsmiş altun* →

Çin. 金錠 *jin ding* (Taishō 422c15); R. Finch'in "cut-gold" şeklindeki çevirisi için bk. Finch 1198, 58:14-16.

suo < Çin. 锁 *suo* (G 10204) "kilit; zincir; dizi; kilitlemek;"

Hamilton çalışmasında, *tāmir sua* "demir zincir" (XXXI. 5; XXXIII. 3) ve *sola-* "kilitlemek" (XXXI.6) örneklerini *SW'* maddesi altında özetleyerek *sw'* ile yazılmış sözcüğün Çince 锁 *suo* "zincir" ibaresinden geldiğini; U II, 76:1'de rastlanan *so* varyantının ise art damak *â*'sesinin yuvarlaklaşarak *o*'ya doğru dudaksıllaşmasından ortaya çıktığını; *sola-* "kilitlemek" eyleminin de bu *so* varyantından türemiş olduğunu savunur (Hamilton 1998, 109: XXXI.5 *SW'*); çalışmasının sözlük kısmında ise: *sua* "zincir" [←Çin. *suō* 锁 M **suâ* "zincir"] şeklinde yer verir (Hamilton 1998, 217a).

Ayup, Tursun ve Muhemmetrehim Sayit, *soo* şeklinde okudukları sözcüğü Çince 锁 *suo* (G 10204) "kilit" karakterine bağlar ve Çince metinde geçen 金錠 *jin ding* ibaresindeki 錠 *ding* (11294) "bars of metal; ignots (metal çubuklar; külçeler)" karakterinin eskiden özel kalıpta dökülmüş altın veya gümüş çubuklar için kullanıldığını belirterek, Uygurca metindeki *soo* sözcüğünün bu anlamda kullanıldığını ve böylece "altın kilit" anlamını taşıdığını savunurlar (Ayup-Sayit, AYS: 571₂₅₀). Krş. *so* [< Çin. 鎖 "замок, кандалы (kale, kelepçe)"] "цепь ? (zincir, dizi, hat?)" (DTS, 506b).

Metnimizde, *Sarasvatī* tanrıçası, *Śākyamuni* Buddhanın fiziksel güzelliklerine yönelik övgüsünde, burnunun dik olma sıfatından bahsederken "kalpta dökülüp kesilmiş altın' benzetmesi yapılır, burada 锁 *suo* karakterinin "zincir" anlamından ziyade "kilit" anlamı daha uygun düşmektedir.

1223 (658, 16) kumut çaçäk "kumuda çiçeği", Çince metindeki karşılığı 拘物頭華 *ju wu tou hua* (G 2948, 12777, 11441, 5005) ibaresidir (Taishō 455b28). Bk. 拘物頭 "kumuda; a lotus; an opening lotus; but *kumuda* refers especially to the esculent white lotus (lotus; açılmış lotus; *kumuda* özellikle yenilebilir beyaz lotus anlamındadır)." (SH, 261a).

kumut < Skr. *kumuda* "Nachtlotos-Blüte (gece lotusu çiçeği)" (BT XIII, 217a). Ayrıca bk. **ku-mud** (= *kumuda*) the white water-lily, (*kūmud-*) abounding in lotuses. (MW, 292c); **kumut** "kümit (?); Moğ. *kümüt*; Çin. 僑目兜 *kiao-mu-tou*. Vielleicht < Skr. *kumuda* 'lotos (?)" (TT VI, 165: 358.)

1225-27 (658, 18-20) yüz miñ kün t(ä)ñri y(a)rukı tæg kopdın sıñar kamagtın tægirmiläyü y(a)ruk[uñuz ol ,] "Her tarafı tamamıyla çevreleyen parıltınız yüz bin güneş tanrısının ışığı gibidir.", Çince metinde 身光普照, 如百千日 *shen guang puzhao, ru bai qian ri* "Vücut parıltınız yüz bin güneş gibi heryeri aydınlatır." ibareleridir (Taishō 455b28). Krş. Alm. çev. "mit dem Glanz des Körpers alles erhellend wie hunderttausend Sonnen (Vücut parıltısı ile yüz bin güneş gibi her şeyi aydınlatır)." (Nobel, 359). Görüldüğü gibi Çince metnin satır başında gelen 身 *shen* (G 9813) "beden, vücut" karakteri Uygurca metinde bir sonraki satırın sonunda yer alır: 1230 (658, 23) *ät'özünüz*.

1227 (658, 18) y(a)ruk[ıuğuz ol ,] boşluk Çince metne ve Uygurca metindeki kafiye uyumuna göre yapıldı, *yaruk* → Çin. 光 *guang*; Sarasvatī tanrıçasının Śākyamuni adlı Buddhaya yönelik övgüsünü anlatan ve düz metin şeklindeki bu satırlar düzenli olarak ‘ ... ol’ kalıbında devam etmektedir.

1228-30 (658, 21-23) ymä k(a)ltı süzök arıg [y(a)rutmış tæg] çambunat alğun[ka ogşatı] ät’özügüz [ol ,] “ve yine vücudunuz *jambūnada* altın gibi şeffaf₂ [bir şekilde] aydınlatır”, Çince metinde 光彩映徹, 如贍部金 *guangcai ying che, ru shan bu jin* “Işıltımın şeffaf yansıtması tıpkı *jambūnada* altına benzer.” ibareleridir (Taishō 455b29). Krş. Alm. çev. “der Glanz seiner Strahlen erfüllt alles wie jambu-Gold (Onun ışıltısının parlaklığı, *jambu* altını gibi her şeyi doldurur.)” (Nobel, 359).

1228 (658, 21) k(a)ltı süzök arıg [y(a)rutmış tæg] Berlin frgmanlarında bu kısımlar olmadığı için, boşluk sadece Çince metindeki karşılığı olan 光彩映徹 *guang cai ying che* (G 6389, 11508, 13307, 578) “parıltısı şeffaf bir şekilde delip geçer.” ibarelerine göre tamamlanabilir. 映徹 “To reflect clearly; to penetrate transparently (açıkça yansıtma; şeffaf bir şekilde nüfuz etmek/ delip geçmek).” (Charles Muller, DDB). *k(a)ltı ... tæg* “tıpkı ... gibi” kalıbı AYS’de sıkça kullanılan benzetme ifadesidir.

1229-30 (658, 22-23) çambunat alğun[ka ogşatı] ät’özügüz [ol ,] Boşluk Çince metindeki 身...如贍部金 *shen... ru shan bu jin* (G 9813, 5668, 9685, 9484, 589) “vücudu ... *jambūnada* altına benzer.” ibarelerine göre tamamlandı. Krş. “your body...as Jambu (River) gold.” (Finch 1988, 58: 22).

1229 (658, 22) çambunat < Skr. *jambūnada* “gold (altın)” (Edgerton, 238b). Çince metindeki karşılığı 贍部 *shan bu* ibaresidir. bk. 贍部金 “(贍部) *jambūnada*, the produce of the river *Jambūnadī*, i.e. gold. (*Jambūnadī* nehrinin ürünü, yani altın).” (SH, 481b).

1230-33 (658, 23-659, 3) [üç törlüg] kutrulmak kapıgın açdaçı , üç törlüg bodi tegmä tuyunmak yolug körkitdäçi “Üç türlü kurtuluş kapısını açan, bodhi denilen üç çeşit aydınlanma yolunu gösteren” için Çince metinde 示三解脫門, 開三菩提路 *shi san jietuo men, kai san puti lu* “Üç kurtulma kapısını gösterir, üç (kat) bodhi yolunu açar.” ibareleri yer alır (Taishō 455c01). Krş. Alm. çev. “die drei Tore der Erlösung, die er lehrt, erschliessen den dreifachen Weg der bodhi (Öğrettiği üç kurtuluş kapısı üç (kat) *Bodhi* yolunu açar).” (Nobel, 359). Ayrıca Nobel ‘üç kurtuluş kapısı’ için şu açıklamaları verir: 1. *sūnyatā* “boşluk”; 2. *animitta* “işaretsizlik/alâmetsizlik”; 3. *aprañihita* “insanın arzusu herhangi bir nesneye yönelik olmama hâlidir, yani hissizlik, isteksizlik hâlidir.” (Nobel, 359, dipnot: 5). Uçar çalışmasında Nobel’in ifade ettiği bu üçüncü kurtuluş kapısını “hâl, durum” şeklinde çevirir, bk. AYS 30, Açıklamalar: 029-031.

1230-31 (658, 23-659, 1) [üç törlüg] kutrulmak kapıgı “üç çeşit kurtuluş kapısı”, boşluk Çince metindeki 三解脫門 *san jie tuo men* (G 9552, 1515, 11375, 7751) “üç kurtulma kapısı” ibarelerine göre tamamlanabilir.

三解脱 “(三解脱門) The three emancipations; They are 空解脱, 無相解脱 and 無作解脱 (üç kurtuluş; bu üç kurtuluş/meditasyon şunlardır: 空解脱 yokluk/boşluk meditasyonu’; 無相解脱 ‘belirtisiz olma/işaretsiz olma meditasyonu’; 無作解脱 ‘isteksiz olma/şehvetsiz olma meditasyonu’).” (SH, 76a).

1233-34 (659, 3-4) artoksuz yañloksuz köni kertü yorigıñız ol “Uygulamalarınız abartısız, yalansız ve doğrudur.” için Çince metinde 其所言說無有錯謬 *qi suo yan shuo wu you cuo miu* (G 1026, 10211, 13025, 12753, 13376, 11770, 7966) “Onun konuşmalarında yalan ve hile yoktur.” ibareleri vardır (Taishō 455b29-455c01). Krş. “die Worte, die er spricht, sind ohne Irrtum und Trug (Onun sözleri, konuşmaları hatasız ve hilesizdir).” (Nobel, 359). Çince metindeki 其所言說 *qi suo yan shuo* “onun konuşmaları/sözleri” ibareleri yerine Uygurca metinde *yorigıñız* “amelleriniz” sözcüğü geçer, yani Buddha’nın ‘üç türlü kurtuluş kapısını açan, üç çeşit aydınlanma yolunu gösteren’ konuşmaları söz konusudur.

artoksuz “abartısız, aşırı olmayan”, Çince metindeki karşılığı 謬 *miu* (G 7966) “falsehood; error; exaggeration; random (sahtelik, yanlış; abartı/aşırılık; rastgele)” karakteridir. R-M yayınında, *artaksız* şeklinde düzelti vardır, bk. R-M (659): dipnot* *’rt’q syz*; ancak Röhrborn Uygurcada böyle bir kelimenin bulunmadığını ve *armaksız* “ohne Betrug, ohne Tricks (hile olmaksızın)” şeklinde düzeltilebileceğini belirtir (UW, 207b-208a). Uçar da çalışmasında bu görüşü takip eder ve *armaksız* olarak düzeltme yapar (AYS 30: 033). *artoksuz* sözcüğünün “without excess (aşırıya kaçmayan)” veya “without exaggeration (abartısız)” < *artoq*⁹⁸⁹ “excess (fazlalık, aşırılık)” şeklindeki yorumu için bk. Finch 1988, 65: 31a3.

1239-40 (659, 9-10) yoriguluk [kör]günlük körüglär “(H. çev.) gezecek görececek manzaralar”, Çince metindeki karşılığı 所行境 *suo xing jing* (G 10211, 4624, 2167) “faaliyet alanı/bölgesi/sahası” ibaresidir (Taishō 455c02), ibaresinin Skr. karşılığı için bk. Hirakawa: 所行境 *gocara*, *vişaya* (652a), 行境 *gocara* (1047a). Ayrıca bk. Skr. *gocara* “scope, range (faaliyet alanı, menzil)” (Edgerton, 215a); *vişaya* “range, sphere (menzil, saha)” (Edgerton, 502a). Skr. *gocara* ve *vişaya* terimlerinin farklı Çince karşılıkları için bk. Wogihara: *go-cara* (362 a-b); *vişaya* (1457a).

1242-45 (659, 12-15) alku yogun yolba törölärtin , öñi üdrülüp yormakta turmakta yañılmaksız “Bütün kaba saba adetlerden uzaklaşıp yürüme ve durmada yanılmaz.” için Çince metinde 離非威儀, 進止無謬 *li fei wei yi, jin zhi wu miu* (G 6906, 3459, 12582, 5455; 2075, 1837, 12753, 7966) “yanlış tavırlardan ayrılıp/kurtulup, davranışlarında yanlışla düşmemek” ibareleri geçer (Taishō 455c03). Krş “er hat die nicht (rechte) Haltung aufgegeben, und (darum) ist in seinem Gehen und Halten kein Irrtum (O, (doğru) olmayan tavırdan vazgeçti ve (bu yüzden) onun gidişinde ve tavrında yanılğı yoktur).” (Nobel, 359-360).

⁹⁸⁹ R. Finch, *aruk* şeklinde okur, bk. Finch, Roger: “Chapter XXX of the Uigur Suvarñaprabhāsottama-sūtra (Altun Yaruk).” **BILT**, 36. 1988, 65: 31a3.

yogun yolba törö “kaba adet/alışkanlık”, Çince metindeki karşılığı 非威儀 *fei wei yi* “yanlış/kötü davranış/tutum” ibaresidir. Krş. ywqwn [’yyq] ywlb’ twyrq “gross or evil habits” (Finch 1988, 56: 12-13; 58:12-14). *yogun yolba* birleşigi AYS’de sadece bir kere geçmesinin yanısıra diğer Uygurca metinlerde de rastlanmayan ikilemelerdendir. *yogun* sözcüğü ED’de “thick (kalın, kaba)” anlamıyla (904b), DTS’de “1. kalın, büyük; 2. bulanımlı, bezgin, boğuk” anlamlarıyla yer alırken (270a); Erdal’ın çalışmasında “thick, massive, dense (kalın, büyük, yoğun/koyu)” anlamının dışında “coarse (kaba saba, görgüsüz)” anlamı da belirtilir (OTWF, 303). *yolba* sözü Eski Türkçe sözlüklerde bulunmaz. Krş. *yogun sav* “die Sophisterei (safsatıcılık)” → Çin. 戲 *xi* (G 4098) (Semet 2005, 171). Ayrıca krş. T. *kaba saba*; Çağdaş Uygurca: *yogan yalta* “büyük ve basık, kaba ve yayvan” (UTİL, 1409b: يوغان- يالتا).

Finch çalışmasının dizin kısmında, *yogun* “gross (kalın, yoğun)” < **yolqun*=Moğ. *yolquyi*- “quiver with fat”, Ma. Joholi- “be flabby” şeklinde yorumlar (Finch 1988, 90b). Krş. *yolxui*- “to droop, quiver with fat; to grow fat or flashy (sarkmak, şişmanlıktan titremek; şişmanlamak)” (Lessing, 435b). Uçar çalışmasında R. Finch ve S. Şen’lerin yaptığı çevirileri, ayrıca hocası S. B. Özönder’in sözlü açıklamasını da göz önünde bulundurarak, *yogun yolba törölärtin öñi üdrülüp* ifadesininin “bütün kötü alışkanlıklardan münezzeh olup” şeklinde yorumlanmasının oldukça makul olduğunu ifade eder (AYS 30, Açıklamalar: 042-045).

威儀 “Respect-inspiring deportment; dignity, i.e. in walking, standing, sitting, lying. There are said to be 3,000 and also 8,000 forms of such deportment (saygı uyandıran tavır; haysiyet. Bunlar: yürüme, kalkma, oturma, uzanma/yatma hareketlerindeki tavidir. Bu hareket tavırlarının 3000 ve 8000 biçimi olduğu söylenir.)” (SH, 299b). Uygurca metinde *törö* sözcüğüyle karşılanmıştır.

yorımak turmak “yürüme (ve) durma”, Çince metindeki karşılığı olan 進止 *jin zhi* “davranış” ibaresi harfiyen çevrildiğinde “ilerlemek/yürüme (ve) durmak” (G 2075, 1837) anlamında olup, Uygurca metne de doğrudan bu şekilde aktarılmıştır. Uçar çalışmasında “yürüyüş ve ayağa kalkma” şeklinde çevirir (AYS 30, 177: 042-052). Oysa ki Çince metindeki 止 karakteri “(yerinde) durmak” anlamındadır, üstelik “ayağa kalkmak” için Uygurcada *örü tur-* ibaresi vardır ve Çince karşılığı da 起 *qi* (G 1070) karakteri olmuştur; metnimizdeki örnekleri için bk.: 1020 (R-M 649, 18) *örü tur-* → Çin. 起 *qi* (Taishō 454c29); 1208 (R-M 658, 1) *örü tur-* → Çin. 起 *qi* (Taishō 455b23).

1245-48 (659, 15-18) altı yıl tönü duşkaraçar atl(ı)g açığ tarka ämgäk ämgänip y(i)ti tägzinçlig ıdok nom tilgänin ävirtiñiz “Altı yıl boyunca *duşkara-caryä* adlı acı eziyete katlanıp, keskin dairesel kutsal öğreti tekerleğini çevirdiniz.” için Çince metinde 六年苦行。三轉法輪 *liu nian ku xing. san zhuan fa lun* (G 7276, 8301, 6258, 4624; 9552, 2711, 3366, 7476) “Altı yıl riyazet çekip, öğreti (*dharma*) tekerleğini üç (şekilde) çevirmek” ibareleri yer alır (Taishō 455c03-04). Krş. Alm. çev. “nachdem er sechs Jahre Mühseligkeiten auf sich genommen hatte, hat er in dreifacher Weise das Rad des *dharma* in Bewegung gesetzt (Altı yıl sıkıntı çektikten

sonra, o üç tür usülde öğreti (*dharmā*) tekerleğini harekete geçirdi.” (Nobel, 360). Uygurca metinde geçen *töni* ve *y(i)ti tägzinçlig idok* ibareleri Çince metinde yoktur. *açığ tarka* “zor, güç” ikilemesi için bk. AYS VI, Açıklamalar: 0392.

töni < *tön-* *i* “boyunca, süresince, içinde”, Clauson çalışmasında, sözcüğün kök gövdesi olan *tön-* fiilini verirken, türevi olan *töni* sözcüğüne yer vermez: *tön-* “to turn back, return; to turn round (and round), to turn into (geri dönmek, dönmek; etrafında dönmek (dönmek), çevirmek, dönüşmek)” (ED, 515a). Ayrıca *-i* eki ve türevleri için bk. OTWF, 340. Uygurca metinlerde *yıl* ve *ay* gibi zaman zarflarıyla birlikte kullanılan sözcük metnimizde eklemeye olup Çince paralelinde karşılığı yoktur. Sözcüğün Uygurca metinlerdeki (AYS ve Maitrisimit) örnekleri ve kökeni hakkında daha ayrıntılı bilgi ise Zieme’nin “TWYNY = *töni*, eine bisher verkannte Postposition des Alttürkischen” başlıklı makalesinde yer alır (Zieme 1992, 160-165).

duşkaracı < Skr. *duşkara-caryā* (Wogihara, 417a); ayrıca bk. *duşkara* “difficult task, sald of the feats of religious performance accomplished by a Bodhisattva (zor bir görev: bir boddhisattva’nın gerçekleştireceği dinî başarısına denir.)” (Edgerton, 267b); Çince metindeki karşılığı 苦行 *ku xing* (G 6258, 4624) ibaresidir. 苦行 “*duşkara-caryā*, undergoing difficulties, hardships, or sufferings; also *tapas*, burning, torment; hence asceticism, religious austerity, mortification (zorluklar, sıkıntılar veya acılar geçiren; aynı zamanda *tapas*, yanma, iskençe; bundan dolayı sofuluk, dinî kemer sıkma, riyazet.)” (SH, 313b). Ayrıca bk. 六年苦行 “The six years of Śākyamuni’s austerities before his enlightenment (Śākyamuni’nin aydınladan önce güçlük çektiği altı yıl).” (SH, 134b). R. Finch çalışmasında *twysk’r’ç’k* harfçevirimli verdiği sözcüğü *twskwrc’k* (tüşgürçäk) olarak düzeltir, ve < *tüşgür-* “cause to fall, cause to fail” < *tüş-* “fall” köküne dayar (bk. Finch 1988, 31a15 ve 88b). oysaki, söz konusu terim açıkça *twšk’r’ç’r* harfleriyle yazılmış olup, Skr. *duşkara-caryā* sözünün Uygurcaya ses çevirisidir.

Uygurca metindeki *y(i)ti tägzinçlig idok nom tilgäni* “keskin daireli kutsal sūtra tekerleği” ibarelerinin karşılığı olarak Çince metinde 三轉法輪 *san zhuan fa lun* “dharma çarkının üç dönüşü” ibaresi bulunur; bk. 三轉 (三轉法輪) “The three turns of the law-wheel when the Buddha preached in the Deer Park: (a) 示轉 indicative (b) 勸轉 hortative (c) 證轉 evidential (Buddha’nın *Deer Park*’ta vaaz ettiği kanun-tekerleği’nin üç çeşit dönüşü: a. gösteren/belirten; b. öğüt veren; c. inandırıcı.)” (SH, 78b). Ayrıca bk. Nobel, 360: dipnot 3.

Görüldüğü gibi Çince metindeki 三轉法輪 terimi Uygurca metne farklı ifadelerle aktarılmış; 三轉 *san zhuan* “üç (şekilde) dönen” ibaresi yerine Uygurca metinde **y(i)ti tägzinçlig** “keskin daireli” ifadesi kullanılmıştır. R. Finch’in belirttiği gibi “üç”ün yanlışlıkla *y(i)ti* şeklinde yazılması” (R. Finch 1988, 70: 31a17) durumu söz konusu değildir. Ayrıca bk. *nom tilgäni* “das Rad der Lehre, Skr. *dharmacakra* → 法輪 (öğreti tekerleği)” (BT XXI, 260).

1248-50 (659, 18-20) ämgäklig tınl(ı)g[lar] oğlann oğgurup kutgarı{u}p ...[ın]dın kıdıgta (düz. kıdıgka) tägürdüñüz “ızdırıp içindeki canlıları kurtarıp₂ öteki kıyıya ulaştırdınız.” için Çince metinde 度苦眾生, 令歸彼

岸 *du ku zhong sheng, ling gui bi'an* (G 12089, 6258, 2901, 9865; 7199, 6419, 8966, 63) “eziyet çeken canlıları diğer yakaya (Bud. *paramita*) geri döndürmek.” ibareleri geçer (Taishō 455c04). *ozgurup kutgarı{u}p* “kurtarp₂” ikilemesi Çince metinde yoktur.

1250 (659, 20) [m]tın kıdıg “öteki kıyı, karşı yaka”, boşluk Çince metindeki karşılığı olan 彼岸 *bi'an* (G 8966, 63) “öteki kıyı/yaka” ibaresine göre tamamlandı, Krş. Alm. çev. “jenseitig (öte yandaki)” (Nobel, 360). [m]dın sözcüğünden önce başka söz yahut ibarenin olup olmadığı belli değildir, olmadığı halde bile Çince paraleli ile uyum içindedir. *[m]tın kıdıg* ibaresinin geçtiği diğer kaynaklar için bk. TT VIII: A6, A48 “Grenze (sınır, hudur)”; HT VI, 1676: 彼岸 “karşı kıyı”; Gabain 1938, 391: 1810 彼岸 “öteki kıyı, karşı yaka” (yani *Nirvāṇa*). Ayrıca bk. *indın/intın* (ED, 178a), vb.

彼岸 “波羅 *parā*, yonder shore i. e. *nirvāṇa*. The *samsāra* life of reincarnation is 此岸 this shore; the stream of karma is 中流 the stream between the one shore and the other. Metaphor for an end to any affair. *pāramitā* (an incorrect etymology, no doubt old) is the way to reach the other shore (ötedeki kıyı, yani *nirvāṇa*. ruh göçünün *samsāra* yaşantısı → 此岸 bu kıyı; kader deresi → 中流 bir kıyı ile ötekisinin arasındaki dere. Mecazi olarak bütün ilişkilerin sona ermesidir. *Pāramitā*, (bir yanlış etimoloji, şüphesiz eskidir karşı kıyıya ulaşmanın yolu)”. (SH, 257b). Krş. 彼岸 “the next world, hereafter (öbür dünya, ahiret)” (G, 9a).

kıdıgta (düz. kıdıgka): düzeltme, hemen ardında yer alan *tägür-* “değdirmek, ulaştırmak” eylemine ve cümlenin anlam akışına göre yapıldı. Bir yazım yanlışı olmalı ve doğru olanı bulunma durumu değil, yönelme durumudur, yani → + *ka tägür-*.

1251-52 (659, 21-22) ... [nigrot sögüt]kä ogşaṭi tolu [tükäl ät'öz bälgü]hüz ol “Tastamam vücut özellik[ler]iniz tıpkı *nyagrodha* ağacına benzer.” için Çince metinde 身相圓滿如拘陀樹 *shen xiang yuanman ru ju tuo shu* (G 9813, 4249, 13734, 7622, 5668, 2048, 11358, 10090) “Vücudunuzun özellikleri kusursuzluğu *nyagrodha* ağacına benzer.” ibareleri vardır (Taishō 455c04-05). Krş. Alm. çev. “die Merkmale seines Körpers sind vollendet und dem *nyagrodha*-Baum gleich (Vücudunun özellikleri kusursuzdur ve *nyagrodha* ağacı ile aynıdır.” (Nobel, 360).

[nigrot sögüt] “*nyagrodha* ağacı”, Boşluk Çince metindeki 拘陀樹 *ju tuo shu* ibaresine göre tamamlandı. Krş. [nyy'qrwt' swykw] (Finch 1988, 56:21; açıklamalar için ayrıca bk. 71-72: 31a21).

nigrot < Skr. *nyāgrodha* “(1) of a deer-king; (2) of a deity, formerly a goatherd who had planted a *nyagrodha* tree under which Buddha spent the 6th week after enlightenment; this tree was Ajapāla *nyagrodha*; (3) of a deity inhabiting a *nyagrodha* tree at Benares.” (Edgerton, 313b-314a). Ayrıca bk. *nyag-rodha* “印度的無花果樹、榕樹子[学名 *Ficus indica*] (Hindistan incir ağacı, hint inciri [Latince adı *Ficus indica*])” (Wogihara, 816b). 拘陀樹 için bk. SH, 185a: 尼拘陀.

tolu [tükäl ät'öz bälgü]güz “kusursuz vücut özellikleriniz”, boşluk Çince metindeki 身相圓滿 *shen xiang yuan man* ibaresine göre tamamlandı. Bk. 圓滿 (Taishō 451c20) → 230 (R-M 614, 20) *tolu tükäl* (Gulcalı 2013, 271). Tamlamadaki diğer denklikler ise şöyledir: *ät'öz* → 身; *bälgü* → 相. Ayrıca krş. 1073 (652, 4): *y(a)rukluğ bälgünüz ärtiñü tolu ärür* → Çin. 光相極圓滿 (Taishō 455a14).

1252-54 (659, 22-660, 1) altı [p(a)ramitlarig bışrunmaklıg] münsüz kadagsız üç törlüg kılınçlarıñız ol “altı uygulamayı (Skr. *pāramitā*) uygulayan/alıştırma yapan kusursuz üç çeşit amelinizdir”, Çince metindeki karşılığı ise 六度熏修, 三業無失 *liu du xun xiu, san ye wu shi* (G 7276, 12089, 4854, 4661; 9552, 12991, 12753, 9951) “(Onun) altı *pāramita*’yı alıştırma yapan, üç (çeşit) ameli kusursuzdur.” ibareleridir (Taishō 455c04-05). Krş. Alm. çev. “den sechs *pāramitās* hat er sich völlig hingegeben, (und so) sind seine drei (fachen) Taten ohne Fehl (O, altı *pāramita*’ya tamamen teslim oldu, (ve bundan dolayı) onun üç (tür) ameli kusursuzdur).” (Nobel, 360). *münsüz kadagsız* “hatasız/günahsız” ikilemesi için Çince metinde 無失 *wu shi* “kayıpsız, hatasız” ibaresi geçer.

altı [p(a)ramitlarig bışrunmaklıg] “altı uygulamayı (Skr. *pāramitā*) alıştırma yapmak”, boşluk Çince metindeki 六度熏修 (G 7276, 12089, 4854, 4661) “altı *pāramitā* ile kendini yetiştirmek, *pāramitā* ile aşılınmak” ibarelerine göre tamamlandı. Bu kısım R-M yayınında boş bırakılmış, Kaya ise [paramitlarka oğşatı] şeklinde tamamlar (SuvKaya, 342). Çince metinde *paramit* terimi için 度 karakteri vardır, fakat *oğşatı* için bir karşılık yoktur. 熏修 karakterlerinin Aç Bars metnindeki karşılığı için bk. 232 (R-M 614. 21) *bışrunmaklıg* → Çin.(Taishō 451c20) 熏修 (Gulcalı 2013, 147). Krş. *altı p(a)ramitlarig toşgurtguka* (AYS III: 181.16); *altı p(a)ramit [yorık]ınta yoriguka bışrunğu[ka]* (BT XXI, 88a: 1210-11).

altı p(a)ramitlar = 六度 “ölüm denizinin bir kıyısından *nirvāna* kıyısına taşıyan vasıtalar”: (1) 布施 *dāna*, sadaka, bağış, başkalarına ihsan edilen gerçek dahil; (2) 持戒 *śīla*, kurallara uyma, emirleri tutma, sadakat; (3) 忍辱 *kṣānti*, aşağılanmaya sabır gösterme; (4) 精進 *vīrya*, gayret ve ilerleme, istek ve başarı; (5) 闡定 *dhyāna*, meditasyon veya tefekkür; (6) 智慧 *prajñā*; bilgelik: gerçeğin farkına varma gücü. Bu bir sondur, yani *samsāra* denizinden *nirvāna* kıyısına taşımak. Bu erdemlerin zıtları ise: alçaklık, kötülük, öfke, tembellik, şaşmış akıl ve cehaletten ibarettir (kaynak için bk. SH, 134b).

1256-57 (660, 3-4) nä y(a)rlıg y(a)rılıksar siz t(ä)ñrim inçip “hangi buyruğu buyursanız tanrım, böylece” ibareleri Uygurca metinde eklemidir.

1262-63 (660, 9-10) täpräñsiz b(ä)k y(a)rp y(i)ti kınıg kö[ñül]üñüz ol “gönlünüz tereddütsüz kararlı₂ ve cesurdur₂.” için Çince metinde 堅固勇猛 *jiangu yongmeng* (G 1622, 6204, 13457, 7797) “pek ve cesur” ibareleri yer alır (Taishō 455c07). Uçar ise 堅固勇猛 ibarelerinin Uygurcaya çevrilmediğini söyler (AYS 30, Açıklamalar: 059-060).

1263 (660, 10) <könülüm> küçk(i)yäsi “kalbim(in) gücü”, ekleme cümleinin anlam akışı gereği ve Berlin fragmanlarından Mz 477 a (3)’e göre yapıldı. Çince metindeki karşılığı yalnızca 力 *li* (G 6980) “güç” karakteridir (Taishō 455c08). Bk. Mz 477 a (3): *könülüm küçk(i)yäsi*. Çince metindeki karşılığına uygun olması için sadece **küçk(i)yäm** şeklinde de olabilir, ancak 3.kişi iyelik eki *-si*’den dolayı **<könülüm>** eklemesi daha da tamamlayıcı niteliktedir.

1260-61 (660,7-8) sä[kiz] törlüg kutralmak “sekiz türlü kurtuluş”, Çince metindeki karşılığı 八解脫 *ba jie tuo* (G 8504, 1515, 11375) “sekiz kurtuluş” ibaresidir (Taishō 455c07). Budizmdeki ‘sekiz çeşit kurtuluş’ için bk. SH, 39b: 八解脫.

1262 (660, 9) täpräncsiz b(ä)k y(a)rp y(i)ti kınıg “tereddütsüz, sıkı₂/sağlam₂ (ve) kuvvetli₂”, Çince karşılığı 堅固勇猛 *jian gu yong meng* “sıkı ve kuvvetli” ibaresidir (Taishō 455c07).

1271-72 (660, 18-19) tängäşisiz yeg tüş<kä> uñl<ka> <t(ä)rk>käyä üdün tägmäkläri bolzun “eşsiz iyi semereye₂ kısacık zamanda ulaşmaları (mümkün) olsun” için Çince metinde 成無上道 *cheng wu shang dao* (G 762, 12753, 9729, 10780) “en yüksek yolu –Buddha yolunu– başarmak/tamamlamak” karşılığı vardır (Taishō 455c09-10). Eklemeler Berlin fragmanlarına ve SuvKaya (342)’lere göre yapıldı, bk. Mz 477 b (2) + U 852 b (2): *yeg tüşkä t(ä)rk(i)yä*. Uygurca metinde geçen *yeg* ve *<t(ä)rk>käyä üdün* ibareleri Çince metinde yoktur. Ayrıca Çince metindeki 成 *cheng* “başarmak, tamamlamak, olmak” karakteri için Uygurca metinde *tägmäkläri bolzun* ibaresi vardır.

tüş uñl “netice, semere; meyve” ikilemesi için Çince metinde yalnız 道 *dao* “yol; hakikat, gerçek” karakteri yer alır. 道 *dao* karakteri burada *Buddha yolu*’nu göstermektedir ve bu Alm. çeviride de dipnotla belirtilmiştir (Nobel, 361₂). Ayrıca krş. *tüş uñl* “the fruit and reward (sonuç ve ödül)” (ED, 54b: *uñl*); *tüş uñl* “отплата и вознаграждение; результат и последствия; возмездие (karşılık ve ödül; netice ve sonuç; karşılık).” (DTS, 660a); *tüş uñl* “Frucht₂, Resultat₂, Ergebnis₂” → 果報 (BT XXV 2, 426b); *tüş uñl* “Frucht₂, Resultat₂, Reifung₂” → 果報, 果 (BT XXI, 283).

1266 (660, 13) çipinkäyä “küçük sinek, sinekcik” < *çipin* + *käyä* (küçültme eki), yerine Çince metinde ise 蚊子 *wen zi* “sivrisinek” karşılığını görmekteyiz.

1267 (660, 14) ävir- <ötün-> “tevcih etmek₂, yönlendirmek₂” ikilemesi Çince metinde geçmez. Uygurca metindeki <ötünü> eklemesi Berlin fragmanlarına göre yapıldı, bk. Mz 477 a (6) + U 852 a (6): ävirä ötünü kut k[ol]u täginür m(ä)n.

1288-92 (661, 12-16) altun öñlüg y(a)ruk yaltrıkhg kopda kötrülmiş nom eligi atl(i)g nom bitigtä bo nom ärdiniğ tutuzmak atl(i)g bir kırkınc bölök “Altın renkli parlak ışıklı her şeyden yüce öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabında ‘Bu

öğretiyi teslim etmek' adlı 31. bölüm.”, Çince metindeki karşılığı 金光明最勝王經 付囑品第三十一 *jin guang ming zui sheng wang jing fu zhu pin di san shi yi* “Altın ışıklı en muzaffer şah sūtra, 31. (bölüm): emanet etme” ibareleridir (Taishō 455c14). Altun Yaruk 10. kitabın son bölümü olan 31. bölüm burada başlamaktadır, Yi Jing (義淨) Çince metnin dipnotunda bu kısmın Skr. nüshada bulunmadığını belirtir (Nobel, 421: dipnot 14→Taishō 455c).

1292-97 (661, 16-21) montada ulatı ol kamag terin kuvrag üstün t(ä)ñri [al]tın yalañuk öz öz til[int]ä tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi [burhanı] öñin öñin ögä küläyü [täginip tükät]düklärintä “Bunun dışında, o bütün cemaat₂ üstteki tanrılar alttaki insanlar kendi₂ dil(ler)inde kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha'yı ayrı ayrı övüp₂ bitirdikten (sonra)” ibareleri Uygurca metinde eklemeye olup Çince metinde geçmez. *montada ulatı* “bundan başka, ayrıca”, krş. *muntada ulatı* “und ferner” → 如是等 (BT XXV 2, 389b).

1298-01 (661, 22-662, 2) [atı kötrülmüş] ayagka tägimlig on [küçlüg ulug] y(a)rlıkançuçı köñüllüg tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan “(H.çev.) adı yüceltilmiş saygı değer on çeşit güce sahip yüce merhametli gönüllü, kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha” için Çince metinde sadece 世尊 *shi zun* ibaresi bulunur (Taishō 455c15).

1298 (661, 22) [atı kötrülmüş] boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk. U 785 a (1) + U 781 a (1). Ayrıca bk. SuvKaya (343): [atı kötrülmüş]; R-M yayımında ise *uluş ulugı* (’wlwş ’wlwqy) şeklinde bir tamlama görmekteyiz.

1298-99 (661, 22-23) on [küçlüg ulug]...burhan boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk. U 785 a (2) + U 829 a (2) + U 781 a (2): *on küçlüg ulug*. R-M yayımında ise *on sıñar tınlıglarla* (’wn (synk’r tynlyq l’rq’)) şeklindedir. Ayrıca bk. SuvKaya (343): on[tın sınarkı tınl(ı)glarka]. Krş. *on küçlüg* “zu den 10 Kräften (Skr. daśbala) gehöriç → 十力 (BT XXV 1, 3674); *on küç* “zehn Kräften” → 十力 (BT XX, 0392); *on küçlär* “die zehn Kräften” → 十力 (BT XXI, 0784). Buddha'nın sahip olduğu 10 çeşit güç için bk. SH, 46b: 十力.

1301 (662, 2) ol kuvrag içintä ärigmä “o topluluk içinde var olan” Uygurca metinde ilavedir, Çince metinde bulunmaz.

1308-09 (662, 9-10) tüü tüpi yok[aru] turgu täg yüräk yarılınçig “tüyleri diken diken olacak kadar yürek parçalayan/yaralayan” benzetmesi için Çince metinde bir karşılık yoktur, Uygurca metinde eklemeyiz. Aynı ifade metnimizde iki kez olmak üzere AYS'de toplam üç kez geçer ve Çince paralellerinde karşılığı bulunmamaktadır, bk.: R-M 662, 9-10 (→Taishō 455c16); R-M 410, 1 (→Taishō 428a02); 633, 9-10 (→Taishō 455c22). Krş. *tüü tüpi yokaru turgu täg* → Çin. 毛豎 “tüyleri dik olmak” (BT XXV 1, 0753).

1310-11 (662, 11-12) ol ämgäk[lär]niñ tüşintä “O eziyetlerin neticesinde” ibaresi Uygurca metinde ekleme olup Çince metinde karşılığı yoktur.

1311 (662, 12) bulmuş tanuklamış “bulmuş (ve) tanıklamış” için Çince metinde yalnız 獲 *huo* (G 5304) “elde etmek, yakalamak” karakteri bulunur (Taishō 455c17).

Taishō 455c18 能發勇猛心 *neng fa yongmeng xin* (G 8184, 3376, 13457, 7797, 4562) “cesur yürek yaratabilmek” ibareleri Uygurca metinde yoktur. Krş. Alm. çev. “ein Herz der Disziplin erzeugt (disiplinli kalp yaratmak)” (Nobel, 361).

1317 (662, 18) nom ärdini “öğreti (*dharma*) cevheri” için Çince metinde 法門 *fa men* (G 3366, 7751) “(H. çev.) öğreti (*dharma*) kapısı” ibaresi geçer (Taishō 455c18-19). Krş. Almanca çevir,: “*dharma-Weise (dharma-yöntemi)*” (Nobel, 361). Ayrıca bk. 法門 “*dharmaparyāya*. The doctrines, or wiGharibom of Buddha regarded as the door to enlightenment. A method. Any sect (akaitler/öğretiler, veya aydınlanmanın kapısı olarak kabul edilmiş olan Buddha ilmi. Yöntem; herhangi bir mezhep.” (SH, 273b),

1319 (662, 20) nomlug şazın “dinî öğreti, *dharma*-öğreti” için Çince metinde 正法 *zhengfa* (G 687, 3366) “gerçek/doğru öğreti” ibaresi bulunur (Taishō 455c19). Bk. 正法 “The correct doctrine of the Buddha (Buddha’nın doğru öğretisi)” (SH, 193a). Krş. Alm. çev. “rechte *dharma* (hakiki *dharma*)” (Nobel, 361). Ayrıca krş. *nomlug şasın* “*dharma*-Lehre, *dharma*-Disziplin” (Skr. *dharmasāsana*) → Çin. 法 (BT XXI, 261).

şazın “öğreti, *sūtra*, *dharma*” < Toh.A/B *sāsam* < Skr. *sāsana* (BT XXV 2, 408a), Ayrıca Skr. *sāsana* ibaresinin Çince karşılıkları için bk. *sāsana* (Wogihara, 1147a).

1321-23 (662, 22-663, 1) [tükäl bilgä] t(ä)ñri t(ä)ñrisi [burhanniñ bo] y(a)rhlğın äşidip “kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha’nın bu emrini işitip” ibareleri yerine Çince metinde yalnızca 爾時 *er shi* “o zaman” ibaresi vardır (Taishō 455c17).

1324 (663, 2) altmış kolti “altmış milyon”, Çince metindeki 六十俱胝 *liu shi ju zhi* (G 7276, 9959, 3019, 1890) “60 milyon” ibaresi karşılığındadır (Taishō 455c19). *kolti* terimi metnimizin 1461(669/1). satırında *sanı* sözü ile birlikte geçer, Çince paralelinde aynı şekilde 俱胝 *ju zhi* ibaresi bulunur (Taishō 456b21). Bk. 俱胝 “*koṭī*, a crore, 10 millions; interpreted as 100,000; 1,000,000; or 10,000,000 (on milyon; 100,000; 1,000,000 veya 10,000,000 şeklinde de yorumlanır).”(SH, 322a).

Ayrıca bk. *kolti* < Skr. *koṭi* “end, limit, especially in time” (Ergedton, 194a); *koṭi* “千萬, 萬億, 百千, 十萬, 京” (Wogihara 604b). Krş. *kolti* “die Zahl 10⁷” (BT XXI, 251); *kolti* “große Zahl” → 千萬億 (BT XX, 0570).

1325-26 (663, 3-4) öñi öñi ağızın bir ünin “hep bir ağızdan” karşılığında Çince metinde 異口同音 *yi kou tongyin* (G 5505, 6174, 12269, 13209) “hep bir ağızdan” ibaresi vardır (Taishō 455c21). Krş. Alm. çev. “einstimmig (oy birliği ile, bir ağızdan)” (Nobel, 361). Aynı Çince dördlük metnimizde bir kez daha şu şekilde karşımıza çıkar. 922-923 (R-M 645, 11-12): *öñi öñi tilin bir ünin* → Çin. 異口同音 (Taishō 454c02) → Almanca çev.: “mit einer Stimme (hep bir ağızdan)” (Nobel, 352). Çince 異口同音 ibareleri tek tek çevrildiğinde “ayrı ayrı ağız aynı ses” şeklinde olup, Uygurca metindeki karşılığı olan *öñi öñi ağızın bir ünin* ifadesinin harfiyen çevirisi ile birebirdir. Ayrıca bk. 異口同音 “different or many mouths, but the same response, unanimous (farklı ve birçok ağızlar, ama aynı yanıtlar, hemfikir).” (SH, 361a).

1341-42 (663, 19-20) nomlug şazınıñızni yertinçü[dä ür keç uzun turguru tägingäy [biz] “dinî öğretinizi yer yüzünde uzun₂ (süre) yaşattıralım” için Çince metinde 當令正法久住世間 *ling zhengfa jiu zhu shijian* (G 10721, 7199, 687, 3366, 2273, 2527, 9969, 1601) “doğru öğretiyi dünyada uzun süre yaşatan(lardan) olmak” ibareleri vardır (Taishō 455c24-25). Uygurca metinde geçen *turguru tägingäy* için Çince metinde 令...住 *ling...zhu* “ikamet ettirmek, yaşatmak” ibaresi yer alır.

yertinçü[dä ür keç uzun boşluk Çince metindeki 久 *jiu* karakterine göre tamamlandı. R-M yayınında yertinçü[dä keç] şeklindedir (R-M 663, 20), Kaya ise yertinçü[dä] uzun olarak verir (SuvKaya, 343). AYS’de geçen aynı ifade için bk. R-M (10, 5): *yertinçüde ür keç uzun*; R-M (92, 1): *yertinçüde ür keç*.

1346-47 (664, 1-2) ketrü savıg inçip y(a)rılıkap “(H.çev.) gerçek sözü böylece emredip” yerine Çince metinde sadece 語 *yu* (G 13626) “söz, konuşma; söylemek” karakteri vardır (Taishō 455c27).

1350 (664, 5) äzügsüz ıdok savıñız “eksiksiz kutsal konuşmanız” ibaresi Uygurca metinde ekleme olup, Çince metinde karşılığı yoktur.

1352-54 (664, 7-9) y(a)rılıkançuçı köñüllüg b(ä)k y(a)rılıg yahşınmış är[ür] ät’özünüztä “(H.çev.) Merhametli zihniyetli sağlam akide vücudunuzdan geçirilmiştir. (?)” için Çince metinde 大悲為甲冑, 安住於大慈 *da bei wei jia zhou, an zhu yu da ci* (G 10470, 8779, 12521, 1167, 2403) “Büyük merhameti (kendinize) zırh edinip, büyük rahmetle huzur (içinde) yaşayansınız.” vardır (Taishō 455c29). Krş. Alm. çev. “Die grosse Barmherzigkeit zum Panzer machend, zum grosse Barmherzigkeit ruht er fest in dem grossen Mitgefühl (O, büyük merhameti zırh edinerek, büyük merhamette sarsılmaz büyük şefkatte durur).” (Nobel, 362). Uygurca metinde geçen *y(a)rılıkançuçı köñüllüg* için Çince metinde yalnız 悲 *bei* “Sympathy, pity for another in distress and the desire to help him, sad (sempati/şefkat, sıkıntı içinde olan birine acımak ve ona yardım etme isteği, üzüntülü).” (SH, 371b) karakteri bulunur; ayrıca bk. 大悲 “*mahākaruṇā*, ‘great pity’;

i.e. greatly pitiful, a heart that seeks to save the suffering; applied to all Buddhas and bodhisattvas; especially to Guanyin.” (SH, 88a); Krş. 大悲 most pitiful; 大慈 most merciful (SH, 138a).

yahşın- “elbise veya pelerini eğnine/sırtına almak, atmak/geçirmek”, yerine Çince metinde 為甲冑 *wei jia zhou* “(vücutuna) zırh yapmak/edinmek” ibaresi geçer. Sözcük St. Petersburg yazması ve R-M yayınında y’qsyn şeklindedir (664/8), Berlin fragmanlarında ise y’qsyn şeklindedir ve doğru olanı da budur, bk. U 2366b (4). Clauson *yahşın-* (*yaksın-*) biçiminde hapax sözcük olarak verir ve sadece DLT’den örnek gösterir (ED, 908a), bk. DLT, 489: *er kaftan yahşındı* “Adam kaftanını sırtına attı.”. DTS’de aynı örnek ile şu şekilde verilir: *yaxşın-* “набрасывать (elbiseyi sırtına atmak/geçirmek)” (DTS, 250a). Erdal çalışmasında sözcüğün -s- ile değil -ş- ile okunması gerektiğini, /x/ sesinin aslında /k/ foneminin arka ünlülü sesteşi olduğunu ve /ş/’li sıfatlarda görüldüğünü; /x/ kendi (ses özelliğinden) dolayı ıslıklı /ş/ sesini çağrıştırdığını ifade eder; sözcüğün DLT’deki örneği dışında ‘Uygurca metinlerde geçen diğer üç örnek’ deyip şunları sıralar: HT IV 1001: ... *kraja ton [ät’özin] üzä yaxşını y(a)rıkadı*; Shō VII 7: ... *sañatı kraja yaxşınıp*; MaitrGeng 10 b 26: *altun öñlüg yaltrık yalma yaxşınmış* (OTWF, 625-626). *yahşın-* fiili yukarıdaki örnekler dışında HT IX’da da geçer, bk. ... *ät’özde yaxşınısar* (HT IX: 1298).

甲冑 “buff-coats and helmets; armour (deri asker ceketi ve miğfer; zırh).” (G, 308a).

1359-62 (664, 14-17) buyan ädgü kılınç arkalık , yeviglärig toşgurup , b(ä)lgürtdü[ñüz] yañırtı , bilgä bilig arkalık yeviglig “İyi₂ amel[ler] yardımıyla donanımları tamamlayıp, bilgelik yoluyla donanımlı (olarak) yeniden ortaya çıktınız.” yerine Çince metinde 福資糧圓滿, 生起智資糧 *fu zi liang yuanman, sheng qi zhi zi liang* (G 3707, 12342, 7016, 13734, 7622; 9865, 1070, 1784, 12342, 7016) “Erdem birikimini tamamlayıp, bilgelik birikimini oluşturmak.” ibareleri geçer (Taishō 456a02). Krş. Alm. çev. “(Nachdem) die Fülle der Verdienste ganz vollendet war, hat er die Fülle des Wissens hervorgebracht (Kazanç birikimi tamamen bittikten sonra, o bilgelik birikimini meydana getirdi).” (Nobel, 362₃). Uygurca metinde geçen *arkalık* ve *yañırtı* sözleri Çince metinde yoktur. *yevig* ve *yeviglig* sözcükleri için Çince metinde aynı 資糧 *zi liang* ibaresi vardır, bk. 資糧 “*saṃbhāra*; supplies for body or soul, e.g. food, almsgiving, wiGharibom (vücut veya ruh gereçleri: gıda, sadaka, irfan/bilgelik).” (SH, 413b). *buyan ädgü kılınç arkalık yeviglärig* ibaresinin “die auf Puṇya² beruhende(?) Ausrüstung” şeklindeki çevirisi için bk. UW, 179b.

arkalık (’rq’ lyq) < *arka+lıg* “yolu ile, yardımı ile, vasıtası ile”, Çince metinde karşılığı yoktur. Krş. *arkalık* “mit einer Schar versehen (bir öbek ile donatmak)” (BT XXV 2, 153b).

Sözcük ED’de yer almazken, DTS’de AYS’deki iki örneğiyle birlikte *arkalık* “имеющий опору, поддержку; опирающийся на что-л. (desteği olan, destek; -e dayalı)” şeklinde yer alır (DTS, 54a). Erdal ise sözcüğün /k/’li biçimde *arkalık* “guarantor, supporter (kefil, arka, yardımcı)” olarak okunmasını savunur (OTWF,

124). Röhrborn sözcüğün etimolojisini emin olmamakla birlikte < *arka+lıg* (?) “1. helfend, Hilfs- (yardımcı, yardım); 2. beruhend auf, abhängig von ? (–e bağlı, - dayalı ?)” şeklinde yorumlar (UW, 197b).

Sözcük Çağdaş Uygurcada aynen korunmaktadır, bk.: **arķılıķ** “1. bir şeyin içinden, arasından, ortasından veya üstünden; 2. bir kimse veya birşeyin vasıtası ile, yardımı ile; 3. bulunma durumu ile aynı anlamda kullanılır, eylemin vasıtasını bildirir; 4. nedeni ile, (-DAn) dolayı” (UTİL, 22a: ئارقىلىق).

1366-67 (654, 21-22) [kamag yavlak] sözcilärig , uzatdaç[ı siz] “bütün kötü sözcülei uzaklaştıransınız.”, Çince metinde 破滅諸邪論 *po mie zhu xie lun* (G 9410, 7874, 2571, 4395, 7475) “bütün yanlış öğretileri yok etmek” karşılığı bulunur (Taishō 456a04). Krş. Alm. çev. “alle falschen Lehren vernichtet ((O), bütün yanlış öğretileri yok etti).” (Nobel, 3624).

[kamag yavlak] sözcilär boşluk R-M (664, 21) ve Çince metindeki 諸邪論 *zhu xie lun* “bütün yanlış öğreti/teoriler” ibaresine göre tamamlandı.

uzatdaç[ı siz] bu kısım Berlin fragmanlarında korunamamıştır, R-M yayınında ise yalnız ‘ws’d harflerini görebilmekteyiz (654/22). Çince metindeki 破滅 *po mie* “yıkma, yok etme” ibaresinden de yola çıkarak boşluğu bu şekilde tamamlamak mümkündür, *uzatdaç[ı]* sözünden sonra cümleyi bütünlemek için *[siz]* sözü de tamamlamaya eklenebilir; *uzatdaç[ı]* sözünden sonra başka bir yardımcı fiil veya edat vs. olması ihtimal dahilindedir.

1370-71 (665, 2-3) yertinçüg küzätçi küçlüglär “yer yüzünü gözeten güçlüler/dünyayı koruyanlar”, Çince metindeki karşılığı 護世 *hu shi* (G 4979, 9969) “dünya koruyucuları” ibaresidir (Taishō 456a06).

護世者 “The four *lokapālas*, each protecting one of the four quarters of space, the guardians of the world and of the Buddhist faith (dört *lokapāla*, her biri yer yüzünün ¼ kısmını korurlar, dünyanın ve Budist inancının koruyucular).” (SH, 484b). Ayrıca krş. 四天王 (SH, 173b).

1371-72 (665, 3-4) äzrua hormuzta t(ä)ñrilär “Brahmā Tanrı ve İndra Tanrıları”, Çince metindeki 釋梵 *shi fan* (G 9983, 3403) karakterleri içindir (Taishō 456a06).

äzrua < Soğd. ‘zrw’ “Brahmā Tanrı” (GHARIB, 93a), Çin. → 梵.

hormuzta < Soğd. *hwrmwzd’* (*xwrmwzd’*) “İndra” (BT XX, 162b, BT XXI, 243), Çin. → 釋.

釋梵 “İndra and Brahmā, both protectors of Buddhism (İndra ve Brahmā, Budizm’in iki koruyucusu).” (SH, 482a).

1372-73 (665, 4-5) asurelarını kuvragı “*asura*’lar topluluğu”, Çince metinde sadece 阿蘇羅 *a su lu* “*asura*” ibaresi geçer (Taishō 456a06).

asure < Toh. B *asure* < Skr. *asura* “cinler/şeytannlar sınıfının adı”; Ayrıca bk. Moğ. *asuri* “Asura, a class of evil genii (kötü cinler sınıfı).” (Lessing, 57b). Çince

metindeki karşılığı ise Skr. asıl terimin sessel çevirisi olan 阿修羅 *a su lu* ibaresidir: → 阿修羅 “*asura*, originally meaning a spirit, spirits, or even the gods, it generally indicates titanic demons, enemies of the gods, with whom, especially Indra, they wage constant war. They are defined as ‘not *devas*’, and ‘ugly’, and ‘without wine’ (asıl anlamı ruh, ruhlar ve hatta tanrılar; genellikle tanrıların düşmanları olan devasa iblisleri gösterir, özellikle İndra tanrılarıdır ve sürekli savaş halindedir. Onlar ‘*deva* olmayan’, ‘çirkin’ ve ‘içkisiz/şarapsız’ olarak tanımlanır.” (SH, 285b). Ayrıca Çincedeki diğer karşılıkları ve anlamları için bk. Wogihara: 184 a-b.

1373-75 (665, 5-7) luular yäklär ulatı , ganđarvelar kinarelar [t]üzi “ejderhalar, ruhlar, şeytanlar ve ayrıca gandharvalar, kimnaralar vesaire” için Çince metinde sadece 龍神藥叉等 *long shen yao cha deng* (G 7479, 9819, 12958, 186, 10877) “ejderha tanrıları (ve) *yakşa*’lar vesaire” ibareleri yer alır (Taishō 456a07). Uygurca metindeki *ganđarvelar* ve *kinarelar* terimleri Çince metinde geçmez.

luu < Çin 龍 *long* (G7479) “ejderha”. Çince metindeki karşılığı 龍神 *long shen* “A dragon-god, or spirit (ejder tanrısı veya ruhu).” (SH, 455a) ibaresidir. Ayrıca bk. 龍神 “One of the eight kinds of spiritual beings who appear in Mahāyāna scriptures (sekiz kutsal varlığın biri olup, Mahāyāna kutsal kitaplarında görünür).” (DDB); Krş. 龍 A dragon, dragaon-like, imperial; tr. for *nāga*, which means snake, serpent; also elephant, elephantine, serpent-like, etc. (SH, 454b).

yäk < Skr. *yakşa* “şeytan” → Far. *yakkha*, Çince metindeki karşılığı 藥叉 *yao cha* (G 12958,186) karakterinden oluşan ses çevirisidir. Ayrıca bk. 藥叉 “*yakşa*; also 藥乞叉” (SH, 472b); “Spirits of the dead” (DDB).

ganđarve < Skr. *gandharva* “gökyüzü müzisyeni, müzik ilahi; müzik”(Wogihara, 447b; Edgerton, 209b). Çince metinde geçmez. Çince karşılıkları için bk. Wogihara, 447b; AYS VI, 311b.

kinare < Skr. *kinara* “(yarı insan yarı hayvan şeklindeki) efsanevi yaratıklar” (BT XXIII, 208b), Çince metinde karşılığı yoktur; Ayrıca bk. **kiñ-nara** “[神话中的生物之名: 半人半獸 (人頭馬身或馬頭人身) 服侍 *kubera* 神 ‘efsanelerdeki yarı insan yarı hayvan yaratıkların adı (başı insan, vücudu at veya başı at vücudu insan şeklinde olan), Kubera tanrıya hizmet eder]⁹⁹⁰; [(Bud.) 人非人, 是人非人; (Bud) yarı hayvan yarı insan]” (Wogihara, 598a). SH’deki bilgileri de içeren bir diğer açıklama için bk. AYS VI, Açıklamalar: 0517.

[t]üzi “eşit(ler)i, vesaire; hepsi”, Çince metindeki karşılığı 等 *deng* “eşit, vesaire, ve benzeri” karakteridir; bu kısım için R-M yayımında ... *wz y* harfleri vardır (665/7). Berlin fragmanlarında ise farklı olarak *arkası* “hepsi, tamamı” sözcüğüne rastlanır: U 731 a (3): ark[a]sı (“r̥q/sy); Mz 763 a (2): arkası (“r̥q’sy). Krş. 等 → *tüz* (Sho. 1984, 62).

⁹⁹⁰ Ayup-Sayit’lerin çalışmasındaki açıklama da bu şekildedir, bk. Ayup-Sayit, AYS:571.

1377-79 (665, 9-11) san[sız] sakızsız kolusuz , kut vahşik[lar]nını kuvragı “sayısız₃ iyi ruhlar(ın) topluluğu” ibaresi Çince metinde geçmez, Berlin fragmanlarında da yoktur, bk. U 691a.

1378 (665, 10) vahşik < Soğd. *w'xšyk* (*wāxšik*) “spiritual (ruhsal, tanrısal)” (GHARIB, 400b); *vahşik* kelimesi *kut* ile birlikte sıkça rastlanır ve kimi çalışmalarda ikileme olarak da gösterilir: örneğin: *qut vkşik* “guten Geister (Hend) (iyi ruhlar)₂” (BT XIII, 156: 40.18; aynı sayfanın altında *vkşik* üzerine açıklama bulunur); *kut vahşiklar* → 善神 “soylu₂ ruhlar₂” (AYS VI: 0705). Krş. *kut v(a)hşik naivazikilar* → 鬼神 “güte und böse Geister (iyi ve kötü ruhlar)” (BT XX, 102-103: 0623); Ayrıca krş. *yavlak vahşik* “bösen Geister (kötü ruhlar)” (BT XXIII: D056). Görüldüğü gibi *vahşik* terimi Uygurca metinlerde asıl menşei olan Soğudçada olduğu gibi “ruh, ruhsal” anlamında kullanılmıştır, ‘kötü’ veya ‘iyi’ tanımı da önünde yer alan *yavlak* veya *kut* sözleri ile belirlenmiştir, Çince karşılıkları da bunu destekler niteliktedir. Dolayısıyla *kut vahşik* birleşimini ikileme değil de sadece “iyi ruh” olarak çevirmemiz daha doğru olacaktır. Ayrıca bk. Hamilton 1998, Açıklamalar: LXIV.2.

1382-83 (665, 14-15) tört äzrua [’är]igi içintä ornan- “dört Brahmā yerleşkesi içinde yerleşmek” için Çince metinde 四梵住 *si fan zhu* (G 10291, 3403, 2527) “dört brahmā (yerleşkesinde) ikamet etmek” ibaresi geçer (Taishō 456a10). Söz konusu ibarenin “sich in de Vier Brahmā-Wohnungen (*catvāro Brahmāvibārāḥ*) niederlassen (Brahmā-yerleşkesine yerleşmek)” şeklindeki çevirisi için bk. UW, 427a.

四梵住 “The noble state of unlimited 慈 love, 悲 pity, 喜 joy and 捨 indifference (sınırsız sevgi, üzüntü, sevinç ve ilgisizlik’lerin asil hâli).” (SH, 177a). Nobel 四梵住 ibaresinin (anlamının) açık olmadığını, belki de 四梵福 “dört Brahmā (veya Brahmānik) liyakati/değimi” anlamında olduğunu söyler (Nobel, 362: dipnot 1).

[’är]igi boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk. Mz 763 a (11): ’äriği (’ryky). St. Petersburg yazmasında sözcüğün son iki harfi açıkça *ky* ile yazılmıştır, ancak R-M yaymında [t(ä)n]kri (tnkry) şeklinde yer alır; Kaya [’äri]gi olarak aktarır (SuvKaya, 344); Röhrborn’un çalışmasında *äriği* biçimindedir (UW, 427a *äriği*). *äriği* sözü ve anlamları üzerine ayrıntılı bilgi için. bk. UW, 427a-b; OTWF, 186-187.

1384 (665, 16) tört kertü nom tözi “dört gerçek öğreti temeli”, Çince metindeki 四聖諦 *si sheng di* “The four holy or noble truths (dört kutsal/yüce gerçekler).” (SH, 181a) ibaresi içindir (Taishō 456a10).

Bahsi geçen bu ‘dört kutsal gerçek’ şunlardan ibarrettir: 1 苦諦 *duḥkha* → Acı gerçeği: acı, varoluşun altı hâli’nin bir türüdür; 2. 集諦 *samudaya* → Acı (gerçeğinin) ortaya çıkması (*samudaya*): ruhsal durumların etkisiyle oluşan ızdırapların birikmesi veya alevlenmesi; 3. 滅諦 *nirodha* → Acının kesilmesi; fasıl ise nirvāṇa –arzuları ve onun sonuçlarını yok etme, geçersiz ve tükenmiş olan fanilik acısını terk etme- dir; 4. 道諦 *mārga* → ızdırapları durdurma yolu, yok olma yoludur. Kaynak için bk. SH, 182a: 四諦; Hirakava 282b; Nakamura 526c; Ayrıca bk. Nobel, 362: dipnot 2.

1385-86 (665, 17-18) tört törlüg ş(i)mnu [kuv]ragı “dört türlü şeytan topluluğu”, Çince metindeki karşılığı 四魔 *si mo* (G 10291, 7973) “dört şeytan/iblis” ibaresidir (Taishō 456a11). Canlılara sıkıntı yaratan bu ‘dört çeşit iblis’ şunlardır: 1. 煩惱魔 *Kleśa-māra* → Kötü arzular iblisi: insanların vücut ve zihnini yaralar; 2. 陰魔/蘊魔 *Skandha-māra* → *māra* veya iblis olarak nitelendirilen beş *Skandha* (vücut, algı, anlayış, irade, bilinç), Bir araya getirilmiş şeyler/yığımlar iblisi: Buddha’ya karşı mücadele, insan doğası; 3. 死魔 *Mṛtya-māra* → Ölüm iblisi: bütün canlıların hayatını sonlandırır; 4. 天子魔/自在天魔 *Devaputramāra* → *Paranirmita-vaśavartin* adlı iblis: arzu alemindeki altıncı cennetin kralıdır ve canlıların hâyır işlemesini engellemek için çabalar. Kaynak için bk. Nobel, 362: dipnot 3; SH: 41b, 366b, 407a.

1386 (665, 18) tūzi barça “hepsi₂, tamamı₂”, Çince metinde geçmez. *tūzi* (< *tüz*) “geneli, hepsi” sözü Berlin fragmanlarında farklı olarak *tüzüni* (twyz wny) şeklinde geçer, bk. U 691a (10).

Ayrıca krş. *tözi* “alle” (BT XIII, 237a); *tözü* (*tüzü*) *barça* (KB, 19: 24). DTS’de *tözi* şeklinde verilir ve örnek olarak AH ve AYS’ye gönderme yapılır (DTS,583a); AH’de bir kez *tözü* “bütün, hepsi” (AH: 320) şeklinde rastlanır; fakat AYS (R-M 3, 7)’den verdiği örnek aslında *töni* “boyunca, süresince” sözcüğü olup, burada *tözi* yerine yanlışlıkla verilmiş olmalı, bk: R-M (3, 7-8) *beş altı yıl töni tınlıglarka asıg tusu kılıp*. Krş. 1142 (665,4) *nomlarnıñ tözi barça* → 法體性皆 *faxing jie* (Taishō 455b03); bu örnekte *töz* için Çince 性 (G 4600) “mahiyet, öz nitelik, doğal yaratılış” karakteri vardır.

1388-91 (665, 20-23) kök kalık tözi [täğsilip] köžünür tıdlur öñ [bolgay , köžün]ür öñ täğsilip , [kök kalık bolg]ay [yan]turu “(H.çev.) Gökyüzü[nün] aslı değişip görünür (ve) engellenir renk olacak; görünür renk değişip yeniden gökyüzü olacak” yerine Çince metinde 虛空成質礙, 質礙成虛空 *xukong cheng zhi ai; zhi ai cheng xukong* “Gökyüzü maddi engele dönüşür, maddi engel gök yüzü olur.” ibareleri vardır (Taishō 456a12). Krş. Alm. çev. “Der Äther (mag) zum materiellen Hindernis werden, ein materielles Hindernis (mag) zum Äther werden (Gökyüzü maddi engele dönüşebilecek, maddi engel (ise) gök yüzüne dönüşebilecek).” (Nobel, 363₈).

1389-90 (665, 21-22) [täğsilip]...[bolgay] boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk. U 691a (13-14). Çince metindeki karşılığı 成 (G 762) “oluşmak, dönüşmek, olmak” karakteridir.

1389 (665, 21) köžünür tıdlur öñ “görünür engellenir/görünmez renk?”, Çince metindeki karşılığı 質礙 *zhi ai* (G 1892, 38) “Skt. *rūpa*, aynı zaman ve aynı yerde işgal edememe – şekil’in özel niteliği; bir şeyin başka bir şeyi engellemesi, madde engeli” ibaresidir (DDB). Krş. *rūpa* “form (şekil, biçim)” (Edgerton, 456b). Nobel, 質礙 ibaresinin belirsiz olduğunu, muhtemel anlamının sadece ‘madde’ olabileceğini ifade eder (Nobel, 363: dipnot1). 質礙 terimin anlamı için ayrıca bk. SH: 70b, 151a.

1390 (665, 22) [közün]ür öñ boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk. U 691 a (14.)

1391 (665, 23) [kök kalık bolg]ay boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk. U 691 a (15).

1396 (666, 5) tört maharañç t(ä)ñrilär “dört *mahārāja* tanrılar”, Çince metindeki karşılığı 四大天王 *si da tian wang* (G 10291, 10470, 11208, 12493) “dört büyük gök tanrısı/mahārāja” ibaresidir (Taishō 456a14). Budizmde göğün en alttaki dört yönün/bölgenin hükümdarları olarak dünyayı koruyan bu ‘dört *mahārāja* tanrı’lar şunlardır: 1. 持國天 *Dhṛtarāṣṭra* → doğudadır, (onun) krallığını korur, rengi beyaz; 2. 增長天 *Virūdhaka* → güneydedir, yükselme ve büyüme ilahi, rengi mavi; 3. 廣目天 *Virūpākṣab* → batıdadır, geniş gözlü (aynı zamanda çirkin gözlü) *deva* (belki de Śiva'nın bir türü olabilir), rengi kırmızı; 4. 多聞天 *Vaiśravaṇa* → çok işiten ve bilgili *deva*'dır, rengi sarı; adı *Vaiśravaṇa* veya *Dhanada* olup *kuvera*'nın bir türüdür; zenginlik tanrısıdır. Kaynak için bk. SH 173b; Chang 1983, 489; Edgerton, 425a-b.

Taishō 456a14-15 聞佛說此護持妙法，各生隨喜護正法心，一時同聲 *wen fo shuo ci hu chi miao fa, ge sheng suixi hu zhengfa xin, yishi tong sheng* (G 12651, 3589, 9598, 12387, 4979, 1982, 7857, 3366; 6026, 9865, 10396, 4073, 4979, 687, 3366, 4562; 5342, 9921, 12269, 9883) “(Dört *mahārāja* tanrılar) Buddha'nın muhteşem öğretiyi böyle koruduğunu duyunca, her biri (ayrı ayrı) hakiki öğretiyi korumak (için) sevinçli gönül yaratıp, aynı anda bir ağızdan” ibareleri Uygurca metinde yoktur, bütün bu ibarelerin yerine tercüman sadece *ymä* sözünü kullanmıştır (1397, 666/6).

1399 (666, 8) nom eligi suðurug ifadesi R-M yayını (666/8) ve Çince metinde yoktur, St. Petersburg yazmasında noktalarla işaretlenmiştir. Muhtemelen yanlışlıkla fazla yazılmıştır, asıl yer alması gereken satır bir sonraki satırdır ki, aktaran bu yanlış noktalarla göstermiştir. Hem bir sonraki satırda bu ifade ekleme olarak verilir, bk. 1400 (R-M 666, 9)

1400 (666, 9) bo nom <eligi suðurug , ogulumuz kız[ım(ı)z]> ulaşı , terin kuvragımız “bo öğretiler şâhı sūtrayı, oğlumuz kızımız ve cemaatimiz₂”, Çince metindeki karşılığı 於此經，及男女眷屬 *yu ci jing, ji nannü juanshu* “bu sūtrayı, oğul kız (bütün) aile üyeleri/karı koca” ibareleridir (Taishō 456a16). Ekleme için ayrıca bk. U 692 a (5-6), Mz 246 b (2), Mz 401 b (1-2), Mz 763 b (4-5), R-M (666, 9).

1401-02 (666, 10-11) s[üzök] köñülin bir uçlug “temiz gönül ile bir yönlü [olarak]” için Çince metinde yalnızca 一心 *yi xin* (G 5342, 4562) “tüm kabiyle, canı gönülden” ibaresi yer alır (Taishō 456a16). *s[üzök] köñül* “temiz gönül” için Çince metinde tam bir karşılık yoktur. Çince 一心 karakterlerinin Uygurca metindeki farklı karşılığı için

bk R-M (607/2): *tetrü* “dikkatli” → Çin. 一心 (Taishō 451a29). Ayrıca Uyurca *s[üzök] köñül* ifadesinin Çince metindeki karşılığı için bk. R-M (607/2): *süzök köñül* → Çin. 善思 *shan si* “düşüncelilik, sağlam düşünme” (Taishō 451a29). Krş. *bir uçlug süzök köñülin* “mit reinem und auf einen Punkt Konzentriertem Geist” → Çin. 一心 (BT XXV 1: 2060-61).

1403 (666, 12) oron sayu öñi öñi “her yerde ayrı ayrı” ibaresi Uyurca metinde eklemidir, Çince metinde geçmez.

1405-06 (666, 14-15) avant tıtag “sebeup, neden” ikilemesinin Çince metindeki karşılığı sadece 因 *yin* (G 13215) “sebeup, neden” karakteridir (Taishō 456a18).

avant < Soğd. *’nβ’nt* “cause, because of” (GHARIB, 36a). Ayrıca bk. *avant tıtag* “Haupt- und Nebenursache (birincil ve ikincil neden)” → Çin. 由, 姻缘 (BT XXV 2, 332b).

1408 (666, 17) ayayu ağırlayu tapın- “saygı gösterip ibadet etmek” için Çince metinde 承事 *cheng shi* (G 761, 9990) “Entrusted with duties, serve, obey, and minister (görevlerle, hizmetlerle, itaat ve vaizle görevlendirilmiş)” (SH, 260a) ibaresi vardır (Taishō 456a19). Krş. *ayap ağırlap* (642/6-7) → 供養 (Taishō 4545b05); *ayayu ağırlayu tut-* (665/12) → 奉持 (Taishō 455a09); *ayayu ağırlayu* (666/21) → 恭敬 (Taishō 4565a20); *ayayu ağırlayu* (667/14) → 恭敬 (Taishō 456a25); (672/23-24) *ayasar <ağırlasar> tapınsar [udunsar]* 供養恭敬 *gong yang gong jing* (Taishō 456c15);

1415 (667, 1) <bo nomlarıg tanuklap> “bu öğretileri tanıtlayıp”, Çince metindeki karşılığı 證此法 *zheng ci fa* “bu sütrayı kanıtlamak” (G 726, 12387, 3366) ibaresidir (Taishō 456a21). Ekleme Çince metne ve Berlin fragmanlarına göre yapıldı, bk. U 691 b (3-4) ve Mz 763 b (23).

1421 (667, 7) sävinç bilmäk “sevinç/iyilik bilme, minnettarlık” için Çince metinde 報恩 *bao en* (G 8731, 3330) “iyiliğe cevap vermek, şükran borcunu ödemek” ibaresi vardır (Taishō 456a23). Bk. 報恩 “To acknowledge, or requite favours (teşekkür etmek, iyiliklere karşılık vermek).” (SH, 369b). Aynı Çince karakter ve Uyurca karşılığı için bk. 報恩 (Taishō 456a21) → *utlı sävinç* “şükran₂” (667/2). Ayrıca bk. *utlı sevinç* “Dankbarkeit (iyilik bilme, şükran duygusu) (BT XXV2, 431b).

1424-24 (667, 10-11) tözünläriğ ymä [an]nçulayu ok tep tedi “azizleri yine öylesine [koruyacağım] dedi” ibaresi Uyurca metinde eklemidir, Çince metinde geçmez.

1426-27 (667, 12-13) tužit t(ä)ñri yerindäki ... TW SYDY atl(ı)g t(ä)ñri urısı “*tuşita* tanrı yerindeki/cennetindekiadlı tanrı oğlu”, Çince metindeki karşılığı 睹

史多天子 *du shi duo tian* “*tuṣita* cennetindeki (tanrıların) oğlu” (Taishō 456a23). Krş. Alm. Çev. “die Göttersöhne des TUSİTA(-Himmels) (TUSİTA (göğünün) tanrı oğlanları)” (Nobel, 363).

tužit < Toh. A *tuṣit* < Skr. *tuṣita* “*tuṣita* cenneti, tutku/arzu alemindeki dördüncü *devaloka* (cennet)”. Bk. *tuṣita* “of a class of *kāmāvacara* gods (*kāmāvacara* tanrılarının bir sınıfı)” (Edgerton, 255b-256a); Ayrıca bk. *kāmāvacara*⁹⁹¹ → 欲界 (tutku alemi) (Wogihara, 558a); Ayrıca Krş. *tužit* “Name des Himmels, in dem Maitreya geboren wird (Maitreya’nın dünyaya geldiği gök katının adı)” (BT III, 103a); *tužit* “Name eines Götterlandes (bir gök katının adı)” (BT IX, 131a); *tužit* “Name einer Himmelswelt (bir gökyüzünün adı)” (BT XIII, 238b).

1435-36 (667, 21-22) yänä turgaylar [tužit t(ä)ŋri yer]indä “yeniden [doğuşunda] *tuṣita* tanrı yerinde (*tuṣita* cennetinde) kalacaklar” yerine Çince metinde 來生睹史天 *lai sheng du shi tian* “bir sonraki hayatta *tuṣita* tanrı cennetinde doğacak” ibaresi vardır (Taishō 456a27). *yänä turgaylar* “(H. çev.) yine duracaklar” yerine Çince metinde 來生 *lai sheng* (G 6679, 9865) “gelecek yaşamındaki doğuş” ibaresi vardır. Bk. 來生 “Future rebirth; the future life (gelecekteki yeniden doğuş; gelecek hayat/ahiret)” (SH, 249b).

1443 (668, 6) saḥlokaḍaṭu < Skr. *sahā-lokadhātu* “dünya, yeryüzünün adı”, sözcük St. Petersburg yazması ve R-M yayınında *s’vhwq’t’dw* harfleriyle yazılmış (668/6), Berlin fragmanlarında ise *s’p lwk’t’dw* şeklinde yazılmıştır (bk. U 696a 3; Mz 749b 3). Çince metindeki karşılığı 索訶 *suo he* (G 10183, 3940) ibaresidir (Taishō 456b01). Ayrıca bk. 索訶 “*sahā*, the world” (SH, 336a). *sahā-lokadhātu* terimi için ayrıca bk. Açıklamalar: 916-918 (R-M 645, 5-7).

1444-1445 (668, 7-8) mahabrahmi ulug äzrua t(ä)ŋri “mahābrahmā₂ (büyük Brahmā₂) tanrı” için Çince metinde sadece 梵天王 *fan tian wang* “brahmā” ibaresi yer alır (Taishō 456b01).

mahabrahmi “yüce *Brahmā*” < Skr. *mahābrahmā* “great *Brahmā* (the god), guards the Bodhi upon his conception and praises him” (Edgerton, 424a).

梵天王 “*Brahmā*” (SH, 353b), krş. 大梵天王 “*MahāBrahmā deva rāja*, king of the eighteen Brahmāloka (on sekiz Brahmā aleminin/ülkesinin kralı).” (SH, 91b).

1450-1451 (668, 13-14) üç törlüg ulug kö[lüğü]lär “üç türlü büyük taşıtlar” yerine Çince metinde 諸乘 *zhu cheng* (G 2571, 770) “bütün taşıtlar/vasıtalar” ibaresi geçer (Taishō 456b03). *üç törlüg kölüğü* ibaresinin asıl karşılığı 三乘 *san cheng* (G 9552,

⁹⁹¹ Altı *kāmāvacara* 六欲界 “altı arzu cenneti/alemi”: 1. *Cāturmahārāyikāyikāh* (四天王天、四天王眾); 2. *Trāyastriṃśāh* (忉利天、三十三天); 3. *Yāmāh* (夜摩天); 4. *Tuṣitāh* (覩史多天); 5. *Nirmāṇa-ratayah* (樂變化天); 6. *Para-nirmīta-vaśa-vartinah* (他化自在天)” (Wogihara, 558a).

770) karakterleridir, ŞŞT Çincedeki 諸 “bütün, her” karakteri yerine 三 karakterinin karşılığı olan üç sözünü seçerek, kendisinin sadece Çinceyi değil aynı zamanda Budizmi de çok iyi bildiğini kanıtlamaktadır.

üç törlüg kölüğü → 三乘 *Tri-yāna*: üç çeşit taşıt/vasıta, yani canlıları doğum-ölüm (*samsāra*) döngüsünden sonsuz kurtuluş (*nirvāṇa*) kıyısına ulaştıran araçlar. Bu üç araç şunlardır: 1. 大乘 *Mahā-yāna*: büyük araç/taşıt, o evrenselliği gösterir; herkesin, bütün Bodhisattvaların kurtuluşudur ve bohdi’ye (bilgelige) kavuşturur. *Mahāyāna* şüphesiz Budizmin orijinal öğretisine yakın olanıdır. 2. 中乘 *Madhimā-yāna*: *nirvāṇa*’ya götüren orta araç/vasıta, *Mahāyāna* ve *Hīnayāna* arasındaki orta veya ara sistemdir. O aynı zamanda *pratyekabuddha*’ya –esas olarak kendi kurtuluşu, kısmen olarak da başkalarının kurtuluşu için yaşar- tekabül eder. 3. 小乘 *hīna-yāna*: küçük veya alt taşıt, *Śākyamuni*’nin ölümünden sonra gelişen Budizm dönemidir, yani Hristiyanlık çağının başladığı, *Mahāyāna* öğretilerinin tanıtıldığı dönemdir. *hīna-yāna*, öz-kurtuluş merkezli Budist uygulamasıdır, Budizmin orijinal kitaplarına dayanır (SH: 58a, 83a, 98b, 110b; G, 88b).

1451 (668, 14) kamag kutrulmak “bütün kurtuluş[lar]”, Çince metindeki karşılığı 諸...解脫 *zhu...jie tuo* (G 2571, 1515, 11375) “bütün kurtuluşlar” ibaresidir (Taishō 456b03). Budizimdeki ‘kurtuluş’ kategorisi iki çeşittir: ‘üç kurtuluş’ ve ‘sekiz kurtuluş’; kurtuluş ise Buddha’nın beş özelliğinden biridir, bk. 解脫 (SH, 412b). *üç kutrulmak* 三解脫 için bk. Açıklamalar:1230-31 (658/23-659/1); *sekiz kutrulmak* 八解脫 için bk. Açıklamalar: 1260-61 (660/7-8).

1458 (668, 21) barı tāgingäy m(ä)n “varacağım” ifadesi Çince metinde geçmez, Berlin fragmanlarında da yoktur, bk. U 690 a (8-9); Mz 749 b (23-24).

1458-59 (668, 21-22) [küyü küzätü tutgay] m(ä)n başın tutgay [m(ä)n tep tedi] “koruyacağım (ve) en üstte tutacağım.” için Çince metinde 亦常為擁護 *yi chang wei yong hu* (G 5395, 440, 12521, 13471, 4979) “ve (onu) daima koruyacağ(ım)” ibareleri vardır (Taishō 456b06). Krş. Alm. Çev. “werde es auch immerdar beschützen (Hem de onu sonsuza dek koruyacağım).” (Nobel, 364₁₆). Uygurca metinde *geçen başın tutgay [m(ä)n]* “en üstte tutacağım” ifadesi Çince metinde yoktur, aynı zamanda Berlin fragmanlarında da geçmez. Çince metinde geçen 亦 “aynı zamanda, ve” ile 常 “sürekli, daima” karakterleri Uygurca metinde (R-M yayını ve St. Petersburg yazması) geçmez, ancak Berlin fragmanlarında vardır, bk. U 690 a (10): *ymä uzat[ı ü]züksüz*; Mz 749 b (23): *ymä uza[ı ü]züksüz*; gördüğümüz gibi Berlin fragmanları Çince metinle daha çok uyum sağlamaktadır.

[küyü küzätü tutgay] boşluk Berlin fragmanları ve Çince metne göre tamamlandı, bk. U 690 a (10-11): *ymä uzat[ı ü]züksüz k[ü]yü [küz]ätü tutga[y] m(ä)n tep tedi*; Mz 749 b (23-24): *ymä uza[ı ü]züksüz [küyü küzätü] tutgay m(ä)n tep tedi*. Ayrıca bk. 擁護 “to escort; to protect (korumak, sahip çıkmak)” (G, 1669b).

Bu kısım R-M yayınında tamamlanmamıştır (R-M 668, 21); Kaya ise [tužit t(ä)ŋri yeriŋä] şeklinde tamamlar (SuvKaya, 346).

Taishō 456b07-20 arası Çince metin St. Petersburg yazması ve R-M yayınında bulunmamaktadır, fakat Berlin fragmanlarıyla örtüşmektedir, sırasıyla karşılaştırırsak şu şekildedir:

Taishō 456b07 爾時，魔王子名曰商主合掌恭敬，說伽他 **456b08** 曰

→ U 690 a (12-15): ol üdün ş(i)mnu hanınıŋ oğlu sartavahe ayasın kavşurup agrı ayamakın şlok takşutın [inçä] [te]p ö[t]ünti].

→ Nobel, 364: „Zu jener Zeit legte der Sohn des Königs MÄRA mit Namen SÄRTHA-VÄHA die hohlen Handflächen aneinander, brachte Huldigung dar und verkündete die *gāthās*:” (Nobel, 364).

Taishō 456b09 若有受持此，正義相應經； **456b10** 不隨魔所行，淨除魔惡業。

Taishō 456b11 我等於此經，亦當勤守護； **456b12** 發大精進意，隨處廣流通。

→ 694 a (1-9) + 696 a (1): /// inçip /[...]udu /DM[...] ş(i)mnularını y(a)vlak kılınçın arıg [si]lig [...]T'ÇYK , m(ä)n başlap [...] bo [n]om ärdinikä söz/[...] , ü[r]üg [uz]atı sımtagsız [küyü] küzä[tü tutgay] biz , ulug[...]Y'M'/

T///M[...]L'NM'Q köñül [...] / T/W öñi[...]// [...aça] yada tägingäy bi[z] tep tedı.

→ Nobel 364: „Wenn jemand dieses mit rechtem Sinn ausgestattete Sūtra annimmt und festhält, nicht den schlechten Taten des MÄRA folgt, (sondern) die bösen Taten des MÄRA völlig beseitigt (17), So werden auch wir dieses Sūtra immerdar mit Eifer beschützen, den Gedanken grossen Fleisses erzeugen und (das Sūtra) überall weit bekannt machen (18).”

456b13 爾時，魔王合掌恭敬，說伽他曰：

→ U 696 b (1-4); Mz 749 b (25-26): ol üdün ş(i)mnu hanı ayasın kavşurup agrı ayamakın t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi burhanka inçä tep ötünti ;

→ Nobel 364: „Zu jener Zeit legte König MÄRA die hohlen Handflächen aneinander, brachte Huldigung dar und verkündete die *gāthās*:”

456b14 若有持此經，能伏諸煩惱； **456b15** 如是眾生類，擁護令安樂。

456b16 若有說是經，諸魔不得便； **456b17** 由佛威神故，我當擁護彼。

→ U 696 b (5-11) + U 690 b (1-7) kimlär birök bar ärsär bo nom ärdinig tutdaçı , kamag nizvani kadgularıg bogurgalı udaçıg , bo yertinçüdä ärigmä alku tınl(i)g [o]g/an[...] [küyü küzä]tü a[...] [kimlär birök bar ärsär bo nom] ä[r]din[i]g nomlada[çı ö]trü anta ş(i)mnular ok yık bolu umazlar, t(ä)ŋrim sizin çoğunuz küü käliginiz küçintä , m(ä)n k(ä)ntü özüm yanturu olarnı küyü küzätü bergäy [m(ä)n] tep tedı.

→ Nobel 365: „Wer immer dieses Sūtra festhält und die Leidenschaften bezwingt — solche Wesen-Klassen werde ich beschützen und Wohlergehen (erlangen) lassen. (19) Wer immer dieses Sūtra verkündet, (gegenüber diesem) erlangen die MÄRAS¹) keine Vorteile. Auf Grund der Majestät des Buddha werde ich jene beschützen." (20)”.
¹

456b18 爾時，妙吉祥天子亦於佛前說伽他曰：

→ U 690 b (7-11) ol üdün[...]/LY[...] burhan[...] şlok t[akşu]tın inçä tep ötünti;

→ Nobel 365: „Zu jener Zeit verkündete auch der Göttersohn MANJUSRI angesichts des Buddha die *gāthās*:”.

456b19 諸佛妙菩提，於此經中說； **456b20** 若持此經者，是供養如來。

→ U 690 b (11-15) üç üdki kamağ burhanlarınñ sukañçığ köni tuymakın , bo nom ärdini [için]tä açä adıra okıtur , [...] bo nom [.....].

*Bu satırlar Çince metinle örtüşmemektedir.

→ Nobel 365: „Die wunderbare *bodhi* der Buddhas ist in diesem Sūtra verkündet. Wer dieses Sūtra (daher) festhält, der erweist den Tathāgatas Ehrerbietung. (21)”.

1459-61 (668, 22-669, 1) [bo] nom ärdini yörügün [nomlagay m(ā)n] körkitü , bir kolti sanı t(ä)ñrilärkä , “Bu öğreti cevherini bir milyon (*kolti*) sayısınca tanrılara göstererek vaaz edip” ibareleri için Çince metinde 我當持此經，為俱胝天說 *wo dang chi ci jing, wei ju zhi tian shuo* “Ben bu sūtrayı koruyup, sayısızca tanrılara duyuracağım.” ibareleri vardır (Taishō 456b21). Krş. Alm. çev. “Ich werde dieses Sūtra festhalten und es den kotis von Göttern verkünden (Ben bu *sūtrayı* koruyacağım ve onu sayısızca Tanrılara bildireceğim).” (Nobel, 365₂₂). *kolti* < Skr. *koṭi*, anlamı ve diğere Çince karşılıkları için bk. Açıklamalar: 1324 (663, 2). Çince metinde geçen 持 *chi* (G 1982) “tutmak, sürdürmek, korumak” karakteri Uygurca metinde yoktur.

[**nomlagay m(ā)n] körkitü** boşluk Berlin fragmanlarının yardımıyla tamamlandı, bk. U 694 b (2-3). Karşılığında Çince metinde yalnızca 說 *shuo* (G 9598) “söylemek, anlatmak” karakteri vardır.

Taishō 456b22 恭敬聽聞者 (G 6574, 2144, 11209, 12651, 542) “saygı₂ ile dinleyenler” ibareleri St. Petersburg yazması ve R-M yayınında bulunmaz, ancak Berlin fragmanlarında vardır: bk. U 694b (4-6): *agir ayagin amrayu äşidtäçi tıñladaç[ı]larıg* “saygı ile severek dinleyenleri₂”. Krş. Alm. çev.” es mit Ehrerbietung anhören (saygıyla dinlemek)” (Nobel, 365₂₂). Bu da Berlin fragmanlarının Çince metin ile daha çok örtüşüğünü gösteren bir diğere örnektir.

1466 (669, 6) körsär m(ā)n birök [tın(l)gl]arıg , bodi köñültä turmuşın , olarka [m(ā)n bol]gay m(ā)n , ötüğçi “Eğer ben canlıların *bodhi*/aydınlanmış zihinde yaşadığımı görürsem, ben onlara ricacı olayım.” yerine Çince metinde 若見住菩提，與為不請友 *ruo jian zhu puti, yu wei bu qing you* “*Bodhi* (mükemmel bilgelik/aydın zihin)de kalanı görürsem, (onlara) davetsiz arkadaş olacağım.” ibareleri yer alır (Taishō 456b24). Krş. Alm. çev. “Wenn ich sehe, dass (sie) in der *bodhi* weilen und zu unaufgeforderten Freunden geworden sind ((Onların) *Bodhi* içinde kaldığımı ve istenmeyen arkadaşlara dönüştüğünü görürsem),” (Nobel, 365₂₃). Görüldüğü gibi Çince metinde geçen 不請友 “davetsiz arkadaş/*Bodhisattva*” için ŞŞT Uygurca metinde *ötüğçi* sözünü kullanmıştır.

不請之友 “The uninvited friend, i. e. the Bodhisattva (davetsiz arkadaş, yani *Bodhisattva*).” (SH, 109a). Nobel dipnotta bu dörtlüğün Skr. metinde olmayıp, çevirenin eklemesi olduğunu belirtir (Nobel, 365, dipnot 3).

1468-71 (669, 8-11) siz äđgü ögli[lär ’ä]ŋ mintin ulatı , isig özlärin kut[gar]ın , küzätçisi bolgay m(ä)n , bo nom [eli]gi sudurnuŋ “Siz iyi kalpliler, en azından dahi canınızı kurtarın; [ben] bu öğreti şâhı sūtranın koruyucusu olacağım.” yerine Çince metinde 乃至捨身命, 為護此經王 *nai zhi she shenming, wei hu ci jing wang* “ve hatta canını feda edip bu sūtra kralını korumak” ibareleri yer alır (Taishō 456b25). Krş. Alm. çev. “werde (ich) sogar Körper und Leben asufgeben, um diesen Sūtra-König zu schützen (bu sūtra(lar) kralını korumak için, bedenimden ve hayatımdan bile vazgeçeceğim).” (Nobel, 365₂₃). Görüldüğü gibi burada bazı söz ve ibareler örtüşse de, bütünlüklü olarak baktığımızda ifadelerin farklı olduğunu görebiliriz. Uygurca metinde geçen *siz äđgü ögli[lär]* “siz iyi düşünceliler/kalpliler” ibaresi Çince metinde yoktur.

[’ä]ŋ mintin ulatı “ve hatta, en azından dahi”, Çince karşılığı 乃至 *nai zhi* (G 8113, 1817) “ve hatta, bile” ibaresidir. Ayrıca bk. 乃至 “(1) A translation of *antaśas* meaning "at least"; and (2) of *yāvat*, as far as (Skr. ’deki *antaśas* sözünün çevirisidir, anlamı ‘en azından’; (2) Skr. *yāvat*, olabildiğince)” (SH, 15b). Krş. *’äŋ mintin* “wenigstens, mindestens (en azından)” (BT IX 2, 13a); *’äŋ mintin* “sogar, selbst (hatta, bile)” (BT XX, 155a).

kut[gar]ın boşluk Berlin fragmanlarına ve cümlenin anlam akışına göre bu şekilde tamamlandı, bk. U 705 a (6). Kaya ise kut[garay]ın şeklinde tamamlar (SuvKaya, 346); ancak cümlenin öznesi ‘ben’ değil, ‘siz’dir: *siz äđgü öglilär..... -in kut[gar]ın*.

1477 (669, 17) mahakaşıp arhant “mahākāśyapa arhant”, Çince metinde 上座大迦葉波 *shang zuo da jia ye bo* karşılığı bulunur (Taishō 456b28).

mahakaşıp < Skr. *mahā-kāśyapa* = *kāśyapa*, “one of the Buddha's leading disciples (rebukes Ānanda and tells him the story of his own ordination) (Buddha'nın önde gelen müritlerinden biri, o Ānanda'ya sitem eder ve ona kendinin kutsanma hikayesini anlatır).” (Edgerton, 422a); *kāśyapa* üzerindeki ayrıntılı açıklama için bk. Edgerton (181b-182a): *kāśyapa* ve SH (316b): 迦葉 (迦葉波) *kāśyapa* Ayrıca bk. 上座 “*Sthavira*; or Mahāsthavira. Old man, or elder; head monk, president, or abbot; the first Buddhist fathers; a title of *Mahākāśyapa*; also of monks of twenty to forty-nine years standing, as 中座 are from ten to nineteen and 下座 under ten (yaşlı adam, ihtiyar; baş rahip veya baş keşiş; ilk Budist babalar, *Mahākāśyapa*'nın bir sıfatı/ünvanı; aynı zamanda 上座→ 20-49 senelik rahipler, 中座→ 10-19 senelik rahipler; 下座→ 10 yıldan az süre devam eden rahipler).” (SH, 56a).

1480-82 (669, 20-22) [atı kötrülmüş t(ä)ñrim] kamag arhant tetsi[lar kölüñüsindä ögdüñüz] alkadıñız meni [bilgä biliglig az taplagulu]uk tep “Adı yüceltilmiş tanrım, bütün arhant müritler taşıtımda (Skr. *Śrāvākayāna*), beni ender bilge diye methettiniz₂.” için Çince metinde 佛於聲聞乘, 說我鮮智慧 *fo yu sheng wen cheng, shuo wo xian zhihui* “Buddha, *Śrāvākayāna*’da benim ender bilge olduğumu söyledi.” ibareleri bulunur (Taishō 456b29). Krş. Alm. çev. “Buddha hat im *śrāvākayāna* verkündet, dass das Ich geringe Weisheit hat (Buddha, küçük bilgeliğe sahip olduğumu *śrāvākayāna*’da bildirdi).” ((Nobel 365₂₅).

1480 (669, 20) [atı kötrülmüş t(ä)ñrim] “adı yüceltilmiş tanrım”, boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk.U 710 a (8): atı kötrülmüş *t(ä)ñ[rim]*. Çince metinde sadece 佛 *fo* karşılığı vardır.

1480-81 (669, 20-21) kamag arhant tetsi[lär kölüñüsindä] “(H.çev.) bütün arhant (ve) müritler aracında”, bu kısım Berlin fragmanlarında da korunamamıştır, boşluğun tamamlanması için tek kaynak Çince metindir: 聲聞乘 *sheng wen cheng* (G 9883, 12651, 770) “*Śrāvaka-yāna*”, Skr. diğer karşılıkları için bk. Hirakawa (960b); Nobel de Almancaya “*śrāvākayāna*” şeklinde çevirir (Nobel 365₂₅). Ayrıca bk. 聲聞乘 “*śrāvākayāna*; the *śrāvaka* vehicle or sect, the initial stage, Hīnayāna, the second stage being that of *pratyeka-buddha* (*Śrāvaka* aracı veya tarikatı, ilk aşama, Hīnayāna, *pratyeka-buddha* oluştundaki ikinci evre).” (SH, 462a).

Röhrborn çalışmasında, emin olmamakla birlikte şu şekilde tamamlar: *kamag arhant tetse[lar kölüñüsü (?)]* “Fahrzeug (?) Arhat-Schüler” oder “Fahrzeug (?) aller Arhat und Schüler” ? → Çin. 聲聞乘, Skr. *Śrāvākayāna* (UW, 180a *arhant*).

1481 (669, 21) [ögdüñüz] alkadıñız bu kısım Berlin fragmanlarında korunamamıştır, *alka-* fiilinin genellikle *ög-* fiiliyle birlikte geçmesinden yola çıkarak bu tamlama yapıldı, Çince metinde ise 說 *shuo* “söylemek” karakteri bulunur. Kaya da bu şekilde tamamlamıştır (SuvKaya, 346).

1482 (669, 22) [bilgä biliglig az taplagulu]uk “az seçilen/ender bilge”, bu kısım Berlin fragmanlarında kısmen korunmuştur, bk. U 710 a (10): az tapla[.....]; St. Petersburg yazması ve R-M yayınında ise sadece [...]wq typ kısmı vardır (669/22); dolayısıyla boşluğun geri kalan kısmı Çince metnin yardımıyla tamamlanabilir: 鮮智慧 *xian zhi hui* (G 4467, 1784, 5193) “nadir (bulunan) bilge”. Krş. “geringe Weisheit” (Nobel 365₂₅).

1483 (669, 23) [t(ä)ñrim k(ä)ntü küçüm yet]mişimçä “tanrım, kendi gücüm yetinceye kadar”, Çince metindeki karşılığı 隨自力 *sui zi li* (G 10396, 12365, 6980) “kendi gücüme göre” ibareleridir (Taishō 456c01). Boşluk Berlin fragmanları ve Çince metne göre tamamlandı, bk. U 710 a (11): *t(ä)ñ[im k(ä)nt]ü küçü[m yetmişimçä]*.

1487-88 (670, 4-5) küç küşün berü täginip , m(ä)n birök olarka “ben onlara güç kuvvet verip” yerine Çince metinde 授其詞辯力 *shou qi ci bian li* (G 10017, 1026, 12401, 9209, 6980) “Ona konuşma (ve) münakaşa gücü/yeteneği vermek” ibareleri yer alır (Taishō 456c03). Görüldüğü gibi Çince metindeki 詞辯力 “konuşma ve

münakaşa gücü/yeteneği” ibaresi Uygurca metne sadece *küç küşün* “güç kuvvet” olarak çevrilmiştir. Krş. Alm. çev. “ihm die Kraft der Rede und der Disputierkunst geben.(ona nutuk ve münakaşa gücü vermek)” (Nobel 365₂₆). Çince metinde geçen 詞辯 *ci bian* “nutuk ve münakaşa” ibaresi Uygurca metinde yoktur.

1491 (670, 8) ayagka tägimlig a[nant] “saygı değer Ānanda”, Çince metindeki karşılığı 具壽阿難陀 *ju shou enantuo* “uzun ömürlü/saygın Ānanda” ibaresidir (Taishō 456c04). Çince metinde *Ānanda* için 具壽 (G 3018, 10019) “(H.çev.) uzun ömürlü” sıfatı kullanılmışken, Uygurca metinde ise *ayagka tägimlig* “saygı değer” sıfatı bulunur. Nobel Almancaya “ehrwürdige ĀNANDA (saygı değer ĀNANDA)” şeklinde çevirir (Nobel, 365). 具壽 ibaresinin Budizm’deki anlamı ise şöyledir: “(Skr. *āyusmat*) rahiplere saygı için kullanılan bir sıfat, ayrıca *arhant* ve Buddha müritleri için de kullanılır. Özellikle üstadları veya yaşlı rahipler genç rahiplere seslendiğinde veya onlardan bahsettiğinde kullanır, anlamı ‘bilge ve erdemle dolu, saygı değer ve uzun ömürlü’ olup, genç rahiplerde bu nitelikler henüz olmadığı için, aslında onlara yönelik kullanılan bir hüsnü tabir veya sevgi ifadesinden ibarettir” (kaynak için bk. SH 250a; Nakamura 275c; Hirakawa 174b; Wogihara 231b). ŞŞT bu çevirisi ile de kendisinin sadece Çinceye değil, Budizme de hakim olduğunu göstermektedir.

1501-02 (670, 18-19) kopða k[ötrülmiş] nom eligi , atl(ı)g sudur ärdiniğ “herşeyden yüce sūtra(lar) kralı adlı öğreti mücevherini” ibareleri Uygurca metinde eklemidir, Çince metinde ve Berlin fragmanlarında bulunmaz, bk. U 705 b (4).

kopða k[ötrülmiş] boşluk R-M yayınında y[altrıklıg] şeklinde tamamlanmış, bk. R-M (670, 18): *y’ltyryq lyq*, fakat Sūtra için kullanılan sıfatlardan *kopða* sözü ile birlikte kullanılan sıfat hep *kötrülmiş* olmuştur, dolayısıyla boşluğun *kopða k[ötrülmiş]* olarak tamamlanması daha uygun olacaktır.

Taishō 456c10 勸進菩薩廣利眾生 *quan jin pu sa guang li zhong sheng* (G 3189, 2075, 8581, 9530, 6397, 6885, 2901, 9865) “Bodhisattvayı canlılara geniş (çapta) fayda sağlamaya teşvik etmek” ibareleri Uygurca metinde yoktur. Krş. Alm. çev. “die Bodhisattvas zu ermuntern und (so) die Wesen in weitem Masse zu fördern (Bodhisattvalar’ı teşvik etmek ve (böylece) canlıları geniş ölçüde faydalı olmak).” (Nobel, 366). Bu Çince ibareler Berlin fragmanlarında da geçmez, bk. U 710 b (4).

1512-13 (671, 6-7) moni monçulayu [yañın] “bunu böylece/ bu şekil ile” ifadesi Çince metinde geçmez, mütercimim eklemesidir.

[yañın] < Çin. 样 *yang* (G 12854) “model, görünüm, tarz” +ı +n. Boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk. U 710 b (6). R-M yayınında ise [kamag] olarak tamamlanır, bk. R-M (671, 7): (q’m’q); Kaya [yañın] şeklinde tamamlar (SuvKaya, 347).

1513-14 (671, 7-8) üstün [t(ä)ñri] altın yalañuk “üstte tanrılar altta insan[lar]” ifadesi Uygurca metinde eklemidir, Çince metinde geçmez. Aynı ibare ve Çince metindeki karşılıkları için bk. :

R-M 628/14-15; 644/7-8: *üstün t(ä)ñriniñ altın yalañuknuñ* → Çin. 天人 (Taishō 453a07; 454b22);

R-M 647/20; 662/4-5; 669/15: *t(ä)ñrili yalañuklı* → Çin. 天人 (Taishō 454c21; 455c15; 456b27);

R-M 661/17-18; 672/17: *üstün t(ä)ñriniñ altın yalañuknuñ* → Çin.-.

1514-15 (670, 8-9) bo nom ärdinig [yadgu]ka “bu öğreti cevherini yaymaya” için Çince metinde 於如是微妙經王虔誠流布 *yu ru shi wei miao jing wang qian cheng liu bu* “böylece harika öğreti şahını halis/samimiyetle yaymak” karşılığı vardır (Taishō 456c11-12). Çince metinde geçen 如是微妙 (G 5668, 9940, 12586, 7857) “böylece muhteşem”, 王 *wang* (G 12493) “kral” ve 虔誠 (G 1744, 766) “içten, halis” ibareleri Uygurca metinde yer almaz.

[yadgu]ka boşluk Berlin fragmanları ve Çince metnin yardımıyla tamamlandı, bk. U 710 b (8): [ya]dguka (*//dqw q̄*); R-M yaymıda ise [nomladaçı]ka şeklinde tamamlanmıştır, bk. R-M (671, 9): *nwmł't'çy q'*; Kaya da [yadgu]ka şeklinde tamlama yapar (SuvKaya, 347).

1515-16 (671, 9-10) küyü küzätü tutguka [küsüş] öritmäkiñizlär tıtagınta “(H. çev.) [Bu öğreti cevherini] koruyup₂ sahip çıkmaya arzu beslediğiniz sebebinden” ibareleri Uygurca metinde ekleme olup, Çince metinde karşılığı yoktur.

1520-21 (671, 14-15) saçılğalı yokağğalı idmamak- “ [bu öğretini] dağılmaya [ve] yok olmaya terk etmemek” 不令散滅 *bu ling san mie* (G 9456, 7199, 9559, 7874) “dağılmasına/parçalanmasına izin vermemek” ibaresidir (Taishō 456c12). Krş. Alm. çev. “nicht verloren und zugrunde gehen lassen werdet (kaybetmeye ve yok olmasına razı olmamak)” (Nobel 366).

saçıl- yokağ- “dağılmak, yok olmak” ikilemesi için Çince metinde 散滅 *san mie* “dağıtmak, yok etmek” ibaresi bulunur. *-ğalı idmamak* ise Çince metindeki 不令 *bu ling* “izin vermemek” ibaresi içindir.

1521-23 (671, 15-17) gañ ügüzdäki kum sanınça kalp üdlär “Ganj nehrindeki kum sanı kadar (sayısız) devirler₂”, Çince metindeki karşılığı 恒沙劫 *heng sha jie* “Ganj’in kumu gibi (sayısız) zaman (Skr.*kalpa*)” ibaresidir (Taishō 456c13).

gañ < Skr. *Gaṅgā* “Ganj nehri” (bk. Wogihara 448b); Çince metindeki karşılığı, asıl anlamı “daimi, kalıcı” olan 恒 *heng* (G 3919) karakteridir; bk. 恒沙 “*gaṅgā-nadī-vālukā*; as the sands of Ganges, numberless (Ganj’in kumları gibi, sayısız).” (SH 202a: 恒伽沙); ayrıca bk. 劫 “A *kalpa*, aeon, age (sonsuzluk, devir/çağ) (SH 232a); *kalpa* “world-age (dünya-yaşı)” için bk. Edgerton, 172b: *kapla* (4).

1526 (671, 20) [to]yın şamnanç upase upasanç “rahip, rahibe, inanan erkek, inanan kadın”, Çince metindeki karşılığı 苾芻、苾芻尼、鄢波索迦、鄢波斯迦 *bi chu, bi*

chu bi, wu bo suo jia, wu bo si jia “*bhikṣu* (rahip), *bhikṣuṇī* (rahibe), *upāsē* (inanan kişi/mümin), *upāsānç* (inanan kadın/mümine)” ibaresidir (Taishō 456c14-15).

şamnanç < Soğd. *şmn’nc* (*şamanānç*) = *Skr. śrāmaṇik(ka)* “nun (rahibe)” (GHARIB, 375a), Çince metindeki karşılığı 苾芻尼 *bi chu ni* “*bhikṣuṇī*, a nun (rahibe)” (SH 313a) ibaresidir;

upase “rahip olmayan buddhist erkek” < Soğd. *’wp’sy* (*upāsē*) < *Skr. upāsaka* “monk, layman (rahip, meslekten olmayan kimse)” (GHARIB, 75b), Çince metindeki karşılığı 鄔波索迦 *wu bo suo jia* ibaresidir. Ayrıca bk. 鄔波索迦 “Originally meaning a servant, one of low caste, it became the name for a Buddhist layman who engages to observe the first five commandments, a follower, disciple, devotee.” (SH 455b: 優婆塞);

upasanç “rahibe olmayan buddhist kadın” < Soğd. *’wp’s’nch* ~ *’wβ’s’nch* < *Skr. upāsak* “nun (rahibe)” (GHARIB, 75b), Çince metindeki karşılığı 鄔波斯迦 *wu bo si jia* ibaresidir, bk. 鄔波斯迦 “Female lay disciples who engage to observe the first five commandments.” (SH 455b: 優婆夷);

苾芻 “*bhikṣu*, a beggar, religious mendicant; a Buddhist monk (dilenci, geçimini tapınaklara yapılan bağışlarla sağlayan din görevlisi; Buddhist rahip)” (SH 313a) ibaresi için Uygurca metinde *toyin* sözü yer alır.

Taishō 456c15 及餘善男子、善女人 *ji yu shan nan zi, shan nü ren* “ve arıtı iyi oğullar iyi kızlar” ibaresi Uygurca metinde yoktur, bk. 善男子 “Good sons, or sons of good families, one of the Buddha’s terms of address to his disciples, somewhat resembling ‘gentlemen’ (iyi oğullar veya iyi ailelerin oğlanları, Buddha’nın öğrencilerine seslenirken kullandığı terim; biraz ‘beyler’ hitabı gibi).” (SH 369a); krş. 善男信女 “Good men and believing women (iyi erkekler inanan kadınlar).” (SH 369a).

1527-29 (671, 21-23) [tört törlü]g tetsilig kuvrag ar[asınta kim]lär birök bo nom [ärdinig] “dört çeşit müridi/öğrencisi olan cemaat arasında kim ki bu sūtra/öğretiyi” ifadesi Çince metinde geçmez, Uygurca metinde eklemidir. *tört törlüg tetsilig kuvrag* ibaresi AYS metninde çoğunlukla *tört törlüg terin kuvrag* “dört türlü topluluk/cemaat” olarak rastlanır, Berlin fragmanlarında da *tetsilig kuvrag* ve *terin kuvrag* şekilleri görünür: bk. Mz 247 a (4-5): *tört törlüg te[t]si[lig k]uvragım*; U 697 b (4-5): *tör[t] törlüg terin kuvrag*.

1527-29 (671, 21-23) [bitisär] bititsär “yazsa (ve) yazdırsa”, boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı, bk. U 697 b (8-9) ve Mz 247 a (6). Çince metindeki karşılığı ise yalnız 書寫 *shu xie* (G 10024, 4404) “yazmak” ibaresidir (Taishō 456c15).

1531-32 (671, 1-2) adınlarka ukıtu biltürü <nomlayu> bilsärlär (düz. bersärlär) “başkalarına anlatıp₂ öğüt verseler” için Çince metinde 為人解說 *wei ren jie shuo*

“başkalara anlatmak/açıklamak” ibaresi geçer (Taishō 456c16). <nomlayu> eklemesi Berlin fragmanlarına ve cümlenin anlam akışına göre yapıldı, bk. Mz 247 b (1).

bilsärlär: birlikte geçtiği fiillere ve Çince metne daha uyumlu olanı Berlin fragmanlarındaki *bersärlär* sözü olup, St. Petersburg yazması ve R-M yayınında yanlışlıkla *-r-* yerine *-l-* harfi yazılmış olmalı, bk. U 708 a (1) ve Mz 247 b (1): *bersärlär* (pys'r l'r).

1534-35 (671, 4-5) ök uçsuz kırıksız ülgülänçsiz , täñläñçsiz ol tep bilmiş ukmış k(ä)rgäk “işte [onların sevabı de sizinki gibi] uçsuz bucaksız, ölçüsüzdür₂ diye bilmeli.” ibareleri Uygurca metinde eklemidir, Çince metinde geçmez.

1536-38 (671, 6-8) <kamag> tözünlär oğlu tözünlär kızı bo ögrätigdä “(siz) bütün azizler oğlu (ve) azizler kızı bu talimde” ibaresi için Çince metinde karşılık yoktur, mütercim eklemesidir.

1541-46 (672, 11-16) montada ulatı bügü biliglig tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan bo altun öñlüg y(a)ruk yaltrıkhg kopda kötrülmüş nom eligi atl(i)g nom ärdinig adakıña façade tolu tükäl nomlayu y(a)rıkadı ;; “Bundan başka, doğa üstü bilgili kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha bu altın renkli, parlak ışıklı, herşeyden yüce, öğreti(ler) şâhı adlı sūtra mücevherini sonuna değin tastamam₂ vaaz etti.” ibareleri Uygurca metinde eklemidir, Çince metinde bulunmuyor.

1547-48 (672, 17-18) kamag üstün t(ä)ñri altın yalañuk ulatı “bütün üstteki tanrılar alttaki insanlar ve ayrıca” ibareleri Uygurca metinde eklemeye olup, Çince metinde geçmez.

1548-49 (672, 18-19) sansız sakıksız ulug terin kuvrag “sayısız₂ büyük cemaat₂” karşılığında Çince metinde 無量無邊恒沙大眾 *wu liang wu bian heng sha dazhong* “sayısız bucaksız Ganj nehrindeki kumlar (gibi sayısız) büyük topluluk(lar)” ibareleri bulunur (Taishō 456c17). Krş. Alm. çev. “die unermessliche und unbegrenzte, wie der Sand der Gangä (Ganj Nehri’nin kumları gibi, sayısız ve sonsuz).” (Nobel, 366). Çince metinde geçen 無邊 *wu bian* (G 12753, 9192) “bucaksız, sınırsız” ve 恒沙 *heng sha* (G 3919, 9624) “Ganj (nehrinin) kumu” ibareleri Uygurca metinde geçmez. 恒沙 ve Uygurca metindeki *gañ ügüzdäki* kum karşılığı için bk. Açıklamalar: 1521-23 (671, 15-17).

1550-51 (672, 20-21) üküş tä[lim ögirtilär] sävindilär ögdilär tapladı[lar] “çok₂ sevindiler₂, övdüler, memnun oldular/kabul ettiler.” ibareleri Uygurca metinde eklemeye olup, Çince metinde yoktur.

[ögirtilär] sävindilär “sevindiler₂”, boşluk Berlin fragmanlarına göre tamamlandı (bk. Mz 602 a 6). R-M yayınında ise [ögrän]dilär (’wykr’ndy l’r) olarak tamamlanmıştır (bk. R-M 720).

tapladı[lar] boşluk Berlin fragmanlarına ve cümlelerin anlam akışına göre bu şekilde tamamlandı, bk. Mz 602 b (1): alk[a]dılar [t]apladılar; boşluk R-M yayımında t[ä]gindi[lär] şeklinde tamamlanmıştır (R-M 672, 21→ bk. R-M 720'deki düzeltide); ancak St.Petersburg yazmasında sözcüğün *p* ve *l* harfleri çok açık olmamakla birlikte t'pl'dyl'r şeklinde yazıldığını görebiliriz, Berlin fragmanlarında da aynı sözcüğe rastlanır, anlam açısından da *tapla-* “uygun bulmak, memnun olmak, kabul etmek” sözü *tägin-* “varmak, ulaşmak, yerine getirmek; saygı ifadesi taşıyan yardımcı fiil” sözüne nazaran daha uyumludur.

1553-58 (672, 23-673, 4) tükäl b[ilgä biliglig t(ä)ñri] t(ä)ñrиси [burhan y(a)rılıgın töpülärintä tuğa täginip beş pañçamañdalın yinçürü töpün yükünüp k(ä)ntü k(ä)ntü ärgüläriñä yağılıu tägindilär ; ; ; “kâmil bilge tanrılar tanrısı Buddha[’nın] buyruğunu tepesinden/üst kısmından tutup, beş uzuv(lar)ı ile eğilerek secdeye varıp, kendi₂ [kaldıkları] yerlerine dağıldılar.”; Uygurca metinde geçen bütün bu ifadeler yerine Çince metinde sadece 信受奉行 *xin shou fengxing* (G 4587, 10016, 3574, 4624) “inanç ve anlayışla Buddha’nın öğretisini almak (ve onu) gerçek anlamda uygulamak” ibaresi vardır (Taishō 456c18). Krş. Alm. çev. “nahmen sie mit gläubigem Herzen an und wandelten danach (mümin kalbiyle kabul ettiler ve daha sonra ağır ağır yürüdüler).” (Nobel, 366).

信受奉行 “In faith receive and obey, a sentence found at the end of sūtras (inançta kabul etme ve itaat, Sūtra’ların en sonunda görülen cümledir).” (SH 296b); ayrıca bk. 信受 “The receptivity and obedience of faith; to believe and receive (the doctrine).” (SH 296b); 奉行 “To obey and do (the Buddha's teaching).” (SH 253b).

pañçamañdal << Skr. *pañca-maṇḍala/ maṇḍalaka* “beş uzuv, vücudun beş üyesi”, vücudun bu beş üyesi şunlardır: dizler (iki diz), eller (iki el) ve alın; Buddhaya saygı göstermek için diz çöküp, avuçları yere koyarak (alınla) secde edilir. Kaynak için bk. Edgerton 416a; *pañca-maṇḍalaka* teriminin Çince karşılığı için bk.: Wogihara, 833a (*pañca-maṇḍalaka* → 五輪). Ayrıca 五輪 *wu lun* ibaresinin ayrıntılı anlamları için bk. SH, 127b

1559-65 (673, 5-11) altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom eligi atl(ı)g nom bitigdä onunç ülüş tägziñ nom biñiyü okıyu tükädi “Altın renkli, parlak ışıklı, herşeyden yüce öğreti şâhı adlı öğreti kitabında onuncu bölüm₂ sūtra[yı] yazıp okuyup tamamladı.” için Çince metinde 金光明最勝王經卷第十 *jing guangming zui sheng wang jing juan di shi* “Altın ışıklı en muzaffer şah öğretisi/sūtra: 27. bölüm” ibareleri yer alır (Taishō 456c19). Uygurca metindeki *nom biñiyü okıyu tükädi* ibareleri Çince metinde geçmez.

*****Uygurca metnin bundan sonrası Çince metinde yoktur.*****

1569 (673, 15) taişeñ savşeñ “büyük taşı (ve) küçük taşı/Mahāyāna (ve) Hīnayāna, Budizm’deki üç mezhebin ikisi”. Budizm’deki üç mezhep için bk. Açıklamalar, 1450-1451 (668, 13-14): *üç köliñü*.

taışeņ < Çin. 大乘 *da sheng* (G 10470, 770) “büyük taşıt/araba, Budizm’in üç büyük mezhebinden biri” ~ Soğd. *tyşynk* “chariot, wheel ‘Mahayana’ (iki tekerlekli araba, tekerlek ‘Mahayana’)” (Gharib, 395a) →Uy. *ulug kölüñü* = Skr. *Mahāyāna*; kaynak için bk. Wogihara 688b: *mahā-yāna* →大乘; SH: 58a, 83a.

savşeņ < Çin. 小乘 *xiao sheng* (G 4294, 770) “küçük taşıt, Budizm’in üç büyük mezhebinden biri” = Skr. *Hīnayāna*; bk. Wogihara 493a: *hīna-yāna* →小乘; SH: 98b. Sözcük Berlin fragmanlarında farklı yazılmıştır, bk. U 613 ön (8): *seuşeņ* (sywşynk); U 709 b ön (3) ve Mz 73 ön (5): *sevşeng* (syvşynk).

İbarelerin diğer çalışmalardaki farklı okunuşları için bk. Zieme: *taışeņ*; *şiuşeņ* (BT XX, 176b); Wilkens: *taışeņ* (BT XXI, 270; BT XXV 2, 408b); Raschmann: *taışeņ seuşeņ* (Raschmann 2005, 257 ve 261); Kasai: *taışeņ sevşeņ* (BT XXVI, 322).

1573-75 (673, 19-21) gitso sam(a)tso atl(i)g açari “Yijing Şuanzang adlı hoca” < Çin. 義淨三藏法師 *Yijing sanzang fashi*.

gitso < Çin. 義淨 *yi jing* (G 5454, 2176) < *I-tsing* < *gi-dzō* “AYS kitabını Skr.’den Çinceye çeviren şahsın adı.” (ET, 273a).

samtso < Çin. 三藏 *san zang* (G 9552, 11601) < *san-tsang* < *sām-dz’âng-zo* (Pulleyblank, 272a ve 392a); bk. 三藏 “Someone deeply versed in the *tripitaka* (Skt. *trepiṭaka*) — a title attached to the names of great Buddhist scholars who were considered to be masters of the Buddhist canon. In East Asian works, this appellation is seen used most commonly with Xuanzang 玄奘, as 玄奘三藏 and 三藏法 (*tripitaka*’nın ustası/hocası—Budist dini nizamlarının ustası olarak kabul edilen büyük Budist alimlerine verilen bir ünvan. Doğu Asya eserlerinde, bu tabir en sık olarak ‘Xuanzang’ şeklinde görülür.” [DDB: Charles Muller; source(s): Nakamura, JEBD]. Ayrıca bk. 三藏 “the triple of Buddhism, consisting of the Sūtras, the Vinaya, and the Shastras. Sanskrit. *Tripitaka*. The term is also used for a library consisting of three classes of works; e.g. Confucianist, Buddhist, and Taoist (Budizimdeki üçlü: *Sūtra*/vaazlar koleksiyonu, *vinaya*/kurallar koleksiyonu *śāstras* (*abhidharma*)/felsefe ilmi koleksiyonu. Skr. *tripitaka*. Bu terim ayrıca üç sınıf eserden oluşan kütüphane için de kullanılır, örneğin: Konfüçyüsçü, Budist, Taoist).” (G, 1435a); Ayrıca krş. Ayrıca bk. *Tri-pitaka* → 三藏 (Wogihara, 1299b); *Tri-pitaka* “three baskets; the Buddhist canon.” (Edgerton, 258a).

açari < Skr. *ācārya* “usta, hoca” (bk. ED, 89a: *ācariya*, *ācāryaka*); Terimin Çince karşılığı olan 師, 大師, 法師 için bk. Wogihara, 24a-b: *ācari* ~ *ā-cariya* ~ *ā-cārya*.

1579 (674, 2) beş çöpdik “beş kirlilik/kargaşalık”.

çöpdik “kirlilik, bulanıklık” sözcüğü Berlin fragmanlarında farklı olarak *çöpik* biçimindedir, bk. U 1530 arka (1) ve Mz 73 ön (10): çwypyk. Sözcüğün her iki şekli DTS’de yer alır (DTS, 154a: *çöbdik* ~ *çöbik*); Clauson ise yalnız *çöbik* şeklinde yer verir (ED, 397b). *çöp+tik* olasılığı için bk. OTWF, § 2.11, 43-44; Budizimdeki deki bu ‘karışık/kirlenmiş beş dönem’ için bk. SH, 122a: 五濁. *çöpik* ~ *çöpdik* üzerinde ayrıntılı açıklama için bk. M.Ölmez 1998, 279: *beş çöpdik üddākilār*.

1590 (674, 13) sadu ädgü lgso “iyi₃/güzel₃”, bir Türkçe iki yabancı sözden oluşmuş bir üçlemedir.

sadu < Skr. *sādhu* “iyi, güzel” (BT XX, 174a). *sādhu* ibaresinin farklı Çince karşılıkları için bk. Wogihara, 1049a: *sādhu*. Ayrıca bk. *sādhu* “please” (Edgerton, 590b). **lgso** < Tib. *legs-so* (BT XXVI, 308). Metnimizin 1566 (673, 12). satırında ise *ädgü* ve *lgso* sözleri birlikte ikileme olarak geçmektedir.

1596-97 (674, 19-20) köni tüzüni [tuy]mak “(H.çev.) doğru₂ kavrayış/aydınlanma”, boşluk kalplaşmış olan *üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak burhan kutı* ibaresine göre tamamlandı, bk. Açıklamalar: 898-899 (644, 10-11). R-M yayınında [tuyun]makıg şeklinde tamamlanmıştır (674, 20); Kasai, çalışmasında [tuy]mak-ıg şeklinde tamlama yapar ve dipnotunda verdiği açıklamada [tuyun]mak şeklinde de AYS’de rastlandığının altına çizer (BT XXVI, 96). Ayrıca *üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuyuglıg* ibaresinin “her şeyden üstün, kusursuz duyumsama (Skr. *samyaksambuddha*)” şeklindeki çevirisi için de bk. AYS VII, 177-178; ayrıca açıklamalar için bk. ATS VII: 69-7

6. SÖZLÜK: UYGURCA – TÜRKÇE – ÇİNCE – ÇAĞDAŞ UYGURCA DİZİN

Dizininiz Uygurca-Türkçe-Çince-Çağdaş Uygurca olmak üzere dört dili içermektedir. Her madde başı söz, harf çevirimi ile birlikte verildi, böylece metnimizde farklı yazım şekilleri ile yazılan sözcükler göz önüne serildi; aynı kökten geldiği düşünülen eşsesli sözcükler tek madde başı yapıldı, fakat anlamları ise yazı çevirimi ve örnekleri ile birlikte ayrı ayrı verildi, örneğin:

ançak(i)ya "nç'gy" biraz, azıcık, kısa bir süre; 暫 *zan*, 更 *geng*; ئازراق، ئازغىنە

a. 712, 723, 758, 更 *geng* 760, 暫 *zan* 813;

"nç'gy" kesinlikle (değil), asla (değil); پەقەت، ئەسلا

arıtı a. enç ärmäz 不安 *bu an* 671; *a. ymä tınmaz* 恒不息 *heng bu xi* 974.

Eşsesli ancak farklı köklerden gelen sözcükler ise ayrı madde başı olarak verildi, örneğin:

y(a)rlıg I *yrlyq* acınası, zavallı; بىچارە، بەختسىز

irinç y. 534,

y(a)rlıg II *yrlyq* buyruk, ferman, emir; 宣說 *xuan shuo*, 教 *jiao*; يارلىق

y. y(a)rlikasar 1257, *b(ä)k y.* 1353; *y.+ in äşidip* 1323, [*burhan*]*nıñ y.+ in* 佛說 *fo shuo* 1550; *burhan y.+ in* 1554; *y(a)rlikamış y.+ ıñız* 宣說 *xuan shuo* 1258; *y.+ ıñıznu* 佛教 *fo jiao* 1380.

Metinde geçen Uygurca sözcüklerin Türkçe karşılıkları verilirken, metnimizde ifade ettiği anlamları esas alındı; Çince karşılıklarını verirken de öncelikle Çince metindeki yerleri tespit edilip denk gelen karşılıkları alındı, Çince metinde geçmemişse, diğer kaynaklardan karşılaştırma yapılarak sözcüğün Çince karşılığı verildi ve parantez içinde alındığı kaynağın sayfa sayısı gösterildi; Çince metinde karşılığı olan bazı sözcüklerde de Çince karşılığı verilmekle beraber parantez içinde kısaltması ile diğer kaynaklara da gönderme yapıldı. Çağdaş Uygurcadaki karşılıkları da Çin Xinjiang Uygur Özerk Bölgesinde (Doğu Türkistan) yaşamakta olan Uygurların kullanmakta oldukları Arap alfabeli Uygur yazısı ile gösterildi. Bütün bunlarla dizini bir sözlük hâline getirmek amaçlandı.

a ' seslenme durumu, vokatif, ünlem, ey!; ئەي

toyın a. 554;

aç "ç- aç, "tok"un zıddı; 餓 *e*, 飢 *ji*; ئاچ

a. 飢 *ji*; 575, *a. barsıg* 虎 *hu* 606, 餓虎 *e hu* 771; *a. bars* 餓虎 *e hu* 78; *k(ä)ntü*
a. + ıña umadın 772.

- aç-** "ç açıklamak, açmak, anlaşılır duruma getirmek, yorumlamak; 開 *kai*, 開闡 *kai chan*; 宣揚 *xuan yang*; ئاچماق
a.- a yada 開闡 *kai chan* 56, 1096, 1314, 宣揚 *xuan yang* 1441; *a.- daçı* 開 *kai* 1231; *oŋ* [äŋnintä]ki tonın *a.-inip* 偏袒右肩 *pian tan you jian* 1021-23.
- açı-** "çy- acımak, üzülme; 悽 *qi*, 悲 *bei*; ئاچشماق، نازايلانماق
köŋülläri a.- yu 悽感 *qi gan* 729; *yeriŋüyü a.-yu* 悲 *bei* 897.
- açari** "ç'ry < Skr. *ācārya* üstat, usta, hoca; ئاچارى (ئۇنۋان نامى): بۇدست ئۇستاز،
 ھەزرىت
a. 1575
- açmak** "çm'q acıkma, açlık; 飢 *ji*; ئاچلىق، ئېچىش، قورسقى (قورسقى)
a. otın 飢火 *ji huo* 578.
- açıg** "çyq acı, keder; üzüntü; üzgün, üzüntülü; 哀 *ai*; 悲 *bei*, 苦 *ku*; ئاچچىق،
 ئېچىنشلىق
a.ünin 哀聲 *ai sheng* 644, 悲 *bei* 706, 悲 *bei* 743, 哀 *ai* 748, 悲 *bei* 814, *a.*
tarka ämgäk ämgän- 苦行 *ku xing* 1246, 苦行 *ku xing* 1309, 苦行 *ku xing*
 1333, *a.+ıŋa* 643, 悲 *bei* 676.
- adak** "d'q ayak; 足 *zu*; پۇت
burhan a. + inta 至世尊所 *zhi shi zun suo* 920; *iki a. + lik* 兩足 *liang zu*
 1138.
 "t'q sonu; ئاداق (ئاخىرى، سوڭى)
a. + ıŋatägi 1545.
- adın** "dyn başka (kişi veya nesne), diğer, öteki; 餘 *yu*; 他 *ta*; باشقا، باشقىسى
a. oronlarta 餘處 *yu chu* 546, , *a.* 1197; *a.+lar* 人 *ren* 1035; *a.+larka* 他 *ta*
 872; 為人 *wei ren* 1531.
 "dyn ve ayrıca, bundan başka; ۋە شۇنداقلا، بۇنىڭدىن باشقا
a. muŋadıp 歎未曾有 *tan wei ceng you* 897
- adınagu** "dyn'qw başkaları, diğerleri; 他 *ta*; باشقىلار، باشقىسى
a.+ka 他 *ta* 1193, 他 *ta* 1255.
- adır-** "dyr- ayırmak; 分別 *fen bie*; ئايرىماق
a. + maz üdürmüz 無分別 *wu fen bie* 1116.
- adırıl-** "dyryl- ayrılmak, ayrı kalmak; ئايرىلماق
öŋi a.-ıp 828.
- adırtlıg** "dyrtlyq açık, ayrıntılı, belirgin, tam; 分明 *fen ming*; ئوچۇق، ئىنىق
a. 659, 697, 715, 分明 *fen ming* 1048.
- adkak** "tq'q bilinç objesi, algılanan nesne; 境 *jing*;
arıg a.uguş 淨境界 *jing jing jie* 1171.
- adrok** "drwq (krş. OTWF, 226: *adruk*) mükemmel, en iyi, olağanüstü; 微妙 *wei*
 miao, 殊勝 *shu sheng*; مۇكەممەل، ئالاھىدە

säkiz törlüg a. + ka 八種微妙 *ba zhong wei miao* 939; *yeg a.* 1356, 殊勝 *shu sheng* 1438.

”*trwq* ayrı, çeşitli, farklı; 種 *zhong*; تۈرلۈك، (هەر) خىل

a. a. *ädgölärin* 種種妙德 *zhong zhong miao de* 1069.

agılık ”*qylyq* (manevi) hazine, (Budist metinlerin) hazinesi (Skr. *garbha* veya *piṭaka*); krş. 庫 *ku*, 藏 *cang* (Gulcalı 2013, Dizin: *agılık*); نامبار، خەزىنە
keñ täriñ a. + ı 1602.

agir ”*qyr* ağır, büyük; 大 *da*; ئېغىر

a. *ulug* 大 *da* 587, 1075; a. *ayig kılınç[larıg]* 諸罪 *zhu zui* 1002.

”*qyr* saygı, hürmet; saygı ile, dinî hislere dolu olarak, saygılı; 恭 *gong*, 恭敬
gong jing; ھۆرمەت: ھۆرمەتلىك، ھۆرمەت بىلەن

a. *ayamakın* 恭敬 *gong jing* 1446, 恭敬 *gong jing* 1465, 恭敬 *gong jing* 1478, ; a. *ayag köñülüg* 懃重心 *yin zhong xin* 1148; a. *ayag* 恭敬 *gong jing* 1337-38; [*ar*]ıg a. [*ayama*]k 1599.

agir-la- ”*qirla-* saymak, hürmet etmek, saygı göstermek; 供養 *gong yang*; 奉 *feng*; 恭敬 *gong jing*; 承事 *cheng shi*; ھۆرمەتلىمەك
ayap a.-p 供養 *gong yang* 849, *ayasar a.-sar* 供養 *gong yang* 1529, *ayayu a.-yu* 奉 *feng* 1380, 承事 *cheng shi* 1408, 恭敬 *gong jing* 1412, 恭敬 *gong jing* 1428.

agız ”*qyz* ağız; 口 *kou*; ئاغىز، ئېغىز

öñi öñi a.+ın 異口 *yi kou* 1326; *altun a.+ıñız* 口皆 *kou jin* 1079; a. + *ları* 口皆 *kou jie* 608.

agri- ”*qry-* ağrımak, acımak; 苦痛 *ku tong*; ئاغرىماق

tikdi sançdı a.-dı 苦痛 *ku tong* 637.

agtın- ”*qtyn-* yükselmek, çıkmak; 上 *shang*; يۇقىرىغا چىقماق

a.-*tı* 上 *shang* 782

ak- ”*q-* akmak, akıp çıkmak; 流 *liu*; ئاقماق

yaşları a.- a *yıglayu* 涕泣 *ti qi* 692; *yaşı a.- a* *töküldi* 啼 *ti* 712; *yaşı a.- a* *yıglayu* 流淚 *liu lei* 764; *süt a.- ar* 流出 *liu chu* 649; a.- *dı* *yürüñ süt* 流出 *liu chu* 635; a.-*mış kanı* 流血 *liu xue* 613.

al ”*l* yöntem, çare; 方便 *fang bian*; ئامال، چاره

a. *altagda* 方便 *fang bian* 974.

al- ”*l-* almak; krş. 取 *qu* (BT XX, 192a); ئالماق

a.-*ıp* 807.

alk- ”*lq-* yok etmek, bitirmek; 盡 *jin*; يوقاتماق

a.-*maguluk* 不能盡 *bu neng jin* 1523.

alka- ”*lq’-* övmek, methetmek; ماختىماق

[ögdünjüz] a.- dıñız meni 說我 *shuo wo* 1481; ögä a.- yu 讚 *zan* 1489, 讚 *zan* 1511.

alkıg 'lqyq geniş; 廣 *guang*, 廣大 *guang da*; كەڭ

keŋ alkıg 廣大 *guang da* 781, 1095

alkın- 'lqyn- azalmak, tükenmek; ئازايماق، كېمەيمەك، تۈگىمەك

a.-ip 790.

alku 'lqw bütün, hep, hepsi; 皆 *jie*, 諸 *zhu*, 一切 *yi qie*, 眾 *zhong*; ھەممە، بارلىق

a.539, 1088, 諸 *zhu* 1131, 一切 *yi qie* 1141, 1242, 一切 *yi qie* 1365, 諸 1391,

諸 *zhu* 1415, 1570, 1603; a. *kamag* 眾 *zhong* 1417-18; a. *tnl(t)glarka* 群生

qun sheng 986-87; a. *barça* 皆 *jie* 1451-52; a.+ *gun barça* 眾皆 *zhong jie*

896; a. + *ka barça* 皆 *jie* 1053, a. + *ka bir yanlıg* 普...一切 *pu...yi qie* 1286

alp 'lp zor; cesur, savaşçı, kahraman, korkusuz; 難 *nan*; باتۇر، قەھرىمان؛ قىيىن،

مۈشكۈل

busuş kağgu a. ämgäk 苦惱 *ku nao* 647; a. *alpagut* 717, 難 *nan* 1120

alpagut 'lp'qwt cengâver, savaşçı; باتۇر، قەھرىمان

a. *alpagut* 717.

altag 'lt'q araç, yöntem; 方便 *fang bian*; ئامال، چاره

al a.+da 方便 *fang bian* 974.

altı 'lty altı (sayı); 六 *liu*; ئالتە

a. 六 *liu* 621, 六 *liu* 1245, 六 *liu* 1252.

altın 'ltyn alt, aşağı; ئاستىدىكى، تۆۋەن

a. 541, 896, 1294, 1514, 1547.

altmış 'ltmyş altmış (sayı); 六十 *liu shi*; ئاتمىش

a. 六十 *liu shi* 1324, 六十 *liu shi* 1325.

altun 'ltwn altın; 金 *jin*; ئالتۇن

a. 金 *jin* 906, 金 *jin* 925, 金 *jin* 1011, 金 *jin* 1047, 金 *jin* 1079, 金 *jin* 1100,

金 *jin* 1202, 金 *jin* 1215, 金 *jin* 1221, 金 *jin* 1288, 1542, 1559, 1591; a.+ka 金

jin 1229; a.+ *lug tagka* 金山 *jin shan* 927, 金山 *jin shan* 1049.

amil 'myl huzur, sakin, sükûnet; تىنىچ، ھۇزۇر، خاتىرجەملىك

örüg a. 609; *örügin a.+in* 寂靜 *ji jing* 1131, 寂靜 *ji jing* 1133, 寂靜 *ji jing*

1134-35, 寂靜 *ji jing* 1136.

amirtgur- 'myrtqwr- sakinleştirmek, yatıştırmak, teskin etmek; 定 *ding*; Krş. 應...

休息 *ying...xiuxi* (Gulcalı 2013: Dizin, *amirtgur-*);

a.- miş 定 *ding* 1131

amrak 'mr'q sevimli, sevgili; 爱 *ai*; ئامراق

a. 773; *sävär a.* 愛 *ai* 561, 愛 *ai* 655, 愛 *ai* 688; 愛 *ai* 824.

amrıl- 'mryl- yatışmak, sakinleşmek; 寂 *ji*; تىنچلانماق

a.- mişta 寂 *ji* 1139; a. - ur 寂 *ji* 1144.

- amti** 'mty şimdi; 今 jin; ئەمدى
 a. 528, 今 jin 538, 今 jin 694; 今 jin 830, 858, 862, 868, 869, 881, 889, 1087, 今 1279, 1420, 今 jin, 今 jin 1500; a. yügärü 今現在 jin xianzai 766;
 a. + ka 今 jin 756.
- ana** 'n' anne; 母 mu; ئانا، ئاپا
 a. + m 母 mu 862; a. + sı 母 mu 607, 母 mu 629.
- anant** 'n'nt << Skr. ānanda Buddha'nın en sevdiği öğrencisinin/müridinin adı; 阿難陀 a nan tuo; (خاس ئىسىم)
 a. 阿難陀 a nan tuo 55, 阿難陀 a nan tuo; 58 阿難陀 a nan tuo 527, 阿難陀 a nan tuo 1491; a. + ka 阿難陀 a nan tuo 855.
- ançak(i)ya** 'nç'qy ' biraz, azıcık, kısa bir süre; 暫 zan, 更 geng; ئازراق، ئازغىنە
 a. 712, 723, 758, 更 geng 760, 暫 zan 813;
 'nç'qy ' kesinlikle (değil), asla (degil); پەقەت، ئەسلا
 arıtı a. enç ärmaz 不安 bu an 671; a. ymä tinmaz 恒不息 heng bu xi 974.
- ançulayu** 'nçwl'yw böylece, böylelikle; 然 ran; شۇنداق قىلىپ
 a. 610, 613, 679, 1425; ymä a. 亦然 yi ran 1237, 亦 yi 1241; a. kälmiş 如來 ru lai 1212.
- anda** 'nd' bk. anta
- andıran** 'ndyr'n oradan; ئۇ يەردىن
 a. 783.
- anı** 'ny onu; 此 ci; ئانى، ئۇنى
 a. üçün 1155, 是故 shi gu 1453, 是故 shi gu 1536; a. 此 ci 1363, 1394.
- anın** 'nyn bundan dolayı, bu nedenle, onun için; 故 gu; بۇ سەۋەپتىن، شۇنىڭ ئۈچۈن
 a. 889, 1087, 故 gu 1351, 故 gu 1381, 故 gu 1387, 1419, 1525.
- anıq** 'nynk onun; 其 qí; ئۇنىڭ
 a. içindä 中 zhong 852.
- anta** 'nt' orada; ondan sonra, o zaman; 時 shi; Kırş. 彼 bi (Gulcalı 2013, Dizin:anta); ئۇ يەردە؛ ئاندىن كېيىن؛ ئۇ چاغدا
 a. 739, 750; kaçan a. 既 ji 842, a. ötrü 57, 爾時 er shi 1018; 爾時 er shi 1185, 爾時 er shi 1273, 爾時 er shi 1506, 爾時 er shi 1546; a. monda 在地上 zai di shang 611, ötrü a. 時 shi 791, 爾時 er shi 991.
- antada** 'nt'd' ondan, ondan sonra; ئۇنىڭدىن، ئاندىن
 a. basa 605; öñi adırılıp a. 828; antada ulatı 乃至 nai zhi 1372.
- antag** 'nt'q öyle, böyle, o gibi; 彼 bi; ئانداق، شۇنداق، ئۇنداق
 a. yanlıg 彼 bi 1349, 彼 bi 1356, 1362; a. ymä üdlärtä 或時 huo shi 556, a. ymä 或復 huo fu 558, a. osuglug 1088.
- antata** bk. antada.

- aḡa** "nk'ona; ئاڭا، ئۇنىڭغا
a. 1188.
- ara** "r' ara, arasında, içinde; 中 zhong;
sizlärniḡ a. 汝等 1315; iki adaklık a.+ sinta 兩足中 liang zu zhong 1138,
terin kuvrag a.+ sinta 眾中 zhong zhong 1324; tetsilig kuvrag a.+ sinta
1527.
- arhant** "rq'nt < Skr. arha(n)t evliya, aziz (kutsal olmanın ilk aşaması); 聲聞 sheng
wen; ئارخانت: ئەۋلىيا
a. 869; [şravak] a. tetsilarıḡız 聲聞眾 sheng wen zhong 1161; a.
pratyekabuḡlar 聲聞獨覺 sheng wen du jue 1174; mahakaşıp a. 上座大迦葉
波 shang zuo da jia ye bo 1477, a. tetsi[lär köliḡüsü] 聲聞乘 sheng wen
cheng 1480.
- arig** "ryq I orman, çalılık; 林 lin; ئورمان
a. sämäk 林藪 lin shu 600, 林 lin 806; a. + daki 淨 jing 606; a. + ka sakaka
林野 lin ye 594; a. + ka 725, 831, 844; a. + ta 林 lin 575.
- arig** "ryq II temiz, arı; 清淨 qing jing, 淨 jing; ئېرىخ، ساپ، پاكىز
a. süzök 清淨 qing jing 928, 清淨 qing jing 1109, 清淨 qing jing 1192, 清淨
qing jing 1235, 1239; kirsiz a. 清淨 qing jing 1242; süzök a. 1228; a. 淨 jing
1056, 淨 jing 1061, 清淨 qing jing 1162, 淨 jing 1165, 淨 jing 1171, 1595,
1599; a. + ı 清淨 qing jing 1034; a. + in 淨 jing 935.
- ariti** "ryty asla, hiçbir şekilde, kesinlikle; tamamen; 非 fei; ئەسلا، ھېچ: پۈتۈنلەي
a. 671; a. boltukmaz 非 fei 970.
- arkalık** "rq'lyq yardım eden; (-A) dayalı, yolu ile; ئارقىلىق
a. 1359, 1361.
- arkası** "rq'sy hepsi birden, bütün, tüm; 一切 yi qie; ھەممەيلەن، پۈتۈن
a. 732; kamaḡ tnl(i)ḡ a. 一切眾生 yi qie zhong sheng 1143.
- arkuru** "rqwrw enine, çarpaz; 橫 heng; توغرىسغا
a. turkuru 縱橫 zong heng 611.
- arслан** "rsl'n aslan; 師子 shi zi; ئارسلان، شىر
a. hamı 師子 shi zi 937; a.+ı hamı 師子 shi zi 1260
- artokrak** 'rtwqr'q fazlaca, daha çok; 倍 bei; ئارتۇقراق
a. 705, takı a. 倍 bei 820
- artoksuz** "rtwq swz abartısız, fazla/ aşırı olmayan; 無有謬 wu you miu;
ئاشۇرۇۋېتىلمىگەن
a. yaḡloksuz 無有錯謬 wu you cuo miu 1233.
- arži** bk. erži.
- asanke** "s'ny < Skr. asaḡkhyeya sayısız, sonsuz; 無量無數 wuliang wushu, 無數
wushu, 無量 wu liang;; سانسىز، چەكسىز، ئەبەدى

sansız sakırsız kolusuz a. kalplar 無量無數 *wuliang wushu* 556; *ülgüsüz sansız a.* 無量無數大 *wuliang wushu da* 1307; [tän]siz *ülgüsüz sansız a.* 無量大 *wu liang da* 1330.

asıg "syq kâr, fayda, yarar, iyilik, kazanç; 益 *yi*, 利 *li*, 利益 *li yi*; , نەپ، مەنپەئەت، پایدا یاخشلیق
a. 利 *li* 872, 益 *yi* 880, 利 *li* 890, a. *tusu* 利益 *li yi* 952, 利益 *li yi* 1007, 利益 *li yi* 1129, 利利 *li li* 1193, 利 *li* 1255, 利 *li* 1287, 益 *yi* 1417; a. +m 福利 *fu li* 1068.

asıl- "syl- artmak, çoğalmak; 增 *zeng*; ئاشماق، ئارتماق، كۆپەيمەك
a.- dı 增 *zeng* 820.

astup < Skr. *stūpa* bir azizin ölümünden sonra yadigâr kalan eşyasının saklandığı sandık veya kule; 窣堵波 *su du bo*; ئەستۈپ: بىر ئەزىز ئىنسان ۋاپات بولغاندىن كىيىن، ئۇنىڭدىن قالغان نەرسىلەرنى قويۇپ ساقلايدىغان ساندۇق ياكى مۇنار
a. 窣堵波 *su du bo* 849, 窣堵波 *su du bo* 884, 窣堵波 *su du bo* 904.

asure "swry < Toh. B *asure* < Skr. *asura* cinler/şeytanlar topluluğuna verilen ad; yarı-tanrısar varlıklar; ئاسۇرى: جىن، شەيتان؛ تېخى تەڭرى بولمىغان مەۋجۇداتلار
a. + larnıñ 阿蘇羅 *a su luo* 1372.

aş "ş yemek, gıda, aş, yiyecek; 食 *shi*; ئاش، تاماق، غىزا
a. içgü 食 *shi* 580.

aşa- "ş'- yiyip içmek; (zevk) almak, tadını çıkarmak; 受 *shou*; يىپ ئىچمەك؛ ھۇزۇرلانماق، زوق ئالماق
a. -ur 令受 *ling shou* 962

aşat- "ş't- (yemek) yedir(t)mek; zevk aldirmek, tattirmek; (令)受 (*ling*) *shou*; يىگۈزمەك، يىدۈرمەك؛ (تەمنى) تېتىتماق؛ ھۇزۇرلاندىرماق
a. -yır ärkän birgärü 共受 *gong shou* 631-632.

aşnuça "şnwç' eskisi gibi, eski günlerdeki gibi; بۇرۇنقىدەك
a. ançak(i)ya 723.

at, at "t, "d isim, ad; 號 *hao*; , ئات، ئىسىم
a. + ı ... tep 號 *hao* 572, 572; a. + ı kötrülmüş "adı yüceltilmiş (Buddha için)" 1089, 1160, 1298, 世尊 *shi zun* 1327, 世尊 *shi zun* 1346, 世尊 *shi zun* 1437, 1480, 1500.

aťa "d' baba; 父 *fu*; ئاتا، دادا
a. + m 父 *fu* 861;

aťay "d'y yavru (hayvan veya insan yavruları için kullanılan küçültme veya sevgi bildirme sözcüğü); 鷓 *chu*, 子 *zi*; باچكا، بالا (ئادەم بالىسى ياكى ھايۋان بالىسى) ئۈچۈن قۇللىنىلىدىغان ئەركىلەتمە سۆز
üç kögürçän a. + m 三鷓 *san ge chu* 658; a. + m 子 *zi* 665

- aṭayk(i)ya** "d'y qy ' yavrucak, küçük yavru; بالجان
a. + m 小子 xiao zi 825.
- atlan-** "ʔl'n- (at sırtında) yola koyulmak, yola çıkmak; 出 chu; ئاتلانماق
a. - ip 出 chu 724.
- atl(i)g** "tlq isimli, adlı, adındaki; 名 ming, 品 pin; ئىسىملىق، ئاتلىق
a. 名 ming 566, 857, 861, 907, 品 pin 909, 917, 1013, 品 pin 1016, 1101, 品 pin 1103, 1203, 品 pin 1206, 1212, 1246, 1290, 品 pin 1291, 1427, 1441, 1502, 1544, 1562, 1574.
- aṭhg** "dlyq tanılan, bilinen; ناملىق
a. yüzlüg 士 shi 731.
- avant** "v'nd (< Soğd. 'nβ'nt) sebep, neden; 因 yin; سهۆهپ
a. tıtag 因 yin 1405.
- ay I'y** ünlem, nida, ey! (krş. a, e); ئه‌ي!
a. 656,
- ay II** "y (gökteki) Ay; 月 yue; ئاي (ئاسماندىكى)
tolun a. 滿月 man yue 935, 滿月 man yue 1217; tolun a. + ka 滿月 man yue 1086; suvtaki a. + ka 水月 shui yue 1167.
- ay-** "y- söylemek, demek; 言 yan; دېمەك، ئېيتماق
sözlätilər a. - tılar 傳咸言 chuan xian yan 701.
- aya** "y' el ayası, avuç içi; 掌 zhang; ئالقان
a. + sın kavşurup 合掌 he zhang 1025, 合掌 he zhang 1464, 合掌 he zhang 1477; a. + ların kavşurup 合掌 he zhang 922.
- aya-** "y' saymak, saygı göstermek, hürmet etmek; 尊 zun, 恭敬 gong jing; ئايماق،
هۆرمەتلىمەك
a. - guluk 尊 zun 1139; a. - yu ağırlayu 奉 feng 1380, 恭敬 gong jing 1412, 恭敬 gong jing 1428; a. - p ağırlap 供養 gong yang 848; a. - yu ağırlayu tapınu 承事 cheng shi 1408; a. - sar <ağırlasar> tapınsar [udunsar] 供養恭敬 gong yang gong jing 1529.
- ayag** "y'q saygı, hürmet; 供 gōng, 恭敬 gong jing, 尊 zun; هۆرمەت
agir a. 愬重 yin zhong 1149, 恭敬 gong jing 1338; a. + ka tägimlig 1213, 1298, 世尊 shi zun 1328, 具壽 ju shou 1491.
- ayamak** "y'm'q saygı gösterme, hürmet etme; 恭敬 gong jing; هۆرمەتلىش، ئاياش
agir a. 1600; agir a. + m 恭敬 gong jing 1446, 恭敬 gong jing 1465, 恭敬 gong jing 1478.
- ayıg** "yyq kötü, fena; krş. 惡 e (BT XXV 2, 333b); يامان، ئەسكى
agir a. kılınclarıg 罪 zui 1002.
- ayıt-** "yyt- sormak, söylemek; 問 wen, 言 yan; سورىماق، ئېيتماق

- a.* - *dı* 問 *wen* 713; *a.* - *zun* 714; *a.* - *dılar* 問 *wen* 692; *takı nä a.* - *mış k(ä)rgäk* 何況 *he kuang* 538.
- az I** "z *az*; krş. 少 (Gulcalı 2013, Dizin: *az*); ئاز
a. *taplaguluk* 鮮 *xian* 1482.
- az II** "z açgözlülük, tamah; 貪 *tan*; ئاچ كۆزلوك
a. *övkä* 貪瞋 *tan chen* 530.
- azk(i)ya** "z *qy* ' azıcık, biraz; 暫 *zan*; krş. 片, 微 (Semet 2005, 212b); ئازغنه
ötrü temin a. 爾乃暫 *er nai zan* 808.
- azu** "z *w* yahut, veya; yoksa; krş. 或 (BT XXV 2, 334b); 則 (Semet 2005, 212b);
ياكى؛ ئهجهبا
a. *ymä* 及 *ji* 545.
- ažun** "z *wn* < Soğd. "z'wn, "zwn hayat, varlığın samsāradaki şekli; krş. 生 *sheng*,
眾生 *zhong sheng* (Gulcalı 2013, Dizin, *ažun*); ئازون، دۇنيا
beş a. 五趣 *wu qu* 533.
- baglıg** *p'qlyq* bağlı, -A ait olan; باغلىق
şaki baglıg 釋種 *shi zhong* 1126.
- bahşı** *p'qşy* (< Çin. 博師 *bo shi*) hoca, öğretmen, üstat; 師 *shi*; ئۇستاز، مۇئەللىم
b. + *sı* 師 *shi* 542; *b.* + *ka* 1088.
- bak-** *p'q-* bakmak; 視 *shi*; قارىماق، قارىماق
törttin yınaktın tälmirä b.- ar ärdi 目視於四方 *mu shi yu si fang* 738.
- baktukla-** *p'qdwql'*- aramak, bakınmak; 顧 *gu*; قاراپ چىقماق، ئىزدىمەك
törttin sıyar b.-p 四顧 *si gu* 604-605.
- balakınak** *p'l'qyn'q* yavrucuk; بالسكا
'äñ kiçigi b. 小者是愛子 *xiao zhe shi ai zi* 659.
- balık** *p'lyq* şehir; 城 *cheng*, 城邑 *cheng yi*; شههر
b. + *ka* 城邑 *cheng yi* 853, 城 *cheng* 961, 城 *cheng* 1134; *b.* + *ta* 629; *b.* +
tin 城 *cheng* 689, 城 *cheng* 732; *b.* + *ka* 1582;
- bar** *p'r* var, mevcut; 有 *yóu*, 在 *zai*, 存 *cun*; بار
b. 有 *you* 565, 567, 有 *you* 570, 593, 696, 在 *zai* 714, 有 *you* 750, 有 *you*
1404, 有 *you* 1433, 1454, 有 *you* 1485, 1503; *b.* + *in* 所有 *suo you* 605; *b.* +
in yokın 存與亡 *cun yu wang* 657.
- bar-** *p'r-* gitmek, ulaşmak; yardımcı fiil; 去 *qu*, 詣 *yi*, 至 *zhi*, 歸 *gui*, 往 *wang*;
بارماق، بار- (ياردهمچى پېئىل)
b. - *alın* 725; *b.* - *ayın* 831, 歸 *gui* 1184; *b.* - *ip* 詣 *yi* 919; *umılıp b.* - *ip* 653;
yaguk b. - *ip* 至 *zhi* 762; *b.* - *mış yerin* 所去處 *suo qu chu* 696; *b.- ı* *tägingäy*
1458; *b.- ı* *täginip* 當往 *dang wang* 1472; *b.* - *tı* 707; *b.* - *tlar* 往 *wang* 603,
前進 *qian jing* 728, 往 *wang* 841, 852.

- barça** *p'rç'* bütün, hepsi, bütününüyle, büsbütün; 諸 *zhu*, 皆 *jie*; بارچه
b. 皆 *jie* 1142, 皆 *jie* 1199, 1386; *b.* *birgärü* 諸 *zhu* 623, 1415; *kamagtn* *b.*
 周遍 *zhou bian* 812, 周遍 *zhou bian* 1050; *alkugun* *b.* 大眾 *da zhong* 896;
alkuka *b.* 皆 *jie* 1053; *b.* *kalısız* 皆 *jie* 1400; *alku* *b.* 皆 *jie* 1452.
- bars, barş** *p'rs, p'rz* kaplan; 虎 *hu*; يولؤاس، بارس (دئالپكت)
b. 虎 *hu* 579, 775, 虎 *hu* 784, 虎 *hu* 785, 虎 *hu* 865; *b.* + *ıg* 虎 *hu* 576,
 虎 *hu* 606, 虎 *hu* 771.
- bas-** *p's-* basmak; 鎮 *zhen*; krş. 伏 *fu* (Gulcalı 2013, Dizin: *bas-*); باس-، باسماق
b. - *mış* 鎮 *zhen* 1121.
- basa** *p's'* ondan sonra, sonra; krş. 後 *hou* (Gulcalı 2013, Dizin: *basa*); كپين
ançata *b.* 606.
- basit-** *p'syt-* ezilmek; 逼 *bi*; بپسلماق، ئپزلمهك
b. - *ıp* 686, 逼 *bi* 829.
- baş I** *p'ş* baş, kafa; krş. 頭 *tou* (Gulcalı 2013, Dizin: *baş*); باش، كالا
saçı *b.* + *ı* 髮 *fa* 740; *b.* + *m* 1459.
- baş II** *p'ş* yara; 傷 *shang*; يارا
bärt *b.* *bolmak* 傷 *shang* 585.
- başla-** *p'şl'* - başta olmak, önde olmak, başlamak; باشلا-، باشلماق
b. - *yu* 初 *chu* 750.
- başdınki** *p'şdynky* en üstteki, baştaki, mükemmel; 殊勝 *shu sheng*, 妙 *miao*; krş. 最
 上 *zui shang* (AYS VI, 0219: *b.* + *da* *b.*); باشتكى، ئوستون
b. *yeg* 殊勝 *shu sheng* 958, 大 *da* 1068; *kamag*<*da*> *b.* 眾妙 *zhong miao*
 1064,
- bat-** *p't-* batmak, dalmak, gömülmek; 沒 *mo*, 沈 *chen*; باتماق، چۆكمهك
b. - *ıp* 625, 沒 *mo* 794, 沈 *chen* 886, 沒 *mo* 905; *çommuş* *b.* - *mış* 沒 *mo* 663.
- bädiz** *p'dyz* süz, bezek; 彩 *cai*; بپزهك
yalınlig *b.* + *iñiz* 焰彩 *yan cai* 1040.
- bädük** *p'dwk* büyük, yüksek; 弘 *hong*; بؤيوك
ulug *b.* 弘 *hong* 877; *b.* 弘 *hong* 1125.
- bäg** *p'k* hükümdar; bey; üst düzey görevli; 王 *wang*, 臣 *chen*; بەگ
elig *b.* 大王 *da wang* 645, 王 *wang* 656, 667, 王 *wang* 672, 王 *wang* 684,
 王 *wang* 715, 王 *wang* 720, 王 *wang* 726, 王 *wang* 736, 王 *wang* 744, 王
wang 759, 王 *wang* 760, 王 *wang* 791, 王 *wang* 820, 王 *wang* 861; *b.* +
gärü 王所 *wang suo* 752; *elig* *b.* + *ıg* 王 *wang* 733; *elig* *b.* + *kä* 大王 *da wang*
 641, 向王 *xiang wang* 644, 王 *wang* 713, 大王 *da wang* 753, 王 *wang* 799,
 王 *wang* 803; *b.* + *lä* 689, 703, 臣 *chen* 796; *kamag* *b.* + *lä* 諸人 *zhu ren*

716; buyruklarka b.+lärkä 群臣 *qun chen* 687; b.+niñ 568; elig b.+niñ 674, 693, 711, 王之 *wang zhi* 755, 王 *wang* 763.

bäk, b(ä)k *p'k ~ pk* sıkı, sağlam, pek; 堅固 *jian gu*; پۇختا، چىڭ، بەك

b. 779; b. *katıg* 899-900; täpräñsiz b. *yarp* 堅固 *jian gu* 1262; b. *y(a)rlıg* 1353.

b(ä)kiz *pkız* açık, şeffaf; ئوچۇق، ئىنىق

b. *b(ä)lgülüg* 641.

bäklä- *p'kl'*- sabitlemek, sıkılaştırmak, (bir şeyin içine) kilitlemek; 置 *zhi*;

چىڭتىماق، ئورناتماق

b.- *dilär* 置 *zhi* 526; b.- *di* 置 *zhi* 851.

b(ä)lgü *plkw* belirti, işaret, belgi; 相 *xiang*; بەلگە، بېشارەت، ئالامەت

b.+üg 616, 相 *xiang* 745, 相 *xiang* 942;; b.+min 646; b.+ñüz 相 *xiang* 1073, 相 *xiang* 1252.

b(ä)lgülüg *plkwkw* belirli, belirtili, açık; بەلگىلىك، ئىنىق

b(ä)kiz b. 642; b. 657; *adırtlıg* b. 697.

bälgür- *p'lkwr-* belirlemek, ortaya çıkmak, görünmek; 生 *sheng*, 出 *chu*; پەيدا بولماق،

كۆرۈنمەك ئوتتۇرىغا چىقماق،

b.- *ti* 生 *sheng* 617; b.- *máz* 尚未有 *shang wei you* 719; b.- *üip* 出 *chu* 1419.

b(ä)lgürt- *p'lkwrt-* belirtmek, ortaya çıkarmak; 生 *sheng*; كۆرسەتمەك، ئوتتۇرىغا

چىقارماق، پەيدا قىلماق

b.- *däçi* 能生 *neng sheng* 1169; b.- *düñüz* 生起 *sheng qi* 1360.

bäliñtäg *p'lynd'k* aniden, beklenmedik bir şekilde; 忽然 *hu ran*, 忽 *hu*, 歎 *xu*;

توساتتىن

b. 忽然 *hu ran* 634, 歎 *xu* 638, 忽 *hu* 648, 忽 *hu* 661

bärt *p'rt* yara, bere; 傷 *shang*; يارا

bärt b. *bolmak* 傷 *shang* 585.

bärü *p'rw* beri, bu yana; krş. 從 *cong*, 從...來 *cong...lai* (Z.Gulcalı 2013, Dizin:

bärü); بېرى (دېن...)

ürdin b. 久 *jiu* 1277; *kalp üdlärtin* b. 大劫 *da jie* 1308, 大劫 *da jie* 1331.

ber- *p'r-* vermek, yardımcı fiil; 施 *shi*, 與 *yu*, 授 *shou*; بەرمەك، بەر- (ياردەمچى پىئېل)

b.- *däçi* siz 能施 *neng shi* 1066; *nomlayu* b.- *äyin* 說 *shuo* 53; b.- *gäy m(ä)n*

1476, 1490; *ozguru kutgaru* b.- *gükä* 興濟渡 *yu ji du* 889; *ketärü* b.- *inlär* 解

jie 699; *buşi* b.- *miş* 捨身 *she shen* 841, 捨身 *she shen* 843; *nomlayu* b.- *tim* 說

shuo 1315; b.- *tiñ* 1097; *nomlayu* b.- *tiñiz* 說 *shuo* 1431; b.- *ü* *täginip* 授 *shou*

1488; *buşi* b.- *ür* 569; b.- *ür* siz 能與 *neng yu* 960, 與 *yu* 967, 施 *shi* 987, 與

yu 1053. b.- *särlär* 1532.

bermäk *pyrm'k* verme; (بىر نەرسە ياكى سەدىقە) بېرىش

ulug buşi b.+tä 於大施 *yu da shi* 560.

bertin- *pyrty-* (krş. Mz 525 a 5: *p'rtynyp*) yaralanmak; 傷 *shang*; يارالانماق

b.- ip yüräki ämgändi 苦傷心 *ku shang xin* 640.

beş *pyş* beş; 五 *wü*; بهش

b. ažun 五趣 *wu qu* 533, *b. yüz* 五百 *wu bai* 630, *b. pañcake* 五苾芻 *wu bi chu* 867; *b. tilgänin* 五輪 *wu lun* 920; *b. pañcamandälün* 1555; *b. çöpdik* 1578, 1581

beş balık *pyş p'lyq* yer adı: Beşbalık (yer adı) → bugünkü Cimisar'dadır (Çin Uygur Özerk bölgesinin Kaşğar eyaletinde); بشبالق~بشبالق

b. +lıg şıñko şäli tuñuñ 1583.

beşägü *pyş'kw* beşi birden; 五 *wu*; بهشى

b. 五 *wu* 866

bışrun- *pyşrwn-* öğrenmek, eğitmek, alıştırma yapmak; 修 *xiu*, 修習 *xiu xi*; ئوگهنامهك، پششقلماق

b.- uñlar ögräti[niñ]lär tavraniñlar katıglanıñlar 應勤修習 *ying qin xiu xi* 1538.

bışrunmaklıg *pyşrwnm'qlyq* manevi yetişime, (zihinsel) talim etme; 修 *xiu*, 熏修 *xun xiu*; پششپ بیتلش (مهمنوی)

altı [p(a)ramitlarıg b.] 六度熏修 *liu du xun xiu* 1253.

bilgä *pylk'* bilge, hakim; 智 *zhi*, 慧 *hui*, 智慧 *zhi hui*; داناشمەن، دانا

b. biligkä 智 *zhi* 542, 智 *zhi* 1256; *tükäl b.* 550, 854, 901, 919, 992, 1185, 1274, 1295, 1321, 1506, 1541; *tükäl b. biliglig* 893, 911, 1300, 1553; *b. äriglig* 智 *zhi* 976; *b. biligiñizkä* 慧 *hui* 1109, 慧 *hui* 1112, 慧 *hui* 1114, 慧 *hui* 1116; *b. bilig* 智 *zhi* 1361; *b. biligig* 智慧 *zhi hui* 1482.

bil- *pyl-* bilmek; anlamak, ayırımına varmak; 知 *zhi*; چۈشەنمەك، بيلمەك

körgäli b.- gäli bolmadı 無所見 *wu suo jian* 593; *b.- gäli* 能知 *neng zhi* 971; *näñ b.- gülik ärmäzlär* 非所量 *fei suo liang* 1175; *una amtı b.-iñ* 881; *b.- iñlär* 應知 *ying zhi* 527, 當知 *dang zhi* 1306; *b.- ir üçün yanturu* 報恩故 *bao eb gu* 1416; *sävinç b.- mäk* 報恩 *bao en* 1421; *tuymaz b.- mäs* 不覺知 *bu zhi jue* 619, *b. ukmaz* 未知 *wei zhi* 1097; *b.- miş ukmiş* 1535;

bilig *pylyk* bilgi; bilinç; 智 *zhi*, 慧 *hui*, 智慧 *zhi hui*; بيلم

bilgä bilig 智 *zhi* 1361; *b. + i* 1175; *b. + iñiz* 智慧 *zhi hui* 944; *bilgä b. + iñizkä* 慧 *hui* 1109, 慧 *hui* 1112, 慧 *hui* 1114, 慧 *hui* 1116; *bilgä b. + kä* 智 *zhi* 543, 智 *zhi* 1256; *biligsiz b. + tä* 癡 *chi* 531.

biliglig *pylyklyk* bilgili, bilinçli; 智慧 *zhi hui*; بيلمليك، پاراسهتليك

bilgä b. 893, 911, 1300, 智慧 *zhi hui* 1482, 1553; *bögö b.* 1541.

biligsiz *pylyk syz* bilgisiz, cahil; 癡 *chi*; بيلمسنز

b. biligtä 癡 *chi* 530.

bilin- *pylyn-* bilinmek; 知 *zhi*; بيلنمەك

tuyunmadı b.- madi 不覺知 *bu jue zhi* 677.

biltür-, bildür- *pyltwr- ~ pyldwr-* bildirmek, anlatmak, açıklamak; 知 *zhī*, 陳 *chen*, 解 *jie*; بىلدۇرمەك

b.- däçi 能知 *neng zhi* 1137; *b.- täçi* 知 *zhī* 696; *ukıtıdaçı b.- däçi* 陳 *chen* 1281; *ukıtu b.- ü nomladım* 說 *shuo* 871; *ukıtu b.- ü <nomlayu>* 解說 *jie shuo* 1531; *b.- türüñ* 知 *zhī* 656; *b.- ü umazlar* 不能得知 *bu neng de zhi* 981.

bir *pyr bir*; 一 *yi*; بىر

b. 573, 一 *yi* 588, 621, 675, 681, 700, 一 *yi* 739, 741, 一 *yi* 750, 761, 777, 887, 同 *tong* 923, 931, 一 *yi* 985, 一 *yi* 1291, 同 *tong* 1326, 1366, 俱 *ju* 1461; *b. yanlıg* 621, 俱 *ju* 793, 同 *tong* 849, 957, 972, 普 *pu* 1286, 1407, 1486; *b. uçlug köñül* 一心 *yi xin* 834, 一心 *yi xin* 921, 一心 *yi xin* 1402.

birär *pyr'r birer*; 一 *yi*; بىرەر

b. birär 一一 *yi yi* 544.

birgärü *pyrk'rw birlikte*, bir olarak; 共 *gong*, 俱 *ju*, 并 *bing*, 與 *yu*; بىللە، بىرلىكتە

b. 與 *yu* 600, 并 *bing* 608, 俱 *ju* 618, 皆 *jie* 622, (*barça b.*) 諸 *zhu* 624, 共 *gong* 632, 731, (*kamagun b.*) 共聚 *gong ju* 844, 981, 1038, (*yumgin b.*) 共 *gong* 1070, 1400, 1415.

birisi *pyr'sy biri*, bir tanesi; 一 *yi*; بىرسى، بىرى

b. 一 *yi* 867; *b. + niñ* 571, 一 *yi* 869.

birlä *pyrl' ile*, birlikte; . 共 *gong*, 與 *yu*; بىلەن، بىرلىكتە

yıdı yuki b. 都 *dou* 540, 皆 *jie* 951; *b. 共 gong* 724, 與 *yu* 726, 及 *ji* 791, 792, 819, 1162, 1415.

birök *pyr'wk eğer*, şayet, ola ki; 假使 *jia shi*, 若 *ruò*; ئەگەر، مۇبادا

kaltı b. 假使 *jia shi* 979, *b.* 1198, 若 *ruò* 1404, 若 *ruò* 1433, 若 *ruò* 1466, 若 *ruò* 1485, 1488, 1503, 若 *ruò* 1525, 1528.

birtäm *pyrt'm tamamen*, büsbütün, bütünüyle, bir kerede; 永 *yong*; پۈتۈنلەي، بىراقلا

b. 560, 永 *yong* 1270.

birtin, birțin *pyrtyn ~ pyrdyn bir* (taraf); بىر (تەرەپ)

b. sıjar 偏 *bian* 1021.

biti- *pyty-* yazmak, (yazı) aktarmak; 書寫 *shu xie*; پۈتمەك

b.- sär bititsär 書寫 *shu xie* 1530; *b.- yü* 1564, 1588.

bitig, biğig *pytyk ~ pydyk kitap*; پۈتۈك

nom b. + tä 907, 1013, 1101, 1204, 1290, *nom b. + dä* 1562.

bitit- *pytyt-* yazdırmak; پۈتكۈزمەك (يازدۇرماق)

bitisär b.- sär 書寫 *shu xie* 1530.

biz *pyz biz*, birinci çoğul kişi zamiri; birinci çoğul kişi çekim eki; 我 *wo*; بىز

b. 987, 988, 我 *wo* 1328, 1343, 1351, 1358, 1364, 1369, 1375, 1381, 1387, 我 *wo* 1399, 1403, 1409; *b. + iŋä* 我 *wo* 698.

bo *pw bu*; 此 *ci*, 斯 *si*, 是 *shi*, 如是 *ru shi*; بو

b. 此 *ci* 528, 539, 此 *ci* 551, 573, 此 *ci* 578, 616, 646, 652, 661, 686, 792, 818, 878, 879, 此 *ci* 884, 890, 892, 是 *shi* 894, 901, 是 *shi* 912, 斯 *si* 986, 994, 如是 *ru shi* 1000, 如是 *ru shi* 1093, 如是 *ru shi* 1128, 是 *shi* 1187, 此 *ci* 1195, 1198, 此 *ci* 1268, 1283, 1290, 此 *ci* 1316, 1318, 1322, 1335, 此 *ci* 1340, 此 *ci* 1352, 此 *ci* 1358, 此 *ci* 1364, 此 *ci* 1370, 此 *ci* 1376, 此 *ci* 1382, 此 *ci* 1387, 1393, 此 *ci* 1400, 1404, 此 *ci* 1415, 斯 *si* 1419, 如是 *ru shi* 1423, 1423, 如是 *ru shi* 1432, 1433, 是 *shi* 1442, 此 *ci* 1452, 斯 *si* 1453, 是 *shi* 1454, 如是 *ru shi* 1457, 1459, 此 *ci* 1470, 此 *ci* 1472, 如是 *ru shi* 1484, 此 *ci* 1485, 是 *shi* 1501, 1504, 此 *ci* 1508, 如是 *ru shi* 1514, 是 *shi* 1518, 1519, 1528, 1537, 1542, 1578.

bodi *pwdy* < Skr. *bodhi* aydınlanma; 菩提 *pu ti*; بودهی: (مه‌نوی) ئویغونوش

b. 菩提 *pu ti* 1102, 菩提 *pu ti* 1105, 1186, 1188, 菩提 *pu ti* 1232, 菩提 *pu ti* 1312, 菩提 *pu ti* 1335, 菩提 *pu ti* 1434, 菩提 *pu ti* 1467, 菩提 *pu ti* 1503.

bodis(a)t(a)v *pwdystv* < Skr. *bodhisattva* Buddha olacak kimse, Buddha adayı; 薩埵

sa duo, 菩薩 *pu sa*; بۇستاتۋا

b. 大士 *da shi* 581, 623, 菩薩 *pu sa* 628, 693, 701, 736, 769, 薩埵 *sa duo* 774, 薩埵 *sa duo* 857, 菩薩 *pu sa* 1014, 菩薩 *pu sa* 1019, 菩薩 *pu sa* 1464, 1573; *b. + ka* 菩薩 *pu sa* 1092; *b. + lar* 菩薩 *pu sa* 873, 875, 菩薩 *pu sa* 908, 菩薩 *pu sa* 915, 993, 菩薩 *pu sa* 1176, 菩薩 *pu sa* 1302, 菩薩 *pu sa* 1324; *b. + larka* 菩薩眾 *pu sa zhong* 1418; *b. + larnıŋ* 菩薩 *pu sa* 1507; *b. + niŋ* 菩薩 *pu sa* 528, 菩薩 *pu sa* 843, 菩薩 *pu sa* 847, 菩薩 *pu sa* 876.

bodulmak *pwdwlm'q* aşırı tutku, bağlılık; 愛染 *ai ran*;

nizvanılıg b. - ig 煩惱愛染 *fan nao ai ran* 950.

bodun *pwdwn* halk *b. kara* “halk”; 庶 *shu*; Krş. 人民 *ren min* (Gulcalı 2013, Dizin:

bodun); خەلق، پۇقرا، ئاۋام

kara b. 庶 shu 732.

bol- *pwl-* olmak, yardımcı eylem; 作 *zuo*, 有 *you*, 能 *neng*, 可 *ke*; بولماق، بول-

(ياردهمچى پېئىل)

b. - dum 558; *b. - gay* 666, 1390, 1391, 1468, 1470; *b. - madı* 593; *b. - maz* 1259; *b. - mışımniŋ* 52; *b. - tı* 905, 1589; *b. - tılar* 620, 682, 867; *b. - tukmaz* 1177; *b. - tum* 559; *b. - u* 1552; *b. - up* 536, 542, 608, 613, 619, 620, 678, 1286; *b. - zun* 645, 1272; *b. - zunlar* 1608.

bolmak *pwlwlm'q* olma; بولۇش

b. 586, 737.

boltuk- *pwlwq-* mümkün olmak, olunmak; 能 *neng*; بولۇنماق، مۇمكىن بولماق

artı b.-maz yöläşürügin yöläştürüp bilgäli 非諸譬喻所能知 *fei zhu bi yu suo neng zhi* 970; *tänlägäli b.-maz* 不能測 *bu neng ce* 1177.

boş *pwş geniş, cömert; 無吝 wu lin; كەڭ، بوش*

äsirkänçsiz b. köjülin 心無吝 *xin wu lin* 569.

boşgutlug *pwşqwtlwq* eğitimli, tahsilli, öğrenimli; ئوقۇشلۇق، ئوقۇغان
b. 1581.

boşut- *pwşwt-* serbest bırakmak, salıvermek; 釋 *shi; بوشاتماق*

b. - zun ulug elig bäg busuşın 以釋大王憂 *yi shi da wang you* 759.

boyun *pwywn* boyun; 咽 *yan; بويۇن*

labay tägzinçi täg b. + uñuz ol 咽如螺貝 *yan ru luo bei* 1217.

bögü *pwykw* bilge; دانشمەن، بىلمەك

b. biliglig 1541.

bölök *pwylwk* bölüm; بۆلۈم

b. 910, 1016, 1104, 1206, 1292.

bölöklüg *pwywlwklwk* bölümlü; 分 *fen; بۆلۈملۈك*

tuyunmak b. nom 菩提分法 *pu ti fen fa* 1065.

brahmalok *pr'qm'lwk* < Skr. *Brahmāloka*, Brahmā Tanrı; 梵天 *fan tian; براخمالوك*
براخما تەڭرى

b. äzrua yertinçüsindäki 梵天 *fan tian* 1456.

bul- *pwl-* bulmak, elde etmek; 獲 *huo, 證 deng; تاپماق، ئېرىشمەك*

b. - madılar 未獲 *wei huo* 756; *burhan kutın b. - guluk* 成佛 *cheng fo* 874;

burhan kutın b. - zunlar 證菩提果 *deng pu ti guo* 989; *b. - gay* 證 *deng* 1197;

b. -miş tanuklamış 獲 *huo* 1311, 獲 *huo* 1334.

bulgan- *pwlq'n-* kafası karışmak, bunalmak, vesveseye kapılmak; 憂 *you, 煩惱 fan nao;*
تەشۈشلەنمەك، كالىسى قاتماق

busanu b.-u 憂感 *you qi* 598; *b.-ma* 莫生煩惱 *mo sheng fan nao* 722.

pwlq'n- bulanmak, karışmak; بۇلغانماق

kälyük b. - yuk 1579.

bultur- *pwlwtwr-* buldurmak, elde ettirmek; 令證 *ling deng, 令獲 ling huo, تاپقۇزماق*
ئېرىشتۈرمەك ;

b. - ur 令證 *ling deng* 957, 令... 獲 *ling...huo* 1068.

bultuk- *pwlwdwq-* bulunmak; 無 *wu; تېپىلماق، ئېرىشمەك*

bo sansarta b.-maz anı täprätgäli udaçı 無能傾動者 *wu neng qingdong zhe* 1393.

buluñ *pwlwnk* bucak; yön, taraf; تەرەپ، يۆنلۈك؛ يۆنلەش

b. yuñak 592.

burhan *pwrq'n* < Çin. *fo* + T. *han* Buddha 佛 *fo, 菩提 pu ti; بۇردا، بۇرخان*

b. 58, 551, 菩提 *pu ti* 779, 855, 859, , 894, 佛 *fo* 902, 912, 919, 992, 佛 *fo* 1091, 1186, 1274, 1301, 1507, 1542, 1554; b. + *ig* 909, 924, 1015, 1103, 1107, 1205, 1210, 1296; b. + *ka* 向佛 *xiang fo* 1026, 1397, 1413, 他 *ta* 1429, 他 *ta* 1447, 向佛 *xiang fo* 1493; b. + *lar* 佛 *fo* 1008, 佛 *fo* 1392, 佛 *fo* 1415; b. + *larnıy* 佛 *fo* 1145, 世尊 *shi zun* 1147; b. + *nıy* 1322, 佛 *fo* 1549; b. *kutı* 佛 *fo* 874, 菩提心 *pu ti xin* 899, 菩提果 *pu ti guo* 989, 菩提 *pu ti* 1196, 菩提 *pu ti* 1313, 菩提 *pu ti* 1336, 菩提 *pu ti* 1405, 佛 *fo* 1420-21, 菩提 *pu ti* 1519.

burun *pwrwn* burun; 鼻 *bi*; بۇرۇن

b. + *uñuz* 鼻 *bi* 1222.

buryuk *pwrywq* kumandan, vekil, amir; 臣 *chen*, 大臣 *da chen*; قوماندان، ۋەزىر،

b. 大臣 *da chen* 761; b. *manç* 大臣 *da chen* 802; b. + *ı* 大臣 *da chen* 750, 753; b. + *larka* *bäglärkä* 群臣 *qun chen* 687.

busan- *pws'n-* kederlenmek, endişelenmek; 懊惱 *ao nao*, 憂感 *you qi*, 悲 *bei*; ئازاپلانماق، غەمگە پاتماق

b. - *nu bulganu* 憂感 *you qi* 598; b. - *u* 悲 *bei* 735; b. - *muşın* 懊惱 *ao nao* 839.

busuş *pwsuş* keder, dert, üzüntü; 苦惱 *ku nao*, 憂 *you*, 憂悲 *you bei*, 憂惱 *you nao*, 悲愁 *bei chou*; قايغۇ، غەم، دەرت، كرىق. ÇUy. ئىچى پۇشۇق "sıkıntı"

b. *kağgu alp ämgäk* 苦惱 *ku nao* 647; b. *kağguka kagurulup* 煩 *fan* 651; b. *könülüñä basıtıp* 懷憂 *huai you* 685; b. *ämgäkkä kavışatıp* 抱憂悲 *bao you bei* 840; b. + *ın* 悲 *bei* 703, 憂 *you* 759; b. + *ka* 憂惱 *you nao* 625, 憂 *you* 683, 憂 *you* 829; b. + *ug sakıñıç* 悲愁 *bei chou* 661; b. + *umuznı* 憂悲 *you bei* 699.

busuşlug *pwsuşlwq* kederli, üzüntülü; 憂 *you*; غەمگەن، قايغۇلۇق

b. *okın* 憂箭 *you jian* 639; b. *taloy* 憂海 *you hai* 663, 憂海 *you hai* 739; b. *könülin* 憂心 *you xin* 729-730; b. *ootın* 憂火 *you huo* 766, 憂火 *you huo* 820-821; b. + *ın* 憂 *you* 852.

buşı *pwşy* < Çin. 布施 *bù shī* sadaka; altı yahut on faziletten biri; 施 *shi*; سەدىقە: ئالتە ياكى ئون پەزىلەتنىڭ بىرى.

b. 施 *shi* 560; b. *berür* 施 *shi* 569; b. *bermiş* 捨身 *she shen* 841, 捨身 *she shen* 843.

buşmak *pwşm'q* üzülme, endişelenme, kederlenme; 憂惱 *you nao*; قايغۇرماق، ئازاپلانماق، ئەنسىرمەك

b. *kagurulmak ämgäki* 憂惱 *you nao* 746.

buyan *pwıy'n* <<Skr. *punya* iyi davranış, iyi amel; sevap, iyilik; 功德 *gong de*, 福 *fu*; ساۋاپ، ياخشىلىق

b. ädgü kılınç 福 fu 1004, 功德 gong de 1195, 福 fu 1268, 福 fu 1359, 功德 gong de 1524, 功德 gong de 1532; b + ig 福 fu 986; b. + nuŋ 1283.

buyanlıg pwy'n lyq iyi davranışlı, sevaplı; 功德 gong de, 福 fu; ياخشىلىق ساۋاپ, b. + lig 福 fu 941, 福 fu 1030, 福 fu 1067;

bükür- pwykwr- püskürmek, su serpmek; 灑 sa; سۇ چاچماق، سۇ پۈركۈمەك، پۈركۈمەك
sogik suvin b.- di 以水灑 yi shui sa 709; b.- dilär saçdilar 灑 sa 798; sogik suv b.-düm 冷水灑 leng shui sa 807; sogik suvların b.-ip 以水灑 yi shui sa 626.

büt- pwyt- bitmek, tamamlanmak; 成 cheng; پۈتمەك، ئاياغلاشماق
tolun b. - miş 所成 suo cheng 1066.

bütür- pwytwr- bitirmek, tamamlamak; ئاياغلاشتۇرماق. پۈتتۈرمەك.
b. - däçi 1597.

bütürü pwytwrw tamamıyla; 皆 jie; پۈتۈنلەي، ھەممىسى، تامامەن
b. 皆 jie 589, 710.

çal- ç'l- atmak, vurmak, yere çalmak; 蹙 bi; kırş. 投 tou (Gulcalı 2013, Dizin: çal-);
يەرگە) ئاتماق، ئۇرماق
yerkä ç. - dı 蹙地 bi di 675.

çambudivip ç'mpdyvyp < Skr. jambūdvīpa bu dünyanın adı; 於瞻部洲 shan bu zhou; چامبۇدېۋىپ: بۇ دۇنيانىڭ ئىسمى
ç. uluşta 918, 1318; ç. atl(i)g uluşta 於瞻部洲 yu shan bu zhou 1440.

çambunat ç'mpwn't << Skr. jambūnada, jāmbūnada altın; 瞻部 shan bu; چامبۇنات:
ئالتۇن
ç. alŋun 瞻部金 shan bu jin 1229.

çaŋik ç'dyk < Skr. jātaka doğum efsanesi (Buddha ve Bodhisattvaların doğum hikayeleri); 往昔 wang xi; چاتىك، جاتاكا: بۇد ۋە بۇتساتۋالارنىڭ تۇغۇلۇش رىۋايىتى
ç. + ig 586, 往昔因緣 wang xi yin yuan 894.

çäçäk ç'ç'k çiçek → hua ç. 花+ç. 花 hua , 華 hua; چېچەك، گۈل-چېچەك
hua ç. 華 hua 1060; uğumbar ç. 優曇 you tan 1119; kumut ç. 拘物頭華 ju wu tou hua 1223; lenhua ç. + kä 蓮華 lian hua 929.

çıbık çypyq (ağaç için ince) dal; چىۋىق
tal ç. +ı 749.

çımılaş- çymyl'ş- (bir şey batmış gibi) acımak, sızlamak, (vücut) vürpermek;
چىمىلدىماق، ئاغرىماق
ç. - dı 636.

çımşılaş- çymşyl'ş- (bir şey batmış gibi) acımak, sızlamak, (vücut) ürpermek;
چىمىلدىماق، ئاغرىماق
ç. - ur 650.

- çm** çyn < Çin. 真 zhēn gerçek, doğru, hakiki; 實 shi, 真實 zhen shi; چن، راست
köni kertü ç. nomta 於實法 yu zhen fa 1348; ç. kertü 真實 zhen shi 1349; ç.
ärdinikä 1594.
- çintan** çynt'n < Toh. A candam < Skr. caṇḍana sandal ağacı; 梅檀 zhan tan;
سهندهل دهريخی
ç. suvin 以梅檀水 yi zhan tan shui 798.
- çipinkäyä** çypyn k'y' sinekcik; 蚊子 wen zi; چوئن، کچک چوئن
ç. 蚊子 wen zi 1266.
- çom-** çwm- batmak, gark olmak; 沒 mo; غرق بولماق، چۆكمهك
ç. -muş batmış 沒 mo 662.
- çöpdik** çwypdyk kirli, pis, kargaşalı; كمر، مهينهت
beş ç. kälük bulganyuk 1579.
- duşkaracı** dışk'r'ç'r < Skr. duṣkara-caryā acı çekme, çile çekme; 苦行 ku xing;
دوشكاراچار: جاپا تارتش
d. 苦行 ku xing 1245.
- dyan** dy'n < Skr. dhyāna. derin düşünme, inceleme; 等持 deng dai, 靜慮 jing lü;
krş. 定 dīng (Gulcalı 2013, Dizin: dyan); دیان: بۇددیزمدکی چوئقور تەپەككۇر
قىلىش
samadi d. 等持 deng dai 1136; d. + lar 靜慮 jing lü 1449.
- ädgü** 'dkw iyi, güzel; iyilik, en üstün; 善 shan, 功德 gong de, 德 de, 福 fu, 好 hao;
ئەزگۇ، خەيرلىك، ياخشى
ä. ä. 善哉善哉 shan zai shan zai 998, 善哉善哉 shan zai shan zai 1189, 善哉
善哉 shan zai shan zai 1276; buyan ä. kılınç 福 fu 1004, 功德 gong de 1195,
福 fu 1268, 福 fu 1359, 功德 gong de 1524, 功德 gong de 1532; ulug ä. ögli
大慈 da ci 1062, 大慈 1355; ä. ärdämlär 功德 gong de 1169; ä. öglilär 1468;
ä. lgso 1566, 1590; ä. + kä mänikä yaratguluk 利益 li yi 1094; ä. + lärin 功
德 gong de 1033, 好 hao 1064, 德 de 1069, 功德 gong de 1076; ä. + läriñiz
功德 gong de 946; ä. + lärkä 好 hao 1285; ä. + läriñ 1089; ä. + gün 善
shan 1122; ä. + sin 希有 xi you 818, 1146.
- ädgülüg** 'dkwlwk iyi, iyilik; 功德 gong de, 德 de; ئەزگۈلۈك، ياخشىلىق
ä. taloy ügüz 德海 de 969; ä. taloy 德海 de hai 984, 功德 gong de 1264; ä.
bolzunlar 1608.
- ädräm, ädräm** 'dr'm ~ 'tr'm erdem, fazilet; güç, yetenek; 功德 gong de; ئەر دەم
ä. + dä 1278; küü kälüg ä. + in 神力 shen li 903; ä. + lär 功德 gong de 1170.
- ägsüksüz** 'kswkswz eksiksiz, tam; 遍 bian, 皆 jie; كەم-كۈتسەن;
bir ä. 遍 bian 931; ä. 皆 jie 1063, 1362.
- ämgak** 'mk'k sıkıntı, eziyet, ızdırap; 苦 ku, 苦惱 ku nao, 憂惱 you nao, 憂悲 you
bei; ئازاپ، جاپا، مۇشەققەت

ä. ämgänip 受…苦 *shou...ku* 547, 苦行 *ku xing* 1310; *busuş kadgu alp ä.*
 苦惱 *ku nao* 647; *açıg tarka ä.* 苦 *ku* 1246, 苦 *ku* 1333; *buşmak*
kagurulmak ä. + *i* 憂惱 *you nao* 747; *ä.* + *in* 576, 苦 *ku* 1053; *ä.* + *ijizniş*
 1334; *busuş ä.* + *kä* 憂悲 *you bei* 840; *ä.* + *lärintin* 536; *ä.* + *läрниş* 1310; *ä.*
 + *tin* 586, 苦 *ku* 965, 1270.

ämgäklig 'mk'klyk ızdıraplı, sıkıntılı, eziyetli; 苦 *ku*; ئازاپلىق، ئازاپلىق، مۇشەققەتلىك،
 ä. 534, 684, 829, 苦 *ku* 1248.

ämgän- 'mk'n- ızdırap çekmek; 受苦 *shouku*, 苦 *ku*, 苦行 *ku xing*; دەرت تارتماق،
 ئازاپلانماق

ä. - *di* 苦 *ku* 640; *ämgäk ä.- ip* 受…苦 *shou...ku* 547; *açıg tarka ämgäk ä.-*
ip 苦行 *ku xing* 1246, 苦行 *ku xing* 1310, 苦行 *ku xing* 1333; *ä.- tilär* 苦 *ku*
 598, 苦難 *ku nan* 704; *ä.- ü* 823.

ämig 'myk meme; 乳 *ru*; ئەمچەك

ä. + *i* 乳 *ru* 633; *ä.* + *lärim* 兩乳 *liang ru* 648.

änätkäk 'n'tk'k < Soğd. 'yntk'k Hint; ھىندى

ä. *tilintin* 1575.

änük 'nwk yavru (hayvan), krş. T. *enik* “köpek yavrusu”; 子 *zi*; ھايۋان بالىسى

ä. 867; *yeti ä.+ i* 七子 *qi zi* 607; *ä.+ in* 子 *zi* 582; *ä.+ lärin* 子 *zi* 585, 其子
qi zi 772; *ä.+ lärintä* 866.

änüklä- 'nwkl'- yavrulamak (hayvan); 生 *sheng*; (ھايۋان) تۇغماق

yaşı ä.- p 初生 *chu sheng* 771.

än 'nk en, olağanüstü; bk. 最 *zui*, 太 *tai* (Gulcalı 2013, Dizin: *än*); ئەڭ

ä. 659, 768,.

än mintin 'nkmyntyn hatta, bile; en azından; 乃至 *nai zhi*; ھەتتا؛ ئەڭ بولمىغاندا

ä. 乃至 *nai zhi* 1372; *ä. ulatı* 乃至 *nai zhi* 1469.

än(i)n 'nkn omuz; 肩 *jian*; مۇرە

oŋ ä. + *täki* 右肩 *you jian* 1022.

är- 'r- imek, yardımcı eylem, {DIR} vasıl olmak; 是 *shi*; ياردەمچى پېئىل؛ بار بولماق،
 مەۋجۇت بولماق

ä. - *dim* 532; *ä.- tim* 537; *tapışmaz ä.- miş* 不得 *bu de* 670; *bar mu ä.- miş* 在
 不 *zai bu* 714; *bar ä.- ti* 有 *you* 565, 567-568, 有 *you* 570-571, 有 *you* 750-
 751; *bakar ä.- di* 738; *ä.- ti* 567, 570; *yok ä.- ti* 未曾 *wei ceng* 1497; *ä. - ür*
 是 *shi* 529, 663, 是 *shi* 859, 是 *shi* 862, 是 *shi* 863, 謂 *wei* 864, 864, 是 *shi*
 866, 是 *shi* 868, 是 *shi* 869, 892, 930, 948, 970, 1031, 1063, 1073, 1117,
 1119, 1121, 1122, 1123, 1124, 1126, 1131, 1133, 1135, 1137, 1216, 1218,
 1237, 1279, 1353, 1385; *ä. - ürlär* 1174, 1242.

ärdini 'rdyny < Skr. *ratna* mücevher, değerli taş; 寶 *bao*, 珍 *zhen*; گۆهر، قىممەتلىك تاش

ä . 1085, 寶 *bao* 1129, *nom ä* . 經典 *jing dian* 1442, 經 *jing* 1452, 經 *jing* 1460, 1505; *yeti ä* . + *g* 七寶 *qi bao* 850; *nom ä* . + *g* 經 *jing* 912, 1291, 法門 *fa men* 1317, 法門 *fa men* 1340, 經 *jing* 1352, 經 *jing* 1358, 經 *jing* 1364, 經 *jing* 1370, 經 *jing* 1376, 經 *jing* 1382, 經 *jing* 1388, 經 *jing* 1404, 經 *jing* 1423, 1433, 經 *jing* 1455, 經 *jing* 1457, 經 *jing* 1485, 經典 *jing dian* 1509, 經王 *jing wang* 1514, 1520, 1529, 1544; *sudur ä* . 1502; *ä* . + *kä* 1220, 1594; *yeti ä* . + *n* 七寶 *qi bao* 883.

ärdinilig 'rdynylyk mücevher ile süslü, mücevherli; 寶 *bao*; گۆهر بىلەن زىننەتلەنگەن
ä . *yügmäk* 寶聚 *bao ju* 1042.

ärän 'r'n eren, er; ئەرەن

alp alpagut ä . + *lärig* 717.

ärgü 'rkw (kalinacak) yer, ikametgâh, barınak; تۇرالغۇ

k(ä)ntü k(ä)ntü ä . + *läriqä* 1557.

ärig 'ryk konut, yer, ikametgâh, yerleşke; ئورۇن، ماكان

ä . + *i* 1383.

äriglä- 'rykl'- nasihat etmek, öğüt vermek; نەسەھەت قىلماق، ئۆگۈتۈش ئەتمەك

ütläp ä . - *p* 安慰 *an wei* 832.

äriglig 'ryklyk karakter(li), davranış, nitelik, tabiat(lı); خاراكتېر، تەبىئەت

bilgä ä . + *lig* 976.

ärigmä 'rykm' bulunan, mevcut; بار بولغان، مەۋجۇت

ol kuvrag içintä ä . 1301.

ärin 'ryn dudak, dudaklar; 脣 *chun*; كالىپۇك، لەۋ، ئەرەن (دئالېكت); كالىپۇك

ä . + *iñiz* 脣口 *chun kou* 1221.

ärinöksüz 'rynwkswz yorulmaz, erinmez (yorulmadan, erinmeden); 無倦 *wu juan*;

ھارماس، ھارماي، ئېرىنمەي

ä . *tapınyın* 無倦奉慈尊 *wu juan fen ci zun* 1182.

ärkäçlän- 'rk'çl'n- dalgalanmak, çalkanmak; 騰躍 *teng yue*; ئۆركەشلەمەك،

ئۆركەشلەنمەك

ä . - *ip yaykalıp* 騰躍 *teng yue* 589.

ärkän 'rk'n iken; ئىكەن

aşayır ä . *birgärü* 共受 *gong shou* 632; *turur ä* . 634; *uçar ä* . 660.

ärki 'rky belki; acaba; بەلكىم؛ ئەجىبا

ıçgındım ä . *oğgurak* 必當失 *bi dang shi* 654; *öñi ä* . 860.

ärklig 'rklyk erk sahibi, kudretli; كۈچلۈك، قۇدرەتلىك، ئەرەك ئېگىسى

ä . *türklüg* 557; *ä* . + *kä* 1598.

- ärmaz** 'rm'z değıl, -mAz; 不 *bu*, 法 *fei*; ئەمەس: ئىنكار ۋە رەت قىلىسنى بىلدۈرىدىغان
بولۇشىسز سۈپەتداش
enç ä. 不安 *bu an* 672, *nom ä. nom* 非法 *fei fa* 1113; ä. + *lär* 1176.
- ärsär** 'rs'r ise ; 是 *shi*; بولسا
ä. 593, 697, 857, 是 *shi* 861, 879, 是 *shi* 1454; *birök bar ä.* 若有 *ruo you*
1404, 若有 *ruo you* 1433, 若有 *ruo you* 1485, 1503; ä. *ymä* 雖 *sui* 532, 雖
sui 756.
- ärt-** 'rt- geçmek, zaman geçmek; 经 *jing*; كرىش. 過去 *guo qu*, 過 *guo*, 经 *jing* (Gulcalı
2013, Dizin: *ärt-*); ئۆتمەك
nomlug kätzig ä.- düktä 故致禮敬 *gu zhi li jing* 901; ä.- *ginçä* 经 *jing* 545,
980; *öñrä ä. -miş ür irak* 過去世 *guo qu shi* 554; ä. *-miş üdlärtä* 往昔 *wang*
xi 871; *kän t(ä)ñri tä ä.- miş* 逾日 *yu ri* 1127.
- ärtök** 'rtwk hal, durum; ئەھۋال
montag osuglug ä.+in 如斯 *ru si* 582.
- ärtmäk** 'rtm'k geçirme, (zaman) geçme; 经 *jing*; ئۆتۈش (ۋاقت)
ä. - *injä* 以經 *yi jing* 884.
- ärtmiş** 'rtmyş geçmiş zaman, kadim zaman; 過去 *guo qu*, 往昔 *wang xi*; بۇرۇنقى
زaman
- ärtä** 'rt' erken; بالدۇر
ä. *kırılı täginmiş* 770.
- ärtimlig** 'rtymlık fâni, geçici; ۋاقتلىق، ئۆتكۈنچى
ä. *törökä* 無常 *wu chang* 769; ä. *törölüg* 無常 *wu chang* 825.
- ärtinju** 'rtynkw son derece, aşkın, olağanüstü ; 端 *duan*, 極 *ji*. كرىش. 甚 *shen* (Gulcalı
2013, Dizin: *ärtinju*); ئىنتايىن، تولمۇ
ä. 565, 583, 634, 653, 748, 端 *duan* 1044, 1, 極 *ji* 061 1073.
- ärü** (ärü ärü) 'rw gittikçe, git gide, yavaş yavaş; 漸 *jian*, 遂 *zhu*; بارغانسېرى، ئاستا
ئاستا
ä. ä. 漸 *jian* 574, 遂 *zhu* 885.
- äsän** 's'n sağ, salim, sağlıklı; 在 *zai*; ئېسەن، ئامان
amtı yügärü ä. ol 今現在 *jin xian zai* 766.
- äsängülüg** 's'nkwlwk esenlik; 安 *an*, 安隱 *an yin*; ئېسەنلىك، ئامانچىلىق
ençgülüg ä. keñ yolta 安隱路 *an yin lu* 966.
- äsirkä-** 'syrk'- esirgemek; 惜 *xi*; ئېسىركىمەك، ئايماق
ät'özümüznä ä.-mädin 不惜身命 *bu xi shen ming* 1337.
- äsirkänçsiz** 'syrk'nçsy esirgemeyen, cömert, (bir şeyden) kaçınmayan; 無吝 *wu lin*;
ئېسىركىمەس (بىر ئىشتىن ئۆزىنى قاچۇرمايدىغان)، سېخى.
ä. 561; ä. *boş köñülin* 心無吝 *xin wu lin* 569.

- äsriñü** 'srynkw çok renkli, rengârenk, çeşitli; 彩 *cai*; رنگارنگ
- ülgüsüz sansız ä. 無量妙彩 *wu liang miao cai* 930.
- äşid-** 'şyd- işitmek, duymak; 聞 *wen*; ئىشتمەك
- ä.- *dim* 聞 *wen* 668; ä.- *ip* 聞 *wen* 684, 聞 *wen* 703, 1323, 聞 *wen* 1471; ä.- *tim* 聞 *wen* 1495, 聞 *wen* 1500; ä.- *tüküm yok ärti* 未曾聞 *wei ceng wen* 1497; ä.- *ü birlä* 聞已 *wen yi* 792, 聞 *wen* 819; ä.- *ü täginip* 聞...已 *wen... yi* 1550; ä.- *ü y(a)rılıkap* 995, 聞...已 *wen... yi* 1187.
- ät** 't et ; krş. 肉 *rou* (Gulcalı 2013, Dizin: *ät*); ئەت، گۆش
- ät'özi ä. + *i* 身 789.
- ätiñgiri** 'dynkkyry yankılı, (gür) sesli; ياڭراق، جارائلىق
- ä. *yañkulug körklä* 甚微妙 *shen wei miao* 936
- ät'öz, ät'öz** 't'wyz ~ 'd'wyz vücut, beden; 身 *shen*, 體 *ti*; بەدەن، ۋۇجۇت، تەن
- ä. + *i* 579, 體 *ti* 635, 體 *ti* 741, 767, 身 *shen* 789, 825, 868, 870; ä. + *in* 身 *shen* 584, 618, 身 *shen* 628, 身 *shen* 675, 身 *shen* 784, 身 *shen* 835, 身 *shen* 841, 身 *shen* 843, 身 *shen* 1140, 1147, 身 *shen* 1181; ä. + *inä* 其身 *qi shen* 709, 身 *shen* 740; ä. + *läri* 其身 *qi shen* 620, 815; ä. + *üm* 身 *shen* 650, 我身 *wo shen* 878; ä. + *ümtä* 我 *wo* 646; ä. + *ümin* 身 *shen* 876, 身 *shen* 882, 1194; ä. + *ümüzni* 身命 *shen ming* 1337; ä. + *ünüz* 身 *shen* 925, 身 *shen* 1032, 身 *shen* 1164, 身 *shen* 1215, 身 *shen* 1230, 身 *shen* 1252; ä. + *ünütä* 1354.
- ävdi-** 'vdy- ('vdy) toplamak; 收取 *shou qu*; توپلىماق، تەرمەك
- ä.- *lär yıgdılar* 收取 *shou qu* 846.
- ävir-** 'vyr- çevirmek, aktarmak; yöneltmek; evirmek, döndürmek; 迴 *hui*, 輪 *zhua*;
- ئۆرۈمەك، تەرجىمە قىلماق، ئاغدۇرماق؛ چۆرگىلەتمەك، ئايلاندۇرماق
- ä.- ä <ötünü> 1267; *bo buyanıg ä.- ip* 迴斯福 *hui si fu* 986; *ikiläyü ä.- miş* 1586; *tavgaç tilinçä ä.- miş* 1577; *nom tilgänin ä.- tiñiz* 三轉法輪 *san zhuan fa lun* 1248.
- ävri-** 'vryl- evrilmek, dönmek, yönelmek; 旋 *xuan*; قايرىلماق، بۇرۇلماق
- oñaru ä.- miş 右旋 *you xuan* 1083; ä.- *ür* 973.
- äzrua** 'z rw' < Soğd. 'zrw' Brahmā Tanrı; 梵 *fan*; ئەزروئا: براخما تەڭرى
- ä. *hormuzta t(ä)ñrilär* 釋梵 *shi fan* 1371; *tört ä.* 四梵 *si fan* 1382; *mahabrahmi ulug ä. t(ä)ñri* 梵天王 *fan tian wang* 1445; *brahmalok ä. yertinçüsindäki* 梵天 *fan tian* 1456.
- äzügsüz** 'swkswz yalansız, yanıltı olmayan; 無妄 *wu wang*; قۇسۇرسىز
- ä. *igidsiz köni kertü* 真實無妄 *zhen shi wu wang* 1191; *çın kertü ä.* 真實 *zhen shi* 1350.
- eçi** 'yçy büyük erkek kardeş, ağabey; 兄 *xiong*; ئاكا

e. + läri 二兄 *er xiong* 571, 二兄 *er xiong* 597, 二兄 *er xiong* 615; e. + li inili 兄弟 *xiong di* 601.

edär- 'yd'r- takip etmek, peşinden girmek; 隨 *sui*; ئەگەشمەك

elig bāgig e. + ü 隨王 *sui wang* 733.

edi 'ydy sahip, sahibi; ئېگە، ئېگىسى

nirvan tegmä edi nomug 涅槃甘露法 *nie pan gan lu fa* 1168.

edil- 'ydy/- edilmek, (bir eylem) gerçekleşmek, 得 *de*; قىلىنماق

ötrü temin e.- di 久乃得 *jiu nai de* 711.

ediz 'ydyz yüksek, yüce; 高 *gao*; ئېگىز

e. tag töpösi 高山頂 *gao shan ding* 782.

el 'yl memleket, ülke; 國 *guo*; مەملىكەت، ئەل

e. uluş 國 *guo* 566; *e. uluşnuş* 567; *tavgaç e. + intä* 1568.

elig I 'ylyk hükümdar, han, hakan; 王 *wang*; خان، قاغان، پادشاه، ھۆكۈمدار

e. han 566, 王 *wang* 645, 王 *wang* 655-656, 667, 王 *wang* 672, 王 *wang* 684, 王 *wang* 706, 王 *wang* 715, 王 *wang* 720, 王 *wang* 725, 王 *wang* 736, 王 *wang* 744, 王 *wang* 759, 王 *wang* 760, 王 *wang* 791, 王 *wang* 819-820; *e. bāgkă* 王 *wang* 641, 王 *wang* 644, 以...王 *yi...wang* 713, 王 *wang* 753, 王 *wang* 799, 王 *wang* 803,; *e. bāgniş* 674, 693, 710-711, 王 *wang* 763, ; *e. bāgig* 王 *wang* 733, 王 *wang* 735; *nom e. + i* 王經 *wang jing* 907, 王經 *wang jing* 1013, 王經 *wang jing* 1101, 王經 *wang jing* 1203, 王經 *wang jing* 1290, 1399, 經 *jing* 1400, 經王 *jing wang* 1471, 1502, 1544, 1561, 1587; *e. + i hanı* 1605; *nom ärdini e. + in* 經 *jing* 1129; *kamag nomnuş e. + in* 法中 王 *fa zhong wang* 1499; *e. + läri* 1059.

elig II 'ylyk el; 手 *shou*; قول

iki e. + in 兩手 *liang shou* 748, *iki e. + in kavşurup* 合掌 *he zhang* 1209, 合掌 *he zhang* 1411, 合掌 *he zhang* 1428, 合掌 *he zhang* 1446, 合掌 *he zhang* 1492; *e. + lärin* 手 *shou* 627, 手 *shou* 801, 手 *shou* 815.

enç 'ynç sulh, rahat, sükûnet, huzur; 安 *an*, 安樂 *an le*; خاتىرجەم، ھوزۇر

e. ärmäz 不安 *bu an* 672; *e. kulğil* 安慰 *an wei* 724; *enç mänjig* 安樂 *an le* 1069.

ençgü 'ynçkw sulh, huzur, sükûnet; 寂靜 *ji jing*; خاتىرجەملىك، راھەت

e. nirvan mänjisin 真寂靜 *zhen ji jing* 956.

ençgülüg 'ynçkwlwkw huzurlu, sakin; 安住 *an zhu*; تىنچلىق، ئامانلىق، تىنچ-ئامانلىق

e. äsängülüg 安隱 *an yin* 966; *ornanmuş siz e.* 安住 *an zhu* 1348, 安住 *an zhu* 1354.

ermäksiz 'yrm'ksyz sıkılmadan, usanmadan; ئېرىنمەي، زېرىكمەستىن

e. 1156.

- erži** 'yrsy (U 787 ön 5: 'r zy) < Skr. *r̥ṣi* “(Budizm’den önceki zamanda *r̥ṣi*, kâhin, (Budizimde) doğanüstü varlık, keşiş; 牟尼 *mu ni*; رژی: ئەۋلییا، راهب كالان
i. 牟尼 *mu ni* 1132.
- eṭ-** 'yɗ- etmek, kılmak, yapmak; 造 *zao*; ياسماق، ئەتمەك
e.- *tilär kamagun* 共造 *gong zao* 849.
- eṭig, eṭig** 'ytyk~ 'dyk süs, donanım; 嚴 *yan*; بېزەك، زىننەت
ät'özünüz e. + i 嚴身 *yan shen* 1032; *e. + i arıg* 嚴淨 *yan jing* 1055; *e. + lärin eṭilmiş* 嚴飾 *yan shi* 930.
- eṭiglig** 'dyk lyk donanmlı, dekore edilmiş, bezenmiş; 嚴飾 *yan shi*, 修 *xiu*; بېزەكلىك،
ياساقلىق
e. 1142; *yeti ärdinin e.* 七寶 *qi bao* 850, 七寶 *qi bao* 883; *lakşanın ädgülärin e.* 相好為嚴飾 *xiang hao wei yan shi* 1065; *tikvi köni e.* 高修直 *gao xiu zhi* 1222.
- eṭigsiz** 'dyksyz doğal, doğuştan olan; 無為 *wu wei*; تەبىئىي، بېزەكسىز
e. 無為 *wu wei* 962.
- eṭil-** 'yɗyl- donatılmak; 莊嚴 *zhuang yan*, 嚴飾 *yan shi*; بېزەلمەك
yumgın birgärü e.- ip 共莊嚴 *gong zhuang yan* 1070; *eṭiglärin e.- miş* 嚴飾 *yan shi* 930; *e.- miş körklä kirtıſıg* 嚴容 *yan rong* 942.
- eṭin-** 'dyn- donanmak; 莊嚴 *zhuang yan*, 嚴飾 *yan shi*; بېزەنمەك
arıg e. - miş 淨莊嚴 *jing zhuang yan* 1062; *e. - miş* 嚴飾 *yan shi* 1384.
- ev(i)d-** 'yvɗ- yumuşayıp kabarmak; ئۆنمەك
tañızıp e.- ip 634; *e.- ip tañızıp* 648.
- eyä** 'yy' sahibi; 主 *zhu*; ئېگە
el uluşniſ e. + si 國主 *guo zhu* 567; *yertinçü yer suv e. + si* 世界主 *shi jie zhu* 1444.
- eyin** 'yyyn (-DAn) dolayı, takip ederek, (-E) göre; 隨 *sui*; بويىچە، بىنائەن...
tiltagı e. 隨緣 *sui yuan* 888, 隨緣 *sui yuan* 948; *e. yorıp uzaṭı* 常隨 *chang sui* 1488.
- ganḍarve** *k'nt'rvy* < Skr. *gandharva* gökyüzü müzisyeni, müzik ilahi; گاندارۋې:
مۇزىكا تەڭرىسى
g. + larkinarelar 1374.
- gañ** *k'nk* < Skr. *Gaṅgā* “Ganj nehri; 恒 *heng*; گانگا (گانگا) دەرياسى
g. ügüzdäki kum sanınça 恒沙 *heng sha* 1522.
- g(a)vṭami** *kvd'my ~ k'vd'my* (U 882 a 6) < Toh. A. *gautam* < Skr. *gautamī*;
Gautamī: Mahāprajāpatī tanrıçanın soyadı; 大世主 *da shi zhu*; گاوتمى :
ماخاپراجاپاتى ئايال ئىلاھنىڭ فەمىلىسى
m(a)hapratçapade g. 大世主 *da shi zhu* 866.

- gitso** *kytsw* < Çin. 義淨 *yi jing* (< *I-tsing* < *gi-dzō*). Gitso (kişi adı); گیتسو (راهب) كالان ئىسمى
g. samtso atl(i)g açari 1573.
- grtirakut** *krtyr'kwt* < Toh. B. *Grddhrakūl* < *Grdhrkūta*~ *Grdhrkūt*, dağ ismi; 鷲峰山
jiu feng shan; گرتىراکوت تېغى
g. tag 鷲峰山 jiu feng shan 918.
- hamtsi** *q'mtsy* < 函子 *han zi* (G 3809, 12317), krş. 龕子 *kan zi* (G 5866, 12317) “A
niche for an idol, a shrine; a box (çok tanılan dinlerde tapınılacak nesnenin –
idol- koyulduğu oyuk/yer, türbe; kutu)”, kutu, sandık; 函 *han*; ساندۇق
k. + ta 函中 han zhong 851.
- han** *q'n* hakan, han, hükümdar; 王 *wang*, 帝 *di*; پادشاه، ھۆكۈمدار، قاغان، خان
h. 國王 guo wang 558; *h. oğlu 王子 wang zi* 559; *elig h.* 566, 王 *wang* 706,
861; *arslan h. + ı 師子 shi zi* 937; *taglar h. + ı 山王 shan wang* 1121; *t(ä)ηri*
h. + ı 天帝 tian di 1410; *eligi h. + ı* 1605.
- hatun** *q'twn* kadın, kraliçe; 夫人 *fu ren*; 后 *hou*; ئايال، خوتۇن؛ خانىش
anası h. 母 mu 629; *h. 夫人 fu ren* 633, 夫人 *fu ren* 708; *elig bāniñ h. + ı 夫*
人 fu ren 674, 夫人 *fu ren* 711; *h. + ı birlä 與夫人 yu fu ren* 726, 夫人 *fu ren*
791; *h. + ı 夫人 fu ren* 821, 后 *hou* 862; *h. + ı ھا 夫人 fu ren* 715, 夫人 *fu ren*
721; *h. + ka 夫人 fu ren* 799; *h. + niñ 夫人 fu ren* 679; *h. + um* 721.
- hormuzta** *qwrmwz t'* < Soğd. *ḥwrmwzd'* (*xwrmwzδ'*) Indra tanrı; 釋 *shi*; خورمۇزتا
تەڭرى
āzrua h. t(ä)ηrilär 釋梵 shi fan 1371; *t(ä)ηri hanı h. t(ä)ηri 天帝釋 tian di shi*
1411.
- hua** *qw'* < Çin. 華, 花 *hua* çiçek; 華 *hua*; گۈل، چېچەك، گۈل- چېچەك
h. çäçäk 華 hua 1060.
- içgin-** *'yçqyn-* kaybetmek, elinden çıkarmak; 失 *shi*; يوقىتىپ قويماق، يوقاتماق
ögin köñülin ı.- di 失念 shi nian 622, 悶絕 *men jue* 677; *ı.- dim 失 shi* 654;
yanıg kepig ı.- ip 失容儀 shi rong yi 838.
- id-** *'yd-* göndermek; 使 *shi*; يوللىماق، ئەۋەتمەك
ı.- tim m(ä)n 我已使 wo yi shi 716.
'td- bırakmak, vazgeçmek; تاشلىماق، تاشلىماق
ı.- tilar 599.
- idalala-** *'yd'l'*- bırakmak, terk etmek, vazgeçmek; 捨 *she*; ۋاز كەچمەك
titip ı.- p 捨 she 1438; *ı.- p 捨 she* 1456.
- idmamak** *'ydm'm'q* izin vermeme, bırakmama; 不令 *bu ling*; يول قويماسلىق
saçılğalı yokağğalı ı.- ıjzlartın ötgürü 不令散滅 bu ling san mi 1521.
- idok** *'ydwq* kutsal, mukaddes; 妙 *miao*, 微妙 *wei miao*; مۇقەددەس، ئۇلۇغ
ı. 妙 miao 1079, 1247, 1312, 微妙 *wei miao* 1335, 1350, 1518.

- mag** 'yn'q dayanak, sığınak, güvence, umut bağlanan şey/kimse; تايانچۇق، باش پاناھ
umug ۱. *bolup* 救濟 *jiu ji* 536.
- manç** 'yn'nç bir ünvan, bir memuriyet ünvanı; 大臣 *da chen*; ۋەزىر، پادىشاھنىڭ قول
ئاستىدىكىلەرنىڭ بىر ئونۋانى
üçünç buryuk ۱. +۱ 第三大臣 *di san da chen* 802.
- ının** 'yndyn öte yandaki, karşı taraftaki; 彼 *bi* ; قارشى تەرەپ، ئالدى تەرەپ
۱. *kıdıgka* 彼岸 *bi'an* 1250.
- ır** 'yr şarkı; ناخشا
mäni ilinçü ۱. *oyun* 妙樂 *miao le* 632.
- ırak** 'yr'q ırak, uzak; يىراق
öñrä ärtmiş ür ۱. 過去世 *guo qu shi* 555; *balıktın ırak taşkaru* 城外 *cheng wai* 690.
- ırgal-** 'yrq'l- ırgalanmak, sarsılmak, sallanmak; 震動 *zhen dong*; ئىرغىماق،
ئىرغىتىلماق، سىلكنمەك
täprädi ۱.- *dı bütürü* 皆震動 *jie zhen dong* 588.
- ıy-** 'yy- "(aşağı doğru) kaymak, inmek; (تۆۋەنگە) قايماق، پەسكە چۈشمەك
۱.- *a taya* 751.
- ıç** 'yç iç, içi; 中 *zhong*, 內 *nei*; 於 *yu*, 在 *zai*; ئىچى، ئىچى
i.+ indä 中 *zhong* 526, 556, 591, 600, 在...所 *zai ... suo* 615, 於 *yu* 794, 在 ...
中 *zai ... zhong* 806, 中 *zhong* 852, 917, 中 *zhong* 964, 於...中 *yu... zhong*
984; *i.+ indäki* 之中 *zhi zhong* 534; *i.+ intä* 處 *chu* 604, 617, 在...內 *zai ... nei* 630, 663, 888, 1136, 1301, 1383.
- ıç-** 'yç- içmek; 飲 *yin*; (سۇ) ئىچمەك
taloy suvın ۱.- *miş* 飲大海水 *yin da hai shui* 1267.
- ıçgärü** 'yçk'rw ileriye doğru, içeriye doğru; krş. 前 *qian* (Gulcalı 2013, Dizin:
ıçgärü); ئىچكىرى
۱. 763, 803.
- ıçgü** 'yçkw içki, içecek, içilecek şey; krş. 飲 *yin* (Gulcalı 2013, Dizin: *ıçgü*);
ئىچمىلىك
yegülük aş ۱. 可食 *ke shi* 580.
- ıdi** 'ydy asla, hiçbir şekilde, hiçbir surette (olumsuzluk bildirir); ئەسلا، ھېچ، زادى
۱. 605, 696, 735, 926, 1057, 1153.
- ıgıdsız** 'ykytsyz yalansız, yanılı olmayan; 無妄 *wu wang*; يالغانسىز، يالغىنى يوق;
üzügsüz ۱. *köni kertü* 真實無妄 *zhen shi wu wang* 1191.
- ıkägü** 'yk'kw her ikisi, ikisi birden; krş. 二 *er* (BT XXI, 244: *ıkägü*); ئىككىلىسى،
ئىككىيلەن
eçili inili. ۱. 兄弟共 *xiong di gong* 602; *i. birlä* 共 *gong* 724; *birlä* ۱. 726;
792; *turup* ۱. 俱起 *ju qi* 800; *i.+ niñ bir yanlıg* 621.

- iki** 'yky iki; 两 *liang*, 二 *er*; ئىككى
i. eligin 兩手 *liang shou* 748; *i. tegitlär* 二子 *er zi* 765; *i. teginig* 二王子 *er wang zi* 805, *i. känçlärim* 二子 *er zi* 827; *i. oğlanın* 二子 *er zi* 836; *i. adaklık* 兩足 *liang zu* 1138, 1209, 1411, 1428, 1445, 1492
- ikiläyü** 'ykyl'yw ikinci kez, yeniden, tekrar; 重 *chong*, 還 *huan*; ئىككىنچىلەپ، قايتىدىن
i. katnayu 重 *chong* 551; *i. yänä* 還 *huan* 904; *i. ävirmiş* 1586.
- ikinti** 'ykynty ikinci; 次 *ci*; ئىككىنچى
i. + si 次 *ci* 864; *i. + siniñ* 572.
- ilinçsiz** 'ylynçsyz ilintisiz, boşluk; 空 *kong*; باغلىنىشسىز، بوشلۇق (بۇددىزمدى) *i. amrilmışta* 空寂 *kong ji* 1139; *i. 空* *kong* 1141.
- ilinçü** 'ylynçw eğlenme; gezme, dolaşma; 樂 *le*, 遊 *you*; كۆڭۈل ئېچىش؛ ئويۇن - تاماشا، سەيلە
mäñi i. 樂 *le* 632; *i. + kä* 遊 *you* 574.
- imärigmä** 'ym'rykm' etraftaki (toplanmış), çevredeki (bir araya gelmiş kalabalık); چۆرىدىگەن، (ئەتراپتىكى) قورشىغان
i. kamag tnl(t)gka 諸群生 *zhu qun sheng* 1130.
- inçä** 'ynç' öyle, öylece; 是 *shi*, 如是 *ru shi*, 如 *ru*; شۇنداق، شۇنداق
i. 58, 527, 553, 716, 721, 753, 764, 是 *shi* 823, 855, 924, 997, 1028, 1092, 1107, 1189, 1211, 1275, 1304, 1306, 如是 *ru shi* 1326, 1344, 1398, 1413, 1430, 1448, 1466, 1479, 1493, 1512; *i. kaltı* 如 *ru* 811, 猶如 *you ru* 1074, 猶如 *you ru* 1266.
- inçip** 'ynçyp böylelikle, sonra, fakat, lakin; 而 *er*; krş. 然 *ran* (Sho. 1987: 203b); شۇنداق قىلىپ، شۇنىڭ بىلەن؛ لېكىن;
i. 831, 1191, 1257, 1347; i. yänä 雖 *sui* 532; *i. näçökin* 而 *er* 543.
- ini** 'yny küçük erkek kardeş; 弟 *di*; ئىنى، ئۇكا
i. + läriñ 弟 *di* 818; *i. + li* 弟 *di* 602; *i. + si* 597.
- irinç** 'yrynç sefil, zavallı; krş. 哀 *ai*, 苦 *kü* (Gulcalı 2013, Dizin: *irinç*); بىچارە
i. y(a)rlıg 534.
- irinçkä-** 'yrynçk'- merhamet etmek; 哀愍 *ai min*; ئىچ ئاغرىتماق
i.- p 哀愍 *ai min* 953; *i.- yü* 哀愍 *ai min* 1179; *i.- zün* 哀愍 *ai min* 673.
- isdät-** 'ysd't- aratacak, istemek; 求覓 *qiu mi*; ئىزدەتمەك
i.- zün tilätzün 求覓 *qiu mi* 667
- isig** 'ysyk sıcak; krş. 熱 *re* (Gulcalı 2013, Dizin: *isig*); ئىسسىق
i. öziñä kavmadın 無所顧 *wusuo gu* 584, *i. özümin* 我命 *wo ming* 656, *i. özlärin* 身命 *shen ming* 1469.
- istä-** 'yst'- aramak, istemek; 追 *zhui*, 覓 *mi*; ئىزدەمەك، ئىستىمەك

- i.- dilär* 追覓 *zhui mi* 691.
- iş** 'yş iş, görev; 事 *shi*; ئىش، ئەمەل
burhanlar i. + in 佛事 *fo shi* 1008.
- işlä-** 'yşl'- işlemek; krş. 作 *zuo*, 用 *yong* (Sho.1984, 99a); ئىشلىمەك
i.- diñizlär 1009.
- kaç-** *q'ç-* kaçmak, uzaklaşmak; 飛奔 *fei ben*; قاچماق
oždılar k. - dılar 飛奔 *fei ben* 596.
- kaçan** *q'ç'n* ne zaman, ne zaman ki, işte o zaman; 既 *ji*; krş. 何時 *he shi*, 某時 *mou shi* (Sho. 1984, 130b *kaçan*); قاچان
k. 702, 既 ji 842.
- kaçıg** *q'çyq* duyu organı; 情 *qing*, 根 *gen*; سەزگۈنەزلىرى
altı k. + ları 六情 *liu qing* 621; *alku k. + larıñız* 諸根 *zhu gen* 1132.
- kadagsız** *q'd'qsyž* kusursuz, hatasız; 無失 *wu shi*; قۇسۇرسىز، خاتاسىز
münsüz k. 無失 *wu shi* 1253.
- kağgu** *q'tqw* keder, kaygı; 惱 *nao*; قايغۇ، دەرت
busuş k. alp ämgäk 苦惱 *ku nao* 647; *busuş k. + ka kagurulup* 煩冤 *fan yuan* 651.
- kağgulug** *q'tqw lwq* kaygılı, kederli; 煩惱 *fan nao*; قايغۇلۇق، دەرتمەن
sakinçlıg k. oot 煩惱火 *fan nao huo* 795.
- kagurul** *q'qwrwl-* kavrulmak, keder sarmak; 煩冤 *fan yuan*;
busuş kddguka k.- up 煩冤 *fan yuan* 652.
- kagurulmak** *q'qwrwlm'q* acı çekme, acıyla kavrulma; 憂惱 *sheng you nao*;
buşmak k. ämgäki 憂惱 *you nao* 746.
- kal** *q'l* aptal, deli, çılgın, şaşırılmış; 迷 *mi*, 惶 *huang*;
muñkul bolup k. tälvä 荒迷 *huang mi* 619; *muñkul tältök k. bolup* 荒迷 *huang mi* 678; *k. boltılar busuška* 憂惶 *you huang* 682.
- kal-** *k'l-* kalmak, arta kalmak; 殘餘 *can yu*, 餘 *yu*; ئېشىپ قالماق
k. - miş kövtäñ yaş süñök kara saçı ymä 殘骨并餘髮 *can gu bing yu fa* 609;
k. känçlärim 餘有二子 *yu you er zi* 827; *kurug k.-tı süñöki* 唯有餘骸骨 *wei you yu gu ti* 790; *k.-tı ärsär* 餘 *yu* 879.
- kalaviñ** *k'l'vynk* < Skr. *kalaviñka* kalaviñka kuşu; كالاۋىنكا (قۇش ئىسمى)
k. + niñta 940.
- kalık** *q'lyq* gökyüzü ; yukarı kat, kule; 虛空 *xu kong*, 空 *kong*; كۆك، ئاسمان
kök k. 虛空 *xu kong* 946, 虛空 *xu kong* 1165, 虛空 *xu kong* 1388, 虛空 *xu kong* 1391; *kök k. + ig* 虛空 *xu kong* 1046; *kök k. + ka* 虛空 *xu kong* 1377;
kök k. + ta 空中 *kong zhong* 1074, 空界 *kong jie* 1086.
- kalısız** *q'lysyž ~ q'lyz yz* bütün, hep; 習 *jie*; تولۇق، پۈتۈن، ھەممىسى، بارلىق
k. 習 jie 540, 1056, 習 *jie* 1401, 1450, 1572.

- kalp** *k'lp* < Skr. *kalpa* devir, çağ, dönem; 劫 *jie*; دهۆر، چاغ، سانسکرتچه): كاليا (سانسکرتچه): چاغ، دهۆر، 劫 *jie*; 於無量無數大劫 *yu wu liang wu shu da jie* 1308, 於無量大劫 *yu wu liang da jie* 1331; *k. üdlärkä* 劫 *jie* 1522; *üküş k. + lar* 多劫 *duo jie* 545; *sansız sakışsız kolusuz asanke k. + lar* 無量無數劫 *wu liang wu shu jie* 556; *kolti k. + lar* 劫 *jie* 980.
- k(a)ltı** *qlty* öyle ki, tıpkı, gibi, eğer, dahası; 如 *ru*; كهبی، گویا، 如 *ru*; 如 *ru* 811, 如 *ru* 1048, 猶如 *you ru* 1074, 猶如 *you ru* 1266 ; *k. birök* 假使 *jia shi* 979; *k. 1228, 1521.*
- kamag** *q'm'q* tamamı, hepsi, bütün, hep, toplam; 諸 *zhu*, 一切 *yi qie*; ھەممە، بارلىق، ۋۆتۈن *ۋۆتۈن*
k. 諸 zhu 700, 諸 *zhu* 716, 一切 *yi qie* 778, 諸 *zhu* 848, 895, 諸 *zhu* 949, 一切 *yi qie* 965, 993, 1006, 一切 *yi qie* 1094, 諸 *zhu* 1130, 一切 *yi qie* 1143, 1161, 一切 *yi qie* 1169, 1269, 1293, 諸 *zhu* 1303, 1305, 1323, 一切 *yi qie* 1366, 1418, 諸 *zhu* 1449, 諸 *zhu* 1451, 1480, 1499, 諸 *zhu* 1507, 1536, 1547, 1571, 1604; *k. + ka* 眾 *zhong* 1067; *k. + da başdınkı* 眾妙 *zhong miao* 1063-64; *k. + ta* 於四方 *yu si fang* 738; *k. + tin barça* 周遍 *zhou bian* 812, 周遍 *zhou bian* 1050, 1227.
- kamagun** *q'm'qwn* bütün, hep, toplam, hep birlikte; 皆 *jie*, 共 *gong*; ھەممىسى، بىرلىكتە *بىرلىكتە*
k. 624, 皆 jie 681, 691, *k. 共 gong* 850, 共 *gong* 978; *k. birgärü* 共 *gong* 844; *biz k. 我等 wo deng* 1328, 我 *wo* 1399.
- kamıl-** *q'myl-* fırlamak, düşmek, bayılmak; krş. 倒 *dao* (Gulcalı 2013, Dizin: *kamıl-*); ىىقىلماق، ھوشىدىن كەتمەك، ئېسىنى يوقاتماق، ئايلىنىپ كەتمەك;
k. - ip 680; *k. - miş* 708.
- kamiş** *q'myš* bambu, kamış; 竹 *zhu*; قومۇش، بامبۇك *بامبۇك*
k. tüpläri 樹林 *shu lin* 614; *k. 竹 zhu* 786.
- kan** *q'n kan*; 血 *xue*; قان *قان*
k. 血汚 xue wu 608, 血 *xue* 741; *akmış k. + ı* 流血 *liu xue* 613; *k. + in yalgayu* 788.
- kanınçsız** *q'nynçsyz* kanmaz, doyumusuz; قانمايدىغان *قانمايدىغان*
körüp idi k. 926; körü k. 1078.
- kan-** *q'n-* kanmak, doymak; 足 *zu*; قانماق، تويماق *تويماق*
toğup k. - ip 607; *körüp idi k. - mazlar* 睹無厭足 *du wu yan zu* 1057.
- kanta** *q'nt'* nerede; nasıl; 何在 *he zai*; قەيەردە؛ قانداق *قانداق*
k. ol 何在 *he zai* 694.
- kañ** *q'nk* baba; 父 *fu*; دادا، ئاتا *دادا، ئاتا*
ögi k. + ı 父母 *fu mu* 840; *k. + umka* 1090.
- kañlı** *q'nkly* araba, kağrı; krş. 車 *che* (Gulcalı 2013, Dizin: *kañlı*); ھارۋا *ھارۋا*

k. + ta olurup 駕 *jia* 853; *koşuglug k. + n* 駕 *jia* 834; *koşuglug k. + ta olurup* 駕 *jia* 727.

kap- *q'p-* kapmak, yakalamak, (zorla) almak; 奪 *dou*; krş. 擒 *qin* (Gulcalı 2013, Dizin: *kap-*); تۆتۈۋالماق، بۆلماق، ئېلىپ قاچماق
laçın k.- dı 被鷹奪去 *bei ying dou qu* 661.

kapıg *q'pyq* kapı; 門 *men*; دەرۋازا، ئىشك،
kutrulmak k. + in 解脫門 *jie tuo men* 1231; *nom k. + ıya* 法門 *fa men* 1201, 法門 *fa men* 1284.

kar *q'r* kar; 雪 *xue*; قار
k. 雪 xue 1080.

kara I *q'r'* kara, siyah; 黑 *hei*; قارا
k. saç 髮 *fa* 610; *k. kavular* 黑蜂 *hei feng* 1059.

kara II *q'r'* halk, avam tabakası; 庶 *shu*; krş. 人民 *ren min* (Gulcalı 2013, Dizin: *kara*); خەلق، ئاۋام
k. bodun 庶 *shu* 732.

karar- *q'r'r-* kararmak; 昏 *huang*, 冥 *hun*; قاراڭغۇلاشماق
k.- ip 昏冥 *huang hun* 592.

kaş *q's* kaş; 眉 *mei*; قاش
k. kavışığınta 眉間 *mei jian* 1083.

katıg *q'tyq* sert, katı; 猛 *meng*; قانتىق
k. 728, 900.

katıgılan- *q'tyql'n-* gayret etmek, çabalamak, alıştırmayla meşgul olmak/uğraşmak; 勤修習 *qin xiu xi*, 勤修 *qin xiu*; غەيرەت، تىرىشچانلىق كۆرسەتمەك، قىلماق
bışrunuñlar ögrätiniñlär k.- ıylar katıgılanıylar 應勤修習 *ying qin xiu xi* 1538-39; *k.- ip* 698; *k.- sar* 981; *k.- u* 873.

katıyay *q'tn'yw* tekrardan, yeniden; 重 *chong*; تەكرار، قايتىدىن
ikiläyü k. 重 chong 551.

kavırak(ı)ya *q'vyr' qy'* kısaca, kısa özet olarak; 略 *lue*; قىسقىچە
k. ögdümüz 略讚 *lue zan* 982.

kavışat- *q'vyş't-* sarmak, kucaklamak; 抱 *bao*; قۇچاقلىماق
busuş ämgäkkä k.- ip 抱憂悲 *bao you bei* 840.

kavışıg *q'vyşyq* (iki kaşın) ortası, birleşme noktası, bağlantı noktası; 間 *jian*. Bk. *kaş kavışığı* “kaşların birleştiği yer, iki kaşın ortası, birleştiği yer” 眉間 *mei jian*; قوشۇما
kaş k. + ıgınta 眉間 *mei jian* 1083.

kav- *q'v-* dikkate almak, önem vermek; 顧 *gu*; كارى بولماق، كوڭۈل بۆلمەك
isig öziñä k.- madın 無所顧 *wu suo gu* 584.

- kavşur-** *q'vşwr-* birleştirmek, bir araya getirmek; 合 *he*; (ئىككى قولنى) جۈپلىمەك،
بىرلەشتۈرمەك
ayaların k.- up 合掌 *he zhang* 922; *ayasın k.- up* 合掌 *he zhang* 1025, 合掌
he zhang 1465, 合掌 *he zhang* 1478; *iki eligin k.- up* 合掌 *he zhang* 1209, 合
掌 *he zhang* 1411, 合掌 *he zhang* 1428, 合掌 *he zhang* 1446, 合掌 *he zhang*
1492.
- kavuŋ** *q'vwnk* arı; 蜂 *feng*; ھەرە
kara k. + lar 黑蜂 *hei feng* 1059.
- kavza-** *q'vs'-* sarmak, kuşatmak, çevrelemek; 周 *zhou*; قورشماق
kamagtin barça k.- miş 周遍 *zhou bian* 812.
- kavzat-** *q'vz't-* kuşatılmak, çevrelermek, sarmak, sarılmak; krş. 圍遶 *wei rao*
(Gulcalı 2013, Dizin: *kavzat-*); قورشالماق، ئوتراپىنى ئورماق،
tägirmiläyü k.- ip 631.
- kayu** *q'yw* hangi; kim; nize; 誰 *shei*; كىم؛ نۇرغۇن قايىسى،
k. 一切 *yi qie* 1197, 1404, 1454; *k. + lar* 1528; *k. + sı* 誰 *shei* 1315.
- kazgan-, każgan-** *q'zq'n ~ q'sq'n-* kazanmak, elde etmek; 獲 *huo*; ئېرىشمەك، تاپماق،
k.- guluk 生 *sheng* 1005; *k.- tuŋzlar* 獲 *huo* 1524.
- käç-** *k'ç-* geçmek; krş. 过 *guo*, 去 *qu* (Sho. 2008, 558b *ärt- käç*);
(ۋاقت) ئۆتمەك
unakaya k.- mädin 將不久 *jiang bu jiu* 665, 不久 *bu jiu* 757.
- käl-** *k'l-* gelmek; 來 *lai*, 至 *zhi*; كەلمەك
k.- ip 916; *yakın k.- ip* 至 *zhi* 751; *k. täggäy* 來至 *lai zhi* 758; *yanturu k.-*
mäyükkä 不還 *bu huan* 597; *añçulayu k.- miş* 如來 *ru lai* 1213; *kertütin k.-*
miş 如來 *ru lai* 1150; *k.- mişin* 來 *lai* 740, 來 *lai* 744, 至 *zhi* 762; *beş çöpdik*
k. -yük bulganyuk yavız üddä koluta 1579.
- kälig** *k'lyk* (başkalaşıma uğrayarak) gelme, ortaya çıkma; bk. *küü kälig ädräm*
“sihirli güç”; 神力 *shen li*; ۋوجۇتقا كېلىش
küü k. 神力 *shen li* 903.
- käligmä** *k'lykm'* gelecek (olan), gelen; 來 *lai*; كەلگەن، كېلىدىغان
ken k. üdlärtä 來世 *lai shi* 879.
- kämiş-** *k'myš* atmak, fırlatmak, üstünden atmak; 脫去 *tuo qu*, 捨 *she*, 投 *tou*;
تاشلىۋەتمەك، ئاتماق
k.- dilär 躡 *bi* 618; *öz oronların k.- ip* 喪所依 *sang suo yi* 595; *yevigin*
tizigin k.- ip 脫去瓔珞 *tuo qu ying luo* 846; *ät'özin k.- miş* oronka 捨身崖 *she*
shen ya 835; *ät'özin k.- miştä* 捨身時 *she shen shi* 628; *koğı k.- ti* 投 *tou* 783.
- känç** *k'nç* genç; 子 *zi*; قاش، قران
kalmış iki k. + lärim 餘有二子 *yu you er zi* 828.
- k(ä)ntü** *kntw* kendi; 自 *zi*, 親 *qin*; ئۆزى

k. 1208; *k.* *k.* 1557; *k. k. özi özi* 915-916; *k. küçüm* 自力 *zi li* 1483; *k. + nüñ* 902; *k. özi* 708, 726, 自 *zi* 786; *k. özüñin* 自 *zi* 723, 772; *m(ä)n k. özüñ* 我 *wo* 1455, 我親 *wo qin* 1494.

k(ä)rgäk *krk'k gerek*; krş. 應 *ying* (ODKD, 417 *kergek*); 必要 *bi yao* (Sho. 2008, 560a *kärgäk*); 順 *shun* (BT XXV 2, 362) vb.; كبرهك، لازم *taki nä ayıtmış k.* 何況 *he kuang* 538; *bilmiş ukmış k.* 1535.

käs- *k's-* kesmek; 截 *jie*; كەسمەك

k.- miş swo altun 截金鋌 *jie jin ding* 1222.

käyik *k'yyk yabani hayvan, vahşi hayvan*; geyik; 獸 *qin shou*; ياؤايى هايوان

kuş k. 禽獸 *qin shou* 594.

käyirkänçig *k'yyrk'nçyk acıklı, hazin*; 哀 *ai*; krş. 懊惱 *ao nao* (Gulcalı 2013, 168:

käyirkänçig); ئايانچ، ئېچىننشلوق

açığ ünin k. 哀聲 *ai sheng* 644; *yalvaru täginürlär k.* 哀言 *ai yan* 817; *k. kılınu* 哀心 *ai xin* 846.

käzig *k'z yk sıra, müddet*; krş. 次第 *ci di* (Sho. 1984, 124a *käzig*); كېزى (>كەز)،

تەرتىپ، رەت، نوۆەت

nomlug k. ärtüktä 故致禮敬 *gu zhi li jing* 901.

keç *kyç uzun (süre)*; 久 *jiu*; نۇزۇن ۋاقىت

ür k. uzun 久 *jiu* 1342.

ken *kyn sonra, gelecek, sonraki*; 後 *hou*; كېيىن

k. käligmä üdlärtä 來世 *lai shi* 879; *k. 後 hou* 1316, 後 *hou* 1340, 後 *hou* 1518.

kenki *kynky sonraki, gelecekteki*; 未來 *wei lai*; كەلگۈسىدىكى، كېيىنكى

k. üddä 778, 未來 *wei lai* 954; *k. boşgutlug* 1581.

keñ *kynk geniş*; 廣 *guang*; كەڭ

k. 967; *k. alkıg* 廣大 *guang da* 781, 1095; *k. täriñ* 廣大 *guang da* 945, 深廣 *shen guang* 970, 1602; *k. ulug* 廣大 *guang da* 1034.

keñşäş- *k'nkş'ş-* birlikte danışmak; 籌議 *chou yi*; كېڭەشمەك

sözläşü k. - ü 共籌議 *gong chou yi* 602.

keñürü *kynkwrw açarak, yayarak, ayrıntısıyla*; 廣 *guang*; تەپسىلىي، كەڭرى

k. aç a yada nomlayu 開闡 *kai chan* 55; *k. ukıtdaçı biltürdäçi* 廣陳 *guang chen* 1280; *k. yadıp* 廣宣流布 *guang xuan liu bu* 1318, 廣宣流布 *guang xuan liu bu* 1340; *k. 廣 guang* 1402, 1431, 1453, 廣 *guang* 1475, 廣 *guang* 1504, 1509.

kep *kyp biçim, şekil, model*; 容儀 *rong yi*; تۇرۇق، ھالەت، تەلەت

yañıg k. + ig ıçgıñıp 失容儀 *shi rong yi* 838.

kertü *kyrtw gerçek, hakikat, doğru*; 真 *zhen*, 真實 *zhen shi*; توغرا، ھەقىقىي

k. töz 真際 *zhen ji* 1183; *köni k.* 真實 *zhen shi* 1192, 1234, 真 *zhen* 1348; *k.* 真實 *zhen shi* 1346; *çın k.* 真實 *zhen shi* 1349; *tört k.* nom 四聖諦 *si sheng di* 1384; *k. + tin kälmiş kün t(ä)ñrig* 如來日 *ru lai ri* 1150.

ketär-, keřär- *kyt'r- ~ kyd'r-* uzaklaşmak, gidermek, yok etmek; 盡 *jin*, 解 *jie*;
کہتکوزمہک، یراقلاشتورماق، یوقاتماق
tarkarıp k.- ip 盡 *jin* 541; *tarkaru k.- ü* 解 *jie* 699.

kıdıg *qytyq* kıyı, yaka; 岸 *an*; قرغاق
ıntın k. + ka 彼岸 *bi an* 1250.

kıdıgsız, kıdıgsız *qydyqsyz ~ qytyqsız* sınırsız, bucaksız; 無邊際 *wu bian ji*, 無邊
wu bian; پایانسز، بیپایان، کۆز یه تکۆسز
k. 無邊際 *wu bian ji* 977; *uçsuz k.* 無邊 *wu bian* 1118, 1534.

kıkır- *qyqyr-* nida etmek, bağırarak; چرقیرماق، چرقیرماق
orlayu k.- a 高聲 *gao sheng* 823.

kıl- *qyl-* kılmak, yapmak, etmek; 作 *zuo*; قیلماق
asıg tusu k.- daçı 利益 *li yi* 1007; *asıg k.- galı* 為利 *wei li* 890, 利 *li*; 1255,
asıg tusu k.- galı 利益 *li yi* 1129, 利 *li* 1287, *k.- galı udaçı* 能作 *neng zuo* 1406,
益 *yi* 1417; *tapıg k.- galı* 供養 *gong yang* 1422; *enç k.- gil* 安慰 *an wei* 724;
k.- ip unamaz 不隨心 *bu sui xin* 649; *k.- miş* 1001; *k.- taçı* 1193; *k.- tukta* 586;
k.- ur 953, 954; *k.- yuk* 1141; *k.- zun* 880.

kılınç *qylynç* iş, amel, davranış; 業 *ye*; قلمش، ئەمەل
buyan ädgü k. 福 *fu* 1359; *buyan ädgü k. + ı* 福 *fu* 1268; *buyan ädgü k. + ıg*
功德 *gong de* 1524; *buyan ädgü k. + ıñ* 功德 *gong de* 1195; *üç törlüg k. + lar*
三業 *san ye* 1181; *buyan ädgü k. + ları* 功德 *gong de* 1533; *agır ayıg k. +*
larıg 諸罪 *zhu zui* 1002; *buyan ädgü l. + larıg* 福 *fu* 1005; *üç törlüg k. +*
larıñız 三業 *san ye* 1254.

kılın- *qylyn-* kılınmak; قیلنماق
käyirkänçig k.- u 哀心 *ai xin* 846.

kılmak *qylm'q* kılma; قیلش
adınlarka asıg k. tıtagımın 利他緣 *li ta yuan* 872.

kınıg *qynyq* yeğın, kuvvetli, keskin; 勇猛 *yong meng*; قاتتىق، قوۋۋەتلىك
täpränçsiz b(ä)k y(a)rp y(i)ti k. 堅固勇猛 *jian gu yong meng* 1262.

kırıl- *qyryl-* kırılmak, *mec.* ölmek; پارچیلانماق
ärtä k.- u täginmiş 770.

kırkınç *qyrqynç* kırkınıç; 第三十一 *di san shi yi*; قىرىقنچى
bir k. 第三十一 *di san shi yi* 1291.

kırtış *qyrtyş* yüz, surat, dış görünüş, görünüm; 容 *rong*, 顏 *yan*; تاشقى كۆرۈنۈش،
چىراي
köklä k. + ıg 嚴容 *yan rong* 942; *köklä k. + ın* 和顏 *he yan* 1159.

kız qyz kız, kız evlat; 女 nü; قىز

t(ä)ñri k. + ı 女天 nü tian 1190, 天女 tian nü 1204, 天女 tian nü 1207, 1277;
tözünlär k. + ı 1537; *ogulumuz k. + imiz* 男女 nan nü 1400; *t(ä)ñri k. + ıja* 天
tian 1275; *k. + lar* 女 nü 630, 女 nü 678.

kiçig kyçyk küçük; 小 xiao; كىچىك

k. 小 xiao 669; *k. + i* 小 xiao 659, 660, 768; *k. + in* 661.

kigür- kykwr- içine geçirmek, içeri sokmak 入 ru, 引入 yin ru; كىرگۈزمەك

k. - däçi 能入 neng ru 1133; *k. - üp* 引入 yin ru 961.

kim kym kim; ki bağlacı; كىم؛ كى باغلىغۇچىسى

k. 538, 662, 1093, 1197, 1307, 1404; k. + lär 1502-03, 1432, 1485, 1525.

kinare kyn'ry < Skr. *kiṃnara* (yarı insan yarı hayvan şeklindeki) efsanevi yaratıklar;

كىنارى : يېرىمى ئادەم يېرىمى ھاياۋان سۈرەتلىك مەخلۇقاتلار

ganđarvelar k. + lar 1374.

kir kkyr kir, leke, pislik; 垢 gou; كىر، مەينەتچىلىك

k. + tin öñi üğrülmiş 離垢 li gou 934.

kir- kyr- girmek; 入 ru; كىرمەك

k. - gäylär 入 ru 1201; *k. - ip* 證 zheng 1285; *k. - mištä* 1316, 至 zhi 1517; *k. - ü*
1339.

kirsiz kkyr syz kirsiz, temiz; 無垢 wu gou, 清淨 qing jing;

k. münsüz 無垢 wu gou 943; *k. 清淨 qing jing* 1241.

kişi kyşy kişi, insan, şahıs; 人 ren; كىشى، ئىنسان

volki k. 外人 wai ren 669; *bir k. + g* 一人 yi ren 739; *k. + kä* 人 ren 693; *k. +*
lär 人 ren 700, 人 ren 848; *k. + li t(ä)ñrilig* 人天 ren tian 1163, *k. + li t(ä)ñrili*
人天 ren tian 1507.

koğ- kwt- bırakmak, koymak; yardımcı fiil; 捨 she, 投 tou; قويماق، ياردەمچى پېئىل

yerip k. - di ömgänin 傷頸 shang jing 787; *k. - mayın* 不捨 bu she 1153; *k. - di*
kämiş 投 tou 783.

kolmak qwlm'q dileme, isteme; 願 yuan; تىلەش، ئارزۇ قىلىش

kut k. 願 yuan 878.

kol- qwl- dilemek, istemek; 願 yuan; تىلىمەك، ئارزۇ قىلماق

kut k. - mişim küçintä 願力 yuan li 887; *kut k. - ur* 願 yuan 988; *kut k. - u* 願
yuan 1268.

kolti kwltly sayızı derecede çok, milyonlarca; 千萬億 qian wan yi; 俱胝 ju zhi;

كولتى: سانسىز، چەكسىز

yüz miñ tümän k. 百千萬億 bai qian wan yi 914; *miñ tümän k. 千萬億 qian*
wan yi 980; *altmış k. 六十俱胝 liu shi ju zhi* 1324, 六十俱胝 liu shi ju zhi
1325; *bir k. sanı* 俱胝 ju zhi 1461.

kolu qwlw vakit, zaman, dönem; 時 shi; چاغ، ۋاقت، پەيت

üdü k. 時 *shi* 885; üdü k. + *da* 1580; üdürtä k. + *larta* 時 *shi* 530; üdü k. + *ta*
時 *shi* 539.

kolun- *qwlwn-* ... dileğinde bulunmak, istemek, niyâz etmek; تلممك، نيهت
قلماق

kut k. - tı bir köjülin 777.

kolusuz *qwlw swz* ölçüsüz, sonsuz; 無量 *wu liang*, 無邊 *wu bian*; چهكسنز
sansız sakışsız k. asanke 無量無數 *wu liang wu shu* 555; 無量 *wu liang*
1033, 無邊 *wu bian* 1041; *sansız sakışsız k.* 1378.

kop *qwp* bütün, hep; bütünüyle; کرش. 具足 *jù zú* (BT XX, 166a *kop*); پوتون، هممه
k. 53, 1000; *k. + da/ta* kötrülmüş 最勝 *zui sheng* 906, 最勝 *zui sheng* 1100,
最勝 *zui sheng* 1012, 最勝 *zui sheng* 1203, 最勝 *zui sheng* 1289, 1501,
1543, 最勝 *zui sheng* 1560, 1592; *k. + dın sınar y(a)rutur* 普照 *pu zhao* 927;
k. + dın sınar kamagtın tägirmiläyü y(a)rukunuz 普照 *pu zhao* 1226;; *k. + tın*
sınar y(a)ruşur 普照 *pu zhao* 1049.

kork- *qwrq-* korkmak; 恐 *kong*; قورقماق

k. - ar 恐 *kong* 665; *k. - dı sezindi* 恐 *kong* 583.

korkınç *qwrqynç* korku, tehlike; 恐怖 *kǒng bù*; ئندشه، قورقونچ

ulug k. 大恐怖 *da kong bu* 617.

koşuglug *qwşwqlwq* sıralanmış, birleştirilmiş; قوشولغان

k. kañlita olorup 嚴駕 *yan jia* 727; *k. kañlın* 馳駕 *chi jia* 834.

kögürçgän *kwykwrçk'n* güvercin; 鴿 *ge*; كهپتەر

üç k. atayın 三鴿鷄 *san ge chu* 658.

kök *kwyk* mavi; gök, gökyüzü; 青 *qing*; 空 *kong*, 天 *tian*; كۆك، ئاسمان

k. kalık 虛空 *xu kong* 946, 虛空 *xu kong* 1165, 虛空 *xu kong* 1388, 虛空 *xu*
kong 1391; *k. kalıkıg* 虛空 *xu kong* 1046; *k. y(a)rukın* 1057; *k. kalıkta* 空中
kong zhong 1074, 空界 *kong jie* 1085-86; *k. lenhua* 青蓮 *qing lian* 1218; *k.*
kalıkka 虛空 *xu kong* 1377; *k. + li yagızlı* 天地 *tian di* 590.

köküz *kwykwz* göğüs; 胸 *xiong*; كۆكس

k. + lärin 胸臆 *xiong yi* 801, 胸 *xiong*; *k. + üm* 胸 *xiong* 652; *köjülüñüz k. +*
üñüz 心 *xin* 1235.

köl *kwyl* göl; کرش. 池 *chi* (BT XXV 2, 378a); كۆل

k. + lär köllär 江海 *jiang hai* 589.

kölünü *kwylwnkw* araç, taşıt, araba; 乘 *cheng*; ھارۋا، قانناش ۋاستمسی

k. + lär 諸乘 *zhu cheng* 1450; *k. + lärnij* 1601; *k. + sintä* 乘 *cheng* 1481.

kömän *kwym'n* büyü, sihir, sihirli, büyüleme; 幻 *huan*; سېھرلەك، خيالى

yelvi k. 幻 *huan* 1166.

kömül- *kwymwl-* gömülmek, batmak; örtülmek, kapatılmak; ; 沈 *chen*, 蒙 *meng*;
كۆمۈلمەك

ärü ärü k.- ti 遂沈 *zhu chen* 886; *tozka tuprakka k.- lüp* 蒙塵土 *meng chen tu* 742.

köni *kwyny* doğru, gerçek; düz, düzgün; 正 *zheng*, 直 *zhi*; توغرا، ھەقىقى: تۈز

k. tuymak 菩提 *pu ti* 563, 899; *k. nom* 正法 *zheng fa* 1111; *k. yorigıñız* 正行 *zheng xing* 1172; *k. kertü* 真實 *zhen shi* 1192, 1233; *k. tüz tuyuglıgka* 正等覺 *zheng deng jue* 1213; *k. eñiglig* 修直 *xiu zhi* 1222; *k. kertü çın nomta* 於實法 *yu zhen fa* 1348; *köni tüz tuymak* 菩提 *pu ti* 1462; *k. tüzüni tuymakıg* 1596.

köñül *kwnkwl* gönül; 心 *xin*; كۆڭۈل

y(a)rlıkançuçı k. 悲心 *bei xin* 775, 悲心 *bei xin* 1158, *k. 心 xin* 900; *k.+ çä* 如意 *ru yi* 968; *k.+ däki* 意 *yi* 1236; *süzök k.+ in* 善思 *shan si* 53; *äsirkänçsiz boş k.+ in* 心無吝 *xin wu lin* 569; *ögin k.+ in* 念 *nian* 622, 心 *xin* 676; *busuşlug k.+ in* 憂心 *you xin* 730; *kut koluntı bir k.+ in* 777; *bir uçlug k.+ in* 一心 *yi xin* 835, *bir uçluk süzök k.+ in* 一心 *yi xin* 922; *ögrünçü k.+ in täj* *k.+ in* 大喜大捨 *da xi da she* 1061; *k.+ in* 1338; *süzök k.+ in bir uçlug* 一心 *yi xin* 1402; *busuş k.+ inä basıtp* 懷憂 *huai you* 685; *y(a)rlıkançuçı k.+ kä* 心 *bei* 1063; *k.+ läri* 598, 心 *xin* 625, 心 *xin* 729, 心 *xin* 794; *y(a)rlıkançuçı k.+ lüg* 774, 1299, 悲 *bei* 1353; *k.+ tä* 1355, 1449, 1467; *k.+ tin* 心 *xin* 699; *agır ayag k.+ üg* 懸重心 *yin zhong xin* 1149; *k.+ üm* 意 *yi* 671, 1263; *k.+ ümkä* 1437; *k.+ ümtä* 877, 心 *xin* 1153; *k.+ ümüz* 心 *xin* 1329; *y(a)rlıkançuçı k.+ üñüz* 悲心 *bei xin* 973, *k.+ üñüz köküzüñüz* 心 *xin* 1234; *k.+ üñüz* 1262; *y(a)rlıkançuçı k.+ üñüz* 慈悲 *ci bei* 1357.

kör- *kwyr-* görmek; 見 *jian*, 觀 *guan*, 睹 *du*, 顧 *gu*; كۆرمەك

k.- gäli 見 *jian* 592, 737; *k.- gülük* 觀 *guan* 1036; *yoriguluk k.- gülük* *körügläriñiz* 所行境 *suo xing jing* 1240; *k.- sär* 若見 *ruo jian* 1466; *k.- ti* 見 *jian* 739, 見 *jian* 761; *k.- tilär* 見 *jian* 576, 見 *jian* 606, 見 *jian* 612; *k.- tüm* 見 *jian* 659; *k.- ü tükädip* 見已 *jian yi* 616; *k.- ü täginmiş* 見 *jian* 770; *k.- ü tägindim* 見 *jian* 805; *yol k.- ü* 望前路 *wang qian lu* 834; *k.- ü kanınçsiz* 1078; *k.- ü y(a)rlikap* 見 *jian* 1510; *k.- üp* 睹 *du* 581, 見 *jian* 679, 見 *jian* 744, 見已 *jian yi* 839, 926, 1028, 睹 *du* 1057; *tälmirärlär k.- ürlär* 顧視 *gu shi* 810.

körkit- *kwyrkyt-* göstermek; 令見 *ling jian*, 令睹見 *ling du jian*, 示現 *shi xian*;
كۆرسەتمەك

k.- däçi 開 *kai* 1232; *k.- gäli* 示現 *shi xian* 1077; *k.- inlär* 令...見 *ling ... jian* 698; *k.- ü nomlayur* 宣說 *xuan shuo* 955, *nomlayu k.- ü* 說 *shuo* 1128; *nomlagay m(ā)n k.- ü* 1461; *k.- zün* 令...見 *ling ... jian* 1159, 令睹見 *ling du jian* 1180.

körklä *kwyrkl'* güzel, görkem; 嚴 *yan*, 和 *he*; كۆركەم، گۈزەل، چىرايلىق

k. 936, 947, 1081, 1224; k. *kirtıſıg* 嚴容 *yan rong* 942; k. *kirtıſın* 和顏 *he yan* 1159.

körk *kwyrk* görünüş, surat, güzellik; 嚴 *yan*; كۆرك

eſigi arıg k. + ünüzni 嚴淨 *yan jing* 1056.

körüg *kwyrwk* manzara, gödükleri (şeyler); 境 *jing*; كۆرگهنلىرى، كۆرگهن بىلگنلىرى

yoriguluk [kör]gülük k. + läriñiz 所行境 *suo xing jing* 1240.

körüksä- *kwyrwks'* - göresi gelmek, görmek istemek; 樂見 *le jian*; كۆرگۈسى كەلمەك

ürüg uzaſı k. - yür 常樂見 *chang le jian* 1146.

körüm *kwyrwm* görüş, kavram; 見 *jian*; كۆز قاراش

yavlag k. + üg 惡見 *e jian* 1369.

kötrül- *kwytrwl-* yükseltmek, yüceltmek; كۆتۈرۈلمەك، ئۈستۈن تۇرماق

kopta k. - miş 最勝 *zui sheng* 907, 最勝 *zui sheng* 1012, 1089, 最勝 *zui sheng* 1101, 最勝 *zui sheng* 1203, 最勝 *zui sheng* 1289, 1298, 1501, 1544, 最勝 *zui sheng* 1561, 1593; *atı k. - miş* 1160, 世尊 *shi zun* 1327, 世尊 *shi zun* 1346, 世尊 *shi zun* 1437, 1480; *atı k. - mişdin* 1500.

kötür-, kötür-- *kwytwr-* ~ *kwydwr-* kaldırmak, yükseltmek, taşımak, götürmek; 舉

ju; كۆتۈرمەك

eliglärin k. - üp 舉手 *ju shou* 627, 舉手 *ju shou* 801, 舉手 *ju shou* 816;

ät'özin k. - üp 舉身 *ju shen* 675; *örü k. - üp iki eligin* 舉兩手 *ju liang shou* 747.

kövşäk *kwyvş'k* nazik, yumuşak, tatlı (ses); مۇڭلۇق، تاتلىق، يېقىملىق

k. ünlärtä yegädmiş 超勝 *chao sheng* 940.

kövtäñ *kwywt'nk* beden, gövde; گەۋدە

kalmıſ k. yaſ süñök 殘骨 *can gu* 609.

köz *kwyz* göz; 目 *mu*; كۆز

k. + in 1027; *k. + ünüz* 目 *mu* 1219.

közün- *kwyswn-* görünmek, gözükmek; كۆرۈنمەك

k. + mäs 無 *wu* 580, 905; *k. - ür tıdılur öñ* 質礙 *zhi ai* 1389, *k. - ür öñ* 質礙 *zhi ai* 1390; *k. - ürtä* 現在 *xian zai* 953.

kuğı *qwtı* aşağı; krş. 下 *xia* (Semet 2005, 172; BT XX, 168a); ئاستى، تۆۋەن

tag k. 629.

kulut *qwlwt* kul, hizmetçi; 臣 *chen*; قۇل

k. 臣 *chen* 807.

kum *qwm* kum; 沙 *sha*; قۇم

k. 沙 *sha* 1522.

kumut *qwmwt* kumud çiçeği: lotus, açılmış lotus; 拘物頭 *ju wu tou*; كۇمۇت گۈلى

k. 罈罈 拘物頭華 *ju wu tou hua* 1223.

kurug *qwrwq* kuru, boş; sadece; 虛 *xu*, 空 *kong*; 唯有 *wei you*; قۇرۇق، بوش؛ قۇرۇقلا،

بەقەتلا

k. kaltı süñöki 唯有餘骸骨 *wei you yu hai gu* 790; *yoksuz k. tözsüz* 不虛 *bu xu* 1259; *yok k. + in* 空 *kong* 1144.

kuş *qwş kuş*; 禽 *qin*; قوش

k. käyik 禽獸 *qin shou* 593

kut *qwt kut*, mutluluk, saadet; 果 *guo*; قوت، سائادەت

k. koluntı 777; *ulug bädiük k. kolmak* 弘誓 *hong shi* 878; *k. kolmuşım küçintä* 本願力 *ben yuan li* 887; *k. kolur* 願 *yuan* 988; *k. kolu* 願 *yuan* 1267; *k. vahşiklarınıñ* 1378; *burhan k. + ılıg* 菩提 *pu ti* 780; *burhan k. + in* 佛 *fo* 874, 菩提果 *pu ti guo* 989, 菩提 *pu ti* 1196; *burhan k. + inıñ* 菩提 *pu ti* 1313, 菩提 *pu ti* 1336, 菩提 *pu ti* 1519; *burhan k. + ıñ* 菩提 *pu ti* 899, 菩提 *pu ti* 1405, 佛 *fo* 1421.

kutgar- *qwtq'r-* kurtarmak; 度 *du*, 渡 *du*, 濟 *ji*, 令得出離 *ling de chu li*, 令出 *ling chu*; قۇتقۇرماق، قۇتقۇرماق

ozgurgalı k. - galı 令出 *ling chu* 549; *k. - guka* 當度 *dang du* 777; *isig özlärin k. - in* 捨身命 *she shen ming* 1469; *ozgurup k. - up* 度 *du* 1249; *ozguru k. - u* 濟渡 *ji du* 889; *ozgurur k. - ur ärtim* 令得出離 *ling de chu li* 537; *k. - ur* 普濟 *pu ji ji* 949; *k. - zun* 普濟 *pu ji* 1164.

kutlug *qwtlwq kutlu*, kutsal, mukaddes; قۇتلۇق

k. öñdiin ulug tavgaç elintä 1567.

kutrul- *qwtowl-* kurtulmak; 解脫 *jie tuo*, 離 *li*; قۇتۇلماق

k. - mak 解脫 *jie tuo* 1231, 解脫 *jie tuo* 1451; *k. - makka* 解脫 *jie tuo* 1261; *ozup k. - up* 離 *li* 1270.

kuvrag *qwvr'q topluluk*, cemaat; 眾 *zhong*; جامائەت

terin k. 895, 1293, 1301, 1306, 眾 *zhong* 1323, 眾 *zhong* 1549; *k.* 1301, 1527; *k. + ı* 679, 眾 *zhong* 848, 眾 *zhong* 915, 999, 1373, 1379; *k. + ıg* 眾 *zhong* 1304, 1365; *k. + ımız* 1400; *k. + in* 631, 1302, 1386; *k. + inıñ* 993; *k. + ka* 1475; *terin k. + nıñ* 眾 *zhong* 1508.

kuvrat- *qwvr't-* biriktirmek, toplamak; توپلماق

kılmış k. - mış 1001.

kü- *kw-* korumak; 守護 *shou hu*, 護持 *hu chi*, 擁護 *yong hu*; قوغدىماق

k. - yü küzätü tutup 守護 *shou hu* 1317, 護持 *hu chi* 1338; *k. - ü küzätü tutgay* 護持 *hu chi* 1351, 護持 *hu chi* 1357-58, 護持 *hu chi* 1364, 護持 *hu chi* 1369, 護持 *hu chi* 1375, 護持 *hu chi* 1381, 護持 *hu chi* 1387, 擁護 *yong hu* 1409, 擁護 *yong hu* 1458, 護持 *hu chi* 1483-84; *k. - yü küzätü tutmışıg* 護持 *hu chi* 1392; *k. - yü küzätü täginip* 擁護 *yong hu* 1401; *k. - yü küzätü tutayın* 護持 *hu chi* 1422, *k. - yü küzätü tutguka* 擁護 *yong hu* 1509, 1515.

küç *kwyç güç*, kuvvet; 力 *li*; كۈچ، قۇۋۋەت

- k. küsün* 力 *li* 1487; *k. + i* 1176; *k. + indä* 力 *li* 1357; *k. + intä* 710, 以 ... 令 *yi... ling* 1196, 1283, 1334, 1474; *k. + kiyäsi* 力 *li* 1263; *k. + üm* 力 *li* 1483.
- küçlüg** *kwyçlwk* güçlü, kuvvetli; bk. 猛 *meng*; 力 *li* (Gulcalı 2013, Dizin: *küçlüg*);
كۈچلۈك، قۇۋۋەتلىك
k. 1299; *k. + lär* 1371.
- küçsüz** *kwyçswz* güçsüz; 羸 *lei*; ئاجىز، كۈچسىز
k. + i 羸 *lei* 785.
- kükrä-** *kwykr'*- kükremek, ulumak; 吼 *ru shi zi hou*; ھۆۋلىماق، گۈركىرمەك
arslan hanı k. - miş tæg 如師子吼 *ru shi zi hou* 937.
- külä-** *kwyl'*- övmek, medhetmek; 讚歎 *zan tan*, 讚 *zan*; كۈيلەمەك
ögdünj k. - düj 宣揚 *xuan yang* 1195; *k. - yü* 讚歎 *zan tan* 924, 讚 *zan* 1107,
讚歎 *zan tan* 1282, 1296.
- kün** *kwyn* güneş; 日 *ri*; كۈن، قۇياش
k. t(ä)ñri 日 *ri* 1037, 日 *ri* 1045, 日 *ri* 1074, 日 *ri* 1225; *k. t(ä)ñritä* ärtmiş 逾
日 *yu ri* 1126, *k. t(ä)ñrig* 日 *ri* 1150.
- küsä-** *kwys'*- istemek, dilemek, arzulamak; 欲 *yu*, 願 *yuan*, 求 *qiu*; ئارزۇ، تىلمەك، قىلماق
k. - yü 欲 *yu* 734, 願 *yuan* 754, 求 *qiu* 776, 願 *yuan* 1152-53, 願 *yuan* 1157;
k. - yür 願 *yuan* 1167.
- küsänçig** *kwys'nçyk* arzu edilen, gözde, sevilen; 偏愛 *pian ai*; ئارزۇلۇق
sävär amrak k. 偏重愛 *pian chong ai* 824.
- küşün** *kwyz wn* güç, kuvvet; 力 *li*; كۈچ، قۇۋۋەت
küç k. 力 *li* 1487.
- küsüş** *kwyswş* istek, arzu; 願 *yuan*; تىلمەك، ئارزۇ، ئىستەك
k. turgurmuşların 發心 *fa xin* 1510; *k. öritmäkiñizlär* 1516; *k. + in* 願 *yuan*
563; *k. + üm* 願 *yuan* 655, 願 *yuan* 666, 願 *yuan* 672, 願 *yuan* 1162, 願 *yuan*
1178; *k. + ünüz* 願 *yuan* 1125.
- küü** *kwv* (H.çev.) ün, şöhet; bk. *küü kälig ädräm* “sihirli güç”; 神力 *shen li*;
شۆھرەت، ئاتاق
k. kälig 神力 *shen li* 903.
- küymäk** *kwym 'k* (ateşte) yanma; 煎 *jian*; كۆيمەك
busuşlug otın k. - ki 憂火煎 *you huo jian* 821.
- küzät-, küzät-** *kwyz 't- ~ kwyz 'd- ~ kwys 'd ~ kwys 't- ~ kws 't-* korumak, gözetmek;
守護 *shou hu*, 護持 *hu chi*, 擁護 *yong hu*, 保 *bao*; كۈزەتمەك
küyü k. - ü tutup 守護 *shou hu* 1317, 護持 *hu chi* 1338; *küyü k. - ü tutgay* 護持
hu chi 1351, 護持 *hu chi* 1357-58, 護持 *hu chi* 1364, 護持 *hu chi* 1369, 護持
hu chi 1375, 護持 *hu chi* 1381, 護持 *hu chi* 1387, 擁護 *yong hu* 1409, 擁護
yong hu 1458, 護持 *hu chi* 1483-84; *küyü k. - ü tutmışig* 護持 *hu chi* 1392;

küyü k.- ü teginip 擁護 *yong hu* 1401; küyü k.- ü tutayın 護持 *hu chi* 1422,
küyü k.- ü tutguka 擁護 *yong hu* 1509, 1515; k.- äyin 保 *bao* 832.

küzätçi *kwys'tçy* koruyucu, gözetleyici; 護 *hu*; كۆزەتچى

yertinçüg k. küçlüglär 護世 *hu shi* 1370; k.- si 護 *hu* 1470.

küzätmäk *kwys'tm'k* gözetlemek, korumak; 護 *hu*; كۆزەتتىش، قوغداش

oñaru k.- iniz küçintä 由...加護 *you...jia hu* 1474.

labay *l'p'y* < Çin. 螺貝 *luo bei* “midye kabuğundan yapılan boru, bir çeşit çalgı aleti”; 螺貝 *luo bei*; لاپاي: كاناي، نهي

l. tægzinçi tæg 如螺貝 *ru luo bei* 1216.

laçın *l'çyn* < Moğ. *naçin* doğan, şahin; 鷹 *ying*; لاچىن

l. 鷹 ying 661.

lakşan *l'kş'n* < Skr. *lakṣaṇa* ayırt edici işaret, özellik, sıfat; 相 *xiang*; لاکشان: ئلامەت، نشانە

l.+ in 相 *xiang* 931, 相 *xiang* 1030, 相 *xiang* 1064, 相 *xiang* 1083; *l.+ larka*
tükällig 諸相具足 *zhu xiang ju zu* 1055.

lakşanlıg *l'kş'n lyq* işaretli, belirtisi olan, özelliğe sahip; 相 *xiang*; (بۇددا) ئلامەتلىك، نشانلىق، بەلگىلىك

l. ädgülärkä 相好 *xiang hao* 1285.

lenhua *lynqw* < Çin. 蓮華 *lian hua* “nilüfer çiçeği”; 蓮華 *lian hua*, 蓮 *lian*; نىلۇپەر گۈلى

l. çäçäkkä ogşaŋı 若蓮華 *ruo lian hua* 929; kök *l. 青蓮 qing lian* 1218.

lgso *lyqsw* < Tib. *legs-so* “iyi, güzel”; ياخشى

ädgü l. 1566, 1590.

luu *lww* < Çin 龍 *long* “ejderha”; 龍神 *long shen*; ئەجدىھا

l.+ lar yäklär 龍神藥叉 *long shen yao cha* 1373.

m(a)habale *mq'p'ly* < Skr. *Mahābala* şahıs adı; 大渠 *da qu*; krş. 摩訶波羅 *ma he bo luo* (Gulcalı 2013, Dizin: *mahabale*); ماخابالى (خاس ئىسىم)

m. 大渠 da qu 572.

mahabrahmi *m'q' pr'qmy* < Skr. *mahābrahmā*; yüce *Brahmā*; 梵天王 *fan tian wang*; ماخابراهمی (خاس ئىسىم)

yertinçü yer suv eyäsi m. 世界主梵天王 *shi jie zhu fan tian wang* 1444-45.

m(a)hadeve *mq'dyvy* < Skr. *Mahādeva* şahıs adı; 大天 *da tian*; krş. 摩訶提波 *ma he ti bo* (Gulcalı 2013, Dizin: *mahadeve*); ماخابدېۋې (خاس ئىسىم)

m. 大天 da tian 573.

mahakaşip *m'q' k'syp* < Skr. *mahākāśyapa*; Buddha'nın önde gelen müritlerinden biri; 大迦葉波 *da jia ye bo*; ماخاكاشىپ: بۇددانىڭ ئالدىنقى قاتاردىكى

مۇرىتلىرىنىڭ بىرى

m. arhant 上座大迦葉波 *shang zuo da jia ye bo* 1477.

m(a)hamaya *mq'm'y'* < Skr. *Mahāmāyā*, Śākyamuni'nin annesi; 摩耶 *mo ye*;
ماخامايا: ساكيامونينىڭ ئاپىسى

anam m. 母摩耶 *mu mo ye* 863.

m(a)hamotgalyatiri *mq'mwtk'ly'tyry* < Skr. *mahā-maudgalyāyana*, Śākyamuni'nin başlıca on müridinden biri; 大目連 *da mu lian*, 目連 *mu lian*;
ماخاموتگالياتىرى: ساكيامونينىڭ ئاساسلىق ئون مۇرىتىنىڭ بىرى.

m. 大目連 *da mu lian* 868.

m(a)hapratçapade *mq'pr'tç'p'dy* < Skr. *Mahāprajāpatī*, Mayā'nin kız kardeşi (Bodhisattva'yı çocukluğundan yetiştirip baş rahip yapan büyük kadın); 大世主 *da shi zhu*; ماخاپراتچاپادې: ميانىڭ سىڭلىسى بولۇپ، ئۇنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن بالا بۇتساتۋانى تەربىيەلەپ باش راھىپ قىلغان ئۇلۇغ ئايال.

m. g(a)v[dam]i 大世主 *da shi zhu* 865.

m(a)harate *mq'r'dy* < Skr. *Mahāratha* şahıs adı; 大車 *da che*; ماخاراتې (خاس ئىسىم)

m. 大車 *da che* 566, 大車 *da che* 706, 860.

maharanç *m'q'r'nç* < Skr. *mahārāja*, gökyüzü hükümdar(lar)ı; 天王 *tian wang*;

tört m. t(ä)ñrilär 四大天王 *si da tian wang* 1396.

m(a)has(a)tve *mq'stvy ~ m'q'stvy* < Skr. *Mahāsattva* şahıs adı: büyük canlı/insan;

bk. 摩訶薩埵 *ma he sa duo* (Gulcalı 2013, Dizin: *mahasatve*); ماخاساتۋې (خاس ئىسىم)

m. 568, 756, 768, 773, 857.

maitri *m'ytry* < Skr. *Maitreya*, Buddha adı, Bodhisattva adı: şefkatli, merhametli;

慈氏 *ci shi*; مايتىرى (بۇددا ئىسمى)

m. 慈氏 *ci shi* 864; *m. y(a)rlıkançuçı* 慈悲 *ci bei* 1172; *m. bodis(a)t(a)v* 慈氏菩薩 *ci shi pu sa* 1464.

mançuşiri *m'nçwşyry* < Skr. *Mañjuśrī*, Bodhisattva adı: güzel ahlak, mükemmel

erdem; 曼殊室利 *man zhu shi li*; مانچوشىرى: بۇتساتۋا ئىسمى

m. 曼殊室利 *man zhu shi li* 864.

maņa *m'nk' bana*; 我 *wo*; ماڭا

m. 657, 715, 我 *wo* 1159.

m(ä)n *mn ben* (1. tekil kişi adılı); birinci tekil kişi iyelik eki; 我 *wo*; مەن

m. 我 *wo* 529, 544, 我 *wo* 554, 554, 660, 我 *wo* 663, 664, 665, 我 *wo* 716, 754, 我 *wo* 830, 我 *wo* 858, 859, 我 *wo* 870, 876, 1087, 1108, 1110, 1112, 1114, 我 *wo* 1145, 我 *wo* 1147, 我 *wo* 1148, 1157, 1167, 1212, 1268, 我 *wo* 1307, 我 *wo* 1316, 我 *wo* 1420, 1440, 1440, 我 *wo* 1455, 1458, 1459, 1459, 我 *wo* 1460, 1462, 1466, 1468, 1468, 1470, 我 *wo* 1471, 1476, 我 *wo* 1482, 1484, 我 *wo* 1486, 1488, 1490, 我 *wo* 1494, 1504, 我 *wo* 1517, 1607.

mäniñ *m'nynk benim*; 我 *wo*; مېنىڭ

- m.* 我 *wo* 671, 我 *wo* 1191.
- mängü** *m'nkkw* bengü, daimi, kalıcı, ebedî, ölümsüz; مەڭگۈ
m. 962, 1134, 1200
- mäñi** *m'nky* sevinç, saadet, mutluluk, neşe, huzur; 樂 *le*; سۆيۈنچ، خۇشاللىق، بەخت،
m. *ilinçü* 樂 *le* 632; *m.* *ögrünç* 樂 *le* 954; *m.* *mängü* 1200; *m.* + *g* 962, 1054,
 1069; *m.* + *kä* 1095; *m.* + *lärig* 968; *m.* + *min* 1457; *m.* + *sin* 956, 959.
- mängülüg** *m'nkwlwk* sonsuz, ebedî, kalıcı, ölümsüz; krş. 常 *chang* (Gulcalı 2013,
 Dizin: *mängülüg*); مەڭگۈلۈك
m. 960.
- men** *myn* men bk. *män* (hâl ekleriyle kullanıldığı zaman); 我 *wo*; مەن، شەخس
 قوشۇمچىسى قوشۇلغاندا (مەسلەن: مېنى، مېنىڭ)
m. + *i* 我 *wo* 673, 我 *wo* 1178, 1198, 於我 *yu wo* 1279, 我 *wo* 1481.
- mintin** *myntyn* hatta, bile; bk. **äj mintin**; 乃至 *nai zhi*;
 'äj *m.* 乃至 *nai zhi* 1372, 乃至 *nai zh* 1469.
- miñ** *mynk* bin (sayı); 千 *qian*; مىڭ
m. 千萬 *qian wan* 732, 千 *qian* 1037; *yüz m.* *tümän kolti* 百千萬億 *bai qian wan yi* 914, *m.* *tümän* 千萬 *qian wan* 979, 千萬 *qian wan* 1071; *yüz m.* 百千 *bai qian* 1051, 百千 *bai qian* 1225.
- monçulayu** *mwnçwl'yw* böylesine, bu şekilde, böyle, bunca; 如是 *ru shi*; مۇنچۇالا،
 بۇنچۇالا
m. 529, 如是 *ru shi* 577, 如是 *ru shi* 684, 722, 如是 *ru shi* 873, 900, 990, 如
 是 *ru shi* 1000, 1395, 如是 *ru shi* 1423, 如是 *ru shi* 1432, 如是 *ru shi* 1471,
 如是 *ru shi* 1484, 如是 *ru shi* 1498, 1512.
- monda, monta** *mwnd'~mwnt'* burada; krş. 此 *cǐ* (BT XX, 170a: *munta*); بۇ يەردە
m. 579, 612, 649, 859.
- moni** *mwny* bunu; krş. 斯 *si* (Gulcalı 2013, Dizin: *moni*); بۇنى
m. 529, 577, 581, 703, 754, 873, 900, 1098, 1431, 1497, 1512.
- montada** *mwnt'd'~mwnt't'* bundan, bundan da, daha; buradan; krş. 更 *geng*
 (Gulcalı 2013, Dizin: *montada*); بۇنىڭدىنمۇ، تېخىمۇ؛ بۇ يەردىن
m. 1292, 1541.
- montag** *mwnt'q* böylesi, bu(nun) gibi, benzeri, böyle; 如斯 *ru ci*, 如是 *ru shi*; مۇنداق
m. 673, 994; *m.* *osuglug* 如斯 *ru ci* 581; *m.* *yanlıg* 斯 *si* 642, 是 *shi* 745,
 如是 *ru shi* 804.
- moña** *mwnk'* buna; krş. 此 *ci* (Gulcalı 2013, Dizin: *moña*); مۇشۇنىڭغا، بۇنىڭغا
m. 580.
- möñrä-** *mwynkr'*- inlemek, feryat etmek; 咷 *tao*; ناله قىلماق
ulug ünin m.- di 大號咷 *da hao tao* 822.
- mu** *mw* soru eki {mI}; krş. 耶 *ye*, 豈 *qi* (BT XXV2, 389b: *mu, mü*); مۇ؟ (سوراق)

جۈملىلەردە)

m. 666, 696, 714.

muḡad- *mwnk'd-* şaşırmaq; ھەيران بولماق، تاڭ قالماق،

adin m.- dip 歎未曾有 *tan wei ceng you* 898.

muḡkul *mwnkqwl* sıkkın, perişan, bön; 荒 *huang*; مۆڭ، پەرىشان،

m. bolup kal tälvä 荒迷 *huang mi* 619; *m. tältök kal bolup* 荒迷 *huang mi* 678.

muḡ *mwnk* sefalet, keder; کرش. 苦 *ku* (Gulcalı 2013, Dizin: *muḡ*); مۆڭ، دەرت،

m.+ ka tarka 535.

münsüz *mwynswz* günahsız, hatasız; 無垢 *wu gou*, 無失 *wu shi*; خاتاسىز، گۇناھسىز،

kirsiz m. 無垢 *wu gou* 943; *m. kadagsız* 無失 *wu shi* 1253.

nayrag *n'yr'q* < Moğ. *nairag*, alamet, işaret; 好 *hao*; نایراق: ئالامەت، ئىشارەت،

(بۇددانىڭ 80 تۈرلۈك خاس ئالاھىدىلىكى)

[*säkiz*] *on törlüg n. + in* 八十種好 *ba shi zhong hao* 932.

nä n' ne; ...dıği zaman; 何 *he*; نېمە، قانداق، دا،...چاغدا؛ قانداق، نېمە،

n. 649, 1256; *takı n. ayıtmiş k(ä)rgäk* 何況 *he kuang* 538; *n. törlüg* 所有 *suo you* 1171.

näçä *n'ç'* nice, her nasılsa, her ne kadar, kaç; کرش. 雖 *suī* (ODKD, 427 *neçe*); نە

قەدەر، ھەر قانچە

n. bar ärsär 諸 *zhu* 593.

näçökin *n'çwkyñ* nasıl olup da; 云何 *yun he*; قانداقسىگە، قانداقچە

iñcip n. 而 *er* 543; *n. ärsär* 云何 *yun he* 697.

näj *n'nk* asla, hiç, ancak, olumsuzluk bildirir; ئەسلا، ھېچ، زادى

n. särilü umadı 不能安 *bu neng an* 637; *n. bilgülik ärmäzlär* 非所量 *fei suo liang* 1175; *n.* 1258.

nätäg *n't'k* nasıl, ne gibi, ne şekilde, ne denli; کرش. 云何 *yun he* (BT XX, 170b; BT XXV2, 391a); قانداقچە

n. 695.

nigrot *nykrwt* < Skr. *nyāgrodha*, *nyāgrodha* ağacı, Hint inciri; 拘陀树 *ju tuo shu*;

نىگروت (نىياغرودها) دەرىخى، ھىندىستان ئەنجۈر دەرىخى

n. sögüt 拘陀树 *ju tuo shu* 1251.

nirvan *nyrv'n* Soğd. *nyrb'n* < Skr. *nirvāṇa* sonsuz huzur, kurtuluş; 涅槃 *nie pan*;

نېرۋانا: مەڭگۈلۈك ھۈزۈر، بۇددىزىم ئېتىقاتچىلىرىنىڭ مەنىۋى غايىسىدىكى تىنچلىق

n. 涅槃 *nie pan* 956, 涅槃 *nie pan* 1168; *n.+ ka* 涅槃 *nie pan* 1316, 涅槃 *nie pan* 1339, 涅槃 *nie pan* 1517.

nirvanlıg *nyrv'n lyq* < Skr. *nirvāṇa*, Nivanaya ait: sonsuz huzurlu, kurtuluş olan;

نېرۋانلىق

n. 涅槃 *nie pan* 960, 涅槃 *nie pan* 1134.

nizvani *nyzv'ny* < Soğd. *nyzβ'n* (=Skr. *kleśa*), ihtiras, tutku; 煩惱 *fan nao*; نيزوانى: دلخهسته، خۇمار

n. + *lar* 煩惱 *fan nao* 548, n. + *larig* 煩惱 *fan nao* 539; n. + *larka* 煩惱 *fan nao* 531.

nizvanilg *nyzv'ny lyq* < Soğd. *nyzβ'ny(y)* “özlem, tutku, ihtiras” (=Skr. *kleśa*) +T.

lg: ihtirash, tutkulu, bağıllık; 煩惱 *fan nao*; نيزوانىلىق: دلخهستلىك

n. 煩惱 *fan nao* 950.

nom *nwm* < Soğd. *nwm* din, öğreti, töre, kanun; 經 *jing*, 法 *fa*; نوم؛ دىن

n. 經 *jing* 907, 907, 經 *jing* 912, 959, 經 *jing* 1012, 1013, 法 *fa* 1065, 經 *jing* 1101, 1101, 法 *fa* 1111, 法 *fa* 1113, 經 *jing* 1128, 1138, 1199, 法 *fa* 1200, 經 *jing* 1203, 1203, 法 *fa* 1247, 法 *fa* 1284, 經 *jing* 1290, 1290, 1290, 法 *fa* 1317, 法門 *fa men* 1340, 經 *jing* 1352, 經 *jing* 1358, 經 *jing* 1364, 經 *jing* 1370, 經 *jing* 1376, 經 *jing* 1382, 經 *jing* 1387, 1399, 經 *jing* 1400, 經 *jing* 1404, 經 *jing* 1423, 經 *jing* 1423, 1433, 經 *jing* 1442, 經 *jing* 1452, 經 *jing* 1454, 經 *jing* 1457, 經 *jing* 1460, 經 *jing* 1470, 經 *jing* 1485, 1502, 1504, 經 *jing* 1508, 經 *jing* 1514, 1520, 1528, 1544, 1544, 經 *jing* 1561, 1562, 1564, 1587; n. + *lar* 1280; n. + *larig* 法 *fa* 958, 法 *fa* 1415, 經典 *jing dian* 1497, 1571; n. + *larnu* 法體 *fa ti* 1142; n. + *nu* 法 *fa* 1499; n. + *ta* 782, 法 *fa* 1348; n. + *tu* 法 *fa* 1113; n. + *ug* 法 *fa* 1169, 經 *jing* 1312, 經 *jing* 1419, 經 *jing* 1423, 經 *jing* 1432, 經 *jing* 1454, 法 *fa* 1472, 經 *jing* 1501; *tört kertü nom tözi* 四聖諦 *si wang di* 1384.

nomla- *nwml'*- vaaz etmek, öğüt vermek, (dini konuları) anlatmak/açıklamak; 演 *yan*, 說 *shuo*, 宣 *xuan*, 闡 *chan*, 宣說 *xuan shuo*; نوم ئوقۇپ بەرمەك، ۋەز قىلماق

n.- *di* 演 *yan* 1453; n.- *dilar* 演 *yan* 1419; n.- *dm* 說 *shuo* 871; n.- *galı* 宣揚 *xuan yang* 1441; n.- *gay* 1460; n.- *p* 說 *shuo* 1523; n.- *taçı* 說 *shuo* 1455; n.- *yn* 宣通 *xuan tong* 1504; n.- *yu* 說 *shuo* 52, 開闡 *kai chan* 56, 說 *shuo* 552, 說 *shuo* 894, 說 *shuo* 912, 說 *shuo* 958, 說 *shuo* 1127-28, 說 *shuo* 1314-15, 說 *shuo* 1431, 說 *shuo* 1531, 1545; n.- *yur* 宣說 *xuan shuo* 955; n.- *zun* 說 *shuo* 1168.

nomlug *nwmlwq* öğretili, öğretiyile ilgili, dinî; 法 *fa*; دىننى

n. *käzig* 禮敬 *li jing* 901; n. 法 *fa* 952, 1194, 法 *fa* 1319, 法 *fa* 1341, 1593.

noş *nwş* < Soğd. *nwş* “iksir, kutsal damla (su)”; tatlı şerbet, ölümsüzlük iksiri; 甘露 *gan lu*; تاتلىق شەربەت

n. 甘露 *gan lu* 958, 甘露 *gan lu* 960, 甘露 *gan lu* 961.

oğgurak *'wtqwr'q* kati, kesin; 必 *bi*; چوقۇم

o. 必 *bi* 654, 858.

- oglan** 'wql'n < og(u)l + (a)n (çoğul eki) çocuklar, oğullar; 子 zi ; بالار، ئوغۇللار
kamag tınlı(i)glar o. + in 一切眾 *yi qie zhong* 778, 諸有情 *zhu you qing* 949,
 一切眾生 *yi qie zhong sheng* 965, 一切 *yi qie* 1094; *iki o. + nin* 二子 *er zi*
 836; *ämgäklig tınlı(i)glar o. + in* 苦眾生 *ku zhong sheng* 1249; *o. + ıya* 子 *zi*
 638; *kamag tınlı(i)go. + ıya* 有情 *you qing* 1006, 有情 *you qing* 1269.
- og(u)l** 'wql çocuk, evlat, oğul; 子 zi, 兒 er; كىچىك بالا، ئوغۇل
o. + ı 子 *zi* 559, 子 *zi* 567, 子 *zi* 755, 1537; *o. + um* 660; *o. + nuş* 兒 *er* 657;
o. + umuz 男 *nan* 1400.
- ogşati** 'wqş'ty ~ 'wqş'dy ~ 'wqş'ty benzer, (ile) aynı; 等 deng, 若 ruo, 猶如 you ru,
 如 ru, 類 lei; ئوخشاش
o. 等 *deng* 927, 若 *ruo* 929, 猶如 *you ru* 1087, 如 *ru* 1167, 如 *ru* 1218, 類 *lei*
 1219, 如 *ru* 1220, 如 *ru* 1223, 如 *ru* 1229, 如 *ru* 1251
- ok I** 'wq ~ wq (krş. ök) pekiştirme edatı; تەكىتلەش ۋە كۆچەيتىشنى بىلدۈرىدىغان ئۆلانما،
 دەل
o. 551, 611, 702, 1237, 1425.
- ok II** 'wq ok; 箭 jian; ئوق
busuşlug o. + in 憂箭 *you jian* 639.
- okı-** 'wqy- okumak; ئوقۇماق
o. - yu 1304, 1565.
- ol** 'wl işaret sıfatı, o, bu; 彼 bi, 此 ci, 其 qi; ئۇ، بۇ، كۆرسىتىش ئالماش:
o. 彼 *bi* 528, 536, 567, 568, 570, 586, 655, 667, 672, 695, 705, 710, 753, 此 *ci*
 775, 831, 841, 彼 *bi* 851, 854, 858, 865, 876, 886, 895, 其 *qi* 904, 910, 993,
 1105, 1207, 1283, 1292, 1301, 1310, 1323, 1333, 1396, 1410, 彼 *bi* 1420,
 1426, 1443, 1464, 1477, 1491, 1507, 1546.
 'wl -Dir; دۇر، -تۇر
- o.* 647, 694, 696, 702, 766, 937, 977, 1033, 1042, 1059, 1066, 1079, 1081,
 1082, 1162, 1163, 1165, 1217, 1219, 1221, 1223, 1225, 1230, 1234, 1252,
 1254, 1263, 1535.
- olar** 'wl'r onlar, bunlar, işaret zamiri; 彼 bi, 此 ci, 其 qi; ئۇلار، بۇلار
o. 1199; *o. + ka* 808, 1467, 其 *qi* 1488, 1504; *o. + ni* 眾 *zhong* 546, 626, 其 *qi*
 832, 839, 彼 *bi* 966, 彼 *bi* 1486, 1511; *o. + nuş* 577, 1532.
- olor-** 'wlwr- oturmak; ئولتۇرماق
o. - miş oronıntın 從座 *cong zuo* 1019, 從座 *cong zuo* 1208; *o. - up* 630, 727,
 853.
- on** 'wn on (sayı); ئون
o. [küçlüg ulug] *y(a)rlıkançuçı könjüllüg* 1298.
- ondın, ontın** 'wndyn ~ 'wntyn on (taraf/yön), bk. *o. sıyar* “on (gök) yönü, on taraf”;
 ئون (تەرەپ)

o. sıyarkı 十方 *shi fang* 908, 十方 *shi fang* 1077; *o. sıyar* 十方 *shi fang* 913, 十方 *shi fang* 948.

onunç 'wnwnç onuncu; 第十 *di shi*; ئونىنچى

o. ülüş tægziñç 卷第十 *juan di shi* 1563.

oñ 'wnk sağ (taraf); 右 *you*; ئوڭ

o. [äñnintä]ki 右肩 *you jian* 1021; *o. tizin* 右膝 *you xi* 1023.

oñar- 'wnk'r- iyileştirmek, daha iyi olmak; ياخشى بولماق، ئوڭشالماق، ئوڭلىماق

o.- u küzätmäkiñiz 加護 *jia hu* 1474.

oñaru 'wnk'rw sağa doğru, sağa; 右 *you*; ئوڭغا، ئوڭ تەرەپكە

tätrü o.- u savrıldı 逆流 *ni liu* 590; *o. ävrilmiş* 右旋 *you xuan* 1082.

op- 'wp- yutmak; 吞 *tun*; يۇتماق

o.- a siñirtü 吞 *tun* 826.

orđo 'wrtw saray; 宮 *gong*; ساراي، ئوردا

o. içintä 宮內 *gong nei* 630.

orla- 'wrl'- bağırmaq, nida etmek; ناله قىلماق، ۋارقىرماق

o.- yu kıkıra 高聲 *gao sheng* 823.

ornag 'wrn'q konaklama yeri, yer, mevki, yerleşke; يەر، ئورۇن، جاي، ماكان

ädgülärniñ o.+ ı 1089.

ornan- 'wrn'n- yerleşmek, yaşamak, ikamet etmek; 住 *zhu*; ئورنىماق

o.- gay m(ä)n turgay m(ä)n 住 *zhu* 1440; *turgukuk o.- guluk oron[un]z* 所住處 *suo zhu chu* 1238; *o. - miş siz ençgülig* 安住 *an zhu* 1347, 安住 *an zhu* 1354; *o.- miş siz yaraşı* 住相應 *zhu xiang ying* 1383.

ornat-, ornañ- 'wrn't- ~ 'wrn'd- yerleştirmek, ikamet ettirmek, sabitlemek; 住 *zhu*, 繫 *xi*; ئورناتماق

o.- daçı 能住 *neng zhu* 1135; *o.- ip* 繫 *xi* 779; *o.- ur* 能住 *neng zhu* 966.

oron 'wrwn yer, konak, merhale, mevki; 處 *chu*, 座 *zuo*; ئورۇن

o. o. sayu 各隨處 *ge sui chu* 690; *o. sayu* 1403; *o.+ intın* 從座 *cong zuo* 707, 從座 *cong zuo* 1019, 從座 *cong zuo* 1208; *o.+ ka* 處 *chu* 564, 處 *chu* 708, 836, 處 *chu* 842, 處 *chu* 1463; *o.+ ların* 所依 *suo yi* 595; *o.+ larta* 處 *chu* 546; *o.+ ta* 718, 處 *chu* 1454; *o.+ uñuz* 處 *chu* 1238.

oruk 'wrwq yol, çare, usül; يول، ئامال-چاره

keñ alkıg yol o.+ ug 1096.

osuglug 'wswq lwq gibi; 如 *ru*; ئوخشاش، خۇددى، كەبى

o. 如 ru 581, 如 *ru* 636, 1088.

oot 'wwt ateş, od; 火 *huo*; ئوت

o. 火 huo 730, 火 *huo* 795, 火 *huo* 811; *o.+ in* 火 *huo* 578, 火 *huo* 766, 火 *huo* 821, 火 *huo* 830.

- otuz iki** 'wtwz 'yky otuz iki; 三十二 *san shi er*; ئوتتۇز ئىككى
o. 三十二 *san shi er* 931.
- otuzunç** 'wtwz wnç otuzuncu; 第三十 *di san shi*; ئوتتۇزىنچى
o. *bölök* 第三十 *di san shi* 1206.
- oyun** 'wywn oyun, eǵlence; ئويۇن
mäñi ilinçü ir o. 妙樂 *miao le* 632.
- öz-** 'ws- kurtulmak, uzaklaşmak; 離 *li*; ئوزماق، قۇتۇلماق
o.- *dılar kaçdılar* 飛奔 *fei ben* 595; *ünmäk o.- mak* 出離 *chu li* 563; o.- *up kutrulup* 離 *li* 1270.
- özgur-** 'wsqwr- kurtarmak, kaçırmak 救 *jiu*, 令出 *ling chu*, 令出離 *ling chu li*, 濟 *ji*, 渡 *du*, 解脫 *jie tuo*; قۇتۇلدۇرماق، قۇتقۇزماق
o.- *di* 救 *jiu* 585; o.- *galı* 令出 *ling chu* 548; o.- *u kutgaru* 濟渡 *ji du* 889; o.- *up kutgarı{u}p* 1249; o.- *ur kutgarur ärtim* 令得出離 *ling de chu li* 537; o.- *ur* 解脫 *jie tuo* 964.
- ö-** 'w- düşünmek, hatırlamak; 念 *nian*, 憶念 *yi nian*;
m(ä)n ö.- yür m(ä)n 我念 *wo nian* 554; *ürüg uzaıı ö.- yür m(ä)n* 我常憶念 *wo chang yi nian* 1145.
- öçür-** 'wyçwr- silmek, söndürmek; 滅 *mie*; ئۆچۈرمەك
ö.- *üp* 能滅 *neng mie* 1003; ö.- *ür* 能滅 *neng mie* 1051.
- ög I** 'wyk anne; 母 *mu*; ئانا، ئاپا
ö. + *gi kañı* 父母 *fu mu* 839.
- ög II** 'wyk akıl, düşünce; 念 *nian*, 心 *xin*; ئەقىل، ئىدراك
ö. + *in köñülin ıçğındı* 失念 *shi nian* 622, 心悶絕 *xin men jue* 676; *ulug ädgü*
ö. + *li <ulug> y(a)rlıkançuçı* 大慈大悲 *da ci da bei* 1062, *ulug ädgü ö.+ li köñültä* 於大慈 *yu da ci* 1355; *ädgü ö.+ lilär* 1468.
- ög-** 'wyk- övmek, methetmek; 讚 *zan*, 稱歎 *cheng tan*, 讚歎 *zan tan*; ماختىماق،
مەدھىيىلەمەك
ö.- *dilär* 990, 1551; ö.- *di* 讚 *zan* 1029, 1282; ö.- *dümüz* 983; ö.- *dünj* 1194;
ö.- *dünüz alkadıñız* 說 *shuo* 1481; ö.- *ä takşuru* 稱歎 *cheng tan* 817; ö.- *ä küläyü* 讚歎 *zan tan* 924, 讚 *zan* 1107, 讚歎 *zan tan* 1282, 1296 ; ö.- *ä yükünti* 1090; *takşutsuz ögmäkin ö.- ä* 直言詞讚 *zhi yan ci zan* 1211; ö.- *ä täğintim* 讚 *zan* 1265; ö.- *ä alkayu* 讚 *zan* 1489, 讚 *zan* 1511; ö.- *ä yükünü* 1606; ö.- *särlär* 1199.
- ögdi** 'wykdy övgü; ماختاش، مەدھىيە
bo ö. üzä 1198.
- ögdilig** 'wykdylyk övgülü; 讚 *zan*; مەدھىيىلەك
ö. *ötüglärin* 994; ö. *yükünç* 讚佛 *zan fo* 1093.
- ögir-** 'wykyr- sevinmek; 喜 *xi*; سۆيۈنمەك

- ö.- *ip sävinip* 喜 *xi* 897; ö.- *tilär sävindilär* 1550.
- öglän-** 'wykl'n- kendine gelmek, uyanmak, akli başına gelmek; 蘇息 *su xi*, 醒悟 *xing wu*; ھوشغا كەلمەك
- ö.- *di* 醒悟 *xing wu* 712; ö.- *ü tınlanu* 蘇息 *su xi* 809.
- öglänçür-** 'wykl'ndwr- kendine getirmek, uyandırmak; 令蘇 *ling su*; ھوشغا كەلتۈرمەك
- ö.- *dilär* 令蘇 *ling su* 626.
- ögmäk** 'wykm'k övme, medhetme; 讚歎 *zan tan*; ماختاش، مەدھىيەلەش
- ö. 讚歎 *zan tan* 909, 讚歎 *zan tan* 1015, 讚歎 *zan tan* 1103, 讚歎 *zan tan* 1205; *takşutsuz* ö. + *in ögä* 直言詞讚 *zhi yan ci zan* 1210-11.
- ögrätig** 'wykr'tyk öğreti, bilgi, talim; تەلىم-تەربىيە
- ö. + *dä* 1538.
- ögrätin-** 'wykr'tyn- ~ 'wykr'dyn öğrenmek, talim almak; 修習 *xiu xi*; ئۆگەنمەك، تەلىم ئالماق
- bışrunuñlar* ö.- *ıñlär tavrınuñlar katıglanıñlar* 應勤修習 *ying qin xiu xi* 1538;
- ö.- *miş* 修習 *xiu xi* 1278; ö.- *zünlär* 1098.
- ögrünç** 'wykrwnç sevinç; 樂 *le*, 慶悅 *qing yue*, 喜 *xi*; سۆيۈنچ، بەخت، خۇشاللىق
- mäñi* ö. 樂 *le* 954; ö. [*sävinç*] 慶悅 *qing yue* 1436; ö. + *ü köñülin täñ köñülin* 大喜大捨 *da xi da she* 1060.
- ögrünçlüg** 'wykrwnç lwk sevinçli; 歡喜 *huan xi*; خۇشال، خۇشاللىنارلىق، بەختلىك، سۆيۈنچلۈك
- ulug* ö. *sä[vinçlig bolu]* 大歡喜 *da huan xi* 1552.
- ögsirä-** 'wyksyr'- kendinden geçmek, akli başından gitmek; 悶絕 *men jue*; ھوشىدىن كەتمەك، ئېسىنى يوقاتماق.
- ö.- *dilär* 俱悶絕 *ju men jue* 792; ö.- *p* 悶絕 *men jue* 618; ö.- *p tınsırap* 悶絕 *men jue* 680.
- ögsiz** 'wyksyz akılsız, aklını yitiren; 悶絕 *men jue*; ئەقىلسىز
- ö. *tınsız* 悶絕 *men jue* 805.
- ögük** 'wykwk sevgili, sevimli, anasının kuzusu; 子 *zi*, 兒 *er*; ئانام، قوزام... دىگەن مەنلەردىكى ئەركىلەتمە سۆز
- ö. + *i* 693, 愛子 *ai zi* 755, 773; ö. + *käyäm* 我兒 *wo er* 713; *sävär amrak* ö. + *ümin* 愛子 *ai zi* 655, 愛子 *ai zi* 688.
- ök** 'wk (krş. *ok*) pekiştirme edatı; تەكىتلەش ۋە كۈچەيتىشنى بىلدۈرىدىغان ئۇلانما، دەل
- ö. 即 *ji* 528, 612, 787, 1106, 1534.
- ölmäk** 'wylm'k ölme; 死 *sǐ*; ئۆلۈش
- tugmak* ö. *sansartın* 生死 *sheng si* 547, 生死 *sheng si* 562, *tugmak* ö. *ämğäktin* 生死 *sheng si* 1270; *tugmak* ö. + *tin* 生死 *sheng si* 1183.

- ölüg** 'wylwk ölü; 亡 wang; ئۆلۈك
 ö. + i tirigi 存亡 cun wang 695;
- ölüm** 'wylwm ölüm; 死 si; ئۆلۈم
 ö. + kä 死 si 664.
- öl-** 'wyl- ölmek; 死 si; ئۆلمەك
 ö.- yük 死 si 702.
- ömgän** 'wymk'n boyun şiryani (artar damar); 頸 jing; گۈرەن تومۇرى، ئۆمگەن
 ö. kanın 788; ö. + in 頸 jing 787.
- öñ** 'wynk renk; 色 se; ئۆڭ
 köžünür tıdılur ö. 質礙 zhi ai 1389; [köžün]ür ö. 質礙 zhi ai 1390; altun ö. + i
 金色 jin se 926, 金色 jin se 1215; ö. + iñä 1219, 1223.
- öñdün** 'wynkdwn doğu; شرق
 kutlug ö. 1567.
- öñi** 'wynky başka, -DAn başka, farklı; 異 yi; باشقا
 ö. ö. 596, 614, 異 yi 922-923, 異 yi 1325-26, 1403; ö. adırılıp 828; ö. 860,
 934, 1051, 1072, 1243.
- öñin** 'wynkyn başka, farklı; 各 ge; ئايرىم، باشقا
 ö. ö. 各 ge 733-734, 各 ge 915, 1296.
- öñlüg** 'wynklwk renkli, ... renginde; 色 se; ئۆڭلۈك، رەڭلىك
 altun ö. 金 jin 906, 金 jin 1011, 金色 jin se 1047, 金 jin 1100, 金 jin 1202,
 金 jin 1288, 1543, 金 jin 1559, 1591; ražiravart ö. 紺青色 gan qing se 1058.
- öñrä** 'wynkr' önce; ön, ileri, doğuda; 過去 guo qu, 昔 xi, 往 wang; ئىلگىرى، بۇرۇن؛
 ئالدى (شرق) تەرەپ
 ö. ärtmiş 過去 guo qu 554; ö. 昔時 xi shi 565; ö. üddäki 往時 wang shi 856,
 862; ö. + ki üdlärtä kolularta 昔時 xi shi 529.
- örit-** 'wyrty- yükseltmek, yaratmak; 發 fa; تۈرغۈزماق، تىكلەمەك
 köñül ö.- dilär 發...心 fa...xin 900; ö.- dim 發 fa 877; ö.- miş 884.
- öritmäk** 'wrytm'k yaratmak, ortaya çıkarma; تۈرغۈزۈش، تىكلەش
 küsüş ö. + iñizlär 1516.
- örtän-** 'wyrtn- ~ 'wyrdn- yanmak, kavrulmak; 燒然 shao ran, 燒 shao, 然 ran;
 ئۆرتەنمەك
 ö.- dilär yalınayu 燒然 shao ran 796; ö.- mişlär 所燒 suo shao 830; ö.- ü 然
 ran 730, 767; ö.- ür 燒 shao 578.
- örü** 'wyrw yukarı; تۈگۈر، تىك
 ö. turtı 起 qi 707; ö. kötürüp 舉 ju 747; ö. turup 起 qi 1020, 起 qi 1208.
- örüg** 'wyrwk sessiz, sakin, huzurlu; 寂靜 ji jing; تىنچ، خاتىرجەم

ö. *amil* 608; ö. + *in amulun* 寂靜 *ji jing* 1130, 寂靜 *ji jing* 1132, 寂靜 *ji jing* 1134, 寂靜 *ji jing* 1136.

öskindä, öskintä 'wyskynd'~'wyskynt' yanında, önünde (< *ösk* + *intä*); 前 *qian*; ئالدىدا

elig bägniñ ö. 王所 *wang suo* 763; aç bars ö. 餓虎前 *e hu qian* 784.

ötgür- 'wytkwr- anlamak, kavramak; پششوق ئېگىلمەك، ئۆزلەشتۈرمەك،
kalısız ö.- *miş* 1572.

ötgürü 'wytkwrw ötürü, bunun üzerine; بلەن... نەتجىسىدە،
ö.- *ü* 1521, 1530.

ötrü 'wytrw sonra; -DAn dolayı, bunun üzerine; o vakit; 爾時 *er shi*, 便 *bian*, 即 *ji*, 爾 *er*; كېيىن، ئاندىن كېيىن؛... سەۋەبىدىن؛ ئۇ چاغدا
ö. 54 爾時 *er shi* 550, 便 *bian* 577, 583, 即 *ji* 599, 603, 617, 633, 635, 即 *ji* 640, 681, 711, 725, 743, 744, 便 *bian* 747, 760, 764, 即 *ji* 782, 遂 *sui* 788, 791, 800, 爾 *er* 808, 821, 即 *ji* 833, 844, 855, 904, 913, 997, 1091, 爾時 *er shi* 1297, 1511; *anda* ö. 57, 爾時 *er shi* 991, 爾時 *er shi* 1018, 爾時 *er shi* 1185, 爾時 *er shi* 1273, 爾時 *er shi* 1546, 爾時 *er shi* 1506; ö. *ol üdün* 爾時 *er shi* 705, 爾時 *er shi* 1105.

ötügçi 'wydwkçy ricacı; ئۆتۈنگۈچى
ö. 1468.

ötüg 'wytwk rica; دۇئا، تىلەك، ئىستەك
ö. + *in* 1187; *ögdilig* ö. + *lärin* 995.

ötün- 'wytwn rica etmek, dilemek; 曰 *yue*, 白 *bai*; ئۆتۈنمەك، تىلىمەك
ö.- *di* 曰 *yue* 1108, 曰 *yue* 1211, 曰 *yue* 1448; ö.- *dilär* 曰 *yue* 924, 作... 語 *zuo* ... *yu* 1327, 1345, 1395, 曰 *yue* 1398; ö.- *düñ* 1282; ö.- *ti* 願 *yuan* 57, 白 *bai* 641, 白... 曰 *bai yue* 753, 白... 言 *bai yan* 765, 白 *bai* 804, 1184, 曰 *yue* 1414, 曰 *yue* 1430, 曰 *yue* 1466, 曰 *yue* 1479, 曰 *yue* 1494; ö.- *ü* 白 *bai* 673, 1267, 1343.

övkä 'wyvk' öfke, kin; 瞋 *chen*; غەزەپ، ئاچچىق
az ö. 貪瞋 *tan chen* 530.

öz 'wyz kendi, öz; 自 *zi*, 親 *qin*; ئۆز، ئۆزى
ö. 582, 595, 877; ö. ö. 916, 1294.; *k(ä)ntü* ö. + *i* 708, 726, 自 *zi* 787; *isig* ö. + *injä* 584; ö. + *injä ugrap* 739; ö. + *kä* 身 *shen* 1192, 自 *zi* 1255; ö. + *lärin* 命 *ming* 833; *isig* ö. + *lärin* 身命 *shen ming* 1469; *m(ä)n* ö. + *üm* 我 *wo* 1420; *k(ä)ntü* ö. + *üm* 我 *wo* 1456; *m(ä)n k(ä)ntü* özüm 我親 *wo qin* 1494; ö. + *ümin* 身 *shen* 561; *isig* ö. + *ümin* 我命 *wo ming* 656; *k(ä)ntü* ö. + *ünjin* 自 *zi* 723; ö. + *ünjüz* 1066.

pañcake *p'ñç'ky* < Toh. *A pañcake* < Skr. *pañcaka* beş; 五 *wu*; بەش
beş p. 五苾芻 *wu bi shu* 867

- pañcamaṇḍal** *p'ñç' m'nt'l* < Skr. *pañca-maṇḍala, pañca-maṇḍalaka* “beş uzuv, vücudun beş üyesi”; بهدندىكى بەش ئەزا: ئىككى قول، ئىككى تىز ۋە پىشانە
beş p. 1555.
- p(a)ramit** *p'r'myt* < Skr. *pāramita* “mükemmellik, kusursuzluk, erdem”; 度 *du*;
پارامىتا: مۇكەممەللىك، پەزىلەت
altı p. + larıg 六度 *liu du* 1253.
- pratyekabuḍ** *pr'tyky'pwt* << Skr. *pratyekabuddha* “aydınlanmış ama yalnız yaşayan ve bilgisini açığa vurmuyan, yani sadece kendi aydınlanması için uğraşan bir Buddha”; 獨覺 *du jue*; پراتىپىكابدۇ: پەقەتلا ئۆزى ئۈچۈن تىرىشىدىغان
بىر بۇددانىڭ ئىسمى
arhant p. + lar 聲聞獨覺 *sheng wen du jue* 1174.
- pret** *pryt* < Soğd. *pr'yt* < Skr. *preta* “aç hayalet, cin, ruh”; 餓鬼 *e gui*; ئالۋاستى، جىن
tamu p. yilki 地獄餓鬼傍生 *di yu e gui pang sheng* 533.
- raḥiravart** *r'syr'v'rt* < Skr. *rājāvarta* lacivert, mavi; 紺青 *gan qing*; زەڭگەر (رەڭ)
r. önlüg 紺青色 *gan qing se* 1058.
- rakṣaṣ** *r'kṣ'z* < Skr. *rākṣasa* “insanları yiyip bitiren şeytanların adı”; 羅刹 *luo cha*;
راكشاس: ئىنسانلارنى يەپ تۈگىتىدىغان شەيتانلارنىڭ ئىسمى
ärtimlig törölüg r. + ka 無常羅刹 *wu chang luo cha* 826.
- sablokadatu, sablokaḍaṭu** *s'plwk'd'tw ~ s'vlwk't'dw* < Skr. *sahā-lokadhātu* “yer yüzü, yeryüzünün adı”; 索訶 *suo he*; سابلوکاداتۇ: يەرشارىنىڭ ئىسمى
s. 916; *s. yertinçü yer suv eyäsi* 索訶世界主 *su he shi jie zhu* 1443.
- saç-** *s'ç-* saçmak, pürkümek, serpmek; 灑 *sa*; چاچماق، پۈركۈمەك
bükürdilär s.- dılar 灑 *sa* 799; *bükürdüm s.- dım* 灑 *sa* 807.
- saçıl-** *s'çyl-* saçılmak, dağılmak; 散 *san*; چېچىلماق
s.- galı yokaḍgalı 散滅 *san mie* 1520; *arkuru turkuru s.- ip* 縱橫 *zong heng* 611.
- saç** *s'ç* saç; 髮 *fa*, 頭髮 *tou fa*; چاچ
kara s. + ı 髮 *fa* 610, 740; *s. + ıñız* 頭髮 *tou fa* 1059.
- sadu** *s'dw* < Skr. *sādhu* “iyi, güzel”; سادۇ: ياخشى، ئوبدان
s. ädgü lıgso 1590.
- saka** *s'q'* dağ eteği, dağ yamacı; 野 *ye*; تاغ باغرى، تاغ ئېتىكى
arıgka s. + ka 林野 *lin ye* 594.
- sakıg** *s'qyq* serap, yalgın; 焰 *yan*; ئېزىتقۇ
yelvi kömän s. 幻焰 *huan yan* 1166.
- sakınç** *s'qynç* düşünce; 念 *nian*, 想 *xiang*; ئوي، سېغىنىش، خىيال
yat s. 異念 *yi nian* 860; *s.+ıg* 662, 想 *xiang* 779; *s.+ın* 564, 心 *xin* 578.
- sakınçlıg** *s'qynç lyq* düşünceli; سېغىنىشلىق، غەمكىن
s. kaḍgulug oot 煩惱火 *fan nao huo* 795.

- sakın-** *s'qyn-* düşünmek; 思議 *si yi*; ئويلماق
s.- u yeñinçsiz 不思議 *bu si yi* 1173; *s.- ur m(ä)n* 660.
- sakışsız** *s'qyşsyz* ölçüsüz, sayısız; 無量 *wu liang*; سانسىز، ھېسابسىز
sansız s. kolusuz asanke 無量無數 *wu liang wu shu* 555; *sansız s. kolusuz*
 1378; *sansız s. 無量 wu liang* 1548.
- samadi** *s'm'dy* < Skr. *samādhi* “meditasyona yönelik konsantrasyon, kendinden geçme, dalınç”; 等持 *deng chi*; چوڭقۇر تەپەككۈر، پۈتۈن دىققەتنى بىر-
 نوقتىغا توپلاش
s. diyani 等持 *deng chi* 1135.
- samtso** *s'mtsw* < Çin. 三藏 *san zang*, 玄奘 *xuan zang* “Tang döneminde yaşamış bir Budist rahib ve çevirmen”; سامتسو = شوۋەنزىڭ: يى جىڭنىڭ ئۇلۇغلاپ
 ئاتىلىشى، تاڭ سۇلالىسىدە ياشاپ ئۆتكەن بۇددىست راھىپ ۋە تىلماچ
gitso s. atl(i)g açari 1574.
- sanç-** *s'nç* sançmak, batırmak, sokmak; 刺 *ci*; سانجىماق، تىقماق
tikdi s.- dı agrıdı 苦痛 *ku tong* 637; *s.- mış* 刺 *ci* 636, 刺 *ci* 651.
- san** *s'n* sayı; سان
s. + ı 1461; *kum s. + inça* 1522.
- sansar** *s'ns'r* < Soğd. *sns'r* < Skr. *saṃsāra* (ölümlülerin yaşadığı) dünya, acı çekilen dünya; varlığın dönüşümü; 生死 *sheng si*; سانسار: بۇ دۇنيا، جاپا تارتىدىغان
 دۇنيا؛ تۇغۇلۇش ۋە ئۆلۈشنىڭ ئايلىنىش دەۋرى
s. + ta 1393; *tugmak ölmäk s. + tin* 生死 *sheng si* 547, 生死 *sheng si* 562.
- sansarlıg** *s'ns'r lyq* sansarayaya mensup olanlar, ölümlü, ölümlü dünya, fâni dünya; 生
 死 *sheng si*; سانسارلىق، تۇغۇلۇش ۋە ئۆلۈشنىڭ ئايلىنىش دەۋرىگە ئالاقىدار
 بولغان
s. taloy 生死大海 *sheng si da hai* 963.
- sansız** *s'nsyz* sayısız, hesapsız; 無量 *wu liang*; سانسىز، ساناقسىز، ھەددى-
 ھېسابسىز
s. sakışsız kolusuz asanke 無量無數 *wu liang wu shu* 555; *ülgüsüz s. 無量*
wu liang 885, 無量 *wu liang* 930, 無量 *wu liang* 1123, 無量 *wu liang* 1302;
ülgüsüz s. asanke 無量無數 *wu liang wu shu* 1307, 無量 *wu liang* 1330; *s.*
sakışsız kolusuz 1377; *s. sakışsız* 無量 *wu liang* 1548.
- s(a)parir** *sp'ryr ~ s'p'ryr* << Skr. *sphaṭika* “kristal, neceftaşı”; 頗梨 *po li*; (ساپاریر)
 سفاتىكا) خىرىستال
yürün s. ärdini tæg 白等頗梨 *bai deng po li* 1085, *yipün saparir ärdinikä* 赤
 …頗梨 *chi ...poli* 1220.
- sap** sıra; 次 *ci*; رەت، نۆۋەت، سەپ
s. + ça 次 *ci* 761.

- sarasvaṭi** *s'r'sv'dy* < Skr. *sarasvatī* “*Sarasvatī* tanrıça: konuşma, belagat, edebiyat ve müzüğün annesi olarak bilinir”; 辯才天女 *bian cai tian nü*/大辯才天女 *da bian cai tian nü*; ساراسواتی: ئایال ئیلاھ ئیسمی
s. t(ä)ḡri kızı 大辯才天女 *da bian cai tian nü* 1204, 大辯才天女 *da bian cai tian nü* 1207; *s. t(ä)ḡri kızıḡa* 大辯才天 *da bian cai tian* 1275.
- sav** *swyz* söz, haber; 消息 *xiao xi*, 語 *yu*; سۆز، گەپ، خەۋەر
s. sözün 消息 *xiao xi* 719; *s. sözläti* 作是語 *zuo shi yu* 823; *s. + ıg* 792, 語 *yu* 1347; *s. + ıḡız* 1350; *s. + larıg* 語 *yu* 804, 818; *s. + ların* 事 *shi* 642.
- savrıl-** *s'vryl-* savrulmak; سورۇلماق
tätrü oḡaru s.- dı 逆流 *ni liu* 590.
- savşej** *s'vşynk* < Çin. 小乘 *xiao sheng* = Skr. *Hīnayāna* “küçük taşıt, Budizm’in üç büyük mezhebinden biri”; ساۋشەك: ھەنایانا مەزھەپى
taişej s. 1569.
- sayu** *s'ıw* her yer; herkes, herbiri, her (edat); 各 *ge*; ھەر (یاردەمچى سۆز)، ھەر بىرى،
 ھەر يەر
oron oron s. 各隨處 *ge sui chu* 690; *s. ugay* 1321; *oron s. öḡi öḡi* 1403.
- sädräksiz** *s'dr'ksyz* seyrek olmayan, sık; 密 *mi*; زيچ، قويۇق
tüzd[äm] yigi s. 齊密 *ji mi* 1080.
- säkiz** *s'kyz* sekiz; 八 *ba*; سەككىز
s. törlüg 八種 *ba zhong* 938, 八 *ba* 1260.
- säkiz on** *s'kyz 'wn* seksen; 八十 *ba shi*; سەكسەن
s. törlüg nayragın 八十種好 *ba shi zhong hao* 932
- säkiz otuzunç** *s'kyz 'wtwz wnc* yirmi sekizinci (28.); 第二十八 *di er shi ba*;
 يىگىرمە سەككىزىنجى
s. 第二十八 *di er shi ba* 1016.
- sämäk** *s'm'k* orman; 林 *lin*; ئورمان
arıg s. içindä 林藪 *lin sou* 600, 在林中 *zai lin zhong* 806.
- s(ä)n** *sn* sen (2. tekil kişi adılı); 2. tekil kişi iyelik eki; 汝 *ru*; سەن
s. 汝 *ru* 722, 汝 *ru* 1093, 汝 *ru* 1190, 1197, 1279, 1287.
- säril-** *s'ryl-* tahammül etmek, kendini tutmak, sabretmek; 安 *an*; کرş. 止 *zhi* (Gulcalı 2013, Dizin: *säril-*); ئۆزىنى بېسىۋالماق، چىدىماق
s.- gil 722; *s.- ü umadı* 不能安 *bu neng an* 637.
- särin-** *s'ryn-* tahammül edinmek, kendi kendini tutmak, sabretmek; 忍 *ren*, 自勝 *zi sheng*;
 ئۆزىنى بېسىۋالماق، (ئاچچىقنغا) ھاي بەرمەك، چىدىماق
s.- gäli umadı 不堪忍 *bu kan ren* 643, 不自勝 *bu zi sheng* 686.
- sär-** *s'r-* durmak, katlanmak; چىدىماق، سەۋىر قىلماق
s.- ü umatın 587.
- säv-** *s'v-* sevmek; 樂 *le*; سۆيمەك

- bodi ulug s.- däçi* 樂菩提者 *le pu ti zhe* 1503; *s.- ip körgülük* 樂觀 *le guan* 1036.
- sävär** *s'v'r* sevimli, sevilen (< säv- är) 愛 *ai*; سۆيۈملۈك، ئوماق
s. amrak 愛 *ai* 561, 愛 *ai* 654, 愛 *ai* 688, 愛 *ai* 824.
- sävig** *s'vyk* sevgi, eğilim; 欣樂 *xin le*; سۆيگۈ، مەيىل
s. taplag köñülümüz üzä 欣樂之心 *xin le zhi xin* 1329.
- sävinq** *s'vynç* sevinç, memnuniyet; 慶悅 *qing yue*; Krş. 歡喜 *huan xi* (Gulcalı 2013, Dizin: *sävinq*); خوشاللىق، سۆيۈنچ
utlı s. törösin 報恩 *bao en* 1416; *s. bilmäk törösinçä* 報恩 *bao en* 1421; *ögrünç s.* 慶悅 *qing yue* 1437.
- sävinqlig** *s'vynçlyk* sevinçli; 歡喜 *huan xi*; سۆيۈنچلۈك
ulug ögrünçlüg s. 大歡喜 *da huan xi* 1552.
- sävinq-** *s'vyn-* sevinmek; 喜 *xi*; سۆيۈنمەك
ögirtilär s.- dilär 1551; *ögirip s.- ip* 喜 *xi* 897.
- sezik** *syz yk* düşünce, şübhe, sezgi; 想 *xiang*; گۇمان، شۈبھە، سېزىم
tugdı baliñtäg s. + i 歎生...想 *xu sheng...xiang* 638.
- seziksiz** *syz yksyz* sezgisiz; سېزىمسىز
s. 758.
- sezinq-** *sysyn-* şüphe etmek; bk. 疑 *yi* (Gulcalı 2013, Dizin: *sezinq-*); سەزمەك، گۇمان
قىلماق
korkdı s.- di 恐 *kong* 583.
- sığta-** *syqd'*- feryat etmek, (acıyla) haykırmak; 哀號 *ai hao*, 悲號 *bei hao*; ئاھ
ئۇرماق، پەريات چەكمەك، ھازا ئاچماق
açıg ünin s.- tı 哀號 *ai hao* 749; *yıglayu s.- yu* 悲號 *bei hao* 735, 啼泣 *ti qi* 837; *açıg ünin s.- yu* 悲哭 *bei ku* 743.
- sığtaş-** *syqd'ş-* feryat etmek, ağıt yakmak < *sıgta-* ş (işteşlik bildirir); 悲號 *bei hao*;
ئاھ ئۇرۇشماق، پەريات چېكىشمەك، ھازا ئېچىشماق
s. - dılar 啼泣 *ti qi* 624; *s. - tılar* 大哭 *da ku* 682; *ulug ünin s. - tılar* 大悲號 *da bei hao* 800;
- sıkıl-** *syqyl-* eziyet çekmek, sıkılmak; 逼 *bi*; ئازاپلانماق، سىقىلماق، (ئىچى)
s.- mış 所逼 *suo bi* 576; *s.- mışlar* 所逼 *suo bi* 767.
- sınar** *synk'r* taraf, tarafa; 向 *xiang*, 方 *fang*; تەرەپ، يان
törttin s. 四 *si* 604, 四向 *si xiang* 718; *ondın s.* 十方 *shi fang* 913, 十方 *shi fang* 948; *kopdın s. y(a)rutur* 普照 *pu zhao* 928, 普照 *pu zhao* 1049; *kopdın s. kamagtın tægirmiläyü* 普照 *pu zhao* 1226; *birtin s.* 偏 *bian* 1021; *ondın s. + kı* 十方 *shi fang* 908, 於十方 *yu shi fang* 1077.
- siñirt-** *synkyrd-* yutulmak, kaplanmak; 吞 *tun*; krş. 障 *zhang* (Gulcalı 2013, Dizin: *siñirt-*); يۈتۈلماق، يېپىلماق

ärtimlig törökä s.- ip 已被無常吞 *yi bei wu chang tun* 769; *opa s.- ü* 吞 *tun* 826.

siz *syz siz*, 2. tekil kişi adılı; 2. tekil kişi iyelik eki; 汝 *ru*; سز

s. 935, 949, 952, 953, 955, 956, 957, 960, 962, 964, 966, 967, 975, 1031, 1050, 1052, 1054, 1062, 1063, 1067, 1068, 1071, 1076, 1077, 1117, 1119, 1121, 1122, 1124, 1126, 1131, 1133, 1135, 1137, 1140, 1141, 1160, 1256, 1256, 1257, 1260, 1261, 1339, 1346, 1348, 1354, 1383, 1385, 1386, 1468; *s.+ in* 925, 969, 983, 1072, 1082, 1108, 1110, 1115, 1164, 1170, 1214, 1238, 1473; *s.+ inä* 1606; *s.+ lär* 汝等 *ru deng* 527, *s.+ lär* 汝等 *ru deng* 998, *s.+ lär* 汝等 *ru deng* 1305, 1321, *s.+ lär* 汝等 *ru deng* 1513, *s.+ lär* 汝等 *ru deng* 1536; *s.+ lärkä* 為汝等 *wei ru deng* 870, 為汝 *wei ru* 1314; *s.+ lärniñ* 汝等 *ru deng* 1315, 1533; *t(ä)ñrim s.+ nidin* 從佛 *cong fo* 1495.

sogık *swqyq soğuk*; 冷 *leng*; سوغۇق

s. suvların 以水 *yi shui* 625; *s. suvın* 以水 *yi shui* 709; *s. suv* 水 *shui* 710; *s. suv* 冷水 *leng shui* 807.

sogıt- *swqyd-* soğutmak; سوؤۇتماق، مۇزلاتماق

s.- ip 798.

somaketu *swm'kytw* < Skr. *Ruciraketu*. “*Ruciraketu: Bodhisattva ad*”; 妙幢 *miao chuang*; سوماکېتۇ: بۇتساتۇا ئىسمى

s. bodis(a)t(a)v 妙幢菩薩 *miao chuang pusa* 1014, 妙幢菩薩 *miao chuang pusa* 1018, 妙幢菩薩 *miao chuang pusa* 1091; *s.* 1093.

sögüt *swykwat ağaç*; 樹 *shu*; دەرەخ

s. t(ä)ñrisi 樹神 *shu shen* 1102 樹神 *shu shen* 1105, 1186, 樹神 *shu shen* 1188; *nigrot s.+ kä* 拘陀树 *ju tuo shu* 1251.

sön- *swyn-* sönmek, durmak; 止 *zhi*, 絕 *jue*; توختىماق

tdıngalı s.- gäli 禁止 *jin zhi* 650; *s.- mädin* 不絕 *bu jue* 736.

söz *swyz söz*; سۆز

sav s.+ in 消息 *xiao xi* 720.

sözçi *swyz çy sözcü, vaiz*; 論 *lun*; سۆزچی، سۆزمەن

yavlag s.+ lärig 邪論 *xie lun* 1367.

sözlä- *swyz l'-* söylemek, konuşmak, anlatmak; 陳 *chen*, 說 *shuo*, 言 *yan*; سۆزلىمەك

s.- di 陳 *chen* 642, 說 *shuo* 645; *sav s.- ti* 作是語 *zuo shi yu* 824; *s.- gäli* 陳 *chen* 662; *s.- mişin* 語 *yu* 669, 說 *shuo* 819; *s.- p nomlap* 說 *shuo* 1523 *s.- tilär aytilar* 傳咸言 *chuan xian yan* 700.

sözläş- *swyz l'ş-* birlikte söylemek, aralarında konuşmak; 籌議 *chou yi*; سۆزلىشمەك

s.- ü keñşäşü 籌議 *chou yi* 602.

sudur, suður *swdwr ~ swtwr* < Skr. *sūtra* “*Budizmin öğreti kitabı, sūtra*”; 經 *jing*;

سۇترا: نوم كىتابى

s. 1502, 1588; s. + larnıñ 1604; nom [eli]gi s. + nuñ 經王 jing wang 1471; s. + ug 1399, 經 jing 1400, 經 jing 1484.

sukançıg swq 'nçyq harika, hoş, leziz, güzel; 微妙 wei miao, 妙 miao; مؤكهمهل، گوزهل

noş tatıglıg s. 甘露微妙 gan lu wei miao 959; täriñdä täriñ s. 深妙 shen miao 1499.

sumer swmyr < Toh. A/B sumer < Skr. sumeru “Sumeru (dağı)”; 須彌 xu mi; سؤمېر تېغى

s. tag 須彌 xu mi 1075.

suo sww < Çin. 锁 suo “kilit, zincir”; külçe (altun); 錠 ding; كؤلچە (ئالتون) käämiş s. altun 截金錠 jie jin ding 1221.

suv swv su; 水 shui; سؤ

s. 水 shui 710; sogık s. 冷水 leng shui 807; yertinçi yer s. 917, 世界 shi jie 1444; s. + in 以水 yi shui 709; çintan s. + in 梅檀水 zhan tan shui 798; taloy s. + in 大海水 da hai shui 1267; s. + ların 以水 yi shui 625; s. + takı ayka 水月 shui yue 1166.

süñök swynkwk kemik; 骨 gu; سؤگهك

s. 骨 gu 610, 883; s. + i 骸骨 hai gu 790, 骨 gu 878; s. + in 骨 gu 847.

süp süzök swyp swyz wk < süp (pekiştirme edatı) + süzök; çok berrak, aşırı duru; 澄明 cheng ming; سؤپسؤزؤك

s. süzök süzülmiş 澄明 cheng ming 944

süt swyt süt; bk. 乳 ru (Gulcalı 2013, Dizin: süt); سؤت

s. 635, 649.

süzök, süzzök swyz wk ~ swyswk berrak, açık, duru; 清淨 qing jing, 清徹 qing che; سؤزؤك

s. köñülin 善思 shan si 53, 心 xin 922, 心 xin 1401; arıg s. 清淨 qing jing 928, 清淨 qing jing 1109, 清淨 qing jing 1192, 清淨 qing jing 1235, 1239; s. y(a)rok 清徹 qing che 935; s. arıg 1228.

süzül- swyswl- durulanmak, berraklaşmak; سؤزؤلمهك

süp süzök s.- miş 澄明 cheng ming 944.

şaki ş'ky < Skr. Śākya, bk. şaki baglıg < Skr. Śākya–vaṃśa “Śākya ailesi/kabilesi: Śākyamuni'nin müritleri”; 釋 shi; شاكى، بؤددا ئىسمى شى

ş. baglıg 釋種 shi zhong 1126.

şakilg ş'ky lyq < Skr. Śākya + T. lıg. Śākya ailesine ait olan; 釋種 shi zhong; شاكىلىق: ساكيالىق

ş. + larnıñ 釋種 shi zhong 1259.

şakimuni ş'kymwny < Skr. Śākyamuni, Buddhanın bir ünvanı; 釋迦牟尼 shi jia mu ni, 牟尼 mu ni; شاكىمؤنى: ساكيامؤنى، بؤددا ئىسمى

- ş. 牟尼 *mu ni* 858, 釋迦牟尼 *shi jia mu ni* 1212
- şamnanç** ş'mn'nç < Soğd. şmn'nc (*şamnānç*) = Skr. *şrāmaṇerī* “rahibe”, 苾芻尼 *bi chu ni*; راهبہ: شامنانچ: *[to]lyn* ş. 苾芻、苾芻尼 *bi chu bi chu ni* 1526.
- şamnu** ş'mnw bk. *şimnu* < Skr. *şimnw* “şeytan”; 魔 *mo*; شەيتان: شامنو: *alku* ş. + *lar* 一切魔 *yi qie mo* 1365.
- şaripuṭire** ş'rypwyry << Skr. *Śāriputra* “Buddhanın ilk müridi”; 舍利弗 *she li fo*; شاریپوتیری: شاریپوترا، بۇدداننڭ تۇنجى شاگرتى *ş. arh(a)nt* 舍利弗 *she li fo* 869.
- şarir** < Skr. *śarīra* bir azizin ölümünden sonra vücudundan geriye kalanlar, kutsal eşya/emanet; 舍利 *she li*; شارر: بىر ئۇلۇغ زاتنىڭ ئۆلگەندىن كىيىن قالغان بەدىنى ياكى نەرسىلىرى *ş. 528*; ş. + *ı* 舍利 *she li* 529; ş. + *ıg* 舍利 *she li* 851.
- şastir** ş'styr <<Skr. *śāstra* “Budizme ait risale”; بۇددىزمغا ئائىت دىن دەرسلىكلىرى *alku* ş. + *larıg* 1570.
- şazın** ş'syn < Toh.A/B *śāsam* < Skr. *śāsana* “öğreti, dharma, sūtra”; 正法 *zhengfa*; شازىن: نوم *nomlug* ş. + *ımin* 正法 *zhengfa* 1319; ş. + *ııznı* 正法 *zhengfa* 1341.
- şäli** ş'ly < Çin. 闍梨 *she li* “= Skr. *ācārya* “öğretmen”; bk. *şınko şäli tutuñ*. شەلى: ئۇنۋان = غوجا، ئوقۇتقۇچى *beş balıklıg şınko ş. tutuñ* 1582-83.
- ş(i)mnu** şmnw bk. *şamnu* < Skr. *şimnw* “şeytan”; 魔 *mo*; شەيتان: شامنو: *tört törlüg* ş. 四魔 *si mo* 1385.
- şınko şäli tutuñ** şynqww ş'ly *twdwnk* → Çin. 勝光闍梨都統 *sheng guang she li du tong* (G 9876, 6389, 9783, 6888, 12050, 12316); *Şınko Şeli Tutung*: ünlü Uygur bilgini ve çevirmen; شىڭقو شەلى تۇتۇڭ: ئۇستا ئۇيغۇر تىلماچى *beş balıklıg ş. 1582-83*.
- şlok** şlwk < Skr. *śloka* mısra, dize, şiir, beyit; 頌 *song*, 伽他 *jia ta*; شېئىر، بېيىت، قوشاق *ş. 頌 song* 552, 伽他 *jia ta* 1106, 伽他 *jia ta* 1344, 伽他 *jia ta* 1398, 伽他 *jia ta* 1413, 伽他 *jia ta* 1429, 伽他 *jia ta* 1447, 伽他 *jia ta* 1465, 伽他 *jia ta* 1479, 伽他 *jia ta* 1493.
- şopag** şwp'q < ? gerçek, saf; 真 *zhen*; شوياغ: ساپ *ş. altun öñi* 真金 *zhen jin* 925, 真金色 *zhen jin se* 1215.
- şravak** ş'r'v'k < Skr. *śrāvaka* “dinleyici: Buddha'nın öğrenci ve dinleyicileri”; 聲聞 *sheng wen*; شراۋاك: بۇدداننڭ تىڭشىغۇچىلىرى *ş. tetsilär* 聲聞弟子 *sheng wen dizi* 1140; ş. *arhant tetsiläriñiz* 聲聞眾 *sheng wen zhong* 1161.

- şutodane** şwtwd'ny < Skr. *śuddhodana*. *Śākyamuni*'nin babası; 淨飯 *jing fan*; شۇتودانى: شاكيامۇننىڭ دادىسى
aşam ş. 父淨飯 *fu jing fan* 861.
- tag** t'q dağ; 須彌 *xu mi*; تاغ
t. 629, 山 *shan* 782; *altunlug t.* 金山 *jin shan* 1049; *sumer t.* 須彌 *xu mi* 1075; *t. + ka* 831, 841, 918, 927; *t. + lar* 603, 1121; *t. + ta* 575.
- taişeñ** t'yşynk < Çin. 大乘 *da sheng* “büyük taşıt/araba, Budizm'in üç büyük mezhebinden biri” ~ Soğd. *tyşynk* “Mahayana” (Gharib, 395a); تایشېڭ:
چوڭ ھارۋا، بۇددىزمىدىكى ئۈچ چوڭ مەزھەپنىڭ بىرى.
t. savşen 1569.
- takı** t'qy daha, daha fazla; artık; ve, ayrıca; 尚未 *shang wei*; krş. 復 *fu*, 更 *geng* (Gulcalı 2013, Dizin: *takı*); تېخى؛ يەنە، ۋە
t. nä ayıtmuş k(ä)rgäk 何況 *he kuang* 538; 670, 尚未 *shang wei* 719, 820, 859.
- takşur-** t'qşwr- şiir okumak; 說 *shuo*; قوشاق قاتماق، شېئىر ئوقۇماق
ögä t.- u 稱歎 *cheng tan* 817; *şlok t.- in* 說頌 *shuo song* 552, 伽他 *jia ta* 1106, 說伽他 *shuo jia ta* 1344, 說伽他 *shuo jia ta* 1398, 說伽他 *shuo jia ta* 1413, 說伽他 *shuo jia ta* 1430, 說伽他 *shuo jia ta* 1448, 說伽他 *shuo jia ta* 1465, 說伽他 *shuo jia ta* 1479, 說伽他 *shuo jia ta* 1493.
- takşutsuz** t'qşwt swz şiirsiz, düz; 直言詞 *zhi yan ci*; نەسرېي
t. ögmäkin 以直言詞讚 *yi zhi yan ci zan* 1210.
- tal** t'l söğüt ağacı; تال
t. çıbıkı tæg titräyü 749.
- taloy** t'lwy < Moğ. *dalai* deniz, okyanus; دېڭىز
busuşlug t. 憂海 *you hai* 663, 憂海 *you hai* 793; *t. ügüz* 海 *hai* 780, 大海 *da hai* 945; *sansarlıg t.* 生死大海 *sheng si da hai* 964; *t. ügüzünüz* 海 *hai* 969, 海 *hai* 976; *ädgülig t.* 德海 *de hai* 984; *t. suvın* 海水 *hai shui* 1267; *ädgülig t. + uñuznuñ* 功德 *gong de* 1264.
- tamızım** t'm ysym damla; تامچە
t. + imça ülüşin 少分 *shao fen* 1265.
- tamızımk(i)ya** t'myz ym qy ' damlacık, bir damla; 一滯 *yi di*; بىر تامچە
bir t. ülüşin 唯一滯 *wei yi di* 985.
- tamu** t'mw < Soğd. *tm* cehennem; 地獄 *di yu*; جەھەننەم، دوزاخ
t. pret yilkı 地獄餓鬼傍生 *di yu e gui pang sheng* 533; *t. + ta* 在地獄中 *zai di yu zhong* 545.
- tanukla-** t'nwql'- tanıklık etmek, kanıtlamak; 證 *zheng*; تونۇپ يەتمەك، گۇۋاھ بولماق
bulmuş t.- mış 獲 *huo* 1311, 所獲 *suo huo* 1334; *bo nomlarıg t.- p* 證此法 *zheng ci fa* 1415.

- tañız-** *t'nkys-* sıkışmak; چىڭقالماق
t.- ip ev(i)dip 633; *ev(i)dip t.- ip* 648.
- tañlançig** *t'nkl'nçyq* şaşırtıcı, olağanüstü, nadir; هيران قالارلىق *xi you*; 希有 *xi you* 1117, 希有 *xi you* 1118, 希有 *xi you* 1120, 希有 *xi you* 1122, 希有 *xi you* 1124, 希有 *xi you* 1125.
- tap-** *t'p-* bulmak; تاپماق
barın idi t. - madı 無所有 *wu suo you* 605.
- tapig** *t'pyq* hizmet, saygı; ھۆرمەت، كۈتۈش *gong yang*; 供養 *gong yang*;
[uza]tı t. kılğalı 常供養 *chang gong yang* 1422.
- tapigçı** *t'pyq çy* hizmet eden, yumuşçu; خىزمەتكار *shi cong*; 侍從 *shi cong*;
t. bäglär 臣 *chen* 796; *t.+ ları* 侍從 *shi cong* 623; *t.+ ların* 侍從 *shi cong* 599.
- tapın-** *t'pyn-* tapınmak, hürmet etmek; 奉 *feng*, 供養 *gong yang*, 奉事 *feng shi*;
چوقۇنماق، تېۋىنماق
ärinöksüz t.- ayın 無倦奉 *wu juan feng* 1182; *ayasar <agırlasar>* *tapınsar* [udunsar] 供養恭敬 *gong yang gong jing* 1529; *t.- u udunu [yer]mäyin* 奉事不知厭 *feng shi bu zhi yan* 1156 a. - *yu agırlayu tapınu* 承事 *cheng shi* 1408.
- tapış-** *t'pyş-* rast gelmek, birlikte bulmak; 得 *de*; تاپماق پېئىلنىڭ (ئۆملۈك دەرىجىسى)
t.- maz 不得 *bu de* 670.
- tapla-** *t'pl'-* uygun bulmak, hoş karşılamak, onaylamak; bk. 樂 *le* (Gulcalı 2013, Dizin: *tapla-*); Krş. 然 *ran* (BT XXV2, 410a), ماقۇل كۆرمەك، يافتۇرماق، يافتۇرماق، ماقۇل كۆرمەك، 然 *ran* (BT XXV2, 410a),
ögdilär *t.- dılar* 1551; *az t.- guluk* 鮮 *xian* 1482.
- taplag** *t'pl'q* hoşnutluk, benimseme, meyil; 欣樂 *xin le*, 樂 *le*; مەيىل، رازلىق، 欣樂 *xin le*, 樂 *le*;
sävig t. köñülümüz üzä 欣樂之心 *xin le zhi xin* 1329; *köñüldäki t.+ ıñız* 意樂 *yi le* 1236.
- tarka** *t'rq'* acı, çile; 苦 *ku*; تارتقۇلۇق، ئېغىرچىلىق، ئاچچىق
muñka t. tägmiş 535; *açığ t. ämgäk ämgänip* 苦行 *ku xing* 1246, 勤修苦行 *qin xiu ku xing* 1310, 勤修苦行 *qin xiu ku xing* 1333.
- tarkar-** *t'rq'r-* gidermek, yok etmek, bertaraf etmek; 離 *li*, 除 *chu*, 斷除 *duan chu*,
تاراتماق، يوقاتماق; 解 *jie*;
[nom är]mäz t.- daçı 能離非法 *neng li fei fa* 1113; *yıdı yuکی birlä t.- dıñız* 皆除 *jie chu* 951; *t.- ip* 540; *t.- mıñıñız* 斷除 *duan chu* 1368; *t.- u ketärü berıñlär* 解 *jie* 698.
- tarç-** *t'rd-* (kendine doğru) çekmek; تارتماق
t.- ip yegäli umadı 不能食 *bu neng shi* 785.
- taşgaru** *t'sq'rw* dışarıyı dışarıya doğru; 外 *wai*; تاشقارى، تېشىغا
balıktın irak t. 城外 *cheng wai* 690; *t. ünüp* 出生 *chu sheng* 1183.

- taş** *t'ş* dışarı, dış; 外 *wai*; سرت، تاشقوری، تاش *wai*; *t. + tınkı yolki kişi* 外人 *wai ren* 668.
- tatıgh** *t'tyq lyq* tatlı, lezzetli; تاتلیق
noş t. sukançig 甘露微妙 *gan lu wei miao* 959; *noş t. 甘露 gan* 960, 甘露 *gan* 961; nom t. 甘露 *gan* 1199.
- tavgaç** *t'vq'ç* Çin; جوڭگو؛ خستاي، خەنزۇ
ulug t. elintä 1568; *t. tilinçä* 1577; *t. tilintin* 1583.
- tavrak** *t'vr'q* hızlı, çabuk; bk. 驟 *zhou* (Gulcalı 2013, Dizin: *tavrak*); تېز، چاققان، چاپسان
t(ä)rkin t. 688.
- tavran- I** *t'vr'n-* uğraşmak, çabalamak; 勤 *qin*, 精勤 *jing le*; تىرىشماق، تىرىشچانلىق
كۆرسەتمەك، غەيرەت قىلماق
bışrunuñlar ögräti[niñ]lär t.- uñlar katıglanuñlar 應勤修習 *ying qin xiu xi* 1538-1539; *al altagda t.- u* 方便精勤 *fang bian jing le* 974.
- tavran- II** *t'vr'n-* acele davranmak; 匆忙 *cong mang*; ئالدىرماق
ıya taya t.- u 匆忙 *cong mang* 751.
- tavratı** *t'vr'dy* acele ile, hızlıca; 速 *su*; تېزدىن، دەرھال
t. 599, 速 *su* 668, 705, 797; *t(ä)rkin t.* 便 *bian* 833.
- tavratık(ı)ya** *t'vr'ty qy'* çabucak, hızlıca, hemencecik; تېزدىنلا، دەرھاللا
t(ä)rkin t. 728.
- tavşak** *t'vş'q* bk. *uvşak tavşak*.
uvşak t. “ufak tefek” 719.
- tay-** *t'y-* kaymak, sürçmek; تايماق
ıya t.- a 751.
- tayaklıg** *t'y'q lyq* destekli, -A dayalı; تايانغان
arıgka sakaka t. 林野 *lin ye* 594; *kök kalıkka t.* 虛空 *xu kong* 1377.
- täg** *t'k* gibi; 如 *ru*, 猶如 *you ru*, 猶如 *you ru*; دەك، كەبى
t. 如 *ru* 651, 若 *ruo* 731, 749, 754, 如 *ru* 781, 如 *ru* 812, 926, 如 *ru* 935, 如 *ru* 937, 如 *ru* 945, 若 *ruo* 946, 猶如 *you ru* 1039, 如 *ru* 1043, 如 *ru* 1046, 如 *ru* 1050, 猶如 *you ru* 1060, 猶如 *you ru* 1075, 如 *ru* 1075, 如 *ru* 1080, 等 *deng* 1085, 比 *bi* 1119, 如 *ru* 1122, 若 *ruo* 1165, 如 *ru* 1166, 1216, 如 *ru* 1216, 如 *ru* 1221, 如 *ru* 1226, 如 *ru* 1228, 猶如 *you ru* 1267, 1309, 1332, 如 *ru* 1533.
- täg-** *t'k-* varmak, değmek; 至 *zhi*, 詣 *yi*; تەگمەك، يېتىپ بارماق، بارماق
t.- dilär 至 *zhi* 575, 至 *zhi* 842; *t.- gäli* 至 *zhi* 564, 詣 *yi* 835; *kälip t.- gäy*
來至 *lai zhi* 758; *t.- ip* 543; *yakın t.- ip* 來 *lai* 803; *t.- miş* 535.
- tägi, tägi** *t'ky~ d'ky* değin, -A kadar; قىچە / غىچە -
amtıka t. 757; *kalp üdlärkä t.* 1523; *ađakıña t.* 1545.

tägrimlig *t'kymlık* değer, layık; تېگشلىك

ayagka t. 1213, 1298; *ayagka t. t(ä)ñrim* 世尊 *shi zun* 1328; *ayagka t. a[nant]* 具壽阿難陀 *ju shou a nan tuo* 1491.

tägin- *t'kyn-* varmak, ulaşmak; ئېرىشمەك، يەتمەك

t.- älim 樂聞 *le wen* 55; *barı t.- gäy m(ä)n* 1458; *barı t.- ip [tu]žit t(ä)ñri yeriñä* 當往睹史天 *dang wang du shi tian* 1472.

t'kyn- yardımcı fiil: bir eylemi yerine getirmek; ياردەمچى پېئىل

öglänü tınlanu t.- dilär 蘇息 *su xi* 809, *yağılı t.- dilär* 1558; *körü t.- dim* 我見 *wo jian* 805; *turguru t.- gäli* 住 *zhu* 1320; *turguru t.- gäy* 住 *zhu* 1342; *yadturu t.- gäy* 流通 *lio tong* 1403; *t.- ip* 1297, 1343, 1401, 當 *dang* 1487, 1488, 已 *yi* 1550, 1553, 1555; *t.- miş* 770, 770; *t.- tim* 1265; *t.- ür* 1178, 1268, 1607; *t.- ürlär* 816, 817.

tägirmi *t'kyrmy* yuvarlak; 圓 *yuan*, 周 *zhou*; دۆگىلەك، يۇمىلاق

t. 圓 yuan 947, 周 *zhou* 1076, 1082.

tägirmilä- *t'kyrmyl'*- çevrelemek, etrafını sarmak; ئەتراپىنى قورشىماق، ئەتراپىنى ئايلانماق

t. - yü kavzatıp 631; *kopdın sınar kamagtın t. - yü y(a)ruk[unuz]* 普照 *pu zhao* 1227.

tägmäk *t'km'k* ulaşma, erişme, değme; تېگىش، يېتىپ بېرىش

t.+ läri bolzun 成 *cheng* 1272.

tägriklä- *t'krykl'*- sarmak; چۆرىدىمەك

törttin yınak t.- p 於四方 *yu si fang* 1408.

tägsil- *t'kyş-* değışmek; ئۆزگەرمەك، باشقا شەكىلگە كىرمەك

t.- ip ... bolgay 成 *cheng* 1389, 成 *cheng* 1390.

tägür- *t'kwr-* ulaştırmak, değıdirmek; 至 *zhi*; تەگكۆرمەك. يەتكۆرمەك

[m]tın kıdıgta t.- dñüz 令歸彼岸 *ling gui bi an* 1250; *ütlägäy m(ä)n t.- gäli* 勸至 *quan zhi* 1462.

tägzinç *t'ksynç* çevrinti, döngü, girdap; 輪迴 *lun hui*; ئەگىم، قاينام

t.+ i 1216; *nizvanilar t.+ tin* 輪迴 *lun hui* 548.

t'ksynç kitap tomarı, bölüm; 卷 *juan*; توپلەم، توم (كىتاپ)

onunç ülüş t. 卷第十 *juan di shi* 1564.

tägzinçlig *t'ksynç lyk* daireli, döngülü; ئەگىملىك

y(i)ti t. idok nom tilgänin 三轉法輪 *san zhuan fa lun* 1247.

tälim *t'lym* pek çok, çok fazla; 盛 *sheng*, 眾 *zhong*; نۇرغۇن، بەك كۆپ

t. ol 熾盛 *chi sheng* 1042; *üküş t.* 1278, 1280, 眾 *zhong* 1496, 1550.

tälmir- *t'lmr-* umutla bakmak, ısrarla bakmak; 視 *shi*; تەلمۈرمەك

törttin yınaktın t.- ä bakar 目視於四方 *mu shi yu si fang* 738; *t.- ärlär* 顧視 *gu shi* 809.

- tältök** *t'ltwk* kafası karışmış, delirmiş; 荒 *huang*, 迷 *mi*; دلدوش
muṅkul t. kal bolup 荒迷 *huang mi* 678.
- tälvä** *t'lv'* çılgın, deli; 荒 *huang*, 迷 *mi*; تهلوه
muṅkul bolup kal t. 荒迷 *huang mi* 619.
- täj** *t'nk* eşit, denk; تەك
ögrünçü köñülin t. köñülin 大喜大捨 *da xi da she* 1061.
- tängäşisiz** *t'nkk'* şysyz eşsiz, emsalsız; 無倫匹 *wu lun pi*, 無上 *wu shang*; تەڭداشسىز،
سېلىشتۇرغۇسىز
t. 無倫匹 *wu lun pi* 1081; *t. yeg tüş<kä> uṭlı<ka>* 無上道 *wu shang dao*
1271.
- täñlä-** *t'nkl'* kıyaslamak, ölçmek; 測量 *ce liang*, 測 *ce*; تەڭلەشتۈرمەك، ئۆلچەمەك
t.- gäli 測量 *ce liang* 978; *t.- gäli boltukmaz* 不能測 *bu neng ce* 1177.
- täñläñsiz** *t'nkl'nçsyz* ölçüsüz, sayısız; 無量 *wu liang*; سانسىز، تەڭلەشتۈرگىسىز،
ülgülänçsiz t. 無量 *wu liang* 1003, 無量 *wu liang* 1496, 1535.
- t(ä)ñri** *tnkry* tanrı, ilah; 佛 *fo*, 世尊 *shi zun*, 天 *tian*; تەڭرى
t. t.+ si burhan 57, 世尊 *shi zun* 550, 854, 世尊 *shi zun* 893, 佛 *fo* 902, 911,
世尊 *shi zun* 919, 世尊 *shi zun* 923, 世尊 *shi zun* 992, 1014, 佛 *fo* 1091,
1102-03, 世尊 *shi zun* 1105-06, 世尊 *shi zun* 1185-86, 1205, 1207, 世尊 *shi zun*
1209, 世尊 *shi zun* 1274, 世尊 *shi zun* 1300, 佛 *fo* 1397, 1412, 1429,
1447, 世尊 *shi zun* 1506, 1542, 1553-54; *t. t(ä)ñrisi burhanıg* 908, 1295; *t.*
t.+ si burhanka 向佛 *xianf fo* 1026, 向佛 *xianf fo* 1492; *t. t(ä)ñrisi*
[burhannıg] 1322, 佛 *fo* 1549; *tolun ay t.+ kä* 滿月 *man* 1217; *t.+ lär* 天 *tian*
1325, 1371, 天王 *tian wang* 1396; *t.+ lärkä* 天 *tian* 1461; *t.+ li yalañıklı* 人
天 *ren tian* 977, 人天 *ren tian* 1303, 人天 *ren tian* 1475; *kişili t.+ li* 人天 *ren*
tian 1508; *t.+ m* 55, 佛 *fo* 925, 如來 *ru lai* 968, 佛 *fo* 983, 如來 *ru lai* 1072,
如來 *ru lai* 1108, 1110, 1113, 1115, 世尊 *shi zun* 1117, 佛 *fo* 1160, 佛 *fo*
1164, 世尊 *shi zun* 1170, 1214, 佛 *fo* 1237, 1257, 如來 *ru lai* 1263, 佛 *fo*
1339, 1343, 世尊 *shi zun* 1473, 1483, 佛 *fo* 1495; *t.+ mä* 如來 *ru lai* 1178,
aṭı kötrülmiş t.+ m 世尊 *shi zun* 1346, 世尊 *shi zun* 1438, 佛 *fo* 1480; *aṭı*
kötrülmiş ayagka tägimlig t.+ m 世尊 *shi zun* 1328; *t. hanı* 天帝 *tian di* 1410;
bodi sögüt t.+ si 菩提樹神 *pu ti shu shen* 1102; *bodi sögüt t.+ siniñ* 1186;
bödi sögüt t.+ siñä 樹神 *shu shen* 1188; *äzrua t.* 梵天王 *fan tian wang* 1445;
hormuzta t. 釋 *she* 1411; *kün t.* 日 *ri* 1037, 日 *ri* 1045, 日 *ri* 1074, 日 *ri* 1226;
kün t.+ g 日 *ri*; *kün t.+ tä* 日 *ri* 1126; *sarasvaṭi t. kızı* 大辯才天女 *da bian*
cai tian nü 1204, 大辯才天女 *da bian cai tian nü* 1207; *sarasvaṭi t. kızıña* 大
辯才天 *da bian cai tian* 1275; *t. kızı* 女天 *nü tian* 1190, 1276; *t. urısı* 天子
tian zi 1427; *tužit t.* 睹史多 *du shi duo* 1426, 睹史 *du shi* 1436, 天 *tian*

1439, 睹史 *du shi* 1473; *üstün t. altın yalañuk* 人天 *ren tian* 896, 1293, 1514, 1547; *üstün t. + niñ altın yalañukniñ* 天人 *tian ren* 541-542.

t(ä)ñrilig *tnkry lyk* tanrı; 天 *tian*; تهڭرىلىك

kişili t. 人天 *ren tian* 1163.

täñsiz *t'nksyz* eşitsiz, çok fazla; 無量 *wu liang*; تهڭداهشسىز، نۇرغۇن

t. ülgüsüz sansız asanke 無量 *wu liang* 1330.

täprä- *t'pr'*- sallanmak, titremek; 震動 *zhen dong*; تهۋرىمەك

t.- di irdaldı 震動 *zhen dong* 588.

täpräñsiz *t'pr'nçsyz* sarsılmaz, teprenmez; 堅固 *jian gu*; تهۋرىنمەس، تهۋرىنمەس

t. b(ä)k y(a)rp 堅固 *jian gu* 1262.

täprät- *t'pr't-* sallandırmak, titretmek; 傾動 *qing dong*; تهۋرىتمەك

t.- gäli udaçı 傾動者 *qing dong zhe* 1394.

täriñ *t'ryn*k derin; 深 *shen*; چوڭقۇر

t. 深 *shen* 603, 794, 886, 945, 深 *shen* 970, 975, 1602; *täriñdä täriñ s.* 深妙 *shen miao* 1498-99; *t. + tä t.* 1284-85, 深 *shen* 1137-38, 深 *shen* 1498; *tüpsiz t.* 深 *shen* 781; *tütrüm t.* 甚深 *shen shen* 1312, 甚深 *shen shen* 1335.

t(ä)rk *trk* hızlıca, çabuk, tez; 速 *su*; تېزدىن

t. 52, 564, 速 *su* 831, 速 *su* 988, 速 *su* 1183, 速 *su* 1196.

t(ä)rkin *trkyn* hemen, derhâl; bk. 速 *su*, 驟 *zhou* (Gulcalı 2013, Dizin: *t(ä)rkin*);

چاپسان، دەرھال، تېزدىن

t. tavrak 688, *t. tavratk(t)ya* 727; *t. tavrati* 便 *bian* 833.

t(ä)rkkäyä *trk k'y'* çabucak, hemen, hızlıca; دەرھال، تېز سۈرئەتتە، تېزدىن

t. üdün 1272

tätrü *t'trw* ters; تهتور

t. oñaru savrıldı 逆流 *ni liu* 590.

te- *ty-* demek, söylemek; 言 *yan*, 曰 *yue*, 說 *shuo*, 白 *bai*; دېمەك، ئېيتماق

t. 568, 573, 582, 666, 671, 683, 694, 曰 *yue* 716, 721, 曰 *yue* 753, 860, 881, 990, 曰 *yue* 1029, 1090, 1321, 1343, 1394, 1476, 說 *shuo* 1482, 1535.; *t.- p t.- di* 1273, 1425, 1442, 1459, 說 *shuo* 1463, 1476, 1490, 1505, 1272-73, 1425, 1442, 1459, 說 *shuo* 1463, 1490, 1505; *t.- p t.- dilär* 702, 1410, 1408-09; *t. - p y(a)rlıkadı* 54, 58, 549, 曰 *yue* 553, 告 *gao* 856, 892, 告 *gao* 997, 1010, 告 *gao* 1092, 1099, 告...曰 *gao... yue* 1189, 1201, 告...曰 *gao... yue* 1275-76, 1287, 1304, 言 *yan* 1512, 1539-40; *t.- p ötünti/di* 曰 *yue* 56, 1184; *inçä t. ötündi/ti* 白...言 *bai ... yan* 764, 曰 *yue* 1107, 說...曰 *shuo ... yue* 1414, 曰 *yue* 1211, 說...曰 *shuo ... yue* 1430, 說...曰 *shuo ... yue* 1448, 說...曰 *shuo ... yue* 1466, 說...曰 *shuo ... yue* 1479, 說...曰 *shuo ... yue* 1494; *inçä t. ötündilär* 曰 *yue* 924, 作如是語 *zuo ru shi yu* 1326, 曰 *yue* 1345, 說...曰 *shuo ... yue* 1398, *inçä t. ... sav sözlädi* 作是語 *zuo shi yu* 823.

- tegin** *tykyn* prens, şehzade; 王子 *wang zi*; شاهزاده
t. boltum han oğlu 為王子 *wei wang zi* 559; *t. 王子 wang zi* 623, 628, 640, 王子 *wang zi* 694, 王子 *wang zi* 701, 755, 857, 子 *zi* 863; *t.+ ig* 子 *zi* 670, 683, 王子 *wang zi* 718, 王子 *wang zi* 734, 736, 王子 *wang zi* 789, 王子 *wang zi* 805; *t.+ niŋ* 王子 *wang zi* 570, 695.
- tegit** *tykyt* prensler (*tegin*'nin çoğulu); bk. 王子 *wang zi* (Gulcalı 2013, Dizin: *tegit*); شاهزادىلەر
eçiläri t.+ lär 二兄 *er xiong* 571, 615; *iki t.+ lär* 二子 *er zi* 765.
- tegmä** *tykm'* adlı, isimli, denen; دېگەن، ئىسىملىق
nirvan t. edi nomug 涅槃甘露法 *nie pan gan lu fa* 1168; *bodi t. tuyunmak yolug* 菩提路 *pu ti lu* 1232; *bodi t. burhan kutınıŋ* 菩提 *pu ti* 1313, 菩提 *pu ti* 1335.
- temin** *tymyn* derhâl, hemen, hemen ardından; 乃 *nai*; كهيندىنلا، تېزدىن، دەرھال، تېزدىن
ötrü t. edildi 久乃得 *jiu nai de* 711; *ötrü t. 爾乃 er nai* 808.
- ter-** *tyr-* dermek, toplamak; 受 *shou*; تەرمەك، يىغماق
yıga t.- ä täginip 當攝受 *dang she shou* 1487.
- tergin** *tyrkyn* < *ter-*, yığın, birikim, toplam; 聚 *ju*; krş. 集 *ji* (Gulcalı 2013, Dizin: *tergin*); جۇغلانما، يىغنىدى، توپلانما
ädrämlär t.+ in 功德聚 *gong de ju* 1170.
- terin** *tyryn* topluluk, cemaat; 眾 *zhong*; جامائەت
t. kuvrag 895, 1293, 1306, 眾 *zhong* 1323, 眾 *zhong* 1548; *t. kuvragımız* 1400; *t. kuvragınıŋ* 1508.
- tetimlig** *tydym lyk* delikanlı; 勇猛 *yong meng*; جۈرئەتلىك، يۈرەكلىك
t. 勇猛 yong meng 568.
- tet-** *tyt-* -Ir ekiyle birlikte: *tetir* {-Dir } koşaç; 是 *shì* (BT XX, 179b; BT XXV2, 416a); جۈملىدە ئېگە بىلەن خەۋەرنى بىر بىرىگە باغلايدىغان قوشۇمچە ياكى ياردەمچى پېئىل.
t. 1143, 1236, 1239.
- tetrü** *tytrw* tam; dikkatli; 一心 *yi xin*; krş. 諦 *di* (BT XXV2, 426b); دىققەت بىلەن؛ ئىنىق
süzök köñülin t. 一心 yi xin 53, 1028.
- tetsi** *tytsy* < Çin. 弟子 *di zi*, mürit; 弟子 *di zi*; شاگىرت، تالىپ
arhant t.+ lär 1480; *şravak t.+ lär* 聲聞弟子 *sheng wen dizi* 1140; [*şravak*] *arhant t.+ läriŋiz* 聲聲聞 *sheng wen* 1162.
- tetsilig** *tytsy lyq* müritli; شاگىرتلىق
[tört törlü]g kuvrag 1527.
- tıdıl-** *tydyl-* engellenmek; توسۇلماق، دالدلانماق
közünür t. - ur öŋ 質礙 *zhi ai* 1389.

- tıdın-** *tydyn-* engellenmek, durmak; 禁止 *jin zhi*; ئالدىنى ئالماق، توختىتىلماق،
tdıngalı s.- gäli 禁止 *jin zhi* 650
- tılaqurmak** *tyl'nkwrn'q* etkili ve güzel konuşma, belagat; 辯才 *bian cai*; ئوتۇق
سۆزلەش، ئاتىقلىق
t. ädrämdä 辯才 *bian cai* 1277.
- tıltag** *tylt'q* sebep, neden; 因 *yin*, 緣 *yuan*; کرڧ. 故 *gu* (Gulcalı 2013, Dizin: *tiltag*);
سەۋەپ
avant *t.* 因 *yin* 1406; *t.+ ı ey(i)n* 隨緣 *sui yuan* 888, 隨緣 *sui yuan* 948;
ugrayu t.+ ı 正因 *zheng yin* 1519; *t.+ ıg* 因 *yin* 1406; *t.+ ımin* 緣 *yuan*
872; *t.+ in* 因緣 *yin yuan* 52, 因 *yin* 686; *ugrayu t. + in* 正因 *zheng yin* 1314,
正因 *zheng yin* 1336; *t.+ inta* 1516; *t.+ larta* 因 *yin* 875.
- tın-** *tyn-* nefes almak, dinlenmek; 息 *xi*; دەم ئالماق، تنىماق،
t.- maz 不息 *bu xi* 975.
- tınlan-** *tynl'n-* dirilmek, ayılmak; 蘇息 *su xi*; ھوشغا كەلمەك، تىرىلمەك،
öglänü t.- u ۋىندىلەر 蘇息 *su xi* 809.
- tınl(i)g** *tynlq* canlı; 有情 *you qing*, 眾生 *zhong sheng*, 生 *sheng*, 眾 *zhong*; جانلىق
t. oglanıña 有情 *you qing* 1006, 有情 *you qing* 1269; *t. uguşı* 眾生 *zhong*
sheng 1056; *t. oğlanın* 眾生 *zhong sheng* 965, 1094; *t. arkası* 眾生 *zhong*
sheng 1143; *t.+ ka* 於眾 *yu zhong* 972, 生 *sheng* 1130; *t.+ lar* 眾生 *zhong*
sheng 544, 有情 *you qing* 949, 者 *zhe* 1097, 有情 *you qing* 1197; *t.+ lar*
oğlanın 生 *sheng* 1248; *t.+ larıg* 888, 眾生 *zhong sheng* 953, 1467; *t.+*
larka 536, 眾生 *zhong sheng* 880, 人天 *ren tian* 890, 生 *sheng* 987; *t.+*
larnıñ 眾生 *zhong sheng* 1052; *t.+ lar* 眾 *zhong* 778.
- tınmaksız** *tynm'q* syz dinlenmeden; 不休息 *bu xiu xi*; تىنماستىن
t. 不休息 *bu xiu xi* 952, 963.
- tınsıra-** *tynsyr'-* cansız olmak, nefesi kesilmek; 悶絕 *men jue*; دەبى تۇتۇلماق،
ئېسىنى يوقاتماق
ögsiräp t.- p 悶絕 *men jue* 680.
- tınsız** *tynsyz* nefessiz, baygın; 悶絕 *men jue*; تىنىقسىز، ھوشسىز
ögsiz t. yaturalar 悶絕 *men jue* 806.
- tıñla-** *tynkl'-* dinlemek, işitmek, kulak vermek; 聽 *ting*; ئاڭلىماق، تىڭشماق
t.- galı 為聽 *wei ting* 1457; *t.- ılar* 聽 *ting* 54.
- tıgılg** *tykylyk* gürültülü, çınlayan; سادالىق، جارائلىق
tolp yertinçütä t. 938.
- tik-** *tyk-* batırmak, sokmak; تىقماق
t.- di sançdı 637.
- tikvi** *tykvy* yüksek, dik (burun için); 高 *gao*, قاڭشارلىق، تىك،
t. köni eñiglig 高修直 *gao xiu zhi* 1222.

- tilä-** *tyl'*- dilemek, istemek; 尋求 *xun qiu*, 尋求 *xun qiu*, 尋 *xun*; تلمهك
t.- dilär 尋求 *xun qiu* 601, 求 *qiu* 734; *t.- gäli* 求 *qiu* 718, 追尋 *zhui xun* 725;
t.- ñlär 尋求 *xun qiu* 688; *t.- yü* 求 *qiu* 670, 求 *qiu* 757.
- tiläklig** *tyl'k lyk* isteyen, dileyen; 求 *qiu*; تلهكلك
köni nom t. 求正法 *qiu zheng fa* 1111.
- tilät-** *tyl't-* aratmak, istetmek; 求覓 *qiu mi*; ئزدهتمهك
isdätzün t.- zün 求覓 *qiu mi* 667.
- tilgän** *tylk'n* tekerlek; 輪 *lun*; چاق، چهمبرهك
t. + in 輪 *lun* 920, 輪 *lun* 1247.
- til** *tyl* dil; تل
öñi t. + in bir ünin 異口同音 *yi kou tong yin* 923; *t. + inçä* 1577, 1585; *t. + intä*
1294; *t. + intin* 1576, 1584.
- tirig** *tyryk diri*, sağ; 存 *cun*; تترك
ölügi t. + i 存亡 *cun wang* 695.
- tişi** *tyşy dişi*; چىشى
t. barsıg 虎 *hu* 576; *t. bars* 虎 *hu* 579, 虎 *hu* 785, 虎 *hu* 865.
- tiş** *tyş diş*; 齒 *chi*; چىش
t. + inçiz 齒 *chi* 1080; *t. + läriñiz* 齒 *chi* 1224.
- tit-, tiṭ-** *tyt- ~ tyd-* terk etmek, vazgeçmek; 捨 *she*; تترك هتمهك، واز كهچمهك
t.- di 捨 *she* 583; *t.- ip idalap* 捨 *she* 1438; *t.- mişkä* 1603; *t.- miş ät'özümin*
捨身 *she shen* 876; *ät'özümin t.- miş* 捨身 *she shen* 882.
- titmäk** *tytm'k* terk etme, vazgeçme, bırakma; 捨 *she*; واز كهچمش، تترك ئبتىش
t. + in 捨 *she* 561.
- titrä-, titrä-** *tytr'- ~ tydr'-* titremek; تترمهك
t.- yü 749, 不自勝 *bu zi sheng* 815.
- tizig** *tysyk dizi*, sıra; 瓔珞 *ying luo*; کرش. 資糧 *zi liang* (Sho. 2008, 676: *yevig tizig*);
قور، رەت، تىزىق
yevigin t. + in 瓔珞 *ying luo* 845.
- tiz I** *tyz diz*; 膝 *xi*; تىز
oñ t. + in 右膝 *you xi* 1024;
- tiz II** *tyz* yüksek yer, tepe; تېيىز يەر، ئېگىزلىك
tagta t. + tä arigta 山林所 *shan lin suo* 575.
- toḍ-** *twt-* doymak; تويماق
t.- up kanıp 607.
- tokı-** *twqy-* vurmak, dövmek; 椎 *chui*; ئورماق، مؤشتلىماق
köküzlärin t.- dılar 椎胸臆 *chui xiong yi* 802; *köküzlärin t.- yor* 椎胸 *chui*
xiong 838.

- tokılıg** *twqy lyq* güzel, yakışıklı, hoş; 端嚴 *duan yan*; Krş. 端 *duan* (ODKD, 462: *tokılıg*); چىرايلىق، ياراشقان
artiñü <yarası> *t.* 相端嚴 *xiang duan yan* 1044; *körü kanınçsız t.* 1078;
kaş kavışığınta t. 眉間 *mei jian* 1084; *eñinmiş ärür siz t.* 嚴飾 *yan shi* 1385.
- tokuz otuzunç** *twqwz 'wtwz wnç* yirmi dokuzuncu (29.); 第二十九 *di er shi jiu*;
يىگىرمە توققۇزىنچى
t. 第二十九 *di er shi jiu* 1103-04,
- tolgaklıg** *twlq'q lyq* sancılı, kederli, ızdıraplı, zavallı; ئازاپلىق، تولغاقلق،
ämgänglig t. 535.
- tolp** *twlp* bütün, hep; 遍 *bian*; ھەممىسى، پۈتۈن
t. 遍 *bian* 635, 646, 674, 遍 *bian* 741, 938, 972, 1006; *t. kamağ* 一切 *yi qie*
1169.
- tolu** *twlw dolu*, hep, bütün; 滿 *man*, 圓滿 *yuan man*, 圓 *yuan*; لىق، تولۇق
t. 滿 *man* 948, 圓滿 *yuan man* 1073, 滿 *man* 1363; *t. tükäl* 圓滿 *yuan man*
1031, 圓滿 *yuan man* 1251-52, 圓 *yuan* 1285-86, 1545, 1589; *t. + n bütmiş*
所成 *suo cheng* 1066.
- tolun** *twlwn dolun* (ay); 滿 *man*; تولۇن (ئاي)
t. ay 滿月 *man yue* 935; *t. ayka* 滿月 *man yue* 1086; *t. ay t(ä)ñrikä* 滿月 *man*
yue 1217.
- ton** *twn giysi*, giyim, elbise; krş. 衣 *yi*, 衣服 *yi fu* (Gulcalı 2013, Dizin: *ton*); تون،
كىيىم
[birtin] *sınar oñ [äñnintä]ki t. + in açınıp* 偏袒右肩 *pian tan you jian* 1022.
- topul-** *twpwl-* (bir şeyi) delmek, eşelemek, delip geçmek; 涌 *yong*;
yagız yerig t.- up yokaru ünmiş 從地而涌出 *cong di er yong chu* 891.
- toşgur-** *twşqwr-* doldurmak, tamamlamak; 圓滿 *yuan man*; توشتۇرماق
yeviglärig t.- up 資糧圓滿 *zi liang yuan man* 1360.
- toyın** *twyyn* <Çin. 道人 *dao ren* “Budist kimse, rahip”; 苾芻 *bi chu*; راهب
t. 554, 苾芻 *bi chu* 1526; *t. + lar* 870, 882.
- toz** *twz toz*; 塵土 *chen tu*, 盆 *ben* ;
t. tuprak bolup 塵土盆 *chen tu ben* 620; *t. + ka tuprakka kömülüip* 蒙塵土
meng chen tu 742.
- tökül-** *twykwl-* dökülmek, akmak; 流 *liu*; ئاقماق (ياش)
yaşı aka t.- di 啼 *ti* 713; *yaşım t.- zün* 流淚 *liu lei* 1155.
- töni** *twyny* boyunca, süresince, içinde; بويىچە
altı yıl t. 六年 *liu nian* 1245.
- töpö** *twypw* kafanın üstü, bir şeyin üst kısmı; باشنىڭ ئۈستى، (بىرەر نەرسىنىڭ) يۇقىرى
قىسمى

t. + *lärintä tuța täginip* 1554; *yänä t. + n tüşärlär* 還伏 *huan fu* 814; *yinçürü t. + n [yü]kündilär* 禮 *li* 920; *yinçürü t. + n yükünüp* 1556.

twypw tepe; 頂 *ding*; تۆپىلىك، تۆپە

ediz tag t. + si 高山頂 *gao shan ding* 783.

törlüg *twyrlwk* türlü, çeşit; 種 *zhong*; تۈرلۈك

t. 種 *zhong* 932, 種 *zhong* 938, 1000, 1067, 1171, 1181, 1230, 1231, 1254, 1261, 1385, 1450, 1527.

törö *twyrw yasa*, öğreti, akide; merasim; krş. 法 *fa* (Gulcalı 2013, Dizin: *törö*);
قانۇن، تۈزۈم، قائىدە يۈسۈن؛ مۇراسىم

ärtimlig t. + kä 無常 *wu chang* 769; *yogun yolba t. + lärtin* 非威儀 *fei wei yi* 1243; *utlı sävinç t. + sin* 報恩 *bao en* 1416; *sävinç bilmäk t. + sinçä* 報恩 *bao en* 1421.

törölüg *twyrw yasalı*, öğretili, töreli; krş. 法體 *fa tı* (Gulcalı 2013, Dizin: *törölüg*);
قانۇنلۇق، قانۇن - تۈزۈملۈك،

ärtimlig t. 無常 *wu chang* 825.

tört *twyrt* dört; 四 *si*; تۆت

t. 四 *si* 1382, 四 *si* 1384, 四 *si* 1385, 四 *si* 1396, 1527.

törttin *twyrt tyn* tört, tört (taraf)tan; 四 *si*;

t. sıñar 四 *si* 604, 四向 *si xiang* 717, *t. yıñaktın* 四方 *si fang* 737, 四方 *si fang* 810; *t. yıñak* 四方 *si fang* 1407.

töz *twyz asıl*, esas, temel; öz, doğal yaratılış, mahiyet; 性 *xing*; ئەسلى، ماهىيەت، ئەسلىي

t. nomta 781; *t. + i barça* 性皆 *xing jie* 1142; *tört kertü nom t. + i* 四聖諦 *si wang di* 1384; *kök kalık t. + i* 虛空 *xu kong* 1388; *nom t. + in* 1138; *t. + inçä* 1472; *t. + intä* 1452; *kertü t. + kä* 真際 *zhen ji* 1183.

tözsüz *twyz swz boş*, anlamsız, niteliksiz; 虛 *xu*; ماهىيەتسىز، مەنسىز،

yoksuz kurug t. bolmaz 不虛設 *bu xu she* 1259.

tözün *twyz wn asıl*, aziz; 善 *shan*; krş. 賢首 *xian shou* (Gulcalı 2013, Dizin: *tözün*);
ئېسىل، ئەزىز

t. 54, 善 *shan* 1190, 1276; *t. + lär* 善 *shan* 998, 1513, 1536, 1537; *t. + lärig* 1424.

tug- *twq-* doğmak; 生 *sheng*; تۇغماق

t.- dı 生 *sheng* 577, 生 *sheng* 638; *yanı t.- mış* 初出 *chu shu* 1045; *t.- yuk ol* 生 *sheng* 647.

tugmak *twqm'q* doğma, doğum; 生 *sheng*; تۇغۇش

t. ölmäk 生死 *sheng si* 547, 生死 *sheng si* 562, 生死 *sheng si* 1269; *t. ölmäktin* 生死 *sheng si* 1182-83.

tugmaksız *twqm'q syz* doğumsuz, doğmayan; 無生 *wu sheng*; تۇغۇلمىغان، تۇغمىغان

t. nom [ka]pıgıŋa 無生法門 wu sheng fa men 1200.

tužit *twsyt < Toh. A tuşit < Skr. tuşita “tuşita cenneti, tutku/arzu alemindeki dördüncü devaloka (cennet)”;* 睹史多 *du shi duo*, 睹史 *du shi*; تۆزیت: تۆزیتا جەننەت، ئارزۇلار ئالمىدىكى تۆتىنجى جەننەت

t. t(ä)ŋri yerindäki 睹史多天 du shi duo tian 1426; t. t(ä)ŋri yerindä 睹史天 du shi tian 1436; t. t(ä)ŋri yerinä 睹史天 du shi tian 1473.

tuprak *twpr'q* toprak; 土 *tu*, 地 *di*; توپراق

t. tuprak bolup 塵土盆 chen tu ben 620; t.+ ka tuprakka kömülüp 蒙塵土 meng chen tu 742; t.+ ta 地 di 886.

tur- *twr-* bulunmak, durmak; kalkmak; devam etmek; zarf fiillerden sonra *-ur* ile birlikte yardımcı fiil olarak kullanılır; 住 *zhu*, 居 *ju*; 起 *qi*; (بىر يەردە)؛ ئورنىدىن تۇرماق؛ (بىر ئىش ياكى ھەركەت) داۋاملاشماق؛ دۇراتۇر (ياردەمچى پېئىل)

yagız yertä t.- daçı 地上 di shang 1377; ornangay m(ä)n t.- gay m(ä)n 住 zhu 1440; t.- gaylar 住 zhu 1434, 1435; tüü tüpi yokaru t. - gu täg 1309, 1332; t.- guluk ornanguluk 所住 suo zhu 1238; bodi köñültä t.- mışın 住菩提 zhu pu ti 1467; örü t.- tı ornuntın 從座起 cong zuo qi 707; ançak(t)ya t.- tukta 暫起 zan qi 813; kök kalıkta t.- ugma 居空界 ju kong jie 1086; t.- up 起 qi 800, 845; oronuntın örü t.- up 從座起 cong zuo qi 1020, 從座起 cong zuo qi 1208; t.- ur ärkän 634; y(a)rutu t.- ur 照 zhao 1039; yügmäk t.- ur 聚 ju 1043; t.-ur täg 1075; t.- yuk 住 zhu 1139.

turgur- *twrqwr-* yaratmak, (bir duygu) beslemek; yerleştirmek, durdurmak; 起 *qi*; 生 *sheng*; 住 *zhu*; پەيدا قىلماق، تۇرغۇزماق،

y(a)rlıkançuçı köñül t.- dı 起悲心 qi bei xin 775; t.- ma 勿生 wu sheng 859; küsüş t.- mışların 發心 fa xin 1510; yertinçüdü t.- u 住世間 zhu shi jian 1320, 住 zhu 1342; t.- ur 發起 fa qi 1148; y(a)rlıkançuçı köñül t.- zun 起悲心 qi bei xin 1158.

turkaru *twrq'rw* sürekli, devamlı; 恒 *heng*, 常 *chang*; ھەردائىم، داۋاملىق،

uzun t. 恒 heng 967; t. 常 chang 1235, 1352, 1359, 1365, 1370, 1376, 1382, 1388.

turkuru *twrqwrw* boyunca, boylamasına; 縱 *zong*; ئۇزۇنسىغا

arkuru t. 縱橫 zong heng 611

turmak *twrm'k* durma; 止 *zhi*; تۇرۇش

yorımakta t.+ ta yañılmaksız 進止無謬 jin zhi wu miu 1244.

tusu *tws* fayda, yarar, çıkar; 利益 *li yi*, 利 *li*, 益 *yi*; پايدا، ياخشىلىق

asıg t. kılur 利益 li yi 952; asıg t. kılđacı 利益 li yi 1007; asıg t. kılđalı 利益 li yi 1129, 利 li 1287, 益 yi 1417; asıg t. kılđacı 利 li 1193.

tuş *twş* vakit, zaman, fırsat, uygun an; Krş. 時機 *shi ji* (Sho. 1984, 139a: *tuş*); ۋاقىت،

چاغ

t. + *larta* 558; *bir t.* + *ta* 573; *bo t.* + *ta* 890.

tuş- *twş-* karışlaşmak, rastlamak; 值遇 *zhi yu*, 逢 *feng*, 見 *jian*; krş. 遭 *zao* (Gulcalı 2013, Dizin: *tuş-*); ئۇچراتماق، ئۇچرىماق

ürüg uzağı t.- ayın 常得值遇 *chang de zhi yu* 1149; *yolta t.- dı* 路逢 *lu feng* 836; *alp t.+gulukuñuz* 難見 *nan jian* 1120.

tut- *twt-* tutmak; (dinî) emri yerine getirmek; 持 *chi*, 擁 *yong*; تۇتماق

t.- a ögrätinzünlär 1098; *küyü küzätü t.- ayın* 護持 *hu chi* 1423; *t.- daçı* 1115, 持...者 *chi ... zhe* 1405, 持...者 *chi ... zhe* 1424, 持者 *chi zhe* 1433, 持 *chi* 1486; *küyü küzätü t.- gay* 護持 *hu chi* 1351, 護持 *hu chi* 1358, 護持 *hu chi* 1364, 護持 *hu chi* 1369, 護持 *hu chi* 1375, 護持 *hu chi* 1381, 護持 *hu chi* 1387, 擁護 *yong hu* 1409, 擁護 *yong hu* 1458, 護持 *hu chi* 1484; *başın t.- gay [m(ä)n]* 1459; *küyü küzätü t.- guka* 擁護 *yong hu* 1509, 1515; *küyü küzätü t.- mışığ* 護持 *hu chi* 1393; *ayayu ağırlayu t.- mışka* 奉持 *feng chi* 1380; *küyü küzätü t.- up* 守護 *shou hu* 1317, 護持 *hu chi* 1338.

t.+ lărintä tuşa täginip 1554-55;

tuşuñ *twdwnk* < Çin. 都統 (> 都通) *du tong*; kişi adı unsuru. bk. *şınko şäli tuşuñ*. تۇنۇق: ئۇنۇان نامى

beş balıklıg şınko şäli t. 1582-83.

tutuz-, tuşuz- *twdws-* ~ *twtws-* emretmek, buyurmakı; emanet etmek, teslim etmek; 命 *ming*; 付囑 *fu zhu*; بۇيرۇماق؛ تاپلىماق

t.- ti 命 *ming* 687; *t.- mak* 付囑 *fu zhu* 1291.

tuy- *twy-* duymak, sezmek, hissetmek; 覺 *jue*; تۇيماق

t.- maz bilmäz boltılar 不覺知 *bu zhi jue* 619; *köni tüz t.- uglıka* 正等覺 *zheng deng jue* 1214.

tuymak *twym'q* duyma, anlama, aydınlanma (Skr. *bodhi*); 菩提 *pu ti*; تۇيۇش، سېزىش
köni t. oronka 妙菩提處 *miao pu ti chu* 563; *üzäliksiz üstünki yeg köni tüz*
tuymak burhan kutı 阿耨多羅三藐三菩提心 *a nou duo luo san imiao san*
puti xin 899; *köni tüz t. oronka* 菩提處 *pu ti chu* 1462; *köni tüzüni t.+ ig*
1597.

tuyun- *twywn-* anlamak, duymak, sezmek, kavramak; 覺 *jue*; تۇيۇنماق، تۇيۇنماق

t.- madı bilinmädi 不覺知 *bu zhi jue* 677.

tuyunmak *twywnm'q* anlama, duyma, kavrama; 菩提 *pu ti*; تۇيۇش، ھېس قىلىش، بىلىپ يېتىش

t. bölöklüg nom 菩提分法 *pu ti fen fa* 1065; *bodi tegmä t.* 菩提 *pu ti* 1232;
bodi t. 菩提 *pu ti* 1434.

tükä- *twyk'-* sona ermek, bitmek, tükenmek; تۈگىمەك

biñiyü okıyu t.- di 1565.

tükäl *twyk'l* tamamen, büsbütün, tam, eksiksiz, mükemmel; 一切 *yi qie*, 圓滿 *yuan*
man; تۈگەل

- t.* 一切 *yi qie* 542, 550, 854, 893, 901, 911, 919, 991, 具 *ju* 1076, 1185, 1273, 1295, 1300, 1321, 1506, 1541, 1553; *tolu t.* 圓滿 *yuan man* 1031, 圓滿 *yuan man* 1251-52, 圓 *yuan* 1285-86, 1545, 1589.
- tükällig** *twyk' l lyk* tamam, *tolu*, eksiksiz; 具 *ju*, 具足 *ju zu*, 滿 *man*; پۈتۈنلەي، تولۇق
t. 具 *ju* 531, 具足 *ju zu* 943, 具足 *ju zu* 1055, 具足 *ju zu* 1063, 具…滿 *ju...man* 1256, 具 *ju* 1261; *t. + i* 群 *qun* 939.
- tükät-, tükät-** *twyk't- ~ twyk'd-* (bir işi) tamamlamak, sona erdirmek, tüketmek; 已 *yi*; توگەتمەك
t.- düklärintä 1297; *körü t.- ip* 見已 *jian yi* 616; *ötünü t.- ip* 白…已 *bai ... yi* 674; *yükünü t.- ip* 禮…已 *li ... yi* 921; *t.- miş* 827.
- tül** *twyl rüya, düş*; 夢 *meng*; چۈش
t. 654; *t. + ümtä* 夢 *meng* 658.
- tümän** *twym'n on bin*; 萬 *wan*; تۈمەن
yüz miñ t. 百千萬 *bai qian wan* 914; *miñ t.* 千萬 *qian wan* 979, 千萬 *qian wan* 1071.
- tüp** *twyp dip, esas*; krş. 下 *xia* (AYS, VI, 351b); 究竟 *jiu jing* (BT XXI, 283 *tüp*); تۈپ، ئاساس
tüü t. yokaru turgu täg 1308-09, 1331-32; *kamiş t. + läri* 614.
- tüpsüz** *twypswz dipsiz, teöelsiz*; 無邊 *wu bian*;
t. täriñ 深 *shen* 781; *ulsuz t.* 946, 無邊 *wu bian* 1054.
- türk** *twyrk türk* (kavim adı); تۈرك
t. uygur tilinçä 1584
- türklüg** *twyrklwk güçlü, kuvvetli*; كۈچلۈك، قۇۋۋەتلىك
ärklig t. 557
- tüş** *twyş netice, semere, karşılık*; 報 *bao*; مېۋە؛ نەتىجە
t. utlig 報 *bao* 1439; *ämgäk[lär]niñ t. + intä* 1311; *burhan kutlig yeg t. + tä* 780; *tängäşisiz yeg t. + <kä> uñli <ka>* 無上道 *wu shang dao* 1271.
- tüşä-** *twyş'- rüya görmek*; 夢 *meng*; چۈش كۆرمەك
umılıp barıp t.- dim 我先夢 *wo xian meng* 653.
- tüş-** *twyş- düşmek*; 伏 *fu*; krş. 墜 *zhui*, 墮落 *duo luo* (Gulcalı 2013, Dizin: *tüş-*); چۈشمەك
töpön t.- ärlär 伏 *fu* 814; *t.- üp kamılıp* 悶絕 *men jue* 680.
- tütrüm** *twytrwm derin*; 深 *shen*; چوڭقۇر
t. täriñ 甚深 *shen shen* 1312, 甚深 *shen shen* 1335.
- tüü** *tww tüy*; تۈك
tüü t. yokaru turgu täg 1308-09, 1331-32.
- tüz** *twyz düz, eşit*; 等 *deng*; تۈز، تەڭ، تەكشى

köni t. 899, 正等 zheng deng 1214, 1462; uzatı t. 恒 heng 1115; t.+ i barça 1386.

tüzdäm twysd'm düpdüz; تۈيتۈز

t. yigi sädräksiz 齊密 ji mi 1079-80; t. yigi 1224.

tüzgäriñsiz twyz g'rynçsyz eşsiz, emsalsız; 無與等 wu yu deng; تهگداهشسز

t. 無與等 wu yu deng 934.

tüzü twyz w bütün, tamamıyla, eşit ve tam olarak; 遍 bian; ههممسی، پۈتۈنلەي

t. 遍 bian 651; t.+ tä 遍 bian 600, 811; köni t.+ ni 1596.

u- 'w- yapabilmek, -A bilmek, muktedir olmak; 能 neng; ئىمكانىيەتنى قادىر بولماق،

بىلدۈرىدىغان پېئىل

u.- daçı 1255, 者 zhe 1394; kılğalı u.- daçı 能作 neng zuo 1406; u.- gay 662, 1287, 能 neng 1321, (t(ä)ñrim) u.- yur siz körkitgäli 示現能 shi xian neng 1077.

uç- 'wç- uçmak; ئۇچماق

u.- ar ärkän 660.

uçluğ 'wçlwq uçlu, yönlü, taraflı; نىيەت، يەكدىللىق

bir u. köñülin 一心 yi xin 834; bir u. 887; bir u. [s]jüzök köñülin 一心 yi xin 921-922; [s]jüzök köñülin bir u. 一心 yi xin 1402.

uçsuz 'wçswz sınırsız, uçsuz; 無邊 wu bian; چەكسىز، چىگرىسى يوق

u. kıldıgsız 無邊 wu bian 1117, 1534.

uğumbar 'wtwmp'r < Skr. udumbara “udumbara ağacı: bir çeşit incir ağacı”; 優曇

you tan; ئۇدۇمبار (دەرەخ ئىسمى)

u. çäçäk 優曇 you tan 1119.

udun- 'wdwn- tapınmak, hürmet etmek; 奉 feng, 奉事 feng shi, 供養 gong yang;

چوقۇنماق، تېۋىنماق

ayasar <agırlasar> tapınsar [u.- sar] 供養恭敬 gong yang gong jing 1529-30; tapınu u.- u [yer]mäyin 奉事不知厭 feng shi bu zhi yan 1156.

ugra- 'wqr'- yönelmek, -mAk üzere olmak, niyetlenmek; 將 jiang, 欲 yu; بولۇش ...

ئالدىدا تۇرماق، ... بولۇشقا ئاز قالماق

u.- mış m(ä)n ölümkä unakaya kächmädin 趣死將不久 qu si jiang bu jiu 664; änüklärin yegäli u.- mışın 將欲食其子 jiang yu shi qi zi 773; öziñä u.- p kälmişin 來 lai 739; üzä u.- yu 776, 1392.

ugrayu 'wqr'yw tam (olarak), kesinlikle, doğrudan/dosdoğru, özellikle; 正 zheng;

نەق، دەل (ئۆزى)، تۈپتۈغرا

u. tıltagın 正因 zheng yin 1313, 正因 zheng yin 1336, 1453; u. tıltagı 正因 zheng yin 1519.

uguş 'wqwş soy, nesil, kuşak, akrabalık; 界 jie; ئەۋلات، نەسىل

arıg adkak u. 淨境界 *jing jing jie* 1171; *tınl(i)g u. + ı* 眾生 *zheong sheng* 1056.

ukdur- 'wqdw- bildirmek; 知 *zhi*; ئۇقتۇرماق

elig bāgkă u. - u 王知 *wang zhi* 641.

ukıt- 'wqyt- anlatmak; 陳 *chen*, 說 *shuo*, 解說 *jie shuo*; چۈشەندۈرمەك

keñürü u. - daçı 廣陳 *guang chen* 1280; *u. - u nomlayu* 宣 *xuan* 552; *u. - u biltürü* 871; *keñürü u. - u bergäy* 廣...說 *guang... shuo* 1476; *u. - u biltütü <nomlayu>* 解說 *jie shuo* 1531.

uk- 'wq- bilmek; 知 *zhi*; ئۇقماق

bilmäz u. - maztınl(i)glar 未知者 *wei zhi zhe* 1097; *u. - mış bolzun* 當知 *dang zhi* 645; *bilmiş u. - mış k(ä)rgäk* 1535.

ula- 'wl'- uzatmak, devam ettirmek; Krş. 繼 *ji* (ODA 2010, 263b); ئۇلماق

isig özümin u. - ŋ 濟我命 *ji wo ming* 656.

ulatu 'wl'ty ve, ayrıca; 等 *deng*, 及 *ji*, 乃至 *nai zhi*; شۇنداقلا, قاتارلىق, ۋە, يەنە,

u. 等 deng 531, 533, *等 deng* 940, *及 ji* 1161, 1292, *及 ji* 1303, 1374, *及 ji* 1400, 1449, *及 ji* 1451, 1548; *antada u. 乃至 nai zhi* 1372; [*'ä*]ŋ *mintin ulatu 乃至 nai zhi* 1469; [*u.*] *yänä 乃至 nai zhi* 1517; *montada u.* 1541.

uluş- 'wlyş- birlikte ulumak, ağlaşmak, (birlikte) haykırmak; 號哭 *hao ku*, 吽 *tao* ; ھۆڭرەپ يىغلاشماق, ھۆۋلاشماق

ulug ünin u. - dılar 號吽哭 *hao tao ku* 627.

ulsuz 'wlswz temelsiz, dipsiz; 無邊 *wu bian*; ئۇلسىز, چەكسىز

u. tüpsüz 945, *無邊 wu bian* 1054.

ulug 'wlwq büyük, ulu, yüce; 大 *da*, 弘 *hong*, 太 *tai*; چوڭ, ئۇلۇغ

u. 大 da 560, *大 da* 565, *大 da* 587, *大 da* 617, 627, *大 da* 682, *大 da* 759, 775, *大 da* 800, *大 da* 822, 弘 *hong* 877, 895, 1007, *大 da* 1035, *大 da* 1062, *大 da* 1062, 1067, 1076, *大 da* 1180, *大 da* 1260, 1299, 1306, *大 da* 1355, 1445, 1450, 1503, *大 da* 1508, 1524, *大 da* 1548, *大 da* 1552, 1568, 1600; *u. + ı* 765, 太 *tai* 863; *uluş u. + ı* 世尊 *shi zun* 991, 1273.

uluş 'wlwş ülke, memleket; 國 *guo*, 土 *tu*; دۆلەت, مەملىكەت

el u. 國 guo 566; *u. ulugı* 世尊 *shi zun* 991, 1273; *u. + larıg* 土 *tu* 1051, 土 *tu* 1072, 1078; *u. + larıntın* 土 *tu* 916; *el u. + nuŋ* 國 *guo* 567; *çambudivip u. + ta* 918, 1318; *çambudivip atl(i)g u. + ta* 1441.

uma- 'wm'- (< *u-ma-*) yapamamak, kadir olamamak, -A bilmemek; 不能 *bu neng*, 不堪; قىلالماسلىق

u. - dı 不能 *bu neng* 637, 不堪 *bu kan* 643, 不 *bu* 686, 不能 *bu neng* 786; *u. - dın* 676, 772, 822; *u. - gay* 不能 *bu neng* 544; *särü u. - tın* 587; [*tänlä*]gäli *u. - zlar* 978; *bilü u. - zlar* 不能得知 *bu neng de zhi* 981.

umıl- 'wmyl- umuda/düşünceye kapılmak, arzulamak, umulmak; ئۇمىلماق

- u.*- *ip barıp tüşädim* 我先夢 *wo xian meng* 653.
- uminç** 'wmynç *umut, arzu, umma*; 求 *qiu*; ئۈمىت، تىلەك
körgäli bolmak u. + in 求…故 *qiu ... gu*737.
- umug** 'wmwq *umut, sığınak*; 救濟 *jiu ji*; باش پاناھ، ئۈمىد
u. inag bolup 隨緣救濟 *sui yuan jiu ji* 536.
- una** 'wn' *işte, şimdi*; کرىش. 且 *qie* (Gulcalı 2013, Dizin: *una*); مانا ئىمدى، مانا
u. amtı bi[l]iñ 881.
- unakaya, unak(i)ya** 'wn'q'y ~ 'wn'qy' *hemencecik, hemen hemen*; 不久 *bu jiu*;
ھېلى، كۆپ ئۆتمەيلا
u. kächmädin 不久 *bu jiu* 664, 不久 *bu jiu* 757.
- una-** 'wn'- *razı gelmek, uymak, katılmak*; 隨 *sui*, 隨心 *sui xin*; ئۈنىماق
nä ymä kılıpu.- *maz* 不隨心 *bu sui xin* 649.
- upasanç** 'wp's'nç < Soğd. 'wp's'nch ~ 'wβ's'nch < Skr. *upāsak* meslekten olmayan/rahibe olmayan kadın; 鄔波斯迦 *wu bo si jia*; ئۇپاسانچ: راهبە، ئايال
راهب
upase u. 鄔波索迦 鄔波斯迦 *wu bo suo jia wu bo si jia* 1526.
- upase** 'wp'sy < Soğd. 'wp'sy (*upāsē*) < Skr. *upāsaka* meslekten olmayan/rahip olmayan buddhist kimse; 鄔波索迦 *wu bo suo jia*; ئۇپاسې: راهب
u. upasanç 鄔波索迦 鄔波斯迦 *wu bo suo jia wu bo si jia* 1526.
u. + sı
- ur-** 'wr- *koymak*; قويماق
şarırñ bāklādi kamtsita u.- *up* 舍利置函 *she li zhi han* 851; *oñ* [tizin yerkä]
u.- *up* 右膝著地 *you xi zhao di* 1024.
- uri** 'wry *oğul*; ئوغۇل بالا; 子 *zi*;
t(ä)ñri u. + sı 子 *zi* 1427.
- ursuk-** 'wrswq- *vurulmak*; کرىش. 射 *she*, 被箭 *bei jian* (Gulcalı 2013, Dizin: *ursuk-*);
(ئوق بىلەن) ئېتىلماق
busuşlug okın u.- *up bertinip* 憂箭…傷 *you jian ... shang* 639.
- urun** 'wrwn < Skr. *ūrṇā* *yün yumağı, püskül*; 毫 *hao*; قاشقا (پېشانىدىكى ئاق تۈكلەر)
u. lakşanın 毫相 *hao xiang* 1083.
- uthl** 'wtly *karşılık, netice*; 報 *bao*; نەتىجە
u. sävinç törösın 報恩 *bao en* 1416; *tängäşısız yeg tüş*<kä> *u. + <ka>* 無上
道 *wu shang dao* 1271; *tüş u. + g* 報 *bao* 1439.
- ut-** 'wt- *yenmek, galip gelmek, boyun eğdirmek*; 降伏 *xiang fu*; ئۇتماق، يەگمەك
u.- *yuk siz* 降伏 *xiang fu* 1386.
- uvşak** 'wvş'q *ufak*, → *uvşak tavşak* “ufak tefek”; ئۇششاق
u. tavşak 719.
- uygur** 'wyqwr *uygur*; ئۇيغۇر

türk u. tilinçä 1585.

uz 'wz ustaca; güzel; ئۇز

u. *ağırtlıg* 分明間 *fen ming jian* 1048; u. *körklä* 1081; u. *burunuñuz* 鼻 *bi* 1222.

užat- 'ws't- uzağa göndermek, ortadan kaldırmak; 破滅 *po mie*; كهتكوزمهك، ئۇزاتماق، يوقاتماق

[*kamag yavlak*] *söziläriğ u.- daçı* 破滅諸邪論 *po mie zhu xie lun* 1367.

uzatı, užatı 'ws'ty ~ 'ws'dy daima, sürekli, her zaman; 常 *chang*, 恒 *heng*; ھر دائم، داؤاملىق

u. 常 *chang* 956, 常 *chang* 1068, 恒 *heng* 1115, 1155, 常 *chang* 1159, 常 *chang* 1163, 常 *chang* 1241, 常 *chang* 1422, 常 *chang* 1489; *ürüg u.* 常 *chang* 559, 恒 *heng* 951, 常 *chang* 963, 常 *chang* 1145 常 *chang* 1146, 常 *chang* 1148, 常 *chang* 1149, 常 *chang* 1151, 常 *chang* 1152, 1154, 常 *chang* 1179, 常 *chang* 1407.

uzun, užun 'wz wn ~ 'wswn uzun, uzun zaman; 久 *jiu*, 恒 *heng*; ئۇزۇن، ئۇزۇن ۋاقت، 久 *jiu* 1342; u. *turkaru* 恒 *heng* 967; u. *üđün* 久 *jiu* 1319, 久 *jiu* 1379.

üç 'wyç üç; 三 *san*; ئۈچ

ü. 三 *san* 658, 三 *san* 1181, 三 *san* 1230, 三 *san* 1231, 三 *san* 1254, 1450.

üçäğü 'wyç'kw üçü, üçü birlikte; 三 *san*; ئۈچەيلەن، ئۈچى

ü. 三人 *san ren* 573.

üçün 'wyçwn için, -DAn dolayı, nedeniyle, sebebiyle; 為 *wei*, 故 *gu*; ئۈچۈن

ü. 為 *wei* 544, 代 *dai* 546, 665, 785, 1155, 由...故 *you ... gu* 1350, 由...故 *you ... gu* 1363, 故 *gu* 1368, 故 *gu* 1416, 故 *gu* 1453, 故 *gu* 1536.

üçünç 'wyçwnç üçüncü; 第三 *di san*; ئۈچىنچى

ü. 第三 *di san* 802.

üçünçi 'wyçwnçy üçüncü; 第三 *di san*; ئۈچىنچى

ü. 第三 *di san* 768.

üç 'wyt zaman, vakit, çağ, devir; 時 *shi*; چاغ، ۋاقت، زامان

ü. *kolu* 時 *shi* 885; ü. + *dä koluta* 時 *shi* 539; *kenki ü.* + *dä* 778, 未來 *wei lai* 954; ü. + *dä* 時 *shi* 876, 時 *shi* 913, 1580; *bo ü.* + *däki* 646, *öñrä ü.* + *däki* 往時 *wang shi* 856, 862; *kalp ü.* + *lärkä* 劫 *jie* 1522; *öñräki ü.* + *lärtä kolularta* 昔時 *xi shi* 530, ü. + *lärtä* 時 *shi* 557, 昔 *xi* 887; *ärtmiş ü.* + *lärtä* 往昔 *wang xi* 871; *ken käligmä ü.* + *lärtä* 來世 *lai shi* 880; *kalp ü.* + *lärtin bärü* 劫 *jie* 1308, 劫 *jie* 1331; *bir ü.* + *tä* 一時 *yi shi* 588; *ol ü.* + *täki* 865.

üdrül-, üğrül- 'wydrwl- ~ 'wytrwl- ayrılmak; seçilmek; 離 *li*; ئايرىلماق؛ تاللانماق

öñi ü.- miş 離 *li* 935; öñi ü.- üp 離 *li* 1244.

üdüñ 'wydwn zaman, vakit; 時 *shi*; ۋاقت

ol ü. 爾時 *er shi* 705, 爾時 *er shi* 910, 爾時 *er shi* 1105, 爾時 *er shi* 1207, 爾時 *er shi* 1396, 爾時 *er shi* 1410, 爾時 *er shi* 1426, 爾時 *er shi* 1443, 爾時 *er shi* 1464, 爾時 *er shi* 1477, 1491; *t(ä)rk ü.* 速 *su* 988, 速 *su* 1183, 速 *su* 1196; *ol tükäl ü.* 854; *uzun ü.* 久 *jiu* 1320, 久 *jiu* 1379; *<t(ä)rk>käyä ü.* 1272.

üdür- 'wytwr- ayırmak, ayırt etmek; 分別 *fen bie*; ئایرماق
adırmaz ü.- mäs 無分別 *wu fen bie* 1116.

ügüz 'wykwz nehir; 海 *hai*, 江 *jiang*; دەریا، ئېقىن
taloy ü. 海 *hai* 780, 大海 *da hai* 945; *gañ ü.+ däki* 於恒 *yu heng* 1522; *ü.+ lär köllär* 江海 *jiang hai* 589; *taloy ü.+ üñüz* 海 *hai* 969, 海 *hai* 976.

üküş 'wykwş çok, pek; 多 *duo*; كۆپ، نۇرغۇن
ü. 多 *duo* 545, 722; *ülgü[süz sansız] ü.* 無量 *wu liang* 885; *ülgüsüz ü.* 無量 *wu liang* 914, 無量 *wu liang* 1052; *ü. tälim* 1278, 1279, 1496, 1550.

ülgülänçsiz 'wylkw' nçsyz ölçülemez, ölçüsüz, sınırsız; 無量 *wu liang*; ھېسابى يوق، ھېساپسىز
ü. täñlänçsiz 無量 *wu liang* 1003, 無量 *wu liang* 1496, 1534.

ülgüsüz 'wylkwswz ölçüsüz, sayısız, sınırsız; 無量 *wu liang*; ھەددى-ھېساپسىز
ü. 無量 *wu liang* 1449; *ü. sansız* 無量 *wu liang* 884-885, 無量 *wu liang* 929, 無量 *wu liang* 1123, 無量 *wu liang* 1302; *ü. üküş* 無量 *wu liang* 914, 無量 *wu liang* 1052; *ü. sansız asanke* 無量無數 *wu liang wu shu* 1307; *täñsiz ü. sansız asanke* 無量 *wu liang* 1330.

ülüş 'wylwş bölüm, fasıla (kitap); 卷 *juan*; بۆلۈم، قىسىم، توم
onunç ü. tägzinç 卷第十 *juan di shi* 1563.
'wylwş pay; 分 *fen*; ئۈلۈش
bir tamızumk(t)ya ü.+ in 唯一滄 *wei yi di* 985; *tamızumça ü.+ in* 少分 *shao fen* 1265.

ün 'wyn ses; 聲 *sheng*, 音 *yin*; ئۈن، ئاۋاز
ü.+ in 627, 聲 *sheng* 644, 682, 685, 706, 聲 *sheng* 728, 743, 748, 800, 814, 822, 音 *yin* 923, 1326; *ü.+ läri* 聲 *sheng* 735; *ü.+ lärtä* 940; *ü.+ üñüz* 音 *yin* 937.

ün- 'wyn- çıkmak, yükselmek; 出 *chu*; چىقماق، ئۈنمەك
balıktın ü.- dilär 出城 *chu cheng* 733; *ü.- ärlär* 出 *chu* 1452 *ü.- mişi* 出 *chu* 891; *ü.- tilär* 出 *chu* 574, 出 *chu* 689; *taşgaru ü.- üp* 出 *chu* 1183.

ünmäk 'wynm'k çıkma, ortaya çıkma; چىقىش، چىقىپ كېتىش
ü. ozmak 出離 *chu li* 563.

ür 'wyr uzun süre, uzun zaman, uzun müddet; 久 *jiu*; ئۇزۇن ۋاقىت، ئۇزۇن مۇددەت
ü. irak 555; *ü keç uzun* 久 *jiu* 1342; *ü. + din bärü* 久 *jiu* 1277.

ürgit 'wyrkyt daima, sürekli, sonsuza kadar; 常 *chang*; ھەر دائىم، داۋاملىق، تائىبەد
[ürü]g ü. 常 *chang* 1111.

- ürüg** 'wyrwk daima, sürekli, uzun muddet; 常 *chang*; هەردائىم، داۋاملىق
- ü. *uzatı* 常 *chang* 559, 恒 *heng* 951, 常 *chang* 963, 常 *chang* 1144-15, 常 *chang* 1146, 常 *chang* 1148, 常 *chang* 1149, 常 *chang* 1151, 常 *chang* 1152, 1154, 常 *chang* 1155, 常 *chang* 1179, 常 *chang* 1407; ü. *ürgit* 常 *chang* 1111.
- üstäl-** 'wyst'l- artmak, çoğalmak; 倍 *bei*; كۆپەيمەك، ئاشماق
- yañırtı yänä ü.- ti* 倍復 *bei fu* 746.
- üstün** 'wysdwn yukarıda; ئۈستۈن
- ü. *t(ä)ñriniñ altın yalañukniñ* 天人 *tian ren* 541; ü. *t(ä)ñri altın yalañuk* 天人 *tian ren* 895-896, 1293-94, 1513-14, 1547.
- üstünki** 'wysdwnky üstün, en üstün; bk. 上 *shang*, 無上 *wu shang* (Gulcalı 2013, Dizin: *üstünki*); ئۈستىدىكى
- üzäliksiz ü. *yeg* 898; ü. *yeg* 1281; *yeg ü.* 1595.
- üş-** 'wys- üşmek, üşüşmek; 集 *ji*; ئولاشماق
- [*h*]ua çäçäk *üzä ü.- miş* 集妙華 *ji miao hua* 1060.
- ütlä-** 'wyt'l- teselli etmek, öğüt vermek, teskin etmek; 勸 *quan*, 安慰 *an wei*; تەسەللى بەرمەك
- ü.- *gäy m(ä)n t.- gäli* 勸至 *quan zhi* 1462; ü.- *p ärigläp* 安慰 *an wei* 832.
- üzä** 'wyz ' ile, ve, dolayısıyla; üzerine; 以 *yi*; بىلەن؛ ئۈستىگە
- ü. 776, 783, 以 *yi* 786, 795, 845, 939, 1034, 1060, 之 *zhi* 1065, 1094, 1118, 1120, 1125, 1127, 1175, 1176, 1181, 1198, 1282, 之 *zhi* 1329, 1384, 1392.
- üzäliksiz, üzäliksiz** 'wyz 'lyksyz ~ 'wys 'lyksyz daha üstü olmayan, en üstün, en yüksek, aşılmaz; 無上 *wu shang*; ئەڭ ئۈستۈن، ئەڭ يۈكسەك
- ü. 無上 *wu shang* 776, 898, 無上 *wu shang* 1284, 無上 *wu shang* 1518.
- üzüksüz** 'wyswkswz aralıksız, sürekli; 常 *chang*; هەر دائىم، داۋاملىق
- buşi berür ärti ü.* 常施 *chang shi* 570.
- vahşik** v'qşyk < Soğd. w'xşyk (wāxšik) ruh, iyi ruh; رۇھ، ياخشى رۇھلار
- kut v.+ larnıñ* 1378.
- ya y** ' ünlem: ey!; ئەي (ئۈندەش سۆز)
- y. 1132, 1190, 1277, 1605.
- yad-** y'd- ~ y't- açmak, yaymak, tanıtmak; 開 *kai*, 宣揚 *xuan yang*, 流通 *liu tong*, 流布 *liu bu*; كېڭەيتىمەك، تارقىتىمەك، تارقىتىمەك
- aça y.- a nomlayu* 開闡 *kai chan* 56, 說 *shuo* 1314,; *aça y.- a körkitü* 1096, *aça y.- a nomlagalı* 宣揚 *xuan yang* 1441; y.- *guka* 流通 *liu tong* 1510, 流通 *liu bu* 1515 *ke[ñürü]* y.- *ip* 廣宣流布 *guang xuan liu bu* 1319, 廣宣流布 *guang xuan liu bu* 1341.
- yadıl-, yağıl-** y'dyl- ~ y'tyl- yayılmak, dağılmak, genişlemek; 散 *san*; يېيىلماق، تارقالماق

- y.- *ip* 601, 691, 740; y.- *mışın* 散 *san* 614; y.- *u* 1558.
- yadtur-** *y'dtwr-* yaydırmak, genişletmek; 令...流通 *ling... liu tong*; يادۇرماق، كېڭەيتكۈزمەك
keñürü y.- u tägingäy 令得廣流通 *ling de guang liu tong* 1402.
- yagız** *y'qyz* yağız (yer); 地 *di*; قارا (يەر)
y. yer 地 *di* 87; *y. yerig* 地 *di* 891; *y. yertä* 地上 *di shang* 1376; *kökli y. + li* 天地 *tian di* 591.
- yaguk** *y'qwq* yakın; يېقىن
y. barıp 至 *zhi* 762.
- yakın** *y'qyn* yakın; bk. 近 *jin* (Gulcalı 2013, Dizin: *yakın*); يېقىن
y. 707, 前 qian 743, 751, 762, 803.
- yalañuk** *y'l'nkqw* insan; 人 *ren*; ئادەم، ئىنسان
üstün t(ä)ñri altın y. 天人 *tian ren* 895-896, 1293-94, 1513-14, 1547; *y. + li* 977, 1303, 1475; *üstün t(ä)ñriniñ altın y. + niñ* 天人 *tian ren* 541.
- yal-** *y'l-* yanmak, tutuşmak; 然 *ran*; كۆيمەك
oot yalınun y.-ar 火然 *huo ran* 731.
- yalga-** *y'lq'-* yalamak; bk. 舐 *shi* (Gulcalı 2013, Dizin: *yalga-*); يالماق
ömgän kanın y.- yu 788.
- yalın** *y'lyn* alev, yalım, parıltı, ateş; 火 *huo*; يالقۇن
y. oot 火 *huo* 811; *oot y. + in* 火 *huo* 730.
- yalına-** *y'lyn'* yanmak, yanıp tutuşmak; 燒然 *shao ran*; كۆيۈپ تۇتاشماق، كۆيمەك
örtändilär y.- yu 燒然 *shao ran* 796.
- yalınlıg** *y'lyn lyq* alevli, yanan; 焰 *yan*; يالقۇنلۇق
y. bädiziñiz 焰彩 *yan cai* 1040.
- yaltrık** *y'ltryq* parlaklık, ışık; 光明 *guang ming*; نۇر، يورۇقلۇق
y(a)ruk y. 光明 *guang ming* 591; *altun önlüg y. + ı* 金色 *jin se* 1047; *y(a)rukın y. + in y(a)rutur* 光明普照 *guang mi pu zhao* 1071; *y(a)ruk y. + ka tükällig* 光明具足 *guang ming ju zu* 943.
- yaltrıklıg** *y'ltryq lyq* parlak, parıltılı, ışıltılı; 光明 *guang ming*; يالتىراق
altun önlüg y(a)ruk y. 金光明 *jin guang ming* 906, 金光明 *jin guang ming* 1011, 金光明 *jin guang ming* 1100, 金光明 *jin guang ming* 1202, 金光明 *jin guang ming* 1289, 1543, 金光明 *jin guang ming* 1560, 1592; *y.* 1058.
- yaltriñ-** *y'ltryd-* aydınlatmak, parıldatmak; 映 *ying*; يالتىراتماق
y.- ur 映 *ying* 1046.
- yalvar-** *y'lv'r-* yalvarmak; يالۋورماق
y.- u 816; *y.- ur m(ä)n küsâyü* 幸願 *xing yuan* 754, 願 *yuan* 1157.
- yançıl-** *y'nçyl-* ezilmek, üzüntüyle ezilmek; 傷悼 *shang dao*; يانچىلماق

- y.*- *tular* 傷悼 *shang dao* 703.
- yanturu, yançuru** *y'ntwrw ~ y'ndwrw* tekrar, yeniden; 還 *huan*; تەکرار، قايتا، قايتىدىن
- y. kälmyökkä* 不還 *bu huan* 597; *y.* 1391, 報 *bao* 1417.
- yañı** *y'nky yeni*; 初 *chu*; يېڭى
- y. äniükläp yaturın* 初生 *chu sheng* 771; *y. tugmuş* 初出 *chu sheng* 1045.
- yañılmaksız** *y'nkylm'q syz* yanılmaz; 無謬 *wu miu*; يېڭىلىشمايدىغان، يېڭىلىماس، يورىمىدا، تۇرمىدا *y.* 進止無謬 *jin zhi wu miu* 1244.
- yañ** *y'nk* < Çin. 样 *yang* model, görünüm, tarz, duruş; 容儀 *rong yi*; ياڭزا، شەكىل
- y. + ig kepig içgınıp* 失容儀 *shi rong yi* 838; *monı monçulayu y. + in* 1513.
- yañırtı, yañırıtı** *y'nkyrty ~ y'nkyrdy* tekrar, yeniden, katlanarak; 復 *fu*; يېڭىدىن، قايتىدىن، ھەسسەلەپ
- y. yänä üstälti* 倍復 *bei fu* 746; *b(ä)lgürtdü[ñüz]* *y.* 生起 *sheng qi* 1361.
- yañku** *y'nkqw* *yankı*; ئەكس سادا
- y. yığı ünin* 685
- yañkulug** *y'nkqlwq* *yankılı*; ياڭراق، جارائلىق
- y. körklä* 936.
- yañlıg** *y'nklyq* biçimde, tarzda; يەڭلىغ
- bir y.* 621, 681, 悉共 *xi gong* 700, 742, 俱 *ju* 793, 同 *tong* 849, 957, 972, 普 *pu* 1286, 1407, 1486; *antag y.* 彼 *bi* 1349, 彼 *bi* 1356, 1362; *montag y.* 642, 是 *shi* 745, 如是 *ru shi* 804.
- yañloksuz** *y'nklwq swz* *yalansız, hatasız, yanılıtsız*; يېڭىلىشسىز
- artoksuz y.* 1233
- yaraglıg** *y'r'q lyq* yararlı, uygun, faydalı; ياراقلىق، ياراملىق
- y. 應* *ying* 939.
- yaraşı** *y'r'şy* uygun, yerinde, yakışan; 端嚴 *duan yan*; 相應 *xiang ying*; ياراشقان، يارشىق
- ärtiñü <y.> tokılıg* 端嚴 *duan yan* 1044; *ornanmış siz y.* 住相應 *zhu xiang ying* 1383.
- yarat-** *y'r't-* yaratmak, donatmak; ياراتماق، بېزىمەك
- ädgükä mänikä y.- guluk* 1095.
- yarıl-** *y'ryl-* yarılmak; 破 *po*; يېرىلماق
- y.- galı bo köküzüm* 胸欲破 *xiong yu po* 652.
- yarılınçig** *y'rylynçyq* kırıcı, parçalayan, yaralayıcı; يېرىلغۇدەك
- yüräk y.* 1309, 1332.
- yarım** *y'rym* yarım, parça, kısım; 少分 *shao fen*; يېرىم، يارىم (دئالېكت)
- bilü umazlar y. + in* 不能得知其少分 *bu neng de zhi qi shao fen* 982.
- y(a)rılıg I** *yrllyq* acınası, zavallı; بېچارە، بەختسىز

irinç y. 534,

y(a)rlıg II *yrlyq* buyruk, ferman, emir; 宣說 *xuan shuo*, 教 *jiao*; يارلىق

y. *y(a)rlıkasar* 1257, *b(ä)k* y. 1353; y. + *in äşidip* 1323, [*burhan*]nıñ y. + *in* 佛說 *fo shuo* 1550; *burhan* y. + *in* 1554; *y(a)rlıkamış* y. + *ıñız* 宣說 *xuan shuo* 1258; y. + *ıñıznı* 佛教 *fo jiao* 1380.

y(a)rlıka- *yrlyq'* - buyurmak, emretmek, yardımcı fiil; 告 *gao*, 言 *yan*, 說 *shuo*; بۇيرۇماق، يارلىق قىلماق؛ ياردەمچى پېئىل

y.- *dı* 54, 58, 549, 553, 告 *gao* 715, 告 *gao* 720, 告 *gao* 856, 892, 告 *gao* 997, 1010, 告 *gao* 1092, 1099, 告 *gao* 1189, 1201, 告 *gao* 1276, 1288, 1305, 言 *yan* 1512, 1540, 1546; *nomlayu körkitü* y.- *dıñız* 能說 *neng shuo* 1128; *yıga* y.- *dukta* 攝 *she* 903; *ukıtu nomlayu* y.- *galı* 說 *shuo* 552; *nomlayu* y.- *mış* 說 *shuo* 912; y.- *mış* *y(a)rlıgıñız* 宣說 *xuan shuo* 1258; *nomlayu* y.- *mışta* 說 *shuo* 894; *kirü* y.- *mışta* 1339; y.- *p* 996, 1179, 1187, 告 *gao* 1304, 1511; *savıg inçip* y.- *p* 語 *yu* 1347; *y(a)rlıg* y.- *sar* 1257; *nomlayu* y.- *zun* 闡 *chan* 56.

y(a)rlıkançuçı *yrlyq'nçwqy* bağışlayıcı, merhametli; 悲 *bei*, 慈悲 *ci bei*; مېھربان، شەپقەتلىك

y. *könüllüg* 774, 1299; 悲 *bei* 1352; y. *könülünüz* 悲心 *bei xin* 973, 慈悲 *ci bei* 1356; y. 悲 *bei* 1062, 慈悲 *ci bei* 1172, 悲 *bei* 1180; y. *könül turgurdı* 起悲心 *qi bei xin* 775; y. *könül turgurzun* 起悲心 *qi bei xin* 1158.

y(a)rp *yrp* sağlam, sıkı; 堅固 *jian gu*; ساغلام، پۇختا
täpräñsiz b(ä)k y. 堅固 *jian gu* 1262.

y(a)ruk *yrwq* aydınlık, ışıklı, parlak, parıltılı, aydınlatılmış; ışık; 光明 *guang ming*, 光 *guang*, 明 *ming*, 光彩 *guang cai*; يورۇق، يورۇقلۇق، نور

y. *yaltrık* 光明 *guang ming* 591; y. *yaltrıklıg* 光明 *guang ming* 906, 光明 *guang ming* 1011, 光明 *guang ming* 1100, 光明 *guang ming* 1202, 光明 *guang ming* 1289, 1543, 光明 *guang ming* 1559, 1591; *süzök* y. 清徹 *qing che* 936, *y(a)ruk* y. + *ka tükällig* 光明具足 *guang ming ju zu* 943; y. 明 *ming* 944; y. + *ı* 光明 *guang ming* 1038, 光 *guang* 1226; y. + *in* 晒 *bing* 934, 炬 *ju* 952, 1057; y. + *in* *yaltrıkın* 光明 *guang ming* 1070; y. + *lar<ı>* 光 *guang* 1041; y. + *uñuz* 光明 *guang ming* 933, 光 *guang* 947, 光 *guang* 1123, 明 *ming* 1127, 光彩 *guang cai* 1227; y. + *in* *yaltrıkın* *y(a)rutur* 光明普照 *guang mi pu zhao* 1071.

y(a)rukluğ *yrwq lwq* ışıklı, parıltılı; 光 *guang*; يورۇق، پارقراق
y. *bälgünüz* 光相 *guang xiang* 1073.

y(a)rut- *yrwt-* aydınlatmak, ışık saçmak; 映徹 *ying che*, 照 *zhao*; يورۇتماق

y.- miş 映徹 *ying che* 1228; y.- u 照 *zhao* 1038; y.- ur 照 *zhao* 928, 著 *zhu* 933, 然 *ran* 951, 照 *zhao* 1049, 1050; y(a)rukın yaltrıkın y(a)rutur 光明普照 *guang mi pu zhao* 1071.

yaş I y'ş yaş, taze; یاش، یومران

y. *süñök* 骨 *gu* 609;

yaş II y'ş gözyaşı; 淚 *lei*; یاش، کۆز یېشى

y. + *um* [tökül]zün 流淚 *liu lei* 1154; y. + *ları aka yiglayu* 涕泣 *ti qi* 692; *yaşı aka töküldi* 啼 *ti* 712; y. + *ı aka yiglayu* 流淚 *liu lei* 763.

yat y't yabancı; 異 *yi*; یات

y. *sakinç* 異念 *yi nian* 860.

yat- y't- yatmak; bk. 臥 *wo* (Gulcalı 2013, Dizin: *yat-*); یانماق

örüg *amil* y.- *mışın* 609; *ögsiräp tınsırap* y.- *mışın* 悶絕 *men jue* 681; *anda monda* y.- *urın* 612, *yañı änükläp* y.- *urın* 初生 *chu sheng* 771; *ögsiz tınsız* y.- *urlar* 悶絕 *men jue* 806.

yaval- y'v'l- evcilleştirilmek, sakinleşmek, uysal olmak; 調御 *diao yu*;

tañlançığ ärür siz y.- *mış a* 希有調御 *xi you diao yu* 1124.

yavız y'vyz kötü, bozuk; 惡 *e*; krş. 不祥 *bu xiang*, 怪 *guai* (Gulcalı 2013, Dizin:

yavız); یامان، یاؤوز،

yavlak y. *tül* 惡徵 *e zheng* 653; y. *b(ä)lgüg* 惡相 *e xiang* 745; *beş çöpdik kälük bulganyuk* y. *üddä koluta* 1580.

yavlak y'vl'q kötü, fena; kötülük, düşmanlık; 惡 *e*; یامان

y. *yavız tül* 惡徵 *e zheng* 653; y. *sözçiläriğ* 邪論 *xie lun* 1366; y. *körümüg* 惡見 *e jian* 1369.

yaykal- y'yq'l- dalgalanmak, çalkanmak; 騰躍 *teng yue*; چایقالماق، ئۆرکه شلمهك،

ärkäçläniş y.- *ıp* 騰躍 *teng yue* 590.

yäk y'k < Skr. *yakṣa* (→ Far. *yakkha*) şeytan, cin; 藥叉 *yao cha*; جن، شهيتان

luular y. + *lär* 龍神藥叉 *long shen yao cha* 1373.

yänä y'n' yine, tekrar, yeniden; 復 *fu*, 又 *you*; يهنه

y. 532, 550, 579, 復 *fu* 603, 又 *you* 668, 又 *you* 720, 750, 復 *fu* 1279, 1435, 1517, 1531, 1578; *ikiläyü* y. 還 *huan* 904; *yañırtı* y. *üstälti* 倍復 *bei fu* 746; *yänä t. + n tüşärlär* 還伏 *huan fu* 813- 814.

yänälä y'n'l' daha da, biraz daha; 復 *fu*; يهنمو

ötrü elig bäg y. *ançak(t)ya yoriğukta* 王復更前行 *wang fu geng qian xing* 760.

ye- yy- yemek; 噉 *dan*, 食 *shi*; يمهك

y.- *di* 噉 *dan* 789; *änüklärin* y.- *gäli* 食其子 *shi qi zi* 772; y.- *gäli umadı* 不能食 *bu neng shi* 786; *änükin* y.- *gäy* 將食子 *jiang shi zi* 582; y.- *gülük* 可食 *ke shi* 580.

yeg yyk iyi, daha iyi, yeğ, mükemmel; 妙 *miao*, 勝妙 *sheng miao*, 殊勝 *shu sheng*;

ئەڭ ياخشى، مۇكەممەل

y. 妙 *miao* 780, 898, 第一 *di yi* 955; 1004, 勝妙 *sheng miao* 1054, 1271, 1518; *başdınki y.* 殊勝 *shu sheng* 958, 大 *da* 1069; y. *adrok* 1356, 殊勝 *shu sheng* 1438; y. *üstünki* 1595; *üstünki y.* 1281; *yertinçünüñ y. + inä* 於世尊 *yu shi zun* 1152; *tängäşisiz y.* 無上 *wu shang* 1271.

yegäd- *yyk't-* üstün gelmek, üstün olmak; 降伏 *xiang fu*; يەڭمەك، ئۈستۈن كەلمەك
y. - *miş* 妙 *miao* 941; *yegät.- diñiz* 降伏 *xiang fu* 1366.

yelvi *yylyv* büyü, aldatmacı, sanrı, halisinasyon; 幻 *huan*; خىيال، ئويدۇرما
y. *kömän sakıg* 幻焰 *huan yan* 1166

yer *yyr* yer; mevki; yeryüzü, dünya; 地 *di*, 處 *chu*; يەر، ئورۇن؛ دۇنيا

y. 地 *di* 587; y. *suv* 917, 世界 *shi jie* 1444; *yagız y. + ig* 地 *di* 891; *barmış y. + in* 所去處 *suo qu chu* 696; *tužit t(ä)ñri y. + indäki* 睹史多 *du shi du* 1426; *[tužit t(ä)ñri] y. + indä* 睹史天 *du shi tian* 1436; *tužit t(ä)ñri y. + inä* 睹史天 *du shi tian* 1473; *t(ä)ñri y. + intäki* 天 *tian* 1439; y. + *kä* 地 *di* 675, 于地 *yu di* 905, 地 *di* 1024; y. + *tä* 在於地 *zai yu di* 680, 879, 地上 *di shang* 1376-77.

yer- I *yyr-* yarmak; 傷 *shang*; يارماق، كەسمەك

y. - *ip koğdı ömgänin* 傷頸 *shang jing* 787.

yer- II *yyr-* tiksirmek, yermek, hoşlanmamak; 厭 *yan*; يىرگىنمەك

tapınu udunu y.- mäyin 奉事不知厭 *feng shi bu zhi yan* 1157;

yerin- *yyryn-* kederlenmek, yerinmek, hayıflanmak; 悲 *bei*, 悲歎 *bei tan*; يىرىلماق،

ھەسرەت چەكمەك (ئاچچىق ياكى ئازاپتىن يىرىلغۇدەك بولماق)

y. - *ü yıgılayu açığıña* 悲泣 *bei qi* 643; y. - *tilär yıgılayu* 悲歎 *bei tan* 704.

yeriñü- *yyrynkw-* için için üzölmek, yerinmek; 悲 *bei*; ئاھ ئۇرماق، ئىچى ئېچىشماق

ämğändilär y.- yü 生悲苦 *sheng bei ku* 598; y. - *yü açıyü* 悲 *bei* 897, 1154.

yertinçü *yyrtyñw* (yaşadığımız) dünya, yeryüzü; 世間 *shi jian*, 世界 *shi jie*, 世 *shi*;

دۇنيا، يەر يۈزى

y. *yer suv* 917, 1444; y. + *dä* 世間 *shi jian* 1320, 世間 *shi jian* 1341; y. + *däki* 世界 *shi jie* 913; y. + *g* 世 *shi* 1370; y. + *nün* *yegiñä* 於世尊 *yu shi zun* 1151-52; *Brahmālok äzrua y. + sindäki* 梵天 *fan tian* 1456; y. + *tä* 938, 世 *shi* 1418.

yet- *yyt-* yetmek, gücü yetmek; 隨 *sui*; يەتمەك (كۈچى)

küç(i)yäsi y.- mişçä 隨力 *sui li* 1264; *[k(ä)ntü küçüm y.-] mişimçä* 隨自力 *sui zi li* 1483.

yeți *yydy* yedi; 七 *qi*; يەتتە

y. 585, 七 *qi* 607, 七 *qi* 850, 866, 七 *qi* 883.

yeti otuzunç *yyty* 'wtwz wñç yirmi yedinci (27.); 第二十七 *di er shi qi*; يىگىرمە

يەتتىنچى

y. 第二十七 *di er shi qi* 910-910.

yetinçsiz, yetinçsiz *yytynçsyz ~ yydynçsyz* ulaşılmaz, ulaşılamayan; 難思 *nan si*, 不思議 *bu si yi*; ئۇلاشقىلى بولمايدىغان

y. 947, 難思 *nan si* 968, 983; *sakınu y. äriürlär* 不思議 *bu si yi* 1173

yevig *yyvyk* teçhizat, donanım (Skr. *sambhāra*); 資糧 *zi liang*; جابدوق، قورال، تهييارلىق

y. + *in tizigin* 瓔珞 *ying luo* 845; y. + *läriğ* 資糧 *zi liang* 1360; y. + *läriñiz* 資糧 *zi liang* 1363.

yeviglig *yyvyk lyk* donanımlı; 資糧 *zi liang*; جابدونغان، قوراللانغان، تهييار بولغان، *bilgä bilig arkalık y.* 智資糧 *zhi zi liang* 1361-62.

yıçan- *yyç'n-* dikkate almak, sakınmak; ئېھتىيات قىلماق

tugdı bälitäg seziki oğlanıña y.- u 歎生失子想 *xu sheng shi zi xiang shi zi* 639.

yıd *yyd koku*; 餘習 *yu xi*, 皆 *jie*; ھېد، پۇراق

y. + *ı yuki birlä kalısız* 無復餘習 *wu fu yu xi* 540; y. + *ı yuki birlä* 皆 *jie* 950.

yıg- *yyq-* yığmak, toplamak, dermek; 攝 *she*, 攝受 *she shou*, krş. 收 *shou* (Gulcalı 2013, Dizin: *yıg-*); ىغماق، توپلىماق، تەرمەك

y.- *a y(a)rlikatukta* 攝 *she* 903, 1487; y.- *dılar* 847. *yıga t.- ä täginip* 當攝受 *dang she shou* 1487.

yıgıl- *yyqyl-* yığılmak, toplanmak; ىغلىماق

birgärü y.- ip 624.

yıgla- *yyql'-* ağlamak; 泣 *qi*, 號 *hao*, 啼泣 *ti qi*, 涕泣 *ti qi*; ىغلىماق

y.- *mazun* 754; *yerinü y.- yu açığıña* 悲泣 *bei qi* 643; *yerintilär y.- yu* 悲歎 *bei tan* 704; *açığ ünin y.- yu* 悲號 *bei hao* 706; *katıg ünin y.- yu* 號動聲 *hao dong sheng* 729; *sıgıyay buşanu y.- yu* 悲號 *bei hao* 735; y.- *yu sıgıyay yorır[lar]* 行啼泣 *xing ti qi* 837; *yaşları aka y.- yu* 涕泣 *ti qi* 692; *yaşı aka y.- yu* 流淚 *liu lei* 763-764.

yıglaş- *yyql'ş-* ağlaşmak; 號 *hao*; ىغلاشماق

y.- *dılar* 號 *hao* 845; *açığ ünin y.- ur* 悲號 *bei hao* 815.

yığı *yyqy figan*, ağlama; ىغا

yañku y. ünin 685.

yıl *yyl yıl*, sene; 年 *nian*; ىيل

altı y. 六年 *liu nian* 1245.

yılgu *yylqw nazik*, yumuşak; 潤鮮 *run xian*; ىۇمشاق. ىۇمران

y. *yumşak yiltırka* 光潤鮮 *guang run xian* 1084.

yılki *yylqy hayvan*; 傍生 *pang sheng*; ىيلقا

tamu pret y. + ta 地獄餓鬼傍生 *di yu e gui pang sheng* 533.

yiltırka *yyltyrq'* ışık, parlaklık, cila; 光 *guang*; ىالتىراق، نور

- yilgu yumşak y.* 光潤鮮 *guang run xian* 1084.
- yıñak** *yynk'q* taraf, yön; 方 *fang*; ترهپ، یۆنلش
- buluñ y.* 592; *törttin yıñaktın* 四方 *si fang* 737-38, 四方 *si fang* 810; *törttin yıñak* 四方 *si fang* 1407.
- yigi** *yyky* sıkı, bitişik; 密 *mi*; زيچ، قويۇق
- tüzd[äm] y.* *sädräksiz* 齊密 *ji mi* 1080; *tüzdäm y.* 齊密 *ji mi* 1224.
- yinçgä** *yynçk'* ince, narin; ئىنچىكە، نازۇك
- y. kızlar* 姝女 *cai nü* 678.
- yinçür-** *yynçwr-* eğilmek, secde etmek; ئېگىلمەك، سەجدە قىلماق
- y.- ü töpön [yü]kündilär* 著地 *zhao di* 920; *y.- ü töpön yükünüp* 1556.
- yijnä** *yynkn'~ yynkñ'* iğne; 針 *zhen*; يىڭنە
- y. 針 zhen* 636, 針 *zhen* 651.
- yipün** *yypwn* kızıl, kırmızı; 赤 *chi*, 紅 *hong*; قىزىل
- y. 赤 chi* 1220; *y. + i yürüñi* 紅白 *hong bai* 1047.
- yitdür-** *yytdwr-* yitirmek, kaybetmek; 失 *shi*; يۈتتۈرمەك، يوقىتىپ قويماق
- y.- tümiz* 失 *shi* 683.
- y(i)ti** *yty* keskin, sert, kuvvetli, sağlam; 勇猛 *yong meng*; جەسۇر، كەسكىن، قۇۋۋەتلىك
- y. tægziñlig* 1247; *y. kınıg* 勇猛 *yong meng* 1262.
- yitlin-** *yytlyn-* kaybolmak, yitip gitmek; 失 *shi*; يوقالماق
- y(a)ruk yaltrık y.- di* 失光明 *shi guang ming* 591.
- yit-** *yyt-* yitmek; يۈتمەك
- y.- miş yokağmış* 命不全 *ming bu quan* 666.
- ymä** *ym'* de/da, dahi, bile, yine; 及 *ji*, 亦 *yi*, 復 *fu*; مۇ، يەنە...
- y. 及 ji* 546, 或 *huo* 556, 或 *huo* 558, 565, 復 *fu* 602, 607, 610, 復 *fu* 612, 649, 673, 719, 亦 *yi* 732, 762, 復 *fu* 829, 936, 975, 亦 *yi* 1048, 亦 *yi* 1106, 亦 *yi* 1141, 1177, 1193, 1198, 1228, 亦 *yi* 1237, 亦 *yi* 1240, 及 *ji* 1269, 1397, 1424, 亦 *yi* 1533, 1567; *ärsär y.* 雖 *sui* 532, 雖 *sui* 756.
- yogun** *ywqwn* kaba, kalın, yoğun; يوغان، قوپال
- y. yolba törölärtin* 非威儀 *fei wei yi* 1242-43.
- yogurkan-** *ywqwrq'n-* endişelenmek, panik yapmak, (bir şey üzerinde yoğun) düşünmek; 怪 *guai*; ئەنسرىمەك، ئويغا پاتماق
- y.- dılar eçiläri* 二兄怪 *er xiong guai* 596.
- yok** *ywq* yok; 無 *wu*; يوق، بولۇشسۇز مەنە بىلدۈرىدۇ.
- y. 無 wu* 1143, 未 *wei* 1497; *y. kurugin* 空 *kong* 1144; *barın y. + in* 存與亡 *cun yu wang* 657.
- yokağ-** *ywq't-* yok olmak, ortadan kalkmak; 散滅 *san mie*, 滅 *mie*; يوقالماق

saçılmalı y.- galı 散滅 *san mie* 1520; *yitmiş y. - mış* 命不全 *ming bu quan* 666.

yokaru *ywq'rw* yukarı; krş. 上 *shàng* (BT XX, 192b: *shàng* 上); یوقرى
y. 748, 782, 891, 1308, 1332.

yoksuz *ywqswz* -DAn yoksun, mahrum, yararsız, anlamsız; 虛 *xu* ; یوقسۇل،
كبرهكسنز، مهنسنز
y. *kurug tözsüz bolmaz* 不虛設 *bu xu she* 1258.

yolan- *ywl'n-* yönelmek; 向 *xiang*; یۆنەلمەك
burhanka y.- ip 向佛 *xiang fo* 1027.

yolba *ywlp'* kaba, bk. *yogun yolba* 'kaban saba'; یوغان-یالتا، قوپال
yogun y. törölärtin 非威儀 *fei wei yi* 1242-43.

yol *ywl yol*; 路 *lu*, 道 *dao*; يول

y. 613, 路 *lu* 834, 1096; y. + *da* 路 *lu* 836; *taştınkı y. + kı kişi* 外人 *wai ren* 669; y. + *ta* 路 *lu* 967; y. + *ug* 道 *dao* 776, 路 *lu* 1232.

yorig *ywryq* gidişat, uygulama, tutum; 行 *xing*; ئەمەل، ئىش-ھەرىكەت
bodis(a)t(a)v[lar] y. + *inta* 菩薩行 *pu sa xing* 874, 875; y. + *ıyız* 行 *xing* 1118,
行 *xing* 1172, 1234.

yori- *ywry-* yürüme; 行 *xing*, 進 *jin* ; ماڭماق، ئىلگىرلىمەك، يۈرمەك

y.- *dim* 行 *xing* 560, 當學 *dang xue* 875; y.- *tukta* 行 *xing* 761; y.- *guluk* [kör]gülik körügläriñiz 所行境 *suo xing jing* 1239; y.- *makta turmakta* 進止 *jin zhi* 1244; *bodis(a)t(a)vlar [yorigınta]* y.- *mıšta* 876; y.- *p* 1489 ; *yıglayu sıgtayu y.- rlar* 行啼泣 *xing ti qi* 837.

yöläştür- *ywl'stwr-* benzetmek, kıyaslamak, karşılaştırmak; 譬 *pi*; سېلىشتۇرماق،
مىسال كەلتۈرمەك

yöläştürügin y.- üp 譬喻 *pi yu* 971.

yöläştürüg *ywl'swrwk* benzeri; 喻 *yu*, 譬喻 *pi yu*; مىسال، ئوخشاش بولغان
y. + *in* *yöläştürüp* 譬喻 *pi yu* 971.

yörüg *ywrwk* yorum, anlam, tefsir, izah; 義 *yi*; تەپسىر، ئىزاھ، مەنە

nomlar y. + in 1280, *bo nom ärdini y. + in* 是經典 *shi jing dian* 1442, 此經 *ci jing* 1460, 1505; y. + *üg* 義 *yi* 551, 義 *yi* 955, 1498.

yuk *ywq* kalıntı; 餘 *yu*; يۇق

yıdı y. + ı birlä 餘習 *yu xi* 540, 習皆 *xi jie* 950.

yuk- *ywq-* yapışmak, ilişmek; 塗 *tu*; يۇقماق

kan y.- up 塗血 *tu xue* 741.

yumgı *ywmqy* büsbütün, hepsi; 俱 *ju*, 同 *tong*, 共 *gong*; ھەممىسى

bir y. 676, 1366; y. 俱 *ju* 840; y. + *n* 同 *tong* 574; 皆共 *jie gong* 689, y. + *n* *birgärü* 共 *gong* 1070.

- yumşak** *ywmş'q* yumuşak; 潤 *run*; يۇمشاق
yilgu y. yiltırka 光潤鮮 *guang run xian* 1084
- yup yumşak** *ywp ywmş'q* yumuşacık, çok yumuşak; 柔軟 *rou ruan*; يۇمشاق
y. 柔軟 rou ruan 928.
- yügarü** *ywk'rw* şimdi, şu an; 今 *jin*, 現 *xian*; ھازىر، شۇئان
amtı y. 今現 jin xian 766, 今 *jin* 1500; *y. 1495.*
- yügmäk** *ywkm'k* yığın, toplam, yığma, küme; 聚 *ju*; يىغىندى، يىغما، توپلانما،
جۇغلانما
ärdinilig y. 寶聚 bao ju 1043. *yügmäk t.- ur* 聚 *ju* 1043
- yükünç** *ywkwnc* saygı, hürmet; تازىم، يۈكۈنۈش،
ögdilig y. 讚佛 zhu fo 1094.
- yükün-** *ywkwnc-* saygı ile eğilmek, secde etmek; 頂禮 *ding li*, 敬禮 *jing li*, 南無 *na mo*;
يۈكۈنمەك، تازىم قىلماق، سەجدە قىلماق
yinçürü töpön y. - dilär 著地 *zhao di* 921; *y.- äyin* 頂禮 *ding li* 1151; *ögä y.- ti* 1090; *y.- ü* 禮 *li* 921, 1607; *yinçürü töpön y.- üp* 1556; *y.- ür m(ä)n* 1087, 敬禮 *jing li* 1108, 敬禮 *jing li* 1110, 敬禮 *jing li* 1112, 敬禮 *jing li* 1114, 南無 *na mo* (Skr. *namas*) 1212.
- yümçiksiz** *ywmçyksyz* kırpmayan; چىمچىقسىز، چىملىدىماس
y. közin 1027.
- yüräk** *ywr'k* yürek, kalp; 心 *xin*; يۈرەك
y. yarılınçig 1309, 1332; *y.+ i* 心 *xin* 640; *y.+ läri* 心 *xin* 616.
- yürüñ** *ywrwnk* ak, beyaz; 白 *bai*; ئاق
y. 635, 白 bai 1080, 白 *bai* 1085, 白 *bai* 1224; *yipüni y.+ i* 紅白 *hong bai* 1048.
- yüüz** *ywwz* yüz, sima; 面貌 *mian mao*, 面 *mian*; چىراي، سېيما، يۈز،
y.+ ünüz 面貌 *mian mao* 1082, 面 *mian* 1218.
- yüüzlüg** *ywwz lwk* saygım, önde gelen; يۈز-ئاپرويلۇق، يۈزى بار
ałıg y. birgärü 士庶 *shi shu* 731.
- yüz** *ywz* yüz “100”; 百 *bai*; يۈز(سان)
beş y. 五百 wu bai 630, *y. miñ tümän* 百千萬 *bai qian wan* 914; *y. buyanlıg* 百福 *bai fu* 941, 百福 *bai fu* 1030; *y. miñ* 百千 *bai qian* 1051, 百千 *bai qian* 1225.

7. SONUÇ

Doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, Uygurca Altun Yaruk Sudur'un X. kitabı (26.-31. bölümler arası) ele alındı ve altı bölüme ayrıldı: Giriş bölümünde Altun Yaruk Sudur hakkında kısaca bilgi verildikten sonra, X. kitabın içeriği, üzerinde yapılan çalışmalar ve çalışmada kullanılan yöntemler hakkında bilgiler aktarıldı. Hemen ardından gelen Berlin Fragmanları bölümünde ise U ve Mainz varaklarının her iki yüzündeki metnin yazıçevirimi ve harfçevirimi yapıldı, aynı zamanda fragmanların R-M yayını ve St. Petersburg yazmasından ayrıldığı noktalar dipnotla gösterildi; fragmanlarda eksik olan kısımlar St. Petersburg yazması ve R-M yayınına göre tamamlanmaya çalışıldı. Üçüncü olarak St. Petersburg yazmasının yazıçevirimi ve harfçevirimi yapılan Metin bölümü yer aldı; burada St. Petersburg yazması ile R-M yayını ve Berlin fragmanlarının farklı noktaları, ayrıca diğer çalışmalardan ayrılan okuyuş farkları dipnotlarla gösterildi. Metinde eksik olan kısımlar Berlin fragmanları ve Çince metne göre tamamlanmaya çalışıldı. Ardından metnin günümüz Türkçesine aktarımı verildi. Beşinci bölüm Açıklamalar olup, burada Uygurca metin ile Çince metin karşılaştırılarak, önemli sözler ve ibareler üzerinde açıklamalar yapılır. Dizin bölümünde ise Uygurca – Türkçe – Çince – Çağdaş Uygurca dört dili içeren bir sözlük hazırlandı. Çince metinde karşılığı olmayan sözler için, diğer kaynaklardan karşılaştırma yapılarak sözcüğün Çince karşılığı verildi ve parantez içinde alındığı kaynağın sayfa sayısı gösterildi; Çince metinde karşılığı olan bazı sözcüklerin de Çince karşılığı verilmekle beraber parantez içinde krş. kısaltması ile diğer kaynaklara gönderme yapıldı. Böylece dizini bir sözlük hâline getirmek amaçlandı.

KAYNAKÇA

- Adam, Volker, Jens Peter Laut, Andreas Weiss, **Bibliographie alttürkischer Studien. Nebst einem Anhang: Alphabetisches Siglenverzeichnis zu Klaus Röhrborn: Uigurisches Wörterbuch, Lieferung 1-6 (1977-1998)**. Harrassowitz Wiesbaden, 2000.
- Arat, Reşit Rahmeti, “Uygur Devrine Ait Dil Örnekleri: Altun Yaruk”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**. İstanbul, 1936: 1–8.
- _____ **Kutadgu Bilig I, Metin**. Ankara: TDK yay., 1947.
- _____ **Kutadgu Bilig II, Çeviri**. Ankara: TTK yay., 1959.
- _____ **Kutadgu Bilig III, İndeks**. Yay. Haz. Kemal Eraslan, O. F. Sertkaya, Nuri Yüce. İstanbul: TKAE yay., 1979.
- _____ **Edip Ahmed B. Mahmud Yükneki, Atabetü'l-Hakayık**. Ankara: TDK yay., 1951.
- _____ **Eski Türk Şiiri**. Ankara: TTK yay., 1965.
- _____ **Makaleler Cilt I**. Yay. haz. O. F. Sertkaya. Ankara: TKAE yay., 1987.
- Argunşah, Mustafa, Galip Güner, **Codex Cumanicus**. Kesit yay. İstanbul, 2015.
- Atalay, Besim, **Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I**. Ankara: TDK yay. 1939.
- _____ **Divanü Lûgat'it-Türk Tercümesi II**. Ankara: TDK yay., 1940.
- _____ **Divanü Lûgat'it-Türk Tercümesi III**. Ankara: TDK yay., 1941.
- _____ **Divanü Lûgat'it-Türk Dizini “Endeks” IV**. Ankara: TDK yay., 1943.
- Awqaliy, Erkin, “回鹘文金光明最胜王经第三十品研究 (Huihuwen jinguangming zuishengwangjing disanshipin yanjiu)”, **耿世民先生 70 寿辰纪年文集 (Geng Shimin xiansheng 70 shouchen jinian wenji)**, Pekin, 1999: 17–34.
- Ayazlı, Özlem, **Altun Yaruk Sudur VI. Kitap (Karşılaştırmalı Metin Yayımı)**. Ankara, TDK yay., 2012.
- Ayup, Tursun, “Altun Yaruqtin Parçe”, **Qedimki Uygur Tili Oquşluqi**. Pekin, 1998: 160–181.
- _____, Muhammetrehim Sayit, **Qedimqi Uyğur Tilida Yézilğan Altun Yaruq. Ürümçi: Şinciang (Xinjiang) Halk yay.**, 2001
- Bang, W., A. von. Gabain, **Türkische Turfan-Texte I (TT I)**, Berlin, 1929.
- _____ **Türkische Turfan-Texte III (TT III)**, Berlin, 1930.
- _____ **Analytischer Index zu den fünf Stücken Türkischen Turfan-Texte**. Berlin, 1931.
- _____ **Türkische Turfan-Texte IV (TT IV)**. Berlin, 1939.
- _____ **Türkische Turfan-Texte V (TT V)**, Berlin, 1931.
- Caferoğlu, Ahmet, **Eski Uygur Türkçesinin Sözlüğü**. Ankara, TDK yay. 1968.
- Chang, C. C. Garma, **A treasury oh Mahāyāna Sūtras: Selections from the Mahāratnūka Sūtra**. Delhi, 1983.

- Clauson, Sir Gerard, **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**. Oxford, 1972.
- Çağatay, Saadet, **Altun Yaruk'tan İki Parça**. Ankara: Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi yay. 46, 1945.
- Çetin, Engin, **Altun Yaruk Yedinci Kitap** (Berlin Bilimler Akademisindeki Metin Parçaları, Karşılaştırmalı Metin, Çeviri, Açıklamalar, Dizin). Adana, 2013.
- Dankoff, Robert, James Kelly, **Mahmūd al-Kāşğarī. Compendium of The Turkic Dialects (DLT) I**. Harvard University, 1982.
- _____ **Mahmūd al-Kāşğarī. Compendium of The The Turkic Dialects (DLT) II**. Harvard University, 1984.
- _____ **Mahmūd al-Kāşğarī. Compendium of The The Turkic Dialects (DLT) III**. Harvard University, 1985.
- Dietz, Siglinde, Mehmet Ölmez, Klaus Röhrborn, **Die alttürkische Xuanzang-Biographie V: Nach der Handschrift von Paris, Peking und St. Petersburg sowie nach dem Transkript von Annemarie v. Gabain herausgegeben, übersetzt und kommentiert**. (VdSUA 34, Xuanzangs Leben und Werk, Teil 11). Wiesbaden, 2015.
- Divanü Lûgat'it-Türk Dizini**. Ankara: TDK yay., 1972.
- DS = **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü III, C-Ç**. Ankara: TDK yay., 1968.
- Edgerton, Franklin, **Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary**. Volume II: Dictionary. New Haven, 1953.
- Ehlers, Gerhard, **Alttürkische Handschriften Teil 2, Das Goldglanzsūtra und der buddhistische Legendenzyklus Daśākarmapathāvadānamālā**(VOHD XIII, 10). Stuttgart, 1987.
- Elmalı, Murat, "Daśākarmapathāavadānamālā (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım)". Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2009.
- Erdal, Marcel, **Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon**. c. I - II. Wiesbaden, 1991.
- _____ **A Grammar of Old Turkic**, Leiden-Boston, 2004.
- Finch, Roger, "Chapter XXX of the Uigur Suvarṇaprabhāsottama-sūtra (Altun Yaruk)." **BILT**, 36. 1988: 37-91.
- Gabain, A. von, "Die uigurische Übersetzung der Biographie Huen-tsangs. 1. Bruchstücke des 5. Kapitels". **SPAW**. Phil.-hist. Kl. 7. Berlin, 1935: 151-180.
- _____ "Briefe der uigurischen Hüen-tsang Biographie". **Sitzungsberichte der Preußischen Akademie der Wissenschaften**. Phil.-hist. Kl. 29. Berlin, 1938: 371-415.
- _____ **Alttürkische Grammatik**. Wiesbaden, 1940: 294-307.
- _____ **Alttürkische Grammatik**, Leipzig, 1941.
- _____ **Türkische Turfan-Texte VIII (TT VIII)**. Berlin, 1954.
- _____ **Eski Türkçenin Grameri**. Çev. Mehmet Akalın. Ankara, 1988.
- Geng, Shimin, Hans-Joachim Klimkeit, **Das Zusammentreffen mit Maitreya. Die ersten fünf Kapitel der Hami-Version der Maitrisimit**. In

- Zusammenarbeit mit Helmut Eimer und Jens Peter Laut herausgegeben, übersetzt und kommentiert. Teil I: Text, Übersetzung und Kommentar. Wiesbaden, 1988.
- _____ “A Study of One Newly Discovered Folio of the Uighur ‘Abhidharmakoṣa-śāstra’”, *CAJ* 33, 1-2. Taf. 1. 1989: 36-45.
- Gharip, B., **Sogdian Dictionary (Sogdian-Persian-English)**, Tehran, 1995.
- Giles, Herbert, A., **A Chinese-English Dictionary**. c. I-II. 2. bs. Shanghai, 1912.
- Goca, İshak Bekri, “Abidarim Koşavartı Şastr’ın On-Doku/Kun-Doku Sözlüğü”. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, 1998.
- G. R. Rachmati, “Zur Heilkunde der Uiguren 11”. *SPAW*, Phil: Hist. Klasse XXII. Berlin, 1932: 401-448.
- Gulcalı, Zemire, **Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur’dan “Aç Bars” Hikâyesi**. 1. bs. Ankara: TDK yay., 2013
- _____ **Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur’dan “Aç Bars” Hikâyesi**. 2. bs. Ankara: TDK yay., 2015.
- Hamilton, James Russell, **Manuscripts Ouigours du IXe-Xe Siècle de Touen-Houang. Tome I**. Paris, 1986.
- _____ **Budacı İyi ve Kötü Kalpli Prens Masalının Uygurcası Kalyāṇaṃkara ve Pāpaṃkara**. Çev.: Ece Korkut, İsmet Birkan. Ankara: Simurg, 1998.
- Hirakawa, Akira, **A Buddhist Chinese-Sanskrit Dictionary**. Tokyo, 1997.
- Hoca, Abduqeyim, Tursun Ayup; İsrail Yüsüp, **Qedimki Uygur Yazma Yadigarlıqliridin Tallanma**. Ürümçi, 1984.
- Kara, Georg, Peter Zieme, **Fragmente tantrischer Werke in uigurischer Übersetzung**. (BT VII). Berlin, 1976.
- _____ **Die uigurischen Übersetzungen des Guruyogas „Tiefer Weg“ von Sa-skyia Paṇḍita und der Mañjuśrīnāmasaṃgīti** (BT VIII). Berlin, 1977.
- _____ “Die uigurische Übersetzung des apokryphen Sūtras „Fo ding xin da tuo luo ni“ ” *AoF* 13. 1986: 318-376.
- Karahan, Akartürk, “Altun Yaruk İle İlgili Türkiye’deki Çalışmalara Bir Bakış”, **Dil Araştırmaları Dergisi**. S. 12. 2013: 277–251.
- Kasai, Yukiyo, **Die uigurischen buddhistischen Kolophone** (BT XXVI). Brepols-Turnhout, 2008.
- Kaya, Ceval, **Uygurca Altun Yaruk. Giriş, Metin, Dizin**. Ankara:TDK yay., 1994.
- Laut, Jens Peter, “Bibliographie alttürkischer Studien: Nachträge und Neuzugänge.” *UAJb NF*. 17, 2001/2002: 234-239.
- Lessing, F. D., **Mongolian-English Dictionary**. Berkeley and Los Angeles: University of California Pres, 1960.
- Malov, S. E., **Pamyatniki Drevnetyurkskoy Pis’mennosti**. Tekst’i İssledovaniya, Moskva–Leningrad, 1951: 139–199.
- Maue, Dieter (Bearb.), **Altürkische Handschriften Teil 19: Dokumente in Brahmi und tibetischer Schrift. Teil 2**. 2015.
- Mirsultan, Aysima, **Die alttürkische Xuanzang-Biographie X. Nach der Handschrift von Paris, Peking und St.Petersburg sowie nach dem**

- Transkript von Annemarie v. Gabain ediert, übersetzt und kommentiert** (VdSUA 34, 9). Wiesbaden, 2010.
- Monier Williams, Monier, **A Sanskrit-English Dictionary**. Oxford, 1899.
- Nadelyayev, V. M., D. M. Nasilov, È. R. Tenişev, A. M. Şçerbak, **Drevnetyurkskiy Slovar’**. Leningrad, 1969.
- Nakamura, Hajime (中村元著) **佛教語大辞典 Bukkyōgo daijiten** [Dictionary of Buddhist technical terms]. Tōkyō, 1975.
- Nobel, Johannes, **Suvarṇaprabhāsottamasūtra. Das Goldglanz-Sūtra, ein Sanskrittext des Mahāyāna-Buddhismus. Die tibetischen Übersetzungen mit einem Wörterbuch herausgegeben**. Leiden/Stuttgart, 1944.
- _____ **Suvarṇaprabhāsottamasūtra. Das Goldglanz-Sūtra, ein Sanskrittext des Mahāyāna-Buddhismus**. Die tibetische Übersetzungen mit einem Wörterbuch, Zweiter Band, Wörterbuch tibetische-deutsch-sanskrit. Leiden, 1950.
- _____ **Suvarṇaprabhāsottamasūtra. Das Goldglanz-Sūtra, ein Sanskrittext des Mahāyāna-Buddhismus. I-Tsing’s chinesische Version und ihre tibetische Übersetzung. Erster Band. I-Tsing’s chinesische Version übersetzt, eingeleitet, erläutert und mit einem photomechanischen Nachdruck des chinesischen Textes versehen**. Leiden, 1958a.
- _____ **Suvarṇaprabhāsottamasūtra. Das Goldglanz-Sūtra, ein Sanskrittext des Mahāyāna-Buddhismus. I-Tsing’s chinesische Version und ihre tibetische Übersetzung. Zweiter Band. Tibetische Übersetzung kritischen Anmerkungen herausgegeben**. Leiden, 1958b.
- ODA, Juten, **仏説天地八陽神呪経一卷** (A study of the Buddhist Sūtra Called *Säkiz yükmäk yaruq* or *säkiz törlügin yarumış* in Old Turkic Text Volume). Kyoto, 2010.
- _____ A Study of the Buddhist Sūtra called *Säkiz Yükmäk Yaruq* or *Säkiz Törlügin Yarumış Yaltrımış* in Old Turkic. (BTT XXXIII). Brepols-Turnhout, 2015.
- Ölmez, Mehmet, **Altun Yaruk III. Kitap (= 5. Bölüm)**. Ankara, 1991.
- _____ **Xuanzang Leben und Werk. Die uigurische Xuanzang-Biographie VI**. Doktora tezi (baskıda). Wiesbaden, 1994.
- _____ “Tibet Budhizmine Ait Eski Uygurca Bahşı Ögdisi”. **Bahşı Ögdisi: 60. Doğum Yılı Dolayısıyla, Klaus Röhrborn Armağanı, Festschrift für Klaus Röhrborn anlässlich seines 60. Geburtstags**. ed. J. P. Laut, M. Ölmez. Freiburg / İstanbul, 1998: 261-293.
- _____ “Eski Türkçe Etimolojiler (1)”. **Türk Dilleri Araştırmaları**. C. 12. İstanbul, 2002: 189-198.
- _____ “A Short Overview on Turkic-Mongolian Language Contact (Examples from Turkic Language from China)”, Yayınlanmamış bildiri, Arshan/İç Moğolistan/Çin, 2013a.

- _____ “Eski Uygurca etinjiri Üzerine”. **Türk Dilleri Araştırmaları**. 23. Cilt, 1. Sayı. Göttingen-İstanbul, 2013b.
- _____, Klaus Röhrborn, **Die alttürkische Xuanzang-Biographie III: Nach der Handschrift von Paris, Peking und St. Petersburg sowie nach dem Transkript von Annemarie v. Gabain herausgegeben, übersetzt und kommentiert** (VdSUA 34, Xuanzangs Leben und Werk, Teil 7). Wiesbaden, 2001.
- _____ HT Metin (Metin ve Dizin). 2015 (yayımda).
- Özyetgin, A. Melek, **Ebū Ḥayyān, Kitābu’l-İdrāk li Lisāni’l-Etrāk**. Fiil: Tarihî-Karşılaştırmalı Bir Gramer ve Sözlük Denemesi. Ankara, 2001.
- QHS = Qazaqşa-Hanzuşa Sozdik 哈汉辞典** (Kazakça-Çince Sözlük). Pekin: Milliyet Yayınevi, 2005.
- QUTL = Qedimqi Uyğur Tili Luğiti**. Ürümçi: Şinciang (Xinjiang) Yaşlar-Ösmürler Neşriyatı, 1989.
- Radloff, W. – Malov S. Ye., **Suvarṇaprabhāsa**. Bibliotheca Buddhica XVII: I-IV. Sanktpeterburg, 1913-1917.
- Radloff, Wilhelm, **Suvarṇaprabhāsa (Das Goldglanz-Sūtra)**, aus dem Uigurischen ins Deutsche Übersetzt von Dr. W. Radloff, nach dem Tode des Übersetzers mit Einleitung von Sergey Efimoviç Malov Herausgegeben, I–III. 1970.
- Raschmann, Simone-Christiane, **Alttürkische Handschriften Teil 7, Berliner Fragmente des Goldglanz-Sūtras, Teil 3: Sechstes bis zehntes Buch Kolophone, Kommentare und Versifizierungen. Gesamtkonkordanzen**. Franz Steiner Verlag Stuttgart, 2005.
- _____, Ablet Semet, “Kommentierte Bibliographie von ausgewählten chinesischen und uigurischen Arbeiten zum *Altun Yaruk Sudur*”, **UAJb. NF**. 20. 2008: 233-240.
- Räsänän, Martti, **Versuch eines Etimologischen Wörterbuchs der Türk Sprachen**. Helsinki, 1969.
- Röhrborn, Klaus, **Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien: a-ärṇäk I-VI**. Wiesbaden, 1977-1998.
- _____ “Śūnyavāda und Vijñānavāda, Zentralasiatische Resonanzen eines Schulstreits.” **UAJb-NF**. Band 5. 1985a: 123-145.
- _____ “Ein neuer Impuls zur Erforschung des Altürkischen Goldglanz-sūtras.” **V. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, Tebliğler. I. Türk Dili**. Cilt 1. İstanbul, 1985b: 221-222.
- _____ “Zur „Werktreue“ der alttürkischen Übersetzung der Hsüan-tsang-Biographie”. **Buddhistische Erzählliteratur und Hagiographie in Türkischer Überlieferung**. (VdSUA 27). Wiesbaden, 1990: 67-73.
- _____ **Die alttürkische Xuanzang-Biographie VII: Nach der Handschrift von Leningrad, Paris und Peking sowie nach dem Transkript von Annemarie v. Gabain herausgegeben, übersetzt und kommentiert**. (VdSUA 34, Xuanzangs Leben und Werk, Teil 3). Wiesbaden, 1991.

- _____ **Die alttürkische Xuanzang-Biographie VIII: Nach der Handschrift von Paris, Peking und St. Petersburg sowie nach dem Transkript von Annemarie v. Gabain herausgegeben, übersetzt und kommentiert, (VdSUA 34, Xuanzangs Leben und Werk, Teil 5).** Wiesbaden 1996.
- _____ **Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien, Neubearbeitung: I. Verben, Band 1: ab- ~ äzüglä-.** Wiesbaden, 2010.
- _____ **Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien, Neubearbeitung: II. Nomina-Pronomina-Partikel, Band 1: a-asvık.** Wiesbaden, 2014.
- Semet, Ablet, **Lexikalische Untersuchungen zur uigurischen Xuanzang-Biographie.** (VdSUA 34, Xuanzangs Leben und Werk, Teil 8). Wiesbaden, 2005.
- Sevortyan, E. V., **Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov: (ünlüler) a~ü.** Moskva, 1974.
- _____ **Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov: v-g-d.** Moskva, 1980.
- Shōgaito, Masahiro, **On the two Uigur Buddhist Texts: With Special Reference to the Three Avadāns Suitable Āvalokiteśvara-sūtra and Āgama-sūtra.** 1984.
- _____ “Passages from Abhidharma-nyāyānusāra-Śāstra Quoted in the Uighur Text Or. 8212-75B, British Library”, **Studies on the Inner Asian Languages**, 1987: 159-207.
- _____ **Studies in the Uighur Version of the Abhidharmakośabhāṣya-tīkā Tattvārthā Volume II, Text, Translation, Commentary and Glossary.** Shokado, 1993.
- _____ **Uighur Manuscripts in St. Petersburg Chinese texts in Uighur Script and Buddhist Uighur texts.** Kyoto, 2003.
- _____ **Uighur Abhidharma Texts: A Philological Study.** Kyoto, 2008.
- Soothill, William Edward, **A Dictionary of Chinese Buddhist Terms.** London, 1937.
- 大正新脩大藏經 **Taishō shinshū daizōkyō** (yay. haz. 高楠 順次郎 Takakusu Junjirō, Watanabe Kaigyoku), Tōkyō 1924-1935.
- Tekin, Şinasi, “Altun Yaruk’un Çincesinin Almancaya Tercümesi Dolayısıyla”. **TDAY-B**, 1959: 293-309.
- _____ “Uygurlarda ‘Boşluk’ ve ‘Mutlak Hakikat’ Mefhumları Hakkında”. **Atatürk Üniversitesi 1960 Yıllığı.** Atatürk Ünivaersitesi yay., Erzurum, 1961a: 79-87.
- _____ “Über die buddhistische Trinitätslehre in der uigurischen Version des Goldglanz Sūtra. **UAJb.** XXXIII/1-2. 1961b: 187-192.
- _____ “Uygur Bilgini Singku Seli Tutung’un Bilinmeyen Yeni Bir Çevirisi Üzerine”. **TDAY-B**, 1966a: 29-33.
- _____ “Buyan Evirmek (sevâbın tevcihi)”, **Reşid Rahmeti Arat İçin.** Ankara, 1966b: 390-411.
- _____ **Die Kapitel über die Bewußtseinlehre im uigurischen Goldglanzsūtra**

- (IX. und X). Wiesbaden, 1971.
- _____ **Maitrisimit nom bitig. Die uigurische Übersetzung eines Werkes der buddhistischen Vainhāṣika-Schule.** 1. Teil: Transliteration, Übersetzung, Anmerkungen (BT IX 1). Berlin, 1980.
- _____ **Maitrisimit nom bitig. Die uigurische Übersetzung eines Werkes der buddhistischen Vainhāṣika-Schule.** 2. Teil: Analytischer und rückläufiger Index (BT IX 2). Berlin, 1980.
- _____ **Uygurca Metinler I – Kuanşi İm Pular (Ses İşiten İlah) Vap hua ki athg nom çeçeki sudur (saddharmapuṇḍarika-sūtra).** Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları Araştırmaları Serisi Edebiyat Filoloji 2. Ankara: TDK yay., 1993 (ilk bs. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1960).
- Tekin, Talat, “İslam Öncesi Türk Şiiri”. **Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı 1(Eski Türk Şiiri)**, s. 409, Ocak 1986: 36- 42.
- _____ **Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler.** Ankara: Simurg yay., 1995.
- Tezcan, Semih, **Das uigurische İnsadi-Sūtra.** Berlin (BT III), 1974.
- _____ “Tonyukuk Yazıtında Birkaç Düzeltme”. **TDAY-B**, 1975-1976. Ankara, 1976. 173-181.
- _____ “Georg Kara - Peter Zieme: Die uigurischen Übersetzungen des Guruyogas Tiefer Weg von Sa-skya Pandita und der Manjusrinamasangiti. Berliner Turfantexte 100 VIII. Schriften zur Geschichte und Kultur des Alten Orients. Akademie der Wissenschaften der DDR. Zentralinstitut für Alte Geschichte und Archäologie. Akademie Verlag Berlin 1977”. 148 s. + 50 tablo üzerinde 90 tıpkıbasım 4° (Tanıtma). **TDAY-B**, 1978-1979. Ankara, 1981: 307-313.
- Tokyürek, Hacer, **Altun Yaruk Sudur IV. Tegzinç** (Karşılaştırmalı Metin Yayını). Kayseri, 2015.
- TS = XIII Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü II, C-D.** Ankara: TTK yay., 1965.
- Uçar, Erdem, “Bodhisattva Ruciraketu’nun Buddha’ya Medhiyesi: Altun Yaruk Sudur X. Tegzinç XXVIII. Bölök. [R-M. 649/09-653/07].” **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi.** Cilt 9, Sayı 4. 2012a: 81-102.
- _____ “Altun Yaruk Sudur X. Tegzinç XXX. Bölök. [R-M. 657/18-661/12].” **Gazi Türkiyat, Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi.** Sayı 10. Ankara, 2012b: 165-187.
- _____ “Altun Yaruk Sudur Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Açıklamalı bir Kaynakça Denemesi.” **Türük: Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları dergisi** I. Sayı 1. 2013a: 227-251.
- _____ “On Taraftaki Bodhisattva’nın Buddha’ya Medhiyesi: Altun Yaruk Sudur X. Tegzinç XXVII. Bölök.” **Dil Araştırmaları.** Sayı 12. 2013b: 31-57.
- _____ “Altun Yaruk Sudur X. Tegzinç XXIX. Bölök [R-M. 653/08-657/17].” **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi.** Cilt 10, Sayı 1. 2013c: 25-51.
- _____ **Uygurca Altun Yaruk Sudur IX. Tegzinç.** İzmir, 2013d.
- UTİL = Uyğur Tiliniñ İzahlıq Luğiti.** Ürümçi: Şinciang (Xinjiang) Həlq Neşriyatı, 1999.

- Uysal, İdris Nebi, “erte Sözcüğünün *Altun Yaruk*’ta Kullanılışı”. **The Journal of Academic Social Science Studies**. volume 5, issue 1. 2012: 249-257.
- Wilkins, Jens, **Die drei Körper des Buddha (trikāya). Das dritte Kapitel der uigurischen Fassung des Goldglanz-Sūtras (Altun Yaruk Sudur). Eingeleitet, nach den Handschriften aus Berlin und St. Petersburg herausgegeben, übersetzt und kommentiert.** (BT XX1), 2001.
- _____ **Das Buch von der Sündeltigung Teile 2: Edition des alttürkisch-buddhistischen Kšanti Kılğuluk Nom Bitig.** Brepols-Turnhout (BT XXV, 2), 2007.
- Wogihara, Unrai, 梵和大词典 **Sanskrit-Chinese-Japanese Dictionary.** Tokyo, 1979.
- Zieme, Peter, “Singqu Säli Tutung – Übersetzer buddhistischer Schriften ins Uigurische”, **Tractata Altaica**, Festschrift für Denis Sinor. Yayımlayan W. Heissig. Wiesbaden, 1976: 767-775.
- _____ 1981: “Bemerkungen zur Datierung uigurischer Blockdrucke”. **Journal Asiatique** 269. 1981: 385-399.
- _____ **Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren** (BT XIII). Berlin, 1985.
- _____ **Die Stabreimtexte der uiguren von Turfan und Dunhuang.** Bibliotheca Orientalin Hungarica XXXIII. Budapest, 1991.
- _____ “TWYNY = *töni*, eine bisher verkannte Postposition des Alttürkischen”, **AoF** 19. 1992:160-165.
- _____ **Altun Yaruk Sudur. Vorworte und das erste Buch** (BT XVIII). Turnhout, 1996.
- _____ **Vimalakīrtinirdeśasūtra** (BT XX). Turnhout, 2000.
- _____ **Magische Texte des uigurischen Buddhismus** (BT XXIII). Turnhout, 2005.

Yararlanmış Olduğum İnternet Siteleri:

<http://turfan.bbaw.de/dta/index.html>

<http://cbeta.org/result/T16/T16n0665.html>

http://21dzk.l.u-tokyo.ac.jp/SAT/database_en.htm

<http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php>

<http://www.buddhism-dict.net/ddb/>

<http://www.zdic.net/>

http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_bts&view=bts

<http://www.sanskrit-lexicon.uni-koeln.de/monier/>

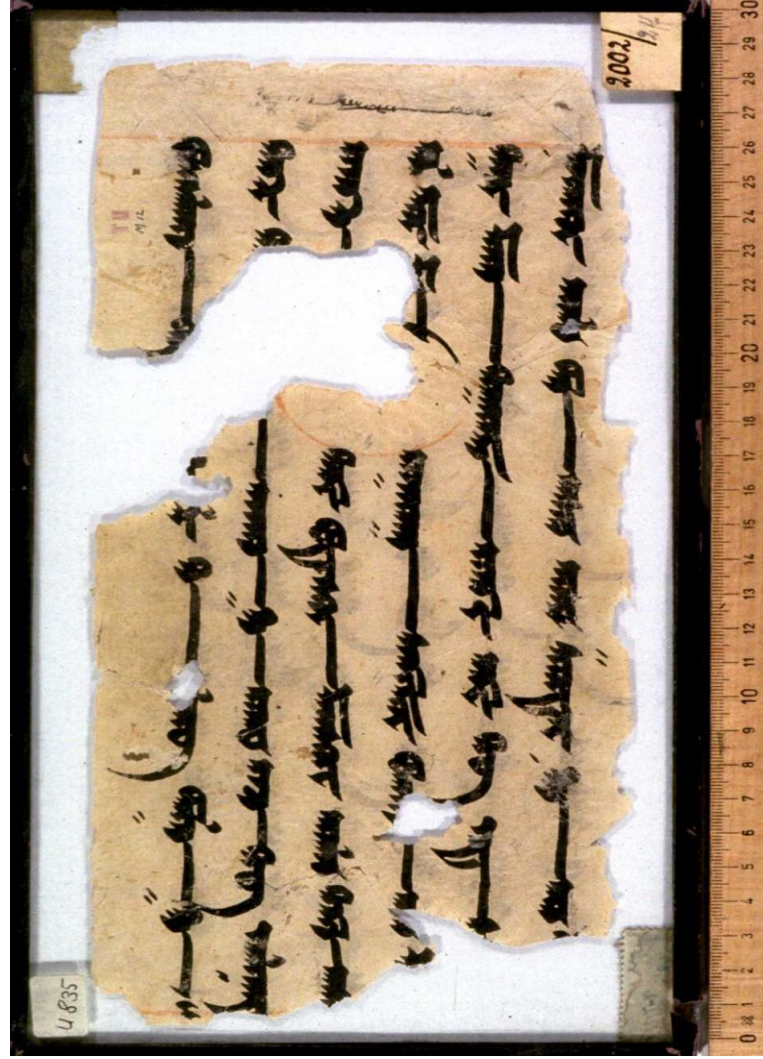
<http://www.uwb.uni-trier.de/>

<http://ctext.org/> (<http://ctext.org/dictionary.pl?if=en>).

EKLER

- 1. Berlin Fragmanlarından Örnek Sayfa (U ve Mainz)**
- 2. Rodloff-Malov Yayınının Fotokopisinden Örnek Sayfa**
- 3. Çince Metin (Örnek Sayfa)**
 - 3.1. Taishō Yayınının Tıpkıbasımı**
 - 3.2. Taishō Yayınının Bilgisayarda Yeniden Yazılmış Şekli**
- 4. Nobel Çevirisi (Örnek Sayfa)**
- 5. Özgeçmiş**

1. Berlin Fragmanlarından Örnek Sayfa (U ve Mainz)

<http://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u0835seite1.jpg>

Katalog Nu.	Fragman Nu.	R-M'deki Yeri	Metindeki Satır Nu.	Taishō'daki yeri
638	U 835 a	642/2-10	844-852	454b03-06

http://turfan.bbaw.de/dta/mainz/images/mainz0749_seitel.jpg

Katalog Nu.	Fragman Nu.	R-M'deki Yeri	Metindeki Satır Nu.	Taishō'daki yeri
# 33	Mz 749 a	667/3-668/4	1417-1441	456a22-29

3.1. Taishō Yayınının Tıpkıbasımı (Örnek Sayfa)

Ekteki Çince metin Taishō Cilt 16 Nu.665'ten alınmıştır. Her satırın solunda sayfa, sütun ve satır numaraları gösterilmiştir (örnek: 456. Sayfa b sütünü 3. satır).

<p>六六五 金光明最勝王經卷第十</p>	<p>著地合掌向佛。而說讚曰 牟尼百福相圓滿 廣大清淨人樂觀 焰彩無邊光熾盛 如日初出映虛空 亦如金山光普照 能滅衆生無量苦 諸相具足悉嚴淨 頭髮柔軟紺青色 大喜大捨淨莊嚴 衆妙相好爲嚴飾 如來能施衆福利 種種妙德共莊嚴 如來。光相極圓滿 佛如須彌功德具 如來金口妙端嚴 如來面貌無倫匹 光潤鮮白等。頗梨 佛告妙幢菩薩。汝能如是讚佛功德不可思議利益一切。令未知者隨順修學 金光明最勝王經菩提樹神讚歎品第二十九 爾時菩提樹神。亦以。伽他讚世尊曰 敬禮如來清淨慧 敬禮能離非法慧 希有世尊無邊行 希有如海鎮山王 希有調御弘慈願 能說如是經中寶 牟尼寂靜諸根定 無量功德以嚴身 猶如千日光明照 如妙寶聚相端嚴 紅白分明間金色 悉能周遍百千土 皆與無邊勝妙樂 衆生樂觀無厭足 猶如黑蜂集妙華 大慈大悲皆具足 菩提分法之所成 令彼常獲大安樂 光明普照千萬土 猶如赫日遍空中 示現能周於十方 齒白齊密如珂雪 眉間毫相常右旋 猶如滿月居空界 猶如。滿月居空界 敬禮常求正法慧 敬禮恒無分別慧 希有難見比優曇 希有善逝光無量 希有釋種明逾日 哀愍利益諸群生 能入寂靜涅槃城</p>	<p>能住寂靜等持門 兩足中尊住空寂 一切法體性皆無 我常憶念於諸佛 我常發起。殷重心 我常頂禮於世尊 悲泣流淚情無間 惟願世尊起悲心 佛及聲聞衆清淨 佛身本淨若虛空 願說涅槃甘露法 世尊所有淨境界 聲聞獨覺非所量 惟願如來哀愍我 三業無倦奉慈尊 爾時世尊聞是讚已。以梵音聲告樹神曰。 善哉善哉善女。天。汝能於我真實無妄清淨法身。自利利他宣揚妙相。以此功德令汝速證最上菩提。一切有情同所修習。若得聞者皆入甘露無生法門。 金光明最勝王經大辯才天女讚歎品 第三十 爾時大辯才天女。即從座起。合掌恭敬。以直言詞讚世尊曰 南無釋迦牟尼如來應正等覺。身真金色咽如螺貝。面如滿月。目類青蓮。脣口赤好。如。頗梨色。鼻高修直。如截金鋸。齒白齊密。如拘物頭。華。身光普照。如百千日光彩。映徹。如膽部金。其所言說。無有錯謬。示三解脫門。開三菩提路。心常清淨。意樂亦然。佛所住處。及所行境。亦常清淨。離非威儀。進止無謬。六年苦行。三轉法輪度苦衆生。令歸彼岸。身相圓滿如拘陀樹。六度熏修三業無失。具一切智自他利滿。所有宣說常爲衆生。言不虛設。於釋種中爲大師子。堅固勇猛具八解脫。我今隨力稱讚如來少分功德。猶如蚊子飲大海水。願以此福廣及有情。永離生死。成無上道 爾時世尊告大辯才天女曰。善哉善哉。汝久修習。具大辯才。今復於我廣陳讚歎。令汝速證無上法門。相好圓明普利一切 金光明最勝王經付囑品第三十一 爾時世尊。普告無量菩薩。及諸人天。一切大衆。汝等當知。我於無量無數大劫。勤修苦行。獲甚深法。菩提正因。已爲汝說。汝等誰能發勇猛心。恭敬守護。我涅槃後。於此法門。廣宣流布。能令正法久住世間。爾時衆中有六十俱胝諸大菩薩。六十俱胝諸天大衆。異口同音作如是語。世尊。我等咸有欣樂之心。於佛世尊。無量大劫勤修苦行。所獲甚深微妙之法。菩提正因。恭敬護持不捨。身命。佛涅槃後。於此法門。廣宣流布。當令正法久住世間。爾時諸大菩薩。即於佛前說伽他曰 世尊真實語 安住於實法 由彼真實故 護持於此經 大悲爲甲冑 安住於大慈</p>	<p>能知寂靜深境界 聲聞弟子身亦空 一切衆生悉空寂 我常樂見諸世尊 常得值遇如來日 願常渴仰心不捨 常得奉事不知厭 和顏常得令我見 願常普濟於人天 亦如幻焰及水月 能生一切功德衆 慈悲正行不思議 大仙菩薩不能測 常令親見大悲身 速出生死歸實際 爾時世尊聞是讚已。以梵音聲告樹神曰。 善哉善哉善女。天。汝能於我真實無妄清淨法身。自利利他宣揚妙相。以此功德令汝速證最上菩提。一切有情同所修習。若得聞者皆入甘露無生法門。 金光明最勝王經大辯才天女讚歎品 第三十 爾時大辯才天女。即從座起。合掌恭敬。以直言詞讚世尊曰 南無釋迦牟尼如來應正等覺。身真金色咽如螺貝。面如滿月。目類青蓮。脣口赤好。如。頗梨色。鼻高修直。如截金鋸。齒白齊密。如拘物頭。華。身光普照。如百千日光彩。映徹。如膽部金。其所言說。無有錯謬。示三解脫門。開三菩提路。心常清淨。意樂亦然。佛所住處。及所行境。亦常清淨。離非威儀。進止無謬。六年苦行。三轉法輪度苦衆生。令歸彼岸。身相圓滿如拘陀樹。六度熏修三業無失。具一切智自他利滿。所有宣說常爲衆生。言不虛設。於釋種中爲大師子。堅固勇猛具八解脫。我今隨力稱讚如來少分功德。猶如蚊子飲大海水。願以此福廣及有情。永離生死。成無上道 爾時世尊告大辯才天女曰。善哉善哉。汝久修習。具大辯才。今復於我廣陳讚歎。令汝速證無上法門。相好圓明普利一切 金光明最勝王經付囑品第三十一 爾時世尊。普告無量菩薩。及諸人天。一切大衆。汝等當知。我於無量無數大劫。勤修苦行。獲甚深法。菩提正因。已爲汝說。汝等誰能發勇猛心。恭敬守護。我涅槃後。於此法門。廣宣流布。能令正法久住世間。爾時衆中有六十俱胝諸大菩薩。六十俱胝諸天大衆。異口同音作如是語。世尊。我等咸有欣樂之心。於佛世尊。無量大劫勤修苦行。所獲甚深微妙之法。菩提正因。恭敬護持不捨。身命。佛涅槃後。於此法門。廣宣流布。當令正法久住世間。爾時諸大菩薩。即於佛前說伽他曰 世尊真實語 安住於實法 由彼真實故 護持於此經 大悲爲甲冑 安住於大慈</p>
-----------------------	--	--	---

①梵本有九頌缺今譯第八頌前半 ②光相=光明③ ④於此前提本有二句曰 Gokṣīsa-saṅkhakumudendu samnibhaḥ, tuṣāra-padmiḥ-
 bhāḥ supaṅḍarapra' hā. 乳貝自華皓月光。珂雪。光妙白光 ⑤頗梨=玻璃⑥ ⑦伽他=伽陀⑧下同 ⑨應=取⑩ ⑪惟=唯⑫ ⑬*
 ⑭天=人 ⑮巴下梵本缺 ⑯詞=辭⑰* ⑱南無=南誦⑲ ⑳((其所...謬))八字=所有言辭(辭=詞)皆無謬失⑳⑳
 ㉑三=一 ㉒梵本缺此品

3.2. Taishō Yayınının Bilgisayarda Yeniden Yazılmış Şekli (Örnek Sayfa)

Metin http://cbeta.org/result/normal/T16/0665_010.htm sayfasından yararlanarak hazırlanmıştır.

T16n0665_p0456a15 各生隨喜護正法心。一時同聲。說伽他曰。
T16n0665_p0456a16 我今於此經 及男女眷屬
T16n0665_p0456a17 皆一心擁護 令得廣流通
T16n0665_p0456a18 若有持經者 能作菩提因
T16n0665_p0456a19 我常於四方 擁護而承事
T16n0665_p0456a20 爾時天帝釋。合掌恭敬。說伽他曰。
T16n0665_p0456a21 諸佛證此法 為欲報恩故
T16n0665_p0456a22 饒益菩薩眾 出世演斯經
T16n0665_p0456a23 我於彼諸佛 報恩常供養
T16n0665_p0456a24 護持如是經 及以持經者
T16n0665_p0456a25 爾時睹史多天子。合掌恭敬。說伽他曰。
T16n0665_p0456a26 佛說如是經 若有能持者
T16n0665_p0456a27 當住菩提位 來生睹史天
T16n0665_p0456a28 世尊我慶悅 捨天殊勝報
T16n0665_p0456a29 住放贍部洲 宣揚是經典
T16n0665_p0456b01 爾時索訶世界主梵天王合掌恭敬。
T16n0665_p0456b02 說伽他曰。
T16n0665_p0456b03 諸靜慮無量 諸乘及解脫
T16n0665_p0456b04 皆從此經出 是故演斯經
T16n0665_p0456b05 若說是經處 我捨梵天樂
T16n0665_p0456b06 為聽如是經 亦常為擁護
T16n0665_p0456b07 爾時魔王子名曰商主。合掌恭敬。
T16n0665_p0456b08 說伽他曰。
T16n0665_p0456b09 若有受持此 正義相應經
T16n0665_p0456b10 不隨魔所行 淨除魔惡業
T16n0665_p0456b11 我等於此經 亦當勤守護
T16n0665_p0456b12 發大精進意 隨處廣流通
T16n0665_p0456b13 爾時魔王。合掌恭敬說伽他曰。
T16n0665_p0456b14 若有持此經 能伏諸煩惱
T16n0665_p0456b15 如是眾生類 擁護令安樂
T16n0665_p0456b16 若有說是經 諸魔不得便
T16n0665_p0456b17 由佛威神故 我當擁護彼
T16n0665_p0456b18 爾時妙吉祥天子。亦於佛前說伽他曰。
T16n0665_p0456b19 諸佛妙菩提 於此經中說
T16n0665_p0456b20 若持此經者 是供養如來
T16n0665_p0456b21 我當持此經 為俱胝天說
T16n0665_p0456b22 恭敬聽聞者 勸至菩提處

4. Nobel Çevirisi (Örnek Sayfa)⁹⁹³

Löwe und (darum) fest und tapfer; mit der achtfachen Erlösung¹⁾ ist er ausgestattet.

Ich habe jetzt entsprechend meiner Kraft (nur) einen geringen Teil der Tugenden des Tathāgata gepriesen, gleichwie wenn eine Mücke das Wasser des grossen Meeres trinken wollte. Möchten doch durch dieses Verdienst in weitem Masse alle Wesen für immer vom Samsāra frei werden und den allerhöchsten Weg²⁾ vollenden!"

Zu jener Zeit sprach der Erhabene zur grossen Göttin Sarasvatī:
„Gut so, gut so, dass du, ausgestattet mit der grossen Beredsamkeit, die du lange Zeit geübt hast, jetzt ausführlich meinen Lobpreis kundgetan hast. (Dadurch) wirst du schnell der Tür des allerhöchsten *dharma* teilhaft werden, mit den Kennzeichen und Schönheitsmerkmalen ausgestattet werden³⁾ und in jeder Weise allen Nutzen bringen.“

XXXI. DIE ÜBERANTWORTUNG⁴⁾

Zu jener Zeit sprach der Erhabene zu den unermesslich (vielen) Bodhisattvas, zu den Menschen und Göttern und zu der ganzen grossen Versammlung:

„Ihr sollt wissen: Den sehr tiefen *dharma*, den ich empfangen habe, nachdem ich in unermesslich (vielen) und unzähligen grossen *kalpas* mit Eifer Mühseligkeiten auf mich genommen habe, die rechte Ursache der *bodhi*, habe ich euch verkündet. Wer von euch ein Herz der Disziplin erzeugt und nach meinem Nirvāṇa diese *dharma*-Weise in Ehrerbietung beschützt und sie (dadurch) weit verbreitet, wird veranlassen, dass der rechte *dharma* lange in der Welt bleibt.“

Hierauf taten die sechzig *koṭis* der grossen Bodhisattvas und die sechzig *koṭis* der Götter- und Menschenscharen in dieser Versammlung einstimmig diese Rede:

„Erhabener, wir alle haben ein Herz der Freude und werden den sehr tiefen und ganz wunderbaren *dharma*, den der Buddha,

¹⁾ Skr. *aṣṭau vimokṣāḥ*; vgl. S. 4, Anm. II.

²⁾ Die *bodhi*.

³⁾ 圓明, Tib. *phun-sum-thsogs-par gyur-te*.

⁴⁾ Dieses Schlusskapitel findet sich nur noch in der Sammelversion des PAO-KUEI, der es aus der Übersetzung des JÑĀNAGUPTA übernommen hat. I-TSING'S Übersetzung ist selbständig.

⁹⁹³ Örnek sayfa Nobel 1958a'dan alınmıştır (s.361).

5. Öz Geçmiş

Kişisel Bilgiler:

Ad Soyad: Zemire GULCALI

Doğum Tarihi: 12.02.1983

Doğum Yeri: Celilyüzi /Gulca/ Çin (Doğu Türkistan)

Eğitim Durumu: Doktora Öğrencisi

Adres : A. Nafiz Gürman Mah. Gülbayır Sok. Simitaş 23.Blok , NO: 27/03.

Merter/Güngören/İstanbul

E-mail: zemireuygur@gmail.com.

Tel: 05058978195.

Eğitim:

Eylül 2009 – den bu yana

Yıldız Teknik Üniversitesi, Türk Dili bölümü, Doktora (devam ediyor) .

Eylül 2007 – Temmuz 2009

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eski Türk Dili bölümü, Yüksek Lisans.

Ekim 2006 – Haziran 2007

İstanbul Üniversitesi, Yabancı Dil Merkezi Türk dili hazırlık bölümü (TÖMER).

Eylül 2002 – Temmuz 2006

Çin Mekezi Milliyetler Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Fakültesi (Pekin).

Eylül 2001 - Temmuz 2002

Merkezi milliyetler Üniversitesi, Çince hazırlık bölümü.

Eylül 1999 - Temmuz 2001

ŞinCiang, Gulca ili No.1. Lisesi.

Lisansta Alınan Dersler:

- Çağdaş Uygur Türkçesi ve Dil Bilgisi
- Çağatayca
- Eski Uygurca
- Divanu Lugat-it Türk
- Kutadgu Bilig
- Çin Halk Ağız Edebiyatı
- Türk Dilleri Hakkında Genel Bilgi
- Çağdaş Uygur Türkçesi Diyalektleri
- Dilbilim (Lengüistik)
- Yurtdışındaki Dilbilimi Akımları.
- Terminoloji.
- Uygur Tarihi.
- Türki Halklarının Tarih Boyunca Dini İnançları.
- Orta Asya (Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan) Hakkında Genel Bilgi.

- Klasik Çince
- Çince Dilbilgisi
- Tercüme Tekniği ve Uygulamaları (Çinceden Uygurcaya)
- Uygur Halk Edebiyatı..
- Uygur Kültürü.
- Uygur Etnigi.

Yüksek Lisans Öğreniminde Alınan Dersler:

- Eski Uygurca
- Harezmi Türkçesi
- Eski Anadolu Türkçesi
- Karahanlı Türkçesi
- Orhon Türkçesi
- Türk Dili semineri 1, II.
- Etimoloji ve Sözlükçülük
- Dilbilmi
- Rusça.

Yüksek Lisans Tez Konusu:

Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur'dan Aç Bars Öyküsü
(Metin – Çince Metinle Karşılaştırmalı Açıklamalar - Dizin)..
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Ölmez.

Doktora Öğreniminde Alınan Dersler:

- Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Sesbilgisi I
- Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Sesbilgisi II
- Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi
- Orta Türkçe
- Orhon Yazıtları
- Uygur Yazıtları
- Klasik Osmanlıca Nesri
- Çağatay Dili ve Edebiyatı
- Orta Asya Türk Tarihi

Katılmış Olduğum Tübitak Projeleri.

- Prof. Dr. Mehmet Ölmez ve Prof. Dr. Zühal Ölmez'lerin yürütmüş olduğu TÜBİTAK destekli “Çin'deki Türk Dilleri” Projesi.
- Yrd. Doç. Dr. Engin Çetin'in yürüttüğü TÜBİTAK destekli “Eski Türkçe Metinler” projesi.

Doktora Tez Konusu:

Altun Yaruk Sudur 10. Kitap (26.-31. bölümler).

Metin (Yazıçevirimi ve harfçevirimi); Metnin Türkçeye aktarımı; Çince Metinle Karşılaştırmalı Açıklamalar; Sözlük (Eski Uygurca-Türkçe-Çince-Çağdaş Uygurca)

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Ölmez.

Alanımda Yaptığım Çalışmalar:

“Çağdaş Uygurca’daki Ad çekimi Ekleri ile Türkçe’deki Ad Çekimi Eklerinin Karşılaştırılması ve Eski Uygurca’daki İzleri”. **TUDOK 2009**. İstanbul, 2010.

“Füyü Kırgızcası” (Prof Dr. Mehmet Ölmez, Çağdaş Uygurcaya çevirisi), **SinCiang Üniversitesi Akedemi Çalışmalar Dergisi**. Ürümçi, 2013.

“吐鲁番新出摩尼教文献研究 `Studies in the Manichaen Texts Recovered from Turfan. Turfan Antiquarian Bureau, Cultural Relics Publishing House, 2000, 297 s”. **Türk Dilleri Araştırmaları**. (tanıtma) Cilt 20, 2010.

“Eski Uygurca Aç Bars Öyküsü Üzerine Yapılan Çalışmalar. **Türk Dilinin ve Edebiyatının Bugünkü Sorunları ve Çözümleri II. Uluslararası Sempozyumu**, İstanbul, 2013.

Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur’dan Aç Bars Öyküsü (Metin-Açıklamalar-Dizin). Ankara: TDK, 2013.

“ ‘*cönk*’ Gemisi Üzerine -13.-15. Yüzyıllardaki Batı Yazmalarında Görülen ‘jung’ Terimi Üzerine-“ __ Çince-den Türkçeye Çev. Zemire Gulcalı. **Türkoloji**, XIX-2. 2014, Ankara.

“Henzuçe-Uygurçe Tarih Atalguliri Selişturmisi 汉维历史名词对照 (Çince-Uygurca Tarih Terimleri Karşılaştırması)”. Hazırlayanlar: Ablet Nurdun, Veli Eli, Davut Sayim. Xinjiang Pen-Tehnika Sehiye Neşriyati; Xinjiang Üniversitesi Neşriyati., 2003. **TürkDilleri Araştırmaları**. 24.1 (2014, yayında). *Gedenkschrift für Masahiro SHŌGAITO*.

“Eski Uygurca *çumılaş-/çımşılaş-/çimgılaş-* Fiilleri Üzerine”. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**, 2015 (yayında).